

לקראת שבת מלכתא

לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 427

פנינים לפרשת מצורע-פסח תשפ"ד

"כל מי שהיה סביבו והסתופף בצילו זכה להרגיש את האישיות הכובשת שלו, גם אם לא זכה ללמוד מפיו תורה. מאור הפנים, סבר הפנים היפות שלו, זה בא כתוצאה מהרגש הלבבי שהוא הרגיש לכל אחד ואחד מכלל ישראל, וכלל ישראל החזיר לו אהבה בכפליים"

שיחה רוויית הוד במעונו של הגרש"א שטרן שליט"א, בעל ה'שביבי אש', תלמידו המובהק של מרן הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', במלאת תשע שנים להסתלקותו

אברהם פוקס ויעקב א. לוסטיגמן

לקראת מלאת תשע שנים להסתלקותו של עמוד ההוראה בדורנו מרן פוסק הדור, רבינו שמואל הלוי ואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', עלינו לשיחה רוויית הוד במעונו של תלמידו המובהק, רב רבנן הגאון הגדול רבי שמואל אליעזר שטרן שליט"א, בעל ה'שביבי אש', אשר זכה לצקת מים על ידיו של רבינו זצ"ל רבות בשנים, והיה לאחד האנשים הקרובים אליו ביותר, מפתו אכל וממימיו שתה, וממנו קנה חכמה ודעת.

מרן שליט"א שמאז הסתלקותו של מורו ורבו בעל 'שבט הלוי' ממלא חלק ניכר מהחלל הגדול שנוצר ומשיב בשאלות הסבוכות ביותר בד' חלקי השו"ע עבור יהודי ארץ ישראל והגולה הן לפרט בדיני הנפשות והדרך אשר ילכון בה, ועבור כלל קהילות הקודש שמעלים על שולחנו את עניני הקהילה ומרן שליט"א מכריע את דבר ד' זו הלכה.

ביקשנו להיכנס למעונו של הרב שליט"א בכדי להרחיב מעט בדיבור אודות הקשר המיוחד שהיה לרבינו זצ"ל עם תלמידיו הקרובים, ונענו על האתר ופתחו בפנינו את אוצרו הטוב ואמרותיו הנפלאות.

"הנביא מתאר את הפרידה של אלישע הנביא ממורו ורבו אליהו הנביא, הוא מתאר שרכב אש וסוסי אש הפרידו ביניהם, ואליהו הנביא החל לעלות בסערה השמימה, או אז זעק אלישע הנביא "אבי אבי רכב ישראל ופרשיו".

"הוא לא אמר 'רבי רבי', ולא 'מורי מורי' אלא 'אבי אבי', וכל כך

למה? כי זאת ההגדרה הכי חזקה, הכי נכונה והכי מדויקת לתאר את הקשר שבין רב לבין תלמידו הדבוק בו בכל מאודו. הקשר שבין מורה, מזדריך מכוון צעדים, לבין תלמידו הכרוך אחריו, הוא ממש קשר של אב ובנו, ואף משה רבינו מעיד בתורה הקדושה כיצד מצפה ממנו הקב"ה להתנהג עם תלמידיו, עם ישראל, "האנוכי הריתי... אם אנוכי ילידתיה... כאשר ישא האומן את היונק". אנחנו רואים שגם התורה עצמה מגדירה את הקשר של רב ותלמידיו כקשר של הורה ובניו.

אם לא זכה ללמוד מפיו תורה. מאור הפנים, סבר הפנים היפות שלו, זה בא כתוצאה מהרגש הלבבי שהוא הרגיש לכל אחד ואחד מכלל ישראל, וכלל ישראל החזיר לו אהבה בכפליים. גם כשהוא היה אומר בדרשותיו דברי תוכחה, הרי הוא לא היה נמנע מלומר דברים שחייבים היו להיאמר, אבל זה היה מתוך רגש של אהבה, מתוך מסירות של אב לילדיו ורבי לתלמידים שלו, ולכן הדברים השפיעו ונשארו חיים וקיימים".

מרון הגרש"א שליט"א מספר שרבינו זצ"ל היה נוהג לקרב באופן מיוחד את תלמידיו גם אחרי שנים, כשהיו באים להציג בפניו שאלה הלכתית, הוא מיד היה מקדם את פני התלמיד בחיבה ואומר לו "אתה למדת אצלי לפני כך וכך שנים, מאוד נהייתי ממך", וכדו', ויכלו לראות גם אחרי שנים רבות שתשובות שענה לתלמידיו שלמדו אצלו בשיבה, היו נאמרו עם יותר גינוני אהבה וקשר רגשי. "הוא היה עסוק מאוד, סדר היום שלו היה עמוס באופן יוצא דופן. הוא היה משכים קום, בסביבות ארבע בבוקר היה קם, הולך למקווה ומיד לאחר מכן חוזר הביתה ומתחיל את סדר היום העמוס!! שעות של לימוד בכמה דרכים, גם לימוד עצמי, גם לימוד עם חברותות, גם מסירת שיעורים, גם פסיקת הלכות ועוד ועוד. הוא היה כל כך עמוס שלא תמיד היה לו זמן לכתוב תשובות הלכתיות, ולכן אפשר לראות ב'שבט הלוי' שחלק ניכר מהתשובות נכתבו דווקא בחופשות אליהם היה יוצא מעת לעת, אם זה היה בירושלים עיה"ק או במושב בית חלקיה או בתקופות שבהן שהה למנוחה בחו"ל".

הבחור הזה מקפיד על הזמנים? כן או לא???

"אבל הוא אף פעם לא נשאר לכתוב תשובה בשעות הלילה, על חשבון שעות השינה. סדר היום היה אצלו חוק בל יעבור, אף פעם לא היה נשאר ער לילה כדי ללמוד או לכתוב תשובה. סיפר לי נכדו שפעם הוא בא לסבא להתיעץ אתו בשידוכים שהציעו לבתו, הרב ואזנר שמע שבחים על הבחור אבל רצה לדעת רק דבר אחד: "הבחור הזה מקפיד על הזמנים? כן או לא???" אם הוא לא שומר על הזמנים, תתרחק מהשידוך הזה!".

"והאמת שכל כולו אמר את זה, השמירה על הזמן היתה חלק מהותי ממנו, הוא היה הולך לישון בשעה עשר וחצי בערב בערך, אחרי עשר כבר לא יכלו לשאול אותו שאלות, אלא אם כן זה היה ממש עניין של פיקוח נפש. אפילו בחתונות של נכדים ונינים, הוא לא האריך לשהות שם מעבר לזמן, בשעה עשר היו עושים את המצווה טאנץ', ולאחר מכן הוא היה קם והולך הביתה, כדי שלא לאחר את זמן השינה.

"גם כשהיה שקוע בלימוד, את הזמנים הוא היה שומר. אף פעם לא איחר לתפילה!!! גם לא כשהיה באמצע סוגיא עמוקה והיה צריך רק עוד כמה דקות כדי לסיים אותה. ובאמת, כל דקה היתה מחושבת אצלו כי ממש 'ממזרח שמש עד מבואו' הוא היה עמוס בטרדות ובשאלות, מכל רחבי העולם היו מריצים אליו שאלות, כל בעיה

"הקשר הזה הוא לא מוגבל דווקא לענייני הלימוד, לא רק מבחינה שכלית ועיונית במחשבה איך ללמד את התלמיד בצורה הטובה ביותר, אלא שהתלמידים נמצאים אצלו בלב! הוא גם קשור אליהם בעבודות אהבה, בלי קשר לעצם הלימוד עימם.

כזה קשר חזק לא יכול להתעמעם גם אחרי שנים

"וזה מה שראינו אצל הרבי זצ"ל! כל תלמיד שחסה בצלו, נשאר קשור אליו באמת ובלב שלם גם הרבה שנים לאחר מכן. זאת, בגלל שכשהתלמיד היה שמה במחיצתו, הקירבה אליו היתה כולה מלווה עם רגש של אבא לבנים שלו, אהבת נפש. כזה קשר חזק לא יכול להתעמעם גם אחרי שנים רבות, לכן הקשר של תלמידיו אליו היה חזק מאוד, והקשר הזה נשאר גם כיום, תשע שנים לאחר הסתלקותו.

"אני פוגש תלמידים רבים. כל אחד ואחד מהם, לא יכול להימנע מלומר את המשפטים האלו, שהרבי עדיין בלב שלו חי וקיים, בבחינת "יעקב אבינו לא מת", הוא נשאר חרוט בליבו של כל אחד מתלמידיו".

כשמרגישים את האהבה היוקדת הזאת שהיתה לרב ואזנר לתלמידיו

"מרגא ה'חתם סופר' אמר פעם שיש לו רק 13 תלמידים. כולם התפלאו, הרי היו לו אלפי תלמידים שעברו אצלו במשך השנים. אבל ה'חתם סופר' הסביר מה זה נקרא אצלו 'תלמיד'. התלמיד הוא מי שהרבי כל הזמן הוא נמצא בלב שלו, כשהוא אוכל, כשהוא ישן, לומד, מתפלל, בכל עת הוא מרגיש בעצמו את הפסוק "והיו עיניך רואות את מורייך". זה נקרא תלמיד, וכאלו תלמידים היו לחתם סופר 13 בלבד, מבין כל אלפי התלמידים שלמדו אצלו לאורך השנים.

"אינני יודע לומר כמה כאלו תלמידים יש בין תלמידי הרב ואזנר, אבל ברור לי במאת האחוזים שהיו תלמידים שממש נקשרו אליו, והיו דבוקים בו ממש בכל עת, בשבתם בביתם ובלכתם בדרך, בשכבם ובקומם. תמיד היה הרבי איתם, הם הרגישו שהוא קרוב לליבם - וזה גרם להשפעה הגדולה שהיתה לו עליהם.

"וכשמרגישים את האהבה היוקדת הזאת שהיתה לרב ואזנר לתלמידיו, באופן טבעי הם הפכו קשורים אליו בלב ונפש והיו מקבלים את המרות שלו. לא מתוך כפייה ולחץ, אלא מתוך אהבה! כמו בן הקשור לאביו ודבוק בו ועושה את רצונו, כך גם היה מרון הרב ואזנר.

"והדביקות הזאת שנשארה לתלמידים אליו, היא זאת שהביאה לכך שכולם מתדפקים על תורתו וחידושי בהלכה ותשובותיו וחידושי על התורה והדרשות שלו. כל אלו הם טללי אורה וטללי תחיה, לכל אחד מהתלמידים.

"וביתר שאת, זה לא היה רק לתלמידים אלא לכולם! כל מי שהיה סביבו והסתופף בצילו זכה להרגיש את האישיות הכובשת שלו, גם

הגאון רבי שמואל אליעזר שטח שליט"א

פסקיו כתובים, עם כל הנימוקים וההרחבות, ואכן זכיתי שכתב לי כ-200 תשובות, ואף ליקטתי אותן מתוך ספרי 'שבט הלוי' והדפסתי מהן ספר בפני עצמו בשם 'שביבי הלוי'.

"אמנם, לפעמים הייתי צריך להמתין זמן רב עד שכתב לי תשובה, מחמת שהיה עסוק וטרוד מאוד.

"באחת הפעמים פגשתי את הרבי באיזו שמחה, וניצלתי את ההזדמנות כדי להזכיר לו שיש עוד תשובה שאני ממתין לה, וכבר חלפו כשבועיים מאז שהבאתי אותה אליו וטרם השיבני דבר.

"הרבי ענה לי בטרונאי: "אתם יודעים כמה תשובות כבר כתבתי לכם?..."

"השבתי לו שאני לא סופר את התשובות כי אני רוצה שתשרה בהן ברכה, וראיתי שנתחייך ונחה דעתו, הוא נהנה מהתשובה וב"ה כתב לי תשובה גם על השאלה ההיא...".

יצוין, כי למרן בעל 'שבט הלוי' זצ"ל היה קשר אישי הדוק עם מרן הגרש"א שליט"א אף בהוראות לדורות הבאים בכל עניני פיקוח נפש והצלת נפשות בשבתות וימי החול, וכן כל שטרי הכתובות והתנאים שהתקבלו בכל תפוצות ישראל קיבלו את פסקיו של הגר"ש ואזנר ואיתו עמו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל עמם ישב מרן שליט"א שעות רבות על כל אות ותג, להוציא דבר נאה ומתוקן.

"יעזור ה' יתברך שנזכה להידבק בדרכיו וללכת בעקבותיו, להרבות תורה בישראל בלי שום מכשול".

שהיתה לכלל ישראל היתה מגיעה אליו".

אף שזמנו היה יקר כל כך, רבינו זצ"ל היה מקדיש זמן מיוחד לתלמידיו: "רבינו היה נוהג לספר מעת לעת על רבותיו ועל מה ששמע מהם. הוא היה מספר על הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, על הגאון רבי שמעון מזעליחוב זצ"ל, וכן על רבותיו בפרשבורג.

"במיוחד היה דבוק ברבי שימעלה מזעליחוב, והיה חוזר כסדר על מה ששמע מפיו, שבתקופה שלפני ביאת המשיח יתבטלו על הכוחות וכל העניינים השונים, וישאר רק לימוד התורה. ואכן הרבי לא אהב את כל הגינונים האחרים והעיסוק בעניינים אחרים, והיה שקוע כל כולו רק בתורה, וכך גם תבע מתלמידיו לנהוג.

"הוא הרגיש שבזה שמשתפים את הבחורים בסיפורים של גדולים מהדורות הקודמים, זה נותן להם נכס, זה נקבע בלבם ומשמש להם כתמרור ומורה דרך, אבן שממנה פינה וממנה יסוד.

"כמו כן היה מדגיש לתלמידיו שכשלומודים הלכה זה לא מספיק ללמוד רק את הפסיקה הסופית, אלא צריכים ללמוד משורשי הסוגיות, בעיון, לברר היטב את הסוגיא בגמרא ולאחר מכן ללמוד עם טור ובית יוסף, ושולחן ערוך ומגן אברהם ולבסוף משנה ברורה. צריכים לעשות את כל הדרך הזאת ולא לנחות הישר על אדני ההלכה הפסוקה, הוא שלל את צורת הלימוד הזאת מכל וכל, והחזיק שהלכה צריכים ללמוד ביסודיות והיא חייבת להיות מושתת על דברי הגמרא ועל פסקי הראשונים.

ובגמר החופה היה מנשק את החתן על מצחו, בבחינת 'והיה על מצח אהרן'

"כשתלמידי הישיבה התחתנו, הוא היה מגיע כ'מסדר קידושין' כמעט אצל כל תלמיד, ובגמר החופה היה מנשק את החתן על מצחו, בבחינת 'והיה על מצח אהרן' והנשיקה הזאת לאות חיבה ואהבה של הרב לתלמיד, ליוותה את התלמיד בהקמו בית נאמן בישראל.

"אני עצמי לא למדתי בישיבה אצל הרבי זצ"ל, אלא יותר מאוחר למדתי מפיו וישבתי לצדו כשהיה פוסק הלכה ומורה הוראה בישראל, דבקתי בו והייתי לתלמיד נאמן.

"במיוחד הרביתי לשלוח לרבי שאלות כתובות, כי רציתי שיהיו לי

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכייה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

בבוקרו של החג הראשון בא הרב צ'ולק לראות בשלומו והוא רואה שהראש ישיבה שכב במיטה בחולשה גדולה מאוד. הוא מיד הבין מה קרה: "הראש ישיבה אכל מצות??? זה הרי נורא מסוכן!". מרן זצ"ל הסביר לו.. "תשמע מה היה... אני לא תכננתי בכלל לאכול מצות, אבל כשהגיע ליל הסדר וראיתי את המצות, אחזני בולמוס לקיים את המצווה של מצה!!!"

הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א על הנהגותיו ועבודת הקודש בחג הפסח של מרן ראש הישיבה רבינו הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

אמת מה נהדר היה מראהו של רבן של ישראל, רבינו הגראי"ל שטיינמן זצ"ל בכל ימות השנה, וביתר שאת בימים טובים שבהם האירו פניו כלפידים, בשמחתו העצומה בקיום המצוות. שוחחנו עם נכדו חביבו הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א, חתן בנו מרן הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א.

הרב הוניגסברג נהג בנו טובת עין גדולה כשסיפר לנו על הנהגותיו ודרכו הייחודית של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, ובאותה השיחה גם הרחיב בדיבור אודות הנהגותיו ועבודת הקודש של הסב השני, מרן שר התורה רבינו הגר"ח קנייבסקי זצ"ל. בשורות הבאות נביא את אשר שמענו על מרן הגראי"ל, וביריעה נפרדת נגולל את תיאור עבודת הקודש של רבינו הגר"ח.

"האמת שזה לא כל כך ידוע ברבים, אבל בשנים קודמות, כשכוחו היה במותניו, נוהג היה מרן הרב שטיינמן, לכתת את רגליו ולחזור על פתחי נדיבים, כדי לגייס כספים לחלוקת 'קמחא דפסחא' לאברכים השקדנים בכלל פוניבז'.

"לרבינו היה חבר נאמן, הצדיק רבי דב פריידין זצ"ל, שהיה שותף עמו במפעל החסד הגדול הזה. יחד הם היו יוצאים שבועות לפני פסח, דופקים על פתחי נדיבים ומבקשים מהם להרים את תרומתם כדי שאברכי כולל פוניבז' יוכלו לעשות את הפסח בהרחבה.

"במקביל לסבתא, הרבנית ע"ה, היה ארגון חסד משלה. בכל ימות השנה היא היתה עוסקת במצוות הכנסת כלה. היא היתה הולכת לחנויות ומבקשת מבעלי העסקים לתרום מוצרים, ולאחר מכן היתה עושה כנס גדול של צדקה באולמי ויזניץ, שם היתה עושה הגרלה על המוצרים והמכשירים הללו, כשכל ההכנסות היו משמשות לסייע לכלות עניות להתחתן בכבוד.

"הרבנית היתה עושה זאת בהצנע לכת. הוא לא אמרה 'קוראים לי שטיינמן', ולא ניסתה לרמוז לבעלי העסקים שהיא אשתו של מרן זצ"ל. אלא פשוט באה כמו אשה פשוטה וביקשה תרומה להכנסת כלה, בלי שום פריבילגיות.

"זה היה בכל ימות השנה, אבל כשהיה מגיע חג הפסח, הפעילות

שלה היתה מתרחבת. היה לה עוד ארגון נפרד ומיוחד לעניין זה של חלוקת כספים למשפחות עניות בערב פסח."

יום טוב מתקרב, אתה צריך לקנות לי מתנה"

"מורי חמי הגר"ש שטיינמן שליט"א, סיפר לי שבביתם היה מחזה קבוע. בכל פעם כשהתקרב אחד משלושת הרגלים, היתה אמו הרבנית ע"ה ניגשת למרן זצ"ל, והיתה אומרת לו "יום טוב מתקרב, אתה צריך לקנות לי מתנה", שהרי כל אדם חייב לשמח את אשתו ברגל.

"אבא ידע היטב למה אמא צריכה את הכסף, ואיזו 'מתנה' היא רוצה לקנות", סיפר לי השווער, "אבל הוא היה מעלים עין, ובתמימות היה אומר לה 'בוודאי, את צודקת. מגיע לה מתנה'. הוא היה נותן לה סכום כסף נכבד כדי לקנות מתנה, והיא היתה יוצאת החוצה ומחלקת את הכסף במלואו הזה לצדקה למשפחות עניות, וכך היה הדבר חוזר על עצמו בקביעות לאורך שנים מדי ערב חג."

"והאמת שעבורה זאת היתה השמחה הכי גדולה. הרי חז"ל אומרים שצריכים לשמח כל אחד כדרך השמחה שלו. יש דרך לשמח ילדים, יש דרך לשמח נשים. את הרבנית שטיינמן הדרך לשמח אותה היה לתת לה כסף שתוכל לחלק לצדקה. לא היתה לה שמחה גדולה מזו! "דוגמה מוחשית לזה ניתן למצוא בסיפור ששמעתי מבני המשפחה, על כך שפעם אחד השכנים בבניין קנה ארון ספרים חדש לסלון, ורעייתו שהיתה ביחסי שכנות טובים עם הרבנית שטיינמן סיפרה לה על הארון החדש שעשו, והזמינה אותה לבוא ולראות.

ואכן, הרבנית באה בשמחה

"ואכן, הרבנית באה בשמחה, נכנסה אליהם הביתה, התבוננה בארון ולא גמרה להתלהב... איזה יופי! כאלו מדפים חזקים, תראו את הדלתות הן מעוצבות כל כך יפה, והקרניז, ממש יצירת פאר. כך היא עמדה והתמוגגה מהמראה משובב העין של הארון היפה הזה, והנכדה עמדה שם המומה. מעולם לא שמעה את סבתא מדברת כך על רהיטים או בכלל נותנת תשומת לב לדברים כאלו גשמיים. כולם יודעים איך היה נראה הבית שלה, ואילו רהיטים היו בו...

"כשחזרה הביתה, שאלה אותה הנכדה 'דאדא' - כך כינו את סבתא במשפחה, אף פעם לא ידעתי שאת מבינה בכלל בדברים כאלו ושאת שמה לב לרהיטים אם הם יפים יותר או יפים פחות...".

"הסבתא השיבה לה תשובה שמלמדת על אישיותה: "בוודאי שאני אוהבת רהיטים יפים. זה ממש מרחיב את הלב לראות כאלו רהיטים מושקעים ומעוצבים, אבל רק כשזה אצל השני. אצלי בבית אני לא צריכה שיהיה יפה!".

"אגב אורחא אספר סיפור שיש בו כדי לעורר את הלבבות ביתר שאת לחטוף כמה שיותר זכויות בעודנו כאן בעולם הזה:

"מנהג היה לה לרבנית, שמדי ראש חודש היתה תורמת סכום של כמה מאות שקלים לבתי אבות של פוניבז', וכך נהגה כל ימיה.

"הרבנית עלתה למרום בסוף חודש סיוון, וכמה שעות קודם קודם, ביקש מרן ראש הישיבה זצ"ל מאחד מבאי ביתו שיעשה טובה וייקח ממנו כמה מאות שקלים, ויביא את זה בהקדם לבתי אבות של פוניבז', וזאת התרומה של הרבנית לראש חודש תמוז שיהיה בעוד ימים אחדים. זה היה מאוד מאוד דחוף לו, ואנשים לא הבינו, מה כל כך דחוף, הרי יש עוד כמה ימים לראש חודש, בפרט שידעו שאלו השעות האחרונות וכבר היו לחוצים מאוד לצאת לבית החולים כדי לבקר אותה.

"הרב שטיינמן שמע את השאלה והשיב תשובה: "אתם לא מבינים כמה גדול ועצום הוא ההבדל בין מה שאדם זוכה לעשות בעודו כאן בעולם הזה, לבין מה שיעשו לאחר מכן לעילוי נשמתו. המצווה שאדם עושה בחייו שווה לאין ערוך יותר ממה שיעשו לעילוי נשמתו. מאחר והרבנית הקפידה כל כך לתת מדי ראש חודש את התרומה הזאת, רציתי לזכות אותה בעוד תרומה אחת שתזכה לתת בחייה, כדי שהיא תרוויח עוד מצווה אחת בעודה עלי אדמות".

"בימים שלפני חג הפסח, ראש הישיבה כבר היה באטמוספירה אחרת", מספר הרב הוניגסברג. "הוא היה מונח כל כולו בהכנות

הנפשיות לחג. הוא לא הפסיק לדבר על המצוות הגדולות שהולכים לקיים בכל משך החג, ובמיוחד בליל הסדר שיש בו כל כך הרבה מצוות לקיים. ההתרגשות היתה ניכרת בדיבורו, יכלו למשש בידיים את הציפייה הדרוכה שלו לבואו של החג.

"באחת הפעמים הוא אמר לנו בזה הלשון: "כאן לא יודעים מה זה 'עוד משהו עולם הבא'. אנשים הרבה מזלזלים... אדם יכול להגיד אני לא צריך כ"כ להדר בכל דבר. לא מבינים מה זה! מכל משהו כמה הוא יכול להיות מאושר".

"אני אגיד לכם משל", היה ראש הישיבה מבאר את דבריו, "אדם שיש לו מיליארד דולר, ויגידו לו שהוא יכול להרוויח עוד מיליון. הוא יגיד 'יש לי מספיק ואני לא צריך עוד?' הוא ירצה עוד מיליון, ועוד מיליון! שם בעולם הבא אין לזה בכלל שום דמיון, כל תוספת קטנה זה מיליארדים, כמה יהיה מאושר על כל תוספת ברוחניות, וכמה חיסרון על מה שהחמיץ...".

"שמעתי מעשה נפלא מרבי חנניה צ'ולק שהיה איש הרפואה של ראש הישיבה וליווה אותו לאורך שנים באופן מיוחד בכל מה שהיה קשור למצבו הרפואי.

"היה זה כשהרבנית עוד היתה בחיים, לפני עשרות שנים. רבינו סבל מבעיות במעי, היה לו 'אולקוס', ובשנה אחת הרגיש מאוד לא טוב לפני פסח, עד שהרופא שבדק אותו נאלץ להורות לו שהשנה לא יאכל מצות בכלל, משום שיש בזה ממש סכנה גדולה עבורו.

הראש ישיבה אכל מצות???

"מרן לא התווכח. אם אסור אז אסור, כולם יקיימו מצוות אכילת מצה, והוא יקיים מצוות ונשמרתם!

"אבל כשהגיע פסח, בא הרב 'צולק לראות בשלומו של ראש הישיבה, בבוקרו של החג הראשון, והוא רואה שהראש ישיבה שכב במיטה בחולשה גדולה מאוד. הוא מיד הבין מה קרה כאן ושאל את ראש הישיבה בזעזוע: "הראש ישיבה אכל מצות???" זה הרי נורא מסוכן!".

"מרן זצ"ל הסביר לו מה קרה... "תשמע מה היה... אני לא תכננתי בכלל לאכול מצות. אבל כשהגיע ליל הסדר וראיתי את המצות, אחזני בולמוס לקיים את המצווה של מצה!!! במילים האלו הוא השתמש, "אחזני בולמוס לקיים את המצווה של מצה".

"אבל ידעתי שאסור לי לאכול מצה", הוסיף ראש הישיבה להסביר, "לכן עשיתי חשבון יחד עם הרבנית, שמסתמא כל הקפידא שלא לאכול מצה, זה רק בגלל שהמצה היא פת קשה ויבשה. אם אני אמצא דרך לרכך אותה, לכאורה אין בזה חשש רפואי. לכן לקחתי מצה ואכלתי אותה כשהיתה רכה... רק אחר כך הבנתי שכנראה הרופא התכוון שגם זה לא טוב לאכול...".

מדי יום התאמן ראש הישיבה על אכילה

"בתקופה האחרונה לחייו, ראש הישיבה כבר לא היה מסוגל לאכול דרך הפה. הגוף שלו היה מאוד חלש ואם הוא היה אוכל מזון רגיל דרך הפה, זה היה יכול לגרום לדלקת ריאות ל"ע, ועוד עניינים

נוסעים לירושלים כדי להתארח אצל בנם בחג הראשון ובליל הסדר. "באותן שנים כבר היה לו נהג קבוע, רבי יצחק רוזנגרטן שהיה לוקח את מרן תמיד למחוז חפצו, אבל בנסיעה לליל הסדר בירושלים הוא לא הסכים בשום פנים ואופן לנסוע עם ר' יצחק, והיה אומר לו בתוקף שמאחר וזה ערב חג וזמן לחוץ בכל בית כשיש הכנות אחרונות לחג, הוא לא מסכים כלל וכלל שיסיע אותו לירושלים, ובמקום זאת הוא היה יורד לתחנה ונוסע בקו 400 למרות שכבר היה אז ראש ישיבה מוכר וידוע וזה לא היה לכאורה לפי כבודו.

"מאוחר יותר, הם היו עושים את ליל הסדר בבית מרן זצ"ל בבני ברק, ורבי משה ומשפחתו היו באים להתארח אצלם.

"אגב, כשהיה מרן מתארח בירושלים אצל בנו, היה מתפלל שחרית כוותיקין כפי שהיה נוהג גם בבני ברק, אבל באותו מניין ותיקין לא תמיד היו כהנים, ולא פעם נשאר מרן אחרי התפילה והמתין זמן רב עד שהגיעו לברכת כהנים במניינים מאוחרים יותר, באמרו שזאת ברכה מהתורה שהקב"ה בעצמו מברך את ישראל, ואי אפשר לחשוב בכלל על הרעיון של ויתור על ברכת כהנים חלילה. ידוע שגם כשהיה בחוץ לארץ ששם נהוג בקהילות האשכנזים שהכהנים אינם עושים ברכת כהנים, למעט בתפילת מוסף של שלושה רגלים, רבינו היה הולך לבתי כנסת של ספרדים שכן נוהגים לשאת כפיים גם בחו"ל, כדי להתברך בברכת כהנים מדי יום.

"אף שלא זכיתי להיות בליל הסדר אצל מרן, שמעתי מבני המשפחה שכן היו, כיצד היתה נראית העבודה שלו בלילה קדוש ונשגב זה. הוא היה אומר לפני כל כוס מארבע כוסות ולפני אכילת מצה ומרור וכדו', את ה'הריני מוכן ומזומן' שכתוב בהגדות, ובנוסף היה אומר גם את התפילה המופיעה בספר 'אור השנים' שרבינו עצמו טרח בהדפסתו לפני שנים רבות, יחד עם להבחל"ח הגאון רבי דוד שמידל שליט"א, (וגם כתב לו הקדמה מפרי עטו, בעילום שם). בספר זה מובא נוסח של 'הריני מוכן ומזומן' מיוחד על כל אחד ואחד מסימני הסדר, 'קדש' ו'רחץ', 'כרפס' וכו', ביתר פירוט כדי לעורר את הלב לשמחה בקיום המצווה.

כשהיה מגיע לברכת המזון היה מברך בכוונה גדולה, ובאמרו את

רפואיים. ולכן ההנחיה היתה שלא יאכל עוד דרך הפה, והוא ניזון באמצעות אינפוזיה וכדו'.

"עוד לפני פורים של שנת תשע"ז, הוא התחיל לשאול שאלות. מה יהיה? פסח מתקרב, אני צריך לאכול מצה... מה נעשה?

"בני הבית לא ידעו מה לומר. מצד אחד, זה ברור שהוא לא יכול לאכול, מצד שני, כשמדובר באכילת מצה, אי האכילה יכולה להיות מסוכנת לו לא פחות. הוא כל כך מתגעגע ומחכה לקיים את המצווה הזאת.

"לבסוף החליטו שאף שאין סיכוי, בכל זאת ישאלו את הרופא, ואכן שאלו והרופא אמר שאולי יש סיכוי. כדי שזה יקרה, הרופא ביקש שראש הישיבה יאכל כמה פירורים לחם חודש לפני פסח, ולמחרת עוד כמה פירורים ולאט לאט יגדילו את המינון עד שיגיעו לשיעור של שני 'כזיתים', כדי לאמן את גופו של ראש הישיבה בחזרה לאכילה. רק כך יוכלו לתת לו כזית מצה בליל הסדר.

"וכך מדי יום התאמן ראש הישיבה על אכילה, הוא חזר לאכול במיוחד בשביל אותה מצווה שאל אכילת מצה, כמובן בשיעור הכי קטן של כזית שאפשר, כדי לצאת ידי חובה בלי החמרות בגודל השיעור, המינימום ההכרחי, והוא אכן אכל כך 'שני כזיתים' קטנים של מצה בליל הסדר של שנת תשע"ז. היתה זו הפעם האחרונה בה זכה לקיים את המצווה הזאת.

השמחה שהיתה לו מכך שזכה לאכול מצה

"השמחה שהיתה לו מכך שזכה לאכול מצה על אף מצבו הרפואי, היתה עצומה. כל מי שנכנס אליו למחרת ובימים שלאחר מכן, שמע אותו מספר שוב ושוב, "הקב"ה זיכה אותי גם השנה לקיים מצוות אכילת מצה. איזו זכות היתה לי!!!". הוא חזר על זה בכזאת התרגשות, מה נהדר היה המחזה לראות יהודי בכזה גיל, בכזה מצב גופני, הוא כבר כולו נשמה בלי גוף כמעט, וכל כולו להב אש קודש על הזכות העצומה שנפלה בחלקו לאכול מצה בליל הסדר".

"אני זוכר שכבר כמה שנים קודם לכן, כשהוא עוד היה אוכל, אבל בכל ימות השבוע היה אוכל רק מעט דייסה, והיה נוטל ידיים לפת רק בשבת כדי לאכול כזית חלה.

"בתקופה שלפני פסח, הוא ביקש שיביאו לו לחם ליטול ידיים... שאלו אותו מה יום מיומיי, והוא השיב שפסח מתקרב ומאחר והוא כבר הרבה מאוד זמן לא אוכל לחם, אלא רק מעט חלה בשבת, הוא פוחד שהפה שלו כבר לא יהי מסוגל ללעוס את המצה הקשה, לכן הוא רוצה לאכול לחם, שהמרקם שלו יותר קשה מחלה, כדי להרגיל את הפה שלו ללעוס, על מנת שיוכל לאכול מצה בליל הסדר. הוא לא רצה לאכול לחם בשבת במקום חלה, ולכן נטל ידיים במיוחד באמצע השבוע כדי להתאמן לקראת אכילת מצה".

היה יורד לתחנה ונוסע בקו 400

"בליל הסדר עצמו לא זכיתי אף פעם להתארח על שולחנו של מרן זצ"ל, משום שהקביעות היתה שמרן עשה את הסדר יחד עם בנו הגדול הגאון רבי משה שליט"א. בשנים קודמות, היו רבינו והרבנית

ואת הטיול הלילי הזה - לא ערך פרעה כשהוא לבוש בבגדי פאר והדר, וכתר המלכות על ראשו... למסע ההצלה העצמי הזה יצא פרעה בחצות הלילה, היישר ממיטתו, ולבושו היה בהתאם... הוא לא הספיק אפילו ללבוש זוג מכנסיים ראויים לשמים... כשהוא לבוש בבגדי שינה, עלוב ומושפל - נאלץ הוא לרדוף אחר משה רבינו, רבם של היהודים, אותו שלח מארמונו לא פעם במהלך השנה האחרונה...

הגה"צ רבי שבתי יודלביץ זצ"ל על החושך ומכת בכורות ועל ההשפלה של פרעה מלך מצרים

המכה האחת לפני האחרונה - היתה מכת חושך, במהלכה הוחשכה מצרים כולה בחושך אשר כמותו טרם נהיה: חושך אשר ניתן לחוש בו ולמששו בידיים! החושך שבמצרים לא היה חושך של 'העדור' - של מחסור באור - אלא חושך ממשי ומוחשי!

בשלת הימים הראשונים - יכלו עדיין המצרים לנוע ממקומם, אולם בשום אופן לא יכלו לראות איש את אחיו - שכן החושך הסמיך, הציב חייץ ביניהם.

בשלת הימים הבאים לעומת זאת, היה החושך כה סמיך - עד שלא יכלו המצרים למוש ממקומם, היושב - לא יכול היה לעמוד, ואילו העומד - לא יכול היה לשבת, שכן כל מקום פנוי במצרים - התמלא באותו חומר אפל ושחור אשר בשם 'חושך' נקרא.

מבינים אנו אל-נכון עד כמה קשה ואימה הייתה מכת חושך, עומדים אנו בלי ספק על הסבל הרב אשר נגרם מחמתה למצרים, אולם דומה כי הסיפור הבא - יוסיף נופך מיוחד לדברים:

מסופר על אחד המגידים אשר סבבו בימים עברו בין העיירות הפזורות

מסופר על אחד המגידים אשר סבבו בימים עברו בין העיירות הפזורות, שפעם הגיע לעיירה נידחת, והחל מלהיב את ליבות השומעים בדברים היוצאים מן הלב, דברים חוצבים להבות אש. דברים הממייסים כל לב, דברים אשר עסקו רובם ככולם במוראותיו של הגהנום המזומן לעוברי רצונו יתברך, ובשבח גן העדן הצפון לצדיקים המקיימים את מצוותיו באהבה.

הדברים המלהיבים - נכנסו היטב אל ליבות השומעים, בציבור החלה ניכרת התעוררות רבת, אולם אז, לפתע, קם אחד המאזינים והכריז: "רבי, אני דוקא רוצה להיות בגהנום!"... "בגהנום???" - תמה המגיד, והיהודי אישר ואף הסביר:

"שמע נא רבי, - הוא פנה אל המגיד - "ואמור לי אתה האם אינני צודק... נניח שאגיע לגן עדן לאחר מאה ועשרים שנה, ולו יהא זה היכל מיוחד ונהדר בו אזכה לתענוג שאין למעלה ממנו. בסדר. אל

גן העדן הגעתי. אולם מה אעשה שם בחברת כל הצדיקים והיראים, הרבנים ותלמידי החכמים?

הלא עבורי - אשר כל ימי לא גדלתי בין החכמים; עבורי - אשר אין לי שיג ושיח בשיחתם של תלמידי חכמים; עבורי - אשר החברה אליה הסכנתי הינה חברתם של יהודים פשוטים, טובי לב - אך עמי ארצות, תהא השהות בגן עדן בלא כל ידיד ומכר - סבל מתמשך וחסר תקוה! הרי לא יהיה לי אפילו עם מי להחליף מילה או ברכת 'צפרא טבא' לבבית!

"בגהנום לעומת זאת" - המשיך היהודי - "סבורני כי ארגיש בבית... שם - אפגוש את כל מכרי וידידי משכבר, שם - אוכל לשבת בצוותא חדא עם רעי אשר עימם קשרתי קשרי ידידות כאן בעולם הזה, שם - יהיה לי עם מי לשבת, ועם מי לדבר, ועם מי להחליף חוויות... שם הוא מקומי האמיתי!" - סיים היהודי בתרועת נצחון...

אולם המגיד - הוא לא התרשם מהטיעון הכל-כך משכנע... "טועה אתה בני!" - הוא פנה אל היהודי ברוך, ומיהר לנמק את דבריו: "כלום סבור הינך כי למעלה, בעולם האמת, תוכל לפגוש את מכריך וידידיך? אם כך סבור אתה - הרי שאינך אלא טועה, וטעותך תבוא

קרבת הפסח, לישב מסובין כבני חורין ולאכלו במתניות - תוך כדי שירות ותשבחות. הקב"ה מודיע לבני ישראל כי עליהם להיות מוכנים ליציאה, עליהם כבר לאחוז את מטותיהם בידיהם, לארוז את מטלטליהם, ולחכות להוראות בהמשך.

הוא מתפלץ למחשבה כי בעוד רגעים ספורים עלול הוא שלא להיות בין החיים

ובינתיים, בחצות הלילה, בחצות בדיוק - עובר הקב"ה בארץ מצרים ומחולל בה שמות. הקב"ה בכבודו ובעצמו, לא על ידי מלאך, ולא על ידי שרף, ולא על ידי שליח - הוא העובר בין בתי המצרים, ומכה כל בכור בהם במכת מות. אין בית אשר אין בו מות. בבתים בהם לא נמצא כל בכור - ממלא ראש הבית את מקומו, ונופח את נשמתו בחצות בדיוק. זעקות שבר נוראות מחרידות את מצרים, ופרעה שומע - וליבו נופל בקרבו... הלא הוא בעצמו בכור הינו, ובסכנת חיים הוא נתון עם שאר בני עמו! "מה יהיה?" - מהרהר פרעה בליבו כששיניו נוקשות וכל גופך רועד... "הלא בכל רגע עלול אני למות!" - הוא קולט סוף סוף את התמונה המפחידה במלא מוראה... לנגד עיניו - רואה פרעה כבר את המות הקרב ובא, הוא מתפלץ למחשבה כי בעוד רגעים ספורים עלול הוא שלא להיות בין החיים, ומחליט כי מעתה שוב אין לו ברירה... עליו למלא את רצון האלוקים הגדול והנורא - ולשלח את בניו לזבוח לו במדבר כאשר דרש! אלא שפרעה חושש פן יהא זה כבר מאוחר עבורו... הוא מפחד פן תחטפנו מיתה טרם יספיק למלא את הדרישה ולהציל עצמו... ובכן, מה הוא עושה? הוא רץ בנשימה עצורה לארץ גושן - מקום מושבם של בני ישראל, ופותח במסע חיפושים אחר משה רבינו - כאילו אחזו טירוף... "משה רבינו משה רבינו! היכן אתה???" - הוא צועק ברחובות, אולם איש אינו מתייחס אליו... מבעד לחלונות הוא מבחין בבני ישראל כשהם יושבים ושרים, מהללים, משבחים ומקלסים לאלוקיהם! כולם סביבו שרים, כולם רוקדים, כולם שמחים - ואילו הוא מסובב לו בקור המקפיא, בחוצות, ומנסה למצוא את משה רבינו - אשר בידו נמצא לדעתו המפתח להצלת חייו...

את הטיול הלילי הזה - לא ערך פרעה כשהוא לבוש בבגדי פאר והדר

וזאת למודעי, כי את הטיול הלילי הזה - לא ערך פרעה כשהוא לבוש בבגדי פאר והדר, עטוף היטב באדרת פרווה, וכתר המלכות על ראשו... למסע ההצלה העצמי הזה יצא פרעה בחצות הלילה, הישר ממיטתו, ולבושו היה בהתאם... הוא לא הספיק אפילו ללבוש זוג מכנסיים ראויים לשמם... כשהוא לבוש בבגדי שינה, עלוב ומושפל - נאלץ הוא לרדוף אחר משה רבינו, רבם של היהודים, אותו שלח מארמונו לא פעם במהלך השנה האחרונה... והיהודים מציידים - הם לא גילו כל ענין בחיפושיו של פרעה... לא היה להם רצון מיוחד לסייע למי שהיה אחראי לדיכויים ולהתעללות

ותטפח על פניך כאשר תגיע שעתך להשיב את נשמתך לבוראך! "הגן עדן, ידידי" - הטעים המגיד - "מלא הוא אורה ושמחה, צדיקים יושבים יחדיו - זה עם זה, ונהנים מזיו השכינה. שם - פוגשים הצדיקים את ידידיהם האמיתיים, עובדי ה' מימים, אלו אשר צעדו עמם כל ימיהם בשביל הזהב ובדרך הישר!

"בגהנום לעומת זאת - החושך הוא השולט ברמה... בגהנום - לא רואים איש, ולא שומעים איש, ואף לא ניתן להזיז את היד ולמשש איש את רעהו... בגהנום - נמק איש איש לבדו בעוונותיו, מבלי קרוב ומודעי!" - סיים את דבריו...

במכת חושך - החליט הקב"ה לשנות את פני הדברים...

זהו הסיפור - ועתה נתכבד נא ונשוב אל מצרים, אל המצרים הנאנקים תחת עולה של מכת חושך. שכן בלא כל ספק. אחת הסיבות אשר איפשרו למצרים לספוג שמונה מכות נוראות ולעמוד במריים - היתה העובדה שאת סבלם חלקו הם עם חבריהם וידידיהם...

הם אמנם צמאו למים במכת דם - אולם יכלו לתנות את צערם בפני אחיהם! אזניהם נחרשו במכת צפרדעים - אולם עדיין יכלו לצעוק איש אל רעהו! הם גרדו בלא הרף במכת כינים - אולם את שעות הגירוד המתישות הם עברו בצוותא חדא עם השכנים והידידים! וכן הלאה, וכן הלאה, בכל המכות - יכלו המצרים למצוא נוחם ועידוד בכך שאחים להם לצרה, בכך שכל בני עמם סובלים ונאנקים ביחד עמם, וצרתם - צרת רבים היא!

לפיכך, במכת חושך - החליט הקב"ה לשנות את פני הדברים... הוא הביא עליהם מכה כזו - אותה יהא עליהם לחוות בעצמם, לבדם, מבלי שיוכל איש לעמוד לצידם!

במכת חושך - לא היתה לאיש יכולת להידבר עם רעהו, ואף לא לראותו או לחוש בו! כל מצרי ומצרי - נאנק לבדו תחת עולה של המכה הכבדה, והיתה זו תוספת משמעותית אשר הכבידה והקשתה את ההתמודדות בלי ספק! זוהי איפוא ההדגשה אשר מדגישה התורה הקדושה (שמות י', כ"ג): "לא ראו איש את אחיו!!"

ופרעה שומע - וליבו נופל בקרבו...

אכן, כידוע, אפילו מכת חושך לא הכניעה את פרעה ולא הביאתו לשלח את ישראל מארצו, שכן הקב"ה הקשה את לבבו למען שיתו כל אותותיו בקרבו.

אולם עתה, הנה כבר הגיע הרגע. הגיעה שעת הגאולה. הגיעה העת לשחרר את בניו של מקום משביים, לשלח אותם לחופשי להיותם בני חורין. כעת - מביא הקב"ה את המכה האחרונה, הסופית, המכניעה לגמרי... מכת בכורות!!

הקב"ה מצוה את כל בני ישראל לישב בבתיהם, הוא פוקד עליהם שלא לצאת מפתח ביתם עד בוקר, הוא מורה להם לשחוט את

הנוראה בהם במשך מאות שנים... ההיפך הוא הנכון... בני ישראל מצאו כעת מקום להיפרע מעט מפרעה, לנקום בו עוד איזו נקמה קטנה ומתוקה, ואת ההזדמנות הזו - הם ניצלו עד תום... המחזה אשר היה כה משפיל מבחינתו של פרעה - הסב להם עונג רב, והם התמוגגו לראות את פרעה הגדול תועה בדרכו הלילית...

לפיכך, כאשר הצליח פרעה ליצור קשר עם אחד היהודים שבבתים, ולשאול אותו היכן יוכל למצוא את משה - הורה לו הלה על דרך שגויה, דרך אשר סופה בשלולית עכורה אליה נפל פרעה עם לבושו הבלתי הולם... היהודי הבא - אף הגדיל לעשות כאשר כיוון את פרעה הישר אל בור כרוי בסביבה, בור אליו נפל פרעה לקול צהלתם של היהודים - עבדיו לשעבר...

לבסוף - הצליח פרעה למצוא איזה יהודי אשר משום מה החליט לחוס עליו מעט, והלה נאות ללכת בשליחותו של פרעה אל משה, ולמסור לו את הבקשה המלכותית: "פרעה מבקש כי תצאו מארצו תיכף ומיד!" - הייתה לשון הבקשה.

אולם פרעה אינו מוכן להשלים עם הסירוב...

אולם משה רבינו אינו מעלה על דעתו אפילו לרגע להיענות לבקשה הכל-כך מפתה... "אתם לא תצאו מפתח ביתכם עד הבוקר!" - הוא מורה לבני עמו, ולפרעה הוא שולח לומר: "חיינו כל-כך הרבה שנים, נחכה עוד קצת..."

אולם פרעה אינו מוכן להשלים עם הסירוב... "עד הבוקר?" - הוא חושב לעצמו בזעזוע - "עד הבוקר הלא עלול אני כבר שלא להיות בין החיים!"

בלית ברירה הוא ממשיך לחפש את משה, בסברו כי בשיחה אישית - פנים אל פנים - יוכל הוא לשכנעו כי יורה לבני עמו לעזוב את הארץ עכשיו, מיד, במקום...

ואכן, מקץ שעה נוספת של שוטטות ברחובות - מצליח פרעה סוף סוף למצוא את משה רבינו בכבודו ובעצמו, ומפציר בו לצאת מיד ממצרים. אולם משה רבינו - הוא אינו מסכים בשום פנים ואופן...

"לצאת עכשיו, באמצע הלילה?!" - הוא משיב לפרעה בנימה של פליאה, "האם השתגעת? האם נראה לך כי נסכים לצאת מארצך כגנבים בלילה, כמי שנמלט באין-רואים? לא ולא!" - מסכם משה רבינו נחרצות... "אנו נצא מחר, לעיני כל, למען יראו וידעו כל העמים כי נאלצת לשלחנו שלא בטובתך, וכי אין כה' אלוקינו בכל הארץ!!".

הוא לא יצליח לשכנע את משה לצאת באישון לילה מארצו... לפיכך - מנסה פרעה לפחות להציל את חייו... הוא פונה אל משה רבינו בתחינה ושואל אותו בקול אשר הלחץ והבהלה ניכרים בו היטב:

"לו יהי כן, משה הצדיק, מבין אני כי אינך מוכן להוציא את עמך כעת מארצו. אולם בכל אופן, תאמר לי, מה אעשה בכדי להציל את חיי? הלא רואה אתה כי כל הבכורות מתו - עד האחרון שבהם, הלא הוא אני - אשר בכור הנני! אם אין אתם יוצאים עתה - הלא עלול אני למות עד הבוקר! ובכן, עוצה לי עצה, מה אעשה - ואחיה?"

ומשה מצידו - הוא מאזין לדבריו ולתחנוניו של פרעה עד תומם, מאזניו לא נסתרת נימת הבהלה שבקולו של המלך הנכבד, והוא מחליט לנצל את מצוקתו עד תום...

"אם רוצה אתה להישאר בחיים" - אומר משה רבינו לפרעה - "עליך להסתובב כל הלילה ולצעוק בקול רם מתחת לחלונות בתיכם של היהודים: הרי אתם בני חורין!! הרי אתם לעצמכם!! הרי אתם ברשותכם!!" - אם תעשה כן - יהא הדבר נחשב כאילו כבר שילחת את ישראל מארצך, ואתה תיוותר בזה העולם לחיים טובים וארוכים ולשלום!" - מסכם משה את דבריו...

ופרעה, כלום יש לו ברירה? הלא רצון החיים העז מפעם בליבו! בעל כרחו החל הוא סובב ברחובות היהודים, בין הבתים העלובים, וצועק בקול אדיר: "הרי אתם בני חורין! הרי אתם לעצמכם! הרי אתם ברשותכם!"

כה רמה היתה צעקתו של פרעה, כה חזקה - עד שנשמעה היא מקצה ארץ מצרים ועד קצה, כאשר כל המצרים, וכל העולם כולו שומעים איך פרעה הגדול נאלץ לשלח את עבדיו מארצו! נקל לתאר איזו השפלה היתה זו!

ואכן, חז"ל מלמדים אותנו כי תחילתה של הגאולה - בליל חג הפסח היתה, אף שהציאה בפועל מארץ מצרים התבצעה רק בשעות הבוקר, שכן כבר באותו הלילה הושפל פרעה עד עפר, ובלית ברירה נאלץ לשלח את בניו חביביו של מקום, את בני ישראל - מארצו, ולשחררם מעול עבדותו לעד ולנצח נצחים!

זהו איפוא סיום פרשה זו של יציאת מצרים, על ניסיה ונפלאותיה - אותם מצווים אנו לספר מדי שנה בשנה בכדי להודות, ולהלל, ולשבח, ולפאר, ולרומם לאבינו שבשמים אשר גאלנו מיד צר!

(דרשות המגיד, מועדים ב' - פורים פסח, עמ' רצ"ג)

שמענו ותחי נפשכם

הצטרפו אלינו לשיעורים מרתקים של מגידי השיעורים שבחרנו עבורכם, ב'דף היומי בבלי', ה'עמוד היומי' ו'בדף היומי בהלכה'. כנסו לקו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

ישנה געוואלדיגע מצווה הנוהגת בערב פסח, שלא כולם יודעים עליה... אינני יודע אם היא מדאורייתא או מדרבנן. מסתמא דאורייתא: לישון! תשאלו: איך שייך לישון בבית יהודי בערב פסח? התשובה: אם מבינים את חשיבות הענין - מוצאים כבר את הזמן ואת האפשרות!

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצוק"ל על סיפור יציאת מצרים

המצווה המרכזית של ליל הסדר היא סיפור יציאת מצרים. כל מילה שמספרים זו מצוות עשה דאורייתא. אצלנו, בישיבת סלבודקה, המשגיח זצ"ל היה אומר: "הכל מכינים לליל הסדר. מכינים את המצות ואת המרור, את הכוסות ואת היין, את הכרפס ואת החרוסת, את הכרית להסבה ואת מי המלח - הכל מכינים ברוך ה'! אבל יש דבר אחד שהרבה פעמים שוכחים להכין: את 'המספר'! זה שיהיה אחראי לקיים כראוי את מצוות סיפור יציאת מצרים...

נכון, קצת מתבוננים, אומרים "פשעטלאך", אומרים חידושים. כנראה שגם בזה יש עניין אבל העיקר זה עצם הסיפור! סיפור המכות, האותות, היציאה... על המספר להחיות את הדברים באוני השומעים!

המספר צריך ללמד מראש את דברי חז"ל הקדושים. על פי זה לתאר את השעבוד, את המכות, את קריעת ים סוף. כל חלק מהסיפור זו מצוות עשה ושכרה לנצח נצחים!

הכן את עצמך על ידי שינה!

ישנה געוואלדיגע מצווה הנוהגת בערב פסח, שלא כולם יודעים עליה... אינני יודע אם היא מדאורייתא או מדרבנן. מסתמא דאורייתא: לישון! תשאלו: איך שייך לישון בבית יהודי בערב פסח? התשובה: אם מבינים את חשיבות הענין - מוצאים כבר את הזמן ואת האפשרות!

במשך שבועות שלמים אנחנו מתכוננים לליל הסדר. עמלים ויגעים להכין כל פרט בכשרות מהודרת. סוף כל סוף מגיע הלילה הגדול, ואנחנו רוצים לחוג אותו בקדושה ובטהרה, כמו מלאכים קדושים. ומה קורה בפועל? כלם נרדמים... זה מחזיק מעמד עד "רבי יהודה היה נותן בהם סיימנים" וזה מחזיק קצת יותר... ומי שלא נרדם - מנסה בכח, כל הזמן, להחזיק את העינים פקוחות... מה לעשות, אנחנו באמת לא מלאכים. כבר לילות שלא ישנו כמו שצריך...

רק דבר אחד שוכחים להכין: את עצמינו

הבה ונחשוב: אנחנו מכינים יין ומצות, מכינים חסה וחרוסת, מכינים שלחן ערוך, צלחות וכוסות. את הכל מכינים טיפ טופ. רק דבר אחד שוכחים להכין: את עצמינו... שוכחים להכין ראש צלול...

ר' איד לך לישון קצת! תכין את עצמך לליל הסדר!

אם תבין את החשיבות שבדבר - כבר תדע איך להתארגן באופן

שתמצא את הזמן להכנה החשובה הזאת. בתקופה שהגיעו ארצה עולים חדשים מחו"ל, הרשעים שלחו אותם לגור וללמוד במקומות חילוניים. עמדו רבים ממנהיגי העדה וטיכסו עצות: איך מצילים אותם? איך מסדרים את ילדיהם שלא ילכו לאבדון חלילה?

העיקר לבוא לליל הסדר עם ראש צלול, פריש, לעבעדיג

באו אל הרב מפונוביז' זצ"ל להתיעץ עמו, ובתשובה פתח ונשא משלו: בבית אחד פרצה שריפה. יושביו מהרו למלט את עצמם מפניה מבלי לחשב על שום דבר אחר. והנה התברר שבתוך הבית נותר יהודי אחד ישן!

האנשים שעמדו בחוץ, החלו לטכס עצות באיזה דרך לחלץ אותו, האחד אומר דרך כאן, והשני אומר לא כי אלא דרך שם... והאש ממשיכה להתפשט.

עבר שם פיקח אחד ואמר 'שוטים שכמותכם! יש לכם זמן לטכס עצות איך להוציא? תעירו אותו! כשיתעורר - ימצא לבד את הדרך כיצד לברוח, ויעשה זאת הרבה יותר טוב מכם!

הבעיה היא שגם היצר הרע יודע את הסוד הזה

ליל הסדר הוא אכן לילה גדול. הבעיה היא שגם היצר הרע יודע את הסוד הזה, והוא מנסה ל'חטוף' לצדו כל מה שיוכל. כאן הוא שופך את היין, שם הוא מסיח את הדעת מסיפור היציאה... זהו כלל גדול בכל דבר שבקדושה: כל הקדוש מחבירו - חרב מחבירו.

היצר הרע עובד שם שעות נוספות...

הנביא (זכריה ג, ב) מתנבא: " יגער ה' בך השטן ויגער ה' בך הבוחר בירושלים". בפשטות, המילים: "הבוחר בירושלים" מתיחסות לקב"ה הוא, הקב"ה - הבוחר בירושלים - יגער בשטן.

אולם רבי אליהו לופיאן זצ"ל מביא פירוש אחר, לפיו מלים אלו מתיחסות לשטן. כוונת הפסוק היא שהקב"ה יגער בשטן שבוחר בירושלים בה משקיע השטן את כל כוחותיו, ונלחם בכל אונן בקדשה המיוחדת שיש בה.

מספרים על אדמו"ר אחד שעלה מחו"ל לארץ ישראל

כך היא דרכו של השטן: להילחם, ביתר שאת וביתר עוז, בכל המקומות שיש בהם קדושה יתרה. כמו שאמרו עליו חז"ל (סכה נב ע"א): "שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל, ובתלמידי חכמים יותר מכולם".

מספרים על אדמו"ר אחד שעלה מחו"ל לארץ ישראל. לפני שעלה לאניה, פנה ליצרו הרע ואמר לו: "אתה נשאר כאן בחו"ל! בשום פנים ואופן איני משלם עליך כרטיס נסיעה..."

כשהגיע לנמל יפו חשכו עיניו: ער איז שוין וויטער דא (הוא שוב נמצא כאן)... פנה אליו ושאלו: "מה זה? הרי דיברנו שאתה נשאר שם? איך נסעת? מי שילם עליך?"

נענה היצר הרע והשיב לו: "רבי! אתה טועה. שם, בחו"ל, היו אלו רק התלמידים שלי. כאן בארץ ישראל, אני בעצמי נמצא!"

"הבוחר בירושלים". השטן מניח לאומות העולם ואינו מתגרה אלא בישראל (סוכה נב ע"א)

אבל חכם עיניו בראשו ו"מאויבי תחכמוני". אם היצר יודע את החשיבות הלילה הקדוש - אף אנו נלמד ממנו, ונגש לעבודת הלילה הזה - אשר "כיום יאיר" - עם כל הפרישקייט, עם כל הלעבדיקייט, עם כל הברען ועם שמחה אמיתית של דבר מצוה!

(מתוך יחי ראובן | הגדה של פסח)

אמר הרב מפונוביז: עלינו מוטל לעורר את היהודים הרחוקים, להפיח בהם תורה ויראת שמים. ברגע שיתעוררו - ימצאו בעצמם את הדרך להיחלץ מצפרני הרשעים.

רבתי! אני באתי רק לעורר: כל אחד צריך להכין את עצמו לליל הסדר!

איך עושים זאת? כל אחד ימצא את הדרך. יש הכנות שאפשר להכין יום, ואפילו יותר, לפני ערב פסח. אין צורך לדחותם לרגע האחרון. אולם, כאמור, לא באתי לתת עצות, רק לעורר על הנחיצות והחשיבות שבדבר. עצות ימצא כל אחד לעצמו.

העיקר לבוא לליל הסדר עם ראש צלול, פריש, לעבעדיג, ולספר את ספור יציאת מצרים בשמחה. ואם רואים שבני הבית מתחילים להירדם אחרי האפיקומן, צריכים לעורר אותם. מה שמונח בהלל! ב'נשמת'! איזו התעוררות, איזו התרוממות! צריכים לדעת לנצל זאת.

כי בחורף לא קונים בגדי קיץ!

המשגיח, רבי אליהו לופיאן זצ"ל, כותב באחד מן ה'שמועות' ב"לב אליהו", שבגשמיות, כל דבר יש לו את העונה שלו.

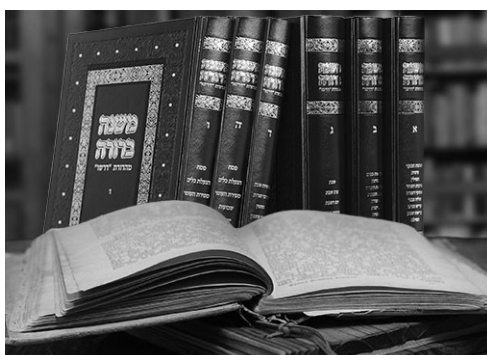
כשמתחילה עונת הקיץ, בעלי חניות הבגדים מוכרים בגדי קיץ ואז הסחורה 'הולכת' והסוחרים מרויחים יפה. כשמסתיימת העונה ונשארו בגדי קיץ, קשה מאד למוכרם, כי בחורף לא קונים בגדי קיץ! וכן להפך, סוחר המתעסק עם בגדי חורף, בהגיע עונת החורף הוא עושה את עיקר פרנסתו השנתית, מוכר בגדי חורף וכלם קונים.

כשעוברת העונה - גמרנו! אולי יש כמה בודדים שיקנו פריט או שנים, אבל זו כבר לא העונה, וכעת אין מקום למכירת בגדי חורף...

כך היא המציאות בגשמיות. המשגיח זצ"ל אמר שגם ברוחניות כך הם פני הדברים: כל תקופה בשנה יש את העונה שלה, מה שניתן לרכוש ולהשיג. כך באלול כך בשבועות - וכך בחודש ניסן, בימי חג הפסח.

חודש ניסן בכלל, וליל הסדר בפרט, זו ה"עונה" לרכוש אמונה.

כמוכן, האמונה נצרכת לנו בכל ימות השנה. זה הלחם, האויר לנשימה, בלעדיה לא שייך לחיות! אבל בליל הסדר, שעוסקים בו בסיפור יציאת מצרים - זוהי ה"עונה", בא אפשר לרכוש ולקנות יותר ב"קלות" את האמונה.

הצטרפו גם אתם ללומדי ה'דף היומי בהלכה'

עכשיו בכל עמדות נדרים פלוס

או במוקד דרשו 02-5609000

ההתרגשות של מרן מסיום הש"ס המתקרב, היתה מחזה פלאי. ההתרגשות היתה הולכת וגדלה. לפני כל סיום הוא שמח והתרגש כאילו זו היתה הפעם הראשונה שלו - גם כשהוא סיים את הש"ס בפעם השבעים! הוא היה מספר לרבנית, שנשארו לו כך וכך דפים, ותיכף הוא זוכה לסיים את הש"ס, והיא היתה מתרגשת יחד אתו, זה היה מדהים!

שיחה רווית הוד עם הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א, נכדו חביבו של מרן שר התורה רבינו הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל על עבודת הקדוש של מרן בימי ניסן ובחג הפסח

יעקב א. לוסטיגמן

בחלק זה של השיחה שקיימנו עם הגאון רבי גדליה הוניגסברג שליט"א, נכדו חביבם של מרן ראש הישיבה רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל ושל מרן שר התורה רבינו הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, שוחחנו בעבודת הקדוש של מרן הגר"ח בימי ניסן ובחג הפסח.

"הדבר הראשון שמרן היה עושה בחודש ניסן, מיד אחרי התפילה, היה לברך את ברכת האילנות. הוא היה מתפלל שחרית כותיקין בבית הכנסת 'לדרמן', ומיד אחרי התפילה, כשהוא עוד עטוף בטלית, היה ממחר לצאת החוצה, ניגש בסמוך לחצר הבניין ממול, ומברך ברכת האילנות על הפריחה בעצים הצומחים שם.

"פעם סיפרה לי הסבתא הרבנית ע"ה, שהיא עוקבת במשך שנים אחר בעלה, רבינו זצ"ל, ורואה פעם אחר פעם שכל מצוה שבאה לידו הוא מקיים ברגע הראשון שניתן לקיים אותה, בלי שום שיהוי. היא פירטה לי את כל מעגל השנה שלו, ובכל דבר ודבר הוא קיים את המצווה ברגע הראשון שהדבר מתאפשר. "בספרו 'ארוחות יושר' מתייחס מרן זצ"ל לעניין הזה, וכותב שדרכם של צדיקים לעשות כל מצוה בזריזות הגדולה ביותר שאפשר.

"בעצם העניין של הניקיונות לפסח, לא רק שרבינו זצ"ל לא היה מעורב בהם, אלא שהוא אפילו לא הרגיש בקיומם... הרבנית היתה מומחית גדולה לעשות את הכל בלי להפריע לרב אפילו לא לשנייה אחת מהלימוד שלו.

ובשניה שמרן היה קם ממקומו ויוצא

כדי להתפלל, היא היתה מזנקת

על הסלון ומתקדמת בנקיון

"כשהיא ניקתה את החדרים הפנימיים או את המטבח, זה כמובן לא היה קשה במיוחד, אבל כשהיא הגיעה לנקות את הסלון היתה בעיה, שכן בימי 'בין הזמנים' נוהג היה מרן ללמוד בסלון ביתו מהבוקר עד הלילה... לכן היא פיתחה שיטה מיוחדת של ניצול כל רגע שבו מרן היה בבית הכנסת, לתפילות שחרית מנחה וערבית. היא היתה עומדת הכן, הציוד כבר היה מוכן הקערות עם הסמרטוטים וחומרי

הניקוי, ובשניה שמרן היה קם ממקומו ויוצא לבית הכנסת כדי להתפלל, היא היתה מזנקת על הסלון ומתקדמת כמה שאפשר, והיתה משערת מראש מתי הוא יחזור, כדי שלא יהיה צריך להמתין אפילו לא רגע אחד. כשהוא היה חוזר הביתה, הסטנדר כבר היה מונח בדיוק באותו מקום שבו עמד כשיצא להתפלל, עם אותם ספרים, וכלי שום שינוי.

"גם האוכל נשאר אותו אוכל כמו כל השנה. פעם אחת נכנסה רעייתי שתיחי, נכדת מרן זצ"ל, בבוקרו של יום י"ג בניסן, שעות לפני בדיקת חמץ. והיא רואה שהרבנית שופתת סיר עם איטריות על הכירה, כדי לבשל למרן את ארוחת הצהרים. היא הזדעקה ואמרה "סבתא, מה זה? עכשיו מבשלים חמץ? המטבח כבר אמור להיות מוכן לפסח", אבל הסבתא דחתה את הטענה ולא אבתה לשמוע: "סבא צריך לאכול טוב כדי שיהיה לו כח ללמוד טוב", היא אמרה, "חלילה לי מלדלג ארוחה, זה עלול להחליש אותי ולפגוע בלימוד שלי!".

"גם כשהיתה שבת קרובה מאוד לפסח, כמו השנה, שביום ראשון בלילה כבר בודקים את החמץ, היא היתה אופה חלות בערב

שבת, כמו בכל שבוע. מרן זצ"ל היה אומר בשם אביו הסטייפלר זצ"ל, שצריכים להמשיך ולכבד את השבת גם בערב פסח... כמובן שצריכים לקחת את הדברים הללו בזהירות המתבקשת כי אין שום ספק שאם למרן היה ספק קל שבקלים שהדבר יגרום לעוגמת נפש לרבנית, הוא היה מוותר בשמחה על החלות הטריטוריה ובלבד שלא לצער אותה חלילה.

"הרבנית היתה מספרת שאמה הצדקנית, הרבנית אלישיב ע"ה, היתה חוששת מאוד שהניקיונות לפסח יפריעו את הלימוד של הרב אלישיב, ולכן היתה חוסכת כל השנה כסף ובימים של ערב פסח היתה שולחת אותו לבית הבראה, כדי שיוכל ללמוד בלי שום הפרעה. "כילדות היינו נוסעות לבקר אותו, היינו רואות אותו יושב ולומד בכזאת מנוחת הנפש, למרות שהיו אלו ימים עמוסים של ערב פסח. הוא היה חוזר הביתה ישר לבדיקת חמץ".

"עם מרן הגר"ח זה לא היה עובד השיטה הזאת, אז היא היתה מוצאת את הדרכים לאפשר לו ללמוד בלי שום הפרעה, על אף הניקיונות לפסח".

הרבנית ע"ה סיפרה לי שיש פעמיים בשנה שבה הרב מבקש ממנה ברכה

"למרן זצ"ל היה יום קבוע בשנה לכל דבר. היה יום שבו קוטפים את הסכך, ויום שבו בונים את הסוכה וכדו', וכמובן היה יום שבו אופים מצות.

"הרבנית ע"ה סיפרה לי שיש פעמיים בשנה שבה הרב מבקש ממנה ברכה. "בכל פעם לפני שהוא יוצא לאפות את המצות הוא מבקש ממני שאברך אותו שהכל ילך כשורה ושלא יהיה שום מכשול חלילה באפיית המצות, ובליילה שבועות כשהוא יוצא לבית הכנסת ללמוד, הוא מבקש ממני ברכה שיצליח ללמוד כל הלילה בלי להירדם... "פעם אחת הוא יצא בליל שבועות בלי לבקש את ברכת", סיפרה הרבנית, "ובאמצע הדרך הוא נזכר ומיהר לחזור. הוא נכנס הביתה ואמר לי "שכחתי לבקש ממך ברכה שאצליח להישאר ער כל הלילה".

"דרכו היתה לקחת אתו את הילדים ואת הנכדים לאפיית מצות, וכן לקטיף הסכך לפני סוכות, והוא החזיק שיש בזה מצוות חינוך הבנים ובני הבנים, כי זה חלק מחיוב המצוה שמראים להם איך אופים מצות, ומכניסים להם לעצמות את החביבות למצווה הזאת".

אצל מרן הריח של ערב פסח היה ריח של משניות 'טהרות'

"בימים שלפני פסח הוא היה מאוד מרוגש, משתי סיבות. קודם כל מחג הפסח הקרב ובא שזה כמובן דבר שמרגש כל יהודי שמחבב את המצוות ורוצה לעשות את רצון ה', על אחת כמה וכמה אדם בכזאת דרגה מופלאה של אהבת ה' ואהבת תורה. "אבל למרן היתה סיבה נוספת להתרגש בערב פסח. בתקופה זו הוא

היה לומד את המשניות של סדר טהרות, לקראת סיום הש"ס, שהרי ידוע שהגר"ח לא היה לומד רק את המסכתות שיש עליהן גמרא, הוא למד התחיל ללמוד מסכת ברכות עם ש"ס בבלי וירושלמי במקביל, ולאחר מכן מסכת פאה ודמאי וכו', וגם בסוף הש"ס, בסדר טהרות היה כך.

"כשמרן למד את המשניות של סדר טהרות, הוא היה אומר "כבר מריחים את הפסח באוויר", כי מיד אחרי שהוא מסיים ללמוד 'טהרות' מגיע פסח..."

"אם אצל אנשים נורמלים הריח המזוהה עם ערב פסח זה הריח של האקונומיקה והחומרי ניקוי אחרים, אצל מרן הריח של ערב פסח היה ריח של משניות 'טהרות'.

"כך היה אצלו כל דבר, הכל נמדד אצלו לפי תורה ומצוות. דברים אחרים לא תפסו אצלו מקום. כך למשל סיפרה לי הרבנית שכשקנו דירות לילדים, מרן אף פעם לא היה מעורב בזה, וסמך על המחותנים שלו בעניין. אבל חתנו הגאון רבי דוד אפשטיין שליט"א, התייתם מאביו עוד לפני החתונה, ולכן לא היתה ברירה, אלא שמרן יבוא לטפל בעניין רכישת הדירה והחתימה על החוזה.

"כשהוא חזר הביתה, שאלה אותו הרבנית, "נו, איך הדירה של הזוג הצעיר???", ומרן השיב לה "שמונה מזוזות". הרבנית שאלה שוב, בסדר, שמונה מזוזות, אבל איך הדירה?, מרן לא הבין מה היא שואלת. "אמרתי לך! שמונה מזוזות. אני ספרתי וראיתי שצריכים שמונה מזוזות".

מה נהדר היה מראה פניו כשהוא סיים את הש"ס. איזו נהרה נשפכה על פניו

"ההתרגשות של מרן מסיום הש"ס המתקרב, היתה מחזה פלאי. הרי כל העולם ידע שהוא מסיים את הש"ס בערב פסח. עבור כולם זה דבר מאוד פשוט, רבי חיים קנייבסקי לומד כל יום שמונה דפי גמרא ובערב פסח הוא מסיים את הש"ס, זה כמו שהשמש זורחת כל בוקר וכמו שפעם בשבעה ימים מגיעה שבת המלכה. אין בזה משום חידוש.

"אבל אצלו, ההתרגשות היתה הולכת וגדלה. לפני כל סיום הוא שמח והתרגש כאילו זו היתה הפעם הראשונה שלו - גם כשהוא סיים את הש"ס בפעם השבעים! הוא היה מספר לרבנית, שנשאר לו כך וכך דפים, ותיכף הוא זוכה לסיים את הש"ס, והיא היתה מתרגשת יחד אתו, זה היה מדהים! "וכשמרן דיבר על סיום הש"ס הכונה היתה גם ש"ס בבלי וגם ירושלמים וגם שולחן ערוך וכל הלימודים האחרים שלו, את כל הסיימים הוא עשה יחד בערב פסח.

"מה נהדר היה מראה פניו כשהוא סיים את הש"ס. איזו נהרה נשפכה על פניו, הוא היה המאושר באדם כל ימות השנה, אבל ברגעים אלו זה היה ביתר שאת, ממש מחזה מדהים שמי שזכה לראותו לא יוכל לשכוח לעולם.

"ואז, אחרי שסיים את הש"ס, הוא היה ניגש לארונות המיוחדת עם הספרים של פסח, שכן דרכו היתה לסגור את כל ספריו ולכסות

עם וילון במשך כל ימות הפסח, ובימים אלו היה לומד רק בספרים מיוחדים לפסח. מהארונות הוא היה שולף את הכרך הראשון בש"ס, ומתיישב ללמוד מיד מסכת ברכות עד דף י'. לאחר מכן היה לומד ירושלמי בדפים המקבילים ושאר הלימודים הקבועים שלו, את הכל הוא התחיל מההתחלה, והצורה שבה היה מתרפק בכזה געגוע על מסכת ברכות, עם כזאת שמחה שהוא זוכה להתחיל את הש"ס פעם נוספת, זה היה מחזה מפעים ומעורר השראה.

"בליל הסדר לא זכיתי להיות אצלו, שכן היתה קביעות לבנו הגדול הגאון רבי אברהם ישעיה שהיה מתארח אצלו בליל הסדר מדי שנה בשנה. אבל כן זכינו לראות איך הוא מכין את מקום ההסיבה שלו, עוד לפני כניסת החג כמו שמובא בהלכה שיש עניין גדול מאוד בזה שבעל הבית מכין לעצמו את מקום מושבו בליל הסדר, ולעשות זאת דווקא לפני יום טוב".

מצוות בדיקת חמץ היא מדרבנן, ואילו לצער את סבתא זה איסור מדאורייתא

מקום. רבי דוד התפלא, מה יש לשווער להסתובב כך ברחובות בני ברק בליל בדיקת חמץ אחרי שעות של בדיקה מפרכת???

"הסביר לו מרן שמקום, בעת שבדק את החמץ, הגיע יהודי אחד לשאול אותו איזו שאלה, ומאחר ומרן לא רצה להפסיק בדיבור, אף שהדבר מותר מעיקר הדין, הוא רמז לו בידיו שידבר אתו מאוחר יותר.

"אני חושש שאולי זה לא היה לפי כבודו שרימזתי לו כך ולכן אני רוצה ללכת לביתו ולפייס אותו", הסביר מרן לחתנו.

"רבי דוד שאל את מרן אם הוא יודע מה כתובתו של אותו יהודי, ומרן השיב שהוא לא יודע את הכתובת המדויקת, אבל הוא יודע באיזה רחוב הוא מתגורר... שאל רבי דוד, נו... לדעת באיזה רחוב הוא מתגורר זה לא מספיק, איך נוכל למצוא אותו? אבל מרן לא ויתר, "אנחנו נעבור בניין בניין ונבדוק בתיבות הדואר", השיב, ואכן כך עשו. הם צעדו לאותו רחוב, עברו בניין אחר בניין ובדקו את השמות הכתובים על תיבות הדואר, עד שמצאו את ביתו של אותו יהודי, מרן נקש על הדלת, נכנס וישב אתו זמן מה, התנצל על כך שלא ענה לו לפי כבודו, שוחח עמו כמה דקות ולאחר מכן שב לביתו, לאחר שהיה בטוח שהוא פייס את אותו יהודי ואין בלבו שום קפיידא עליו חלילה".

"באחת השנים, הגעתי בבוקר השכם, בחג הראשון של פסח, לבית מרן זצ"ל. הרבנית אמרה לי שהיא מרגישה מאוד לא טוב, וסובלת מכאבים בצוואר, ממש ייסורים גדולים.

"אמרתי לעצמי שאם יש לי כאלו כאבים, זה בוודאי בגלל שהקב"ה רוצה ממני משהו", אמרה הרבנית, "התחלתי לעשות חשבון נפש, איפה שגיתי מה לא עשיתי טוב בימים האחרונים שבגלל זה באו לי כאלו ייסורים קשים... ולבסוף הבנתי שזה כנראה קרה בגלל שהשנה לא שלחתי 'הרוסת' לאשה אחת שאני רגילה לשלוח לה בכל שנה.

"מעמד מיוחד במינו היה המעמד של בדיקת חמץ. מרן זצ"ל היה מתייחס חשיבות עצומה למצווה גדולה וחשובה זו, והיה עושה אותה בסבלנות רבה, ומחפש חיפוש אחר חיפוש בחורים ובסדקים במגירות ובארונות וכל מקום אפשרי, ואף שהיה מתחיל בבדיקה מיד עם בואו מבית הכנסת לביתו בליל בדיקת חמץ, הוא היה מסיים את הבדיקה רק ב-11 בלילה.

"הרבנית סיפרה שכשהיו מדברים בשנים עברו על הצורך לקנות בית, מרן תמיד היה מודאג שלא יקנו בית מדי גדול, כדי שלא יהיה לון מדי קשה לבדוק את החמץ.

"פעם סיפר לו ר' אלה מן על סופה קשה שהיתה בארה"ב שהרסה בתים רבים, ובכלל ה בתים של יהודים, ור' אלה תיאר למרן איך נראה בית של יהודי במקומות אלו של ארה"ב, כשכל בית הוא בן שלוש קומות עם חצר גדולה מסביב וכו' וכו', אבל מרן עצר אותו כשבפיו קושיא עצומה. מה??? יש להם בתים עם שלוש קומות? מה הם עושים בבדיקת חמץ???"

"עם זאת, ועל אף שהמצווה הזאת תפסה אצלו כזאת חשיבות מופלאה, הוא הקפיד מאוד שלא לבלגן את הבית בזמן הבדיקה. בשנים המאוחרות יותר כשהוא כבר התקשה להתכופף ולא יכול היה להגיע לכל מקום, הנכדים היו עוזרים לו בבדיקה, ומרן זצ"ל אמר פעם לנכד שהוציא כמה דברים מהארון כדי לאפשר למרן לבדוק: "צריך להקפיד להחזיר כל דבר למקום שלו בצורה מסודרת בדיוק כמו שסבתא סידרה, כי מצוות בדיקת חמץ היא מדרבנן, ואילו לצער את סבתא זה איסור מדאורייתא".

"במשך שנים רבות היתה לבתו הרבנית אפשטיין חזקה לבוא לבית מרן יחד עם בעלה הגאון רבי דוד שליט"א, לאחר בדיקת חמץ בביתם. הם היו באים לראות אם הרב והרבנית צריכים עזרה בהכנות אחרונות לקראת פסח.

"באחת השנים, אמר מרן לחתנו שהוא רוצה לצאת אתו לאיזה

"האמת שכל שנה שולחים לי מירושלים חרוסת בכמות גדולה, ומזה אני מפרישה כמות קטנה ושולחת לאותה אשה. אבל השנה שלחו לי משום מה ממש מעט חרוסת, ופחדתי שזה לא יספיק אפילו בשבילנו כך שלא היה לי מספיק לשלוח לאחרים, ואולי היתה לאותה אשה חלישות הדעת והיא חושבת ששכחתי אותה חלילה. לכן באו לי כאלו ייסורים!".

"הרבנית הוסיפה ואמרה לי, שהיא מתכוונת לשלוח לאותה אשה בקבוק יין, אבל עכשיו מדי מוקדם, אי אפשר לדפוק על דלתות של אנשים בכזאת שעה. בעוד שעתיים או שלוש, כשכבר יהיה ברור שהם קמו משנתם, היא תשלח להם בקבוק יין".

"כשבאתי לבייתם אחרי התפילה, עדכנה אותי הרבנית שאכן, לאחר ששלחה בקבוק יין לאותה אשה, הודתה האשה שהיא באמת מאוד התפלאה איך יכול להיות שהרבנית קנייבסקי שכחה אותה ולא שלחה לה חרוסת. יהא קיבלה את בקבוק היין בשמחה, והכאבים של הרבנית חלפו כלא היו!".

"השבוע הכי קשה בשנה"

"בכל ימות הפסח היתה השמחה שוררת בבייתם, ויהודים רבים באו מכל קצווי תבל להקביל פני רבם ברגל ולהתברך מפיו.

"אבל אחרי פסח, בא השבוע שאותו היה מרן מגדיר "השבוע הכי

קשה בשנה", ובשבוע זה לא היה שייך לדבר איתו בכלל. לא נתנו לאיש להתקרב אליו, כדי שלא להפריע לו.

"וכל כך למה? כי הסדר שלו היה ללמוד את ש"ס ירושלמי במקביל לש"ס בבלי. עם זאת, הוא היה לומד כל יום שמונה דפים 'בבלי', וכנגד זה את כל הדפים בירושלמי שעוסקים באותם נושאים.

"כך יצא מצב שכשהוא למד את מסכת ברכות בדף בבלי, היה מרן צריך ללמוד כנגדה את כל זדר זרעים בש"ס הירושלמי, וכשהוא היה מתחיל ללמוד מסכת שבת בש"ס בבלי, כבר היה מתחיל יחד איתה גם את סדר מועד בש"ס הירושלמי.

"בחג הפסח עצמו מרן לא נתן ללחץ הזה להשפיע עליו, כי אנשים באו בחול המועד והוא היה צריך לקבל אותם ולהתייחס לכל אחד בכבוד. אבל מיד אחרי שיצא הפסח, הוא היה נכנס ללחץ של הספק, והיה לומד מדי יום עשרות דפים בירושלמי ושמונה דפים בבבלי, היו ימים בהם למד 40 דף ואפילו 50 דף ירושלמי ביום אחד! וכל זה לא גרע מהלימודים האחרים שלו, שמונה דף בבלי ושולחן ערוך ומדרשים וכו' וכו'.

"אשרי עין ראתה אלה, ומודה אני לפני בורא העולמים שזיכה אותה להתאבק בעפר רגליהם של זקניי הקדושים והטהורים, לראות את זיו פניהם ולחזות בעבודת הקודש שעבדו, ולוואי ונזכה לראותם אחרית כראשית עם ביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן".

המשך מעמוד 6 | הגר"א"ל שטיינמן צוק"ל

סבל בדומיה את הכאב ואי הנעימות, ובלבד שלא יבוא אל גופו הטהור חשש חמץ בפסח.

אבל הציבור מכיר אותו בגרסה שאינה מדויקת

אבל ההחמרה המופלאה הזאת באיסור חמץ היתה רק כשהדבר לא עלול לפגוע באחרים, ועל כך אספר את המעשה הבא שלמען האמת הוא די ידוע, אבל הציבור מכיר אותו בגרסה שאינה מדויקת כל כך, וכך הווה מעשה:

לאחר שנפטרה הרבנית ע"ה, החל מרן לדבר על זה שהוא שוקל לנהוג בעצמו חומרה חדשה של הכנת מים לפסח מערב פסח. מדובר בחומרה שנהוגה בקהילות שונות, ומרן חשב שיש בה טעם הגון כי אם נופל משהו חמץ במים במהלך חג הפסח, הוא אוסר אותם לשתיה ואינו בטל ברוב, אפילו לא באלף. לעומת זאת, אם החמץ נופל למים בערב פסח, לפני זמן איסור החמץ, הוא מיד מתבטל והמים מותרים לשימוש בפסח. לכן נהגו רבים לאגור מים לפני פסח בדודים גדולים ומהם משתמשים כל ימי החג לשתיה ולבישול.

"בסוף החלטתי שלא לנהוג את החומרה הזאת בחיי הרבנית", סיפר מרן, "כי חששתי שהרבנית עלולה בטעות להשתמש במים מהברז כי היא תשכח לרגע שיש לנו דוד עם מים מוכנים לפסח, ולאחר מכן יהיה לה צער גדול כי היא תחשוב שעשתה איזו עבירה חלילה וחס, ולכן החלטתי שעדיף לוותר על החומרה הזאת אם כתוצאה ממנו עלול להיגרם איזשהו צער לרבנית חס ושלום".

ה'הרחמן' המיוחד, "ליום שכולו טוב... צדיקים יושבים..." הוא היה אומר את זה בהדגשה מיוחדת, וסיפר לי נכדו רבי צבי במברגר, חתנו של הגר"מ שטיינמן, שהיה אלו רגעים נשגבים מאוד במחיצתו של מרן כשהיה אומר את 'הרחמן' הזה. גם לאחר מכן, כשהגיע לאמירת 'נשמת', היה משתפך בבכי של דבקות נפלאה והיה מודה ברוב רגש על כל החסדים שעשה עמו הקב"ה מיום עמדו על דעתו, בהתרגשות עצומה ונפלאה מאוד.

הילד השיב שהוא רוצה לומר 'מה נשתנה'

פעם היה שם מעשה שאחד הנכדים הקטנים חש עלבון צורב ששכחו אותו ולא ביקשו ממנו שיאמר 'מה נשתנה'. רבינו בעינו החדה שם לב לכך שפני הילד נפולות, ושאל אותו מדוע נפלו פניו. הילד השיב בביישנות שהוא רוצה לומר 'מה נשתנה' ומרן מיד עצר את כל מהלך הסדר ועשה מזה עסק גדול שהנכד אומר 'מה נשתנה' עד שצהלו פניו בחזרה, ורק אז יכלו להמשיך הלאה בעריכת הסדר.

בשנת תשנ"ב חש מרן שלא בטוב, והיו צריכים לעשות לו בדיקה שכרוכה בכאב ובאי נעימות, ולשם כך נהוג להרדים את החולה קודם לכן. רגע לפני ההרדמה שאל מרן את הרופא אם חומר ההרדמה מכיל חמץ. הרופא השיב שהחומר מכיל אלכוהול וייתכן שזה אלכוהול המיוצר מחמץ. אמר מרן שאם כן הוא מבקש שיעשו לו את הבדיקה בלי הרדמה, אף שזה לא דרך אכילה וכו'. כשהבינו שמנוי וגמור עמו הדבר, עשו את הבדיקה שלא בהרדמה, ורבינו

זהו סיפורו של סבי הגאון החסיד רבי ישראל יצחק פומרנץ זצ"ל שאת סיפורו העלה על הכתב בעילום שם, ובו גולל את סיפורו של בחור חסידי טהור ששמר על עצמו בכל שנות המלחמה. שמו של הספר הוא 'עם שרידי חרב', ובו כינה המחבר את עצמו 'איציק הדר'.

פנינים ומרגליות מאוצרותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

ואף אִתָּה הִקְהָה אֶת שְׁנֵי וְאֶמֹר לוֹ (הגדה של פסח)

הסיפור הבא, הוא סיפורו של סבי הגאון החסיד רבי ישראל יצחק פומרנץ זצ"ל:

רבי ישראל יצחק נולד בפולין, בעיירה דלוגשדלָא למשפחת רבנים חשובה. אביו הגאון רבי מנחם בנימין הי"ד היה רבה של העיירה, וסבו היה הגאון רבי נפתלי יוסף פריינד רבה של רוז'אן, שהיה מגדולי הרבנים בפולין.

בפרוץ השואה האיומה, נעקר רבי ישראל יצחק באחת מעירו וממשפחתו, מעולמו הרוחני והטהור, מהתמדתו ומטהרתו, מדביקותו הנפלאה ברבו הרבי בעל ה'אמרי אמת' מגור ז"ע, ומכל מה שהיה לו - ונזרק למרחקים:

את השנים הקרובות 'בילה' בערבות סיביר, ובמרתפים חשוכים, בבתי כלא סובייטיים, וביערות עד מושלגים. במחנות עבודה סיביריים, בצבא האדום והמנוכר, ובחזית המלחמה הרצחנית, בבוכרה ובמוסקבה. הוא נדד אלפי קילומטרים, ללא מכר ללא קרוב וללא גואל.

לבדו היה, ללא רב וללא חבר, וברוב הזמן אפילו ללא ספר יהודי, או תשמישי קדושה.

והוא בתומתו ובצדקותו נותר.

לבו - הלב החסידי הבווער, מוחו - המוח הלמדני החרף, גופו - הגוף היהודי הטהור, נותרו כשם שהיו בכל מקום אליו צעד, ובכל תחנה במסעו הבלתי יאומן.

ובעלותו סוף סוף מן הגולה, בדד, בעירום ובחוסר כל, הקים את חייו מתחילה, בישיבות הקדושות, ובהיכלי תורה, ומתוך האפר עלתה דמותו הגדולה.

כל ימיו ישב רבי ישראל יצחק על התורה ועל העבודה, ועסק בהרבצת תורה, ובלימוד כל התורה כולה.

גם בתורת הנסתר היה רבי ישראל יצחק בקי, הוא ישב בצוותא חדא עם המקובל הצדיק רבי יחיאל פישל אייזנבך זצ"ל בישיבת 'שער השמים' והגה בתורת הנסתר.

את סיפורו העלה רבי ישראל יצחק על הכתב בעילום שם, ובו גולל את סיפורו של בחור חסידי טהור ששמר על עצמו בצורה מפליאה בכל שנות המלחמה.

שמו של הספר הוא 'עם שרידי חרב', ובו כינה המחבר את עצמו

'איציק הדר'

ויותר משהספר הוא סיפור ארוך ומרתק, הוא ספר מוסר ממדרגה ראשונה.

אחד הסיפורים המאלפים ביותר הוא סיפור ליל הסדר תש"ה. ליל סדר זה, כמו חגים ומועדים רבים אחרים, עשה סבי זצ"ל בצבא הרוסי, אליו גוייס על כרחו, וגם בגיא צלמוות אפל וחשוך זה כמו הצבא הגויי והכפרני, הצליח בחסדי ה' להצית את אור האמונה בלבבות יהודים.

הנה, הזמן לי לקיים את הסעיף הראשון ב'שולחן ערוך'

"למעשה" - היה רבי ישראל יצחק מספר: "ניסי ליל סדר זה החלו כבר בשעת ההכנות לחג, בהן זכיתי לסייעתא דשמיא גלויה שלא בדרך הטבע בהשגת המצרכים הדרושים לחג".

וזהו סיפורו:

"החבר שפיגל", פניתי לאפסנאי היהודי, "אני זקוק לכמה קילוגרמים של קמח למצות".

"חה-חה-חה... שמעתם?!" פרץ הלה בצחוק מתגלגל:

"המשוגענער הזה רוצה לאפות כאן, באמצעו של שדה הקרב הזה

מצות...

המוות שולט מסביב, לפנינו קרב מכריע לחיים ולמוות והוא חושב על מצות... התבלבלה דעתו, המסכן..."
"כשתשוב הביתה אחרי המלחמה", הוסיף עמיתו: "תקיים לך את המצוות שלך, כמה שאתה רק רוצה, לא כאן!"
נדרכתי.

הנה, הזדמן לי לקיים את הסעיף הראשון ב'שולחן ערוך' (או"ח ס"א ס"א) - "ואל יבוש מפני המלעיגים עליו".
"אתה תראה, מר שפיגל", קראתי בעוז: "אתה עוד תראה שכאן, בחזית הקרב, נאפה מצות! צוחק מי שצוחק אחרון!"
הלכתי משם. חש במבטיהם הדוקרים בגבי, ופניתי לבונקר של המפקד.

אמנם פולני הוא המפקד, ועוד קומוניסט מושבע בנוסף לכך, אך דווקא אצלו זכיתי לא פעם לאוזן קשבת.
אחרי שיחה סתמית על דא ועל הא, שטחתי לפניו את מבוקשי. בלי לחשוב פעמיים, הוא ענה לי:
"נו, מה הבעיה? גש לשפיגל, ואמור לו בשמי, שיתן לך קמח, ואתה רשאי לגייס אנשים מהיחידה וגם מאזרחי המקום כדי לסייע לך באפיה..."

אל תדאג! אני אישית אדאג שלא יחסר לך אוכל כשר לפסח".
כאשר נכנסתי שוב למחסן עם המפקד, לא העז עוד האפסנאי לצחוק על 'שגעונותי'.
יצאתי משם עם כמות נכבדה של קמח. אמנם לא 'שמורה' משעת קצירה, אך כשר לאפיית מצות.

מלאו עיני כולנו דמעות.

באחד מהבתים הנטושים בסביבה גילינו תנור אפיה, ואנו, חבורה של חיילים יהודים, בעזרת כמה פולנים - הפכנו את הבית למאפיית מצות כשרה למהדרין.
האפיה עצמה היתה מבצע צבאי מתוכנן למופת לכל פרטיו ודקדוקיו:

הפועלים כולם התייבבו בבוקר לבדיקת נקיון, ידיהם וכיסיהם היו נקיים מחמץ, וכל שעות העבודה לא בא לחם לפיהם.
אני ליבנתי את התנור והכשרתיו, בדיוק כמו שראיתי בבית אבא.
יחד הבאנו 'מים שלנו', ה'פאנעמער' התייצב על משמרתו, מישהו שפך קמח, אחר הוסיף מים, ועיסה גדולה נילושה לבצק.
כאשר בתוך פחות מ-18 דקות כבר ראינו את המצות הטריות יוצאות מן התנור, מלאו עיני כולנו דמעות.

"ממש כמו בבית אבא", התרגשו החיילים היהודים שעמי.
"מבצע מצות" הגיע לסימונו. החיילים הגויים שמחו לקבל כל אחד מצה במתנה, וגם המפקד שאף בהנאה את ניחוח המצות הטריות אל אפו.

שאר המצות הוכנסו לארגז גדול ונקי ואוחסנו בבנין שבו שהתה פלוגת החייטים - בפלוגה זו כמעט כולם היו יהודים, וננעלו בחדר מיוחד.

המפתח נשאר בידי למשמרת.

"איציק", התחננו החייטים למראה המצות: "גם אנחנו היינו רוצים לאכול מצות בחג".

"ואולי", העיר אחד מהם, "תארגן ליל סדר משותף לכל החיילים שבפלוגה? מדוע הגויים יכולים לחגוג ביחד את חגאותיהם, ולנו לא ינתן לחגוג את חג הפסח יחדיו?!"
שוב פניתי אל המפקד, וגם לכך הוא ניא את.

התכנסו אי שם לערוך ליל סדר, ולהם אין סידור, או הגדה של פסח.

בהתרגשות ובעמל הכנו ליל סדר עד כמה שידינו מגעת

ליל התקדש חג.

אל אולם המתפרה בו נערכו השולחנות, נאספו ובאו כמאה חיילים יהודים.

חשתי באחריות עצומה שהונחה על כתפי הצעירות כמארגן הסדר, מאה יהודים - תלמידי חכמים ועמי ארצות, שומרי מצוות ותינוקות שנשבו - התכנסו אי שם לערוך ליל סדר, ולהם אין סידור, או הגדה של פסח.

חשתי בדידות נוראה.

לא הייתה זו בדידות פיזית, כי מסביבי ישבו עוד חיילים יהודים רבים. הייתה זו בדידות רוחנית נוראה...

בזכרוני צפו ועלו ימי הפסח המרוממים בבית אבא, את הלילה הנשגב בו היסב אבא כמלך בגדוד, ובהתלהבות עצומה ערך את הסדר.

את הימים בהם נסענו לגור, אל הרבי, החגים בהם שהינו ב'גן עדן התחתון' בבית מדרשו של הצדיק.

את הימים והלילות ששקענו בלימוד התורה הקדושה בין כותלי בית המדרש עם חבריי, בחורים קדושים וטהורים, ואני מוצא את עצמי כעת במרכזה של חגיגה משונה שכזו, מוקף ביהודים רבים, הרחוקים מכל זיק של קדושה, ובאפיקורסים של ממש.

ומסביב גויים רבים שבאו לחזות בהצגה...

כזה היה ליל הסדר של שנת תש"ה.

אחרי תפילת מעריב בעל פה לפני העמוד, נגשתי לערוך את הסדר. בכוחות משותפים אמרנו את קטעי ההגדה מתוך הזיכרון.

הסברתי בפולנית לעשרות המסובים שהשתוקקו לטעום מעט מקדושת הלילה, מה אירע בלילה זה לפני אלפי שנים ומה משמעותו של חג הפסח בעבורנו לדורות.

בעיצומה של קריאת ההגדה הנרגשת נשמעו קולות רועמים מהפתח: משלחת קצינים פולנים מהמפקדה, באה לברכנו לכבוד החג, "בואו נרים כוסית לחיי היחידה, לחיי הצבא ולחיי המולדת!"

ואז קם אחד הקצינים היהודים ופתח בדבריו:

"רבות! הנה יושבים אנחנו כאן לחגוג את חג החירות.

כולנו לוחמי חרות והצלה, חירות מכבלי הגטו החשוך והפנאטי, מכבלי הלאומיות צרת העין והכובלת - למען חירות האדם וחרותו

כשהגענו לתחנה המרכזית בניו יורק, לקחתי את המזוודה הקטנה של רבי אהרון קוטלר זצ"ל, שכל רכושם היה בה, הלכתי למונית, פתחתי את הדלת, הכנסתי את המזוודה והמתנתי שראש הישיבה והרבנית יבואו. אני רואה שהם מחייכים אלי, ופניתי ללכת. ופתאום אני רואה שכל הגוים שנמצאים שם מסתכלים עלי, ומסתכלים מאחורי על ראש הישיבה.

הגה"צ רבי שלמה ברעוודה זצ"ל על חירות והכרת הטוב

הַלֵּילָה הַזֶּה פָּלְגוּ מִסְבִּין (הגדה של פסח)

יש לי שאלה: וכי כל אדם עשיר, בכל פעם שאוכל הוא שותה ד' כוסות של יין? האם תמיד הוא מיסב? האם תמיד הוא שם את כל כלי הכסף והזהב שלו על השולחן? לפעמים כן, ולפעמים לא. אדם עשיר בכלל עושה רק מה שהוא רוצה, ואם הוא משתגע אחר היין ואין לו סבלנות עד שהמלצר יבא, הוא גם מוזג לעצמו את הכוס... אז מהו הענין שחייבוננו לעשות כל מיני פעולות של עשירים מופלגים, הרי אפילו עשירים מופלגים לאו דוקא נוהגים את כל הפעולות האלה?

התירוץ הוא, שבליל פסח אין אנו 'סתם עשירים'. הרמב"ם כותב "בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר 'ואותנו הוציא משם' וגו'. ועל דבר זה צוה הקדוש ברוך הוא בתורה 'וזכרת כי עבד היית', כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית", עכ"ל

אספר לכם סיפור: היתה ישיבה אחת שזכתה להנצל מידי הגרמנים - החיות הטורפות - בשלימות, היא ישיבת מיר. הם ברחו מפולין לוילנא שבליטא, ושם בניסי ניסים נתן הקב"ה בלב הקונסול היפני לתת אשרות כניסה ליפן, בדרך לאיזה אי שלא היה קיים בעולם... וברגע שהוא גמר לתת לבחור האחרון של הישיבה את האשרה, קיבל טלגרמה מיפן להפסיק. היו להם ניסים גלויים. הם הגיעו לקובה שביפן, והיו שם יהודים ששמחו שמחה גדולה בהם. אבל יום אחד החליטה הממשלה היפנית האכזרית לגרש אותם מקובה לעיר שנחאי בסין, שהיתה אז תחת הכיבוש היפני.

לפני כמה שנים שילם הקב"ה לקובה על הגירוש הזה, עם רעידת אדמה עצומה, רח"ל. וחוז' מזה אם היו היפנים המטורפים האלה מאחסנים את ישיבת מיר ביפן, מסתבר שלא היו 'זוכים' לשתי הפצצות הגרעיניות שזרקו עליהם האמריקאים בסוף המלחמה, כי הישיבה היתה מגינה עליהם. וראיה לדבר: בזמן המלחמה הפציצו הגרמנים בלי רחמנות את כל מדינת אנגליה, איזה פצצות זרקו עליהם. אבל היה מקום אחד בכל אנגליה שלא ניזוק כלל: העיר גייטסהד, שבה התקיימה ישיבה. נמצא שהיפנים גרשו את מקור ההצלה שלהם לשנחאי.

אח"כ עשה התעמלות בידיו, ברגליו, בראשו, ובכל גופו, ממש השתגע עם כל מיני תנועות!

לאחר המלחמה, כשהגיעה הישיבה לארה"ב, סיפר לי אחד מתלמידיה כך: היה לו חדר באיזה בית בשנחאי, ומחדרו היה צריך לעבור דרך כמה רחובות עד הישיבה, ובאחד מהם היה בית סוהר סיני. הסינים גם הם אכזרים גדולים, אחיהם של היפנים, ובבית הסוהר הם מענים את אסיריהם עינויים עצומים. יום אחד הוא עבר ברחוב, וראה ציבור גדול שהתקבץ על יד שער בית הסוהר. הוא הציץ לראות מה הולך כאן, וראה שפתאום ניגש שוטר דרך חצר בית הסוהר, אוחז בידו של אסיר, מביא אותו עד השער, פותח אותו ודוחף את האסיר החוצה. הוא יצא לחירות. כל האנשים שעמדו שם היו בני משפחה וידידים שלו, וכולם ניגשו כדי לחבקו ולנשקו. לפתע הוא עשה תנועות בידיו, לסמן להם שיתרחקו ממנו, ושאר אחד לא יגש אליו. הוא צעק ועשה תנועות עם הידיים: "רחוק! רחוק! עוד! עוד! עוד!", עד שנשאר חצי עיגול פנוי מסביבו. ואז הוא התחיל לקפוץ קפיצות עצומות עד לשמים. אח"כ התחיל לרוץ מהקצה עד הקצה לכל מיני כיוונים. אח"כ עשה התעמלות בידיו, ברגליו, בראשו, ובכל גופו, ממש השתגע עם כל מיני תנועות! למה?

כי הוא רצה להוכיח לעצמו שהוא באמת בן חורין, וכבר לא מגבילים את התנועות של גופו. במשך כרבע שעה הוא עשה את הדברים האלה, עד שהיה בטוח שהוא בן חורין, ואז סימן להם לגשת אליו. חיבקוהו, נישקוהו, וישלום על הסינים...

היתה זו השגחה פרטית שהוא סיפר לי את זה, כי זה הפשט ברמב"ם! הוא כותב להלכה שכל מה שעושים בליל פסח דרך חירות, זה כדי להרגיש כאילו עכשיו יצאנו ממצרים, כאילו אתה עצמך היית עבד, ויצאת לחירות ונפדית. לא מספיק שהאדם ירגיש שיצא ממצרים, הוא צריך להרגיש קודם כל איך שהיה עבד, ואח"כ איך שהקב"ה הוציא מעבדות לחירות. ומי שברגע זה יצא לחירות, באמת עושה את שיא המעשים המוכיחים חירות: הרבה יין, הסיבה, לא שובר עצם, שם כלי כסף וכלי זהב על השולחן, וכו' וכו'. ואת זה חייב כל אחד מאיתנו להרגיש בליל פסח.

האדם צריך להרגיש כאילו בשעה זו ממש הוא יצא, ומי שהיה אסור ח"ו בבית האסורים זמן רב, וכבר התייאש מלצאת פעם לחירות, ופתאום מוציאים אותו - ברגע הראשון הוא לא יודע מה לעשות עם עצמו, ולכן הוא נוהג כל מיני מנהגים של בן חורין עד הקצה האחרון ממש! זהו מצבנו בליל פסח.

אנחנו מוקפים היום בחו"ל בגויים נבזים ושפלים, בין אדם למקום ובין אדם לחבירו. הירידה המוסרית גרועה יותר מדור המבול. שקר, גזילה, וכו'. ובארצנו הקדושה אנו מוקפים לא רק משונאינו ה'בני דודים' המפורסמים, אלא נוסף גם הוא על שונאינו - אחינו תועי דרך, שאני קורא להם 'עמי הארץ', כי הם לא יודעים כלום! לא מתורה, ולא מאמונה. הם מכנים את עצמם 'חילונים', אבל אמרתי כבר לפני שנים שאני רוצה להחזיר את 'עטרת עם הארצות' ליושנה, ולכנותם 'עמי הארץ', אבל הם לא רוצים לקבל את התואר הזה ממני...

עמי הארץ האלה, למיניהם ולסוגיהם, שונאים את דת קדשנו בתכלית השנאה, וגם את מקיימיהם שונאים בתכלית. הם מביאים את כל כלל ישראל למצב כזה של סכנת נפשות, עד שאנשים מפחדים בזמן האחרון לשמוע חדשות! שפיקות דמים נהיתה כמו מים שנשפכים! למצב כזה הביאו אותנו כאן בארצנו הקדושה.

לכן שמתי לי למטרה בדרשות אלו, להוציא את הציבור לשעה קלה מעולם הטומאה, לשכוח מדברים אלו, ולהכנס לעולם הקדושה, הטהרה והאמת. אני לא סתם דורש דרשות ומפרש פירושים. אני מנסה בשעת הדרשה להוציא את הציבור מאוירת הטומאה, כדי שינשמו לשעה קלה את אויר תורתנו הקדושה, בכל לב ונפש, זוהי מטרת. ועכשיו ניכנס לעולם האמת!

לפני כמה עשרות שנים, אמר מרן הרב מבריסק זצ"ל לאחד מבניו בערב פסח, שזו אחת מהמצוות הקשות ביותר לקיימן

ביארנו שחז"ל, ע"פ התוה"ק, חייבו כל יהודי להרגיש בליל פסח כאילו הוא יצא עכשיו משעבוד מצרים. הוא עצמו היה עבד, והקב"ה שחרר ופדה אותו משם. לפני כמה עשרות שנים, אמר מרן הרב

מבריסק זצ"ל לאחד מבניו בערב פסח, שזו אחת מהמצוות הקשות ביותר לקיימן, שאדם בדור הזה ירגיש את עצמו כאילו הוא עצמו היה במצרים ויצא לחירות! אכן מצוה קשה, אבל אין לנו ברירה אלא לקיים את ההרגש הזה.

והנה מדת 'הכרת הטובה', היא המדה החשובה ביותר לאדם בעוה"ז. כך כותבים כל הספרים הקדושים. ומדת 'כפוי טובה', היא המדה הגרועה ביותר. אבל בדור הזה של מפונקים, לא מדברים על המדות האלה, זה לא נושא מודרני... מפונק אינו מכיר טובה! זה אדם שמסתובב בעולם עם מהלך מחשבה כזה: "הכל מגיע לי, וכשאני מקבל משהו זה תשלום חוב שמגיע לי! אני לא חייב להודות לאף אחד בעולם, גם לא לקב"ה!".

מתי מפונק כן מודה? כשהוא צריך טובה נוספת מחבירו... הוא ניגש אליו ואומר לו כך: "חיים, ידידי היקר! לפני חצי שנה עשית לי טובה, אין מילים בפי להביע את רגשי הודאתי אליך!". והוא חושב בלבו: "לכן לא הבעת עד עכשיו, כי אין לך מילים...". "אבל כעת אני זקוק לעוד טובה, אני מברך אותך על מה שעשית לי אז, פשוט הצלת אותי!". בדור הזה זה נקרא "תודה". "תודה - ותעשה לי עוד טובה"... אבל כל זמן שהוא לא צריך עוד טובה - הוא לא מודה, או שהוא אומר "תודה רבה" בנשימה אחת, ובזה הדבר נגמר. אדם לא מרגיש שהוא צריך להודות.

הייתי פעם מחנך, ונשארה לי עדיין את 'המחלה' של מחנכים

הייתי פעם מחנך, ונשארה לי עדיין את 'המחלה' של מחנכים. לא את הכשרון, רק את החסרון... לפעמים אני רץ בבוקר לתפילה, וילד או ילדה מבקשים ממני: "תעביר אותי את הכביש". אני לא אומר לו: "טוב, תעבור", אלא מעביר אותו בעצמי. אני מסתכל לכל הצדדים כמו ציפור, גם בודק אם לא בא מסוק מאיזה מקום... עד שאני מעביר אותו. ושמתי לב שאולי ילד אחד מתוך עשרה אומר לי "תודה"! וכשאחד זה אומר תודה, אני עומד שם ומשתומם: הייתי רוצה להכיר את אביו ואמו היקרים!

מורי ורבותי, לפני שאני דורש על הנושא הזה, אני פשוט מתייאש. בדור הזה, לדבר על מידת הכרת הטוב - זה כמו לדבר לקיר! והמהר"ל אומר שזה יסוד מצות עשה של סיפור יצי"מ! זה איום ונורא, הרי מי שאין לו את המידה הזאת - אין לו שייכות לליל הסדר, זה כמו מצרי שיושב על יד השולחן "זכר ליציאת מצרים"... איזו שייכות יש לו?

זכיתי להכיר גדולי ישראל מלפני כמה דורות, ביניהם מרן קדוש ישראל החזו"א זצ"ל, מרן הרב מבריסק זצ"ל, ועוד. לכל אחד מהם היה סגנון מיוחד, כידוע, ממש כמו עולם אחר. אבל בדבר אחד כולם היו שווים בלי שום שינוי: במידת הכרת הטוב!

אדם אחד נכנס פעם למרן החזו"א, לאחר מלחמת העולם השנייה, והציג את עצמו שאבא שלו הכיר את אביו של החזו"א. החזו"א חשב כמה רגעים, ואמר בהתרגשות: "אני נזכר שאבא שלך עשה פעם טובה לאבא שלי!". הוא קם ממקומו, חיבק אותו, ואמר לו: "מה אני

יכול לעשות בשבילך, כל ימי חיך? רק תבקש ממני!". ולעולם ועד הוא הכיר טובה לאיש הזה, שאבא שלו עשה טובה לאביו...

ברגע שהרב מבריסק ראה אותו, מיד ניגש אליו, חיבק אותו, נישק אותו, בכה מהתרגשות, והתחיל לתת לו ברכות

ואצל הרב מבריסק זצ"ל היה בדיוק אותו הדבר! קרוב משפחה שלי, שהיה אדם פשוט ביותר, נתן פעם רשות לרב מבריסק להתאכסן אצלו בקומת קרקע בוורשה, בתחילת ההפצצה של הגרמנים. הרב התאכסן בקומה השנייה, וביקש לרדת לקומת קרקע, ונתנו לו להיות שם כמה ימים, עד שברח לליטא וניצל בחסדי השי"ת. והנה האדם הזה זכה לצאת בחיים מכל העסק באירופה, הגיע לא"י, ונכנס לרב מבריסק. אני חוזר ואומר לכם שהוא היה אדם פשוט מאוד! אבל ברגע שהרב מבריסק ראה אותו, מיד ניגש אליו, חיבק אותו, נישק אותו, בכה מהתרגשות, והתחיל לתת לו ברכות. עמדו שם אנשים ולא הבינו: אדם כזה פשוט, מה זה צריך להיות? וכל ימי חייו לא הפסיק הרב לעשות לו טובות, בגלל שנתן לו להתאכסן כמה ימים בדירתו!

כשלמדתי בארה"ב בישיבתו של גאון הגאונים רבי אהרון קוטלר זצ"ל, היתה התפילה בישיבה ביום הכיפורים עד לשמים. למדתי בהרבה ישיבות, אבל שם זה היה מיוחד מאוד. והנה לגודל תמהוני, מיד במוצאי יום"כ, תשעים וחמשה אחוז מהבחורים נסעו הביתה, כל אחד לעירו! אני התעצלת', ונשארתי עד למחרת. לאחר תפילה כזאת הולכים הביתה כבר בלילה?

הרבנית ישיבה על ידו ואמרה תהילים כל הדרך

בבוקר היה בקושי מנין, יחד עם ראש הישיבה זצ"ל. ולאחר התפילה וארוחת הבוקר, הלכנו כולנו לאוטובוס. מרן ראש הישיבה לא נסע במוניות, רק באוטובוס, חבל על כספי הישיבה! זה כמו סיפור מלפני אלפי שנה... הוא ישב מולי באוטובוס, יחד עם הרבנית, וניסיתי כמה פעמים לשאול אותו שאלות. הוא היה ידוע בתור כזה גאון וחריף, שמורנו ורבנו הרך שך זצ"ל אמר בהספדו, שהאור שמח אמר על ר' אהרון כך: "אומרים עליו שהוא 'עילוי'. לפני שש מאות שנה גם כן היה נחשב לעילוי!". כך הוא אמר עליו. על כל מה ששאלו אותו בכל התורה כולה, היה אומר תוך רגע גאוניות שבגאוניות. אבל עכשיו הוא אמר לי כמה פעמים, שהוא כ"כ חלש מהצום שלא יכול לדבר. רק ישב לו, והיה לבן ממש כמו סיד. הרבנית ישיבה על ידו ואמרה תהילים כל הדרך, היתה צדיקה אחת בעולם.

כשהגענו לתחנה המרכזית בניו יורק, לקחתי את המזוודה הקטנה שלהם, שכל רכושם היה בה, הלכתי למונית, פתחתי את הדלת, הכנסתי את המזוודה והמתנתי שראש הישיבה והרבנית יבואו. אני רואה שהם מחייכים אלי, ופניתי ללכת. ופתאום אני רואה שכל הגוים שנמצאים שם מסתכלים עלי, ומסתכלים מאחורי על ראש הישיבה. פניתי לאחור, וראיתי שראש הישיבה לא נכנס למונית,

וגם לא הרבנית. שניהם עומדים עם השתחויות, ומברכים אותי על 'הדבר הגדול ביותר שעשיתי בשבילם': בחור צעיר לקח מזוודה קטנה, ושם אותה במונית... הם לא מפסיקים להשתחוות, והגוים מסתכלים ומשתוממים. הם הבחינו שזה אדם זקן עם הדרת פנים, ומולו עומד בחור מסכן, נראיתי עוד יותר גרוע מהיום... והם לא מפסיקים להודות לי, עד שהתביישתי וברחתי! אם לא, בטח היו עומדים שם עד היום... אתם לא יודעים איך שזה היה נראה, מה כבר עשיתי בשבילם!?

כולכם מכירים את ספר חובת הלבבות

כולכם מכירים את ספר חובת הלבבות. כולם מודים שספרו הקדוש הוא היסוד לכל ספרי המוסר שנכתבו אחריו בכל תפוצות העולם, הכל בנוי על ספרו. גם המלאך המגיד אמר למרן ב"י שילמד בספר חובת הלבבות, אתם יודעים איזו הסכמה מן השמים היא זאת על ספרו! והוא כותב (בשער ג) שכל עבודת השי"ת בנויה על מידה אחת: הכרת הטוב! אם רק יתבונן אדם כמה טובות עשה לו הקב"ה, זה כבר יחייב אותו להיות עובד השי"ת לעולם ועד! לצערנו לא שמענו בדור הזה מהמדה הקדושה הזאת.

תשמעו איזה ביטויים יש בראשונים על זה: הספר חסידים כותב: שאם תפגוש פעם אדם כפוי טובה, אל תתעסק עימו לעולם, כי אין גרוע יותר מאדם כזה!

רבנו בחיי (שמות א, ח) מביא מהמדרשים לבאר, איך הגיע פרעה מלך מצרים, השחצן הזה, להיות כופר בעיקר, ולומר: "מי ה' אשר אשמע בקולו"? עד כדי כך, שחז"ל אומרים (ש"ר ה יד) שהוא אמר: "אני בראתי את עצמי ואת הנילוס", אף אחד לא ברא אותי! אתם שומעים איזה כופר בעיקר הוא היה! חז"ל אומרים (עי' ב"ר ק, ש"ר ה) שהוא הגיע לכך הוא ע"י "שלא ידע את יוסף". כבר בטובתו של בשר ודם, ומזהה הגיע להיות כופר בעיקר.

גם ספר החינוך כותב בטעם מצות כיבוד אב ואם, שהקב"ה רצה להביא את האדם להיות מכיר בטובתו של המקום ברוך הוא, לכן נתן לו מצות כבוד אב ואם, כדי שכבר מגיל צעיר יתחנך להכיר טובה לבני אדם שעשו לו טובה, מתוך תקווה שכשיתבגר יכיר בטובתו של הקב"ה. מה יש להוסיף על דברים אלו.

לכן יש לנו חידוש בליל פסח: "כל המרבה לספר הרי זה משובח", ולשון הרמב"ם: "כל המאריך וכל המוסיף הרי זה משובח". כל השנה אין לנו ביטוי כזה. להיפך, גם בדברי תורה אומרים חז"ל (פסחים ג:) "לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה", "לעולם יהיו דבריו של אדם מועטים לפני המקום" (ברכות כא.), "מילה בסלע משתוקא בתריין" (מגילה יח.), רוצים מה שפחות דיבורים מהאדם. בליל יום הכיפורים מתחילים עם "כל נדרי", כדי ללמד לכל בית ישראל: ראו איך שדיבור פוגם ומזיק מאוד! לכן אנחנו מבטלים את כל הנדרים והשבועות והחרמים וכו'.

זה בכל השנה, אבל בליל פסח רוצים שאדם יאריך, ירבה ויוסיף (עי' פסחים קטז.). מדוע? משום שבהכרת הטוב אדרבה תוסיף ותאריך! כי גוף האדם אינו מכיר טובה, החלק הבהמי שבאדם הוא כפוי טובה,

האם ניתן לברך ברכת האילנות שלא בחודש ניסן

בימים אלו לומדים הלכות ברכות
בדף היומי בהלכה במשנה ברורה

הצטרף עכשיו גם אתה, לעשרות אלפי
הלומדים ותזכה להיות מהזוכים
ל'מובטח לו שהוא בן עולם הבא'

להצטרפות ללימוד ולתוכניות
המבחנים והמילגות, היכנסו
לעמדות 'נדרים פלוס'
ובמוקד 'דרשו' 02-5609000

רק הנשמה מכירה טובה. ולכן הגוף לא רוצה להאריך בהבעת תודה, מספיק לו "תודה רבה", לפעמים "תודה רבה רבה", וזהו. גם זה יותר מדי... כמה מלחמות יש בבתים בין הורים לילדיהם הקטנים: "תגיד תודה לדוד, תגיד תודה"... אני זוכר שנכנסתי פעם לבית של ידיד, נתתי משהו לילדו הקטן, והוא פנה ללכת. אביו קרא לו ואמר: "בוא תגיד תודה לדוד!". אתם יודעים מה הוא ענה? "לא תודה, דוד!". אני זוכר את זה עד היום... תאמינו לי שאם לא היינו מתביישים, גם אנו כך היינו מתבטאים. לכן חייבו אותנו הקב"ה וחז"ל הקדושים להאריך בליל פסח.

והנה המילים האחרונות של חיוב ההגדה, הן סוף תפילת "נשמת כל חי" (זו התפילה שמביעה את הכרת הטובה יותר מכל התפילות שיש לנו בסידור! "אילו פיננו מלא שירה כים, ולשונו רינה כהמון גליו, ושפתותינו שבח כמרחבי רקיע" וכו'. אם כל יהודי היה גדול ממש כמו העולם כולו, ופותח את פיו להודות לקב"ה, אעפ"כ: "אין אנחנו יכולים להודות לך על אחת מאלף אלפי וריבי רבבות פעמים שעשית" וכו'. זה פה יהודי! זה מכיר טובה! אני מודה שאינני יכול לצאת ידי חובתי אפילו בחלק אחד ממליארד! "על כן איברים שפילגת בנו, ורוח ונשמה שנפחת באפנו, הן הם יודו וישבחו" וכו', כל החיים צריך האדם לשבח ככל שביכולתו.

ובסוף אנו אומרים פסוק שאמרו דוד המלך ע"ה (תהלים לה). איך הוא הביע זאת? "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך!". העצמות, שהן החלק הגופני והחזק ביותר שבאדם, אינן מכירות טובה. עצם מראה על 'כוחי ועוצם ידי', אני מרגיש שיש לי כח עצמי. אבל בסוף הסדר, לאחר כל סיפור יצי"מ, לאחר אכילת מצה ומרור שטיהרו וקידשו את הגוף, ולאחר ששתינו ד' כוסות להודות ולפרסם את ניסיו יתב"ש, קיבל האדם גוף טהור. ואז אפילו העצמות תאמרנה "ה' מי כמוך!".

ממשיך דוד המלך ע"ה: "מציל עני מחזק ממנו, ועני ואביון מגוזלו". רבוש"ע, הגעתי למסקנא שכל אדם בעולם הזה בעצם הוא בבחינת 'עני'. לשון הזהו"ק (וישלח קסח: קע.) על עני הוא "לית ליה מגרמיה כלום", אין לו מעצמו שום רכוש, שום כח, שום שכל, רק מה שנותנים לו יש לו. לעשיר יש משלו, אבל העני, אם לא יתנו לו אוכל יום אחד - הוא ימות ברעב. דוד המלך אומר, שאפילו העצמות בעלות הכח הגיעו למסקנא: איך אנחנו קיימות? כי אתה יתברך שמך, בכל רגע מציל עני מחזק ממנו. לאדם אין מעצמו שום כח בעולם! אני כמו המצה הזאת, אין בי כלום, אז איך אני מתקיים כאן בעולם? רק ע"י שאתה מציל אותי ממות, ועני ואביון מגוזלו - מהפסדים אחרים. זו ההסטוריה של האדם בעוה"ז. הקב"ה מציל אותו יומם ולילה כל ימי חייו, ולכן הוא חי. להגיע להכרה כזאת צריכים סדר שלם. נמצא שדוקא ההלל, והנשמת כל חי, הם השיא והתכלית של סיפור יציאת מצרים, ודוקא בהם מזלזלים... בסיפור עצמו משקיעים ומאריכים, אבל 'נשמת' הרי אומרים כל שבת, והלל כל יו"ט, אז מה החידוש בהם? אבל האמת היא להיפך. ההלל, יחד עם הלל הגדול, והנשמת, הם השיא של הכרת הטובה, ובהם תשיר עד כלות הנפש.

(חלקי קטעים מלוקטים וערוכים, מתוך הספר 'שיח שלמה' - דרשות הגה"צ רבי שלמה ברעוודה זצ"ל בעריכת הרב תומר איזק)

כשהילד רואה אותך הוא צריך לרוץ אליך, ולא לברוח לרחוב השני...
לא צריך להכביד עליו יותר מדאי בשאלות, 'מה למדת היום? ... וכדומה.
אדרבה, תגיד לו, 'טוב שהשתתפת בשיעור והרבי היה מרוצה ממך', למה
אתה הולך "למצוץ" לו את הדם? תשמח שברוך ה' הוא ישב היום בחיידר,
ושהרבי לא שלח אותו אליך בחזרה.

הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצוק"ל על 'חינוך' 'אידיש נחת' ו'מידות טובות'...

והַדְּבָרִים לְבִנְךָ (שמות יג, ח)

צריך לדעת לא לעשות מצב רוח לא טוב, ולא "אווירת נכאים", - לא
לאשה ולא לילדים. ולדעת היטב, איך לדבר עם ילד, איך לקרבו ואיך
לעודד אותו... איך לעודד ילד, כך שהילד ישמח להיפגש אתך, ושלא
יגיע, חס ושלום, מצב שהילד יאמר, 'אם האבא נמצא אני לא בא...'
מספרים על מליצה שאמר הבריסקער רב.

הילדים של הבריסקער רב ישבו בביתם, בברסק, ודיברו, ובאמצע
נכנס הרב... וכשהרב נכנס נהיה שקט... אתה מבין?...? - כאן. הם הרי
לא תופסים דבר כזה. כשהבריסקער רב נכנס, נהיה פ ח ד...
והבריסקער רב רצה להכניס להם מצב רוח טוב, אז הוא אמר, שעכשיו
מקיימים את המשנה 'משנכנס "אב", ממעטין בשמחה...

- - כשהילד רואה אותך הוא צריך לרוץ אליך, ולא לברוח לרחוב
השני... לא צריך להכביד עליו יותר מדאי בשאלות, 'מה למדת
היום?... וכדומה. אדרבה. תגיד לו, 'טוב שהשתתפת בשיעור ושאלת
הרבה שאלות, והרבי היה מרוצה ממך', וכדומה, למה אתה הולך
"למצוץ" לו את הדם? מה אתה הולך "לנקר לו את הגידים"?
תשמח שברוך ה' הוא ישב היום בחיידר, ושהרבי לא שלח אותך
אליך בחזרה. צריך לדעת, שבחיים, לאט לאט לומדים...

תוך ששה שבועות צומח פה ר' שמואל רוזובסקי חדש...

כשההורים צעירים ויש להם ילדים קטנים הם רוצים לראות מהר
את התוצאות. ורוצים לראות את בנם גודל ובזמן קצר, ואפילו
שבתוך ששה שבועות, הוא נהיה ר' שמואל רוזובסקי...? - כך אמר
פעם ר' ברוך שיש שליט"א.

כששאלתי אותו, 'מה עם הבן שלי? אז הוא אמר, 'הבן שלך?...? תוך
ששה שבועות צומח פה ר' שמואל רוזובסקי חדש...

'למה דווקא ר' שמואל רוזובסקי...?'

...מכיון שאני רואה שהנקודות המופלאות של הבן שלך, מתאימות
עם הנקודות הנפלאות של ר' שמואל רוזובסקי...

- זה הרי נוסח דיבור שעושה טוב על הלב.

סליחה שאני אומר את הדברים האלה, אבל הרי אילו לא באנו לכאן
אלא רק בשביל זה, דיינו. ובאמת, שזה הדבר העיקרי שרצייתי כאן
לדבר. ואמנם דברנו כאן הרבה דברים טובים ורציניים, ובודאי שהם
לא היו דברים בטלים, אבל זה העיקר, מה שכל אחד יקח מהימים
טובים האלו...

- אומרים, 'והשיאנו ה' אלקינו את ברכת מועדיך לחיים ולשלום',
שהברכה של החג תביא אותנו לחיים ולשלום לשמחה ולששון,
ושבאמת תחול עלינו הברכה כאשר רצית ואמרת לברכנו'.

איפה זה ה"ואמרת לברכנו"?

אמר הבריסקער רב, כתוב בפסוק 'והיית אך שמח', ואומר רש"י, זו
הבטחה לישראל, שהקב"ה מבטיח לנו שאם נעשה את החג כמו
שצריך, אז יתקיים בנו 'והיית אך שמח'.

ממילא, צריך שהחג באמת יהיה באופן כזה שיביא עלינו דברים
טובים, ולזרוק את כל השטויות שנמצאים אצל בן אדם, ולא ללכת
אחרי רצונותיו בלי מחשבה.

- - הנה, האבא הרי רוצה שהבן שלו יהיה, כך וכך... וכו' וכו' וכו'...

ולפעמים הוא לא חושב, ומיד כשהילד שלו מגיע לגיל "חיידר", הוא
כבר רוצה לעשות אותו שיעורים בזמני הפנאי, ובמשך הזמן הוא
גם עלול להגיע לידי כך שהוא יעמיס עליו וילמד אותו [גם כשהוא

הרבנית ברמן ע"ה בת מרן בעל ה"קהלות יעקב זיע"א), אשר הייתה תמיד דורשת לפני הנשים, כאן ב"זכרון מאיר", ואני רק מצטט מתוך מה שאמרה, כי זה דבר חכמה.

..הדבר הראשון שצריך כשהילד בא הביתה, שיהיה לו מה לאכול, לא משנה אם זה "בייגאלאך" או "מציות", או "וופלים" ולא משנה אם זה "וופל מצופה" או לא מצופה... העיקר שמיד כאשר הילד בא הביתה, הוא יודע שהוא יכול לגשת. הוא מברך ברכה ואוכל כל צרכו... בלי להגיד לו דעות לאכול מעט וכד', ובוודאי שלא להתחיל לצעוק עליו לחכות, או אם הוא "משלב ידים" או לא "משלב ידים", דבר ראשון שיאכל משהו...

תדעו לכם, שהדברים שמדברים פה כעת, הם מאד חשובים ואלו דברים שאין לכם סיכוי לשמוע אותם במקומות אחרים. פעם דיברתי עם אברך דברים אלו ושאלתי אותו, 'וכי מימך לא שמעת את הדברים האלו, דברים יסודיים, איך שצריך להתנהג בבין אדם לחבירו?! לא דיברו איתך על זה לפני החתונה?' ואמר לי, "אני לא יודע, אצלינו היו אומרים שיחה פעמיים בשבוע ואף פעם לא דיברו מעניינים אלו. אלא, מביאים פסוק ואומרים שהפסוק קשה, מביאים מדרש ואומרים שהמדרש קשה ובסוף "מיישבים" את ה"קושיות"... - ולו לא נהיה מיושב, הוא לא יודע בדיוק מה שאמרו. וגם אם הוא כן יודע איך הפסוק מיושב ושהמדרש "בסדר"... אבל, על כל פנים, מכל השיחות כגון אלו שהוא שמע, הוא לא התחנך אפילו בפרומיל של אנושיות, והוא לא שמע מה שצריך לדעת, ולכן חשוב מאד לדעת מה שמדברים עכשיו, והיה זה שכרנו.

והאמת היא, שלפעמים מאד חשוב, שלפני שבן אדם בא הביתה, גם הוא יאכל קודם משהו.

היה כאן ב"זכרון מאיר" יהודי אחד, שאינו בן תורה שהיה עובד ולפני שהוא היה מגיע הביתה, הוא היה אוכל באופן קבוע באיזו מסעדה, ואשתו, במשך שנים, לא ידעה מזה. פעם אחת זה נודע לי ממנו, וסיכמנו שלא אגלה זאת. על כל פנים, אחרי שהוא היה אוכל שם במסעדה היה מגיע לפה, ל"זכרון מאיר", שבע, וכשאשתו היתה מציעה לו לאכול היה אומר, "לא צריך לטרוח מדאי", וכו' ואחר כך מאוחר יותר, היה מתארגן לאכול, אבל בעיקר מה שהוא רצה, שלא יהיה לחץ מזה שאין אוכל, ולהישאר רגוע.

אבל האמת היא שצריך לדעת שההיפך הוא הנכון. אם אשה מכינה לאכול - צריכים לאכול, אפילו עם כל זה שאין תיאבון, ואני לא מחזיק בלאכול, ואולי אני אלק קודם לישון כמה שעות ואחר כך נאכל'. זה לא בסדר...לגמרי לא בסדר. וצריך להתחנך שלא לעשות כך.

הסטייפלר שאל אתה עוזר בבית?

כמה שהסטייפלר היה גדול וקדוש, וכמה שהוא היה איש אלוקים ממש, וראו אצלו מופתים, והמופת הכי גדול זה ה"קהילות יעקב", וכמה שהוא היה כמו החסיד של ה"חובות הלבבות" עם כל הדרגות; עם האמונה, ועם הבטחון, ועם שער הבחינה, ועם יחוד המעשה, ועם חשבון הנפש, ועם אהבת ה'. הוא גם היה גאון ממש - לא סתם

לא מסוגל] "קצות", "נתיבות" ו"משובב", או שילמד אתו משניות טהרות עם ר"ש... -- צריך שתהיה מרוצה שהוא ידע את החומר שלומדים ב"חידר", ותראה שהוא יחזור על זה, אבל להעמיס עליו יותר מדאי?... כשהייתי אבא לשני ילדים שלמדו אצל ר' יידל אקרמן, מפעם לפעם הייתי בא ויושב שם, לראות איך הם מתקדמים בלימוד וכו'. וכשראה אותי כך, ר' יידל אקרמן, על אף שלא אמרתי לו שום דבר, הוא אמר לי באידיש, 'מה אתה מודאג?!...'

איר דארפט וויסן, אז אידישע נאחעס קלייבצאך צו ביסלאך צו ביסלאך...
אתה צריך לדעת, שנחת יהודי מתקבץ לאט לאט... ועל כל פנים, זה נכון!

- וצריך לדעת שככה זה...שלא ביום אחד ולא בששה שבועות נהיים ר' שמואל רוזובסקי, אלא זה מתקבץ לאט לאט...

עם הדברים האלה שהוא אמר לי, הוא עשה לי בזה טובה גדולה. בן אדם צריך לדעת, שלפעמים, משפט אחד פותח לבן אדם את העיניים. זה מה שצריך לדעת ולחשוב כסדר...

כי לפעמים כאשר רואים איך ילדים הולכים עם האבא, זה ממש רחמנות עליהם, ממש רחמנות... לכן צריך לדעת, שלא ליצור "סכסוכים" עם ילדים ולא להיכנס איתם לויכוחים בנושאים שטוטיים וכו', ואם בכל זאת "תופסים" פעם ילד במשהו, מסיחים את דעתו מיד לנושא אחר, ותמיד לראות להמשיך את ה"ושמחת", שיהיה באמת המשך של השמחה מה שהיה במועדים וכמו שאמר הטשיבינר רב, נאר בשמחה...

נאר בשמחה... [- רק בשמחה].

צריך מאד לראות שילדים לא יהיו רעבים...

ככה, את כל האוירה בבית לעשות, שיהיה שמחה בבית. וגם אם עד היום לא היה כך, מותר להתחיל בזה מהיום, וכמו שהרב שך אמר, תמיד להיכנס הביתה עם חיוך, ולצאת מהבית עם חיוך.

וחוץ מזה, אם כבר דברנו לגבי ההתנהגות עם ילדים, צריך מאד לראות שילדים לא יהיו רעבים...

אתה שומע?? זה מאד חמור מה שאומרים עכשיו וכך קבלתי ממרן הרב שך. הוא אמר לי על ילד אחד, זה לא פלא על פלוני שהוא התדרדר וירד מדעתו, מכיוון שאין שם אוכל בבית...

- הוא "תפס" את הנקודה. שאלתי אותו, והרי יש שמה עוד צרכים? והשיב לי, זה שלא היה שמה אוכל, זה יותר מהכל, כי על ידי האוכל יורד לו ה"עומס"... וכך ה"מבינים" אומרים, שזה הדבר הכי גרוע...

דע לך, אם ילד בא הביתה בצהריים מהחידר, או ילדה מהבית ספר והאמא עדיין לא נמצאת, וגם אם האמא כבר נמצאת אך עדיין לא התארגנו שתהיה ארוחת צהריים מסודרת על השולחן, והאמא עדיין לא "פשיקה" לארוחת צהריים, וזה הרי לא ענין קצר, להכין ארוחת צהריים... תדע, תמיד צריך שיהיה משהו שיוכלו לקחת בעצמם, להכניס לפה ולאכול...

- כך אמרה הצדקנית מרת חוה מקלב ע"ה, (ושמענו מהרבנית א"ח לרבנו זצוק"ל, שהיתה הרבנית חוה מקלב ע"ה אומרת זאת בשם

גאון אלא עם כל העיליות' שבו -בבין אדם לחבירו, אותה גאונות שיש ב"קהלות יעקב" היתה בבין אדם לחבירו, והוא היה חוזר ומשנן את זה.

הוא היה פיקח עצום - ממש חכימא דיהודאי. ופעם בא אליו אברך אחד, וסיפר שהוא מתמיד, והוא צריך שיעזרו לו לסדר את הסדרים שלו ואת הזמנים שלו. מיד הוא תפס את העניין. [על המקום הוא היה תופס], והוא אמר לו; אני רואה שאתה מתמיד, אבל לאשתך אתה עוזר פעם...? לפי איך שאתה שואל, נראה לי שאתה אף פעם לא עוזר לאשתך...! אתה חושב שמסתובבת לך שפחה בבית? - ההוא נדהם לשמוע את זה.

- פעם אברך אחד בא להרב שך מלא טענות ומענות, ואומר לו הרב שך, 'תגיד לי, אתה עוזר בבית? אתה מבין שצריך לעזור בבית? - כך הרב שך אמר לו. ההוא שואל את הרב שך. "מה צריך לעשות? אז הרב שך התחיל לפרט לו מה שצריך לעשות... שואל האברך ההוא את הרב שך מאיפה הראש ישיבה יודע את כל הדברים האלה? והרב שך משיב לו, 'זה הדברים שאני עושה...'

לאמא שלנו היו שלשה "שינים"

זה כל כך נעים לחיות עם בן אדם שלא עושה כלום מעצמו, לא עושה כלום מעצמו... וכבר התחלתי לספר מקודם, שפעם האמא אמרה לו (לאחי רבי שמואל זצ"ל), 'למה אתה שותק?...? היה זה בפעמים שעשו לו צרות שונות שאז היה לפעמים שופך בפניה קצת את הלב. אז האמא אמרה לו, 'תראה, למה אתה שותק? לא תמיד צריך לשתוק'. כבר שלמה המלך כותב בקהלת "עת לחשות ועת לדבר". וכתוב בגמ' בזבחים [קטו]: פעמים שאדם שותק ומקבל שכר על השתיקה, ופעמים שמדבר ומקבל שכר על הדיבור [ועי' מהרש"א]. 'תגיד בנחת, אבל למה לשתוק? ענה לה ר' שמואל, 'אני כל החיים שותק'.

למה? כל החיים שותק... - 'כי למדתי את זה ממך'.

לאמא שלנו היו שלשה "שינים",

היא היתה רגילה לומר, -- 'מען דארף שווייגן', 'שלינגן'. און 'שיינקען'... אלו הם השלושה "שינים". 'שווייגן' - זה לשתוק, 'שלינגן' - זה לבלוע, ו'שיינקען' - זה להעניק, לוותר ולתת.

- [ובלהעניק כלול הכל, סליחה, מחילה וכל שאר הנתינות].

אפילו בימיה האחרונים, אפילו מתוך שינה כשהיתה מדברת לעצמה, היתה אומרת,

'סימא שווייג'... 'סימא שווייג'...

תראה...

אולי נזכה שזה יועיל למישהו אחד, וגם כאן אולי יועיל אחרי שלושים וחמש שנה, יבוא למישהו איזה שהוא נסיון, וכשהוא יזכר 'אמר לעצמו, 'אוי, שמעתי פעם שיש עצה לשתוק, אולי ננסה את העצה הזאת של 'שווייגן און שלינגן', לבלוע, לבלוע, לבלוע...

כל כך היתה מושרשת בזה עד כדי שאמרה בהזדמנות, 'אף פעם בחיים לא העליבו אותי'...

וכי לא העליבו אותה? אף פעם בחיים לא העליבו אותה?... אלא

שכל אחד היא אהבה... והמידות הטובות האלו נדבקו בו... והיו אצלו בתורשה... וכמו שספרנו מקודם, שפעם היא אמרה לו, 'תראה, שמואל, כתוב בגמרא שתלמיד חכם צריך שמינית שבשמינית של גאווה, קצת גאווה צריך שיהיה לו', והוא אמר לה, "נכון, אבל לא ירשתי את זה לא ממך ולא מאבא..."

רק מידות טובות, מידות טובות... לא זכור לי אף פעם אחת שאמר לשני. 'למה עשית?...? 'למה עשית ככה?'

אחרי שנפטר האבא שלנו, והאמא נשארה כספינה המיטרפת בלב ים, בלי פרנסה ובלי שום דבר, והעניין של "פנסיה" [מהרבנות של האבא זצ"ל], נסחב תקופה ארוכה עד שאישרו לה אותה - עם מלחמות. דברים פשוטים ומובנים, הלך לה קשה, וזכורני שהיה עסקן אחד חרדי, שציפו ממנו שהוא יסדר את העניינים, וכמו שהחפץ חיים אומר, "לעולם יהיה אדם מן הטובים ואל יהיה מן הרעים", והיינו שבכל דבר, בכל בקשה, בן אדם יכול להיות 'אדם טוב ולעומת זאת, הוא יכול להיות אדם לא טוב. כך אותו עסקן, אשר היה פשוט שהוא יסדר את הענין, הוא לא סידר...

ויום אחד האמא הלכה וביקשה את עזרתו, והוא אמר לה ש'זה דבר בלתי אפשרי, והיא צריכה להתייאש מזה'.

ואז היא אמרה לו כהאי לישנא. - וזה נשאר לנו כצוואה רוחנית.

ר' (פלוגי), תשמע, אני שומעת מה שאתה אומר. דע לך דבר אחד, אם חס ושלום יהיה לך רע בחיים. תדע לך, שזה לא בגללי, כי אני לא מקפידה עליך... אין לי שום דבר עליך, לכל היותר אני מרחמת עליך... 'אני לא מקפידה עליך, ואני - חס ושלום - לא מאחלת לך שום רע, אני רק מאחלת לך כל טוב...

- היא לא דיברה את זה מן השפה ולחוץ. היא לא דיברה את זה לעיתונות ולא לתקשורת. היא דיברה את זה מעומק הלב הטהור שלה. וכך היא המשיכה והסבירה לו, 'תדע, אין לי עליך שום טענה, אני רק מרחמת עליך...'

- היתה לך הזדמנות, סייעתא דשמיא, יכולת לעשות מצוה גדולה - להרנין לב אלמנה, לשמח יתומים. לא זכית, אז אני מרחמת עליך!! אבל אין לי עליך שום קפידה, לא כעס, ולא כלום. ואם חס ושלום יהיה לך רע בחיים, ידי לא במעל הזה...

כך היא אמרה, עם כל הלב...

סיפור נוסף היה עם האמא שלנו ע"ה, שב"ה זכינו שהיא גרה איתנו עשרים ושנים שנה, והיא הייתה עושה במשך היום הרבה עבודות והרבה דברים. כבר בשעה שלוש - ארבע לפנות בוקר היתה קמה, וראשית לכל - אחר אמירת תהילים - הייתה מנקה את פחי האשפה ואת כל הלכלוך, שנשאר אחרי פינוי הפחים ע"י עובדי העיריה.

את הפחים היא היתה מנקה ומסדרת, ואח"כ היתה מטאטאת את הרחוב, זה היה לוקח לה כשעה - שעתיים לפנות בוקר. - ופעם שמעתי ששכנה ממול עברה לידה ואמרה לה, 'הרבנית, זה לא יפה שהרבנית תעשה את זה, זו עבודה בזויה', והיא ענתה לה ואמרה: 'תראי, אני אשה זקנה, וכבר ראיתי הרבה דברים בחיים. תזכרי מה שאומר לך כלל אחד, אין עבודות בזויות, יש רק אנשים בזויים... אם אדם עובר עבירה, חס ושלום, ועושה מה שלא צריך לעשות. אז הוא

אדם בזוי, אבל עבודות, אין עבודות בזויות...

ואשה אחרת שאלה אותה פעם לפשר מעשיה בניקוי הרחוב, והיא השיבה לה, 'אני אגיד לך את האמת, כל השנים כשהיית גרה בחיפה, לא היתה לי כזו זכות, לראות בשעה שלש-ארבע לפנות בוקר שאנשים כבר הולכים עם טלית ותפילין לבית הכנסת, ופה, ב'זכרון מאיר' אני זוכה לראות כל יום בשעה שלש.. ארבע.. חמש לפנות בוקר שאנשים הולכים לבית הכנסת עם טלית ותפילין - יש שהולך עם ה'טלית ותפילין' בשקית, ויש הולך כבר לבוש בהם, אבל עכ"פ זה לא כבוד שכאן בכזה מקום שעוברים עם טלית ותפילין, שיהיה הרחוב מלוכלך...

פתאום בא אדם "מבוהל" ונכנס למטבח כמו 'רוח סערה'...

אח"כ היתה עושה בבית את כל הכלים הרבים שנותרו מיום האתמול. קודם היתה עושה את הכלים שבכיוור החלבי, אחרי זה היתה עושה הפסקה ואומרת תהילים, ואח"כ היתה עושה את הכיור הבשרי, כך היה סדר היום שלה מידי יום ביומו.

ויום אחד, אחרי שהיא כבר עבדה כמה שעות והכיור החלבי היה ריק מכל הכלים, הכל היה נקי ומצוחצח, פתאום בא אדם "מבוהל" ונכנס למטבח כמו 'רוח סערה'... רץ מיד לשיש החלבי, נגש לטרמוס של מים חמים שעמד שם באופן קבוע, לקח כוס גדולה, שם קפה וסוכר ומילא שלושת רבעי כוס מים חמים. אח"כ נגש, ופתח את הפרז'ידר... -ואני זוכר זאת כמו היום, איך שהיא עומדת שם ליד הכיור, וכאילו לא רואה שום דבר מכל התנהגותו הפזיזה.

...הוציא שקית חלב אחת, והיא לא מצאה חן בעיניו, אז הוא החזיר אותה למקומה, והוציא שקית חלב אחרת, נגש אל השיש למזוג לכוס, ושפך בבהילות... כמובן שכל החלב נשפך על השיש הנקי. הכוס התהפכה ונהיה שם לכלוך שהביך את השופך... והיא, על השניה נעלמה. על השניה, היא כבר לא במטבח. הלכה לחדר שלה, היא כבר יושבת ליד השולחן עם התהילים... גמרנו, שום דבר לא קרה...

וכמו שאמרנו חז"ל בפרקי אבות [פרק ד' משנה י"ח] "ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו", וכמובן שלא תוכיח אותו, ולא תגיד לו שום דבר, ולא תעשה לו 'מוסר כליות': למה עשית? ולמה לא נזהרת? וכו' וכו'. מה שאנחנו רואים בכל הסיפורים אלו, הוא השפיץ, השיא והפסגה של מידות טובות מה שהאדם צריך לעבוד ולחנך את עצמו, ואשרנו מה טוב חלקנו שזכינו וראינו יהודי כמו ר' לייזער שך... יהודי שכל הזמן רק תבע מעצמו, רק דרש מעצמו, ורק חנך את עצמו... ותמיד היו לו טענות על עצמו, וכל חפצו היה להגיע לדרגה של שלימות שהאדם צריך להגיע במידות.

ומה שדברנו וספרנו כאן, זו הנקודה של מידות הכוללת הכל, ואמנם הרב דסלר זצ"ל כותב ב"מכתב מאליהו" (ח"א עמ' 39) שהוא רגיל להגיד לזוגות הצעירים כשמתחתנים, גם לחתן וגם לכלה, שכל זמן שתמצו להיות נותנים האחד לזולתו אז ימשיך אשרכם -שביום החתונה- גם לאחריה. אך אם אפילו רק אחד מכם ירצה להתחיל

להיות 'מקבל', אז האושר מכם והלאה... הכל מתפרק. כך היה אומר הרב דסלר לכל זוג צעיר לפני החתונה. אבל לענ"ד זה עדיין לא הכל, אלא שה'שפיץ' והפיסגה של מידות טובות, היא הנקודה הזו שדברנו, שבכל תפקיד ובכל מצב שהאדם נמצא, בין אם הוא ר"מ או שהוא משגיח, גם אם הוא 'סנדלר' וגם כל תפקיד ועיסוק אחר, פיסגת המידות טובות תלויה מאד בנקודה הזו, של ההבלגה. ולא משנה מה האופי של האדם, הוא תמיד צריך לעבוד על עצמו, ואם אינו עובד על עצמו, אז גם אם הוא נולד עם תכונות טובות, לא יועיל כלום...

פעם, כשהרב שך דיבר ממידותיו התרומיות של הגאון ר' חיים עוזר, שאלנו אותו, אם ר' חיים עוזר נולד עם המידות טובות שלו, ואמר: "בטח שר' חיים עוזר נולד עם מידות טובות, אבל לא היה יום שהוא לא למד ספרי מוסר, 'ארחות צדיקים', 'חובות הלבבות', 'שערי תשובה', 'מסילת ישרים', כי אחרת, אם הוא לא היה לומד מוסר, המידות הטובות שלו היו לגמרי משתחקות'.

ובחודש כסלו שנת תשי"ד, כשעמד מרן הרב אברמסקי בישיבת סלבודקא והספיד את מרן ר' איסר זלמן מלצר, הוא דיבר כאילו אליו ואמר: "ר' איסר זלמן, תמיד היית אומר שלא מגיע לך שום שכר ע"ז שאתה 'עניו', בגלל שנולדת כזה..."

הכרנו הרבה אנשים שנולדו עם תכונה של ענוה, ועזבו את העולם כשהם גרויסע "בעלי גאווה"... [בעלי גאווה גדולים]. זה לא שכל מי שבא לעולם עניו, הוא יוצא מהעולם 'עניו'. זה רק אם הוא עובד על עצמו... און איר האט געארבעט אויף זיך - ואתם עבדתם על עצמכם... כך אמר הרב אברמסקי.

וכך ראינו אצל הרב שך, את מידת ההטבה המיוחדת שהיתה טבועה בו. פעם במוצאי שבת כשהרב שך בא לביתו, הוא נכנס למטבח וראה את הכלוך שם ואת הכלים המלוכלכים אז הוא התחיל לשפשף, וכשמישהו מבני הבית אמר לו 'הרי עוד מעט תבוא העוזרת ותנקה', אמר לו הרב שך: וכי לעוזרת אסור לעזור?

כך הרב שך הסביר לו, אבל בהחלט - אמר אחד - יתכן שלא זה בדיוק הטעם שהרב שך עשה כן, כי צריך לעזור לעוזרת, אלא משום שבטבעו הוא היה מיטיב, וכשהוא רואה דבר שצריך לעשות הוא עושה ולא משאיר לאחרים שיעשו. כמו שתמיד היה חוזר על מה שכתוב באברהם אבינו, "וירא והנה שלשה אנשים וגו' וירא וירץ וגו'. למה כתוב שתי פעמים 'וירא'?

הרי הוא כבר ראה את המלאכים, מה הוא רואה שוב? ואומר רש"י שה'וירא' השני היינו התבוננות, ולשם מה דרוש התבוננות? כי הרבה בני אדם רואים מצב מסויים ולא נרתמים לעזור, מלבד יחידים שעושים למעשה, כי הם התבוננו, וכך היה אצל אברהם אבינו, דבר ראשון הוא ראה, ואח"כ התבונן מה צריך כאן, מה חסר פה, ומיד כשהבין... 'וירץ' - הוא רץ לעשות.

ב"ה שראינו דברים כאלה, ואין אנו מספרים זאת סתם כסיפור דברים בעלמא, אלא כדי שנתבונן ונלמד מזה, שתמיד צריך לעבוד על העניין של מידות טובות, גם אם תכונותיו טובות מתחילת בואו לעולם.

(קטעים מלוקטים מתוך הספר 'משיבת נפש')

היתה שם אשה מבוגרת שכן ידעה מה זו הדלקת נרות. היא התרגשה עד עמקי נשמתה ופרצה בבכי היסטרי. מרוב התרגשות היא התחילה לספר לכל הנשים מה זה נרות שבת וחג, הדברים שלה עשו רושם גדול והיה שם תפילות נרגשות בדמעות שלישי ממש חרדת אלוקים והיה זה מחזה שלא יישכח לעולם

גבאי הצדקה ומזכה הרבים הרה"ח ר' יוחנן בריזל,
עם צרור עובדות וסיפורים על ליל הסדר של קירוב רחוקים

אליעזר (לייזר) רוט

"אחד הרגעים המרגשים ביותר בלילות הסדר שעשינו לאורך השנים, הוא דווקא השלב שבו הנשים מדליקות את נרות החג. אנחנו תמיד מכינים מקום מרווח מאוד כדי שכל אשה תוכל להדליק שתי נרות.

"זכורני שבאחת השנים הראשונות, כשעוד הייתי עושה את לילות הסדר בטרנופול שבאוקראינה, הדליקו שם כ-500 נשים, וכמעט כולן זכו לכך אז בפעם הראשונה בחייהן, הן לא ידעו בכלל מה זה נרות שבת וחג. עד כדי כך היה הניתוק שלהם מיהדות, לאחר עקירה שיטתית של היהדות על ידי השלטון הקומוניסטי במשך עשרות שנים.

"היתה שם אשה אחת קצת יותר מבוגרת שכן ידעה מה זו הדלקת נרות. היא התרגשה עד עמקי נשמתה ופרצה בבכי היסטרי. מרוב התרגשות היא התחילה לדבר ולספר לכל הנשים האחרות מה זה נרות שבת וחג, כמה חשוב להתפלל בזמן הזה, היא סיפרה שאמא שלה היתה בוכה כל פעם אחרי הדלקת נרות בדמעות שלישי, שיהיה לה 'אידישע נחת', ושהילדים שלה לא יתבוללו חלילה בין הגויים, ויתחתנו רק עם יהודים.

"הדברים שלה עשו רושם גדול על הנשים האחרות, והיה שם ממש חרדת אלוקים, תפילות נרגשות בדמעות שלישי, כל אחת התפללה על מה שחשוב לה, והיה זה מחזה שלא יישכח לעולם אצל כל מי שהיה שם.

"לאחר מכן סיפרה לי אותה אשה, שהתפילות האלו של אמא שלה חדרו לה ללב כל כך חזק, והיא עצמה קיבלה על עצמה בהחלטה גמורה שהיא מתחתנת אך ורק עם בחור יהודי. באותה עת היה זה קשה מאוד, כי הרבה יהודים ניסו לטשטש את היהדות שלהם, בגלל הפחד מהקומוניסטים ומהאנטישמיות שהיתה אז בריש גלי, אבל היא לא ויתרה, ולבסוף התחתנה עם בחור יהודי שסבל ממגבלות גופנית משמעותית, מתוך הבנה שזה מחיר פעוט לשלם כדי לזכות להיות נשואה דווקא ליהודי.

"האשה הזאת הביאה את בנה איתה, והתפילות של הסבתא השפיעו עליו שנפשו תחשוק בתורה. הוא חזר בתשובה שלימה והיה מרבה

ללמוד משנה וגמרא והלכה, אני זוכר שהוא היה בקי באופן מיוחד בהלכות שבת, וכל זה מכוח התפילות של הסבתא שלו שהיתה בוכה בדמעות שלישי בהדלקת הנרות, שהנכדים שלה יהיו יהודים".

קפצו עליהם כמה בריונים ודרשו מהם לתת להם את הכסף

זכורני מעשה מרגש מאוד שהיה לנו בטרנופול, בשנה הראשונה שעשינו את חג הפסח באוקראינה, ליל הסדר יצא אז בליל שבת. דאגנו לפרסם מבעוד מועד שיש ליהודים חג פסח ביום כך וכך, וכל יהודי העיר מוזמנים לבוא לחגיגת ליל הסדר המרכזית, יהיה אוכל טוב ושירים יהודיים עתיקים, וריקודים מסורתיים, כולם מוזמנים. "באו יהודים רבים, ובתוכם בא גם ילד בן 12. ילד יהודי שהוריו החליטו שהם לא באים לליל הסדר, אבל נתנו לו רשות ללכת אם הוא רוצה. הוא בא בתחבורה הציבורית יחד עם חבר, ובליל הסדר שמע לראשונה שיש דבר כזה שבת וחג שאסור לחלל שבת. הוא

קטן, ולא הקפדנו על מצוות אחרות. מה כל כך מיוחד דווקא במצות לפסח שהוא כל כך מתאמץ.

ואז אבא גילה לי את הסוד: לפני מלחמת העולם השנייה היתה לו מאפייה קטנה של לחם, וכשהמלחמה הגיעה לעיר, היה מאוד קשה להשיג מצות. לכן אבא הכשיר את המאפייה של הלחם ואפה מצות שיהיה ליהודי העיר. המשטרה המקומית עלתה על זה, תפסו אותו והאשימו אותו בבזבוז קמח בזמן מלחמה. זרקו אותו לכלא, והוא היה שם במשך כמה ימים. ביום השני של חג הפסח שחררו אותו מהכלא והוא מיהר לחזור לביתו, אבל אז הוא גילה שכל יהודי העיר הי"ד נלקחו על ידי הנאצים ימ"ש. "המצווה של אפיית המצות הצילה את חי, לכן אני אמשך להתמיד בה כל עוד אני חי עלי אדמות", אמר לי אבא.

הרמתי עיניים לשמים, ואמרתי בשל מה הסער הגדול הזה

לסיום אספר מעשה שבדידי הווא עובדא. במשך שנים הייתי נוסע עם רעייתי ע"ה לעשות את ליל הסדר באוקראינה, אבל שנה אחת חשבנו לוותר על כך, בגלל אילוצים שונים. באותה שנה, קצת פחות מחודש לפני פסח, נקלעה אשתי ע"ה לסכנת חיים, היא הובהלה לבית החולים, והרופאים אמרו שהיא במצב מאוד מסוכן וצריכים לנתח בדחיפות ניתוח מסוכן מאוד. זה היה בשבת, לא היתה לי אפילו אפשרות להרים טלפון ולהתייעץ עם מישהו. היינו ממש אובדי עצות, והרופא אמר שהוא נותן לנו 20 דקות כדי להחליט, יותר מזה אסור לחכות בשום פנים ואופן.

"הרמתי עיניים לשמים, ואמרתי בשל מה הסער הגדול הזה, מה אני צריך לתקן? מיד הבנתי שזה כנראה העניין הזה שאני מוותר על הילדים של הקב"ה ולא נוסע לאוקראינה כדי לקרב אותם אליו. אמרתי לאשתי, אולי נקבל על עצמנו שאם הכל יהיה בסדר אנחנו נוסעים לאוקראינה לליל הסדר למרות הקושי והאילוצים הגדולים? אשתי מיד הסכימה, וכשהרופא חזר כעבור עשרים דקות הוא היה המום, לא היתה שום בעיה, הכל הסתדר מעצמו, ויהי לפלא. באותה שנה נסענו לאוקראינה בריאים ושלמים!

ראה בפעם הראשונה כיפה וציצית והחליט שהוא לוקח את כל ה'חבילה'. הוא חבש כיפה לראשו, לבש ציצית והשתתף בכל הסדר בהתרגשות גדולה. לאחר שהסתיים האירוע, הם פנו לחזור הביתה. החבר שלו רצה לנסוע בתחבורה הציבורית כמו שהם באו, אבל הוא עצר אותו ואמר לו, מה? אנחנו יהודים. לא שמעת שאסור לנסוע בשבת ובחג? אנחנו נלך ברגל.

"החבר שלו אמר לו, ברגל ייקח לנו יותר מחצי שעה הליכה! אבל הוא התעקש, "כמה שייקח ייקח", הוא אמר.

"יצאו לדרך, החבר שלו הסיר את הכיפה מראשו והכניס אותה לכיס, אבל הוא סירב בתוקף להסיר את הכיפה. "זה לא לעניין", טען החבר, "אנחנו יכולים לספוג הערות ואולי גם תקיפה אנטישמית...". אבל הוא התעקש, "אנחנו יהודים, יהודים הולכים עם כיפה ולא מחללים שבת".

"החבר הסכים. הם צעדו בדרך, וכשהגיעו לאיזו סימטה חשוכה, קפצו עליהם כמה בריונים ודרשו מהם לתת להם את הכסף וחפצי הערך שיש ברשותם. השניים אמרו שאין להם כסף ואין להם חפצי ערך. אבל השודדים התעקשו שהם חייבים לתת משהו, פן יבולע להם חלילה. לשני הילדים באמת לא היה מה לתת והשודדים היו רציניים מאוד שהם מתכוונים לפגוע בהם אם לא ייתנו להם משהו, ואז קפץ אחד השודדים ואמר לחבריו, "אה! הם יהודים. תראו יש להם כיפה על הראש... ראיתי מודעות שיש היום חג ליהודים, בגלל זה הם לא יכולים לקחת כסף. הם אומרים אמת שאין להם כסף, בואו נעזוב אותם לנפשם", וכך היה. השודדים אכן שחררו אותם, והמתינו לקרבן הבא, ושני הילדים ניצלו מצרה גדולה, בזכות הכיפה שהיתה לראשם".

המצווה של אפיית המצות הצילה את חי

"סיפר לי יהודי אוקראיני, שהוא דווקא זכה לאכול מצות בפסח כל השנים, גם כשהמדינה היתה תחת שלטון הקומוניסטים. הוא סיפר לי שאבא שלו היה תמיד נוסע לאיזו עיר סמוכה, שם היה מישהו שאופה מצות בסתר, והוא היה קונה אצלו כמה מצות שיהיה להם לאכול בפסח.

"שאלתי את אבא למה הוא כל כך מתעקש לקנות מצות. הוא כבר היה זקן ושבע ימים, הנסיעה היתה כרוכה במאמץ רב ובסיכון לא

השבת היא מקור הברכה

כולנו זקוקים לברכה ולסייעתא דשמיא מיוחדת

הצטרף גם אתה ללימוד ה'עמוד היומי' במסכת שבת

ללומדים, ניתן לקבל את החוברת 'עיון העמוד' שבת ב' במוקדי החלוקה בכל רחבי הארץ
רשימת המוקדים ניתן לראות בכל עמודות נדרים פלוס

להצטרפות ללימוד ולתכניות המבחינים והמלגות, הכנסו לעמודות 'נדרים פלוס'

מיד לאחר מכן מתפזרים הבחורים כל אחד במשבצת אליה שובץ מלכתחילה, והם מבצעים בדיקה, ולאחריה כל אחד חייב למסור דו"ח מפורט לרב פריד שמנהל את המבצע המורכב הזה, והוא מכין לי דו"ח מפורט שמגיע אלי בשעה 3:00 לפנות בוקר, עם עדכון איפה נמצא חמץ

שיחה מרתקת עם הרב שלמה אינדורסקי, מנהלו האדמיניסטרטיבי של
בית המדרש העולמי של בעלזא, שמשתף את קוראי 'לקראת שבת' במבצע
האדיר של הכנת בית הכנסת הגדול והפעיל בעולם, לקראת חג הפסח

יעקב א. לוסיגמן

ביותר", פותח הרב אינדורסקי, "כך זה בכל בית, וכך זה גם בבית
המדרש. למעשה מבצע הניקיון הגדול מתחיל בפועל בערך בראש
חודש אדר, כשבועיים לפני פורים, ובמהלך השבועיים הללו אנחנו
משקיעים בעיקר בניקוי הנברשות היוקרתיות המפארות את היכל
בית המדרש הגדול.

"מדובר בתשע נברשות קריסטל כבדות ועדינות מאוד, ומלאכת
הניקוי נעשית בזהירות רבה וביסודיות רבה. האמת שאנחנו מנקים
אותן פעמיים בשנה. פעם אחת בחודש אלול לקראת ראש השנה,
ופעם שניה בחודש אדר לקראת פסח. עם זאת, הניקיון של פסח
יותר משמעותי, יותר יסודי ולוקח הרבה יותר זמן.

"לשם כך אנחנו מביאים צוות מיוחד של אנשי מקצוע מהטובים
בתחום, הם מביאים איתם ציוד יקר, ועובדים במרץ רב ובזהירות
רבה כדי שלא לגרום נזקים לנברשות היקרות הללו.

"למעשה, הבנייה של הבניין נעשתה מלכתחילה בצורה שתאפשר
לתחזק אותו בקלות יחסית. הרה"ח ר' שמעון זאב קליין היה זה
שבנה את הבניין, וכבר בשלבי התכנון הראשוני הוא חשב על כל
הפרטים, כולל על השאלה איך נצליח לנקות את הנברשות הענקיות
הללו התלויות בגובה רב כל כך...

"באמצעות המנגנון שמלכתחילה הוכנס בתליית הנברשות, אנחנו
מורידים אותן באמצעות שלט רחוק. הן יורדות עד למטה, ועדיין
הגובה של הנברשת עצמה הוא רב, ויש צורך בסולמות גבוהים
במיוחד כדי להגיע לחלקים העליונים של כל נברשת ונברשת.

"הצוות מתז חומרי ניקוי, ולאחר מכן מפעיל לחץ אוויר בעזרת
קומפרסור, כשמצד אחד אנחנו רוצים לנקות את הנברשת בצורה
כי טובה, ומצד שני נזהרים שלא ללכלך את הריהוט היקר של בית
הכנסת, ספסלי העץ הכבדים ועוד.

"זה פרויקט שלוקח כשבועיים, והוא מתאפשר רק בגלל שבת
המדרש הגדול, אינו פעיל בימות השבוע, אלא רק בשבתות ובימים
טובים, כך שהצוות יכול לעבוד במנוחה וציבור באי בית המדרש לא
מרגיש בהפרעה בכלל.

"ניקוי הנברשות זה בהחלט פרויקט משמעותי, אבל בכזה בניין ענק
עם כאלו יישומים שהוא משמש עבורם, כל כך הרבה בתי כנסת

אחד מבתי הכנסת המפורסמים והגדולים ביותר בעולם, הוא ללא
ספק בית מדרשו של כ"ק מרן אדמו"ר מבעלזא שליט"א, השוכן
כבוד בקריית בעלזא בירושלים, וחופף מהודו על כל השכונות
הסמוכות שתושביהם הורגלו זה מכבר למבנה המרשים והמפואר,
הנשקף למרחקים עצומים בגלל גודלו העצום והמיקום האסטרטגי
עליו הוא שוכן.

"יתכן שישנם בתי כנסת גדולים יותר מזה של בעלזא, אבל אין ספק
שזהו בית הכנסת הפעיל ביותר בעולם, בשל העובדה שהמבנה הזה
הוא הרבה יותר מבית כנסת - זהו לבה הפועם ושוקק החיים של
חסידות בעלזא בארץ ובעולם, והוא משמש כאבן שואבת לתושבי
הסביבה כולה, גם כאלו שאינם משתייכים לחצר הקודש בעלזא.

בימים אלו של ערבי פסחים, כשכל יהודי באשר הוא, עוסק בביעור
החמץ מביטו מכל רכושו, ביקשנו לשוחח עם מי שמתפעל את
בית הכנסת האדיר הזה, ולשאל אותו את השאלה הפשוטה... איך
מכינים כזה מבנה עצום ופעיל, לכבוד חג הפסח?

הרב שלמה אינדורסקי, המנהל האדמיניסטרטיבי של בית המדרש,
ניאות לספר על האתגר הגדול עמו הוא מתמודד מדי שנה מחדש,
ולספר לנו איך זה עובד.

תוך כדי השיחה מתברר לנו ש'לעשות פסח' בכזה בית כנסת, כולל
שלושה פרויקטים מרכזיים. ניקיונות, בדיקת חמץ ואירוח של הקהל
העצום המגיע להסתופף בצל הקודש. גם ביום טוב ראשון של חג
הפסח בו באים כ-1,800 בחורים בלי עין הרע, לעשות את ליל הסדר
יחד עם הרבי, ובעיקר בשביעי של פסח, אז מכפיל מספר האורחים
את עצמו פי ארבעה וחמישה, כשהמוני בחורים ואברכים מכל רחבי
הארץ והעולם באים לשאוב מלוא חופניים יראת שמים והשפעות
טובות, מעשיית החג בצלו של הרבי.

מדובר בתשע נברשות קריסטל כבדות ועדינות מאוד, ומלאכת הניקוי נעשית בזהירות רבה

"פרויקט הניקיונות הוא ללא ספק האתגר הגדול והמשמעותי

פעילים זה לצד זה, אולמות שמחה, משרדים, מקווה ועוד ועוד, כל אלו צריכים גם תחזוקה שוטפת של מיטב אנשי המקצוע, ועל כך מופקדת חברה מיוחדת בניהולו של הרב ירמי יחזקאל דמן, שעושה עבודת קדוש מקצועית הכוללת תחזוקה שוטפת של כל מעקה וכל אבן בבניין הזה, כשכל זה מתבצע בין לבין, בלי להפריע למתפללים והלומדים, ולשם כך עושים מאמצים ומפעילים חשיבה מחוץ לקופסה שמטרתה לאפשר את זה.

"זה כמובן לא זול בכלל, אבל הבניין הזה הוא הלב הפועם של החסידות, וכל חסיד בעלזא שמקושר למקום רוצה לתת ושמוח לתת, והציבור יודע שהכספים מתנהלים באחריות עצומה, תחת פיקוחו של מנהל החשבונות הרב מנשה ברייש, שמקפיד לוודא שכל אגורה הנתרמת לבית המדרש, תמלא את ייעודה ושמצד אחד יהיה בבחינה של 'אין עניות במקום עשירות' כמו שאמרו חז"ל על התחזוקה של בית המקדש, ומצד שני לא יתבזבז כסף חלילה וחס על דברים מיותרים, כי אלו כספי הקדש שההתעסקות בהם צריכה להיעשות מתוך אחריות גדולה.

כותבים בכניסה "גלריה זו נקייה לפסח", ואף אחת לא תכניס חמץ למקום

"השלב השני והמורכב של ההכנות לפסח, מתחיל אחרי פורים, כשאנחנו צריכים לנקות את כל השטיבלך, את כל אוצר הספרים הענק, את כל הגלריות של בית המדרש הגדול... זה מבצע ענק, ובמקביל צריכים להמשיך את הניקיון של בית המדרש הגדול עצמו, כי חוץ מהנברשות יש לנו גם ארון קודש ענק שמכיל למעלה מ-70 ספרי תורה, וכמובן כל הספסלים וכל הריהוט, החלונות, הקירות הרצפה, הכל עובר ניקוי מאוד יסודי, וזה לוקח הרבה מאוד מאמץ, ו מובן מצריך גם העסקה של הרבה מאוד עובדים.

"בשלב הזה כבר יש לנו גם התחככות עם הציבור שמגיע לבית המדרש, אנחנו מנקים את כל הגלריות, אבל חלקן בשימוש גם בשבת הגדול, ממש עד פסח. בדרך כלל אנחנו משאירים ארבע גלריות פעילות, שתיים משמשות כעזרת נשים, ושם הכל יותר ממושמע.. ציבור הנשים יודע לשמור על הניקיון, כותבים בכניסה "גלריה זו נקייה לפסח", ואף אחת לא תכניס חמץ למקום.

"אבל שתי גלריות הן לבחורים ואברכים והתנועה שם גדולה, וזה כבר יותר מורכב, צריכים לבדוק שוב ושוב ולנקות עוד פעם ועוד פעם... את שאר הגלריות אנחנו נועלים ואפילו מחליפים את המנועול, כדי שגם אם למישהו יש מפתח בימות השנה, עכשיו הוא לא יוכל להיכנס והמקום יישאר סגור על מנועול ובריה עד בדיקת חמץ.

"בשטיבלך שבקומה למטה כבר יש יותר אתגרים. קודם כל חדר הקפה פעיל וממשיך להיות פעיל עד מספר ימים לפני פסח. יש שם סנדוויצ'ים ואוכל, ואנשים שהבית שלהם כבר נקי לפסח באים לאכול שם. אנחנו עושים את זה בצורה מסודרת, כדי שאנשים לא יישארו רעבים... זה כמובן מצריך עמידה על המשמר ובדיקות

חוזרות ונשנות שלא הגיע חמץ למקומות לא רצויים, אבל זה האתגר שלנו, ואנחנו צריכים לבצע את כל המשימות במקביל בלי שאחת תבוא על חשבון השניה. בימים שלפני פסח, אנחנו סוגרים את חדר הקפה, והפעילות שלו עוברת לחצר, שם יש מעין חדר קפה מיוחד לסוכות, שנמצא בסמוך לסוכה. הוא חוזר להיות פעיל לימים שלפני פסח, בזמן שמנקים את חדר הקפה הגדול, וביום האחרון אנחנו מביאים פועלים שעובדים במרץ רב כדי לנקות גם את חדר הקפה הזמני בחצר, כדי שיוכלו להשתמש בו בשביעי של פסח, כשיש קהל עצום שמגיע וחדר הקפה הרגיל אינו מספיק לכולם".

אנחנו שומעים מהרב אינדורסקי שהניקיון מגיע גם לחלקים אחרים בבניין, כמו המקווה הענק, שכולל שבעה בורות טבילה ו-550 מקומות במלתחה שעובר ניקוי יסודי כשבוע לפני פסח, אולמות השמחה שבהם מתקיימות חתונות, ושוכנים גם הם במבנה הענק, עוברים ניקוי יסודי בימים האחרונים, כי בפסח הם משמשים לאכלוס של האורחים הרבים הבאים לעשות את החג בצלו של הרבי.

בדיקת חמץ המונית

אחרי כל הניקיונות, מגיע ליל בדיקת חמץ, ויש צורך לבדוק בכל החורים והסדקים. כולנו יודעים שבדיקת חמץ יסודית היא אתגר בפני עצמו, גם כשמדובר בבית רגיל בו יש שלושה או ארבעה

חדרים.

אבל מה עושים כשמדובר בבניין ענק עם 11 קומות, שמי שלא מכיר אותו יכול לתעות בתוכו במשך שעות אם לא יבקש עזרה מהמקומיים... איך בודקים כזה שטח ענק ואיך מוודאים שלא התפספה אף פינה שלא נבדקה כדת וכדין?

"החלק הזה אינו בתחום האחריות שלי", מודה הרב אינדורסקי. זה באמת מבצע לא פשוט, ומי שממונה עליו הוא הרב אהרן קלמן פריד, הגבאי של בית המדרש, שמוסר נפש בתחזוקה ובתפעול של המקום, כשלצדו עוזרים לו בניו החשובים, ובראשם בנו בכורו הרב שלמה פריד.

"כמוכן שאדם אחד ואפילו משפחה אחת לא יכולים לבדוק לבד את כל השטח הזה, גם אם יעבדו במשך שבוע שלם, ולכן מה שהרב פריד עושה, זה לגייס מתנדבים, עשרות רבות של בחורים משיבות בעלזא השונות, שבאים לכאן, ומקבלים משימות מוגדרות. יש מפה מסודרת של בית המדרש שמחולק למשבצות משבצות, וכל צמד של שני בחורים מקבלים משבצת אחת שנמצאת תחת אחריותם.

"בליל בדיקת חמץ הם באים כולם לבית המדרש, לאחר שכבר נרשמו מראש והודיעו שהם מתנדבים לעניין הזה. אחרי שהרבי יוצא לשאיבת 'מים שלנו' לקראת אפיית ה'מצות מצווה' של ערב פסח, הוא חוזר לתפילת ערבית, ולאחריה מברך 'על ביעור חמץ' ומוציא ידי חובה את כל הצוות הענק שבדק את בית המדרש על כל אגפיו וחלקיו, וכן את הצוות שבדק בביתו של הרבי עצמו, שזה מבצע לוגיסטי נפרד.

"מיד לאחר מכן מתפזרים הבחורים ברחבי המבנה, כל אחד במשבצת אליה שובץ מלכתחילה, והם מבצעים בדיקה, ולאחריה כל בחור חייב למסור דו"ח מפורט לרב פריד שמנהל ביד רמה את המבצע המורכב הזה, והוא מכין לי דו"ח מסודר ומפורט שמגיע אלי בערך בשעה 3:00 לפנות בוקר, עם עדכון איפה נמצא חמץ, איפה יש חשש להימצאות חמץ, ומה נקי ואין בו שום חשש, ובשעות הבוקר המוקדמות אני מגיע ומפעיל צוות של פועלים שגויסו מבעוד מועד כדי לנקות שוב בכל המקומות שבהם יש חשש חמץ, כדי שהבניין יהיה נקי ומבוער מחמץ עד סוף זמן ביעור חמץ".

אלו הרגעים שבהם חסידי בעלזא מרגישים הכי קרובים אל הרבי אי פעם

כשאנחנו מתחילים לדבר על ה'סדר נאכט' - ליל הסדר הגדול שנערך ב'היכל הטישים' בראשותו של הרבי, ניתן לשמוע את ההתלהבות הניצתת בקולו של הרב אינדורסקי: "תשמע, אני כבר לא אברך צעיר, כבר עברו כמה עשרות שנים מאז החתונה שלי, וכל שנה אני אומר בבית מחדש, הלואי שהייתי זוכה להיות השנה בליל הסדר אצל הרבי.

"אתה יודע איזו חוויה מרוממת זו? אני חושב שכל חסיד בעלזא יוכל להעיד שההרגשה הזאת של להיות בליל הסדר אצל הרבי מבעלזא, אלו הרגעים שבהם חסידי בעלזא מרגישים הכי קרובים אל הרבי אי

פעם. הפנים שלו מאירות, הוא מלטף את הקהל במבט אבהי, כל אחד הוא ממש כמו בן יחיד של הרבי בלילה המיוחד הזה. יש שם 1,800 ילדים יחידים! זה משהו מדהים שאי אפשר לתאר במילים, ואני לא מדבר על עצם העניין של שירה ואמירת ההגדה בקהל כזה אדיר של כל כך הרבה אנשים בלי עין הרע, שזה בפני עצמו דבר מאוד מאוד מיוחד".

למעשה, היכל הטישים של בעלזא מסוגל להכיל הרבה יותר מ-1,800 בני אדם בו זמנית. הוא כולל תשע מערכות של פרנצ'ס ענקיים שכל אחד מהם מכיל כאלף איש בו זמנית, ורבים עומדים בין הפרנצ'ס מאחוריהם ובכל מקום אפשרי.

אבל כשמגיע ליל הסדר המקום נראה שונה לחלוטין. בליל הסדר צריכים לאפשר לכל בחור שמשתתף לשבת בצורה מסודרת, ולכן מספר המשתתפים מוגבל ל-1,800 'בלבד'. "אין לנו ברירה, ובגלל חוסר מקום, בחורים משיבה קטנה לא מקבלים אישור להשתתף, וכך גם בחורים משיעור א' בשיבה גדולה לא זכאים להשתתף. בשנים האחרונות ב"ה הגענו למצב שיש כזה ריבוי של בחורים שאפילו בחורים משיעור ב' בחלקם לא יכולים להשתתף, כי פשוט אין מקום!", מסביר הרב אינדורסקי.

"בליל הסדר עצמו, כל בחור מביא איתו שלוש מצות שאפה בערב פסח, כמנהגנו שאת ה'כזיתים' של ליל הסדר אוכלים דווקא מ'מצות מצווה' שנאפו בערב יום טוב. בנוסף אנחנו מביאים לכל בחור ערכה עם כל מה שצריך לליל הסדר, גביע, בקבוק מיץ ענבים, חתיכה של כרפס, קופסה קטנה עם מי מלח, קופה עם חרוסת, שני כזיתים של מרור וכו'.

"כך 'ליל הסדר' יכול להתנהל בצורה חלקה, בלי שצריכים להתעכב עד שיחלקו לכולם כרפס או מרור וכדו'.

"באמירת 'מה נשתנה' שואלים כל אחד ואחד מנכדיו של הרבי, וגם בנו הרה"צ רבי אהרן מרדכי שליט"א שואל את אביו את ארבעת הקושיות. כשאומרים את ההגדה, הסדר הוא שאחרי כל קטע שאומרים ביחד, הקהל משתתק, והאדמו"ר אומר דבר תורה או איזה הסבר על הקטע שאמרו עכשיו, ולאחר מכן הוא מתחיל את הקטע הבא, וכל הקהל בעקבותיו.

"כשמגיעים ל'שולחן עורך', הציבור עוצר אחרי אכילת ה'כזיתים'

"אבל מה עושים כשבאים לרבי? כמובן שזה שונה ואצל כל החסידים נהגו להקל בזה כשאין ברירה אחרת, ויש כאלו שאפילו לכתחילה נוהגים שכשבאים לרבי אוכלים 'מה שיש' בלי להחמיר בעניין הזה, כי סומכים על הרבי ועל האנשים שלו שהאוכל המוגש על שולחנו כשר ומהודר לכל הדעות ולכל השיטות.

"עם זאת, יש גם פיתרון נוסף, שכל אחד ואחד מהאורחים משתדל לעזור גם בבישולים ובהכנות לחג, כך שנוצר מצב שהוא לא אורח, הוא נמצא פה, זה המקום שלו הוא השתתף בבישולים.

"ולכן, הרבה מאוד בחורים רציניים ויראי שמים מבקשים ומתחננים שייתנו להם להתנדב במטבח בהכנות לפסח. זה יוצא בבין הזמנים, כך שהבחורים יכולים לעזור, ואנחנו מנהלים הרשמה מראש ויש תורנות מסודרת כל בחור מקבל תפקיד, יש ארבעים או חמישים בחורים שמטגנים חביתיות, חמישים בחורים אחרים מקלפים תפוחי אדמה, יש בחורים שתפקידם לנקות את הדגים ולחתוך אותם, יש בחורים שמפרקים עופות וכן על זה הדרך. המטבח גדול מאוד ב"ה ויכול להכיל מאות מתנדבים בעת בעונה אחת, עם משטחי עבודה ענקיים וציוד שמתאים לבישול ואפייה בכאלו כמויות, ויש טבח שמנצח על כל המלאכה, מחלק פקודות, מתבל את המאכלים, וכך העסק הזה עובד בהצלחה מרובה.

"אחרי החג, מתחילים מיד להתארגן לקראת 'שביעי של פסח', באותה המתכונת, יש מתנדבים רבים, בחורים שבאים לעזור ולסייע, כל אחד עובד בסך הכל כמה שעות בודדות בכל התקופה, חלקם אפילו פחות, אבל בכוחות משותפים אנחנו מבצעים את כל המבצע הלוגיסטי הזה.

"אגב, פעם הגיע הרבי בעצמו לראות איך עובדים במטבח, הוא לקח מקלף וקילף בעצמו תפוח אדמה, וזה גם נתן לבחורים סוג של דחיפה ומראה להם שלעזור לבשל את סעודות החג זאת זכות גדולה, גם בחגים בבית המדרש, וכמובן גם בבית בערבי שבתות ובערבי חגים, כשאבא ואמא זקוקים לעזרה, על אחת כמה וכמה

וה'כורך', והרבי סועד את הסעודה כמו בכל טיש כשכל הקהל שר שירים ממש כמו סעודת חג רגילה. לאחר מכן הרבי יוצא להפסקה ואז הבחורים יורדים מהפרנצ'ס ועוברים לאולמות השמחה שלנו, שם יש להם סעודה ערוכה, עם בשר ודגים וכל מטעמי החג, ולאחר מכן הם שבים לפרנצ'ס, והרבי חוזר לאכילת אפיקומן והמשך ה'סדר'.

"ליל הסדר נמשך שעות ארוכות מטבע הדברים, לפעמים עד השעה 3:00 לפנות בוקר, ולפעמים אפילו עד שעה מאוחרת יותר. אבל כל אחד ואחד מהבחורים שהשתתפו בו לא ישכח אותו כל ימי חייו. עד היום אני עורך את לילה סדר בביתי שלי, ומנסה להיאחז במה שלמדתי מה'רב' איך הוא עורך את ליל הסדר, באיזו שמחה של מצווה הוא ניגש לקיים את מצוות הלילה הגדול הזה... וכך כל חסיד בעלזא, אין מי שלא נזכר בערגה בלילות הסדר המיוחדים הללו שבהם זכה להסתופף בצל הרבי".

פעם הגיע הרבי בעצמו לראות איך עובדים במטבח

אבל איך מבשלים כאלו כמויות עצומות, ל-1,800 אורחים, ויתירה מזאת, איך מבשלים כמויות גדולות פי ארבעה וחמישה לאורחים הרבים שבאים בשביעי של פסח?

"זה מבצע לא קל, אבל הקהל הזה לא נולד ביום אחד, הגידול הטבעי מתקדם כל שנה, כך שככל שעברו השנים למדנו איך להתיעל ולהשתפר, איך להגדיל את הקצב ולהגדיל את הכמויות.

"בעיקרון, נוהגים אצלנו בבעלזא כמו שנוהגים בקהילות קדושות רבות אחרות, שבחג הפסח לא מתארחים אצל אחרים. מאחר ובפסח יש בכל משפחה ומשפחה מנהגים אחרים וחומרות אחרות, נהגו שכל אחד אוכל בביתו ולא אוכלים אצל אחרים, אפילו אם הם מחמירים יותר גדולים. 'ממישט זיך נישט'.

"הנה ימים באים..."

כי אם לשמע את דברי ה'...

עמוד היומי תלמוד בבלי

הרב **מנחם דריימן** שליט"א
עברית
שלוחה 3<1<5

רבי **אריה זילברשטיין** שליט"א
עברית
שלוחה 1<1<5

הרב **עמרם בינעט** שליט"א
אידיש
שלוחה 2<5

רבי **דוד הופשטטר** שליט"א
אנגלית
שלוחה 1<3<5

הרב **ירמיהו לעסין** שליט"א
אנגלית
שלוחה 2<3<5

רבי **מאיר ערערא** שליט"א
צרפתית
שלוחה 5<5

הרב **שלמה סטרו** שליט"א
ספרדית
שלוחה 4<5

הרב **דוד בוק** שליט"א
עברית עם "ביאורי תוספות"
שיעורי גמ' רש"י שלוחה 2<1<5
ביאורי תוספות שלוחה 3<2<1<5

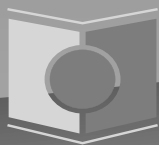
הרב **עובדיה טלגם** שליט"א
ספרדית
שלוחה

הרב **אליהו שור** שליט"א
נושאים מיוחדים בעמוד היומי
עברית שלוחה 4<1<5
אידיש שלוחה 2<2<5

Dirshu
 דרשו ד' ועוזו
 קרו עולמית להיוזק
 מעידה לימוד התורה

קו השיעורים של 'דרשו'

*4992

077-2222666

הדף היומי תלמוד בבלי

הרב **מאיר שפרכר** שליט"א
 עברית - שיעור מורחב
 שלוחה 2<2

הרב **אפרים סגל** שליט"א
 עברית + אידיש
 שלוחה 3/4<2

הרב **אברהם פוקס** שליט"א
 דקה מתוקה על הדף היומי
 שלוחה 5<2

הרב **אליהו אורנשטיין** שליט"א
 עברית - שיעור מקוצר
 שלוחה 1<2

רבי **מרדכי שלמה פרוינד** שליט"א
 אידיש
 שלוחה 3<1

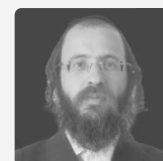
רבי **אריה זילברשטיין** שליט"א
 עברית - שיעור מקוצר+מורחב
 שלוחה 1/2<1<1

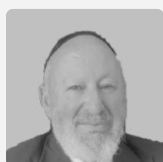
הרב **עדיאל אלון** שליט"א
 שאלות אקטואליות בדף היומי בהלכה
 שלוחה 9<1

רבי **אפרים סגל** שליט"א
 עברית+אידיש
 שלוחה 1/2<2<1

הרב **שמואל בקר** שליט"א
 עברית
 שלוחה 3<1<8

הרב **עמרם בינעט** שליט"א
 אידיש
 שלוחה 2<2<8

הרב **אליהו אורנשטיין** שליט"א
 עברית
 שלוחה 4<1<8

תלמוד ירושלמי

כששמעתי זאת בשרי נעשה חידודין חידודין על המסירות נפש של נער יהודי. אמרתי לו מיד: אתה לא מחביא מצות, אתה תהיה האורח שלי בפסח. הייתי אברך צעיר והתארחנו אצל מורי חמי בבני ברק, והוא איתנו. קשה לתאר את ההתרגשות שהיתה לו לראשונה בחייו כשנחשף לסדר ליל פסח בבית בני ברקי טיפוסי של תלמידי ה'חזון איש',

שיחה מיוחדת עם הרה"ג רבי מיכאל ברלין, ראש ישיבת 'אחינו', על מסירות נפש ו'מאור התורה' שמחזירו למוטב

אלעזר גולדברג

פְּנֵד אַרְבֵּעָה בְּנִים דְּבִרְהָה תוֹרָה (הגדה של פסח)

חיפשנו לראיין ולשוחח עם מישהו שמכיר את סוגי הבנים השונים ואיך ללמדם תורה. הגענו להרה"ג רבי מיכאל ברלין שליט"א מי שעומד בראשות ישיבת 'אחינו' שבמודיעין עילית שבה מתקיימת פעילות עניפה של קירוב נשמות לאבינו שבשמים. הצעירים המגיעים לישיבה, גם אם הם רחוקים מבחינה רוחנית, יוצאים משם לאחר ארבע שנים כשהם בני עליה שכל חפצם לעסוק בתורה יומם ולילה.

ביקשנו לשמוע מהרב ברלין, מה גורם לאותם נערים לעשות מהפך בחייהם, למרות הקשיים שעומדים בדרכם. הרב ברלין משתף אותנו בשני סיפורים מרגשים המלמדים על מסירות הנפש והמאור המיוחד שיש בתורה הקדושה שגורם לכל אלו שעוסקים בה ברצינות לדבוק בה ולשנות את כל ארחות חייהם.

ראשית, פותח הרב ברלין, אני רוצה לספר על בחור שעבר דרך מדהימה, מנער 'חילוני למהדרין' הוא הפך להיות אברך תלמיד חכם מופלג. מדובר על סיפור שהתרחש לפני שנים רבות, עוד בטרם הוקמה ישיבת 'אחינו', כאשר הייתי אברך צעיר ועסקתי בקירוב מטעם ארגון 'אחינו' בישיבות לחוזרים בתשובה.

היה זה באחת הישיבות במרכז הארץ, בזכות פעילות מוצלחת של ה'פעילים', הגיע בחור שקט וביישן בגיל 13 וביקש להירשם לישיבה, כי החליט שרוצה ללמוד תורה. ההורים שלו היו רחוקים מאוד מאוד משמירת המצוות, הם לא ידעו מימנם ומשמאלם דברים בסיסיים ביותר, אבל הסכימו לשלוח אותו לישיבה בתנאי שלא ינסה לשנות את ההתנהגות של שאר בני הבית.

הנהלת ארגון 'אחינו' שהביאו את התלמיד ביקשה ממני לשמש כאברך שמלמד ומלווה את הבחור ואכן התחלתי ללמוד איתו. באותה שנה למדו בישיבה את מסכת בבא קמא והוא התקשה מאוד בהבנה. כשלמדנו את הסוגיה שדנה במחלוקת רב ושמואל בביאור המושג 'מבעה', אם הוא היזק שבא על ידי שן של בהמה, או שמדובר באדם המזיק, הבחור לא הצליח להבין למה רב סובר

כך ואילו שמואל סובר אחרת, הייתי צריך להשקיע שעות רבות כדי לגרום לו להבין כל שורה בגמרא. אבל היה בו משהו מיוחד מאוד, הוא לא הסכים לוותר לעצמו ולא התייאש, למרות שלפעמים היה מגיע לבכי ודמעות מרוב תסכול שלא מבין. הוא לקח את לימוד הגמרא ברצינות רבה והתמיד בלימוד עד שהבין היטב.

לראשונה בחייו הוא הרגיש מהי אוירה מיוחדת ומרוממת של ליל סדר

שנה וחצי חלפה ולקראת חג הפסח הוא ניגש אלי וביקש להתייעץ. התברר שלא היה לו מושג בהלכות הבסיסיות של פסח, כי אצלם בבית אכלו ר"ל חמץ בפסח... הוא ביקש לברר אם אוכל להשיג לו חבילת מצות והוא ידאג להחביא אותה בבית, מחשש שההורים יתרגזו על כך שמנסה לשנות את ההתנהגות בבית. כששמעתי זאת בשרי נעשה חידודין חידודין על המסירות נפש של נער יהודי. אמרתי לו מיד: אתה לא מחביא מצות, אתה תהיה איתי ותהיה האורח שלי בפסח. מאחר שהייתי אברך צעיר והתארחנו אצל

לילה שלם ישבתי שם על כסא פלסטיק ואמרתי תהילים

ארבע שנים של שטייגן גדול מאוד חלפו והגיע הרגע להכניסו לשיבה גדולה. הבחור רצה מאוד להתקבל לשיבה מסויימת למצויינים בצפון הארץ, אך הנהלת אותה ישיבה סירבה לקבלו, מחשש שמא הוא אינו מתאים לרמה של הישיבה. הבחור התעקש להיכנס דוקא לשיבה הזו ואני החלטתי לסייע לו בכל דרך אפשרית. נסעתי לביתו של ראש הישיבה, הסברתי לו עד כמה הבחור השקיע וכמה גדל והתעלה בתורה ובעבודת השם, לאחר מכן התיישבתי על כסא ליד הדלת והצהרתי שאיני עוזב את המקום עד שיקבלו את הבחור. לילה שלם ישבתי שם על כסא פלסטיק ואמרתי תהילים, ובבוקר קרה הנס וקיבלו אותו לשיבה...

בסוף כל חודש אלול, אני נוהג לנסוע לשיבות הגדולות בהן לומדים בוגרים של 'אחינו', כדי לחזק את הבוגרים ולהעניק להם שי קטן, כל אחד מה שמעניין ומחזק אותו. גם לאותה ישיבה נסעתי וחשבתי מה אוכל להעניק לאותו בחור, מאחר שהיה בוגר ובעל רמה גבוהה החלטתי להעניק לו כרך משנה ברורה של 'דרשו' חלק ד' שיצא לאור באותה עת.

הגעתי לשיבה בשעת ערב מאוחרת, נכנסתי לבית המדרש וראיתי את הבחור כשהוא עסוק בשטייגן גדול. הוא רמז לי שאינו יכול לדבר בגלל 'תענית דיבור' וביקש שאמתין לו עד לסיום הסדר'. בשעה 11 וחצי הוא סיים ללמוד ואז הראיתי לו את המתנה שהבאתי לו. אמרתי לו: אמנם עכשיו אתה לא מכיר את ה'משנה ברורה', אבל יום אחד כשתעסוק בלימוד ההלכה תבין את המעלה של ה'משנה ברורה' של 'דרשו'. הוא חיך וביקש שאבוא לחדר שלו בפנימיה, שם הוא הראה לי את ה'משנה ברורה דרשו' חלק ג' שרכש בתחילת אותה שנה ובכל עמוד היו הערות שלו בכתב ידו... באותו רגע הבנתי שאני לא באמת מכיר את הבחור, הוא עלה והתעלה הרבה יותר ממה שידעתי.

חלפו שש שנים ויום אחד מתקשר הבחור

חלפו שש שנים ויום אחד מתקשר הבחור ומספר לי שהוא מתארס. שאלתי אותו: מי הכלה המאושרת? והוא השיב לי בהתרגשות גדולה: הכלה היא נכדתו של ראש הישיבה! אותו ראש ישיבה שחשש לקבל אותו לשיבה...

כיום אותו בחור שכבר הפך לאברך תלמיד חכם עוסק בלימודי רבנות ודיינות ובפגישה האחרונה שלנו לפני כשנתיים, למדנו יחד סוגיות הנוגעות להלכות שמטה והוא חידש לי דברים שאני עצמי לא ידעתי בחומרות שונות שנהגו בקהילות ישראל...

גם הסיפור הזה מלמד הרבה מאוד על סגולת התורה. הכל מתחיל בהחלטה ללמוד ברצינות וברציפות עם רצון עז להבין כל מה שלומדים, מכאן ואילך המהפך בכל הנהגות החיים מגיע מעצמו!

מורי חמי בבני ברק, ביקשתי שיבוא לשהות איתנו שם והוא אכן הגיע. קשה לתאר את ההתרגשות שהיתה לאותו בחור כשנחשף לסדר ליל פסח בבית בני ברק טיפוס של תלמידי ה'חזון איש', לראשונה בחייו הוא הרגיש מהי אורה מיוחדת ומרוממת של ליל סדר בהשתתפות עשרות מבני המשפחה. וכך עברנו פסח מיוחד של התעלות. מאז במשך כל שנה הוא התארח אצלנו כל הפסח. לאחר ארבע שנים, שכבר עלה ללמוד בישיבה גדולה, הוא כבר ביקש לעשות בעצמו סדר ליל פסח בבית הוריו והוא אכן הצליח לשכנע את הוריו להכשיר את הבית ואמו אף סייעה לו בעניין.

אותו בחור הקים בית נפלא שכולו עומד על תורה והלכה. כיום הוא מתגורר במרכז הארץ, נולדו לו כמה ילדים ואין לו בעולם מאומה מלבד התמדה בתורה בשלוש סדרים מלאים כל יום, תלמיד חכם אמיתי! למרות שאני עוסק בקירוב ובחינוך כבר עשרים שנה וכיום גם משמש כראש ישיבה שלומדים בה שמונים בחורים, יש בי הרגשת 'קנאת סופרים' באותו בחור שלא פסיק פומיה מגירסא!

מה ה'מתכון' שהביא נער חילוני להפוך את חייו לחלוטין? אני משוכנע שזה בגלל שהכניס את כל כולו לתוך הגמרא ברצון להבין בבחירות את מה שלמד. כשהבין משהו בגמרא אחרי שעות של השקעה ועמל, הוא הרגיש חיבור אדיר לתורה וכשיש הרגשה כזו, כבר אי אפשר לנתק את הלומד מהתורה והמהפך מגיע מאליה!

נודע לו שהסוסה שלו נגנבה

סיפור נוסף שמלמד רבות על סגולת התורה לקרב את לומדיה אל אבינו שבשמים, התרחש עשר שנים לאחר מכן. בחור ממשפחה מסורתית הגיע ללמוד בישיבת 'אחינו'. אביו היה הרפתן כמושב בו התגוררו וכאשר הגיעו אליו פעילי 'אחינו' לשכנעו לרשום את בנו לשיבה, התנאי שלו היה שבנו יגיע למושב לפחות פעם בשבוע כדי לרכוב על הסוסה שלו, מאחר והבן היה היפראקטיבי ונצרך לפעילות נמרצת על מנת לשחרר את הנפש. כך הוא אכן עשה, מדי יום שלישי שב אל המושב ורכב במשך שלוש שעות על סוסתו ומיד שב לשיבה. אותו בחור היה כל הזמן דרוך ויחד עם המרץ המיוחד שהיה לו מטבעו, הוא השקיע את כל כולו בלימוד, בתחילה למד משניות כי הבנת הגמרא הייתה קשה לו, אולם במה שלמד השקיע וגם נבחן על החומר בעל פה.

כארבעה חודשים לאחר תחילת לימודו בישיבה, נודע לו שהסוסה שלו נגנבה. זה השפיע עליו מאוד, הוא נשבר מכך וחזר אל ביתו ולא רצה לשוב לשיבה. נסעתי אל המושב וישבתי איתו כדי לנחם אותו ולשכנע אותו להשקיע את היגון שלו בלימוד וגם הבטחתי שאסדר לו רכיבה שבועית בחווה שנמצאת בסמוך למודיעין עילית. לבסוף הוא הסכים וחזר לשיבה. פעמיים בלבד הוא נסע לחווה ורכב שם על הסוס ולאחר מכן החליט להפסיק והשקיע את כל כולו בלימוד הגמרא עם רצון עז להבין כל דבר שלומד.

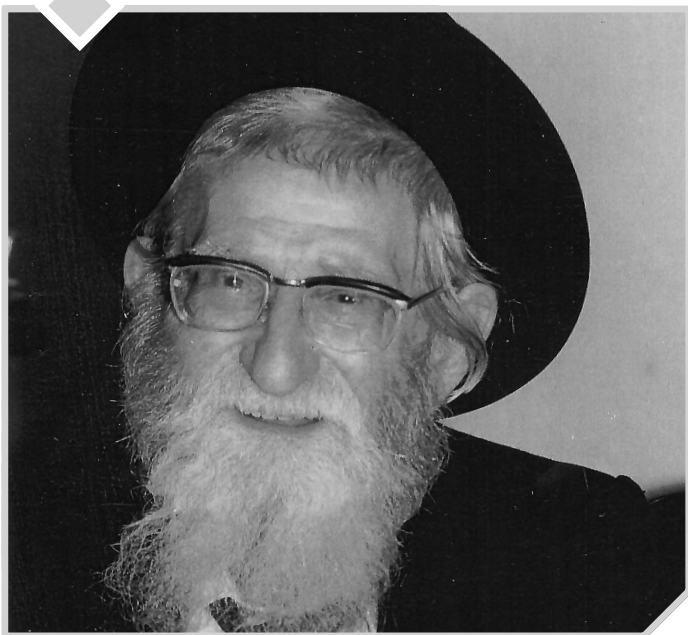
רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

חדש!!! ניתן להרשם בכל עמדות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ

באחד הימים עם תחילת תפילת שחרית הפתיע אותנו כשהגיע למקום הגאון הגדול רבי שמעון בעדני זצוק"ל והתפלל עמנו, לתמיהת הקהל מה לו ולרבי אלחנן, פרץ בבכי ואמר "את כל חיי הרוחניים אני חייב לרבי אלחנן"

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' מספר על דמותו המאירה של 'בן החורין' האמיתי, ראש הישיבה הגאון הצדיק רבי אלחנן פרלמוטר זצ"ל, במלאת 22 שנה להסתלקותו.

"הא לחמא עניא... לשנה הבאה בני חורין" (הגדה של פסח)

הפתיחה הזאת צריכה ביאור, הלא מצוות ההגדה, למעשה ההתחלה היא מ'מה נשתנה' שהרי כך קבעו חז"ל שצריך לאומרה בלשון שאלה ותשובה, מהי ההקדמה של "הא לחמא עניא"? בעלי המחשבה מגלים שה"הא לחמא עניא" הינה הקדמה לכל ההגדה, ההקדמה מתמצתת את מה שספר זה בא ללמדנו, על מה אנו יושבים כאן היום, על "הא לחמא עניא" די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" זהו לחם העוני שהיינו משועבדים ונרדפים ואכלנוהו במצרים, והוא מהווה לנו סיבה לשבת כאן ולספר מה עברנו שם. וזאת נזכור כשהיינו עבדים שם, ברור היה לנו שכך מצבנו, זאת היא המציאות שלנו, אבי היה עבד, סבי היה עבד ואני נולדתי עבד, זה גורלי וזה מה שאני.

היום איננו עבדים, אבל עדיין איננו יודעים לאשורו מה משמעות הדבר שאנו בני חורין, יושבים אנו לספוג זאת שאנחנו בני חורין, ומהו בני חורין כאלו שהם בניו של מלך מלכי המלכים השותפים שלו לקיום הבריא.

מהו מושג בן חורין? מגלים לנו חז"ל הק':

"והלוחות מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות, אל תקרא חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" (אבות פ"ו מ"ב)

בן חורין, הינו מי שאינו משועבד כלל, כל חיי החומר שלו נישאים על כתפי הרוח, אין להם שום הגבלה לא למקום ולא לזמן, וזה כל האדם!

**

בערב שביעי של פסח תשס"ב, לפני עשרים ושנים שנה הלך לבית עולמו הגה"צ רבי רפאל אלחנן פרלמוטר זצוק"ל, מלפנים ראש ישיבת חדרה. בעשור האחרון לחייו זכינו שרבי אלחנן קבע משכנו בעיר אשדוד ושם זכינו לאורו, מצאנו דמות אמיתית של "בן חורין" בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו. נביא מעט מאור 'בן החורין' שגילה לנו רבי אלחנן.

רבי אלחנן היה תלמיד ישיבת נובהרדוק במעזריטש שם קיבל תורה ויראה מרה"י רבי דוד בלייכר זי"ע, היות וסבי למד עמו במעזריטש,

ואבי זצ"ל שגדל בתל אביב, ובימים ההם של הקמת המדינה שלטו אותם ארגונים שנלחמו באנגלים כדי לקבל שלטון במדינה, ורבים נסחפו אחרי ארגונים אלו, שלחו אביו כילד בגיל תשע! ללמוד בחדרה. בידיים של רבי אלחנן, ידע סבי שהוא יהיה שמור ויקבל את החינוך הנכון. לאור הקשר המשפחתי ההדוק, על אף צניעותו וענוותנותו המיוחדת של רבי אלחנן, זכיתי לדלות ממנו זעיר פה וזעיר שם.

כנובהרדוק ער ברוחו ונשמתי, שם למדו להתעלם מכל מה שנודף ממנו ריח של כבוד, התהלך רבי אלחנן בעולם עם מחשבה אחת ויחידה - בלתי לה' לבדו. באחת הפעמים בהן הצלחתי לשמוע ממנו על עצמו, זה היה אחרי שתיירצתי את עצמי שאני רוצה לדעת על סבי שאני קרוי על שמו, סיפר על האווירה המיוחדת שהיה בנובהרדוק. העניות היתה מחפירה, אוכל בקושי היה,

ולהדגים סיפר, כשעמדו לגייס אותו לצבא הפולני, דאג עבורו הגה"צ רבי הלל ויטקינד זצ"ל לסרטיפיקאט - אשרת עליה לארץ, אך היות והאנגלים בדקו כשירות של העולים, והוא היה צנום ושדוף קדים, הישיבה שלחה אותו לשלשה שבועות לבית הבראה כדי שיאכל טוב יותר וינוח וכך יעלה מעט במשקל.

שאלתי את רבי אלחנן, איך אכלו את זה?

משחזר לשיבה, ונכנס לחצר הישיבה הוא הריח ריח של טחב, ראש הישיבה נשא אותו לחדר הפנימי ואמר לו בשמחה, הנה יש לנו כעת לחם לחודש ימים! היות וכבר לא היה לחם בישיבה החליטו לצאת כל בני הישיבה לאסוף שאריות של לחם מבעלי הבתים בעיר, וכך אספו כמות שהספיקה לחודש ימים! כמובן שהלחמים שקבלו מאותם עניים היו לחמים בני מספר ימים ובישיבה לא היו מקפאים כדי להקפיא אותם במקום, וריח הטחב היה בהתאם.

שאלתי את רבי אלחנן, איך אכלו את זה? והוא ענה בפשטות, עמד שם דוד גדול עם מים רתוחים וקצת עלי תה, שהיה מוצר זול יותר בפולין, שברו חתיכת לחם, גרדו את העובש טבלו את הלחם בתה שיתרכך וכך אכלו.

אבל אני מעיד לך, הוסיף רבי אלחנן, שעמלו בתורה והיו בשמחה גדולה מאוד, בימים טובים היו עושים שמחת חג החל מהשעות הצהריות המוקדמות, יהודים מכל האזורים היו עושים עירובי תחומין כדי להגיע לחוות את שמחת החג, זה היה שמחה מיוחדת שלא ניתן לתאר אותה, ואתה יודע מה היתה השמחה המיוחדת, כי בנובהרדוק למדו שלא צריך שום תנאים כדי להיות שמח, אין צורך בתנאים גשמיים כדי להיות מרוצה, יהודי מרוצה, יהודי שמח! משעלה לארץ התחבר מיד עם החבורה הקדושה של תלמידי נובהרדוק, שאמנם את דרכה של נובהרדוק כבר היה קשה להקנות לדור הבא, אבל הם כשלעצמם דגלו בה והיא היתה חלק מנשמת חייהם.

הסתובב ברחובותיה הראשיים של תל אביב כשקליפת אבטיח לראשו

ביום מן הימים כיבדו בקהילה את רבי אלחנן בצורה גלויה, דבר שהיה אמור להביאו לסלידה קשה, אבל אז גילה לנו שגם 'ביזיונות' כאלו נוראים בצורה של כבוד כבר לא משפיעים עליו. הוא גילה שכשעלה לארץ החל לחשוש שאולי ליבו גס עליו... הן הוא היה מאותם יחידים ששיבת נובהרדוק ראתה בו כמי שראוי לעלות לארץ ישראל, והוא חשש מאוד משליטת הגאווה.

מה עשה? הלך לשוק וקנה חצי אבטיח בגודל בינוני, אכל את פרוו, ואת קליפתו הפך לכובעו! וכך הסתובב ברחובותיה הראשיים של תל אביב כשקליפת אבטיח לראשו. הלעג והקלס שעבר "היו כל כך טובים", כלשונו, שכבר אי אפשר יותר לבזות אותו!...

בשנת תרצ"ז הקים ישיבה בחדרה כמקום להצלה לבני הנוער, לא כבוד ושררה ביקש לעצמו, הוא קיבל תלמידים בכל גיל שרק בקשו ויותר נכון הסכימו להיות במחיצתו, מגיל שמונה ועד שמונה עשרה, ונשא את תלמידיו כאב ממש.

רבים חבים לו את כל פרקם הרוחני, כשהלך רבי אלחנן לבית עולמו, היות ונפטר בלי שהשאיר זש"ק, הורה הגאב"ד הגאון הגדול רבי פינחס שרייבר זצוק"ל שיעשו מניינים בביתו במשך השבעה, ולאחר התפילה ישב מישהו וינחמו אותו, רצוי אם יהיה זה תלמיד שלו, כמובן שיישמנו את הוראתו.

באחד הימים עם תחילת תפילת שחרית הפתיע אותנו כשהגיע למקום הגאון הגדול רבי שמעון בעדני זצוק"ל והתפלל עמנו, ומיד עם תום התפילה לקח שרפרף והתיישב וביקש שננחמו.

לתמייהת הקהל מה לו ולרבי אלחנן, פרץ בבכי ואמר "את כל חיי הרוחניים אני חייב לרבי אלחנן" הוריי הגיעו מתימן ודרו בחדרה כשהייתי ילד בן שמונה כבר נטלני רבי אלחנן וסכך עלי, בהמשך חיי ליוה אותי בכל שנותיי בישיבה, הוא הציל את חיי הרוחניים, כל מה שיש לי זה רבי אלחנן.

והמשיך ואמר לא את חיי הרוחניים בלבד הציל, מכהנים היום תלמידי חכמים מופלגים שאילולי רבי אלחנן לא היו דתיים והוא הציל אותם, הוא הזכיר מספר שמות של תלמידי חכמים וביניהם את הגאון רבי יעקב שיכנזי שליט"א, על העזות דקדושה של רבי אלחנן כיצד הצליח להוציא את הנערים מידי הוריהם העולים התמימים סיפר דוגמה על משפחה שהיו בדרכם מנמל חיפה לעבר תל אביב, לשם, אמרו לאב המשפחה, כדאי ללכת. יש שם פרנסה... בדרך עברו בחדרה, רבי אלחנן הזמין אותם להשביע את נפשם בקומץ האוכל שהיה לו שם, ואז אמר לאב מדוע אתה לוקח את הילד, בתל אביב אין חינוך ואין אוכל, כאן יקבל חינוך ויקבל אוכל, האב לא שאל שאלות הוריד את בנו מהחמור ולא שהה לבכיותו והשאיר אותו שם, בחור זה עלה והתעלה וזכה לגדול בתורה ויראת שמים, הכל רבי אלחנן.

שאלנו: כבוד הרב איך יתכן, יהודים מגיעים לארץ, לא מכירים מה זה ת"א ומה זה חדרה, לא מכירים את הרב האשכנזי הזה, איך נפרדים כך מילד? והרב בעדני בדמעות זועק מלבנו הטהור: חז"ל אומרים כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, רבי אלחנן היה בן חורין מכל שיקולים הוא לפניו רק מה ה' שואל מאיתי, אצלו שום דבר לא היה מוגבל, ולכן הוא השיג גם אצל אחרים שכל הגבלה לא עמדה בפניהם.

עברו שנים ולישיבה לא היה עוד ביקוש, קמו קבוצת תלמידי חכמים בוגרי ישיבת 'חברון' והקימו במקום מסגרת של ישיבת חברון בצורת הלימוד והחינוך החברונאי. רבי אלחנן שכיהן שנים רבות ראש ישיבה

או אז נעמד כשארשת רצינות נסוכה על פניו, ואמר "אני ראש הישיבה, וכשרה" אומר שתחזיר לאותו מקום בו קבלת, אתה צריך ליישם!..."

משפיעם נתלתה מודעה ובו היה כתוב שמו תחת התואר 'הגאון', חייך בזלזול, ואז אמר "אגיד לכם מה אומר התואר הזה, כבר יש לי פסק על כך..."

או אז סיפר שבהיותו מתפלל בביתו של מרן החזון איש, בערב ראש השנה הושיב החזו"א להתרת נדרים את הסטייפלער ורבי שלמה שמשון קרליץ והוא היה השלישי, כמובן שסייג ואמר "למעשה לקח החזו"א את שניהם רק שהיה צריך לצרף עוד אחד לב"ד הוא צירף גם אותי", "משפתח החזו"א ואמר "שמעו נא רבותי דינים מומחים", סיפר רבי אלחנן, "שאלו הסטייפלער אם אנחנו מומחים די באחד, ואם צריך שלושה כי איננו מומחים מדוע הרב אומר מומחים? ענה ואמר החזו"א: באמת אינכם מומחים ולכן צריך שלושה, והסיבה שאני אומר 'מומחים' זה כמו שכותבים 'הרב הגאון' על כל אחד..."

זה באמת מסקרן איך תינוק מתחיל ללכת!..

מספר שנים לפני הסתלקותו סבל מזיהום חמור והיה בסכנת חיים ממש. בניסי ניסים הצליחו להתגבר על הזיהום אחרי תקופת אשפוז ממושכת מאוד, כשחזר לביתו אחרי תקופה ארוכה, עדיין לא יכול היה להתהלך בחוץ, אך במסירות עצומה החליט כשהיה לו טיפה כח, לרדת להתפלל שחרית במנין. לאחר שחרית, כשחזר לביתו סיפר לראש הכולל הג"ר יחיאל נוביק ששכח את התפילין בבית הכנסת, הרב נוביק הציע לרדת להביא לו והוא סרב בכל תוקף, גם כשכבר עמד לצאת וביקש לשמוע איפה הניח את זה, רבי אלחנן התעקש שלא יבין איפה זה. משחזר להתעקש לחש לו, "אם תחזיר לי את התפילין היום, אז מחר כשארגיש אולי פחות טוב לא יהיה לי 'מחייב' לרדת להתפלל במנין, לכן עדיף שיישאר התפילין בבית המדרש..."

משירד לביה"כ לתפילת קבלת שבת בפעם הראשונה, היה זה הפתעה גדולה וכל הציבור נעמד על רגליו ועקב אחרי כל פסיעה שלו. כשעבר על ידי הפטיר באידיש: "זה באמת מסקרן איך תינוק מתחיל ללכת!..."

ואם יחשוב ציבור הקוראים שרבי אלחנן לא ידע את מעלתו, לא ולא, מתי שהבין שדמותו ומעמדו מהעבר יתרמו למישהו, הרי שעכשיו זה התפקיד ועשה זאת.

היה זה כשאחד מאברכי הכולל ישב שבעה בירושלים, זה היה תקופה קצרה לאחר שעבר שחלה, הוא עדין היה חלש מאוד, ובכל זאת טרח לנסוע לירושלים לטפס כמה קומות כדי לנחם, מששאלוהו מדוע הוזקק לטרוח כך, הרי אם לא היה מגיע זה היה מתקבל מאוד, הוא יכול היה לנחם בטלפון, הטרחה לוקחת לו כוח ובריאות, ענה רבי אלחנן: "בכל מצב בו נמצא האדם, כבוד יכול להרים אותו".

כן, הוא העניו מכל אדם, הבין טוב מאוד מהו מקום של כבוד, אבל רק כשה נוגע לאחרים, ידוע ידע שאברך זה יתכבד מאוד בעיני משפחתו אם הוא ברום זקנותו יבוא בעצמו לנחם, וזה ייתן לו כוח

במקום, פשט את בגדי השרד והתיישב ללמוד עם הבחורים כאחד הבחורים. לא עזרו בקשותיהם של רבני הישיבה הצעירה שיכבד את מעמדו, הוא בז לשררה ולכבוד, בן חורין היה הוא ליהנות מכל מצב, כרגע אני יכול ללמוד כמו בחור, מה לי ולאיצטלא דרבנן!!!

כשנשא אשה בזיווג שני לאחר פטירת אשתו הראשונה, עברו לגור באשדוד שם רכשה דירה, כשהגיע לעיר, אמנם הבניין בו היה דר הוא סמוך ממש לבית המדרש שבו שוכן כולל אברכים חשוב - כולל 'דעת יוסף', אך הוא בחר ללכת עם חליפה ארוכה פשוטה וחולצה חומה, והתיישב בשיעור בדף היומי הנמסר באחד בתי הכנסיות בו ישבו שלושה זקנים שבקושי ידעו באיזה צד רש"י ובאיזה צד תוספות.

רק כשזיהה אותו אחד מאברכי הקהילה, שהיה בוגר הישיבה בחדרה, והזדעזע איך מסתובב יהודי תלמיד חכם כמותו כאחד מפשוטי העם, שכנעו אותו שיחזק את הכולל, ומאז נכנס כאחד האברכים, וגם כאן על אף רום גילו ועברו המפואר ראה עצמו פחות משאר האברכים, הוא קבע חברותא עם כל מי שביקש, אבל בחישוב מקוצר מה הוא לומד עם פלוני ומה עם אלמוני גילו איך הוא עובר על רוב הש"ס בתקופה קצרה מאוד.

והוא מעדיף חולצה חומה שלא רואים בה את הלכלוך!..

ראש הכולל, ביקש ממנו שיועיל למסור שיעורים ושיחות בפני האברכים, אך הוא דחהו מיד באומרו שהוא חלה ושכח את כל תלמודו, והוא גם מבקש שאברכים לא יבואו לשוחח איתו על דברים אחרים כי הוא שכח הכל והוא צריך להספיק ללמוד מה שהוא שכח... ואמנם כשהיו מדברים איתו בלימוד פעמים שהיו לו פליטות פה שהסגירו אותו, היה פעם ששוחחנו איתו על עניין מסוים בהלכה, ושאלנו היכן יש את המושג הזה, הוא ישב בשקט ולפתע פלט "איך דבר כזה בבבלי!"

על אף שהתגלה, המשיך להתהלך בחולצתו החומה, לשאלת הציבור מדוע הולך כך, ענה ואמר "אשתי אמריקאית והיא אוהבת חולצות חומות... אמנם בביור קצר שעשו עם רעייתו מדוע הולך הוא בחולצות חומות, היא אמרה מה אעשה, אני רוצה שילך עם בגדי רבנים אבל הוא אומר שזה מתלכלך לו והוא מעדיף חולצה חומה שלא רואים בה את הלכלוך!..."

אבל היה והוא כן השתמש בעברו כראש ישיבה... היה זה כשהחורף הגיע בוקר אחד בשיא העוצמה ומשהגיע לכולל ראה שאחד האברכים המגיע משכונה מרוחקת הגיע רטוב כולו, הוא עזב את בית המדרש טיפס את מדרגות ביתו וחזר עם זוג גרביים, מגפים ותנור ספירלה, את כל זה הגיש לאברך הצעיר שיחליף את מה שהתרטב לו וישב ויחמם את רגליו ליד התנור.

משביקש למחרת האברך להחזיר לו ורצה באופן טבעי להביא לו את זה לביתו, רבי אלחנן התעקש לקבל את זה בבית המדרש ולשאת את הדברים בעצמו חזרה לביתו, האברך התעקש אף הוא,

ומעמד במשפחה, בשביל זה ידע להוציא מבית גנזיו את מעמדו! הרי לך בן חורין אמת, היודע לשלוט על הרגשי הלב, היודע לכוון דרכו למה ה' אלוֹקֵיךְ שואל מעמך, ושום משב רוח לא הזיז אותך, תמיד התהלך עם ה'.

שלוש מאות מיליון הערבים סביבנו

ובעניין בן חורין נתמקד מעט בהבנה. המחנך הגדול הרב אברהם יוסף וולף זצ"ל זועק: הכינוי במדינת ישראל למלחמת תש"ח "מלחמת השחרור" היא עוד אחת מהסילופים החמורים. ממה בדיוק השתחררה המדינה? האם שלוש מאות מיליון הערבים סביבנו אינם קובעים לה את סדר היום? האם אינה כבולה ברמ"ח אבריה לאמריקה והחלטותיה? האם יש לה קיום בלי הכסף האמריקאי? וכי יש לה הגנה [לשיטתם] בלי הסככה האמריקאית? בעבר קראו לחילוניים "חופשיים" גם זה עוד אחד מסילופי הלשון, האם יהודי שפרק מעליו עול תורה ומצוות הפך להיות חופשי? האם הוא חופשי לעשות כל העולה על רוחו? הוא לא חי את רוב חיו בשביל הסובב? אין לו חוקי מדינתו שהוא כבול אליהם? אין לו את אשתו על הראש? ... אין לו חיי חברה שנושפים לו בעורפו? במה הוא חופשי בדיוק? מהו מושג בן חורין? מגלים לנו חז"ל הק': "והלוחות מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות, אל תקרא חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה" (אבות פ"ו מ"ב)

כיצד למדו זאת חז"ל? בגלל שהמילה חרות וחירות דומות הסיקו חז"ל את מסקנתן?

המהר"ל (דרך חיים) מאריך לבאר כי השעבוד הוא מצד החומר כי מצד הצורה אין שעבוד, החומר הינו דבר מוגבל ושייך להשתעבד בו, אבל עולם הרוח איננו בעל גבולות וממילא לא שייך לשעבד אותו. אותיות התורה אינם שייכים לעולם החומר, הם הצורה בעצמה, ולכן בלוחות לא היו חקוקות על טס, אלא היו חקוקות מצד לצד, לומר שהם אינם נישאים כלל על חומר כל שהוא, הם הצורה בעצמה.

על כך אומרים חז"ל "מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים", (שבת קד ע"ב) דהיינו כיון שבשביל לראות את צורת המ"ם סופית והסמ"ך צריך שישאר בתוך האות העיגול של החור, וכיון שאותיות הלוחות חקוקות משני עברים, בהכרח שהחומר הפנימי עמד בנס.

מהו הסוד שבדבר? הנה חז"ל אומרים: "תנו רבנן ושמיתם - סם תם נמשלה תורה כסם חיים" (קדושין ל ע"ב) התורה נקראת "סם". אותו סם חיים, - התוה"ק, אינו משועבד לכלום הוא נישאת על כנפי הרוח.

החיים הגשמיים הבאים מכח הדביקות הרוחנית אינה משועבדת, אינה מוגבלת כיון שהיא נישאת על גבי הרוח, - הוה וסם תם, זהו סם של שלימות, אין בה חסרון כלל.

בן חורין, הינו מי שאינו משועבד כלל, בן חורין - הוא בנו של החורין שבלוחות, כל חיי החומר שלו נישאים על כתפי הרוח, אין להם שום הגבלה לא למקום ולא לזמן, וזה כל האדם!

המשך מעמוד 31 | הרב שלמה אינדורסקי

שזה מצוה כפולה ומכופלת".

במקביל יש צוות ענק של בחורים שפורסים מזרנים בכיתות של תלמוד התורה, ומצפים כל מזרן עם סדין, מניחים כרית ושמיכה, כדי שהבחורים יוכלו ללון שם בליל החג. בשביעי של פסח שמים מזרנים גם באזורים נוספים, שם ישנים בעיקר האברכים.

יש צוות גדול של בחורים שמכינים את הערכות של ליל הסדר כדי שלכל בחור יהיה כל מה שצריך כדי לקיים את מצוות החג, וכן על זה הדרך, העבודה כולה מתבצעת על ידי אנשים רבים שעובדים בסנכרון מלא, חלק מהמלאכות נעשות בידי מתנדבים וחלקם בידי פועלים המקבלים את שכרם משלם...

"רק ההוצאות של הניקיון לבד, עלו לנו בשנה שעברה קרוב ל-600 אלף שקל, וזה בעיקר על תשלום לפועלים הרבים שעובדים פה במשך שבועות ארוכים, ומנקים כל רהיט וכל מרצפת", מספר הרב אינדורסקי.

כשמתקרב ליל התקדש החג, בשעה שלפני השקיעה, כבר מתייצב הרב אינדורסקי על משמעתו בחדר הבקרה שלו, שממנו הוא צופה על הנעשה בכל רחבי הבניין הענק באמצעות רשת של מצלמות אבטחה המותקנות ברחבי הבניין.

עכשיו מגיע השלב שבו הוא מקבל את הפיקדונות של חפצי ה'מוקצה' להשגחה. לשם כך יש לו שתי עגלות גדולות עם מגירות מכל צדדיהן, וכל מגירה מחולקת לתאים, כשכל תא ממוספר. בסך

הכל 800 תאים.

בכל תא מונח לו כרטיס ועליו מספר התא, כדי שהבחור או האברך ששם את החפץ. לפיקדון, יוכל להגיש במוצאי החג את הכרטיס והרב אינדורסקי יושיט לו את הפיקדון מהתא הספציפי.

"העירנו לנו שהחזקת כרטיס כזה בשבת ובחג עלולה להיות בעייתית בפני עצמה, כי זה מוקצה מאחר ואין לו שימוש נוסף מלבד העובדה שאפשר לקבל באמצעותו בחזרה את הכסף או את חפצי המוקצה", מספר הרב אינדורסקי, "ולכן הציע אחד מרבני הקהילה שנכתוב איזה פסוק או מאמר מוסר על הכרטיסים בנוסף למספר המופיע עליהם, וכך יהי מותר להחזיק אותם בשבת. ואכן כתבתנו לפי עצתו על כל כרטיס את מאמר החכם "אדם דואג על איבוד דמיו ואינו דואג על איבוד ימיו"..."

החלק הקשה ביותר

לסיום שאלנו אותו מה החלק הכי קשה בהכנתו של בית המדרש הגדול לפסח, והרב אינדורסקי השיב לנו כשבת שחוק עולה על פניו: "הכי קשה זה שאנחנו מנקים ומנקים, ויודעים בוודאות שבקרוב מאוד כבר שוב יהיה פה מלוכלך... אבל אני לא מתלונן, אני מתפלל ומייחל שתמיד יהיו יהודים רבים שיבואו לכאן להתפלל וללמוד, וגם לשתות קפה ולאכול סנדוויץ, וכן, המקום יתלכלך ואנחנו ננקה שוב ושוב ושוב, כי זהו התפקיד שלנו".

זכור לי מילדותי, ששכן בבניין שלנו סיכם עם שכן אחר שבשעה שיגיד 'שפוך חמתך' והילדים יפתחו את הדלת, הוא יכנס כשהוא מחופש לאלוהי הנביא... וכך הווה. הוא נכנס והתחיל לספר להם סיפורים ודברי תורה, עד שלבסוף עשה 'גילוי אליהו' וגילה את זהותו...

המרצה והמחנך הרב ישי פריד שליט"א על 'והגדת לבנך' בדורנו

מנחם מענדל ויזל

לקראת חג הפסח הבא עלינו לטובה בו אנו מצווים על 'והגדת לבנך', פנינו לשוחח עם הרב ישי פריד שליט"א, מרביץ תורה לעדרים ומחנך ילדי ישראל בתלמוד תורה 'קהילת קמניץ' בשכונת נווה יעקב שבירושלים, ובכובעו הנוסף - מרצה ידוע בנושאי חינוך ועוד. שני העיסוקים האלו, מחנך ומרצה, דורשים מיומנויות ייחודיות של העברת מסר בצורה קולעת היישר אל הלב של הזולת, וזה הרי בדיוק מה שאנו מחפשים בבואנו לקיים מצוות והגדת לבנך, אלא שבמקרה זה, 'הזולת' הוא לא אחר מאשר ילדינו היקרים. ביקשנו אפוא מהרב פריד להעניק לנו מאוצרו מעט כלים וטיפים שיסייעו לנו לקיים את המצווה בהידור.

מה כבר נוכל לחדש להם?

במצוות 'והגדת לבנך' יש משהו ייחודי ושונה מאד ממצוות אחרות שאנו מקיימים במהלך חיינו. הלובל שאנו נוטלים והשופר שאנו תוקעים בו לא השתנו באלפיים השנים האחרונות, זאת התורה לא תהא מוחלפת. כך גם התפילין שאנו מניחים, אם כי אין ספק שנוספו הידורים שונים שמתאפשרים היום. לא כך הם פני הדברים בייחס למצוות והגדת לבנך, המצווה היא אותה מצווה, אך הרקע שבתוכו אנו מקיימים אותה, השתנה ועוד איך. העולם שבתוכו אנו מקיימים את המצווה - עולמם של ילדינו היקרים, עובר שינויים ללא הרף, כמעט משנה לשנה.

אנחנו חיים בדור ששופע ריגושים ופיתויים ויזואליים מכל כיוון. אם לפני עשרים שנה היו מביאים לילד 'מעדן' או פרוסת 'גבינה צהובה' לכבוד ראש חודש, וראית את העיניים שלו נוצצות, היום המאכלים האלו הם סטנדרט כמעט בכל בית. יש ילדים שכבר היו בחו"ל, יש ילדים עם מכשירים אלקטרוניים ואופניים חשמליים, סף הריגוש שלהם כבר גבוה - מה כבר נוכל לחדש להם? איך נוכל לגרות את סקרנותם?

והתורה הרי עומדת על כך שלא נסתפק בדקלום המסר, אלא נדאג שהמסר יגיע לתודעתו בצורה הטובה ביותר. כנגד ארבעה בנים דברה תורה, ארבע פעמים נכפל הציווי בתורה, על מנת להדגיש לנו כי מחויבים אנו להגיע לכל בן ולדבר בשפתו שלו, מוטלת עלינו החובה והזכות להיכנס לעולם שלו ולמצב שלו, ושם לחנך אותו כך ש'גם כי יזקין לא יסור ממנו'.

ואם כן, איך נגרום להם להתעניין באמת במסרים שאנו רוצים להעביר להם?

זכור לי שבילדותי היה איזה יהודי בבנין שלנו שסיכם עם שכנו שבשעת אמירת 'שפוך חמתך', בזמן שהילדים יפתחו את הדלת כנהוג, הוא יכנס כשהוא מחופש לאלוהי הנביא... וכך הווה. הוא נכנס והתחיל לספר להם סיפורים ודברי תורה, עד שלבסוף עשה 'גילוי אליהו' והילדים המופתעים גילו שמדובר בשכן מלמטה, והי לשיחת היום..

נו... ואם אנחנו לא יצירתיים כל כך, אז לא נוכל לקיים את המצווה כהלכתה!?

אחדד עוד נקודה חשובה, שמצד אחד יכולה 'להרגיע' אותנו, ומצד שני מחדדת את גודל האחריות המוטלת עלינו.

צריך לדעת, שלמרות כל הריגושים הנוצצים שמקיפים את הילד מכל עבר, לאבא יש 'קלף מנצח' שיכול להתחרות היטב בכל מה שמסביב. הקלף הזה הוא עצם היותו האבא של הילד. הדמות של האבא משפיעה על הילד ממקום אחר לגמרי. לא לחינם התורה הטילה את מצוות והגדת לבנך דווקא על האבא. במצוות 'ושננתם לבניך' אפשר לשלוח שליח - את המלמד, אבל במצוות והגדת לבנך

לא מצינו אופציה כזאת.

את המקום שתופס האבא בלב של הילד, שום תחליף לא יכול למלא. המקום הזה נשאר פנוי תמיד. אשרי האב שמשכיל כל השנה לאישי את המקום הזה, ומי שלא - אף פעם לא מאוחר...

וגם האמא יש לה תפקיד מיוחד. ניקח לדוגמה אמא שמספרת סיפור לילדים שלה לפני השינה. ייתכן שאם היו מקליטים את הסיפור הזה בקלטת, זה לא היה מושך אף אחד להקשיב, אבל הילדים שלה קולטים כל מילה כמים קרים על נפש עייפה - כי זאת אמא שלהם, והם רוצים בקרבתה. כשזאת אמא שמספרת להם סיפור, הלב כבר פתוח לקבל.

סיפר לי יהודי מבוגר שבילדותו אביו היה מנגן לו לפעמים ניגון על הפסוק "בני בני אל תלך בדרך אתם, מנע רגליך מנתיבתם", ועד היום שנים ארוכות אח"כ, הוא נזכר בזה מדי פעם וממש מתעורר מזה ומקבל הרהור חשובה.

אז כאמור, מצד אחד זה עושה לנו טוב לדעת שאנו נמצאים בראש רשימת המשפיעים על נפש ילדינו, ויש לנו את הכח לנצח בכל תחרות על לבם. ומצד שני, דווקא משום כך עלינו להתבונן כיצד לנצל את היכולת הזאת בצורה הנכונה ביותר ולמלא את התפקיד המיוחד והחשוב הזה.

בר כזה לא ראיתם מעולם!

שני אנשים נסעו לאמריקה להשתתף בחתונה מפוארת של גביר גדול, שהתקיימה באולם יוקרתי במיוחד. כשחזרו משם עמוסי חוויות, ביקשו מהם חבריהם לספר ולתאר מה היה.

"אין לכם מושג מה שהיה שם", התמוגג האחד. הוא החל להאריך בתיאורים על במת התזמורת שהייתה מורכבת מזכוכית צבעונית עם פנסים, על המוזיקה המדהימה, על כלי הנגינה הרבים, ולא פסח אפילו על שפמיהם המחודדים של הזמרים והנגנים, על המכוניות שבהן הגיעו לאולם, ועוד ועוד, כך במשך ימים ארוכים לא שבע מלתאר את היופי החן וההדר של התזמורת, העיבודים, המקצבים וכו'.

גם השני פתח באותן מילים כמו הראשון - "אין לכם מושג מה שהיה שם..." אמר בהתלהבות, והמשיך: "בר כזה לא ראיתם מעולם! ספרתי שם לפחות 72 צבעים של מיני פירות..." הוא הוסיף לתאר את האורך של הבר, את כמות המלצרים שנדרשו לתחזק אותו במהלך הערב, את התפריט הקולינרי של הסעודה, העיטורים של הצלחות, ואפילו את האוזנייה שהייתה תחובה באוזנו של ראש המלצרים.

שני האנשים סיפרו כל אחד סיפור שונה לחלוטין, ועם זאת שניהם סיפרו אמת. כי לכל אירוע והתרחשות יש הרבה פנים וניתן לתאר אותם מנקודות מבט שונות, וכל אחד מתמקד במה שתפס את תשומת לבו בעיקר. בדרך כלל, תשומת הלב של האדם מופנית למה ששייך לתחומי העניין שלו ולעיסוק שלו. אולם עם זאת, כל אחד יכול להתבונן ולבחור במה להתמקד, וכיצד נכון להגדיר את הנקודה המרכזית של האירוע.

בליל הסדר, כאשר התורה מצווה עלינו לספר את סיפור יציאת מצרים, שומה עלינו לברר וללבן לעצמנו מה בעצם אנחנו רוצים לספר. לאיזה סיפור התורה התכוונה, מה הקב"ה רוצה מאיתנו בסיפור הזה.

אפשר להתמקד בתיאורים על הסוסים של פרעה שטבעו בים, לספר על סילוני המים שיצאו מנחיריהם. לספר על זעקותיהם של המצרים המבוהלים. אפשר לספר על הבכור המצרי הרועד מהמפגש עם מלאך המוות, אולי גם על האם המצרית המנסה בייאוש לפלות את הכינים מבגדי ילדיה, וכן הלאה. השאלה היא מהו המסר המרכזי בסיפור, מה הקב"ה רוצה שנעביר לילדינו, כדי להבטיח את המשך שרשרת האמונה לדורות הבאים.

חז"ל נתנו לנו תשובה ברורה על השאלה הזאת. "מתחיל בגנות ומסיים בשבח..." מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו". יש כאן שני חלקים, חלק אחד מתייחס לעצם המסר, וחלק שני מתייחס לצורת ההעברה שלו.

"מתחיל בגנות ומסיים בשבח", מסביר המהר"ל - אדם לא מעריך את הטובה אם אינו יודע כמה היה רע לו קודם לכן. כלומר, השבח צריך להגיע על גבי הנגיטיב שלו, שזו הגנות, כדי שבאופן הזה השבח יהיה ברור וחד.

עכשיו ממשיכים חז"ל ומורים לנו על איזו גנות ועל איזה שבח מדובר: "מתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו". יש כאן הוראה ברורה מהו המסר המרכזי של סיפור יציאת מצרים בליל הסדר: הבחירה של הקב"ה בנו לעם. כדי לחדד את השבח הזה, אנו מתחילים ומתארים מה היה קודם, כיצד היינו יכולים להיראות היום בלי זה, ולמה זכינו כיום.

"ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו" - גם במשפט הזה אפשר להבחין בשני חלקים. יש כאן שבח על עצם המציאות שזכינו להיות עבדי ה', קשורים ומחוברים אליו ומובדלים מכל הטועים. אבל יש כאן גם את המילה "קירבנו", כלומר, אנו עבדי ה' בגלל הבחירה שלו בנו, מתוך הרצון והחשק שלו בעם ישראל.

בחג הפסח אנו חוגגים למעשה את הבחירה הזאת. כל השנה אנחנו חיים את חיינו כיהודים, ומתייחסים לכך כדבר המובן מאליו. פעם בשנה אנחנו עוצרים ומעבירים לדור הבא את מלוא המשמעות של הדבר. מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו.

המסר הזה כה חשוב, עד שהתורה מצווה עלינו להקדיש לילה מיוחד בשנה להעביר אותו לדורות הבאים, כי בכך תלויה המשמעות של עם ישראל. בהפנמה העמוקה, במוח ובלב, של אהבת הקב"ה ובחירתו בנו.

במיוחד בדורנו, עם כל האתגרים שבו, אנו יודעים שהכח החזק ביותר שיכול לשמור על ילדינו מפגעי הזמן, הוא הרגשת המתיקות של הקשר עם הקב"ה ותורתו 'טעמו וראו כי טוב ה'. ואם הזכרנו בתחילת הדברים את עומק ועוצמת ההשפעה של האב והאם על נפש הילד לכל חייו, ניתן לומר שהמטרה שלנו היא להכניס את הקב"ה לחיים שלנו 'אבינו - מלכינו', כמו אבא, שדואג ואוהב ורוצה

[בדרך אגב, אני נוהג להדגיש לתלמידים שאת כל הסיפורים שאני מספר ישמרו לסעודות של 'חול המועד'. ב'ליל הסדר' עדיף שיקשיבו לאבא ברוב קשב. אני מאמין שתפקיד המלמד הוא להכין את הילד להיכנס לאווירה, ולכוונן אותו אל התדר הנכון שאתו יוכל לקבל מאביו את מה שיש לו לתת לו].

מסופר על הרב גבריאל הולצברג הי"ד, שפעל רבות לקירוב יהודים במזמבא שבהודו: פעם בערב פסח בצהריים שלחה אותו רעייתו הרבנית רבקה הי"ד לבדוק אולי יש עוד איזה אורח שאפשר להזמין לליל הסדר. למרות שכבר תלה מודעות והזמין את כל התרמילאים היהודים שמטיילים שם, פנה לבדוק שוב אולי פספס מישהו.

הוא הגיע לבית הארחה מסוים וביקש בקבלה לרפרף על ספר האורחים, שם ראה איזה שם שמצטלצל כמו 'ישראל'. הלך ודפק בחדרו של האיש. כשהלה פתח וראה את הרב הולצברג בדלת, דמות יהודית עם זקן ופאות, נדהם ושאל אותו: "מי שלח אותך לפה?"

ור' גבריאל ענה: "הקב"ה שלח אותי"..

אמר לו האיש: תשמע סיפור מדהים. אני מגיע עכשיו מדרום הודו בדרכי לצפון. הייתי אמור להחליף כמה רכבות, ופתאום באמצע הדרך גיליתי שכיסו לי את הארנק עם כל הכסף והמסמכים. לא ידעתי אנה אני בא, ישבתי בודד בתחנת הרכבת על ספסל צדדי, עד שהגיע יהודי צרפתי שריחם עלי ונתן לי קצת כסף בשביל לשכור פה חדר במלון עד שאירגע ואחליט איך אני ממשיך מכאן.

וכאן במלון, פתאום מצאתי את עצמי מדבר עם אלוקים.. אני הקיבוצניק שמעולם לא היה לי קשר עם 'ההוא' שם למעלה, מוצא את עצמי פתאום תקוע במצב ביש, והתחלתי לשוחח אתו. ואז 'זרקתי' כזה משפט: אנחנו עכשיו בערב ליל הסדר. בבקשה, אלוקים, אם אתה אוהב אותי, תן לי סימן. אל תיתן לי להיות לבד הלילה, תן לי להיות בליל הסדר אמיתי עם עוד יהודים!

רק סיימתי את השיחה, ופתאום - נקישות בדלת. חשבתי שאני מדמיין, אבל לא. אני פותח את הדלת ורואה מישהו שנראה כמו רב יהודי בקצה המדרגות. וכשאני שואל אותו מי שלח אותך? אתה עונה לי: 'הקדוש ברוך הוא!'.

מיותר לציין, שאותו יהודי זכה להשתתף ב'ליל הסדר', ואט אט גם נפשו נקשרה בבורא עולם.

הסיפור הזה ממחיש בצורה מרתקת ונוגעת ללב את הנקודה שדיברנו עליה, שבפסח הקב"ה מראה לנו אהבה יתירה, ואומר לנו: אני רוצה את הקשר איתכם, אני פה ואני רוצה שתשובו אלי.

משהבין שמערל הגביר בחושי המסחריים שהבחור הזה הוא המרגלית שחיפש זמן רב

מסופר על הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ זי"ע, שפעם יצא ב'ליל הסדר' בלוויית תלמידיו לראות איך נראה ה'סדר' אצל יהודי העיריה. לפתע שמעו כפרי נבער אחד שמסרס בבורותו את לשון ההגדה ואומר 'בשעה שמצה ומרור מחותנים לפניך' - במקום

את הקשר עם הילד שלו ללא תנאים. הבחירה של הקב"ה בנו לא תלויה במעשינו, כי בין כך ובין כך נקראו בניו. הרגשה כזאת היא בהחלט אתגר גם בשביל ההורה, הלוואי והיינו חדורים בהרגשה כזאת בשלימות. היינו נראים אז אחרת לגמרי. אבל עם זאת, לכל אחד יש משהו מזה. כל אחד יכול לחפש את זה בתוך עצמו, להתחבר לרגעים מהעבר שהוא זכה מעט להפנים ולהרגיש, ומתוך כך להעביר את זה הלאה.

כשאני מכין את התלמידים לחג, אני מתמקד בסיפורים מהסוג הזה, שמדגישים את המשמעות של להיות עם ה'. את הרצון של הקב"ה בנו, בכללנו יחד ובכל אחד לחוד; שהקב"ה בחר בנו, גאל אותנו ורוצה את הקשר עם כל אחד מאיתנו.

ומכאן אעבור לנקודה השניה, חשובה לא פחות, שמהווה בעצם המשך לאמור.

נסענו פעם כל המלמדים בתלמוד

תורה ליום גיבוש בצפון הארץ

נסענו פעם כל המלמדים בתלמוד תורה ליום גיבוש בצפון הארץ. באותו יום היינו ב'חידר' עד חמש בערב, שהרי אי אפשר לסגור את ה'חידר' בגלל שהמלמדים צריכים לכוש, ואין מבטלין תלמידי תשב"ר אפילו לבניין בית המקדש. לאחר מכן נסענו לקברי צדיקים, התפללנו וסעדנו, ובשעת לילה מאוחרת כשכבר היינו עייפים מאוד, שמענו את ההרצאה - והיינו מרותקים למרצה במשך שלש שעות, עד השעות הקטנות של הלילה.

במחשבה לאחור, כשנסייתי להבין איך המרצה הזה הצליח להחזיק אותנו מרותקים למשך זמן רב כל כך, אחרי יום ארוך ומייגע, שמת לב לדבר מאד פשוט. ההרצאה של אותו מרצה עסקה בנו. המרצה התמקד בסוגי האופי השונים של האנשים, תוך כדי שהוא מביא אנשים להבין מה הן נקודות האופי והתכונות הבולטות אצלם.

ומכאן למסקנה - כאשר תדבר עם האדם על עצמו, על חייו, הוא איתך... אם תצליח לגעת בו ולרגש אותו במשהו שנוגע אליו, לעולם הפרטי שלו, לא משנה כמה גירויים אחרים יהיו מולו, הוא יתרכז בך. זו דרך נפלאה להצליח במצוות והגדת. גם אם אתה לא ה'גימיקאי' הכי גדול ולא השחקן הכי גדול, יש לך את היכולת להעביר מסרים. אתה רק צריך למצוא את הדרך לחבר את המסרים לעולמו של הילד. לא לדבר באוויר, לדבר אתו.

דיברנו מקודם על המסר המרכזי של 'והגדת לבנך', אהבת הקב"ה והרצון שלו בעם ישראל. אל תדקלם מהספרים. חפש איפה אתה בנקודה הזו, איפה זה נוגע בך, מה זה בשבילך, כדי שזה יהיה אמיתי. ואז תתרגם את זה לחיים של הילד, לעולם שלו. כך הדברים יהיו גם 'יוצאים מן הלב' וגם 'נכנסים אל הלב'.

אמר לו האיש: תשמע סיפור מדהים

אתן כאן שתי דוגמאות של סיפורים שאני רגיל לספר, ותן לחכם ויחכם.

'הקשיבו! אכן החתול פשע באכילת הגדי, ואכן מגיע לו עונש, אך מדוע החתול מתערב בסכסוך לא לו?! הכלבים שמתערבים ומלבים את אש המחלוקת הם אשמים יותר מכל'

על הפיוט העמוק והנשגב מבינתנו ועל הגירסה של "חד גדיא דזבין אבא בשלושים קופיקות"

הרב ישראל ליוש

חַד גְּדִיָא, דְּזָבִין אַבָּא בְּתֵרֵי זִוְיָ... (הגדה של פסח)

א"כ הכלב שנשך אותו, לכאורה צדק, והמקל שהכה את הכלב טעה, וממילא טוב עשתה האש ששרפה את המקל, ואם כן המים לא היו צריכים לכבות את האש, וטוב עשה השור ששתה אותם, והשוחט לא היה צריך לשחוט את השור, א"כ נקמת מלאך המוות בשוחט צדקה, אז מדוע הוא נענש ע"י הקב"ה?"

"אכן קושיא חזקה!" הסכימו השומעים, וניסו למצוא תשובה, ומשלא הצליחו, שאלו את רבי יהונתן אם יש באמתחתו תשובה לקושיית הברזל?

"הקשיבו! אכן החתול פשע באכילת הגדי, ואכן מגיע לו עונש, אך מדוע החתול מתערב בסכסוך לא לו?!"

הכלבים שמתערבים ומלבים את אש המחלוקת הם אשמים יותר מכל, וע"כ צודק המקל שהכה את הכלב וממילא חטאה האש ששרפה את המקל, וכן הלאה, עד שנבין שאכן מלאך המוות נענש בצדק!"

פעם נזדמן הגאון רבי יעקב מליסא זצ"ל, בעל ה'חווה דעת', לביטו של כפרי, בעת שגם השוחט הוזמן לבית כדי לשחוט עופות עבור בעל הבית.

הימים היו ימי חורף, והשוחט ביקש כוס י"ש כדי לחמם את גופו מהקור המקפיא, הוא שתה כוס ועוד כוס, שלישית ורביעית, לאחר מכן ניגש אל המלאכה שלשמה הגיע, שחיתת העופות...

אלא שאז ניגש אליו רבי יעקב מליסא ואמר לו: "עתה הבנת קושיא שהיתה לי מאז ומעולם על הפיוט 'חד גדיא', מה חטא השוחט ששחט את השור, הרי הוא קיים מצוות שחיטה כהלכתה עם ברכה? מדוע נגזר עליו לפגוש את מלאך המוות...?"

עתה הבנת, הרי היה זה בסוף ליל הסדר, אחרי שתיית ארבע כוסות, והלכה פסוקה בשולחן ערוך שאסור לשחוט כשהוא שתוי..."

מדוע בהגדה של פסח, דפוס סדילקוב תקצ"א, מודפס בפיוט 'חד גדיא': "דזבין אבא בשלושים קופיקות?"

הנה הפתרון: הימים ימי מתיחות קשה בין רוסיה ופולין. כפי החוק, גם ה'הגדה של פסח' שהודפסה אז עברה את ביקורת הצנזורה, כמו כל ספר חדש.

נציג הצנזור היה פטריוט רוסי מושבע, וכשקרא 'דזבין אבא בתרי זוזי', אמר שאסור להדפיס את ההגדה כך, כי 'זוזי' הזכיר לו את המטבע הפולני 'גולדן', שבעקבות המתיחות נאסר בשימוש בשטח הרוסי, ועל כן הגיה: "דזבין אבא בשלושים קופיקות", כך היה שווים של שתי 'גולדן' במטבע הרוסי.

הנמשל בפיוט זה עמוק ונשגב מבינתנו, ודברי חן נכתבו בספרים הק' לבארו ולקשרו אל המשל, ובכל זאת נעז לבאר את שעלה בעניות דעתנו!

במבט ראשון נראה שהפיוט מבקש ללמד שכל נברא יבוא בחשבון וייענש על כל מעשה. אלא שאם כן מדוע מלאך המוות נכלל בסבב העונשים הזה, הרי הוא אינו בעל בחירה, הוא בסך הכל ממלא את השליחות של המשלה, הקב"ה?"

כמו"כ, אם המשל עוסק במערכת עונשים, ומלאך המוות נענש על שהרג את השוחט, הרי שהשוחט צדק בשחיטת השור, והשור טעה בשתיית המים, והמים צדקו בכיבוי האש, והאש טעתה בשריפת המקל שצדק בהכאת הכלב, שטעה בנשיכת החתול, שצדק באכילת הגדי... וכי מה עשה הגדי שמגיע לו עונש...? מי בנמשל הוא הגדי שנגזר עליו להיטרף ע"י החתול?"

על כן נראה שהמשל והנמשל אינם עוסקים בעונשים ובהתחשבנויות על מעשיהם של הנידונים, אלא בתיאור כוחותיהם של הנבראים בבריאה: כוח האדם משול בקניית גדי, כי עיקר כוחו הוא ב'דעת', ו'קנין' בעי 'דעת'. וכוחותיהם של החי והדומם מתוארים בפיוט, כ"א לפי מאפיינו המרכזי, החתול לטרוף, הכלב לנשוך, המקל להכות והאש לשרוף וכו'.

המשל בא ללמדנו שחובה עלינו לזהות את כוחותינו ואת שאר הכוחות בבריאה, ולנצלם כראוי. אך יחד עם זאת עלינו לזכור שכוח כל הכוחות, מהגדי והחתול, עד השוחט ומלאך המוות, הוא מלך מלכי המלכים הקב"ה, הקל הגדול, הגיבור והנורא, אשר לו השלטון והגבורה, העוז והממשלה.

שאלת הצדק בעונשי 'חד גדיא' העסיקה גם את הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, והתשובה שימשה אותו לייסר את הציבור, כפי שהיה רגיל לספר מרן ה'חתם סופר' זי"ע בשם רבו הגאון רבי נתן אדלר זצ"ל.

היה זה כאשר התלקחה אש מחלוקת ידועה. בדרכו לעיר אחרת לן במלון אורחים על אם הדרך, ושמע אנשים משוחחים בענין המחלוקת ומשמיעים עליו דברי ביקורת.

אמר להם רבי יהונתן: "הנה עברנו עתה את חג הפסח, וכבר זמן רב אני מתקשה בפיוט 'חד גדיא', הרי השונרא שאכל את הגדי פשע,

בעוד אני חוכך אם להיות מהנעלבין ואינן עולבין ולעבור לנתיב הימני, אני רואה בעיני איך מתנתק לו מהמשאית ה'פול טריילר' אחד משמונה עשר גלגליה הענקיים ושועט ישירות לעברי!

סיפור אמיתי, שסיפר לי חברי ר' נתן על הניסים והסייעתא דשמיא

אָז רַב נְסִים הַפְּלֵאָת בְּלִיָּה (הגדה של פסח)

הרב אברהם פוקס

את ר' נתן היקר זכיתי להכיר בשנים האחרונות, איש אשר רוח בו, לבו חם לכל דבר שבקדושה, עובד את השם בצורה נפלאה ביותר המקדיש את עתותיו ככל האפשר לבורא עולם, ר' נתן איש עסקים יקר ססדר יומו עמוס לעייפה, את יומו הוא מתחיל השכם בבוקר כשרובנו ישנים - בלימוד תורה, אלו השעות המתוקות ביותר, שח לי ר' נתן. שעות מלאות בעונג רוחני, אף אחד לא מתקשר להפריע, המוח צלול, וכל מה שאני רוצה שהשעון יעצר. נפגשנו לפני כשבועיים, מה שלומך ר' נתן שאלתי, והוא השיב, חסדי ה' עלינו יום יום, ותוך כדי נשימה הוסיף יש לי סיפור טוב עבורך! הקשבתי לו בדקות שלאחר מכן בפה פעור כשהוא מספר את סיפורו המדהים, והנה הוא לפניכם:

השעה היתה ארבע וחצי לפנות בוקר, אני עם השותף שלי ברכב היוקרתי שלי שועטים בכביש 6 הריק יחסית, המהירות המותרת היא 120 קמ"ש, המהירות הגבוהה ביותר שמותר לנסוע בה ברחבי הארץ. שמרתי על עירנות מוגברת, עם עין אחת על מד המהירות אך המנוע בעל הששה צילנדרים היה רעב ורענן. הלוח היומי של היום הקרב ובא היה צפוף ביותר, יצאנו מביתנו בשעה שלוש וחצי לרשב"י במירון להתפלל ותיקין ועוד להספיק לפני כן לטבול במקוה הסמוך לציון ולשפוך שיח בתפילה ובתחנונים בפרקי תהלים. לאחר התפילה היו לנו סדרת פגישות עסקיות שתוכננו כולם ליום זה שבו אני מגיע לצפון, פגישה לאחר פגישה, ודברים רבים צריכים להיחתך ולהיסגר. אבל דבר ראשון לפני כל הפגישות זה תפילת שחרית בנץ. אני מקפיד על זה מדי יום, וגם היום.

המשאית 'פול טריילר' שנסעה לפני ונראתה כבר מהאופק, לא הראתה שום דבר חריג, מלבד זה שהיא נסעה בנתיב השמאלי ובמהירות, בדרכה למלא סחורה, כעת המשאית היתה ריקה ולכן נהגה יכול היה לשעוט עמה במהירות שאיננו יכול לנסוע כאשר היא סוחבת כשלושים טון של עפר או פסולת בניה ומשתרכת בקושי. אני נשארתי בנתיב ואותתי באורות גבוהים לנהג המשאית שיפנה את הנתיב, שהלא כל נהג יודע כי הנתיב שמאלי הינו נתיב עקיפה, ומה עוד שהוא כעת ממש בגדר של 'העגלה הריקה' ובוודאי שעליו מוטל לפנות את הדרך. כנראה שנהג המשאית לא הכיר את הסוגיא בסנהדרין (לב): שמכריעה: טעונה ושאינה טעונה - תידחה שאינה טעונה מפני טעונה, או שסבר להוותו שמשאית כלפי מכונית יקרה

ככל שתהיה, לטעונה נחשבת.

בעוד אני חוכך אם להיות מהנעלבין ואינן עולבין ולעבור לנתיב הימני, אני רואה בעיני איך מתנתק לו מהמשאית ה'פול טריילר' אחד משמונה עשר גלגליה הענקיים ושועט ישירות לעברי! סתם כך גלגל של משאית הוא דבר גדול וכבד וממילא מסוכן להתנגש בו, על אחת כמה וכמה כשמכונית נוסעת לעברו במהירות עצומה ומייצרת ע"ז זה מכפלת משקל. אני מנסה להטות את הרכב לנתיב הימני, אך זה לא כ"כ מתאפשר וכרגע כמימרא ותוך כדי שאני בולם בחוזקה, הרכב שלי פוגע בגלגל הענק, פוגע בו ועולה עליו, המכונית מסתחררת קימעא ונעצרת. ואני והשותף שלי היושבים בקידמת הרכב צובטים את הלחיים וממשיים את איברי גופנו, לוודא שאנחנו לא בחלום מסויט ועוד רגע נתעורר בשלווה במיטות, אך רעש המנוע והזוית האלכסונית של הרכב הפגוע גרמה לנו להבין שאכן חווינו כרגע נס גדול ונפשינו היתה לנו לשלל. שום שריטה, שום מכה או כאב!!

אנחנו יוצאים במהירות מהרכב כשאנחנו בריאים ושלמים, 'הודו לה' כי טוב', כבר צעקנו בתוך הרכב, וכעת יצאנו לבדוק מה קרה למכונית, ותוך כדי לראות את זנב המשאית מתרחק לו באופק כשהנהג לא מודע כלל לגלגל שברח לו מהמשאית ובטח מתפלא מדוע הנהג שמאחוריו שאצה לו הדרך וניסה לגרום לו לפנות את הנתיב, נשאר הרחק מאחור.

מתברר שכל החלק של הרכב שלי, שהגלגל יושב עליו, התעקם לגמרי מהמכה שקיבל, וכעת הגלגל אינו יכול להסתובב כלל, וכך

כללית על עלויות התיקון, אך לפני שהספקתי להוציא הגה מהפה, הוסיף בעל המוסך, 5 דקות ואני יגיד לך בדיוק, בינתיים לך תכין לך כוס קפה במטבחון הסמוך.

תוך כדי הכנת הקפה, חשבתי על מאורעות השעות האחרונות ועל החיים שניתנו לי לשלל, איך אני מודה להשם? חשבתי לעצמי, 'אמרתי לעצמי, אני חייב לעשות משהו טוב' החלטתי שאני לוקח זאת לעצמי כמשימה הדרושה טיפול מהיר ביותר, אך לא סתם טיפול, אלא טיפול נמרץ.

חשבתי שאני לא שומע נכון

מזווית העין אני רואה את מנהל המוסך שמתקרב אלי, כעת אי הנעימות כבר היתה כפולה, כוס הקפה החם הכבידה עלי, ובטרם אספיק לחשוב, אני שומע את בעל המוסך אומר לי: הטיפול והתיקון של הרכב יקח בסביבות שעתיים ויעלה לך שלושת אלפים שקל". חשבתי שאני לא שומע נכון. 'אתה בטוח שאתה מדבר על הרכב הזה תוך כדי שאני מצביע על רכבי? כן, השיב לו בעל המוסך, מה שצריך, זה למתוח את הברזלים שהתעקמו עוד קצת פחות וצבע ואתה בחוץ.

זה היה נשמע מדי טוב. את בעל המוסך הוותיק שלי אני מכיר שנים רבות ואנחנו מיודדים היטב, אין חשש שהוא מנסה לעשוק אותי, מה קורה כאן?

הרמתי טלפון לבעל המוסך שלי וסיפרתי לו דברים כהווייתן, אני נמצא ליד מוסך שאמר לי שאפשר למתוח את הברזלים ותוך שעתיים הרכב מוכן, בעל המוסך צחק במלוא פיו מעבר לטלפון, תגיד לי יש לך עוד כמה בדיחות על הבוקר? אני מקשיב לך... תשמע זה נראה מוסך רציני, גם הבעלים שלו עושה רושם כזה, תסביר לי אתה, מה הולך פה? -תגיד לי את השם של המוסך ואבדוק לך אצל חברים מוסכניקים מהצפון. -אוקיי הנה שם המוסך, תחזור אלי בבקשה במהירות, אני לא יודע מה לעשות ויש לי יום ארוך לפני.

תגיד לי איך הגעת למוסך הזה?

כעבור 3 דקות הטלפון שלו מצלצל וידידי בעל המוסך על הקו, תגיד לי איך הגעת למוסך הזה? מי אמר לך ללכת לשם? -מי אמר לי? 'תפילת ותיקין אמרה לי!' זה היה המוסך שצמוד לבית הכנסת. אז שתדע לך שאתה צריך להודות לבורא עולם ששלח אותך דבר ראשון להתפלל, זה אחד המוסכים היחידים בארץ שיש לו מכוונות כאלו שעולות מליונים שמיישרות ברזל וקורות פלדה, בכמה רגעים, תחטוף את ההצעה שלו בשתי ידיים ותתקן שם את הרכב.

סיים בעל הרכב ואמר: חשבתי שאני שומר על תפילת ותיקין, אבל בעצם תפילת ותיקין שמרה עלי.

ואז הוא אמר לי, אתה בטח שואל מה קיבלתי על עצמי? קיבלתי על עצמי שכל הדברים הטובים שאני אעשה זה יהיה בצינעה, אז אני לא ממש רוצה לפרסם, אבל מכיון ששמי אינו מפורסם כאן במלואו, אז אגיד לך רק שאחד מהדברים שהחלטתי להתחזק זה לימוד שעתיים לפני התפילה כל יום... כל יום... בלי פיספוס" אשריכם ישראל..

גם עוד כמה חלקים שהתעקמו לגמרי, ונראה שיצטרכו להחליפם, אבל הזמן לזה יגיע. 'כעת' אני אומר לחברי 'המשימה היא תפילת שחרית בנץ, אנחנו לא הפסדנו אף תפילה בנץ, וזה גם לא עומד לקרות עכשיו' אני אומר לחברי.

'איך בדיוק נגיע למקום יישוב בשעה הקרובה' אני שואל את עצמי תוך כדי שאני מנסה לאמוד את הנזק ואת אפשרויות הטיפול. 'עם תפילות נוכל להגיע לכל מקום' אומר לי חברי שפותח את פיו בקול רם ואומר: רבנו של עולם, אנו חבים לך את חייו, תודה שהצלת אותנו ונשארו שלמים בגופנו ללא שריטה, אבל אנו רוצים להתפלל תפילת שחרית ותיקין במנין, אנא סייע לנו גם בזה. 'אמן' אני צועק לו, ותוך כדי שההד עונה לעומתינו 'אמן... אמן... אמן... נעצרת מאחורי מכוניתנו משאית גרר. נהג חביב שפאותיו מתבדרות בצנינת הלילה יוצא ממנה ושואל לשלומינו. כשהוא מביט בקידמת הרכב ורואה את המכה שספג הרכב הוא נבהל ושואל לשלומינו בשנית, אתם בטוחים שאתם בסדר? לא רוצים להתפנות לבית החולים? לבדיקות לפחות?

נהג הגרר מביט בנו שוב, כמנסה

לוודא ששמע היטב

'אנחנו בסדר וחייבים להתפנות לבית הכנסת שמתפלל בנץ' משיב לו חברי. נהג הגרר מביט בנו שוב, כמנסה לוודא ששמע היטב. 'נו' דוחק בו בשנית חברי, 'אתה לא רואה שאנחנו בסדר, בוא ניסע להתפלל, אם לא נתפלל שחרית בנץ, בהחלט לא נהיה בסדר'. הוא משתכנע. הוא מעלה את הרכב על הגרר, מושיב את שני ידידיו החדשים לידו ופותח בנסיעה. תראו הוא אומר להם, אנחנו קרובים לקריות הצפונית, יש שם מקום שמתפללים בנץ, נלך לשם להתפלל, רק תגידו לי היכן להניח את הרכב. 'אני לא מהאזור לא מכיר בכלל', אני משיב לו, תוריד את הרכב ליד איזה מוסך, אני גם ידבר עם המוסכניק שלי ונראה מה הלאה, אבל קודם תפילה.

הם מגיעים לבית הכנסת שמתחיל להתמלאות ב'אנשי הנץ' 'תראו' אומר נהג הגרר, 'צמוד לבית הכנסת יש מוסך גדול' אחרי התפילה נוריד שם את הרכב. 'אנשי הנץ' קיבלו בכבוד את האורחים, כיבדו אותם בעליה לתורה, וכששמעו את ברכת הגומל, התרגשו והודו לבורא עולם יחד איתם.

לאחר התפילה, שווחתי עם המוסכניק שלי ששמע ממני על התאונה ואמר לי רכב כזה החלקים שלו יקרים, את העקומים צריך להחליף, תגרור לכאן ונעבוד עליו כמה ימים, אני מאמין שזה סיפור של משהו בסביבות 25000 אלף שקל.

אני נכנס למוסך הצמוד לבית הכנסת שמכוניתי כבר הורדה לידו ממשאית הגרר, ומתעניין אצל בעל המוסך ולו בשביל הנימוס על אפשרויות התיקון הנצרכות והאפשרויות העומדות בפני. בעל המוסך סבב סביב המכונית התבונן, התכופף, מימש, רשם לעצמו כמה דברים, ולאחר מכן פלט לנהג המכונית אני יבדוק במשרד ויחזור אליך עם הצעת מחיר. הרגשתי קצת חוסר נעימות, כי לא לגמרי רציתי לתקן אצלו את הרכב ורק ציפיתי לשמוע איזו הערכה

"הרגשתי שאני נשבר לרסיסים", מספר לי החבר, "איפה אני, יתוש קטן, מה אני ומי אני? אני כבר בן 40 ובקושי הספקתי ללמוד ספר אחד... מי מדבר על לכתוב ספר, ומי בכלל מעז להעלות על דל שפתיו את הרעיון של כתיבת 80 ספרים..."

הרב עמרם בינעט על שלושה סוגי סיפורים שלא כדאי לספר לילדים

וְהַגִּדְתָּ לְבִנְךָ (שמות יג, ח)

בעודי מהרהר במאמר שאכתוב לגיליון 'לקראת שבת', הגיע אלי אברך, וסיפר לי סיפור נחמד, שתפס אותי חזק. ברגע ששמעתי את הסיפור הזה, כבר ידעתי במה יעסוק במאמר שלי הפעם...

"הייתי בטבריה", הוא מספר, "זכיתי להתפלל בקברות הצדיקים הטמונים שם, ובמסגרת מסעי הגעתי גם למערה שבה נטמן התנא הקדוש רבי עקיבא, וכידוע על ידה שוכן ציונו הקדוש של רבינו הרמח"ל. "ישבתי שם, על יד ציון הרמח"ל, היום יש שם כבר מבנה סגור מסביב לציון ואפשר לשבת שם בנחת, לעיין בספריו וגם להתפלל ואפילו להתבודד קצת ולהעמיק במחשבה.

"חשבתי לעצמי, רבינו הרמח"ל, מי ידמה לו ומי ישווה לו! אין לנו מושג בכלל מי הוא היה, קודש קודשים. אומרים שהוא כתב כשמונים ספרים! מתוכם נותרו לנו לפליטה רק חצי מהם. ספריו מקיפים את כל חלקי התורה בנגלה ובנסתר, אדם ענק שבענקים שהגיע למעלות עצומות בחייו.

"וכמה זמן חי הרמח"ל? יש אומרים ש-39 שנה, יש אומרים שבערך 37 שנה, אני לא היסטוריון ולא בדקתי את זה לעומק.

"אתה שומע? 37 שנה הוא חי והוא כתב 80 ספרים, זה אומר שאם הוא התחיל לכתוב ספרים מגיל 13, הוא כתב ספרים במשך 24 שנים, והספיק מדי שנה לכתוב לפחות שלושה ספרים בשנה, וכל ספר הוא יצירת עמוקה ומיוחדת במינה.

"זה הרי פלא פלאים! זה לא ילוד אשה בכלל, האדם השלם, אחד משרפי מעלה!

ואז נשאתי את עיני הרטובות מדמע

"הרגשתי שאני נשבר לרסיסים", מספר לי החבר, "איפה אני, יתוש קטן, מה אני ומי אני? אני כבר בן 40 ובקושי הספקתי ללמוד ספר אחד... מי מדבר על לכתוב ספר, ומי בכלל מעז להעלות על דל שפתיו את הרעיון של כתיבת 80 ספרים..."

"חלישות הדעת עצומה תקפה אותי. הבנתי שבעצם לא משנה כמה אני אתאמץ, כבר איחרתי את הרכבת. אני לעולם לא אוכל להיות אדם גדול כי אין לי את הכלים הללו ולא גדלתי לזה מגיל קטן..."

"ואז נשאתי את עיני הרטובות מדמע, וראיתי את פתח המערה שבה נטמן התנא הקדוש רבי עקיבא..."

"רגע רגע", חשבתי לעצמי, "תראה מה זה? הרי רבי עקיבא היה עם הארץ עד גיל 40, כך אומרת הגמרא. בגיל 40 הוא התחיל ללמוד אלף בית! למרות זאת הוא הפך להיות רבי עקיבא הענק שבענקים. "זאת אומרת, שבעצם יש לי תקווה, גם בגיל ארבעים אפשר להתחיל, גם בגיל חמישים. אין מוקדם ומאוחר בלימוד התורה, תמיד זה טוב ותמיד זה רצוי.

"איזה מזל שציונו של רבי עקיבא נמצא קרוב כל כך לציונו של הרמח"ל", חשבתי ביני ובין עצמי, "אחרי שברון הלב הנורא הזה, קיבלתי חיזוק נפלא כל כך".

שמעתי את הסיפור האישי של ידידי הטוב, ושמחתי במסר העולה ממנו.

כלפי מה הדברים אמורים? כלפי הסיפורים שאנחנו מספרים לילדים שלנו. אנחנו אוהבים לספר לילדים סיפורים, יש בזה תועלת חינוכית עצומה, וכך ראוי לעשות לכל מי שרוצה שהילדים שלו יגדלו עם מושגים, עם ערכים, ועם שאיפות טובות.

לספר לילדים סיפורים זה נפלא! אבל אני רוצה לבוא ולטעון שישנם סיפורים שלא כדאי לספר לילדים. אתם לא חייבים להסכים עם דברי, אפשר להתווכח על כך, אבל בכל זאת אני אפרט כאן שלושה סוגי סיפורים כאלו שלא כדאי לטעמי לספר לילדים, וכל הורה ומורה יעשה כהבנתו.

וכהנה. הסיפורים האלו נותנים לילד מוטיבציה, הם גורמים לו להבין ש"גם אני יכול", שאם הוא יתאמץ מספיק הוא יכול להגיע רחוק! לכה סיפור יש תועלת חינוכית עצומה.

הסוג השלישי: סיפורים שאתם לא הייתם רוצים שבנכם ילמדו מהם

אבא פלוני, מספר לבנו על אחד מגדולי ישראל שהיה עושה גלגלי שלג כדי לסגף את עצמו... הילד לוקח את הדברים ברצינות, וכעבור יומיים בדיוק יורד שלג בירושלים. הוא יורד לאיזו פינה, והולך לגלגל את עצמו בשלג.

מה יעשה אביו כשישמע על כך שבנו גלגל את עצמו בשלג? סביר להניח שהוא יכעס עליו עד מאוד, ואפילו יעניש אותו על המעשה המטופש הזה.

נניח שאתה יושב בסעודת שבת ומספר לבן שלך על צדיק פלוני שהיה צם משבת לשבת, וביום ראשון בערב אתה מבין שהבן שלך לא אכל כלום ממוצאי שבת, כי הוא גם רוצה לצום משבת לשבת. מה תהיה התגובה שלך? אתה תחשוב שהילד איבד את ביתו ולא מחובר לקרקע, נכון?

אז למה אתה מספר לו סיפורים כאלו? איזו תועלת אתה חושב להפיק מהם? אדרבה, זה מביא יותר נזק מתועלת, כי בעצם אתה אומר לילד - "שמע בני מוסר אביך, הצדיקים הגדולים עושים כך וכך, אבל אתה שלא תעז להיות צדיק גדול! תישאר אדם נורמלי...". האם יש פה מסר חינוכי?

שוב, אני לא טוען שצריכים למחוק את הסיפורים הללו מדברי הימים של עם ישראל. יש להם מקום וצרכים לספר אותם, כל אחד בעיתו ובזמנו. אבל כשאבא רוצה לספר לילדים שלו סיפורים חינוכיים, הוא צריך לברור ולבחור את הסיפורים שלו, ולהעביר לילדים שלו מסרים חיוביים שכוללים הנעה לפעולה, ולא מסרים הפוכים שגורמים לילד להרגיש שאין לו שום סיכוי להיות צדיק וגדול בתורה.

אם אנחנו מספרים לילד בן ארבעים'

אם אנחנו כבר כן מספרים לילדים שלנו סיפור שהוא לא כל כך בעולם המושגים שלנו, חשוב מאוד לתבל זאת ולחתום בסיפורים שישדרו את המסר שאנחנו רוצים להעביר לילד.

כמו למשל, אם אנחנו מספרים לילד בן ארבעים' על הרמח"ל או על האר"י הקדוש, או על רבי נחמן מברסלב, שחיו בעולם הזה תקופות קצרות מאוד, ובכל זאת הספיקו הספקים עצומים, אנחנו חייבים להוסיף גם את הסיפור על רבי עקיבא שהתחיל בגיל ארבעים ובכל זאת העפיל לפסגות רמות.

כשהילד שלנו שומע על גאוני עולם שבגיל שלו כבר ידעו את כל הש"ס בזמן שהוא בקושי יודע ללמוד משנה בכוחות עצמו, אנחנו חייבים לתבל ולרכך את זה בסיפור על אותם גדולי ישראל שלא נולדו מוכשרים במיוחד, שלא היה להם זיכרון פנומנלי, ובכל זאת הגיעו להיכן שהגיעו.

יושב לו אבא בשולחן שבת, שקוע כל כולו בתוך הצלחת, הטחינה מטפטפת לו, וצלוחית החצילים שלידו כבר התרוקנה והתמלאה מחדש שש פעמים. הוא אוכל ברעבתנות, ולא רק בגלל שעכשיו שבת ויש מצווה לענג את השבת, אלא פשוט כי הוא אוהב לאכול, וזאת הסיבה שגם בליל שישי הוא יושב על צלחת טשולנט ענקית. בעודו אוכל ברעבתנות בולטת כל כך, הוא מספר לילדים על עבודת האכילה של הרבי הקדוש מבעלזא זצ"ל, שהיה אוכל ממש פירורים כדי להחיות את נפשו, והיה מרוחק כל כולו מתאוות האכילה.

מה אתה עושה פה בעצם? מנסה לחנך את הילדים להתרחק מתאוות האכילה? אולי כדאי שתרחק קצת מהצלחת לפני שאתה מספר כאלו סיפורים?

כל אחד מבין שסיפורים כאלו, בוודאי כשהם באים בכזה זמן - לא רק שאינם מעבירים מסר חינוכי, אלא שהם גורמים את ההיפך הגמור, ומלמדים את הילד להפריד בין הסיפורים לבין המציאות. יש סיפורים, שם היו אנשים מאוד מאוד טובים ומיוחדים, ויש מציאות קיימת. אין שום קשר בין הסיפורים, לבין המציאות שלנו. עובדה, בסיפור מתקיימים מפירוים קטנטנים, ובמציאות, ד' ירחם. זה הורס את כל אפקטיביות הסיפור ככלי חינוכי!

הסוג השני: סיפורים שגורמים לילד שלנו להתייאש.

אתה יושב עם בחור בן 14 ומנסה לטעת בלב שלו חשק בלימודים ורצון להצליח ולהפוך לאחד מגדולי הדור, ואז אתה מספר לו שה'קצות החושן' כתב את חיבורו 'שב שמעתתא' עוד לפני הבר מצווה, ושגדול פלוני יכול היה להיבחן על כל הש"ס עוד לפני שמלאו לו עשר שנים.

איזה מסר זה מעביר לבחור בן ה-14? שאין לו שום סיכוי. הוא עוד לא יודע אפילו מסכת אחת בעל פה, איך הוא יכול להיות גדול בישראל? אני לא טוען שאין מקום לסיפורים כאלו, אם יש להם מקור מוסמך והם אמת לאמתה, אין מניעה לספר אותם. אבל צריכים לחשוב למי מספרים אותם ומתי מספרים אותם, ובעיקר מה אנחנו רוצים להשיג עם הסיפור הזה.

אם אתה עכשיו נמצא עם הבחור בנסיעה לציונו של אותו צדיק, ואתה רוצה לספר בשבחו של הצדיק, זה בהחלט אפשרי לספר עליו ועל גדולתו העצומה כבר מגיל קטן, אבל אין פה תועלת חינוכית ישירה.

אהל את התועלת החינוכית הגדולה יותר, אפשר להפיק דווקא מהסיפורים ההפוכים, על המהר"ם שיק שהזיכרון שלו היה מאוד חלש והוא התאמץ והתאמץ עד שנפתחו לו שערי חכמה, על הרבי ה'ישועות משה' מוויזניץ שסיפר שהוא לא הצליח בלימודיו באופן מיוחד עד שפעם אחת התייגע בלימוד של תוס' אחד במשך לילה שלם ביגיעה עצומה ומאז ראה ברכה גדולה בלימודו, ועוד כהנה

אין הכרח לטייל בבית עם שק של תפוחי אדמה על הגב. זו יכולה להיות גם קופסת נעליים ריקה, רצועה של שעון ישן, או שרוך אדום. כל דבר שיגרום לילדים לשאול איך הוא קשור על שולחן הסדר, מבורך! ברגע שהם שואלים אפשר למתוח אותם, לומר להם שיש כאן סוד גדול בעניין, ואז למצוא דרך לקשר את זה לעניין של יציאת מצרים

כמי שעסוקים כל השנה בכתיבת ובשמיעת סיפורים, אנו מוצאים הזדמנות זו לספר על כוחו של סיפור

יעקב א. לוסטיגמן

קוראיו של גיליון 'לקראת שבת' כבר יודעים היטב, שמטרתו העיקרית של גיליון זה היא להביא לכל בית בישראל סיפורים ועובדות מגדולי ישראל ומתחומי החיים השונים, כדי לחזק את הלבבות באמונה בבורא עולם, להעמיק את אמונת החכמים, ולהעביר מסרים שמאפשרים לכל אחד להכיר בערך עצמו ובפוטנציאל העצום הגלום בכל יהודי.

בפרוס חג הפסח, הלא הוא 'חג הסיפור', שבו התורה הקדושה מצווה עלינו לספר לילדים שלנו את סיפור יציאת מצרים, וכל המרבה הרי זה משובח, מצאנו הזדמנות נהדרת כדי להרחיב מעט את היריעה, ולהעמיק מעט בהבנה כל כוחו של סיפור והתועלת הנפלאה שאפשר להפיק ממנו.

מעניין לראות שהקב"ה נותן טעם למכות שהביא על פרעה ועל מצרים. "כי אני הכבדתי את לבו", למה? "למען תספר באוזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים, ואת אותותי אשר שמת במצרים... וידעתם כי אני ה'..."

כלומר, עיקר הסיבה שבגינה הביא הקב"ה את המכות על המצריים במצרים היתה, כדי שנספר לבנים שלנו שיש בורא לעולם, ושהוא תקיף ובעל היכולת, בעל הכוחות כולם עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות.

ברצוני לשאול שאלת תם...

ברצוני לשאול שאלת תם... כולם מדברים על הבן החכם והבן הרשע, אבל יש גם בן תם, בואו נשאל שאלת תם.

בשביל זה כל העסק הגדול והנורא הזה, כדי שנספר לילדים שלנו שיש בורא לעולם? מה הבעיה? הקב"ה יכול היה פשוט להוסיף עוד דיברה אחת לעשרת הדיברות, "זכור ואל תשכח לספר לבנך ולבן בנך שיש בורא לעולם". קצר ולעניין.

לא צריך למשוך שנה שלימה של התראות ומכות, נגוף ורפוא, דצ"כ עד"ש באח"ב. את כל הדרמה הגדולה הזאת יכולנו לחסוך עם משפט אחד או שניים שמזקקים את המסר שאנחנו צריכים להעביר לילדים, ואנחנו היינו מעבירים אותו מדור לדור, ככתבו וכלשונו: דע

לך בני כי יש בורא לעולם, הוא יכול לשדד את כל מערכות הטבע אם רק יחפוץ בכך, תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, היה הווה ויהיה...". זהו. 'יצאנו ידי חובה.

כמובן שאיננו מתיימרים לבוא ולהסביר את מעשי הקב"ה, ואין לנו שום יכולת להיכנס בהדי כבשא דרחמנא ולהסביר מדוע עשה ה' יתברך כך או כך. אבל אנחנו כן יכולים וגם צריכים להוציא מכל הסיפור הזה איזה לימוד לעצמנו, לגבי הדרך הנכונה לחנך את הילדים שלנו.

חייבים לומר שלסיפור יש כח עצום, הרבה יותר מאמירה שאינה סיפורית!

כשאתה מגלה לילד שלך שיש בורא לעולם הוא שומע אותך, אולי אפילו מבין על מה אתה מדבר, אבל הוא לא מתחבר למסר הזה. הוא לא חי אותו, הוא לא מרגיש אותו בתוך תוכו.

מי שרוצה להחדיר את המסר הזה בעצמותיו של ילדו, חייב לספר לו את זה! לא בדרך של אמירה בעלמא, אלא בדרך של סיפור מרתק, מותח, מלא דרמה ועניין. עבדים היינו, ויענונו, ויתנו עלינו עבודה קשה, ונצעק אל ה'... וישמע ה', וירא את עניינו... ואז מגיע הסיפור עם המטה שהפך לנחש והיד שהפכה מצורעת, ולאחר מכן המים

שהפכו לדם, וכל מצרים באשה מהסירחון הנורא של הדם והדגים המתים, והמצרים בכו והתעלפו מצמא, והיהודים שתו מים לרוויה בלי שום קושי...

יש פה סיפור, יש מתח, יש דרמה, זה נכנס לעצמות!!!

אומרת התורה הקדושה, אומר לנו הקב"ה!!! למען תספר באוזני בן ובן בנך! תספר את זה בצורה סיפורית, אל תבוא סתם עם הרצאת דברים, אלא תספר סיפור, שהעיניים של הילדים ייקרעו לרווחה, שהאוזניים שלהם תהיינה כרויות לשמוע ולהאזין, ככה מחדירים בילדים אמונה תמימה וטהורה ביש בורא לעולם! כך מאפשרים להם להתחיל לחיות עם ההרגשה הזאת שאנחנו חוסים בצלו של בעל היכולת ובעל הכוחות כולם, אשר בלעדיו אנחנו כלום ואפס מוחלט, ושאינן שום מכשול שיכול למנוע ממנו לעשות כל שיחפוץ. רק על ידי סיפורים!!!

התורה גם נותנת לנו עצה טובה, אם אתה רוצה שהילד שלך יקשיב לסיפור, תגרה את הסקרנות שלו. תגרום לו לשאול אותך שאלות, ברגע שהוא שואל ורוצה לקבל תשובה, חצי דרך כבר עשית. הוא כבר מקשיב וצמא לדעת, עכשיו אתה רק צריך לתת לו סיפור טוב, והוא מקבל ממך את המסר החשוב כל כך שאתה רוצה להעביר לו.

הרעיון הזה של גירוי הסקרנות כדי שהסיפור יקלט טוב יותר מוזכר כבר בספרים הקדושים, בין היתר בספר 'דרך פיקודיך' להרה"ק בעל ה'בני יששכר'. אגב, מומלץ לכל יהודי שרוצה להתכונן כראוי לפסח ללמוד בספר זה את המצוות הנוגעות לפסח, ומובטח לו שהפסח שלו יראה אחרת לגמרי.

איפה העיניים הנוצצות של הילדים שמקשיבים בפה פעור ורוצים לשמוע עוד ועוד???

הנושא הזה מאוד מחייב אותנו, כי הורים שלא מבינים את זה, יכולים לעבור ליל סדר ועוד ליל סדר לאורך שנים, בלי שקיימו כראוי את מצוות 'והגדת לבנך'. הם יושבים וקראים "עבדים היינו לפרעה...", אפשר לומר שהם יוצאים ידי חובת סיפור יציאת מצרים כי הם אמרו את המילים הקדושות הללו שכתובות בתורה הקדושה ואת כל מה שבעל ההגדה סידר שצריכים לומר...

אבל איפה הסיפור?? זה בקושי הרצאה יבשה וחדגונית. איפה הדרמה? איפה העיניים הנוצצות של הילדים שמקשיבים בפה פעור ורוצים לשמוע עוד ועוד???

כדי שהילדים באמת ירצו לשמוע, צריכים לעשות הכנה, להתכונן עם סיפור יציאת מצרים כראוי, ללמוד קצת מדרשים על יציאת מצרים, להפתיע את הילדים עם איזה חידוש, משהו שלא ידעו עליו, על הגודל של הכינים, או על האגרסיביות של הצפרדעים וכדו', לבוא עם איזו ידיעה שהם לא שמעו מהגנת בגן כשהיו בני

שנתיים ומאז הם שומעים אותה שוב ושוב מדי שנה בשנה. צריכים לגרום לילדים שישאלו שאלות. לא חייבים לקנות 'כאפיה' בשביל זה ואין הכרח לטייל בבית עם שק של תפוחי אדמה על הגב. אפשר גם להניח על השולחן צלחת עם דמויות של נמר כדי שהילדים ישאלו מה הוא עושה על השולחן, ואז מתחילים לספר להם על השעבוד והגאולה ועל מכת ערוב למשל, זו יכולה להיות גם קופסת נעליים ריקה, רצועה של שעון ישן או שרוך אדום מנעל של תינוקת. כל דבר שיגרום לילדים לשאול מה הוא עושה כאן על שולחן הסדר, מבורך! ברגע שהם שואלים כבר אפשר להתחיל לספר, למתוח אותם, לומר להם שיש כאן סוד גדול בעניין, וכשהם כבר מתחננים לדעת את הסוד, אפשר למצוא דרך לקשר את זה לעניין של יציאת מצרים. למשל, קופסת נעליים מאוד מתאימה לליל הסדר, כי פרעה רץ עם פיג'מה באמצע הלילה בלי הנעליים... ולכן יש פה קופסה בלי נעליים...

ה'טריק' הזה של העברת מסרים באמצעות סיפור אינו חייב להיות בלעדי לימי הפסח!

כלפי מה הדברים אמורים? רבות היקרים, אני רוצה לומר לכם דבר חשוב!

ה'טריק' הזה של העברת מסרים באמצעות סיפור אינו חייב להיות בלעדי לימי הפסח! אפשר וצריכים להשתמש בשיטה הזאת בכל ימות השנה.

לא רק את האמונה בכך שהקב"ה כל יכול אנחנו צריכים להעביר לילדים באמצעות סיפור, אלא גם את הצורך לדקדק בהלכות נטילת ידיים, ואת הצורך ללבוש קודם יד ימין ואחר כך יד שמאל, ואת הצורך להקשיב בהכנעה לברכת כהנים ולדעת שאנחנו מתברכים מפיו של הקב"ה ועוד ועוד. כל מסר חינוכי באשר הוא, יכול וצריך לבוא באמצעות סיפור!

זה התפקיד העיקרי של הורה בימינו ובכל דור ודור. לספר לילדים סיפורים שיגרמו להם להעריך תורה, להעריך את קיום המצוות, לכבד ולייקר תלמידי חכמים, להיזהר בממון חברים, להיזהר בלשונם שלא לדבר דיבורים אסורים ועוד ועוד. את כל הדברים הנפלאים הללו אנחנו צריכים ללמד את הילדים שלנו באמצעות הסיפורים שאנחנו מספרים להם.

וזאת למה? כי הסיפור הוא הכלי החינוכי היעיל והאפקטיבי ביותר בעולם!!! כמו שכל עקרת בית מבינה שכדי לאפות עוגה היא צריכה להצטייד בכלים מתאימים, כמו שכל ראש משפחה יודע שכדי לטפס לבוידם הוא חייב כלי מתאים שבמקרה זה הוא הסולם, וכדי לנקות את המכונית מחמץ צריכים שואב אבק, כך אנחנו צריכים לדעת שכדי להחדיר בילדים מסר חינוכי - אנחנו צריכים כלי מתאים. אמנם יש כלים חינוכיים רבים, אבל הכלי הכי יעיל והכי אפקטיבי הוא הסיפור! חשוב שנדע את זה!

אדרבה, אם משהו מכיר כלי אפקטיבי יותר מסיפור, הוא מוזמן לספר לנו על כך, אנחנו נשמח לשמוע...

מיודענו שהאריך בתפילתו, בהתרגשות ובכוונה, האריך והאריך וכשסיים, רואה הוא לפניו יהודי ישיש שעומד וממתין.. הוא נבוך כולו, ולאחר סיים את תפילתו מיהר להתנצל לפני הישיש שהמתין כ"כ הרבה זמן. הישיש שהתגלה כהרב אורי זוהר, השיב לו, אתה מתנצל? אני צריך להכיר לך טובה.

אין לתת רגע מנוחה לשאור שבעיסה, אלא להתעסק איתו לשם שמים

מאת: הרב צבי גטקר

מספרים כי "מבקש" נכבד נסע לקוצק, קוצק נתפרסמה באותה העת כבסיס האמת בעולם השקר, שם אין נושאים פנים לשקר, שם בקוצק מנפים את האמת בשבע נפות, בבית מדרשו של הרבי מקוצק, ישבו מבקשי האמת, וקיימו בעצמם 'אמת קנה', והמבקש הלך חפץ לזכות בחופן של אמת אמיתית.

לאחר מסע ממושך הגיע אותו המבקש לקוצק, תכף להגענו נכנס אל בית המדרש, שם ראה כי הקהל מסובב איזה אדם בעל מראה סטנדרטי, ומקשיב לאמרויו רוב קשב, הוא שלא הכיר אף לא אחד מהקהל, ניגש לאחד מהעומדים בשולי המעגל ושאל לחש לו - מי הוא זה הרב המדבר? ההוא נענה ואמר לו, אין זה רב, אלא זה הוא העניו שבחבורה.

עניו? כן, הוא מתנהג בענווה ושפלות, ומה הוא מעמדו ביקש המבקש האורח להבין, אין לו מעמד כלל ענה הקוצקר, א"כ מה מעלתו הוא ת"ח גדול אולי?, לא, ענה שוב הקוצקר, אולי עשיר, ניסה האורח, לא, ענה לו שוב, אז מה הוא כן? הוא עניו! הסביר בסבלנות הקוצקר.

עניו? תמה האורח, מי שהוא לא עשיר ולא ת"ח ואין לו כל מעמד, במה יש לו להתגאות?, מה מעלה יש בכך שמתנהג בענווה ושפלות?. חיוך התרחב על פני איש האמת, שאמר: אם תשב עמנו ימים או שנים, תלמד, כי מי שהוא לא עשיר ולא ת"ח, ואין לו כל מעמד, והוא בכ"ז לא מתנהג ביהירות, זו מעלה, וחידוש גדול מאוד... יותר אפ' ממי שהוא עשיר או בעל מעמד שלא שועה למעמדו ומתנהג בענווה.

אלו שחסרי מעלה, הם אלו שרוטנים וסבורים כי על כולם לייקרים ולכבדם, שהרי הם מושלמים..

כמה אמות יש במוסר השכל, הנלמד ממעשה זה, שהאמת שבו מעלה חיוך אולי, אבל נוקבת עד היסוד.

הנה, בהפטרות שבת הגדול, מייסר הנביא מלאכי את עם ישראל, לשוב בתשובה, ולהפסיק ליקר את האלילים, ולבזות את דברי הקב"ה, ואת עובדי ה'.

ועמ' מגיב בתמיהה, במה נשוב, מה נדברנו עליך? אנחנו מיקרים אלילים?, אנחנו שכ"כ מהדרים במצוות??.

והנביא מצליף, ללא משוא פנים, כן! אמרתם שוא עבוד אלוקים!. ועמ' מקבל את התוכחה, ותיכף, מקבל את הבטחת הגאולה, הנה אנוכי שולח לכם את אלי' הנביא.

בעלי המוסר, עמדו על חוסר ההבנה שבין הנביא מלאכי המוכיח, לבין עמ', וכי יתכן שהיו אלו בוזי דבר ה'? והם לא הבינו מה רוצים מהם?, מה הם הדין ודברים.

ומבארים, מי שהוא בעל שימת לב, תדיר רגיל לבדוק את עצמו, האם אני הולך בדרך הנכונה, אני פועל נכון, או שמא טועה חלילה.

מי שהוא שלם ורגוע, ובטוח שאין שום סיבה שהוא ימשש בעצמו ובהנהגותיו, הוא הוא זה שיש לו למשש שבעתיים, משום שכמעט וודאי שהוא עושה טעויות, מי ששם אורחותיו בעולם הזה הוא זה שיגיע שלם בסוף המסלול. הוא זה שיזכה לראות בישועתו של הקב"ה.

עד כדי שאדם יכול לסבור כי הוא מושלם, ומעשיו ראויים לשבח, ואילו הנביא מוכיח אותו, ומוכיח לו, כי בתכלס' למעשה, הוא אומר בכל הליכותיו, את ההיפך הגמור, זהו מוסר נוקב. אבל הוא זה שיביא אותנו לזכות בגאולה.

הנביא מעורר אותנו, שלא לנוח על זרי הדפנה, אלא לחפש במה אנו יכולים להתיעל, ולהשתפר. והמסר הנוקב, והמדהים הזה, אומר מרן בעל ה'ברכת מרדכי', הוא המסר שחותם לכלל ישראל את הגדה של פסח.

נוהגים כבר אלפי שנים לשורר בכל תפוצות ישראל, את 'חד גדיא'

בסיום ההגדה, נוהגים כבר אלפי שנים לשורר בכל תפוצות ישראל, את 'חד גדיא'.

האבא שרכש את הגדי בתרי זוזי שנטרף ושהטורף ננשך והנושך הוכה והמקל נשרף, חד גדיא חד גדיא.

רבו השאלות והנידונים על פזמון זה, ורבים הביאורים והסודות שנקשרו בפזמון הקדוש.

אומר רבי ברוך מרדכי, השאלות והביאורים רבים הם, אבל המסר שעולה לנו הלימוד הוא אחד: אל תהיה בטוח שהצדק עם סברתך אף פעם!

אפילו אם נדמה לך שיש הוכחות שמימיות לצדקת דרכך, לא בטוח כי לעתיד לבוא תראה שצדקת.

והראיה, מלאך המוות, שהוא הלא מלאך, שחט את השוחט, הרי לנו הוכחה חותכת לכך, שהשוחט פעל שלא כראוי, אבל אז מגיע הקב"ה ושוחט את מלאך המוות! והופך את כל ההבנה והוכחות על פיהם.

הצופה מן הצד רואה את הגדי נטרף, והוא נזעק!, על העוול שנעשה לאבא שקנה את הגדי, אבל לא, כלל לא בטוח שהוא צודק, אולי למשל האבא שקנה את הגדי בתרי זוזי, לא קנה אותם בזוזים כשרים?, מהיכן לך לדעת?, אולי הקניה אינה כשרה וראויה, וא"כ דין הוא שיבואו ויטרפו לו את הגדיא.

אין לך לנהוג, עפ"י מסקנותיך מראיית עיניך!, כי אם כך תשפוט, גם אם תהיה בטוח בצדקתך, ותקבל אישור שמימי לכך, יתכן ובסוף תתבדה. הדרך היחידה היא להיצמד לקב"ה, - לתורה, להלכה. ולדעת אותה על בוריה.

ושבתם וראית אומר הנביא מלאכי, בין עובד אלוקים, לאשר לא עבדו. מבארים חז"ל בגמרא, כי לעתיד לבוא יהיה ברור ההבדל בין כל חזרה נוספת של האדם על התורה. בין כל תוספת קניין בהלכה. בין מי שלמד מאה פעמים, לבין מי ששינן וחזר מאה פעמים ואחת. אומרים למצורע בטהרתו. מצורע, למה דברת לשון הרע?, הלא ידעת כי המדבר לשו"ע נידון בצרעת?, והוא עונה, היה לי ברור ופשוט כי אני צודק, ואדבר מצווה לדבר על מעשיו של פלוני, ולא עוד אלא חשש עבירה אם לא אבזה אותו ברבים כראוי לו..

ואז אחרי 'מעשה המצוה', פתאום פורחת לה צרעת בגופו או

בבגדיו, והוא בוש ונכלם, ויודע שטעה. טהרת המצורע מלמדת אותנו, ואותנו, כי הדרך להינצל מטעויות חמורות שכאלו, היא לא להתנהג בגאווה, לא להיות בטוח שאני צודק, אלא לשקול את מעשינו בפלס ההלכה. כפי המבואר בתורה. אם אנו מערבים קמח ומים ונותנים להם לעמוד לנוח, הם תופחים ומחמיצים, אין לתת רגע מנוחה לשאור שבעיסה, אלא להתעסק איתו לשם שמים.

הישיש שהתגלה כהרב זוהר, השיב לו, אתה מתנצל?

כיצד נראה אדם שחי בהבנה הזו, בעמקות הזו, נלמד מהעובדה הבאה.

אברך אחד נקלע לביהכ"ס שבשכונת מגוריו של הרב אורי זוהר זצ"ל, בהכירו את טבעו שהוא רגיל להתפלל באריכות, לפני תפילת העמידה עבר לעמוד בשורה השניה מקיר המזרח, בכדי שלא לגרום לאף אחד מהמתפללים עיכוב, כשימתין לו עד שיסיים את תפילתו. מידענו שהאר"ך בתפילתו, בהתרגשות ובכוונה, האר"ך והאר"ך והאר"ך, וכשסיים רואה הוא לפניו יהודי ישיש שעומד וממתין..

הוא נבוך כולו, ולאחר שסיים את תפילתו מיהר להתנצל מכנות לפני הישיש שהמתין כ"כ הרבה זמן.

הישיש שהתגלה כהרב זוהר, השיב לו, אתה מתנצל? אני צריך להכיר לך טובה. ולתמיהתו המשיך וביאר את כוונתו.

כולם יודעים אמר הרב זוהר בן השמונים, כי ימי חיי חצויים, 40 עד שהכרתי את בוראי, 40 אחרים, מהו ההבדל התהומי בין שתי קבוצות שנים אלו. בשנים הראשונות נהגתי לעשות ככל העולה על רוחי, ובשנים האחרונות אני עושה אך ורק ככל אשר יצווה ויחפוץ בורא העולם.

דא עקא המשיך רבי אורי, אני לא כ"כ בטוח שאני יודע מה הקב"ה רוצה שאני יעשה. מידי יום, שעה שעה, אני עסוק לברר מה באמת רצון ה' עכשיו ממני, מה עלי לעשות. אני עושה כפי המסקנות שאני מסיק, אבל אין אני בטוח במאת האחוזים כי תמיד מסקנותי ישרות ולא נטו מהאמת.

אך יש זמנים שעליהם אני יכול להיות בטוח שעשיתי את רצון בוראי. אחד מהם היא רביעית השעה הזו שאני ממתין בכדי שתגמור ואוכל לפסוע לאחורי, באותם דקות שעמדתי, שמחה מילאה את ליבי, כי ידעתי שכרגע רצון ה' ממני הוא ברור לחלוטין. רצונו יתברך הוא שאעמוד ואמתין. האין אני חייב לך בעד קורת רוח זו הכרת טובה? שאל הרב זוהר וחיך..

אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו יקשב ה' וישמע. ולפיכך, הנה אנוכי שולח לכם את אליה הנביא בקרוב בימינו אמן.

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? חדש!!! ניתן להרשם בכל עמדות 'נדרים פלוס' ברחבי הארץ

כעת גם לי יורדות דמעות. אבל יהודה לא מוותר. אף שנה לא היה לי כזה חג. מעולם לא שמחתי ככה.. פשוט יומיים של שמחה פנימית אמיתית. תודה הרב, הוא מסיים. נתת לי את המתנה הכי גדולה שקיבלתי אי פעם!!

סיפור מרתק: 'הטעם הקדוש הזה שטעמתי השנה אני רוצה לחוות כל שנה וכל השנה!'

'ואנכי אסתר אסתר פני', האור בוקע דווקא מתוך החושך והחיים הרגילים. אין עשר מכות או ניסים גלויים. הטבע הפשוט והיומיומי מתגלה כיצירה אלוקית שכל חלק בה מכוון מטרה. לא צריך שום עזרים חיצוניים, אדרבה אנחנו משילים מעצמנו את כל מגבלות הגוף וככה מתקרבים לקב"ה.

עברנו יחד על המגילה ודליתי לו מתוכה פנינים מרוממי נפש. הוא היה מרותק וגילה עולם לא מוכר שלא היה לו קודם מושג קלוש שהוא קיים בכלל. בסיומה של השיחה אמרתי לו שכל בחור שבעבר דיברתי איתו על הנושא אמר לי אחרי פורים שהיה לו חג אחר מרומם ושונה לחלוטין.

הוא בהחלט הזדהה עם הדברים ונפרדנו לשלום. יום לפני פורים שאלתי אותו האם התוכניות שלו לחג השתנו... יהודה לא ידע מה לענות לי... הוא הבין בהחלט שלחג הזה יש משמעות אחרת לחלוטין ממה שהוא חשב, אבל היה לו קשה לזנוח את החברים ואת התוכניות הקבועות.

הבטחתי לו שאתפלל עליו שהוא יזכה לנצל את היום כמו שצריך. פגשתי אותו יומיים אחרי פורים. הוא עוד היה תחת השפעת הימים... בעיניים בורקות מהתרגשות ודמעות הוא סיפר לי את הקורות אותו.

כל השבת שלפני פורים הייתי בבית. כבר אז התחלתי את המצווה של עד דלא ידע... בליל פורים דפרזים הגיעה ההתמודדות הראשונה. החלטתי שאני נוסע לדודים לחגוג שם, רחוק מההתמודדות

המשך בעמוד 61

מאת: הרב ישראל היימן

'על גאלתנו ועל פדות נפשינו' (הגדה של פסח)

חג הגאולה מעורר כל שנה מחדש את ההשפעה של גאולת הגוף והנפש ממצרי היצר הכובלים.

חג הגאולה זהו הזדמנות חד שנתית לכל אחד לצאת מתחומי גבולות היצר שאוזק אותנו כל השנה בכבלי החומר. לצאת אל מרחבי הרוח הבלתי מוגבלים ולהתרומם עוד ועוד לדבק את נפשותינו במקור החיים הנצחיים.

מוניעה פנימית מונעת לפעמים את האדם מלהתאמץ ולהוציא את עצמו מגבולות החומר אל מרחבי הרוח, המחשבה על המאמץ שזה ידרוש ממנו בכל עת ועל חיים אחרים ללא ההרגלים אותם הוא סיגל לעצמו זה שנים מונעים את האדם להוציא את עצמו במודע מכל אלו.

דבר אחד הרבה אנשים לא לוקחים בחשבון. את הדבר הזה חוויתי אך לפני מספר שבועות, במוצאי פורים דהשתא. באחד מפעילויות הקירוב במסגרת הארגון הקדוש 'אחינו' זכיתי להכיר את יהודה. הוא בחור נפלא ומתוק שמתדל ולומד ככל יכולתו. הוא מחובר לשיבה וללימוד אבל באותה מידה עדיין לא מנותק מחברים מהעולם ההוא... הוא משתדל גם אותם לקרב ולרומם, אבל את הניתוק המוחלט מההקב"ה הישנה הוא עדיין לא ביצע. המעמד הזה יוצר אצלו לא פעם קונפליקטים שגורמים לו להתלבט בין המצוי לרצוי...

לפני פורים הוא פלט לי באקראי: הרב, אתם לא יודעים מה זה פורים, לי יש כרטיס בכיס למקום שם יודעים מה זה פורים... אמרתי לו שנראה לי שיש לי מה לחדש לו. כמדומני שדווקא אתה לא יודע מה המשמעות של החג הזה. נראה לך הגיוני שרבותינו מצווים עלינו להשתכר ולהתהולל בניגוד לכל סברה הגיונית ותורנית? זה סיקרן אותו מאד, הוא ביקש לשמוע קצת וקבענו לאחר הסדר לשבת ולדבר.

שעה וחצי ארכה השיחה. במהלכה דיברנו על מהותו של היום, הסברתי לו שפורים הוא חג דווקא של בחורים כמוהו. בכל חג אחר יש מצוות מעשיות שדורשות מאמץ בשביל לקבל את האור של החג. בפסח צריך להתנתק מהחמץ וההרגלים, בסוכות צריך לצאת מאזור הנוחות ולוותר על המחסה המוכר והמוגן, בשבועות יש צורך לקבל תורה ולשעבד את עצמך למצוותיה. בפורים שמקורו הוא

"זה היה מצב של 'לאחר יאוש', אבל אז, רגע לפני שהכל התפרק, התחלתי לשיר בקול גדול 'פרעה בפיג'מה באמצע הלילה", וראה זה פלא. כמו זרם חשמל עבר בין בנייני השכונה"

במיוחד לקראת פסח - הרב שלום יכנס מספר על השיר הכי מפורסם של אביו 'רבי אלטר', כיצד נולד ועד כמה הוא התפרסם

"אבא היה מחנך בת"ת המסורה, ושם בבוקרו של יום ראשון של פרשת בשלח, ישבו בחדר המלמדים, ואחד מהם, יהודי חסידי, סיפר שבשבת הוא היה אצל הרבי שלו, ובטיש הרבי דיבר ותיאר איך שפרעה רץ ברחובות עם בגדי השינה שלו בחיפוש נואש אחר משה ואהרן. אבא כל כך התלהב מהירידה לפרטים האלו בסיפור יציאת מצרים, והוא החליט שהוא עושה מזה שיר. הוא חיבר את המילים הכי פשוטות שאפשר לחבר, כדי שגם ילד בן שלוש יוכל להתחבר למילים, וכך יצא לדרך "פרעה בפיג'מה באמצע הלילה". באחרונה סיפר לי יהודי שמתגורר באזור 'גוש שמונים' בירושלים, שבפסח של שנת תש"פ, כשמשבר הקורונה הגיע לשיאו, היה סיכום כזה בכל תפוצות ישראל, שלפני ליל הסדר, כולם יתפללו במנייני המרפסות, ולאחר מכן ישירו בקול גדול 'מה נשתנה' כאיש אחד בלב אחד, לטובת המבוגרים והקשישים שנשארו באותה שנה לבדם, ולא היו להם ילדים ונכדים שישאלו אותם 'מה נשתנה'. "בשכונה שלי זה לא הצליח כל כך", הוא מספר, "התחילו לשיר, ואנשים לא שרו ביחד, כל אחד במנגינה אחרת, ובקצב שונה. זה לא עבד... "זה היה מצב של 'לאחר יאוש', לא כל יוזמה מצליחה. אין מה לעשות. אבל אז, רגע לפני שהכל התפרק, התחלתי לשיר בקול גדול "פרעה בפיג'מה באמצע הלילה", וראה זה פלא. כמו זרם חשמל עבר בין בנייני השכונה. כולם הצטרפו לשיר, ובמשך שעה ארוכה שרו את השיר הזה, עם המילים הפשוטות כל כך, בשמחה ובערגה, וזה ממש עשה שמחת חג נפלאה לכולם, גם למבוגרים וגם לצעירים, כי היום אין יהודי שלא מכיר את השיר הנפלא הזה, ומתחבר כל כך למילים הפשוטות והאלמותיות הללו".

אין ספק שהשיר המוכר ביותר של 'רבי אלטר' הוא השיר 'פרעה בפיג'מה באמצע הלילה'. זהו שיר אלמותי שאי אפשר לחגוג את חג הפסח ולעבור את ליל הסדר בלי שהילדים ישירו אותו, כשמגיעים לתיאור של מכת בכורות והמרדף הנואש של פרעה אחרי משה ואהרן, בדרישה שימהרו להוציא את בני ישראל ממצרים. השיר זכה להיות מתורגם גם לאידיש, אנגלית ולשפות נוספות, והוא מושר בכל כל ילדי ישראל, מהקהילות הכי שמרניות במאה שערים ועד גני ילדים ברעננה או בכפר סבא. אבל איך פתאום הגה רבי אלטר את השיר הזה, למה הוא הדביק את המילים הללו דווקא למנגינה הזאת, וכיצד הבריק במוחו הרעיון לתאר את פרעה מתרוצץ ברחובות עם פיג'מה בתיאור הכי עסיסי של יציאת מצרים?

"קודם כל מי שמתבונן בשיריו של אבא יכול לשים לב שהוא תמיד הדביק את המילים למנגינות שביטאו בעיניו דביקות בקב"ה ובתורתו", מספר בנו הרב שלום יכנס. "המנגינות הללו תפסו אצלו הרבה מקום, ולכן כשהוא רצה להדביק איזו מנגינה למילים שחיבר, הן תמיד קפצו ראשונות.

"המנגינה של 'פרעה בפיג'מה' מקורה בשיר החב"די העתיק 'ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו'. שיר דביקות נפלא, שכשרים אותו על המילים המקוריות אפשר להבין למה אבא כל כך אהב את המנגינה הזאת.

"אגב, מעניין לציין שכשהשיר יצא לאור, היה מישהו שפרסם מכתב באחד העיתונים ובו טענה נגד השיר. "הילדים לומדים שיר של דבקות של 'ברוך הוא אלוקינו... ונתן לנו תורת אמת, ואחר כך הם שומעים את אותה מנגינה על הפיג'מה של פרעה, מה שפוגע להם ביראת שמים", הוא טען.

"שבוע לאחר מכן הגיע מכתב תגובה שכתב מישהו אחר ודווקא כן חזק את ידיו של אבא, אבל זה היה ברור אז לכולם שמדובר בהדבקות מילים חדשות לשיר ישן ומוכר מאוד.

"בשנים האחרונות, אבא סיפר שהוא קיבל כמה וכמה פניות מאנשים שהיו נורא מזועזעים מזה ש'גנבו' לו את המנגינה, והדביקו על השיר שלו את המילים 'ברוך הוא אלוקינו'...

"נהיה מצב שהגרסה החדשה של השיר הפכה לכך כך מפורסמת, הרבה יותר מהשיר המקורי".

אבל איך בכלל נפל במוחו של רבי אלטר הרעיון לחבר שיר על הפיג'מה של פרעה? לבנו יש סיפור מעניין בנושא.

הבן עשה חצי עבודה... הוא אמנם ניקה את המקום, העביר סמרטוט, שפך מים, ניגב אחריו, התכופף והתרומם, אבל מראהו של המקום אחרי הניקיון היה רחוק מלהיות 'נקי לפסח' לפי אמות המידה של אמו. כאשר אמו הגיעה לבדוק את הניקיון שערך הבן בפניה, חשכו עיניה...

על ההכנות וחג הפסח אצל אנשי מעלה שמתוך כך זכו לפסח של קרבת אלוקים!

מאת: הרב אליהו שור

משפחת גוטפרב היתה, ועודנה, מן הפנינות הזוהרות בירושלים של מעלה, בצדקותם, בירתם הקודמת לחכמתם ובדקדוק המצוות עד לאחת.

הגה"צ רבי יצחק דוד גוטפרב זצ"ל היה מן הבולטים שבהם בצדקותו הנודעת, אך לא רבים יודעים כי גם אשת חבר כחבר, ואף היא היתה מיוחדת בירתה וצדקותה.

דוגמא בודדת היא האנקדוטה המובאת בזאת, המופיעה בספר הנפלא 'דער הערליכער איד' - לתולדות חייו של רבי יצחק דוד זצ"ל, מלמדת היא על הכלל כולו, ואף מאירה היא לנו באור בוחק את קיום מצוות החג באור נפלא.

צדקנית זו הייתה נוסעת מדי יום אל כותל המערבי, ושופכת את ליבה למען ילדיה. נסיעה מיוחדת נסעה פעם לכותל המערבי, באחד מהימים העמוסים בערב פסח!

מה קרה?

מעשה שהיה כך היה:

האם קראה לבנה הקטן בימים העמוסים, והורתה על מקום מסוים בבית שיש לנקות לפסח, זה לא היה משטח חלק, אלא פינה כזאת שדורשת תשומת לב רבה, ויש להשקיע מאמץ כדי לנקותה כראוי מכל פירור חמץ.

הבן עשה חצי עבודה... הוא אמנם ניקה את המקום, העביר סמרטוט, שפך מים, ניגב אחריו, התכופף והתרומם, השתדל בהחלט, אבל מראהו של המקום אחרי הניקיון היה רחוק מלהיות 'נקי לפסח' לפי אמות המידה של אמו.

כאשר הגיעה לבדוק את הניקיון שערך הבן בפניה חשכו עיניה... מילא, שהיא תצטרך לעבוד ולהתאמץ, מילא שהפעולה שנעשתה רחוקה מלהיקרא ניקיון.

נו, מילא.

אבל הילד....

הילד עצמו. איך זה מלאו ליבו לעזוב את הפינה כמו שהיא ולהכריז שהיא נקיה לפסח? שמא, חלילה וחס, יש כאן זלזול באיסור חמץ בפסח? שמא, לא יעלה ולא יבוא, יש כאן התרשלות בקיום המצוה 'בל יראה ובל ימצא'?

האם הזדעזעה כל כך, עד שעזבה את הכול בימי ערב החג העמוסים בהכנות וטרדות, ועל אתר יצאה לכותל המערבי, לשפוך את ליבה

לפני השם למען יראת שמיים של בנה.

דבר כזה אינו סובל דיחוי גם בערב פסח... שכן החמץ פוסלת היא במשהו, ומשכך חובה עלינו להתרחק הימנה עד קצה קצהו! הבנה שכזו!

ננהג כפי שנהגו יהודים בכל הדורות...

מירושלים של מעלה לירושלים של מעלה.

בלהט ההכנות לפסח יכול שייפלטו אנחות על קושי העבודה ועל אריכותו, אחד היה הגאון החסיד רבי נטע צינורט זצ"ל אשר בעיניו המאירות היה מלמד בני ישראל קשת, כיצד עלינו להתבונן בהכנות אלו.

וכך בערב פסח, בעיצומו של הבלגן, כשהיה נראה היה לו לר' נטע שקצרה רוח סובביו מן העבודה הקשה של נקיון החמץ, והבחין שטורח החג מכביד על הנפשות. נענה אפוא ואמר בעדינות פקחות: "למה נפלו פנינו? מה העבודה הקשה הזאת לנו? שמא גזירה קשה גזר הקב"ה עלינו לנקות החמץ? א"כ הבה ננהג כפי שנהגו יהודים בכל הדורות לעת גזירה: נפנה אל בית הכנסת, נקרע שערי שמים בתחינה להעביר את רוע הגזירה..."

"מה זאת עולה על דעתנו? וכי נקיון החמץ 'גזירה' קשה היא? הלא

פניני מצוה

מצות ביעור חמץ

"אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם" (שמות יב, טו)

המצוה: להסיר כל לחם חמץ מרשותינו ביום י"ד ניסן, ערב פסח.

מה הטעם למצוה זו? לזכור הניסים שאירעו לנו בצאתנו ממצרים, וכל כך

יצאנו בחיפזון עד שלא הספיק הבצק להחמיץ, ולזכור זאת לא יראה חמץ ברשותינו מחצות יום י"ד ניסן.

מצוה זו נוהגת: בכל מקום ובכל זמן, לזכרים ונקבות. והיא מתקיימת ביום י"ד ניסן, אכן ישראל כשרים הם, ומתחילים בהכנות למצוה זו הרבה זמן קודם לכן, מי ברב, ומי במעט.

ספרי היסוד העוסקים במצוה זו: בגמ' ומשניות מסכת פסחים, רמב"ם הלכ' חמץ ומצה, ובטור שו"ע או"ח סימן תל"א.

שיתו ליבכם: ביעור של מאכל! אף שאנו נוהרים תמיד בכבוד האוכל, ו'בל תשחית' עליהם נצטוונו. מכ"מ ציוונו בוראינו, אשר החמץ המצוי ברשותינו ביום י"ד בניסן - עלינו לבערם כליל!

עצה טובה קמ"ל: עיקר החמץ - הוא החמץ שבלב, הלא הוא היצר הרע וגודניה דיליה אשר מסיתים לעשות הרע. א"כ בד בבד עם השבתת החמץ הגשמי, נעקור מליבנו אף את החמץ הרוחני - למען יהיה ליבנו משועבד תמיד לעבודת ד' יתברך בלבב שלם!

מתנה היא, זכות מפז ומפנינים!"
"קבלנו מתנה, פסח שמה". ברקו עיניו, "מתנה, לנקות עוד כיס ועוד כיס... ועוד... עלצה נפשו והעליצה את נפשות בני משפחתו... לקרצף עוד קמנא. אשרינו, זכינו גם למרק. לא זו בלבד, שפר חלקינו עלינו בעוד ניקוי, ועוד ניקוי...
כזו היתה התבוננותו, ורוח קדושה זו השרה על פני סובביו, לדבקם במתנה קדושה זו!

בשמים לא יתבעו ממך איזה מצות אכלת?

מנגד, עלינו לדעת אשר אף עבודה קדושה זו - אסור לה שתבוא על חשבון האחר! אסור שניפגע ח"ו בציפורנו של אף יהודי אף בימים עמוסים אלו!

וכפי שסיפר הרה"ח הזקן הר"ר שלמה פרישטיק זצ"ל חתנו של הרה"ק רבי גדליה משה זצוק"ל מזוועה, אשר לאחר נישואיו נכנס אצל זקנו הרה"ק רבי שלמה מזוועה זצוק"ל ושאלתו בפיו: "היות והוא היה רגיל מבית אביו בחג הפסח באכילת מצות מכונה, ויודע הוא שאצל הרבי מקפידים מאוד אך ורק במצות של עבודת יד, ומתרחקים ממצות מכונה, כדרכם של הרבה חסידים ואנשי מעשה. ועתה אינו יודע כיצד עליו לנהוג בזה, אם לאחוז במנהג בית אביו, או כנהוג בבית חמיו?"

ענה לו הרבי בהדגשה: "דע לך שלמה ליה, שם למעלה (בשמים) לא יתבעו ממך (לאחר מאה ועשרים) איזה מצות אכלת? (אם מצות מכונה או מצות י'ד...) שם ישאלו אותך, אם שמרת היטב את פיך, ואת עיניך! - ה'פה' של האדם, היינו דיבוריו עם אנשים והנהגתו בין הבריות, אלו הם העניינים שבין אדם לחבירו. ואילו ה'עיניים', אלו הם העניינים שבין אדם למקום, התגברות היצר והתאוה! - על כך תצטרך ליתן דין וחשבון, ולא על חומרת בית חמיך שלא נהגת בה!" (וזאת, חרף כל התנגדותו של הצדיק למצות מכונה כל ימיו)

נורא למתבונן!

באשר יש לדעת תמיד לכלכל צעדינו עפ"י רצון הבורא ותהלוכות התורה, לשקול כל דבר מה רצון בוראינו עתה, ולבל נפגע באף יהודי ח"ו!

בינו והתבוננו, כיצד חיו יהודים בקיום המצוות, בדקדוק בבין אדם לחבירו - ומתוך כך זכו ל - פסח כשר, שמח, ולפסח של קרבת אלוקים!

השבת היא מקור הברכה

כולנו זקוקים לברכה ולסייעתא דשמיא מיוחדת

הצטרף גם אתה ללימוד ה'עמוד היומי' במסכת שבת

ללומדים, ניתן לקבל את החוברת 'עיון העמוד' שבת ב' במוקדי החלוקה בכל רחבי הארץ

רשימת המוקדים ניתן לראות בכל עמודות נדרים פלוס

להצטרפות ללימוד ולתכניות המבחינים והמלגות, הכנסו לעמודות 'נדרים פלוס'

הגר"א וסרמן זצ"ל פתח את הסדר באומרו את מנין השנים לצאת בנ"י ממצרים, דבשנת 2449 יצאו בנ"י ממצרים, ולפי"ז יוצא השנה (שנת תשפ"ד) שלפני 3335 שנים יצאו ממצרים.

הרב חנניה צ'ולק שליט"א בפנינים והארות לחג המצות

הגר"א וסרמן זצ"ל פתח את הסדר באומרו את מנין השנים לצאת בנ"י ממצרים, דבשנת 2449 יצאו בנ"י ממצרים, ולפי"ז יוצא השנה (שנת תשפ"ד) שלפני 3335 שנים יצאו ממצרים.

בלילה זה ישנן שתי מצוות מדאורייתא, ושאר המצוות - מדרבנן. המצוות מדאורייתא: 1. מצות סיפור יציאת מצרים. 2. מצות אכילת מצה. המצוות מדרבנן: שתיית ד' כוסות, אכילת מרור, כורך ועוד.

מצות סיפור יצי"מ בלילה זה חלוקה מחיוב זכירת יצי"מ כל השנה. וביאר הגר"ח מברסק זצ"ל ג' הבדלים בין סיפור לזכירה: 1. סיפור - צריך שיתחיל בגנות ("ארמי אובד אבי") ויסיים בשבח ("ועתה קרבנו המקום לעבודתו"). 2. סיפור צריך שיהיה בדרך של שאלה ותשובה. 3. שיבין טעם המצוות, כמו שאמר ר"ג, שיאמר על פסח, מצה ומרור טעמי הדברים

בכל מאמץ שיהודי עושה בערב פסח, בכל שפשוף ובכל מירוק, מסיר הוא מעצמו מזיקים הנקראים 'נגעי בני אדם', אשר מביאים מחלות וייסורים. נמצא שבכל צחצוח הנועד לשם מצוה, האדם מצחצח את נשמתו וחוסך מעצמו צער נורא

"ומועדי קדשך בשמחה הנחלתנו"

הכנות לפסח מתוך שמחה ורוגע - כותב ה'קב הישר', שבכל מאמץ שיהודי עושה בערב פסח, בכל שפשוף ובכל מירוק, מסיר הוא מעצמו מזיקים הנקראים 'נגעי בני אדם', אשר מביאים מחלות וייסורים. נמצא שבכל צחצוח הנועד לשם מצוה, האדם מצחצח את נשמתו וחוסך מעצמו צער נורא - בעולם הזה ובעולם הבא. וידוע בשם בעלי המחשבה, שההכנה למצוה גדולה מהמצוה עצמה, ולפיכך יש לעשות את ההכנות לחג הפסח מתוך שמחה וטוב לבב. ה'אבני נזר' זצ"ל היה אומר שהוא ערב לכל יהודי, שכל הקשיים שמתעוררים בחייו היו מתבטלים אם היה מקיים המצוות בשמחה, וכי מי שיקיים את המצוות מתוך שמחה - לא תסור השמחה מבייתו! **איתא בתהילים (צ"א י"ד):** 'כי בי חשק ואפלטוהו אשגבהו כי ידע שמיו'. מבאר רבי יהודה יוספי שליט"א, כי אם אדם עושה את המצוות כשהוא חושק בהן, מתוך חשק ושמחה בקיום רצון הבורא, מתקיים בו 'אפלטוהו ואשגבהו כי ידע שמיו' - הקב"ה פולט אותו מכל צרה וצוקה ומרומם אותו, ולא עוד אלא שמוסיף לו הקב"ה הבטחה: 'יקראני ואענהו' (שם ט"ו). היות והוא עובד אותי בכל לבו, בהשתוקקות ובשמחה, אני עונה לתפלתו באופן מיידי. די לו להתפלל פעם אחת, ומיד אני ממלא את בקשתו. 'עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו' - כשהוא נמצא בצרה, אני נמצא יחד עמו, שומר ומגונן עליו, 'אורך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי'! (שש באמרתך - פסח).

מאז המאורעות - הזמנים הללו השתנו עד שהסממנים הייחודיים

שהיו בימים ההם, חוזרים ונשנים ומאירים גם בזמן הזה

'כן תגיענו ה' אלוקינו למועדים ולזמנים אחרים' - ברכת המועדים

מועדי הקודש של עם ישראל הם לא רק זכר למאורעות שהיו בעבר, אלא שמאז המאורעות - הזמנים הללו השתנו עד שהסממנים הייחודיים שהיו בימים ההם, חוזרים ונשנים ומאירים גם בזמן הזה. החיד"א (בספרו 'יוסף תפילות'), עה"פ בתהילים (ק"א ד') 'זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה''. מביא את דברי האר"י שכתב, שבכל שנה ושנה במועד שבו אירעו נסים בעבר, הארת אותם הניסים ממשכה להופיע גם כיום. לאור זאת מבאר החיד"א: 'זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה'', בעת בא אירע הנס ורחום הוא בכל שנה באותה העת. וה'שפת אמת' כתב:

הזמנים הנזכרים בתורה הם קיימים לעד. והזמנים שנעשו בהם הניסים הם מסייעים גם עתה, וזה גם העניין של 'מוציא אסירים בכושרות', בעת שכשר לצאת. והוסיף האדמו"ר מאו'רוב (בהגדה 'אש דם'), 'ליל שימורים לה', הוא הלילה הזה שימורים לכל בני' לדורותם'. הרי הכתוב מעיד שחשיבות לילה זה היא לא רק בשל עת הרצון שנתגלתה על ישראל בעת היציאה ממצרים, אלא שהארה זו חוזרת ונשנית מדי שנה ושנה. ברוח דברים אלו מפרש המגיד מדובנא (בספרו "קול רינה וישועה") את הפסוק בקהלת (א, ג) 'לכל זמן ועת לכל חפץ'. משמעות הדברים היא, שכאשר מתרחשת התרחשות מסוימת, היא מטביעה חותמה בזמן, ובהגיע מועד זה בכל שנה, זמן זה מוכשר ומסוגל לחזור ולפעול את אותה הפעולה כבתחילה. לדוגמא: אדה"ר נברא בר"ה, ומאז נקבע ר"ה לדורות עולם להיות יום הדין. ביו"ה כ"ח מחל הקב"ה לישראל על עוון העגל, ומאז יום זה נקבע לסליחה ומחילה לישראל. הקב"ה גאל את אברהם אבינו מהמלכים בליל הסדר, כנאמר: ויהי בחצי הלילה: 'גר צדק נצחתו כנחלק לו לילה'. ומאז הוא זמן גאולה לדורות. ע"כ אמר ישעיהו הנביא (מ"ט ח'), 'כה אמר ה' בעת רצון עניתיך וביום ישועה עזרתך', לאמר: שזמן שבו ענה הקב"ה את ישראל בעבר, נעשה לישועה לעתיד.

ד' הכוסות, החזו"א סבר שיוצאים במיץ ענבים, והסטייפלר החמיר ביין

החזו"א סבר שיוצאים במיץ ענבים, והסטייפלר החמיר ביין, ור' חיים קנייבסקי זצ"ל נהג כהחזו"א. ומ"מ עדיף לשתות יין אדום מאשר מיץ ענבים, כיון שיוצא בזה גם במצוות שמחה וחירות (פסחים ק"ח: ברשב"ם ובתוס' שם), שיש בשתיית הכוסות ב' דינים - דין ד' כוסות, ודין יין שהוא שמחה. וצריך לכוון בשתיית ד' כוסות על שתי המצוות - שמחה וד' כוסות. ויכוון לצאת חובת כל מה שתקנו חז"ל בד' כוסות. ועדיף לשתות כוס שלמה בשיעור קטן, מרוב כוס של שיעור גדול, שהרי מצוה לכתחילה לשתות את כל היין שבכוס, ורק בדיעבד די ברוב כוס (הגרי"ש אלישיב זצ"ל).

ראוי שלא לשתות באמצע ההגדה, דאי"ז מכבוד ההגדה להפסיק ולשתות בעת אמירתה.

יש לומר את ההגדה באימה וביראה (זוהר), דהקב"ה ופמלייתו יורדים ושומעים סיפורי בני' על יצי"מ. והמשנ"ב (סי' תע"ג ע"א) הביא מהשל"ה דאין להסב באמירת ההגדה, כי ההסיבה היא סתירה ליראה. ומטעם זה כתב הגרי"ש אלישיב זצ"ל שראוי שלא לשתות באמצע ההגדה, דאי"ז מכבוד ההגדה להפסיק ולשתות בעת אמירתה. מה נשתנה - כתב הרמ"א (ס"ז): אם הבן או האשה שואלים 'מה נשתנה', שוב לא צריך הנשאל לומר 'מה נשתנה', אלא יתחיל 'עבדים היינו'. אבל החת"ס (בהגהותיו על הרמ"א) כתב דמלשון הרמב"ם משמע שגם הנשאל צריך לומר 'מה נשתנה', דכתב (בפ"ח הל"ב) 'דכאן הבן שואל, ואומר הקורא מה נשתנה'. ורבי משה פיינשטיין זצ"ל הקפיד על כך ביותר, וטען שזה חלק מההגדה. וכן נהג הגרש"ז אויערבאך זצ"ל, שלאחר ששאלו הילדים בנפרד, חזרו כולם ואמרו 'מה נשתנה'. וכן נהג הגר"ח קנייבסקי זצ"ל להמתין עד שסיימו הילדים 'מה נשתנה', ואז שב ושאל בעצמו. צריך להסביר את ההגדה בנחת לאשתו ובניו הקטנים, בשפה ובאופן שמבינים. כשכמה משפחות מסובות יחד, ראוי שכל אב יספר קצת לבנו מסיפור יצי"מ, לקיים בעצמו מצות 'והגדת לבנך'. יש לומר את ההגדה בקול רם (הריטב"א בסדר ההגדה). וה'שבלי הלקט' הוסיף שיאמר בנעימה ובשיר, כדאמרו אבותינו במצרים שירה והלל באכילת הפסח. ונוהגים שבעה"ב אומר ההגדה בקול, ושאר המסובין אומרים בלחש. ועיקר הסיפור - החדווה והשמחה שבלבו (יסוד ושורש העבודה שער ט' פ"ו).

טבילת המצה במלח - כתב הרמ"א (סי' תע"ה ס"א): המנהג שלא לטבול המצה במלח בליל הסדר. וביאר המשנ"ב (סק"ד) דאף שבכל ימות הפסח טובלים במלח, מ"מ בליל הסדר אין נוהגין כן, דנראה יותר לחם עוני כשאינו טבול במלח. והמהרי"ל כתב שזה חיוב מצוה, שמראים שאין מערבים דבר עם המצה, וכ"כ ב'שו"ע הרב'. אבל 'הערון השולחן' מביא (בסע"ה) שנדמה לו שעכשיו טובלין במלח, דיפה יותר בטעם, והווי הידור מצוה. וכן נהגו הרב מבריסק והגר"מ פיינשטיין זצ"ל. ומצד העניין דאין לבטל טעם המצה, י"ל שדבר מועט אין מבטל טעמה (ברכת המועדים). ואפי' לשיטות שבלייל הסדר אין נוהגים לטבול במלח - מ"מ יש עניין להניח מלח על השולחן (כמו שכתב הרמ"א סי' קס"ז ה), דשולחן דומה למזבח, והאכילה כקרבן, והכתוב אומר "על כל קרבנך תקריב מלח", והוא מגן מהפורענות.

בליל הסדר היה הרב מבריסק זצ"ל רוקד אחר 'נרצה'

בליל הסדר היה הרב מבריסק זצ"ל רוקד אחר 'נרצה', והסיבה לכך - שעיקר החיוב הוא להגיע לתכלית של 'כאילו הוא יצא עתה ממצרים', וגדר ההלל שאומרים בליל הסדר הוא הלל בתורת שירה.
כוס אליהו הנביא - כיסא לאליהו הנביא - נהג האדמו"ר רבי יהושע מבעלז' זצ"ל להעמיד כנגד הכוס של אליהו הנביא עוד כיסא עם הסיבה מיוחדת לכבוד אליהו הנביא, כפי שנוהגים להעמיד בברית מילה.

לזכות לבנים, סגולה ללידה קלה וסגולה לרפואה - 3 סגולות במנהגי ליל הסדר:

- א. שתיית כוס אליהו הנביא כסגולה לרפואה - האדמו"ר מ'תולדות אהרן' סיפר על חולה ששכב על ערש דווי בערב פסח. בליל פסח, חלם אחד מתושבי ריישא שהצדיק מבלוז'וב ציווה שיאמר לחולה שישתה מכוס אליהו הנביא ויהיה לו לרפואה. ואכן כך היה, בלילה השני הוטב מצבו, וערך בעצמו ליל הסדר כאחד האדם.
- ב. סגולה ללידה קלה - כאשר מטבל המרור בחרוסת, סגולה להתפלל על 'לידה קלה' (מהר"ל), כי התיבול בחרוסת הוא זכר לתפוח, שהיו בנות ישראל יולדות את בניהן במצרים תחת התפוח, והקב"ה ריחם שילדו בלי כאבים, כדי שלא יראו אותם המצרים.
- ג. מוזגים כוס שני, וכאן הבן שואל - בזמן שאומרים 'מה נשתנה' הוא עת לבקש על בנים. וה'אור החיים' כתב: אם יספר סיפור יצי"מ כדבעי, יזכה שיהיה לו בן, שיוכל לקיים 'והגדת לבנך'.

חידות לפסח:

- א. מה העניין להטמין את המצה שחוטפים ב'יחץ'?
- ב. איזה דבר עושים בליל הסדר זכר לכתונת הפסים, ועם איזה דבר היו אבותינו במצרים מרפאים את פצעייהם?
- ג. היכן בגמ' יש מקור למה שנהגו לפתוח הדלת באמירת 'שפוך חמתך'?
- ד. מה הקשר בין המצה לבין מה שנאמר בפרשת ויקרא?
- ה. היכן נרמז בהגדה של פסח שאסור לאכול הרבה בערב פסח כדי שיאכל בלילה מצה לתיאבון?
- ו. מה הקשר בין אכילת חמץ לגלות עם ישראל ולמה אומרים את 'הא לחמא עניא' בלשון ארמית?
- ז. מתי עמ"י אמרו שירה והלל במצרים חוץ מקריעת ים סוף?
- ח. מה הטעם שאוכלים לאפיקומן דווקא מצה ולא מרור?
- ט. מדוע נוהגים לטבל את הכרפס?

- שלא יוציאו מהבשר חוצה, ולאחר ברהמ"ז כשגמרו לאכול הפסח והיה צר להם המקום היו פותחים הדלת לומר הלל בגג (וקרבן הפסח לא אכלו בגג דגגין ועליות לא נתקדשו).
- **תשובה לחידה ד.** כתב ב'שיבולי הלקט' (סי' רי"ח) דיש מפרשים למה נקראת המצה 'לחם עוני' לפי שאין לשים אותו אלא כשיעור קרבן עני דהיינו עומר שהיא עשירית האיפה הבאה בדלי דלות - בקרבן עולה ויורד.
- **תשובה לחידה ה.** כתב ב'שיבולי הלקט' בשם רבינו ישעיה על מה שאנו אומרים בתחילת ההגדה 'כל דכפין ייתי ויכול' - וכי כל אדם פותח פתחו בליל פסח לכל מי שרעב שיבוא ויאכל אצלו? אלא כך אומרים, שכל אדם ירעיב עצמו בער"פ משעה חמישית כדי שיאכל מצה בלילה לתיאבון, וזהו דכתיב 'כל דכפין'.
- **תשובה לחידה ו.** כתב ב'שיבולי הלקט' בשם אחיו רבי בנימין שהנה דרשו במדרש (איכה) עה"פ 'גלתה יהודה מעוני' - לא

- **תשובה לחידה א.** יש אומרים שהטעם הוא זכר למה שנאמר ביציאת מצרים 'משארותם צרורות בשמלותם' (רוקח ובעל העיטור), והבית 'וסף (בס' תע"ג) הביא מה'כל בו' א. כדי שיראו התינוקות וישאלו מפני מה מטמינים המצה הרי עדיין לא אכלנו. ב. כדי שלא יאכלוהו בשוגג תוך הסעודה ולא יישאר מצה לאפיקומן.
- **תשובה לחידה ב.** כתב ב'ארחות חיים' וב'ספר המלוכה' שהטעם לאכילת כרפס, זכר לכתונת הפסים (שע"י כתונת הפסים נתגלגל הדבר וירדנו למצרים) ועוד, שאבותינו במצרים היו מרפאים את פצעייהם בירק הנקרא כרפס.
- **תשובה לחידה ג.** כתב ב'דבר שמואל' (על פסחים בשם סבו רבי יוסף מסלנט) על הגמ' (פסחים פ"ו.) שהיו אוכלים את הפסח בבית והיו עולין על הגג לומר הלל, עד שמרוב המולת ההמון שהיו אומרים הלל היה דומה כאילו הגגין מתבקעין, וזה המקור לפתיחת הדלת ב'שפוך חמתך' דבעת האכילה סגרו הדלת כדי

גלו ישראל עד שאכלו חמץ בפסח, דעל מצות נאמר 'לחם עוני' ולכן נהגו לאומרו בלשון ארמית כדי לגלות החטא לבניהם שיהיו נזהרים בו, וזהו פירושו: זהו הלחם שיש בו סימן לחירות וגאולה שאכלו אבותינו כשיצאו ממצרים ואם חטאו בו אבותינו וגרם להם גלות, הרי אנחנו נזהרים ונשמרים בו, וע"כ אומרים 'כל דכפין ייתי וייכול' להזכיר ולהודיע לכל שאנו אוכלים מצה, ולכן מסיימים 'השתא הכא' - כלומר, אע"פ שעוונותינו גרמו לנו גלות, יה"ר מלפניך להביא גאולתנו שהרי אין בידנו עוון זה מעכב, ויש שמסיימים בלה"ק 'לשנה הבאה בני חורין', וטעמם, כיוון שמסיימים דרך בקשה שאנו מבקשים מלפני הקב"ה שישחרר אותנו ויוציאנו מעבדות לחירות בימות המשיח, ע"כ אנו נצרכים לאומרו בלשון שיבינו בו המלאכים שאינם נזקקים למי שמדבר בלשון ארמית.

• **תשובה לחידה ז.** כתב ב'שיבולי הלקט': מגביהים הקערה ואומרים בהלל ובשיר ובנחת 'הא לחמא עניא', דמצינו דאבותינו במצרים אמרו שירה והלל על אכילת מצה כנאמר 'השיר יהיה לכם כליל התקדש החג'.

• **תשובה לחידה ח.** כתב ב'שיבולי הלקט' (סי' רי"ח בשם אחיו רבי בנימין) שהקשה מדוע לא אוכלים מרור לאפיקומן שהרי גם המצה וגם המרור נאמרו בפסוק אחד 'על מצות ומרורים יאכלוהו?' ותירץ, כיוון שמצה בזה"ז דאורייתא ומרור מדרבנן, לכך אוכלים מצה לאפיקומן זכר לפסח שהוא מדאורייתא, משא"כ אכילת מרור שכל מה שאוכלים אותו עכשיו רק מדרבנן זכר למה שנאכל אז, אין עושים אותו זכר לאחרים.

• **תשובה לחידה ט.** כתב הריטב"א (בסדר ההגדה) שנוהגים לטבל את הכרפס בחרוסת זכר ל'זמררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים', ועושים אותו עכשיו לפני הסעודה כדי שיראו התינוקות וישאלו, אמנם, דעת הרבה ראשונים שאין מטבלים את הכרפס בחרוסת אלא במשקה. וב'אור זרוע' כתב: אין לטבלו בחרוסת לפי שחרוסת באה עם המרור, וכל מי שמקדים וטובל הכרפס בחרוסת, הרי זה כמי שבא על ארוסתו בבית חמיו. והב"ח (סי' תע"ג) כתב מה שאוכלים ירקות ומטבילים אותם בשביל התינוקות שישאלו, כי השינוי הוא שטובלים אותו קודם הסעודה, ומה שעונים לתינוקות, כתב הב"ח שהטיבול שלפני הסעודה הוא דרך חירות כדרך בני חורין שמטבילין קודם הסעודה כדי להמשיך תאוות המאכל, אך הב"ח עצמו כתב שהטעם שאומרין לתינוקות שעדיין לא הגיע זמן הסעודה שצריכים אנו לומר עדיין הגדה והלל ע"כ אנו מטבילים עכשיו קצת לטעימה בעלמא לפני הסעודה שלא להישאר כל אותו הזמן בלי אכילה, ועוד הביא בשם המהר"ל מפראג שהטיבול הראשון בא כדי שעי"ז יהיה ניכר שהטיבול השני הוא לשם מצוות מרור שאם לא היה הטיבול הראשון - לא היה ניכר באכילת מרור שהוא לשם מצווה, שכל ימות השנה הדרך לטבל בחזרת, אבל עכשיו שואלים התינוקות על הטיבול השני שבתוך הסעודה, למה צריך עכשיו עוד טיבול אחר ועל זה עונים להם שטיבול הוא לשם מצוות מרור והטיבול הראשון הוא כדרך כל ימות השנה.

(מתוך עלונו של הרב צ'ולק-תשפ"ג)

המשך מעמוד 49 | הרב יעקב לוסיטיגמן

הטבע של האדם הוא להתגונן מפני כל התקפה. אם אתה מותח עליו ביקורת, האוזניים נאטמות מלשמוע

אחת הסיבות שבגללן הסיפור הוא כלי חינוכי אפקטיבי כל כך, נובעת מהעובדה שהוא לא מעורר את מנגנון ההתנגדות של האדם שממול. אם אנחנו באים לאדם ואומרים לו "שמענו אדוני, אתה צריך לקום כל בוקר בשעה שש, אל תדבר לפני התפילה, רוץ למקווה, לאחר מכן תלמד דף גמרא ואז תיגש להתפלל שחרית בשעה 7:00 בדיוק, ואני רוצה לראות אותך מתפלל בהתלהבות גדולה".

מה תהיה התגובה הטבעית של האדם? בדרך כלל הוא יגיד 'לא רוצה'... אם הוא לא יכול לומר את זה בקול, כי במקרה הוא הבן שלך או התלמיד שלך ופוחד מפניך, הוא יחשוב על כך בשקט, בינו ובין עצמו. אבל זה רק כאין וכאפס לעומת התגובה של אדם שמותחים עליו ביקורת! הטבע של האדם הוא להתגונן מפני כל התקפה. אם אתה מותח עליו ביקורת, האוזניים נאטמות מלשמוע, הלב נסגר ונחסם. נדירים הם המקרים שבהם מישוהו מצליח להשפיע על זולתו באמצעות הטחת ביקורת.

לעומת זאת, הסיפור הוא כלי נעים, המסר מגיע בצורה עקיפה.

מנגנון ההגנה הפנימי של השומע אינו נכנס לפעולה, כי הוא רוצה לשמוע את הסיפור והוא מלא מתח כדי לדעת איך הסתיימה העלילה. או אז חודר המסר ללב האדם, ומחלחל פנימה בשקט ובהשקט.

אבל... זה צריך להישאר סיפור! אסור להפוך את הסיפור ככלי לביקורת. אם יבוא אב ויאמר לבנו: "למה אתה קם כל כך מאוחר, אתה יודע איך צדיק פלוני היה מעורר את עצמו כל בוקר במסירות נפש, תלמד ממנו!", ברור לכל בר דעת שסיפור כזה אינו סיפור אלא הטחת ביקורת. כך גם כשהביקורת באה רק אחרי הסיפור, היא יכולה לעקור מהלב את המסר שחלחל מקודם בצורה טובה כל כך, כשהילד או התלמיד מבין למפרע שרימו אותו... סיפרו לו סיפור כדי להשפיל אותו ולהעליב אותו.

ולכן, רבותי, מי שרוצה לספר סיפור נכון, צריך לספר אותו בלי לעשות לאחר מכן היקש מייד למצבו הירוד או המביך של הילד או התלמיד. תסמכו עליו שהוא כבר יבין לבד את המסר, ואם הוא לא יבין עכשיו הוא יבין את זה בהמשך, כשתספרו לו עוד סיפור באותו הכיוון שמוביל אותו לאותו המסר שאתם רוצים להעביר לו.

לתגובות, הארות, והצעות

כתבו לעורך 'לקראת שבת' במייל: 10dirshu@gmail.com

של הפועל.

לא נסבול עוד מהחוקים הישנים והמכבידים, שאבד עליהם הכלח. כן, חג הפסח יזכר לדורות כחג החירות והגאולה!"

הרגשתי ממש שאני עומד כאן מול הבן הרשע

הרגשתי ממש שאני עומד כאן מול הבן השני מהארבעה בנים, מול הבן הרשע העומד ומתריס 'מה העבודה הזאת לכם'... בלילה קדוש זה, מול עיניי, קם לו הבן הרשע שבהגדה ומבקש לקלקל את קדושת הלילה הנשגב ביותר בשנה. היה לא תהיה!

ראיתי מולי את בעל ההגדה מצווה עלי:

"הנה עכשיו זה הזמן: 'הקהה את שיניו!' תענה לו תשובה ניצחת! תאמר לו את מה שבעל ההגדה אומר לענות למי שמעז כך לומר: תאמר לבן הרשע ש"אילו היה שם - לא היה נגאל". אבל איך אומרים את זה? הרי אני לא יכול לומר זאת חזיתית לקצין? ואז נצנץ במוחי רעיון נפלא, נעמדתי והתחלתי לדבר: "אחי ורעי", פתחתי: "חג הפסח הוא הלילה!

היום הזה לפני כשלושת אלפים מאתים וחמישים שנה, יצאנו מעבדות לחירות, מאפילה לאור גדול!

אבל האם ידעתם שהיו רבים מאוד שבכלל לא רצו לצאת ממצרים? היו הרבה שהעדיפו להשאר במצרים.

הקשיבו לקולות שהשמיעו בני ישראל במדבר, הנה כאן הם מתלוננים ואומרים:

"בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל סֵדֵי הַבְּשָׂר בְּאֶכְלֵנוּ לֶחֶם לֶשֶׁבַע". והנה שוב בוכים:

זָכַרְנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת הַקֶּשֶׂאִים וְאֶת הָאֵבֶטְחִים וְאֶת הַחֶצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִים: וְעַתָּה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה אֵין כֹּל. שפע של אוכל: בשר ודגים, ירקות מסוגים שונים.

מתברר שבמבחן של מצרים מול המדבר - היו הרבה סבורים שמצרים, אחרי הכל, עדיפה מלהיות במדבר.

חכמינו הקדושים אמרו (מכילתא דרבי ישמעאל מסכתא דעמלק א), כי אף עבד לא ברח ממצרים, מהממלכה הפורחת, השופעת כל טוב - כי טוב היה לו שם מבחינה חומרית.

אבל זה רק בגשמיות, בשביל זה באמת היינו יכולים להשאר

במצרים.

הגאולה האמיתית ממצרים היא הגאולה הרוחנית.

מצרים לא היתה ארץ של עבדות פיסית. היתה זו ממלכה של עבדות רוחנית - שיעבוד לתאוות, עבדות לגשמיות ולחומריות.

שם לא יכלו לעבוד את ה', שם לא יכלו להתקרב לה'. במצרים היו שקועים כמעט בחמישים שערי טומאה.

היהודים - לוחמי חירות הרוח, סבלו משיעבוד רוחני. אך 'הנאורים' לא רצו לצאת ממנה.

וזו הייתה גאולה - גאולה רוחנית!

כמו שנאמר: "בְּהוֹצִיאָךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַקָּהַר הַזֶּה".

התכלית האמיתית של יציאת מצרים היא התורה והמצוות. רק בשביל זה יצאנו, ורק בשביל זה אנחנו מציינים כבר אלפי שנים את היום הזה.

המעוננין לעשות להיפך חלילה, מי ששואל 'מה העבודה הזאת לכם', והוא מתכוון ל'תעבדון את האלהים על ההר הזה', יכול היה להשאר במצרים. אנחנו יצאנו בשביל עבודת ה'!

כך אומר רבי יהודה הלוי: "עבדי הזמן עבדי עבדים הם, עבד ה' הוא לבדו חפשי..."

אדם יכול להיות עבד לגופו, עבד לתאוותיו. ראינו חיילים אשר ביתם שופע כל טוב, ובחזית, כאשר נאלצו להינתק מן השפע - כמה סבלו. עבד ה', אשר על ידי מצוות התורה לומד להיות אדון לגופו, אשר לא לגופו כפוף הוא אלא לבורא העולם - הוא לבדו חופשי. זהו חג החירות!"

מחייאות כפיים סוערות ליוו את מילותי האחרונות שהדהדו בשקט המוחלט ששרר ברחבי האולם.

הצצתי בזוית העין וראיתי שבין המריעים נמצאים גם כאלה שעדיין רחוקים משמירת תורה ומצוות.

הנקודה היהודית הפנימית שבתוכם שמעה והפנימה!

המסר הובן היטב!

בשתיים לפנות בוקר עזבו אחרוני היהודים את המתפרה, וחיוך של אושר שפוך על פניהם. אכן, היה זה חג החירות, חירות מן הזמן ותנאי המקום, חירות מעול זרים ושעבוד היצר.

(מתוך 'ספיר ויהלום' - הגדה של פסח)

האם ניתן לברך ברכת האילנות שלא בחודש ניסן?

בימים אלו לומדים הלכות ברכות בדף היומי בהלכה במשנה ברורה הצטרף עכשיו גם אתה, לעשרות אלפי הלומדים ותזכה להיות מהזוכים ל'מזבטח לו שהוא בן עולם הבא' להצטרפות ללימוד ולתכניות המבחינים והמלגות, הכנסו לעמוד 'נדרים פלוס'

תודה הרב, הוא מסיים. נתת לי את המתנה הכי גדולה שקיבלתי אי פעם!!
 אני לא מוותר ומנסה בזהירות: "תגיד, אתה לא מצטער שלא הלכת לאיפה שתיכוננת?"
 יהודה לא מבין בכלל מה אני רוצה. אם היית שואל אותי קודם לא הייתי מאמין שאני יכול להתגבר. היומיים של הכי הרבה אקשן בשנה... אבל היום, נו. היום אני יכול לחתום לך שגם אם תשלם לי שנה הבאה אני לא מוכן ללכת למקומות כאלו. את הטעם הקדוש הזה שטעמתי השנה אני רוצה לחוות כל שנה וכל השנה!
 אמרתי לו שאת הסיפור שלו אני הולך לכתוב לגיליון פסח. לשאלתו מה יש ללמוד מההתמודדות שלו בפורים לפסח עניתי לו שאת האושר שהוא חווה עכשיו, את השמחה העצומה הזו שהוא מרגיש, את תחושת השיחרור, את זה צריך להעביר לכל מי שנרתע מלעבוד על יציאה מהמצרים הפרטי שלו. כל מי שחושב שלשנות הרגלים ולפרוץ מחסומים זה קשה ולא בטוח שזה שווה צריך לבוא לפגוש אותך ווירטואלית מעל גבי הגיליון ולחוש יחד איתך את ההרגשה של התענוג והשמחה.
 כל אחד שמתלבט אם לעשות שינוי ולבקוע את המחסום צריך לשאול אחד שכבר עשה את זה. אין תחליף לתחושה הנפלאה הזו. אין ערוך לאושר שממלא את מי שכבר זכה.
 אילו הוציאנו ממצרים - דיינו.

הקשות. לקחתי 2 חברים ונסעתי לבת ים. הייתי שם אצל הדודים, שמחתי רקדתי, שתיתי והתפרקתי. בצורה שונה לחלוטין ממה שהייתי רגיל עד היום. שמחה של מצווה.
 לקראת ערב עליתי לירושלים. אני גר במרכז העיר ממש, קרוב מאוד מאוד לכל מה שאני רוצה לברוח ממנו.
 כאן כבר עמדו לו דמעות ממש בעיניים.
 עד אחת בלילה רקדנו בבית עם חברים. הייתי שתוי מאוד כשנגמרו הריקודים בבית, בכיס בער לי הכרטיס... מתוך הערפל שהשתלט על המוח לקחתי חבר ולפני שהיצר מגיע לבקר, צענתי במהירות לכותל. במקום להיות איפה שלא צריך, ישבתי עד תפילת וותיקין וצעקתי בגרון נחר מאלכוהול ודמעות שלוש שעות את כל ספר התהילים! מעולם לא הרגשתי כזו תחושה! דיברתי איתו יתברך על כל מה שרציתי, צעקתי לו את כל מה שהיה לי בתוך הלב. אחרי התפילה חזרתי הביתה. ברור שאחרי כזה לילה של קדושה, הפורים שלך נראה אחרת לגמרי.
 כעת גם לי יורדות דמעות. אבל יהודה לא מוותר.
 אף שנה לא היה לי כזה חג. מעולם לא שמחתי ככה. בלי צורך להרשים אף אחד, בלי לעשות שום תנועה או ריקוד כדי להסב תשומת לב. פשוט יומיים של שמחה פנימית אמיתית.
 פתאום הוא מתחיל לצחוק... היי... הרי אתה אמרת לי לפני פורים שזה מה שאני יאמר...

המשך מעמוד 42 | הרב ישי פריד שליט"א

שממנו שתו 'לחיים' באותו יום, לאמור: זכור את להיטותך לקחתני לחתן, כשלא הסכמת לשמוע על דחיה אפילו ביום אחד, ומיהרת לשתות 'לחיים' עם הבקבוק הראשון שמצאת. מה לך אפוא כי תלין, בבקשה הנח לי לעסוק בתורה ובעבודה כרצוני מימים ימימה. סיים הרבי מרופשיץ והסביר לתלמידיו: ה'מרור' שהקב"ה מצווה עלינו לאכול בליל פסח הוא כדי להזכיר לנו את המרירות הנוראה שסבלנו במצרים, ואת חובתנו להכיר טובה להקב"ה ולהודות לו על שהוציאנו משם לחרות, וכמובן גם את התביעה העצומה שנובעת מכך - האם אנו אכן מתנהגים כלפיו בהתאם.
 ולעומת זה אנו מגביהים גם את המצה, ואומרים: מצה זו על שום מה, על שלא הספיק הבצק של אבותינו להחמיץ.. אנו מזכירים להקב"ה כביכול איך שמיהר להוציאנו משם בחיפזון בלי להמתין רגע קט מרוב אהבתו וחיבתו אלינו.
 המצה מול המרור בליל הסדר, הם על משקל המלבוש הישן מול בקבוק הליקר שהוציאו החותן וחתנו. לכן הבקשה 'שיהיו מצה ומרור מחותנים לפניך', שנאמרה בטעות ע"י יהודי פשוט - עוררה רעש והתפעלות עצומה בגבתי מרומים.
 גם הסיפור הזה ממחיש מאוד את המסר של אהבת השי"ת לעם ישראל, וזו המהות של חג הפסח שאנו רוצים להעביר לילדים שלנו. ויהי רצון שנזכה לקיים בשלמות את תפקידנו ולראות דורות ישרים מבורכים, ונזכה לאכול מן הזבחים והפסחים עוד השנה, בבניין בית המקדש במהרה בימינו אמן.

'מונחים לפניך'. התלמידים לא התאפקו מלצחוק, אך הרבי כלל לא צחק אלא פתח סיפר להם מעשה:
 פעם הגיע לאחת הישיבות גביר יהודי ושמו שמערל, שחיפש חתן עבור בתו היחידה, ורצה כמובן את הבחור הכי טוב בישיבה, כליל המעלות.
 הראו לו את 'סנדרל', הבחור הצנוע שיושב בקרן זווית ולא פסיק פומיה מגירסא, הוא ה'ש"ס המהלך' של הישיבה.
 משהבין שמערל הגביר בחושי המסחריים שהבחור הזה הוא המרגלית שחיפש זמן רב, והיות וסוחר ממולח הוא, לא ייתן להזדמנות זו לחמוק מידי. הוא נחפז חיש מהר לסגור 'וארט' ולשבור צלחת, ולא אבה לשמוע על שום דחייה אף לא ביום אחד, אלא מיד עשה 'לחיים' על בקבוק ליקר פשוט שמצא שם עם כמה תופינים יבשים. כמובן שאחר כך דאג לכל מחסורו של החתן בפאר והדר ולחתונה מפוארת כראוי.
 עברו הרבה שנים, שמערל הגביר הזדקן וביקש מחתנו ר' סנדר שיאות להיכנס קצת לעסקיו כדי שיוכל לעזוב את העולם בידיעה שיש מי שממשיך את דרכו. אך ר' סנדר שבן עלייה היה לא אבה לשמוע על כך בשום אופן, וכך נוצר ויכוח ביניהם.
 הלך שמערל והביא מהמרתף שקית עם בלויי הסחבות אותן לבש סנדר כשנפגשו לראשונה, באומרו: תראה מאילו אשפתות הרמתי אותך ולאן הבאתי אותך, הגיע הזמן להכיר טובה על כל מה שעשיתי למענך.
 ר' סנדר לא התמהמה, ושלף לעומתו את בקבוק הליקר הפשוט

נושאי
הלימוד
ב'דף יומי'
בהלכה'

כיצד נהג הגרי"ז מבריסק זצ"ל לעשות 'הטבת חלום'? ומדוע נהגו במקומות רבים בליטא לבוא אל הרב שיפתור את החלומות לטובה?

חלום הגורם לעוגמת נפש, ניתן 'להטיבו' באופן זה: החולם עומד בפני שלושה מאוהביו, ואומר להם: "חֲלֹמָא טָבָא חָזְאִי" [= חלום טוב ראיתי], והם עונים לו שלוש פעמים: "טָבָא הוּא וְטָבָא לְהוּי, רַחֲמָנָא לְשׁוּיָה לְטַב, שְׁבַע זְמַנִּין לְגַזְרוּ עֲלֵיהּ מִן שְׁמַיָּא דִּי לְהוּי טָבָא וְיַחְוֵי טָבָא" [= טוב הוא וטוב יהיה, ה' ישימונו לטוב, שבע פעמים יגזרו עליו מן השמים שיהיה טוב, ויהיה טוב]. ויש אומרים, שצריכים לומר לו את נוסח ההטבה שבע פעמים. ובשעת ההטבה, יעביר החולם את החלום במחשבתו. ובסיום ההטבה, אם אינו מתענה תענית חלום בשעת ההטבה, יאמרו לו את הכתוב בספר קהלת: "לֶךְ אֲכַל בִּשְׂמִינָה לְחֻמְךָ וְשִׂתָּה בְּלֶב טוֹב יִינֶךָ". ומי שנפשו עגומה מחמת החלום, מצוה עליו לעשות 'הטבת חלום'; ואף חל על מצוה זו הכלל: "זריזים מקדימים למצוות", ולכן ראוי לעשותה מיד כשמתאפשר. ויש לעשות את ההטבה גם כאשר החולם מתענה 'תענית חלום' [ראה להלן]; וניתן לעשותה אף בשבת.

והגר"מ שטרנבוך זצ"ל כותב ומעיד: "הטבת חלום היינו בפני שלושה אוהבים דוקא, כמבואר בגמרא ובשולחן ערוך, ומרן הגרי"ז סולוביצ'יק זצ"ל הגאב"ד דבריסק נהג להקפיד מאוד על כך". ומוסיף, שלכאורה, השלושה הם במקום 'בית דין' ש'מטיבים את החלום, ולפי זה היה ראוי להיזהר שלא יהיו קרובים זה לזה, כדין בית דין, אבל גם בנוגע לכך הוא מעיד שהגרי"ז מבריסק זצ"ל לא הקפיד על כך, וקטיב את החלום בפני בניו. והערוך השולחן מסביר כי ה'סגולה' - כלשונו - ב'הטבת חלום' היא, ששלושת האוהבים פותרים את החלום לטובה. ומוסיף: "ואולי מפני זה המנהג בהרבה מקומות, שמי שחלם לו חלום לא טוב, בא לפני רב העיר לבקש לפתור לו את החלום, והרב ממציא לו פתרון לטובה, שהרי לענין דיני ממונות 'יחיד מומחה' דינו כשלושה הדיוטות, ומסתמא הרב אוהב את כל בני העיר, והרי זה כציוו חז"ל להטיב בפני שלושה אוהבים, והרב אומר שיהיה לטובה".

ואם אינו מוצא שלושה גדולים - כתב הערוך השולחן שייטיב את החלום בפני שלושה קטנים שמבינים לשון הקודש ולומדים מקרא היטב. וכעין זה כתב הכף החיים, שיכולים לצרף קטנים להטבת חלום.

ואשה - הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאינה יכולה להטיב את חלומה בפני שלוש נשים אלא בפני שלושה אנשים. ועוד הורה, שהחולם צריך להופיע בעצמו בפני שלושת ה'מטיבים', והטבה על ידי שליח אינה מועילה.

מדוע מותר להתענות 'תענית חלום' בשבת? אילו חלומות אינם טעונים 'תענית חלום'? והאם בזמננו צריך להתענות 'תענית חלום'?

חכמינו ז"ל אמרו: "יפה תענית לחלום כאש לנעורת". נעורת, היא פסולת הפשתן הנשרפת כולה באיבחה אחת; כלומר, אם אדם חלם חלום רע שיש בו ממש, רמז על רעה העתידה לבוא, התענית מבטלת את הגזירה לאתרו ולחלוטין.

ותועלת זו של התענית, היא דווקא כשמתענה באותו היום שחלם, ולכן יש להתענות אפילו בערב ובשבת; וזוהי התענית היחידה המותרת בשבת. וכמו כן, אין התענית מועילה אלא כשמתלווה אליה תשובה על החטאים, כי התענית מועילה כעין תועלתו של קרבן לכפרה על חטא; וכשם שהקרבן אינו מועיל בלא תשובה, כפי שנאמר במשלי: "זָבַח רְשָׁעִים תִּזְעַבָּה", כך גם התענית. ולמרות התועלת הברורה של 'תענית חלום', אינה חובה אלא רשות. ומעוברות ומניקות לא יתענו, אלא 'יפדו' את התענית בכסף לצדקה, כל אחת כפי יכולתה הכספית, משום שצער הממון שקול כנגד צער התענית. ומי שחלם בענין שהרהר בו ביום - כתב המשנה ברורה שאין בחלומו ממש, ואין צורך בתענית חלום. וכן כתב הערוך השולחן לענין מי שמילא את כרסו באכילה ובשתייה לפני השינה, וכן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל לענין חלומות של ילדים. וכן כתב המשנה ברורה לענין אדם השרוי בצער גדול, שאין בחלומו הרע ממש, אלא הוא בא מחמת הצער. ולדעת החזון איש, בזמננו אין צורך להתענות תענית חלום כלל, משום שאין החלומות מראים מאומה, אלא באים רק ממחשבות האדם במשך היום. והעיד על עצמו במכתב שכך מנהגו, שלא להתייחס לחלומות כלל. ולאחרים הורה לומר את התפילה להטבת חלום הנאמרת בשעת ברכת כהנים, אך הוא עצמו אף לא אמר תפילה זו. ויש שמסרו בשמו, שהורה מסיבה זו שלא להתענות תענית חלום בשבת. ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אין הכרע בדבר.

עד מתי ניתן לברך 'הטוב והמטיב' על לידת בן? מה מברכים בלידת בן ובת יחד? האם מברכים ברכת ההודאה בלידת פג הנמצא בסכנת חיים?

בלידת בן, יברכו האב והאם 'הטוב והמטיב', ואף אם כבר יש להם כמה בנים. ובלידת תאומים - הורו הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, שיברכו על שניהם יחד; אך אם בירכו על האחד לפני לידת השני, ישוּבו ויברכו על השני. ומי שטעה ובירך על בן 'שהחינו' - הורו הגרי"ש אלישיב זצ"ל והגר"נ

קרליץ זצ"ל, שלא יברך 'הטוב והמטיב'.

ולכתחילה, יברכו סמוך ללידה, ואם לא בירכו סמוך ללידה, יברכו לאחר מכן, והפוסקים כתבו הגדרות שונות בקשר להגבלת הזמן שבו ניתן לברך: לדעת הקצות השולחן, ניתן לברך רק בעוד שעסוקים בבשורת הלידה ולא הסיחו את דעתם ממנה; לדעת הכף החיים, ניתן לברך רק בעוד שהשמחה קיימת בלבם בתוקפה; לדעת המזור וקציעה, ניתן לברך עד שלושה ימים מהלידה; ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, ניתן לברך עד היום השמיני, יום הברית, אם עדיין השמחה בלבו.

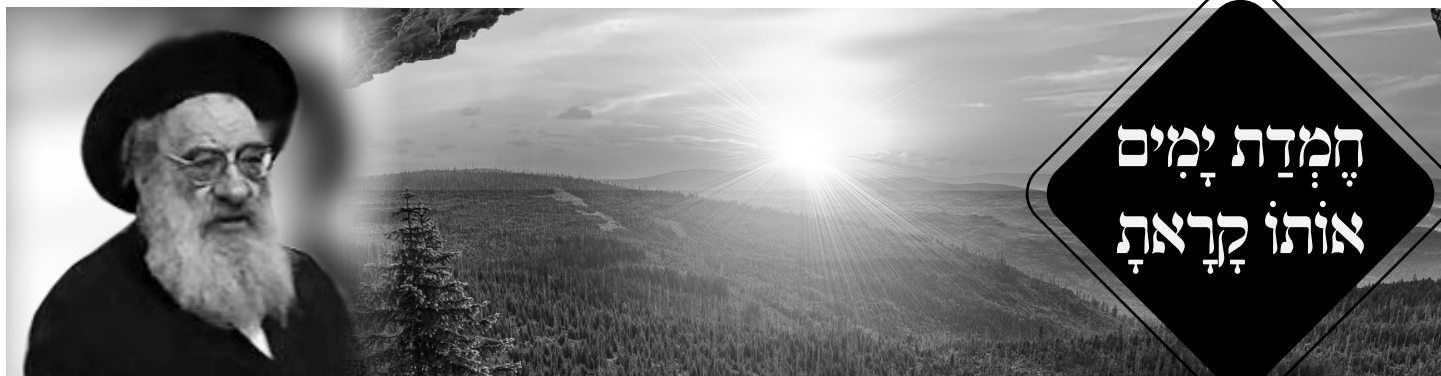
ובלידת בת, אף אם האב והאם שמחים במיוחד, וכגון שהיו להם כמה בנים והשתוקקו ללידת בת, לא יברכו 'הטוב והמטיב' כבלידת בן. אולם, בפעם הראשונה בה האב רואה את הבת - כתב המשנה ברורה שיברך 'שהחינו'. והורו הגר"ש ז' אויערבך זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, שגם האם תברך 'שהחינו' בפעם הראשונה שרואה את בתה. ובדיעבד, רשאים לברך אף לאחר הראיה הראשונה, כל עוד שהשמחה קיימת בלבם בתוקפה.

ואם נולדו בן ובת יחד - לדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, מברכים 'הטוב והמטיב' על שניהם; אך לדעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל, מברכים 'הטוב והמטיב' על הבן, ו'שהחינו' על הבת. ועל נכד ונכדה - דעת הגר"ש ז' אויערבך זצ"ל, הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, שאין לברך 'שהחינו' בעת ראייתם בפעם הראשונה. ומי שטעה ובירך על לידת בתו 'הטוב והמטיב' - דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל, שלא יברך 'שהחינו' בעת ראייתה. ועל בת שנולדה לאחר זמן רב שבו לא היו להוריה ילדים כלל - לדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, יברכו 'הטוב והמטיב'; אך לדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, לא יברכו 'הטוב והמטיב'.

ופג הנמצא בסכנת חיים - דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קניבסקי זצ"ל, שאין לברך עליו 'הטוב והמטיב' בשעת הלידה, אלא לאחר שיצא מכלל סכנת חיים. והוסיף הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שאם לדעת הרופאים ניתן להתגבר על הסכנה, ניתן לברך כבר בשעת הלידה. ופגה הנמצאת בסכנת חיים - דעת הגר"נ קרליץ זצ"ל שאין לברך 'שהחינו' בעת ראייתה, ומאידך, גם לאחר שיצאה מכלל סכנה אין לברך 'שהחינו' על ראייתה בפעם הראשונה, משום שהורגלו בכך. ודעת הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שיש לברך 'שהחינו' בעת ראייתה בפעם הראשונה.

הַמִּדַּת יָמִים אוֹתוֹ קָרָאתָ

האם מכת דם לא היתה 'מוות' במלא מובן המילה? ומכת צפרדע - האם היא היתה מתוקה כדבש? וכינים, מה איתם? וכך הלאה! הלא כל המכות כולם היו נוראות ואיומות! מדוע איפוא נחרד פרעה במיוחד ואיבד את עשתונותיו דווקא בעקבות מכת ארבה?

הגה"צ רבי שבתי יודלביץ זצוק"ל על המכה של האדוקים' ושמירת השבת של הארבה

נאמר (שמות כ', י"א): "כי ששת ימים עשה ד' את השמים ואת הארץ, את הים ואת כל אשר בס, וינח ביום השביעי, על כן ברך ד' את יום השבת ויקדשהו", ומכאן מוצא הוא רמז נפלא ומחדש כי גם הארבה שמר שבת... ששה ימים הוא אכל את כל תבואת מצרים בתבון, אולם ביום השביעי - הוא נח ולא עשה מאומה...

מענתה, נוכל אף להבין מה כל-כך הציק לפרעה במכת ארבה... שכן עם המכות עצמן - הוא עוד הצליח להסתדר, אבל כאשר לפתע הוא רואה מולו 'מכה של אדוקים', ארבה-שומר-שבת המכה את גבולו - בכך הוא לא יכול היה לעמוד...

אולי נראים הדברים כהלצה או כמילתא דבדיחותא, אך למעשה, לכשנתבונן סביבנו נמצא כי לצערנו יש בהם הרבה מן האמת... כאשר המדינה כולה בסכנת קריסה, הכלכלה מתמוטטת, החינוך כושל, ואף הפשע משתלט ופושה בכל שדרות הציבור, מה מטריד את קברניטי המדינה?

מה מטריד את שונאי ישראל שבקרבתנו? אי-אלו שומרי שבת, אי-אלו בני תורה העושים ימיהם ולילותם בבית המדרש ושוקדים על תלמודם... את האדוקים הללו - הם לא יכולים לסבול... נעבאך... הרי הם ממש בבחינת 'פרעה הרשע' רח"ל!

(ד'רשות המגיד', מועדים ב' - פורים פסח)

מוצאים אנו כי בעקבות מכת ארבה - התחולל מהפך בדעתו של פרעה הרשע... בעוד שהמכות הקודמות לא הזיזו אותו מדעתו אפילו כהוא-זה, ולא גרמו לו להרהור קל שבקלים של תשובה - הרי שבעקבות מכת ארבה הוא כבר שינה את טעמו, וכפי שמתארת לנו התורה הקדושה (שמות י', י"ד - י"ז):

"ויעל הארבה על כל ארץ מצרים, ... וימהר פרעה לקרא למשה ולאהרן, ויאמר חטאתי לד' אלקיכם ולכם. ועתה שא נא חטאתי אך הפעם, והעתירו לד' אלקיכם ויסר מעלי רק את המות הזה."

הנה לפתע פרעה נהיה לבעל-תשובה אמיתי, הוא מתוודה על חטאו, ומבקש את מחילתו של משה רבינו... הפלא ופלא! ובכלל, פרעה מגדיר את מכת ארבה' כ'מוות הזה', הגדרה חריפה ביותר... ולכאורה, כלום המכות הקודמות - היו קלות יותר? האם מכת דם לא היתה 'מות' במלא מובן המילה? ומכת צפרדע - האם היא היתה מתוקה כדבש? וכינים, מה איתם? וכך הלאה! הלא כל המכות

כולם היו נוראות ואיומות! מדוע איפוא נחרד פרעה במיוחד ואיבד את עשתונותיו דווקא בעקבות מכת ארבה?

ובכן, תשובה לדבר נוכל למצוא אם נעיין בחידושו של 'בעל הטורים' בפרשה זו... שכן על המילים 'וינח הארבה' - מעיר בעל הטורים כי לשון מקבילה מציינו בתורה אף באשר ליום השבת עליו

העלון מופץ לזיכוי הרבים, אנה הימנעו מקריאה בשעת התפילה וקריאת התורה

גליון 622
שנה י"ג תשפ"ד

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

האחד סמך על השני

מעשה בר' ירמיה ששלח סל עם תאנים שלא היו מעושרים לר' זירא, והיה ר' ירמיה סובר ואומר, וכי ר' זירא יאכל דבר עד שלא יתקנו תחלה? ור' זירא חשב ואמר, וכי ר' ירמיה ישלח לי דבר שאינו מתוקן? בין כך ובין כך נאכלו אלו התאנים בעודן טבל. למחר עמד ר' זירא עם ר' ירמיה, שאל אותו ר' זירא, התאנים ששלחת לי הפרשת מהן מעשר? אמר לו ר' ירמיה לא הפרשתי מהן מעשר, כי חשבתי ואמרתי, וכי ר' זירא יאכל פירות שאינם מתוקנים? אמר לו ר' זירא. אף אני אמרתי. וכי ר' ירמיה ישלח לי דבר שאינו מתוקן? אמר ר' אבא בר זבינא בשם ר' זירא. אם הראשונים כמלאכים. אנחנו כבני אדם. ואם הראשונים כבני אדם אנחנו כחמורים. ולא כחמורו של ר' פינחס בן יאיר, שלא אכל דבר שאינו מתוקן.

(לפי דמאי פ"א ה"ג)

פרשת השבוע

ועץ ארז ושני תולעת ואזוב (יד ד)

שאלו את הרה"ק בעל חידושי הרים האדמו"ר הראשון מגור זיע"א, התורה צייתה לקחת לטהרת מצורע, עץ ארז ואזוב, ארז מובן כדי לכפר על גיאות, אבל אזוב בשביל מה? הרי הוא מסמל ענוה ושפלות. ענה הרבי, לפעמים יש צורך לכפר גם על ענוה, בא עני לאיש ומבקשו טובה, עונה המבקש, מה אני בעיני הבריות, ומה ערכי, כי אעשה טובות, ואחרי כן, כשמישהו פוגע בכבודו, הריהו יורד לחייו, על ענוה כזו צריכים כפרה, או אם בא לפניך דבר הנוגע לכבוד שמים, יש לצאת ולהתריע בעוז עליו, ואתה מתעטף בענוה ומתנצל מי אני ומה אני מי ישמע לקולי, אך ברגע שמישהו יפגע בך, תהא מוכן לירד לחייו, תיקום ותטור, זוהי ענוה פסולה, ומדי כפרת אדם זה, יגביה עצמו כארז כדבר שנאמר ויגבה לבו בדרכי ה'.

ועץ ארז ושני תולעת ואזוב י"ד-ה' מזה תקנתו ויתרפא ישפיל עצמו מגאותו כתולעת ואזוב (רש"י). מסופר על הרה"ק רבי רפאל מבראשד זיע"א, שהיה אומר, יכול אני לפטור את עצמי מך הדין, מלבד אם ידונו אותי על מידת הגאווה. כשיכניסו אותי לדין וישאלו אותי את השאלות הידועות, נשאת ונתת באמונה, תהיה תשובתי ברורה ופשוטה, מעולם לא הייתי סוחר או חנווני, ולא היה לי כל משא ומתן עם מי שהוא. אם ישאלו אותי קבעת עתים לתורה, פלפלת בחכמה, אענה לאלתר, עם הארץ הייתי, אם ישאלוני הרבית בתפילות ותחנונים, בצומות וסיגופים, תהיה תשובתי, חלוש ותש כוח הייתי, כשישאלוני נתת צדקה לעניים, אחזיר להם תשובה אמיתית, עני ואביון הייתי. ואולם חושש אני פן ישאלוניך אם עם הארץ הייתך חלוש ותשוש כחף ואף עני ואביוןך אם כחף על מה ולמה התגאית? על שאלה זאת לא אוכל לתת כל תשובה, ואוי לי מיום הדין, אוי לי מיום התוכחה.

זמני השבת

זמני כניסת השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 7:50 ת"א: 7:52 ר"ת: 8:26

פרשת מצורע-שבת הגדול

ירושלים: 6:35 ת"א: 6:51

ברכתו של ה"צמח צדק" זיע"א (יומא דהילולא י"ג ניסן)

היה היה פעם יהודי שהיה גר בכפר בין גויים רבים ומעט יהודים, שמו של היהודי היה הלל או כפי שקראו לו בכפר "הילקה", ופרנסתו היתה מבית מרוח שחבר מהפריץ המקומי, הגויים שהיו נכנסים לפונדק שלו כדי ללגום כוסית יי"ש ולאכול מנה דג ממולא טעים, אהבו את הילקה השקט וההגון שהתייחס עליהם בידידות ולא לקח מהם אף פעם אפילו קופייקה (פרויטה) מיותרת, והגויים השיכורים כיבדוהו בשל כך. רק גוי אחד ושמו סטפן הראה להילקה היהודי שנאה גלויה, היה זה גוי גס רוח שיכור כמעט תמיד, ופיו מלא קללות, כאשר הילקה ראה שסטפן לקח כבר משקה מעל למידה, היו מסרב למכור לו יותר, ולא אחת אף נאלץ "ללוות" את השיכור בעל כרחו כמובן אל מחוץ לבית המרוח.

סטפן שנפגע, נשבע להינקם מהיהודי הילקה מאחר שהוא היה חייב לו סכום כסף הגון תמורת המשקה ששתה אצלו, היה ה"פתרון" הנוח ביותר להרוג את היהודי, ובוזה לסלק הן את הפונדקאי השנוא והן להיפטר מהחובות הרבים שהיה חייב ליהודי. אולם הוא פחד להרגו שמא יישלח לסיביר, ועל כן החליט כי יעליל עליו עלילה ויהי מה, אומר ועושה.

סטפן הלך לעיר הסמוכה וסיפר שם למשטרה כי בעל המרוח הילקה, מרמה את הממשלה, ע"י כך שלא על כל כמות היי"ש שהוא מוכר הוא משלם המכס בחוק אלא רק על חלק ממנו, כעדים המוכנים לאשר את דבריו, הוא מסר שמות של מספר איכרים מכפרים סמוכים, שהיו מוכנים להישבע כי הילקה מכר גם להם יי"ש לא חוקי, גויים אלה היו חבריו של סטפן טיפוסים מפוקפקים כמוהו, אשר שנאת היהודים שבערה בקרבם דחפה אותם לכל דבר פשע, התלונה הוגשה ובעקבותיה באה החקירה, עדי השקר של סטפן הופיעו ונשבעו לשקר, באשרם את העלילה כאילו היתה עובדה קיימת ומוכחת, התובע שבעצמו היה אנטישמי לא קטן, מצא כאן הזדמנות לנגח את כל היהודים ולכנותם רמאים, הוא תבע להטיל על הילקה את העונש החמור ביותר הקבוע בחוק למקרה מסוג זה.

הילקה מצידו הכחיש כמובן את אשמות השווא, כשדמעות עומדות בעיניו הוא הצהיר כי הוא חף מפשע, וכי נפל קרבן לעלילה שטפל עליו סטפן במגמה להינקם ממנו, באו גם גויים רבים והעידו כי הילקה הנו אדם ישר ולא יעלה על הדעת להאשימו בכגון דא, אפילו הפריץ ממנו חקר הילקה את בית המרוח, מצא לנכון לומר כמה מלים לטובת היהודי "שלו", החוקרים ראו והבינו כי הילקה אינו אשם, אך מאידך לא יכלו לבטל את ה"עדויות" שבועה, וכך נמשך הענין קרוב לשנה. לבסוף התקרב היום בו עמד המשפט להתקיים, מצבו של הילקה היה רופף ביותר, והוא ישב בביתו יומם ולילה שבור ורצוף ואמר תהילים כשעיניו זולגות דמעות, אשתו של הילקה היתה בתו של יהודי כפרי שהתגורר בקרבת העיירה ליובאוויטש, ואביה היה חסיד ליובאוויטש,

וממנו היא שמעה לעתים קרובות על הרה"ק רבי מנחם מנדל ה"צמח צדק" זיע"א, על צדקותו ועל גדולתו, וכיצד הוא הושיע יהודים רבים בעצתו ובברכתו ובתפילותיו, עתה כאשר בעלה היה נתון בצרה, יעצה לו לנסוע לרבי ולשטוח את צרותיו בפניו, וברכתו וודאי תתקיים. להילקה מצידו לא היה רקע חסידי, אביו לא היה חסיד והוא בעצמו מעולם לא נסע אל שום רבי, על כן הוא סירב בתחילה לשמוע לעצה ה"מזורה" של אשתו, וביטל אותה במחי יד.

אולם ככל שהתקרב מועד המשפט ובלית ברירה, הוא החליט לשמוע בקול אשתו, רתם סוס לעגלה ונסע לליובאוויטש, בהגיעו לחצר הרבי התברר לו חיש מהר כי להגיע אל הרבי זה כלל לא פשוט, הגבאי הודיע לו כי חסידיים רבים וביניהם סוחרים חשובים, ממתינים זה ימים מספר כדי להיכנס אל הרבי ל"יחידות", וגם הוא הילקה יצטרך לחכות כמוהם בסבלנות, אם ירצה להתקבל, ברגע הראשון התחרט הילקה על כל הנסיעה, אולם לאחר מכן התאווש וסיפר לגבאי על הצרה שהוא נתון בה, את תאריך המשפט המתקרב ואת בקשתו לברכה מהרבי, דבריו נגעו ללבו של הגבאי והוא הבטיח לו לנהוג לגביו לפני משורת הדין. ואכן כבר למחרת היום הודיע לו הגבאי כי יתכונן להיכנס אל הרבי.

בהיכנסו אל הרבי נתקף הילקה לפתע הרגשה של חדלון, מבוכה ואובדן עצות, הוא עמד לרגע באין אומר, ומיד פרץ בבכי מר, הוא שפך את מר לבו לפני הרבי וסיפר לו את הכל מהחל ועד כלה, הרבי שמע אותו בסבלנות, ולאחר מכן אמר: "אל תבכה הלל ואל תתלונן, השם יתברך יעזור לך, שום דבר בעולם ושום יצור או חפץ לא נבראו בכדי, אלא לתועלת מסוימת, אפילו עכברים מביאים לפעמים תועלת, סע הביתה יהודי יקר ושם מבטחך בה' יתברך". הילקה יצא מהרבי מעורר אם כי בעצם לא ידע ולא הבין למה התכוון הרבי בדבריו, אולם הוא קיווה כי ברכת הרבי תתקיים והשם יתברך יעזור לו במצוקתו. כאשר הגיע לביתו סיפר את הדברים לאשתו, היא שמחה שמחה גדולה ומיד הסיחה מדעתה כל דאגה, אם כי גם היא לא הבינה יותר ממנו ביחס למשמעות דבריו של הרבי, אולם היא בטחה בה' שתקייים ברכת הצדיק.

הגיע יום המשפט, הילקה ואשתו נסעו העירה, הוא מודאג וחושש לבאות והיא מלאה בטחון ומעודדת את בעלה, אולם בית המשפט היה מלא מפנה לפה, יהודים וגויים, כולם היו סקרנים לדעת כיצד יסתיים המשפט. הילקה ישב על ספסל הנאשמים חיוור ומודאג וכיפה שחורה גדולה מכסה את ראשו, הוא לא נתן את דעתו על המתרחש באולם וכל מעיניו היו נתונים בפסקי תהילים אותם רחשו שפתיו חרש.

המשפט נפתח והעד הראשון, סטפן הידוע לשימצה ניגש אל הדוכן וחזר על דברי עדותו שהיו יסוד לעלילה, אולם כאשר שניגורו של הילקה החל לחקרו חקירת שתי וערב, התבלבל סטפן והסתבך בדברים שסותרו זה את זה, לבסוף הוא נאחז בטענה כי הנה העדים האחרים יאשרו כולם את דבריו.

זכרני ה' ברצון עמך

משל לכת של כפריים שסקלו חצר המלך באבנים ועפרו בעפר, ויבואו עבדי המלך ונתנום אל בית הכלא אל בור תחתיות, והנה החכמים שבהם אמרו מדוע נתנו אל הבור? ויבואו ויגידו אל המלך דבריהם כי אלו האבנים כולם אבנים טובות המה, נלטשם עד שיזהרו כוזהר הרקיע וכעצם השמיים לטוהר, ויאמר המלך כדבריכם כן תעשו, ויעשו כן. ויקבעם המלך במלבושיו ובכתרו, ותהי לו לכבוד גדול ולעושר רב, וינשא את האנשים האלו לטשי האבנים על כל השרים אשר אתו. ויבואו גם האחרים לפני המלך ויאמרו גם אנחנו זרקנו אבנים, ואם אז לא חכמנו ללטשם ולהצהירם, מ"מ הלא חכמינו לטשו הכל גם שלנו גם שלהם, ולא עוד אלא אבנים שזרקנו גדולים היו משלהם, והרי אבנינו קבועים בכתרך ובכיסאך ואיך לא נטול שכר עליהם? ויטיבו דבריהם בעיני המלך ויתן להם שכר רב ג"כ, אך לא כמו הראשונים.

והנמשל: כי החוטאים המה הפוגמים הזורקים אבנים ועפר לחצר מלכו של עולם ית"ש, וכל ישראל ערבים זה בזה, והיה כי יבואו חסידי בני עמנו וישובו אל ה', המה מהפכים החטאים של כל ישראל לזכיות, עד שיקבעו בכתרו ית"ש ויוחקקו על כסא כבודו ויצויירו על מלבושיו, ומלאכי מעלה יראו ויתמהו, וע"ז כתיב (תהלים ק"ב) "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו" פירוש, שיעשו רצון וחקן מן האבנים ועפר אשר סקלו, ועי"ז וייראו גוים את שם ה' וכל מלכי הארץ את כבודך, והנה חלף זאת יעלה ה' את חסידיו מבור תחתיות ויגביה כיסאם ממלאכי השרת. אך דלת העם אשר לא לטשו ולא הפכו מעשיהם לזכיות ע"י תורה ותשובה כראוי, מ"מ באים הם בטענה הלא אנחנו חטאנו יותר מן החסידים, ונהי שלא הפכנום לזכיות מ"מ חסידינו הפכום לזכיות, ונקבעו בכתרך ונתכבדנו על ידינו ולמה נגרע? וזהו שאמר דוד המלך ע"ה "זכרני ה' ברצון עמך וגו'" לראות לכל הפחות בטובת בחיריך, שהרי עב"פ חטאנו עם אבותינו כי בענין החטא אנחנו שווים לאבותינו החסידים, ע"ד אבי אבי רכב ישראל, ויותר מהם כי העוינו והרשענו לכן מגיע לנו שכר ג"כ.

(בשם הרה"ק ה"ח"תם סופר" זיע"א)

אולם כאשר הכריזו את שמותיהם של העדים האחרים בני כנופייתו של סטפן שיבואו ויעידו, איש לא נענה כי איש מהם לא נכח במקום, התברר כי באורח פלא קרה לכל אחד מהם משהו שמנע בעדו מלהופיע, אחד מהם נפצע קשה בחוטבו עצים ביער, שני טבע בנהר, ואילו שני אחרים רבו ביניהם והעניינים הגיעו עד כדי קרב סכינים ועתה שניהם מוטלים על ערש דווי.

לכאורה המצב נראה טוב מאד, אין עדים ואין עדויות, אולם התובע אינו מוותר בנקל, הוא טוען כי בעצם אין צורך להשמיע את העדויות מחדש לאחר שהן ניגבו כבר ורשומות בפרוטוקול, כל מה שכבוד בית המשפט צריך לעשות זה לקרוא את הפרוטוקול של גביית העדויות ולהסתמך עליו טען התובע. השופט החליט כי צדקו דברי התובע, נתן הוראה לפקיד בית משפט להביא את הפרוטוקול של החקירה בו כלולות העדויות, באולם הושלך הס והשופט חיכה בחוסר סבלנות לבוא הפקיד, לבסוף הוא חזר בידיים ריקות, הוא ניגש אל השופט ולוחש לאזנו משהו, ואילו הלה צועק עליו בקול "תביא מה שיש שם". "אבל כבוד השופט" טוען הפקיד "אין שם מאומה, העכברים אכלו את הכל ולא נותר כלום", "זה לא יתכן, זה לא יאומן, תביא הנה את כל המגירה", מצווה השופט כשהוא כועס כולו על הפקיד ה"שלומיאל", הפקיד יוצא במהירות, ומיד הוא נכנס חזרה, סוחב עמו מגירה גדולה, אותה הוא מעמיד על שלחן השופט, השופט הכניס את ידו למגירה וחיטט בה שעה ארוכה במגמה להעלות ממנה לפחות פיסת נייר שלמה אחת, אולם לשווא, כל הניירות שהיו במגירה זו כורסמו ע"י עכברים בצורה כה יסודית שלא נותרה ביניהם פיסת נייר שלמה אחת.

"כבוד השופט" הצטדק הפקיד "מעולם עוד לא קרה דבר כזה אצלנו", והוא הוסיף כאילו לעצמו "זה בכלל מוזר מאד, המסמכים הרבים שבשאר המגירות באותו ארון עצמו נשמרו כהלכה, מבלי שהעכברים יגעו בהם, רק המסמכים שבמגירה זו ניוזקו בצורה כה חמורה ששוב אי אפשר להשתמש בהם". "לא יאומן ממש לא יאומן אך עובדה היא: אין עדויות, אין מסמכים, אף פעם בימי חייו עוד לא היה לי מקרה כזה" אמר השופט כאילו מדבר עם עצמו, אחר כך התאושש ובקול רם ותקיף הכריז את פסק הדין, "האשמה נגד הנאשם לא הוכחה, החשוד משוחרר" הילקה עדיין שקוע היה באמירת תהילים, כאשר ניגשו אליו קרובים ורחוקים ואיחלו לו מול טוב על תוצאות המשפט, עיניו נתמלאו דמעות והוא הודה לה' על שהצילו מצרה צרורה זו. בדרכם הביתה סיפרה לו אשתו את כל ההשתלשלות שהביאה לשחרורו, ואז רק אז הבין הילקה את דברי ה"צמח צדק" אודות היצורים לרבות העכברים שלא נבראו בכדי.

צ'ין אדם לחברו

גמילות חסד מופלא של רוטשילד מעשה באיש חסיד וירא שמים, שישב כל הימים ולמד תורה ועסק בעבודת ה', הוא ובני ביתו חיו בעוני ובמחסור, ובנוסף לכך היו לו חמש בנות שהגיעו לפרקן, ולא היה בידו כסף להשיאן. שמע החסיד שבפריס בירת צרפת חי נדבן מופלג מבית רוטשילד, המעניק סכומים ניכרים לצורכי הכנסת כלה, היה זה ר' יעקב אבי הנדיב הידוע. יצא אפוא לדרך בלב כבוד, ולאחר טלטולים מרובים הגיע לפריס ופנה לבית הכנסת שבקרבת ביתו של רוטשילד. בגמר תפילת שחרית התרוקן היכל בית הכנסת מעשרות המתפללים, ונשאר רק איש בודד שהיה מעוטף בטלית ומעוטר בתפילין ולמד תורה בשקידה רבה. עיין גם החסיד בספר קדוש וחיכה בקוצר רוח שהאיש יסיים את תלמודו, כי סבור היה שאין הוא אלא שמש בית הכנסת. משחלפה כמחצית השעה קם האיש ממקומו, ואז קרב אליו האורח וסח לו מטרת בואו לפריס, וביקשו שיראה לו את מקום מגוריו של רוטשילד. השיב האיש לאורח אני מכיר היטב את הבית שאתה מבקש, ואני מוכן להראות לך את הדרך אל אותו בית, אולם ידוע לי שבעל הבית אינו מקבל היום אורחים, בוא אפוא אתי ואראה לך את בית רוטשילד, ומחר בבוקר תתקבל בודאי על ידו בסבר פנים יפות, ואם שומרי הסף לא יסכימו להכניס אותך לתוך הבית, תציג לפנייהם את הכרטיס הזה שאני נותן לך ולא יהיו לך כל קשיים בשעת הביקור.

למחרת בא החסיד לבית רוטשילד, וכאשר השומרים מנעוהו מלהיכנס פנימה, הציג לפנייהם את הכרטיס שבידו, ומיד נפתחו לפניו דלתות הבית לרווחה, והשומרים הולכייהו בכבוד גדול אל אולם רחב ידיים, ואמרו לו לחכות לנדיב. כעבור רגעים אחדים, נפתחה אחת מדלתות האולם, והחסיד נדהם כשראה לפניו את האיש שהוא נפגש עמו יום קודם בבית הכנסת. מיד הכניסו הנדיב לחדר עבודתו ואמר לו בלשון אבהית, כל הימים אני נוהג להעניק מטבע של מאה פרנקים לצורכי הכנסת כלה, וכיון שיש לך חמש בנות שהגיעו לפרקן, ראוי אתה למענק של חמש מאות פרנקים, אולם, הוסיף המארח לאחר שהייה קלה, החלטתי להעניק לך אלף פרנקים נוספים, מכיון שזיכית אותי במצוה גדולה שלא זכיתי לקיים מעודי ועד היום הזה. ימים רבים אני מקיים בעזרת ה' מצות גמילות חסדים בממוני, אבל לא זכיתי משום מה לקיים מצוה גדולה זו בגופי, אתה הראשון שביקשת ממני להראות לך את הדרך לביתי, וכך עלה בידי לקיים מצות גמילות חסדים בגופי. ועל כך שזיכית אותי במצוה זו הנך ראוי לתודה ולברכה כפולה ומכופלת.

לעבור את כל החיים מבלי לפגוע

באף אחד

מספרים ששאלו פעם את הרה"ק ה"חזון איש" זיע"א, מהי הדרגה הגבוהה ביותר שיהודי יכול להגיע אליה בעולם הזה? והשיב הדרגה הנעלה ביותר היא, "לעבור את כל החיים מבלי לפגוע באף אחד"

תלולא דצדקיא

שבת קודש י"ב ניסן

רבי מרדכי זיסקינד סג"ל לנדא מסטרי ב"ר יואל משה (תרט"ז)

יום ראשון י"ג ניסן

רבינו יוסף קארו ב"ר אפרים (בית יוסף-של"ה) רבינו משה אלשיך ב"ר חיים (אלשיך-שנ"ז) הרה"ק רבי מנחם מענדל ב"ר שלום שכנא (ה"צמח צדק" מליובאוויטש - תרכ"ו)

יום שני י"ד ניסן

הרה"ק רבי אשר ישע"י מראפשיץ ב"ר אליעזר ליפמן (תר"ה)

יום שלישי ט"ז ניסן

יצחק אבינו הרה"ק רבי מאיר מקריסטנופאלי ב"ר צבי (יד המאיר - תקע"ה) הרה"ק רבי אלישע ב"ר ברוך מגורליץ (תש"א)

יום רביעי ט"ז ניסן

לוי בן יעקב משבטי קה

יום חמישי י"ז ניסן

הרה"ק רבי יצחק מסקווירא ב"ר מרדכי מטשענוביל (תרמ"ה) הרה"ק רבי מאיר אבוחצירא ב"ר ישראל (תשמ"ג)

יום שישי י"ח ניסן

רבי מאיר הלוי ב"ר טודרוס (הרמ"ה ה"א ד') הרה"ק רבי חיים אברהם ממיקאליוב ב"ר שלמה (תרל"א)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

עצונה הלכות

נאמר הרה"ג נטילת הכתובים שליט"א מוס"ס "ב"ב אורח" רפרוס יוסף הדר"ס על המערים.

ברכת כהנים (י"ד)

א) אחר שבירכו הכהנים "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן", אינו רשאי החזן להתחיל "ברכה", עד שיכלה מפי כל הציבור "אמן" שעונים אחר ברכת "אשר קדשנו בקדושתו של אהרן". (שו"ע הרב סימן קכ"ח, סעיף כ"ח), וכן אינו רשאי החזן להתחיל "יאר", "ישא", עד שיכלה האמן מפי הציבור. (משנה ברורה שם ס"ק ס"ו).

ב) אין הכהנים רשאים להתחיל בתיבה ומברכת כהנים, יברך וגו' עד שתכלה התיבה מפי המקרא. (שו"ע שם, סעיף י"ח), והטעם כדי שישמעו הציבור התיבה יפה מפי הכהנים, ולא תתערב בה שמיעתם מהמקרא. (שו"ע הרב שם, סעיף כ"ט), וכן המקרא לא יתחיל להקרות תיבה אחרת ומברכת כהנים, עד שיסיימו הכהנים התיבה שלפניה. (משנה ברורה שם, ס"ק ס"ח).

לע"נ הרה"ק

רבי מאיר אבוחצירא ב"ר ישראל

גלב"ע י"ז ניסן זיע"א תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

פני עין חמד

יוצא לאור ע"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מכללת ציון

פְּרֻשֶׁת מְצוּרָע - לְשׁוֹן הָרַע מְזִיק לָךְ

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה חנון אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ' שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.ש כדורי שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרון וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב נתנאל בן ג'ינה

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רונית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה ניט יוסף בן רוחמה אילן בן ג'לייט יפית שרה בת ג'ינה אנאל חביבה בת שולמית לאה בת תמר מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומר בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי סיון רבקה בת אלן אסתר

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו דורי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה אושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה מיטל בת שושנה לימור בת פרידה דרוך בן סופיה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת טסה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כירה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן מזימה עינת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה קסנש בת דגטו רונית בת סבריה יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- ר"ש ובריאות איתנה לימור בת פרידה יניב בן פרידה מאיה בת עדי אורן בן פרידה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

"אני חייב להתוודות. אני הרסתי את החתונה של פלוני. תבקש ממנו שימחל לי על כך".

הרב הלך לדבר עם הבחור שביטלו לו את החתונה. כשהוא שמע את הסיפור הוא אמר: "אם אני אגיד לך שאני מוחל- זה שקר. אני לא מוחל".

הבחור שעבר את תאוונת הדרכים עד היום נמצא בכיסא גלגלים. כמה צריך להיזהר! לכל מילה יש השלכות ומחיר.

הכלי יקר אומר שאם אתה רוצה לדעת איזה עבירה חמורה יותר בעיני הבורא תבדוק כמה פסוקים התורה מקדישה לאותו נושא.

כל העניין של בשר וחלב וכל ההלכות שמופיעות ביורה דעה השורש שלהם הוא רק פסוק אחד: "לא תבשל גדי בחלב אמו". אנחנו מקפידים לשמור ולהרחיק שש שעות מבשר לחלב.

יש שישה פסוקים מצוות ציצית כתובים. יש עוד מצוות רבות שנלמדות מפסוק אחד או מקל וחומר וגזירה שווה.

על הנגעים שבאים בעקבות לשון הרע יש שתי פרשות שלמות! בפרשת תזריע ומצורע יש 157 פסוקים שמדברים בעניין חטאי הלשון.

אנחנו רואים איזה חשיבות אדירה התורה נותנת לעניין שמירת הלשון. יהי רצון שלא נדבר חלילה לשון הרע אלא רק דברי תורה ודיבורים טובים.

היה לי שיעור באיזור המרכז. רב הקהילה סיפר לי [הרב ביקש שלא אזכיר את שמו] על בחור שיצא עם בת ישראל. אחרי כמה פגישות היא אמרה לו: "נעצור כאן כי הקשר שלנו לא יוביל לנישואין". אחרי חודש הכירו לה משהו אחר וברוך ה' הקשר הצליח!

הבחור הראשון מקנאתו לא יכול לראות אותה הולכת להתחתן עם השני. הוא הלך לאבא שלה ואמר לו: "אני כבר כמה שבועות לא ישן בלילה. אני נזהר מאוד בלשוני שלא לדבר לשון הרע ואולי כדאי שלא נדבר".

האבא הסתקרן ושאל אותו: "באיזה עניין?". הבחור השיב: "בקשר לבת שלך, אבל נעזוב את זה כאילו לא דיברנו". האבא של הבחורה אמר: "תראה, זה לא לשון הרע. במקרה שכזה אתה מקיים: 'לפני עור לא תתן מקשל' (ויקרא י"ט, י"ד)".

הבחור אמר: "אתה צודק, חבל לי על הבת שלך. אני מכיר את העבר של החתן שלה. דע לך עם עבר כמו שלו ספק אם יש לו עתיד. אבל תעזוב אני לא רוצה להיכשל חלילה בלשון הרע".

הזוג היו כבר בשלב שמחלקים הזמנות! האבא עצר הכל וביטל את החתונה! כמה שניסו לדבר עם האבא לא עזר.

לא חלפה שנה ואותו בחור שדיבר את הלשון הרע עבר תאוונת דרכים מחרידה. התרסקו לו שתי הרגלים. הוא נכנס לנייתוח בבית החולים הלל יפה בחדרה למשך שמונה עשרה שעות!

הפרופסור אמר שיתפללו שהניתוח יצליח. הרופאים משתדלים אבל קשה להאמין שהוא ילך על הרגליים.

רב הקהילה נכנס לבקר את הבחור. הבחור בכה בדמעות שאי אפשר לדמיין ואמר לרב:

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב לרפואת הנפש והגוף של יהודה אריה בן רחל ברכה

לע"נ פיבי בת מזל ע"ה ונעם בן אורנה ז"ל

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלימה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן אריס וליילד אורי חיים בן שלי

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות מבשרת ציון

צאת לכת

ע"י	כניסת לכת	צאת לכת	יציאת חמץ
י"ג	18: 35	19: 48	20: 37
ת"א	18: 54	19: 46	20: 34
מ"ט	18: 56	19: 49	20: 37
כ"ב	18: 54	19: 47	20: 35

שואל ומשיב בהלכה – הכשרת כלים לפסח

אלו כלים ניתן להכשיר לפסח?

שאלה: ?

תשובה: !

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

סכו"ם מטבח - יש אפשרות להשתמש בסכו"ם על ידי הגעלה. כלומר, עליו לשים סיר עם מים על גבי האש ובשעה שהמים מבעבעים יתן לתוכם את הסכו"ם. לאחר מכן ישטוף מיד במים קרים
פלטה חשמלית - די שיַעֲרָה עליה מים רותחים ישר מהקומקום. לאחר מכן יש למקות היטב את הפלטה מכל חשש חמץ.

מחבת - די בהגעלה שמכניס אותה לתוך מים רותחים. במחבת מסוג 'טפלון' לא מועילה הגעלה וחייב לקנות מחבת חדשה לפסח.

סירים - מכיוון שמבשלים בהם גם חמץ, חייב להכשירם על ידי הגעלה במים רותחים. קודם לכן ירחץ וינקה אותם היטב מכל לכלוך.

כלי זכוכית - לשיטת הספרדים, אינם בולעים חמץ ולכן אינם צריכים שום הכשר לפסח. אפילו אם הכניסו לתוכם חמץ גמור, כגון: בירה וכו', יש להתיר על ידי שטיפה בלבד. כלי זכוכית הנקראים פיירקס שמבשלים בהם על האש וכן דורלקס- מותרים בשטיפה והדחה בלבד. אולם לשיטת האשכנזים, אין להם תקנה ואסור להשתמש בהם בפסח.

כלי חרס - (ספלי קפה) לא ניתן להכשירם לפסח. אם השתמשו בהם בחום, אין הגעלה מועילה להם כלל. מכל מקום הכיור שרוחצים בו את הסירים והצלחות, אפילו אם הוא עשוי מחרסינה - יַעֲרָה עליו מים רותחים ויוכל להשתמש בו בפסח.

תנור - חייב לשפשף היטב את דפנות התנור בחומר ניקוי (עם צמר פלדה) מכל שמונית שנספגה שם. לאחר שהבריק את התנור, מדליק אותו על ריק למשך שעה בטמפרטורה הגבוהה ביותר. ידאג שעד כניסת החג יעברו 24 שעות שלא ישתמשו בו כלל.

מיקרוגל - יש להוציא את כלי הזכוכית שבו (ניתן לשליפה) ולהדיחו במים רותחים. לאחר מכן יש למקות היטב את דפנות המיקרוגל עם חומר פוגם. לאחר מכן לשים בתוכו כוס מים עם חומר ניקוי ולהפעיל למשך רבע שעה. בנוסף לא ישתמש במכשיר 24 שעות.

לא בשמים היא

הגאון רבי שריה דבילצקי זיע"א היה רגיל לומר שמשמירת הדיבור אנו מרוויחים כפל כפליים: לא ממרים ח"ו דעת עליון. ניצלים מעונשים נוראים שישנם על דיבורים אסורים וגם מתרחקים ממידות רעות רבות המביאות את האדם לידי איסורים נוספים. כך משתנה מהותנו לטובה בעיני כל רואינו. רבינו העיד על עצמו: "שבעים שנה שלא יצא לשון הרע מפיו! אני לא אומר זאת מגאווה חלילה אלא כדי להודיע שלא בשמיים היא". כל אחד יכול להגיע לכך עם מעט יגיעה ומאמץ".

במוצאי שבת באחד האשפוזים האחרונים של רבינו, הוא פנה לאחד מנכדיו ואמר: "מדוע מוציאים לי דם? מעולם לא שפכתי את דמו של איש!". הצדיק מעולם לא פגע באיש. נמנע מלהתערב במחלוקות ואף סירב לקבל משרת דיינות בבתי-הדין החשובים ביותר שהציעו לו. כשנשאל פעם על ידי אחד מגדולי הדור מדוע הוא מסרב, השיב שהוא לא מעוניין לשמוע אנשים המדברים רע אחד על השני. בנוסף העיד על עצמו שמגיל שש-עשרה לא דיבר לשון הרע.

היה זה בחודש אלול. אחד מתלמידיו סיפר: פגשתי את רבי בדרכו לביה"כ לדרוש בענייני חודש אלול ועל פניו תחושת כאב. שאלתי את רבינו לפשר הדבר והוא השיב שכבר מספר ימים שהוא מחפש את שורש סיבת מחלתה של אשתו ברגליה בסיבתו. היינו מה עשיתי רע בעיני ה' ברגלי. הוא סיפר כי מצא מענה לתמיהתו. כאשר היה בניחום אבלים, הוא נטל 'משנה ברורה' לידו ופתח את הספר במטרה לראות באיזה עניין.

מבטו נפל על סעיף שבו נאמר: "יש למהר וללכת בזריזות לבית-הכנסת ואפילו אם גר בקרבת מקום". כשקראתי זאת, ראיתי לנגד עיניי תוכחה גלויה. שנים רבות שאני עושה את דרכי בכל יום לבית-הכנסת בטרם הנץ החמה בהליכה מתונה. שכן ביתי נמצא מול בית-הכנסת ועדיין יש זמן עד לתחילת התפילה".

אנחה פרצה מגרונו: "הייתי צריך למהר כפי מה שכתוב במשנה ברורה. אכן, מידה כנגד מידה לא בטלה מן העולם. אני כשלתי בהליכה ורגליה של אשתי כשלו". מיד שינה והתחיל למהר בכל בוקר בדרכו לבית-הכנסת ורגליה של אשתו נרפאו.

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט?"

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

לשמיעת השיעורים של הרה"ג אליהו פנחסי יש להתקשר 073-3718395

מינויים

לקבלת העלון חינוך במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו' נא לפנות לליאור בטל" 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי בטל" 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - הגאון הרב אברהם יפה'ן זצ"ל

הגאון הרב אברהם יפה'ן זצ"ל - מולד בשנת ה'תרמ"ו (1886). בצעירותו למד בישיבות סלוצק וקוברין וכן למד אצל הגאון הרב זלמן סנדר כהנא שפירא. בשנת ה'תרס"ז (1907) כשהיה בן עשרים עבר לנבחרדוק, שם התקרב לגאון הרב יוסף יוזל הורוביץ ('הסבא מנבחרדוק'). בשנת ה'תרע"ג (1913) נישא לבתו של רבו, 'הסבא מנבחרדוק'. בשנת ה'תרע"ד (1914) חמיו שלח אותו לברנוביץ' כדי שייסד שם ישיבה בשיטת המוסר של נבחרדוק. ב-י"ז כסליו ה'תר"פ (1919) חמיו נפטר ורבינו התמנה לשמש כראש הישיבה וכממשיכו בהנהגת שיטת המוסר של נבחרדוק. למרות האיסור שהטילו השלטונות הבולשביקים המשיך רבינו ללמד תורה בתנאי מחתרת וגם נאסר בשל כך למשך כחודש.

בהתייעצות עם מרן רבי ישראל מאיר הכהן מראדין ('ה'חפץ חיים') הישיבה הועברה לביאליסטוק שבפולין (גם שאר ישיבות נבחרדוק ברוסיה עברו לערים שונות בפולין - מזריטש, ורשה ופינסק). בשנת ה'תרפ"ט (1929) ביקר בארץ ישראל וייסד ישיבה בתל אביב יחד עם הגאון הרב הלל ויטקינד. עם פרוץ מלחמת העולם השנייה העביר את הישיבה מביאליסטוק לווילנה. רבינו קיווה לעלות לארץ ישראל הוא נסע דרך סיביר לשאנגחאי שבסין. בסוף שנת ה'תש"א (1941) הגיע לארה"ב. שם יסד יורק את ישיבת 'בית יוסף' בניו יורק. בשנת תשכ"ד (1964) עלה לישראל וגר בירושלים, שם יסד מחדש את ישיבת 'בית יוסף'. נפטר ב-י"ד ניסן ה'תש"ל (1970). חי כ-84 שנים. ציונו בהר-המנוחות בירושלים סמוך לציון חמיו.

אביו: ר' אשר צבי. **ילדיו:** ר' יעקב חיים (ראש ישיבת 'בית יוסף' בניו-יורק. מח"ס 'נר משפט' על מסכת סנהדרין), ר' אהרון (ראש ישיבת חברון בירושלים). **חתנו:** ר' יהודה לייב נקריץ (מישיבת נבחרדוק). **מרביתיו:** הגאונים ר' זלמן סנדר כהנא שפירא, ר' יוסף יוזל הורוביץ ('הסבא מנבחרדוק'). **מתלמידיו:** בנו, ר' אהרון. מרן הצדיק ר' יעקב ישראל קניבסקי (הסטייפלר. מח"ס קהילות יעקב על התלמוד. ממנהיגי הציבור החרדי-הליטאי בישראל). הגאון ר' אליעזר בן ציון ברוק (מנהלה הרוחני של ישיבת נבחרדוק בתל אביב. ראש ישיבת נבחרדוק בירושלים). **מספריו:** **יהומור והדעת** - שיחות מוסר **ידרך איתן** - שיעורים על מסכתות הש"ס.

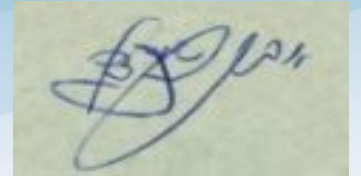
הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א ראש ישיבות 'קרית מלך' ו'תפארת ציון' סיפר אודות רבינו זצ"ל: את הסיפור שמעתי בעצמי מר' שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל, ששמע מבעל המעשה בכבודו ובעצמו. באחרית ימיו, רבינו גר בארה"ב. כאשר נכדתו באה בברית הנישואין, כל גדולי ישראל הזמנו לשמחת החתונה. היו שם הגאונים ר' יעקב קמיניצקי, ר' משה פיינשטיין, ר' אהרן קוטלר זצ"ל ועוד גדולי תורה רבים ממאורי עולם התורה. מטבע הדברים חלוקת הכיבודים בחתונה היתה משימה מורכבת: גדולי ישראל רבים ושבע ברכות בלבד! מחשבה רבה הוקדשה לנושא כדי שלא לפגוע בכבודו של איש חלילה.

למרבה ההפתעה, באחת הברכות כובד יהודי פשוט, בלתי מוכר, אשר אולי הוגדר ל'רב' על פי אמות המידה שהיו מקובלות באמריקה של אותם הימים, אולם בודאי לא נמנה על השורה הראשונה של גדולי ישראל שהשתתפו. אף אחד לא הכיר את אותו רב. שמו לא היה מפורסם, אבל הוא הזמין לברך את אחת הברכות תחת החופה! איש לא שאל שאלות. כולם הבינו שאם רבינו החליט לכבד את אותו יהודי בברכה – כנראה שחשבונות עמוקים עמדו מאחורי החלטה זו. היה הדבר לפלא בעיני רבים מהנוכחים ולא היתה תשובה למשתתפים. כפתרון התעלומה, בתו הרבנית סיפרה את המעשה הבא: שנים רבות לפני פטירתו, הגיע לרבינו יהודי שנמנה על תלמידיו בצעירותו, עוד בטרם הגיע לאמריקה. היהודי סיפר כי עומד הוא לחתן את בתו וביקש בכל לשון של בקשה כי רבי אברהם יכבד אותו וישתתף בשמחתו.

רבינו ניסה להתחמק. הוא הסביר כי טלטולי הדרך קשים עליו בשל גילו המבוגר. אותו יהודי לא הרפה. הוא הפציר והתחנן, ביקש שוב ושוב וגם הבהיר כי ללא השתתפותו של רבינו – שמחתו לא תהיה שמחה. בסופו של דבר רבינו הסכים להשתתף בשמחה. היהודי השאיר הזמנה עם התאריך ומקום האירוע והלך. רבינו היה משוכנע כי היהודי ידאג לו להסעה. יום החתונה התקרב והיהודי נעלם... לרבינו לא היה כל ספק, הוא אמר שישתתף בשמחה ועליו לשמור על מוצא פיו! ביום המיועד הוא הודיע לרבנית כי עליהם לצאת לנסיעה. כשעתיים לפני השעה היעודה יצאו לדרך למקום האירוע. לא קלה היתה הדרך. מדובר בנסיעה בת שעה ויותר ברכבת הומה אנשים דלא מעלי. לאחר מכן בנסיעה של כמחצית השעה במונית. אבל רבינו לא נרתע. הוא אומנם לא הבטיח מפורשות אבל אמירה – כהבטחה...

בשעה היעודה התייצבו בפתח של האולם. בעל השמחה קידם את פניו של רבינו בשמחה רבה, הוא חזר שוב כי נוכחותו מעניקה לו את השמחה השלימה ביום הגדול, אבל בכך הסתכמה הכרת תודתו. הוא לא התנצל שלא דאג לתחבורה, הוא לא הציע הסעה בדרך חזור ואפילו הוא לא כיבד את רבו בברכה תחת החופה! הרבנית נפגעה מאוד. רבינו לא אמר מאומה. הוא שמח עם תלמידו, כיבד אותו בנוכחותו, בירך מזל טוב וחזר לביתו באותה הדרך בה הגיע: מונית ורכבת.

רבינו היה מוטרד כי במקום כלשהו בעומק הלב, יש לו קפיידא. הוא לא כעס, הוא לא נפגע, אבל משהו בכל זאת כנראה נגע בו. כיצד ממגרים מהלב את אותו שמץ של קפיידא? כיצד מוודאים כי הלב יישאר צח ונקי, ושלא יישאר בו אפילו דקה מן הדקה של 'עלבון' או 'כעס'? לרבי אברהם היה פתרון: הוא החליט לכבד את אותו יהודי בברכה תחת החופה בשמחת נישואיה של נכדתו! יהודי זה הוא אותו 'רב' נעלם, אשר כובד בברכה בחתונתה של הנכדה.

הַרְבֵּה דְרָכִים לְמָקוֹם

"בקיצור, לא הבנתי את ההודעה. אין לי אפשרות להתקשר אליו. חשבתי לעצמי: 'לא נרא, אשתו בוודאי נמצאת בבית והיא תעזור לי'."

"צלצלתי לביתם. המשרתת הגויה שלהם ענתה לי בספרדית כמובן: 'בואנו' (שלום בספרדית). ניסיתי לגמגם משהו על שלמה ועל יהודית אשתו."

"היא ניסתה להבין אבל היא לא הבינה מה רוצים ממנה. לאחר מספר שניות היא ניתקה את הטלפון. נו, מה אני עושה עכשיו? אני תקוע."

עדיין לא התייאשתי. חשבתי לעצמי: "הרי במשטרת הגבולות תמיד יש תור ארוך. היה זכור לי שבכניסה לארה"ב הייתי צריך להמתין למעלה מארבעים וחמש דקות!"

"חשבתי שגם כאן יהיה כך. ארבעים וחמש דקות זה זמן ארוך. בזמן הזה בודאי אמצא איזה יהודי שיעזור לי למלא את השאלון. כך אעבור את ביקורת הגבולות."

"הגעתי לאולם. לא האמנתי למראה עיני! האולם ריק לחלוטין! אין שום תור. רק אני הייתי שם ועוד שישה פקידים. תהיתי לעצמי: מה עושים עכשיו?"

הכנסתי את הטופס בתוך הדרכון כדי שלא יראו את החלק שלא ידעתי למלא. ניגשתי לפקידה ואמרתי לה באנגלית עילגת: "אני לא דובר אנגלית כל כך טוב."

היא לא הבינה את השפה אנגלית ולכן היא הצביעה בידה לעבר הפקיד השני. הבנתי שהיא רוצה שאגש אליו והוא דובר את השפה אנגלית."

"לא היתה לי ברירה. ניגשתי לפקיד ההוא, ישבתי על הכיסא, הצבעתי לו על המסמך ואמרתי לו באנגלית רצוצה: 'לצערי הרב אני לא דובר את השפה האנגלית'."

"אני לא מבין מה כתוב במסמך ולכן אני לא יודע למלא את המידע. החבר שלי נמצא בחוץ. קוראים לו שלמה."

התכוונתי שהפקיד יקרא לו כדי שיתרגם לי את מה שכתוב וכך יעזור לי למלא. הפקיד הביט בי במבט חודר ואמר: "אם אינך יודע אנגלית, אז תדבר עברית."

אני על כל האפשרויות חשבתי. אבל על אפשרות כזו, שפקיד במקסיקו ידע את השפה העברית - על זה לא חשבתי גם בחלומות.

הקדוש ברוך הוא יודע טוב יותר מאתנו איך לעזור לנו, תפקידנו הוא להתפלל אליו ולבקש את הישועה ממנו ובטח שלא לתת לו עצות כיצד לעזור לנו.

(מעובד מתוך 'ומתוק האור')

כאשר המצרים רדפו אחרי עם ישראל, המציאות היתה לא פשוטה. המצרים מאחוריהם, מימין ומשמאל היה המדבר שבו נמצאים נחש, שרף ועקרב. הם לא ידעו מהיכן תגיע הישועה.

למרבה הפלא הקב"ה קרע להם את הים לשנים עשרי שבילים ובני ישראל נכנסו פנימה. הם הלכו בתוך הים ביבשה.

על פיתרון כזה אף אחד לא חלם! הרבה דרכים למקום. אנחנו בני האדם מוגבלים מאוד בעולם הזה והתפיסה שלנו כיצד עשויה הישועה להתרחש.

"אני עצמי זכיתי להרגיש הרגשה מעין זו לא מזמן", מגיד מישרים רבי שלמה לוינשטיין שליט"א סיפר, "כשטסתי משיקגו למקסיקו".

"שיקגו נמצאת בארצות הברית. השפה המדוברת שם היא אנגלית ואילו במקסיקו מדברים ספרדית. אני את שתי השפות האלו לא זכיתי להכיר."

"כשאדם נוסע במטוס למדינה זרה, לפני הנחיתה נותנים לו שאלון. עליו למלא בשאלון את כל פרטיו האישיים, כגון: שמו, מאיזו מדינה הוא מגיע וכו'. כך הם יודעים מי הוא ומה טיבו."

"גם בטיסה שלי קיבלתי שאלון כזה. הבעיה היתה שהמסמך הזה היה כתוב באנגלית ומתורגם לספרדית. אני לא ידעתי מה לכתוב."

"איכשהו הצלחתי לכתוב את שמי וגם לציין שאני ישראלי. הבטתי מסביבי, אולי מישהו מהנוסעים יוכל לעזור לי למלא את השאלון. ראיתי שהמטוס ברובו ריק. שם ישבו כמה גויים מקסיקנים וזהו."

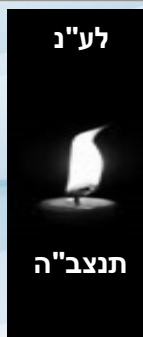
"מה עושים עכשיו? התחלתי להתפלל ולומר פרקי תהילים ולבקש מאת בורא עולם עזרה כיצד אוכל למלא את השאלון."

"לפתע עלה בראשי רעיון: בפלאפון שלי יש את המספר של המארח שלי, מר שלמה. הוא אמור לי לחכות לי בשדה התעופה."

"הוא כמובן דובר ספרדית ויודע גם את השפה האנגלית. מיד כשאנחת אדליק את הפלאפון, אתקשר אליו, אקריא לו מה כתוב בפתק והוא כבר יסביר לי מה עלי לעשות ומה עלי לכתוב."

"מיד כשנחתנו, חייגתי את המספר של שלמה. מזכירה אלקטרונית ענתה לי בספרדית. זכרתי שהחליפו את הקידומות של הפלאפונים במקסיקו."

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל	הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל	הרב יוסף בן יוסף ז"ל
פואד אברהם בן רגינה ז"ל	מאיר מורד בן שושנה ז"ל	יצחק בן ברקו דב ז"ל
יצחק יצחק בן רחל ז"ל	זהבה בת שושנה רייזל ע"ה	מאירה בת יפה ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל	מרים בן דבורה ז"ל	אקבלי יוסף חיים בן נסכה ז"ל
סעידה בת תופחה ע"ה	ר' שאול בן סילביה זצ"ל	צדיק חכם בן חזלה ז"ל
מזל בת שמעון ע"ה	שני בת אסתר ע"ה	דוד בר חסיבה ז"ל
יוסף בן מרים סוסר ז"ל	מסודי בת חביבה ע"ה	חוה בת יעקב צבי ע"ה
יעקב בן אסתר ז"ל	אסתר בת גולה גאולה ע"ה	יצחק בן מישא אסתר ז"ל
אביגדור בן ג'ולי ז"ל	יוסף בר סעדה ז"ל	ברכה בת מרדכי ע"ה
רחל רפאת בת השמת ע"ה	שלום בן אסתר ז"ל	יעקב בן נעמה ז"ל
מרים בת שרה ע"ה	אריה בן מרים ז"ל	דוד יצחק בן פרחת ז"ל
פיבי מלכה בת מזלי ע"ה	אלון בן סעדה ז"ל	גורג'יה בת נעימה ע"ה
נעמי בת כותום ע"ה	אילנה (מתרוזה) בת שרה ע"ה	אליאור בן פרידה ז"ל
משה בן רוזה ז"ל	מאיר בן נעמי ז"ל	שושנה בת נעמי ע"ה
סעדה בת בסה ע"ה	כל נשמות עם ישראל	

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל	הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל	הרב רחמים בן רחל ז"ל
חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל	אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל	ר' עוליאלי ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
ר' עוליאלי ישועה בן סטה מקנין זצ"ל	רפאל בן אסתר ז"ל	אביחי בן אסתר ז"ל
נעימה בת גורג'יה ע"ה	יצחק בן חביבה ז"ל	חי זידי בן קלרה ז"ל
ר' יצחק בן מסעדה קדוש ז"ל	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל	אסתר בת נעמי ע"ה
אסתר בת נעמי ע"ה	קסאנש בת דגיטו ע"ה	ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל
ר' דב בן בנימין אלתר ז"ל	סוליקה בת עישה ע"ה	אורה בת נעימה ע"ה
אורה בת נעימה ע"ה	שרה בת נרקיס ע"ה	מישא אסתר בת זרה ע"ה
מישא אסתר בת זרה ע"ה	יעקב בן סלימה ז"ל	מסעוד בן יקוט ז"ל
מסעוד בן יקוט ז"ל	ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה	רחמה בת מסעודה ע"ה
רחמה בת מסעודה ע"ה	יהודה בן סעדה ז"ל	סעידה בת תופחה ע"ה
סעידה בת תופחה ע"ה	עפאת בת השמת ע"ה	
	חיים חמוטל בן רינה ז"ל	
	ספרה בת פסיה ע"ה	

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

פסח

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2024

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת מצורע - שבת הגדול

- ונתתי נגע - ה'נגע' אינו אלא נתינה ומתנה ..... ב
- נרפא נגע הצרעת - האמונה שהכל לטובה מהפכת מידת הדין לרחמים ..... ו
- כל מחמצת לא תאכלו - למעט בהשתדלות ולהרבות באמונה שהכל מן השמים ..... ט
- שאור שבעיסה - ביעור יצר הרע מן הלב ועשיית גדרים וסייגים ..... יא
- לטהר עצמו קודם הרגל - בחובת ההכנה לזכות לקדושת הרגל ..... יג
- שבת הגדול - טעמים לקריאת שם זה ..... יז
- ובערתם הרע - רמזי בדיקת וביעור חמץ והתעוררות הרחמים והרצון ..... יח
- ישלים שנתו - מכתבו של הגר"ש מאוסטרופולי ..... כ

פסח

- אחד אלוקינו בשמים ובארץ - חג האמונה ..... כא
- והגדת לבנך - זמן השרשת האמונה בקרבו וביוצאי חלציו ..... כד
- לילה כיום יאיר - גודל הקדושה הבאה עלינו בלילה הזה ..... כו
- רוב ניסים הפלאת בלילה - בכל שנה ושנה נשפע שפע רב בליל זה ..... כט
- כבני חורין - בשמחה וטוב לבב בכל מצב שהוא ..... לג
- ולקחתי אתכם לי לעם - ההתקרבות שבין הבורא לבני ישראל בלילה זה ..... לה
- בצאתי ממצרים - אף הפחות שבפחותים מתעלה בלילה הזה עד רום המעלות ..... לו
- הבן שואל - עת רצון למלא משאלותיו וביותר לזש"ק ופתיחת הלב בתורה ..... לח
- ונצעק אל ה' - הזמן גרמא ומסוגל לקבלת התפילות לפעול בו כל מיני ישועות ..... מ
- למען תספר - סגולת סיפור יציאת מצרים ..... מד
- תאכלו מצות - מעלת המצווה ..... מז
- מצות תאכל - סגולת המצווה ..... מז
- על מרורים יאכלוהו - מתיקות המרור ..... מט

שביעי של פסח

- ויאמינו בה' - סגולת היום לבוא לידי אמונה בהקב"ה ..... נ
- ויושע ה' ביום ההוא - זמן מסוגל לישועות ..... נ
- ביום השביעי מקרא קודש - קדושת היום ..... נב

פרשת מצורע - שבת הגדול

ונתתי נגע - ה'נגע' אינו אלא נתינה ומתנה

בפרשתן (יד לד), 'כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחווה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוותכם', וברש"י, 'בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, וע"י הנגע נותן הבית ומוצאן'. הנה, התורה נצחית היא, ו'בשורה' זו לדורות עולם, והיא 'מבשרת ואומרת' לנו, בכל עת שנרמה לו לאדם כי 'כנגע נראה לו בבית', בענייני ממון בנזקים שונים או בדוחק הפרנסה,

בענייני בריאות הגוף או הנפש, בחינוך הבנים והנחת מהם, בנזקי שכנים או 'ידידים', בשידוכים או בוש"ק, איש איש בנגעי לבבו, ידע שבאמת בשורה היא להם שהנגעים באים, כלומר, שתוכו רצוף אהבה מהקב"ה להביא את האדם לטובתו האמיתית והשלימה, ובתוך ה'צרה' נגו 'מטמוניות זהב וכסף' אלא שמתחילה הוא מכוסה ואינו ניכר".

ביסוד הדברים ביאר הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ד"ה כי תבואו) הא דאיתא במדרש (ויק"ר יז א) על

א. ובזה פירשו בספה"ק מה שאמור בעניין (פסוק לה) 'ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית', וכבר דקדקו קמאי בלשון הכתוב שאומר 'כנגע' ולא 'נגע', אלא כי אכן לאמיתו של דבר אין זה נגע אלא בשורה טובה שכולה מלאה רחמים וחסדים, אלא שנראית היא כנגע, שבעיני בשר קצר רואי נדמה שפגע בו מידת הדין ח"ו, אך המשכיל יודע שגם באופן כזה שנראה כנגע הרי זה לטובה.

עפי"ז פירש הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע ה"ד מה שכתב ה'בעל הטורים' על הפסוק 'כנגע נראה לי בבית' שמצינו ב' פעמים תיבות 'נראה לי' במסורה. א. 'כנגע נראה לי'. ב. 'מרחוק ה' נראה לי' (ירמיה לא ב), ועיי"ש מה שפירש בזה, ולאור הדברים הנ"ל יש לפרש הרמז, שכשמופיע נגע על הבית אין זה רעה אלא רק כנגע נראה לי, אבל באמת טובה גדולה היא, וזהו מרחוק ה' נראה לי, כשמתבוננים 'מרחוק' על כל ה'תמונה' אזי מתברר כי הו"ה מקור הרחמים נראה לי, שהיה הכל טוב וחסד מתוך רחמים ולא דין ח"ו.

הוסיף בזה ה'קדושת ציון', שלכאורה יש לתמוה, וכי לא היה להקב"ה דרכים אחרות להביא לישראל את כל אותם אוצרות זהב וכסף של הכנענים אלא על ידי נתיצת הבתים... אלא הא גופא רצה השי"ת להשריש בבני ישראל תיכף בבואם לארץ ישראל את האמונה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, וגם מה שנראה כרעה אינו אלא טובה, על כן הביא עליהם את ה'נגע' וכבר יתברר להם שאין כאן רעה אלא טובה גדולה, והא גופא בשורה היא להם - ר"ל ההתחזקות באמונה היא היא הבשורה הטובה (הובא ב'זר זהב' בראשית אות י).

כדברים הללו ממש פירש גם הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע במה שאומרים ב'הגדה' מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, וכלשון קדשו, כוונתו שלא יהיה מקום לבעל דין לומר מה הביאני לתגר הזה לשעבדנו במצרים ואחר כך הפליא ניסים לגאלנו לא היה לו לשעבד ולא לגאול, והתירוץ על זה, רצה הקב"ה לזכות את ישראל להודיע שמו הגדול למען יאמינו בו לעולם ולא ישכחו נפלאותיו על כן עשה להם זה להביאם בכור הברזל ולגאלם אחר כן, עכ"ל. ובזה מפרש שמתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו - על ידי הגלות קרבנו המקום לעבודתו. ומוסיף לפרש בזה גם מה שנאמר (תהלים קיז) 'כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם הללויה', שהנה 'גבר' הוא מלשון דין וגבורה, ובתחילה גבר עלינו - שהיה דין ורק אח"כ התגלה חסדו, שכל הצרה תכליתה להביא להשפעת החסד, וסיבת הדבר היא משום שאמת ה' לעולם - שהקב"ה רצה שנאמין בשמו לעולם.

ומכאן חיזוק גדול לכל מי שעובר עליו יסורים רח"ל, שאף כאשר מתחזק באמונתו שהכל לטובה, אך עדיין ליבו דווה עליו מדוע באה עלי הצרה שתכליתה לטובה, וכי לא היה יכול הקב"ה לחסוך ממני את הצער ולהביא תיכף את הטובה בלי כל הכאב והקושי שבתחילה... אך מלבד התשובה הפשוטה שהייסורים הם המכשירים את האדם לקבל את הטובה, עפ"י האמור יש לבאר עוד, כי רצה הקב"ה לזכות את ישראל ולהאיר בהם את אור האמונה בו

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

ג

ו'מעניינא דיומא' הוא, כמו שכתב רבינו מנוח (פ"ו מה' חו"מ ה-ו) לבאר מה שתקנו חז"ל לומר ב'הגדה של פסח' בכל דור ודור חייב אדם להראות כו' 'ובזכירה הזאת תהיה יראת ה' על פניו, שמיד בראותו השגחת השם שהיתה בישראל ולא יסור לבו ממנו ית' לעולם, ואם יצר לו זמנו מאד יבטח בה' מקוה ישראל מושיעו בעת צרה, וכמו צרת גלות מצרים שהיתה סיבה להיטיב להם באחריתם, כן כל צרות הגלות הזה הם סיבה לישראל להושיעם תשועת עולמים'. עכ"ל.

והנה כאשר נתגלה יוסף אל אחיו כתיב (בראשית מה כג) 'ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים

הפסוק 'ונתתי נגע צרעת' - הדא הוא דכתיב (תהלים עג א) 'אך טוב לישראל', ולכאורה מה עניין זה לזה ומה שייכות הפסוקים להרדי, אלא שמפרשה זו של נגעי בתים למדים אנו ש'אך טוב לישראל', שכל הנהגתו של הקב"ה היא לטובה, וכמו שתכלית הנגע היה למען ימצאו את המטמוניות שבקירות הבתים, כך גם בשאר 'נגעים' ויסורים, הרי סוף מעשה במחשבה תחילה להשפיע עליו את הטובה, וגם מידת הדין והגבורה נועדה להביא את הטוב והחסד. וכדיוק לשון הכתוב (בראשית כז כז) 'יתן לך האלוקים', שכנודע ששם אלוקים מורה על מידת הדין, ואף באופן זה יתן לך האלוקים.

ית' שהוא טוב ומיטיב, על כן מקדים להביא את ה'רעה' וכשרואים את תוצאותיה לטוב אזי מתחזקת האמונה בהשי"ת שכל מעשיו הינם אך ורק לטובה.

באופן אחר פירשו את ה'מסורה' והשייכות בין כנגע נראה לי ל'מרחוק ה' נראה לי', שבא לרמז למי שנמצא בפרשת נגעים ל"ע, שידע שדייקא באותה שעה שנדמה לו שהוא מרוחק ביותר (וכאותו מצורע שצריך להשתלח מחוץ לג' חנות ובדד ישב) אז ה' נראה לי ביותר, כי הקב"ה משרה שכינתו אצל שבוי לב ונדכאי רוח.

ב. מן העניין להביא כאן מה שכתב הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (פרשת בשלח ד"ה והן המצוה), וז"ל, והן המצוה על כל איש שיסב בליל פסח זכר לחירות, ויתהדר בשולחנו בכסף וזהב, להראות ניסי ה' איך עבדים היינו במצרים והוציאנו ה' ויתן לנו את כל זאת, והעשיר לבו לב שמח ומיסב כדרך עשירים, אבל עני אין לו מה לאכול וכמעט שאפה לחם עוני לפסח ואין בביתו כלום, ריק מכל, במה ישמח עד שיסב ולבו בל עמו, אלא, שלנו בטוח בה', מאחר שמזכיר ניסי ה' במצרים ויותר על הים, כי ישראל היו בצרה מוכפלת ומצרים עמדו שם ברכבו ופרשיו ובכל עושר, וכמעט רגע נתהפך הדבר כי נפלו מצרים בים והם בזו עשרם, בטוח לבו - כי אם אז כשלא קבלו התורה הושיעם ה' על העתיד כי יקבלו התורה ק"ו שלא יעזוב ה' יראיו, ועל זה מיסב, ולבו בטוח על ישועת ה'.

ועל פי זה מבאר מה הא דאיתא במדרש (שמו"ר כ יח) על הפסוק (שמות יג יח) 'ויסב אלוקים את העם דרך המדבר ים סוף' - מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, שכך עשה להם הקב"ה שנאמר ויסב אלוקים, ולכאורה תמוה מה עניין 'ויסב' לה'סיבה'... אלא שעיקר הטעם שסיבבם הקב"ה דרך המדבר ים סוף, כדי שתמיד יהיה חרות על לוח לבם כי אין מעצור לה' להושיע, מכאן אפילו עני שבישראל יסב ויזכיר נס זה, וגם לו הישועה תבא מאת ה'.

ג. מובא בשם הגה"ק ה'חיד"א' זי"ע לבאר את המנהג להוסיף בליל הסדר כוס חמישי על ה'ארבע כוסות' ובשם יקרא 'כוס של אליהו', וגם מדוע אין שותים אותו כשאר ד' הכוסות, ומקדים להביא את דברי חז"ל (בסדר עולם רבא פ"ג), כי אף שעל פי גזירת עליון היה על אבותינו להיות משועבדים במצרים ארבע מאות ושלושים שנים, אך השעבוד בפועל היה רק פ"ו שנים - מלידתה של מרים, (וזה לשון המדרש 'משמת לוי עד שיצאו ישראל ממצרים מאה ושש עשרה שנה, אין שעבוד יתר עליו ולא פחות מפ"ו שנים כשנותיה של מרים שנקראת על שם המירות'), עוד מקדים להביא את דבריו של רבינו ניסים גאון (ספר המעשיות לרבינו ניסים גאון - מובא בספר ילקוט סיפורים שיו"ל בשנת תרנ"ט בווארשא, בפרשת וירא) המביא מדרש חז"ל שרבי יהושע בן לוי התענה שיהא לו 'גילוי אליהו', נענו לו מן השמים ונתגלה אליו אליהו פנים בפנים, ושאלו, מה רצונך, אמר לו רבי יהושע שברצונו להתלוות אליו, אמר לו אליהו, אך בתנאי אחד אסכים לך - שלא תשאלני דבר אף אם תראה בהנהגתי דברים משונים ותמוהים שאין דעת האדם סובלתן כי אם תשאלני אהיה מוכרח להיפרד ממך, והבטיח לו רבי יהושע על כך, ואכן יצאו כאחד לדרך.

בלילה הראשון לנו בבית עניים אשר קיימו בהם 'הכנסת אורחים' כדת וכנכון, וסיפקו להם כל צרכיהם ביד נדיבה כפי אשר השיגה ידם, ויהי ממחרת בעת עזבם את הבית, שמע רבי יהושע בן לוי את אליהו התשבי מעתיר בתפילה לבורא העולם שפרתם היחידה של המארחים תמות, גברה מאד פליאתו של רבי יהושע בן לוי מדוע ישיב להם

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

'רעה תחת טובה', ולא יכול היה לעצור ברוחו ושאל את אליהו הנביא לפשרו של דבר, ענה לו אליהו וכי לא התנית עמך תנאי קודם למעשה שלא תחקור להבין את הנהגתי... ויהי ממחרת ויבואו לביתו של כילי וקמצן אשר לא כיבדם כלל, ואך בקושי הניח להם להיכנס אל ביתו וילינו בביתו בלא אכילה ושתייה, באותו זמן נפל כותל בבית העשיר, ויהי בבוקר ראה רבי יהושע שאליהו הנביא מעתיר בתפילתו שהכותל הרעוע אשר בבית זה ייבנה מעצמו, ובזה נוספה לו פליאה על פליאתו, אך מכיוון שכבר הבטיח, שוב לא שאל את אליהו הנביא על מעשיו התמוהים. לאחר מכן נסעו ובאו לאחת העיירות, ונכנסו לבית הכנסת דשם, נהגו אנשי העיר שלא כהוגן ולא נהגו בהם כבוד כלל, בלכתם משם בירכם אליהו שכל אחד ואחד מהם יהיה ראש ומנהיג, ושוב כלא רבי יהושע את תמיהתו הרבה עד מאד ולא שאלו מדוע יברכם בעד הנהגתם הנלוזה, משם נסעו ויחנו באחת העיירות, אנשי המקום קיימו בהם 'הכנסת אורחים' כראוי וכיאות, בירכם התשבי שלא יהיה להם כי אם ראש אחד.

ויהי כראות רבי יהושע כל זאת לא עצר יותר בנפשו וגמר אומר לוותר על ההליכה עם אליהו הנביא ובלבד שיתגלו לו פשרן וסודם של דברים. ענהו אליהו הנביא וביאר לו דבר דבר לאשורו - באותה שעה בה שהינו אצל אותם עניים (הראשונים) ראיתי שבשמים ממעל גזרו מיתה רח"ל על בעלת הבית, ומכיוון שרציתי להיטיב להם על שנהגו בנו כבוד בהכנסת אורחים התחננתי לאבינו שבשמים שיקח את פרתם כפדיון נפש עבור נפש האשה. אמנם המארח השני שלא קיבל אותנו כראוי, ראיתי שאוצר גדול טמון מתחת הכותל ואם יבנה בעצמו את הגדר יגלה את האוצר ויתעשר, לכך התפללתי שייבנה הכותל מעצמו ולא יצטרך לחפור שם כדי להקימו כבראשונה, וכך לא ימצא את אלו המעות לעולמים. כשהיינו בעיירה בה לא קיבלו אותנו כראוי ברכתי אותם שכל אחד מהם יהיה לראש, כי במקום שרבים המושלים הרי 'איש את רעהו חיים בלעו', וממש מהאי טעמא ברכתי את בני העיר שכיבדונו כדבעי - שיהיה להם אך ורק ראש אחד כי על ידי זה יזכו לאהבה ואחוה שלום ורעות.

ממעשה זה מלמדנו החיד"א מוסר השכל, שאין לאדם למדוד ה'טובה' לפי ראות עיניו - עיני בשר, אלא עליו לבחון הכל בעין האמונה, כי פעמים ונראה לאדם שקרהו אסון כמיתת פרתו היחידה שממנה כל פרנסתו, והוא צועק ובוכה באשר שאינו מבין על מה עשה לו ה' ככה, בו בזמן שבזכות זה נפדה אחד מבני ביתו ממוות לחיים.

והנה כו"ס עולה למספר פ"ו (86), וגזירת ברית בין הבתרים הייתה שיהיו בני ישראל ארבע מאות ושלושים שנים במצרים, ואם תחלק מספר ת"ל (430) לפ"ו (86) יעלו בידך ה' חלקים, והרי ד' חלקים הראשונים (ד' חלקים של 86 שנה כל חלק) לא היו בני ישראל משועבדים בפועל, ורק בפ"ו האחרונים היה עליהם קושי השעבוד כאמור [והיינו ש'כו"ס' (מספר פ"ו שנים) החמישי הוא כנגד פ"ו האחרונים שעבדו בהם בפרך]. לכן שותים את ד' הכוסות להודות על חרותנו ופדות נפשנו מאותם ארבעה פ"ו הראשונים, בהם עדיין לא חל השעבוד על עם בני ישראל (וכן כתב בתורת חיים חולין צא.), ומוסיף החיד"א שמהאי טעמא אין 'טועמים' את הכוס החמישי, דהרי בא לרמז על החלק החמישי - פ"ו שנים האחרונים שבהם נאנחו בני ישראל מן העבודה, ובא לומר שלעולם לא נדע סיבתם ו'טעמם' של פ"ו שנים אלו, כי מי יודע כמה טובה לאין ערוך טומן הצער בחובו. על שם כך הוא נקרא כוס זה 'כוס של אליהו' כי הוא אשר אילפנו בינה במעשה דרבי יהושע בן לוי להבין ולהשכיל שאין האמת כפי הנראה לעינינו, אלא כפי הקושי והיסורים, כמה שיקשה הדבר יותר כך הדבר מצמיח ישועה ורחמים בכפליים.

ד. בליל התקדש חג הפסח שנת תש"ד בברגן בלזן ערך הרה"ק מבלאזוב זי"ע את הסדר בפינה נידחת בלי 'שולחן עורך' ובלי 'הסבה' כי אם בישיבה על הקרקע, יחד עמו נמצאו מספר קטן של ילדים... ואנשים מבוגרים, הניחו לפנינו מצות אחדות, תפוח אדמה וראש סלק בתוך שארית כלי שבור ששימש כקערה, זרוע ביצה חרוסת לא היו בנמצא, מרור היה להם די והותר בכל המצב שהם שרויים, בו השתקף שיעור רבתי - שיעור מהודר של מרור, ככתוב באיכה 'השביעני במרורים רוני לענה', הרבי סיפר לילדים אודות יציאת מצרים, אחד מהם השמיע את ארבע הקושיות 'מה נשתנה', עיני הנוכחים זלגו דמעות כאשר הילד בקולו הצעיר המצלצל חזר על הקושיות עתיקות היומין, שיהודים בכל רחבי תבל חוזרים עליהן מזה אלפי שנים.

הפעם, כשסיים הילד, חזר הרבי על הקושיות ונתן להן פירוש שונה מן הרגיל, פתח ואמר 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות', והרי הגלות החשוכה נקראת לילה, מדוע נשתנתה גלות זו לרעה יותר מכל הגלויות שגלו ישראל, 'שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה הלילה הזה כולו מצה' - החמץ תופח ומתנשא, המצה רדודה ונמוכה, מדוע בכל הגלויות היו לנו זמנים של עליה וזמנים של ירידה ואילו הפעם הננו לגמרי בשפל המצב הרי מעולם לא היתה כנסת ישראל כ"כ מוכה ומושפלת כמו בזמן הזה, מדוע הלילה, הגלות הזה 'כולו מרור וכולנו מסובין' - שוכבים לארץ, אי אפשר לזקוף קומה, מדוע.

ומאחד נעשה ששה, שילדו ששה בכרם אחד. וזהו שאמר 'מטוב מצרים', לומר, כי דייקא מתוך שעבוד מצרים תצמח להם טובה גדולה".

הן הן הדברים אשר כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"מ ד"ה אלו) לבאר במה שאנו אומרים 'והיא שעמדה', וז"ל, הוא הגלות מצרים והנאולה כל זה היה הכנה לכל דור ודור שעומדין עלינו. לכן אנו שמחים על גלות מצרים גם כן, ואוכלין מרור זכר לעבודת שבל זה היה למזבתינו, עכ"ל.

ורמזו לה הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (הג' על שו"ע תע"ג ס"ה) באחד ממיני ה'מרור' שיוצאים בהם ידי חובה בליל הסדר הנקרא 'תמכא', שהוא 'ראשי תיבות' תמיד מספרים כבוד א-ל (יוצר אור לימות החול), וביאר ב'ליקוטי מהרי"ח' (הנהגת הסדר) שכוונת דבריו לרמז

מטוב מצרים, ואיתא במדרש (בר"ר צד ב) מהו טוב מצרים - זה גרים של פול. ואין הדברים אומרים אלא דרשוני, מה ראה יוסף לשלוח לאביו דייקא גרים פול, ולא עוד אלא שהעיד עליהם הכתוב שהם 'טוב מצרים' - הדברים הטובים והמעולים שבמצרים ולא פחות. ומבאר המהר"ל (גור אריה שם, גבורות ה' פ"י) שהנה יעקב התיירא לירד למצרים מפני שידע שזו תחילת גלות בני ישראל, ולפיכך שלח יוסף אליו כי הגלות הוא טוב, כי יהיו ישראל פרים ורבים מכת השעבוד וגלות, כדכתיב (שמות א יב) וכאשר יענו אותנו כן ירבה וכן יפרוץ, וזהו ששלח לו גריסין של פול, שהם פולים השבורים לחלקים על ידי שמוחנים אותם בריחיים והם נשברים לחלקים רבים, וכדמיון זה היו בני ישראל במצרים, שהעבירו אותם בפרך 'בעבודה קשה המפרכת את הגוף ומשברתו' (לשון רש"י שמות א יב), ועי"ז נתרבו

כאן נשא הרה"ק את עיניו השמימה, והמשיך, דעו ילדים שבכל לילה טרם יאיר השחר החושך מתגבר אנו כבר קרובים מאד לגאולה השלמה, ולכן כל כך חשכו עינינו, דבר זה מרומז בתירוץ של מחבר ההגדה 'עבדים היינו' - נוטריקון של עבדי"ם הוא דוד בן ישי עבדך משיחך, לרמז, שזו סיבת קושי גלותנו, משיח צדקנו עומד לבוא בקרוב ויגאלנו, בדיבורים אלו חיזק ועודד את רוח היהודים המעונים שהתקבצו סביבו באותו לילה כיום יאיר (מספר לעד בבני ישראל עמוד 66).

ה. זאת אפשר ללמוד גם מעניין ה'יחץ', שחוצים את המצה האמצעית, ואת החלק הגדול מבין שתי החלקים מוציאים מה'קערה' ומצפינים אותו, מעתה יש מקום לאותה 'מחצית' להתלונן 'מה נשתנה' חלקי משאר חברותי, מדוע יגרע חלקי שלא להיות בשולחן ה'סדר' כמו ידידי המצות השוכנים אחר כבוד ב'קערה' שלפני בעל הבית.. אבל האמת, שכעבור זמן יתברר שמחצית מצה זו היא ה'חשובה מכולם', ומה שסילקוה מעל השולחן אינו אלא לפי רוב חשיבותה וגדולתה, שמצניעים אותה לאפיקומן, ולא עוד שכל המחזיק בה יקבל בעדה מתנות... כך, כאשר נדמה לאדם כי נגרע חלקו, אזי יקיים בעצמו חבי כמעט רגע וסופו של דבר יריקו עליו כל מיני שפע ומתנות טובות.

עוד יש להתבונן מדוע כשהתינוקות מחטפים וגונבים את האפיקומן אין בעל הסדר בוכה ומתאונן כדרך כל 'נגנב' הבוכה בשאר גניבות... אלא שכמה טעמים בדבר, א. יודע הוא שכך הוא סדרו של לילה, ב. ברי לו שעתידים להחזיר לו את 'הגניבה', ועל כן לא זו בלבד שאינו מתלונן אלא נותן מתנות גדולות, איש כמתנת ידו כברכת ה'. וללמדנו פרק בהלכות אמונה לכל השנה בכל מיני גניבות והיזקות אשר יבואו על האדם, שאם יתבונן בהם וישירשם בעצמו שוב לא 'יבכה' ויתלונן. א. כי כך נקבע מלמעלה, ולא 'פלוני' גנב אלא הוא שליח ההשגחה העליונה. ב. ועוד עתיד הקב"ה להחזיר לו כמו שנגנב, ואף יקבל ע"כ שכר הרבה על שקיבל את הדין באהבה.

ג. מעשה באיש יהודי שהשיא כמה מצאצאיו ועול החובות עלו והשתרגו על צווארו עד למעלה ראש, בלית ברירה נטל את מקל נדודיו למדינות הגולה לזכות נדיבי עם לקחת חבל ונחלה בנשואי בניו ובנותיו, אחר תלאות שונות ומשונות שם פעמיו לחזור לביתו, בעודו בדרך התנחם על כל תלאותיו כי 'קבלת פנים' יפה תיערך לו בביתו כפיצוי על השבועות הקשות שעברו עליו... משהגיע הביתה אחר נסיעה מייגעת ומפרכת כשהוא עייף ורעב נכנס למטבח הבית ולא ראה מאומה על השולחן החל מתאונן ואומר לעצמו 'וכי כך מקבלים את פני...?' אחר שבועות שביזיתי עצמי למען בני ביתי... שכחו ממני לגמרי... וכי אינם מבינים שאחר דרך כזאת נעשה האדם רעב וצמא ועייף... וכי אינם מתביישים בהנהגה כזאת... כך הוסיף בטענותיו עד שעבר בסמוך לחדר הגדול שבו אוכלים בשבתות וימים טובים וירא כי הוכנה לכבודו סעודה כיד המלך ברוב פאר והדר לשם ולתפארת... אף המקום הוכן כראוי לסעודה נכבדה... או אז נתכסו פניו בבושה נוראה ולא מצא לעצמו מקום לרוב הבזיון שכה התלונן בשעה שבעודו בדרך כבר טרחו בני הבית ויגעו לכבודו באופן נפלא...

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

וזוהו תכלית 'סיפור יציאת מצרים' - את אשר 'שיחקתי' במצרים, כי הנה כל זה (הרעב והשובע ושעבודם) אך כג' מאות וכ' שנה, והרבה מבני ישראל לא ראו את הטובה אלא נולדו ואף מתו בימי הרעה, אבל המאמין יודע שהבורא הוא 'היה הוה ויהיה' - והוא עשה הכל על פי חשבון, לזה עלינו לספר ביציאת מצרים שעל ידי זה תקבע האמונה הטהורה בלבב בני ישראל לכל הדורות, שבכל נסיון והסתרה ידעו כבירור שהקב"ה מסובב כל הסיבות לטובתם, אלא שבשעת מעשה אין בידי 'בשר ודם' להבין דרכי ההנהגה העליונה, וזוהי ה'עבודה' - להאמין שהכל לטובה ולקוות לחסדיו יתב"ש.

עפ"ז מבאר החת"ם את הכתוב (תהלים קו ו-ז) 'חטאנו עם אבותינו העווינו הרשענו, אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך לא זכרו את רוב חסדיך וימרו על ים בים סוף'. שהרי 'חטא' היינו עבירה בשוגג, ו'עוון' הוא במזיד (וימא לו:), והנה אבותינו שהיו במצרים אף אם הוקשה להם על דרכי הבורא עמם, לא היה זה להם כי אם חטאנו - בשוגג, שהרי עדיין לא ראו שהכל 'הכנה' לטובתם, אבל אנחנו, אם תחלש אמונתנו בשעת הסתר לא יחשב זאת כשוגג אלא העווינו והרשענו במזיד, והמעם, מאחר שאבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך, עדיין לא ראו לנגד עינם את גילוי עומק דרכי ה' שהם אכן עומדים לצאת משם עם כל רכוש זה, על כן וימרו על ים בים סוף, אבל הדורות שלאחריהם שכבר ראו וידעו את גודל הניסים שעשה הקב"ה לאבותיהם במצרים, אם כן יש להם להבין ולדעת כי כל קושי אינו כי אם הקדמה והכנה לרוב הטובה שקרובה לבוא עליהם, ואם כן 'מה יתאוונ אדם חי'.

נרפא נגע הצרעת - האמונה שהכל לטובה מהפכת מידת הדין לרחמים

בפרשתן (יד א), 'וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע', ועמדו המפרשים לפרש דקדוק לשון הכתוב, שלכאורה תיבת 'נגע' היא יתור לשון,

שאנו מראים בזה כי גם כשהנהגת השי"ת היא בבחי' מרור ו'תמכא' עדיין אנו מספרים כבוד א-ל, ו'תמיד' אנו מודים להקב"ה בכל מידה ומידה שהוא נהוג עמנו, מתוך ההכרה שהכל מאיתו ית', וכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד.

וזוהו תכלית מצוות סיפור יציאת מצרים, וכדכתיב (שמות י א-ב) 'ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שייתי אותותי אלה בקרבו, ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים, וברש"י התעללתי - שיחקתי. ומבאר הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (תו"מ ד"ה אשר התעללתי) מהותו של 'השחוק' אשר שחק הקב"ה על המצריים, כי הנה בהיות אבותינו בארץ מצרים עבדים לפרעה הרשע, היה יכול לעלות בלבבם תמיהות וקושיות, על מה אירע ככה להם עם ה' - בני בכורי ישראל, להיות משועבדים בתכלית השעבוד למצריים, באופן שהיה נראה שישארו הם ובניהם עד סוף כל הדורות משועבדים לפרעה במצרים, (ובפרט, שהרי פרעה מבני בניו של 'כנען' הוא שנתקלל על חטאו של חם - 'ארור כנען... ויהי כנען עבד למו' (בראשית ט כה-כו), וכיצד אירע שבניו של חם משתעבדים בבניו של שם) ועוד יפלא, על מה שכל הכסף והזהב שהיה בעולם הגיע למצרים בשנות הרעב, שהרי מכל קצוי תבל באו לקנות שם אוכל להשיב נפשם בשנות הרעב, וכל זה הוא כעין 'שפחה כי תירש גבירתה'.

אמנם 'בצאת ישראל ממצרים' נתגלה ש'שחוק' גדול שחק ה' במצריים, שהראה להם כאילו הם אוצרים הון ועושר רב לעצמם, ולמעשה, תכלית דבר היה בכדי שכל ההון והעושר הלז יגיע לידיהם של בני ישראל, ותקויים הבטחת הבורא 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' (בראשית טו יד). ומטעם זה גופא ירדו בני ישראל ונשתעבדו למצרים, כדי שבגמר השעבוד יצאו ברכוש גדול, ויעשו את מצרים כמצולה שאין בה דגים (ברכות ט:), נמצא שכל ההסתר פנים בשעבוד בני ישראל לא היה כי אם לתכלית טובתם.

אף אנו מהלכים בעולמו של הקב"ה מלאים טענות כרימון כי 'נשכחנו...' ואיננו משימים על לב לפקוח עיניים לראות כי הקב"ה עומד כביכול ומכין עבורנו מכל הטוב שבעולם.

אולי י"ל דלכן לובשים 'קיסל' (בגדי לבן) בליל הסדר, כי באותו הלילה מתגלה אור האמונה - אז אנו רואים כי בתוככי החושך הוכנו בעבורנו טובות נפלאות, וכל הנראה כרעה טובה עצומה היה בעדנו... ממילא אנו מתמלאים בושח וכלימה על כל 'טענותינו' במשך ימות השנה, וכדינו של המתבייש ש'אזיל סומקא ואתא חיוורא' לובשים אנו לבן כדמות הלבן שנתכסה פנינו...

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

ז

(משלי כא כג) 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו', אמר רבי ינאי, כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט [- פירוש המקרא] עד שבא רובל זה והודיעו מי האיש החפץ חיים. לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם זאת תהיה תורת המצורע - תורת המוציא שם רע. ע"כ דברי המדרש.

ותבאר על פי יסוד גדול ונחוץ לכל תהלוכות החיים, בכל מאורע ומקרה שיבוא על האדם ועל כל צרה שלא תבוא, שהמאמין בהקב"ה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, ואף אומר בפיו 'גם זו לטובה', הרי בעצם אמירתו על הרעה' שהיא טובה - הרי הוא מהפך את מידת הדין לרחמים, ואכן הצרה נהפכת לטובה. וזה ה'סוד' אשר גילה הרובל באומרו מי האיש החפץ חיים, מי הוא הרועה לקנות סם חיים, אזי הדרך הוא על ידי 'נצור לשונך מרע', כלומר שינצור לשונו מלומר שהוא רע אלא יאמר שהוא טוב, וזהו שממשיך הכתוב לומר סור מרע ועשה טוב, ר"ל סור מלומר שהוא רע, וממילא עשה מאותו רע טוב. וזהו גם ביאור

שהרי היה די באומרו 'והנה נרפא הצרעת', גם צריך לבאר מה שנאמר 'מן הצרוע' שאף הוא נראה בשפת יתר, שהלא פשיטא שנרפא נגע הצרעת מן הצרוע ולא ממי שאינו צרוע...

ומבאר הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע בהקדם מה דאיתא במדרש (ויק"ר פ"ו ב) על מה שנאמר (פסוק ב) 'זאת תהיה תורת המצורע' בזה"ל, הדא הוא דכתיב (תהילים לד יג) 'מי האיש החפץ חיים'. מעשה ברובל אחד שהיה מחורר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי והיה מכריז ואומר מאן בעי למזבן סם חיים, רבי ינאי הוה יתיב ופשיט פתורקליניה [- לומד בטרקלינו], שמעיה דמכריז מאן בעי סם חיים, אמר ליה ליה פא סק להקא זבין לי [- בא ועלה לכאן ומכור לי], אמר ליה לאו אנת צריך עליה ולא דכוותך, אטרח עליה [- הפציר בו] סליק לגביה הוציא לו ספר תהילים הראה לו פסוק 'מי האיש החפץ חיים', מה כתיב בתריה [- מה כתוב אחריו] 'נצור לשונך מרע, סור מרע ועשה טוב' (שם יד-טו). אמר רבי ינאי אף שלמה מכריז ואומר

ז. מעשה היה בימי רבינו האר"י הק' זי"ע, באיש יהודי שנוות ביתו היתה בעלת מידות רעות עד מאד, והייתה מצערת אותו נוראות, בצערו הלך האיש אל האריז"ל, והוא גילה לו 'מכבשי דרחמנא' שבגלגול הקודם היה להיפך שהוא ציער אותה, ולכן עכשיו כל פעם שהיא מצערת אותו הרי זה כפרה גדולה, ומצילתו מגיהנום קשה - כל צער וצער מנקה ומנכה עוד ועוד מעונשי הגהינום. כשהבין האיש את הטובה וה'תיקון' שבדבר החל לשמוח מאד על כל עינוי וסבל שהיה לו מידה, ונהפך לו מ'מוצא אני את האשה מר ממות' ל'מוצא שלל רב'... עד שהרגיש בלבו 'הכרת הטוב' גדולה על שהיא מזככת אותו, ושהיא נבחרה משמיא להיות השליח הטוב לתקן אותו, והחל להעניק לה מתנות על העבודה הנפלאה שהיא עושה בשבילו.

והיא היתה עומדת ומשתוממת מה אירע... והפצירה בו שיגלה את הסוד ולא אבה, עד שהפצירה עוד ועוד, וסיפר שהיה אצל האריז"ל והוא גילה לו את כל ה'סוד'. אך היא ברוע מידותיה אמרה, וכי אכן תחשוב שאני אעזור לך להינצל מהגיהנום... לא ולא... וחדלה מלצער ולענותו בכדי ש'יזכה' לעונשי הגיהנום בעולם הבא. מיהר האיש אל האריז"ל, ובכה לפניו רבי קדוש, פסקו העינויים, מי יצילני מעתה מדינה של גיהנום... ענה לו האריז"ל, שכבר השיג את כפרתו, ומעתה יהיו לו אך ורק חיים טובים.

שמא תאמר, היאך נזדמנו שני המאורעות בדיוק בבת אחת, בדיוק באותו הזמן שקיבלה על עצמה להפסיק לצער בכדי שישמר לו העונש אז נשלם זמן התיקון... (ואילו לא מחליטה כך וכי לא היה נשלם התיקון), אכן התשובה הברורה היא על דרך מה שאמרו חז"ל (ברכות סב.) 'סמא דיסורי קבילי', פירוש, שקבלת הייסורים באהבה ושמחה הוא סם המרפא לייסורים, והם כלים ממילא והולכים מאליהם [וכמו שהאריך בזה רבינו ה'ואור החיים' הק' זי"ע (בראשית מו ז), עיי"ש], על כן ככל שהתחזק באמונתו שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד וייסורים אלו הם תיקון וטובה עצומה עבורו עד שקיבל את ה'דין' בשלמות ובשמחה אזי בזה הפך את כל הדינים לטובה, וממילא כבר לא היתה צריכה להמשיך לצער, על כן סיבבו מן השמים שתחדל מהנהגתה הרעה.

ומעתה יתבאר לנו עוד במה שנתבאר שאמירת גם זו לטובה מהפכת את הרעה לטובה, שכאשר אדם מתחזק באמונתו לומר גם זו לטובה ומקבל את הדין בשמחה על ידי שסומך על אבינו שבשמים שכל מעשיו הינם רק לטובה, וגם קושי ויסורים אלו הם לטובת תיקון נפשו, אזי נמתקים כל הדינים ושוב אין צריך לייסורים שימרקו את גופו ונפשו.

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

ומעתה יתבארו היטב כל לשונות הכתוב, והכי פירושו, והנה נרפא נגע הצרעת - שעל ידי שחדל המצורע מלהביט על הצרעת שהיא נגע אלא הפך את עינו לומר שהכל לטובה, ואין כאן נגע אלא ענג, על ידי זה אכן נרפא נגע הצרעת, וזהו שמסיים הכתוב מן הצרוע, ר"ל היאך נרפא נגע הצרעת על ידי הצרוע עצמו, כי בידו הדבר להפוך את הרעה לטובה.

ובך כתב להדיא הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (ויגש ד"ה או יאמר ויבח) בהאי לישנא, ובוה צדיקים מהפכין מדת הדין למדת הרחמים (בר"ר עג ג), כי הם אומרים בנפשם אשר מדת הדין הוה מדת הרחמים הוא ולא דין, כי כל היסורין טובות וחסדי הא-ל המה כמו שבארנו, ועי"ז"ה הקב"ה מהפך להם מדת הדין לרחמים והקללה לברכה, שמיסורין האלה נעשה טובה גמורה להם וכו'. וזה אומרו (תהילים קיח כא) 'אורך כי עניתני ותהי לי לישועה', כלומר שאני מודה ומשבח לך בעת

המקרא שהכריז שלמה ואמר 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו' שהשומר פיו ולשונו מלומר על המאורע שהגיע אליו שהינו רע ומר אזי בזה הוא שומר מצרות נפשו כי הצרה מתחלפת לטובה, וכלל הדברים שהכל תלוי באמרי פיו, אם אומר שהוא טוב - אכן כך יהיה, וכן להיפך ח"ו. ועל כך מסיימים חז"ל ואומרים לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם זאת תהיה תורת המצורע - תורת המוציא שם רע, כלומר, אחר שנתבאר כיצד זוכים ל'סם חיים' על ידי שיאמר שהכל לטובה, לפיכך משה מזהיר את ישראל שיזהרו על לשונם מלהתלונן ולהתאונן על הרעה אשר פקדתם אלא יתחזקו באמונתם שהכל לטובה, ואמר להם זאת תהיה תורת המצורע, תורת המוציא שם רע, כי זה שמוציא שם רע, ואומר כי בלתה אליו הרעה הוא אכן שנאמר בו דיני המצורע, אך לו חכמו ישכילו מלהוציא 'שם רע' אלא יוציאו רק שם טוב על כל מה שהגיע אליהם ובוה 'יפטרנו' מכל 'תורת המצורע'.

ולהלכה ולמעשה לימוד עצום ונפלא, אם יש לך 'שונא' (מ'בית' או מבחוז) שיורד לחייך, אזי אף שאין לנו את האריז"ל שישגלה לנו שורשי הנשמה ומה היה בגלגולים קודמים, אכן הקב"ה הוא שגילה לנו בתורתו במה שאמרו כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, א. אותו צער וסבל אינו מיד השונא אלא כל דעביד רחמנא, הקב"ה הוא שעשה ועושה ויעשה לכל המעשים. ב. לטב עביד - אין זה אלא לתיקון נפשך, על כן תקבל על עצמך את כל ה'פעקלי' (חבילת הקושי) באהבה, וכאשר תקבלנה באהבה ממילא פקע שיעבודיה, והכל יתבטל בעזהשי"ת.

ח. והוכיח זאת ה'בן יהוידע' (ברכות ס: ד"ה שם א"ל) מאותו מעשה שהיה עם רבי עקיבא, שהלך בדרכו עם תלמידיו ובידיהם תרנגול חמור ונר. בדרכם הגיעו לעיר אחת, חיפשו מקום ללון ואיש מאנשי העיר לא אבה לתת להם 'קורת גג', נענה ר"ע ואמר כל דעביד רחמנא לטב. שכבו עצמם לישן במדבר, והנה באה הרוח וכיבתה את הנר, בא החתול ואכלו לתרנגול, בא האריה וטרף את החמור. ועל כולם הכריז 'כל דעביד רחמנא לטב'. באותה הלילה נכנס ה'גייס' לעיר ולקח את כל בני העיר בשבי, ואילו את ר"ע ותלמידיו לא לקחו מכיוון שלא ראו ולא שמעו אותם... נענה ר' עקיבא ואמר לתלמידיו, וכי לא אמרתי לכם כל מה שעושה הקב"ה הכל לטובה. והקשה ה'בן יהוידע', וכי מה בא לומר להם 'וכי לא אמרתי לכם', מה חידוש יש בדבר, ומה ענין זה לאמירתו עד הנה.

ומבאר ה'בן יהוידע', וז"ל. כוונתו לומר כי האדם שפותח פיו לטובה אפילו אם נגזרה עליו גזירה לרעה אפשר שתתבטל הגזירה, ולכן אמר מה שאתם רואים עתה שהכל היה לטובה אינו אלא מאחר שאמרנו בכל עת ושעה - 'כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד', כי בזה נפתח פתח לטובה - שיתהפך הדבר לטובה ולברכה. ורצה ללמדם בזה שיהיו מורגלים לפתוח פיהם לטובה על כל דבר אף מה שנראה להם כרעה, כי בזה יהפכו הכל לטובה. יש שהקשו מדוע נקט בלשון 'ארמי' כל דעביד רחמנא לטב עביד ולא בלשון הקודש 'כל מה שעושה הקב"ה לטובה', והקושיא תגדל ביותר וביותר קשה שהרי רבי עקיבא עצמו פתח בלשון הקודש, וכמו שאמר 'לעולם יהא אדם רגיל לומר', ומדוע סיים בלשון ארמי, אלא שמבואר בראשונים (עי' רא"ש ברכות פ"ב ס"ב ב ומעני יו"ט שם אות ז) שלשון ארמי אינו לשון 'אמיתי' ושפה בפני עצמה אלא הוא לשון משובשת מ'שבועים לשון'... ועיקרה מלשון הקודש (ועל כן 'קרובה' היא ודומה הרבה ללה"ק), ושמה נאה לה כי 'ארמי' הוא מלשון 'מרמה', ומשום כך אמר רבי עקיבא לומר כל מאי דעביד רחמנא בלשון ארמי דייקא, שגם אם אינו 'אמיתי' - שאינו אוחז בדרכה גבוהה כזו שהוא בטוח בעצמו שיהא זה לטובה, מכל מקום ידבר בפיו דברי אמונה ויאמר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד. וגם אמירה כזו תהפוך את הכל לטובה.

לא יפסוק דבר ברור לומר נגע נראה לי, אלא כנגע נראה לי, שהנה מדרכו של ת"ח שהוא שפל בעיני עצמו, ואינו רואה לעצמו שום זכות אלא נדמה לו שהוא מלא חטאים ועוונות, וממילא כאשר יודמן לו נגע הוא סבור שהקב"ה נפרע ממנו על עוונותיו, ולא עולה על ליבו שיש בזה 'בשורה טובה'. אך מ"מ בא הכתוב ללמדנו, שאף מי שבדין הוא שיקבל ענשו אל יאמר 'נגע נראה לי' אלא רק 'כנגע', כלומר שנראה כנגע אך באמת 'ענג' הוא כי הכל לטובה, ועל ידי שיאמר זאת יתהפך לטובה למצוא אוצרות זהב וכסף.

כל מחמצת לא תאכלו - למעט בהשתדלות ולהרבות באמונה שהכל מן השמים

והנה כתיב בפרשתן (יד ט), 'והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו, את ראשו ואת זקנו ואת גבות עיניו, ואת כל שערו יגלח', ולכאורה יש להתבונן מה טעם מצווה זו, והלה כבר ישב 'בדד מחויץ למחנה' - מרוחק מכל באי עולם, ו'טמא טמא יקרא', מדוע לעת כזאת אחר שכלתה סאת צרותיו ונתכפר לו החטא, עליו לגלח את כל שער גופו, למען ידעו כל הרואים כי מצורע היה.

וביאר הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (דרשות, פרשת טהרות ב"ה וגלוח) שהנה כל ענין טומאת הצרעת בגופו של אדם באה מטומאת נשמתו בעוון לשון הרע^ט

עניתני בשמחה באמרי שהכל טובה וחסד הוא, ובוה 'ותהי לי ישועה' כלומר שהצרה נעשה לי ישועה ממש, כי נתהפך הדין לרחמים ממש. עכ"ל.

בדברים הללו פירש גם הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (ד"ה כי תבואו) בלשון הפסוק בפרשתן (יד לד), 'כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, וברש"י, 'בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, וע"י הנגע נותן הבית ומוצאן, אך אם כן לכאורה קשה מדוע נקט הכתוב בלשון 'נגע' והרי אין זה אלא 'ענג', ומבאר בזה"ל, אלא כי למראה עיני אדם כשפוקדים עליו להרוס את ביתו הלוא הוא נגע, אך באמת מי שהיה מאמין באמונה שלימה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד ובטוח היה שכן הוא לטובה - מצא אוצר ונתהפך מנגע לענג, וזה שהיה מתרעם על שנצטווה להרוס את ביתו ולא היה מאמין שהוא לטובה - הוא לא מצא אוצר, והיה לו זה באמת נגע צרעת. וכן הוא תמיד, זהו שאמרו חז"ל (ברכות ט:): לעולם יהא אדם רגיל לומר כל דעביד רחמנא לטב עביד, וכשאומר לטב על ידי זה נעשה באמת לטובה ונתהפך מנגע לענג כנ"ל. עכ"ל.

ומהאי טעמא כתב רש"י לפרש לשון הכתוב כנגע, ש'אפילו תלמיד חכם שיודע שהוא נגע ודאי,

וכמו שביאר הרה"ק רבי משה מקאברין זי"ע (תורת אבות, אמונה ובטחון כח) במה דאיתא בגמ' (תמיד כח). 'איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם... יחזיק באמונה יתירה', כלומר - למעלה ממדרגתו באמונה, ואף שבכל ענייני העבודה אינו מן הראוי לדבר בעניינים שאינו עומד בהם ולעסוק במדרגות שלא השיג, מיהו בענייני אמונה מותר ואף מצוה לעסוק אף במדרגות שהן רחוקות ממנו (וכך היתה דרכו בקודש, להרבות לדבר ולעורר בענייני אמונה, ואף במדרגות נשגבות המיועדות לגדולים וצדיקים). ט. והזמן גרמא להתחזק בשמירת הלשון, וכבר פירש הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ליקו' חדשים ד"ה מצות תאכל, בסו"ד) במה שנאמר (לעיל ו ט) 'מצות תאכל במקום קדוש', שיכין את עצמו קודם פסח לקדש את פיו שהוא המקום שמכניס שם המצה - להיותו 'מקום קדוש', ויאכל את המצה בקדושה, ומקודם החג יקדש את מוצא שפתיו שלא יתערב בו לשון הרע ושאר דיבורים אסורים, ויהיו כל דיבוריו לשם שמים, ובכלל זה נמי להשגיח במשנה זהירות על הנכנס לתוך פיו, ואז 'מצות תאכל במקום קדוש'.

ועל כך בכה פעם הרה"ק רבי בעריש מביאלא זי"ע בדרשת 'שבת הגדול', שרבים שואלים אותו כיצד מכשירים כלים שונים, ואין דורש ואין מבקש להכשיר את הפה כדי שיוכל לאכול בו את המצה בקדושה ובטהרה.

מאמר נפלא אמר פמ"מ הרה"ג רבי משה וויינבאך שליט"א כי הנה הסוגיא הראשונה במסכת פסחים - סוגיא ארוכה הנפרסת על שני דפי גמרא - עוסקת כולה בחיוב לדבר בלשון נקיה, לרמז כי ההכנה הראשונה ותחילת הכניסה ל'פסחים' הוא על ידי הזהירות בלשון נקיה...

הנה מנהג ישראל תורה לברך ברכת 'בורא פי האדמה' על הכרפס, ומכוונים לפטור בברכה זו את המרור שיאכלו אחר אכילת המצה (עי' משנ"ב תע"ג סקנ"ה), ומספרים על הרה"ק ה'חקל יצחק' מספינקא זי"ע, ששנה אחת כאשר אמר

שערות יונקות מגומא אחת, היו מחשיכות מאור עיניו של אדם'. ומזה ילמד המצורע לקח שלכל חד וחד יש שורש יניקה בנפרד הן לפרנסתו הן לשאר הצטרבויותיו, ואין איש יכול לנעת או להתעסק - לגרוע או להוסיף ב'גומתו' של חברו, אין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו בכהוא זה, וממילא מה לו כי ילון על חברו - הרי לא הוא גרם לו לחסרון הפרנסה וכיו"ב, ויעלה בידו להיטהר לגמרי מחטא הלז של 'לשון הרע'².

כי זאת תורת האמונה הטהורה, שלכל בריה ובריה נקצב 'פרנסה ודי מחסורה' מן השמים. ולכל בריה יש 'גומא' מיוחדת שמשם הוא מקור חיותה, ומכיוון שכן, מדוע ירדוף יומם ולילה אחר פרנסתו המוכנת

הנורא, וה'שורש' שבגינו מדבר האדם 'לשון הרע' הוא מחשבותיו שנדמה לו שחברו לקח ממנו מאומה או הפסידו באיזה דבר, בענייני פרנסה, או בשאר העניינים שמדמה בנפשו שאחד לוקח מעמו מאומה³, ועל ידי כך הוא בא לדבר עליו רעות. אך לו חכמו ישבילו להבין ש'אין אדם נוגע מן המוכן לחברו אפילו כמלא נימא' (יומא לה:), ואין מי שיוכל להשיג את גבולו, מיד יפסיק מלדבר על רעהו כל רע, וזאת מרמזים לו בגילוח השיער, כי שערות ראשו של אדם נראות כמי ששוכבות זו ע"ג זו, וכאילו אחת תופסת מקומה של חברתה - אך בשעה שמגלחים את השערות נתגלה שכל שיערה ושערה יונקת חיותה מגומא נפרדת בראש האדם, ואדרבה, איתא בחז"ל (בבא בתרא טז.) 'אלמלי שתי

סימן זה פרץ בבכי, והסביר עומק הכוונה, שעל ידי אכילת הכרפס פוטרם ומבטלים את ה'מות' העולה בגימטריא כמספר 'מרור' (446). ולענייננו יאמר, שעל ידי שאדם נזהר ב'כרפס' - באותו 'כלל ראשון פה סגור' הרי הוא פוטר מעצמו כל מיני מרורים ועקתין בישין... כי שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו.

י. וכמו שדייק הגה"ק רבי חיים וויטאל זי"ע (עיי' עץ הדעת טוב) בלישנא דקרא (יד לה) 'כנגע נראה לי בבית', שלכאורה קשה מדוע אמר כנגע, ואינו אומר 'נגע' נראה לי בבית, אלא, כי האיש הרואה צרעת בביתו ידע שאין זה הנגע עצמו, אלא רק 'כנגע', כי הנגע עצמו הרי הוא עצם 'חטא הלשון' הנורא, אשר נחקק בעמקי נשמתו, והיא נשחתת על ידי אלו הדיבורים, וכלומר שבפגם הדיבור נעשה 'נגע' בפנימיות נפשו, וה'נגע' החיצוני אינו רק 'כנגע'...

יא. וביסוד הדברים ביארו מה שאמרו חז"ל (פסחים קיח.) 'כל המספר לשון הרע, וכל המקבל לשון הרע, ראוי להשליכו לכלבים', כי הנה מדרך הכלב ומטבעו, שכאשר בעליו מכהו במטה, הרי הוא קם בחמתו ונושך את המטה, והנה, לא די שאינו נוקם ומעניש בזה את בעליו אשר הכהו - אלא אף פוצע את פיו בעקירת שיניו עד זוב דם, וזאת מפני שאין לו דעת להבין שה'מכה' אותו הוא האדם המחזיק במטה, ולא המטה שאינו אלא 'אמצעי' לבעליו להכות על ידו. ולכלב הלז דומה המספר לשון הרע ומרכל על חברו, כי הוא חושב ומדמה בנפשו שחברו עשה לו עוול ועל כן מדבר עליו סרה, ומדוע אינו שם על לב שחברו אשר עולל לו כך וכך אינו כי אם 'מקל' בעלמא אשר הקב"ה הכהו במקל זה, בכדי לעוררו ולקרוב את לבו אליו, והוא ב'חכמתו' במקום אשר יבוא להתעורר ולשמוע את דבר ה' אליו הריהו מדבר לה"ר ומגלגל 'מחלוקת' בעולם... על כן ראוי להשליכו לכלבים, כי ימצא מין את מינו... יש שנתנו טעם לשבח מדוע לוקה המספר לה"ר בנגע הצרעת, לרמז לאדם שילמד לקח מנגע הצרעת, מה הנגע בצרעת ירבה לחכך את עצמו עוד ועוד, ולרגע נראה לו שמיטיב לעצמו ומרגיע את כאבו, אבל באמת אינו אלא גורע לעצמו, וככל שירבה להתחכך יזיק לעצמו יותר ויותר. כיו"ב ממש המדבר לה"ר, נדמה לו שבדיבוריו הרעים על חברו ירוויח לעצמו, אך באמת אינו אלא כמתחכך בבשרו שאינו מועיל אלא מזיק לעצמו.

יב. שמעתי מצדיק אחד לבאר עפ"י"ז הא דאיתא בגמרא ונפסק בשו"ע (או"ח תקל"א) מצוה לגלח בערב יו"ט, והוא חובה על כל אחד לכבד בכך את היו"ט, וכ"כ החמירו בזה עד שמטעם זה אסרו לגלח בחול המועד, כדי שלא יכנס ליו"ט כשהוא 'מנוול' (מגודל שערות, כי יסמוך להשאר את מעשה התגלחת לחוה"מ). וביאור הדברים הוא, כי הנה נצטוונו 'ושמחת בחגך', אבל האדם עומד משתהה מחריש לדעת כיצד יעשה כדבר הזה, הרי פלוני השיג את גבולו, אלמוני הזיק לו היזק נורא, וכן הלאה, מכל צד ועבר הנו מוקף ברודפים ומציקים, כיצד ישמח, לזה אמרו לו, רבי יהודי, בערב החג לך נא וגלח שער ראשך, ואז תבין כי לכל אחד יש 'גומא' שמשם שואב את כל שפעו וכל הנצרך לו, וממילא יעלה בידך לקיים בהידור רב 'ושמחת בחגך'. וביתר שאת, הזהירו חכמים אל יכנס לרגל כשהוא 'מנוול' וראשו מלא במחשבות שהם היפך האמונה... אלא 'התגלח' ותתמלא במחשבות אמונה ורק כך אפשר להיכנס אל החג הקדוש...

'חמיצות' ודוחק הפרנסה (כמשקה ש'חמיץ' ומתקלקל), שכשם שחמימות הבצק מביאו לידי חימוץ, כך ה'חמימות' בעסק הפרנסה - כלומר שהוא 'משוקע' במשא ומתן בחשק גדול וברדיפה אחרי הממון בהשתדלות יתירה מביא לידי 'חמיץ' - דחקות וקושי ל"ע", על כך שנו חכמים בלשון המשנה זה הכלל תפח תלמוש בצונן, שאם רואה אדם שפרנסתו מחמצת ומתקלקלת אזי תלמוש בצונן - יעסוק בה ב'קרירות' מבלי להיות משוקע כל כולו, אלא יעשה השתדלותו מתוך שהוא סומך ובוטח בהא-ל הטוב המכין מזון לכל בריותיו, כשהוא מאמין ויודע שאין ההשתדלות מביאה את הפרנסה אלא עושה כן רק בגזירת מלך, ואז יהיה נושע בהרחבה.

שאר שבעיסה - ביעור יצר הרע מן הלב ועשיית גדרים וסייגים כתב הרדב"ז בתשובותיו (ח"ג תתקע"ז ד"ה תשובה שניה) שעפ"י דרך הפשט אי אפשר להסביר מדוע החמירה תורה כל כך באיסור חמיץ שאיסורו במשהו וכן הוא אסור בהנאה, (וכיוצא בחומרות אלו שלא מצינו בשום איסור), ועל כן אני סומך על מה שאמרו רז"ל במדרשות, כי חמיץ בפסח רמזו ליצר הרע והוא שאור שבעיסה, ולכן כלה גרש יגרש אותנו האדם מעליו, ויחפש עליו בכל מחבואות מחשבותיו^{טו}, ואפילו כל שהוא לא בטיל, והוא אמת ונכון^{טז}.

ומזומנת לו ממילא, והרי בריבוי השתדלותו לא יוסף לעצמו מאומה, מדוע יגע לריק, אין עליו אלא לקיים מצוות 'השתדלות', לצאת ידי חובתו כמו שנצטווה, ואף אחר זאת ידע נאמנה שלא ה'השתדלות' מסבבת את הפרנסה אלא מגזירת שמים היא באה לו.

וכך ביאר הנציב ב'העמק דבר' (שמות יג ג, ויקרא ב יא) טעם איסור אכילת חמיץ בחג הפסח, כי הנה ה'שאור' אמצעי הנעשה בתחבולות בני אדם בכדי לגרום לעיסה שתחמיץ, מה שאין כן מצה שאין בה שום 'תפיסת יד אדם' אלא רק קמח ומים שהם מיד ה', ועל כן בחג הפסח שאז זמן השרשת אמונה בלב ישראל הזהיר הכתיב על אכילת חמיץ, בכדי לחזק בקרבנו את האמונה המהורה, שהפרנסה וכל קיום החיים הוא רק מיד ה', בלי שום קשר ושייכות להשתדלות^{יז}.

וכך כתב הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (כללי דאורייתא) לבאר הא דאיתא במשנה (פסחים פ"ג מ"ד) לגבי סדר עשיית ואפיית המצות 'זה הכלל תפח תלמוש בצונן', ולכאורה קשה איזה 'כלל' נאמר כאן, והרי היה יכול לנקוט 'תפח תלמוש בצונן', ואילו משמעות הלשון 'כלל' מורה שיש ללמוד ממנו גם לעניינים אחרים שלא נאמרו במשנה, וצריך לבאר כלפי מה הדברים אמורים, אלא שאכן חז"ל באו לרמוז כאן על 'חמיץ' אחר, והוא

יג. כיו"ב אמרו לבאר בחיוב ההסיבה על צד שמאל בליל הסדר זכר לחרות, וכי ישיבה כזאת תיקרא 'חירות' - כשא"א לו לישב כדרכו אצל השולחן, והוא נשען על צד שמאל ונשפך יינו מימינו ומשמאלו... אלא דבלילה זו עסוקים אנו בהשרשת האמונה, ומיסודי האמונה הנוגעים למעשה הוא בענין הפרנסה - שידע שלא מלאכתו מביאה לו הפרנסה אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו, וממילא יבין שאי אפשר לבריה בעולם להפסידו ולחסר ממנו ומזונו, לזה באו לומר אל תשב זקוף כמי שבא לעשות מלאכה, אדרבה השאר נא על מקומך, שעון על מיטתך, ותראה שמאכלך יבוא עד לפיך אפילו כשאתה 'על צד שמאל'...

יד. ידוע להקשות בסדר 'חד גדיא', כי לכאורה ה'שונרא' נהג שלא כהוגן בכך שאכל את הגדי על לא עוול בכפו, וממילא נמצא שה'כלבא' היה צדיק בדרכיו על שאכל את השונרא, וכן על זה הדרך עד שעולה שמלאך המות נהג כשורה, וא"כ מדוע 'אתא הקב"ה ושחט למלאך המות'...

ושמעתי מ'חכם אחד', שאותו 'אבא' חשב בלבו שהוא ב'כחו ועוצם ידו' זה שקנה את ה'חד גדיא' בתרי זוזי שלו, שיגע וטרח להשיגם, לכן סיבבו מן השמים ש'אתא שונרא ואכלה לגדיא'... אך אם היה מרגיש מתחילה שהכל בא לו מן השמים כי בידו לגדל ולחזק לכל והעושר והכבוד מלפניו וה' מוריש ומעשיר, היה נשאר עם הגדי ברשותו עד היום הזה... ולפי זה כל החשבון עולה היטב, השונרא נהג כהוגן ואילו הכלבא לא צדק במעשיו, וממילא לא היה למלאך המות לשחוט את השוחט, על כן בדין הוא שהקב"ה ישחטנו...

טו. רמז לדבר נתן הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע במה שנפסק בשו"ע (סי' תלב ס"ב) 'אין בודקין וכו' אלא בנר של שעוה', שהרי ה'שעוה' עשויה מדבש דבורים, וכבר מצינו בפוסקים על כוחו של 'דבש' להפך טהור לטמא, שאם נפלו בעלי חיים לתוך הדבש הרי הם מותרים באכילה, ומשום כך בודקים בנר של שעוה לרמוז על 'בדיקת חמיץ' שתכליתה 'לגרש את היצר' ולהפך את הטמא לטהור.

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

ותנת לבו לאביו שבשמים. ו'שריפת חמץ' מרמז על אש התלהבות בעבודת השי"ת שעי"ז 'שורף' ומבער כל חלקי הרע שבקרבו.

ובכלל ההרחקות מה'חמץ' ומהיצר הרע שלא יראה ולא ימצא אפילו במשהו - הוא עשיית גדרים וסייגים המרחיקים את האדם מן העבירה, וכמו שהחמירו ב'חמץ' אף בדברים שאינם איסור ממש מעיקר הדין 'משום חומרא דחמץ', ואף צריך לעשות מחיצה בינו לבין חמצו של נכרי, כך צריך לעשות 'מחיצות' של ברזל בינו לבין העבירה.

והיא שעמדה לאבותינו ולנו"ה, אותה הבדלה בין ישראל למצרים בתוספת 'חומרות' גדרים וסייגים, שאך ורק מחמתה יצאנו ממצרים לחרות עולם. וכה ביאר

זהבי נמי אמרו בגמרא (ברכות יז.) 'רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות', ופירש רש"י 'ומי מעכב - שאין אנו עושים רצונך, שאור שבעיסה - יצר הרע שבלבנו, המחמיצנו, ולכן החמירו כל כך באיסור חמץ כדי להרחיק את האדם מן העבירה, שלא תהיה לו שום שייכות עם הסטרא אחרא"י.

הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לער"פ) מבאר דיני בדיקת חמץ וביעורו על דרך העבודה שהחמץ מרמז על היצר הרע, כי אור לארבעה עשר בודקים את ה'חמץ' לאור הנר - היינו נר מצוה ותורה אור, כלומר שבריבוי תורה ומצוות 'בודק' את היצר הרע ומגרשו. ו'ביטול בלב' היינו 'מיט איין שטיקעלע הארץ' - עם

טז. כתב הרמ"א (סימן תלב סעיף ב) 'ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא תהא ברכתו לבטלה', ונתחבטו הפוסקים איך תועיל עצה זו להציל את הבודק מברכה לבטלה, והלא אין זה כי אם הערמה בעלמא, שהרי כל הבית נקי מחמץ, ואילו אותם פתיתים אינו 'בודקם' - שהרי הוא עצמו הניחם במקומות הידועים לו. והשיב הגאון מטשעבין זצ"ל בשם צדיק נסתר שהתגורר בווארשא [לפרנסתו עסק בתיקון שעונים, וכאשר שמע אודותיו גאב"ד טשעבין שבר את שעונו והלך לתקנו אצלו כדי שיזכה להתברך מפיו, אך כאשר הגיע אליו הבין הצדיק את כוונת בואו, וסירב לברכו, באמרו שאיש פשוט הוא, בלית ברירה ביקש ממנו שיאמר לו דבר חידוש, ולבקשה זאת לא סירב, ואמר לפניו תירוץ זה], דהנה מצוות בדיקת חמץ היא לאור הנר, וילפינן ליה בפסחים (דף ז:) בגזירה שוה מכמה פסוקים, וחדא מינייהו הוא הכתוב אצל עבדי יוסף ש'חיפשו' את הגביע אשר הם עצמם הכניסו לבין אמתחותיהם של השבטים, ואעפ"י שידעו מקום המצאו של הגביע נאמר שם (בראשית מד יב) 'ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא', אלא מכאן, שאף חיפוש כזה שמיה 'בדיקה', ושייך שפיר לברך על בדיקה זו, ודפח"ח. ממאמר זה למד הרה"ק הפני מנחם זי"ע, דהנה פעמים יתלונן האדם - מה אעשה, והקב"ה הכניס בקרבי יצר הרע גדול וקשה כ"כ, לזה אמרינן ליה, אכן הקב"ה הכניסו, אך המטרה הייתה כדי שתבוא ותוציאנו ותגרשו מעמך, ובידך כוח וגבורה להוציאנו, דומיא דפתיתי חמץ שהוכנסו לשם בכונה תחילה בכדי שיבערו ויוציאו מן הבית. יז. נפלאות כתב החת"ס (דרשות תקס"ב ד"ה קדש) וז"ל, 'קדש ורחץ' - המקדש ורוחץ עצמו מחלאת עוה"ז, עי"ז 'כרפס יחץ' - רצה לומר, פורקים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, כי כרפס הוא עול מלכות. וכל זה למי שקדש רק את עצמו, אמנם 'מגיד רחצה' - שהוא גם מוכיח את אחרים, ומעמיד אותם על דרך טוב, גם הוא 'מוציא מצה' ומריבה - כעובדא דאהרן אוהב את הבריות ועי"ז הוא מקרבן לתורה, גם הוא 'מרור כורך' - כלומר סובל מרירות עולם על עצמו ואינו קץ טרחם משאם וריבם על כל הקושי שיש בהם, זהו שזוכה לדברים הרבה. א. 'שלחן ערוך' בעוה"ז, ב. 'צפון ברך' - בעולם הצפון (הבא), ג. וגם יזכה ל'הלל' שבחו והלולו בפי כל כדכתיב (משלי כח כג) מוכיח אדם אחרי חן ימצא ממחליק לשון עכ"ל.

יח. אחד מאדמור"י אמשינוב זי"ע הגיע לבקר בחוה"מ פסח את הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע ובתוך הדברים אמר לו בשם זקנו הרה"ק מווארקא זי"ע על הא דאיתא בהגדה קודם 'והיא שעמדה' שמכסים המצות ומגביהים הכוס ואומרים והיא שעמדה, שהנה המצות הם חיוכם בלילה הזה מדאורייתא, לעומת זאת ארבעה כוסות הם רק מתקנת חכמים, ובא לרמז בזה כי אנו מגביהים את הכוס שחיובה מדרבנן ו'מסלקים' את המצות שהם מן התורה, ואומרים והיא שעמדה להורות כי רק קיום תקנות חז"ל הם שעמדו לאבותינו ולנו להחזיק מעמד בדרך התורה, וכל הגדרים והסייגים הם ה'שומרים' עלינו שנוכל לקיים את מצוות ה'. ונתלהב המהרי"ד וציווה לבנו מהר"ם מבילגורייא זי"ע לרשום את הדברים לזכרון כשהוא מוסיף לומר שמותר לכתוב זאת אפילו בחול המועד מפני 'דבר האבד'...

מקדים להוכיח שעיקר קיום בני ישראל בעת הגלות הוא רק על ידי העמידה בגדרים וסייגים, ורק על ידיהם תבוא הגאולה, וכמו במצרים שנגאלו בזכות שלא שינו שמם לשונם ולבושם, אמנם לאחר שזרח אור הגאולה העתידה העיקר יהיה השמירה על גופי תורה. ובה מבאר מה דאיתא במדרש (תנחומא כי תשא לו) על הא דכתיב גבי משה רבינו שהיה בשמים ארבעים יום וארבעים לילה 'מנין היה יודע משה אימתי יום, אלא כשהקב"ה היה מלמדו תורה שבכתב היה יודע שהוא יום, וכשהיה מלמדו על פה משנה ותלמוד היה יודע שהוא לילה', והיינו שבעת שתורה השמש ויהיה 'יום' - העיקר הוא תורה שבכתב, אכן בעת החושך והלילה - עיקר העסק' והשמירה הוא על 'תורה שבעל פה' - הם הם הסייגים והגדרים [המתחדשים ע"י חכמי הדורות] הנחוצים לקיום הדת. ועפ"ז מבואר הטעם שהרבתה התורה בסייגים ובחומרות בחמץ ובעניין אכילת הפסח, כי רק ע"י עשיית הגדרים זכינו להיגאל ממצרים. ועל כך נאמר 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר', שכל זמן שלא הניע 'הבוקר' - הגאולה המקווה והעתידה עלינו להיזהר ולהישמר 'שלא לצאת מפתח הבית' אלא להיות מקושר לשורש קדושת עם ישראל ע"י הגדרים והסייגים.

לטהר עצמו קודם הרגל - בחובת ההכנה לזכות לקדושת הרגל כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (שבה"ג ד"ה מצות, ובש"ט) לבאר מאמר ההגדה 'יכול מראש חודש תלמוד לומר ביום ההוא', שנרמז בזה כי כבר מראש חודש יתחיל בהכנה וילמד עצמו 'לומר' את המצוות הנוהגות ביום ההוא - בליל התקדוש חג.

כי זה כלל גדול הגידו צדיקי הדורות, שבפי הבנתו של האדם לקראת עשיית המצווה ולקראת הימים המאירים והקדושים הבעל"ט בן יזכה לקבל אורם והשפעתם לטובה^ט, וכמו שכתב השל"ה הק' (ויחי, דרך

ה'פלא יועץ' בספרו 'אלף המגן' (בשלה, על הגש"פ) בשאלת הרשע 'מה העבודה הזאת לכם', שהוא שואל וטוען, דייכם במה שאסרה תורה, אבל מה העבודה הזאת לכם - שאתם מוסיפים בכל יום תורה חדשה ומרבים גדרים וסייגים, ועל זה נאמר 'לכם ולא לו, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר', כי אם אינו שומר את הגדרים בזה סופו לכפור גם 'בעיקר' - בציווים המפורשים בתורה. 'ואף אתה הקהה את שיניו ואמור לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו, אילו היה שם לא היה נגאל', כי כל יציאת מצרים היתה 'לקחת לו גוי מקרב גוי' כעובר במעי בהמה, שהיו משוקעים בטומאת מצרים, ואף מידת הדין קטרגה עליהם הללו והללו וכו', אלא שהקב"ה 'נושא פנים' לישראל, והטעם מבואר בגמ' (ברכות ב:) כי הם מחמירים על עצמם לברך מכזית ומכביצה ואף שלא נצטוו בברכת המזון אלא רק כשאכלו כדי שיעור שביעה, והרי לך, שרק בזכות החומרות והתוספות על דברי תורה נגאלנו, וא"כ 'הרשע' שאינו חפץ בחומרות אילו היה שם לא היה נגאל.

בדרך זה ביארו צדיקים וגאונים מעם מנהג הנחת ה'ביצה' בקערה, שהנה מדרך התרנגולת שאינה מטילה את הביצה רק לאחר שעלה עליה ה'קרומ', אך כל זמן שלא גדלה הקליפה אזי הביצה מחוברת ומעורה במעי התרנגולת, כך הקב"ה הוציא את ישראל 'גוי מקרב גוי' כי אף שהיו 'בקרוב גוי' אך היתה 'קליפה' שהפרידה ביניהם, שהיו 'מצוינים' שם ולא שינו שמם ולשונם ולבושם ושמרו על גדרים בינם לבין המצריים. ומשום כך מניחים את הביצה, להודיע בואת ש'החפץ בגאולה' עליו להיות מוקף במחיצות להבדיל בינו לבין הגויים, ורק עי"ז יהיה ראוי לגאולה.

ביוצא בדבר ביאר ב'משך חכמה' (ד"ה ואתם) בדרך הרמז את הנאמר בפרשת קרבן פסח (שמות יב כב) 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר', כשהוא

הסמיך לזה כ"ק אדמו"ר מסיקוורא שליט"א דבר פלא שאומרים בשם הרה"ק החתם סופר זי"ע לבאר הטעם ששלטה ההשכלה הארורה בבערלין ביותר, כי שם זלזלו במנהגי ישראל... (הובא בהגדה של פסח נתיבות הקודש - סיקוורא עמ' רכב). יט. מסופר על בן אחיו של הרה"ק רבי שלמה מקארלין זי"ע שהיה מקורב אליו ביותר, שנה אחת קודם הפסח שלח אגרת אל דודו הרה"ק בה כתב שב"ה יש לו בשר ודגים מצות ויין לפסח, ולא חסר לו אלא 'פסח' לפסח, ע"כ מבקש שישלח לו 'פסח אויף פסח' ('פסח' לפסח), החזיר לו הרה"ק כיצד אוכל להכניס את ה'פסח' בתוכי שק של חמץ... ודי לחכימא ברמיזא שצריך להכשיר עצמו כדת וכדין ורק אז יוכל להיכנס בו אור היו"ט.

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

(ח"ב לח.) 'ותנא הוה נהיר ליליא כיומא דתקופה דתמוז, וחמא כל עמא דינוי דקוב"ה (אותו הלילה היה האור מאיר כבצהרי היום בתקופת תמוז, 'וראו' כל העם את דינו של הקב"ה במצרים), דכתיב (תהלים קלט יב) 'ולילה כיום יאיר כחשכה כאורה', ואף לדור דורים מאיר לנו הקב"ה בלילה הזה ברוח וגשם, מוטל עלינו להכין עצמנו לזכות לקבל וליהנות מהאור הנורא הלזה"א, וכך המשיל הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (לשבה"ג), כי בשם שא"א ליהנות מאור השמש הזורחת בקרניה אא"כ יפתח תחילה את שערי דלתותיו"ב וחלונות הבית, 'שאם יהיו סתומים לא תוכל החמה לזרוח להבית' ויהא חלקן בין הכסילים ההולכים בחושך ח"ו, כך על האדם

חיים ותוכחת מוסר ב) בביאור דברי חז"ל (יומא לט.) 'אדם מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה, מלמטה מקדשין אותו מלמעלה', בזה"ל, כי לפי ההכנה שמכין אדם את עצמו אז שורה עליו רוחניות העליון, כי מוצא כסא מוכן למטה, וזהו ענין 'יהב חכמתא לחכימין' (דניאל ב כא, הקב"ה נותן חכמה לחכמים), עב"ל.

וכבר כתב רבינו הרמב"ן (ספר הגאולה) 'כי כן עניין האלוקים עם כל אדם ועם כל דור, מזומן להיטיב כפי הזדמנותם (-שמזמינים ומכינים עצמם) לקבל הטוב'.

מעתה, כאשר עומדים אנו סמוך ונראה ליל הסדר - אשר בו לילה כיום יאיר, וכך איתא בזה"ק

וכך אומרים משם הרה"ק מסאטמאר זי"ע שנהוג עלמא לומר בכל ימי השנה כשרוצים לזלזל במאן דהו 'אוי הנך 'חכם' של מה נשתנה', ומדוע אין גוערין בו שהוא 'רשע' של מה נשתנה או לכה"פ 'תם', הוא מותיב לה והוא מפרק לה, כי הנה 'חכם' זה בא בליל ט"ו בניסן ומתחיל לשאול מה העדות והחוקים אשר ציוה ה'... היכן היית עד היום... זה כבר עידן ועדנים הכל עסוקים בבירור 'מה העדות והחוקים', וזה בא עתה כמי שנפל בזה הרגע מן השמים והכוכבים... ושואל, אמור נא, מה העדות והחוקים... לזה ה'חולם' מדמים את מי שרוצים לגעור במשך השנה ומכנים אותו 'חכם' של מה נשתנה.

מרגלא בפומיה של הגאון החסיד רבי מרדכי חנא פוקס זצ"ל, מגדולי החסידים לבית וויזניץ, המגיע אל הרבי ללא הכנה כראוי, הוא כמכניס סוס בבית קדשי הקדשים, כלומר שהצדיק הוא אכן 'קודש קדשים', אבל אתה, אם אינך מכין עצמך הרי אתה נשאר בתבניתך 'סוס' מגושם... אין לך ברירה אחרת, אלא לעדן את הפערד (הסוס)... אף לדידן ייאמר, הנה מגיע ליל הסדר - לילה שהקב"ה יורד לשכון בקרבנו, כל הבית נעשה קודש קדשים וכמו שיתבאר אי"ה להלן, אבל הזהר נא שלא להשאר 'פערד'... שלא תהיה כסוס הנכנס לבית קוה"ק...

וכך רמז לה הגאון הגדול בעל 'שבט הלוי' זצ"ל, שאברהם אבינו נתנסה בעשרה נסיונות ועמד בכולן, ואעפ"כ רק בנסיון העקידה מצינו שהקב"ה נתגלה אליו, וכל כך למה, כי רק בנסיון זה ערך 'הכנה' - והלך דרך שלושת ימים. כי התגלות הקב"ה אל האדם כפי התעוררותו וכפי הכנתו.

כ. על כן יאמרו המושלים, 'מעשה' שיכול להיות אמת, באיש שקנה 'קאווע' (כוס קפה) בקאווע מאשין (מכונת קפה), והנה מאשין זה מציע לפני האדם כמה וכמה סוגים של קאווע, 'מינים ממינים שונים' להנות בהם בני אדם... ואכן זה האיש בחר בסוג קפה המשובח ביותר, והכניס לתוככי המאשין סך 10 דאללער טבין ותקילין, מיד 'יצא הקצף' והמאשין החל לקלח את המשקה עם החלב, כשהכל נשפך לכל עבר... תהה הלה ואמר, הישמע שערוריה כזאת... חוצפה בפהרסיא לרמות אנשים תמימים... הראו לו כי על יד המכונה עומדים הכן 'כוסות', ומאחר שלא הניח תחילה כוס במקום המיועד על כן לא היה ל'משקה' מקום לנוח בו... וכזאת יאמר כלפי עניין ההכנה בערב יו"ט, הנה מגיע החג הקדוש בו נשפע ממעל כל מיני ההשפעות הטובות, מהסוג המשובח ביותר... אך אם לא יניח תחילה בית קיבול - להיכן יכנסו כל ההשפעות הטובות...

כא. מסופר על הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, שפעם נכנסו אליו עסקנים בחודש ניסן ורצו לדבר עמו בעניני ממונות של מוסדותיו הקדושים, אך הוא סירב לקבלם ונימוקו עמו, כי אמר הרה"ק רבי יהושע מקראלי זי"ע מי שאינו זוכה לרוח הקודש בליל הסדר אינו בגדר אנושי [והגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל גאב"ד ירושלים ת"ו שהיה מצאצאי הרה"ק מקראלי, מסר בשם זקינו בנוסחא חריפה הרבה יותר 'מי שאינו זוכה לגילוי אליהו בליל הסדר וביום הכיפורים סימן מובהק הוא שלא עמדו רגליו על הר סיני', ובודאי התכוון בזה לעורר את עדת מרעיתו להתכונן כראוי לקראת ליל הסדר], ובכך אמר לאלו שביקשו לדבר עמו בענייני ממונות שיבואו אליו אחרי החג. כב. נהגו ישראל קדושים לפתוח דלת הבית לפני אמירת 'שפוך חמתך', ומקובל כי הוא פתיחת דלת לאליהו הנביא שיבוא ויגאלנו במהרה בימינו, וידועה הקושיא, וכי אליהו הנביא שהוא 'מלאך' נצרך לפתיחת הדלת, והרי אין

וכל אחד מישראל יכול לזכות להשגות גדולות ונפלאות למעלה מכפי מדרגתו, וממילא שואל ה'בן החכם' מה העדות והחוקים - מה צורך יש בהכנה בתורה ובמצוות ולעשות את עצמו 'כלי קיבול' לכל אותם הארות, והרי אף בלא הכנה יוכל לזכות בהם. ועל כך עונים לו 'אין מפטירין אחר הפסח אפיקומין', ומלשון 'אפיקו מן' (פסחים קי"ז), ונרמז בזה על עניין ה'כלים' ['מאן' בלשון הגמ' היינו כלי], ור"ל, שאכן בפסח עצמו ניתן להוציא מבחי' כלי - שאין צריך להכין את ה'כלי' לקבל את האורות העליונים, אבל לאחר הפסח - אין 'מפטירין' ואומרים הוציאו כלים, כי אם לא יבין עצמו קודם הפסח לא ישארו אצלו ההארות הנשגבות שזוכים להם בליל הסדר. ורק אם יתכונן על ידי העדות והחוקים יזכה שיהא להם קיום² וישארו בקרבנו לאורך ימים³, ואז יזכה כי יהיה ה'סדר' - 'סדר' לכל השנה⁴.

להכין את עצמו מבעוד מועד כדי שיוכל לקבל את האור הגדול שעתידי לזרוח.

ובלשון הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (ויקרא תרע"א בסופו) ולפי מהרת הלב⁵ ויחוד המעשה שבימים אלו זוכין אח"כ להארה אלוקית בימי הפסח.

ולא עוד, אלא שעל ידי ה'הכנה' יזכה שיהיה האור הגדול בר קיימא, וישאר אצלו רישומא הקדושה והתעלות מחג הפסח לכל השנה⁶. וכמו שביאר הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (פסח ד"ה חכם) במאמר שבהגדה של פסח 'חכם מה הוא אומר, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלוקינו אתכם, ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומין, כי הנה איתא מהאר"י הק' (פע"ח שער חג המצות פ"א) שהארות ליל הסדר יורדים מן השמים באיתערותא דלעילא ובבחי' 'דילוג',

הדלת מעכבת בעדו מאומה... אלא מבאר ה'נפש חיה', שאכן אליהו הנביא בעצמו אינו נצרך לפתיחת הדלת בכדי להיכנס לבית, אבל אנו זקוקים לפתיחת הדלת כדי שיכנס אליהו בקרבנו... אם נפתח לו דלתי לבנו ייכנס ויאיר לנו בזה הלילה, ואם לאו...

כג. פעם שאל הרה"ק מקאברין זי"ע בערב חג הפסח את אחד החסידים האם כבר יש לו אתרוג לכבוד החג, תמה הלה ושאל, מה ענין אתרוג לחג הפסח... אמר לו הרבי, 'אתרוג - דא ליבא' (תיקו"ז כט.), ובזה פסח וסוכות שווים שצריך להכין את הלב לקראת היום טוב (בית אברהם סוכות ד"ה האתרוג).

כד. וכבר איתא מהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (קנ"ד): לפרש במשמעות 'זמן חרותנו' שהוא מלשון 'חרות על הלוחות' (שמות לב טז), כלומר שיהיה החג חרות וחוק בלוחות הלב לאורך ימים. וכמו שאמר אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע 'שהוא סדר של כל השנה להיות רישומו ניכר, וזכרונו - זכר ליציאת מצרים כל ימי חייו'...

וכבר איתא מהרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (לשבת הגדול) וז"ל, 'ליל שימורים הוא לה', פירוש, הלילה הזאת יש בה כח לתת שמירה על כל הלילות מכל השנה, וזה לשון רבים 'שימורים' קאי על כל הלילות.

כה. ויזכור דברי הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע כי 'ליל שימורים' הוא כעין הנקרא 'קופסת שימורים' (Tin can), כלומר, כפי שהרוצה לְשַׁמֵּר דבר מאכל לזמן ארוך שיעמוד 'בחיותו' שמניחו בתוך קופסה וסוגרו היטב היטב לבל ישלוט בו האוויר, ואז יעמוד לאורך ימים, כך צריך האדם לשמר בקרבנו ולאגור את כל אוצרות הקדושה מליל הסדר לכל השנה כולה.

מעין זה אמר הרה"ק רבי לייבל איגר זי"ע (ראה כעיי"ז ב'תורת אמת' שנת תרכ"ז ליל ראשון) דלכן אוכלים ביצה בליל הסדר (עי' רמ"א סי' תעו סעיף ב), לרמז לנו שנלמד מטבע הביצה, שהנה תכליתה הוא - להוציא ממנה אפרוח, אך למעשה - לא יולד אפרוח אלא אם כן תשב התרנגולת על הביצה ותחמם אותה, אבל אם לא יעשו בה מאומה לא יצא אפרוח לעולם, כמו כן ביד האדם לזכות להרבה השפעות בליל הסדר, אך כל זה בתנאי קודם למעשה, שיתייגע ויחמם בקרבנו את האור הגדול, שישאר רושם ממנו, ובלאו הכי יהא הכל לשעתו ותו לא מידי.

הסמיך לזה הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע (א"א תרע"ה) מדברי חז"ל (ביצה ב:) 'כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה'. כי כדי שיזכה האדם שאכן 'תגמר' הביצה ותבוא לתכליתה - יש לו להיות מוכן ומזומן 'מאתמול' - 'מאתמול גמרה לה' (ולכן מניחים ביצה בקערה, עיי"ש).

כו. וכמו שביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (בא תרנ"ט ד"ה בפסוק) בלשון הכתוב (שמות יב לד) 'וישא העם את בצקו טרם יחמץ משארותם צרורות בשמלותם על שכמם', כי משארותם היינו מלשון 'נשאר', והכוונה, שנשתייר בהם רושם מהמצווה, וכיצד באו לידי כך, ע"י שחיבבו את המצווה, וכדאיתא במכילתא לפרש למה נשאו את שיירי

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

גם צריך להתפלל אל הקב"ה שיזכהו להיכנס ליו"ט כדבעי^ה, וכמו שאמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (ויקרא) וז"ל, 'שואלין ודורשין בהלכות החג לפני החג שלושים יום', ואיכא מאן דאמר ב' שבתות (פסחים ו:), שואלין היינו מבקשין מהשי"ת, ודורשין הוא כמו דכתיב (ירמיה ל יז) 'ציון היא דורש אין לה', מכלל דבעי דרישה (ר"ה ל:), שיזכה אריין גיין אין יו"ט (להיכנס ליו"ט).

וזכר הבאנו מה שאמר הרה"ק רבי פנחס מקאריין זי"ע 'הטרחות שמורחין קודם הפסח על ידי זה שזכה האדם עסקי עצמו וכו' והוא בבחינת פושט צורה, ועי"ז ילבש צורה ויכול לקבל חיות ואור חדש לפסח' (אמרי פנחס השלם, ער"פ אות קסו) ^{כז}.

לשון נפלא מצינו בדברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרוש לו אדר תק"ם) שעל ידי ניקוי הבית וביעור

המצה בשמלותם, וכי לא היה להם בהמות, אלא לחבב את המצווה. ומבאר השפ"א כי כאשר עושין המצוות ברוב אהבה ותשוקה נשארת הארת המצוה בנפש האדם.

כז. מסופר על הגאון רבי שלמה זלמן בהר"ן זצ"ל מגדולי ירושלים של מעלה, שקבע לעצמו 'מנהג' – לחזור אחרי 'ברכת שהחיינו', ועל אף שלא היתה הפרוטה מצויה בכיסו היה הופך עולם ומלאו ומקמץ מפתו הדלה, ובפרוטות שאסף היה קונה בכל עת ועונה פירות חדשים ומברך עליהם 'שהחיינו', המוכר שהיה מבני ישמעאל והכיר את ה'עני' אשר לפניו תמה פעם בפניו, מדוע הנך ממחר לקנות את הפירות מיד כשהם 'יוצאים' לשוק ומחירים עדיין מרקיע שחקים, וכי לא עדיף היה שתמתין חודש או שניים, אז יתרבה שפע הפירות ויתמעט המחיר עדי ארץ, הלה ניסה להסביר לערבי שהוא חפץ בכל מאודו לברך 'שהחיינו'... אך פשיטא שלא קלט המוכר הערבי מאומה. באחד הפעמים שהערבי המוכר 'הוכיחו' מתוך זעם נורא, קרא לו לסוף החנות והורה לו לרדת עמו למרתף – רש"ז כבר החל לחשוש על חייו, מי ודע מה זומם לו ערבי זה... המוליכו למרתף בית אפל וחשוך. אבל, בלית ברירה ירד עמו, הערבי הגביה נסר מרצפת המרתף והראה לו 'אוצר' גדול ואדיר מוטמן בשווי רבבות אלפי זהובים, וכה אמר לו, שמע נא, זה 'חלקי מכל עמלי' בהחזקת החנות עשרות שנים, ואעפ"כ לא אניח לעצמי לקנות פירות יקרים מחמת יוקר המאמיר בתחילת זמן הפרי, אלא אמתין זמן עד שיהיה המחיר 'שוה לכל נפש'. ואדרבה, מחמת זה יש לי ממון הרבה להניח בצד, כיצד עני מרוד שכמותך מסוגל לרכוש פירות בכסף מלא כאילו היו יהלומים... הפעם כבר לא ניסה רש"ז ללמד לו 'סודות' השהחיינו... אלא קנה פרי אחד או שניים, ושב לביתו שמח וטוב לב, ובירך לאלוקים בקול רם וגדול שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

באחד הימים עבר רש"ז ליד החנות וראה שהחנות ריקה ויורשי הערבי מעמידים אותה למכירה, וזכר כי אוצר גדול מוטמן מתחת לפני הקרקע (אביהם לא גילה להם על האוצר, כי חשש שמא 'יירשו' את הממון בחייו...), מיהר ללוות ממון ודמים מכל מכריו, קנה את החנות, ואכן זכה בכל ה'אוצר' שהראהו הערבי לפני כמה שנים, אלא שצדיק כמוהו חשש להשתמש בממון (מחמת גניבת דעת של היורשים...) ונדב את כל המעות לבניית שכונת 'מאה שערים' שנבנתה באותו זמן.

בד"א, עומדים אנו לקראת יום טוב הקדוש של 'פסח', זמן שבו 'אוצרות' עומדים מוכנים לנו. והנה אותו יצר ה'ערבי' שבלב כל איש יהודי אומר לו 'מה העבודה הזאת לכם', מדוע תתאמץ כל כך, המתן קימעא, ותקיים המצוה כמו שיצא מידך, ללא הכנות וברען (אש קודש), מה בוער כל כך בקרבך. ואכן כמו שהרש"ז זכה באוצר מחמת ה'שהחיינו', אף אנו נזכה ל'אוצרות מלכים' אם ניגש אל היו"ט כמו שמעולם לא היה יו"ט, ונזכה ל'מאה שערים' פי כמה וכמה מההשקעה.

כח. הגה"צ רבי חיים ברים זצ"ל היה אומר שהוא הכיר יהודי בעיה"ק ירושלים שהיה מתפלל ומתחנן אל ה', רבש"ע נתת לי חלות ללחם משנה, יין לקידוש והבדלה, ושאר צרכי שבת, אנא ה', הב לי 'שבת' ליום השבת, כלומר שלא אסתפק באכילת חלות ושתיית יין, אלא ארגיש את עצם נעימות וקדושת יום השבת. אף אנן נעני ונאמר, רבש"ע אתה נותן לנו צרכי החג, אנא ה' תן לנו גם 'פסח' לפסח...

כט. בשנת תרנ"ז יסד הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע את ישיבת תומכי תמימים, וכך הנהיג בענין קבלת התלמידים, מידי פעם כאשר נרשמו תלמידים חדשים נתנו לרבי רשימה עם שמות התלמידים, בצירוף 'חוות דעת' מפורטת מה מצבו של כל אחד מהם, מעלותיו חסרונותיו וחולשותיו וכו', והרבי היה מחליט את מי לקבל כתלמיד מן המניין. פ"א היה כתוב על בחור אחד שיש לו ראש ברזל, בעל כשרון נפלא, ולמדן עצום, אבל, הוא מגושם עד מאד, יש לו מיזות גסות ופניו מגושמים ביותר...

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

ז

תל) בשם המדרש 'ולקחו להם כל אחד שיה לפסחו, וקשר אותו בכרעי מיטתו, ושאלום המצריים למה זה לכם, והשיבו לשחטו לשם פסח במצות ה' עלינו, והיו שיניהם קהות על ששוחטין את אלהיהן, ולא היו רשאים לומר להם דבר, ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול' (ועי' תוס' שבת פז: ד"ה ואותו).

ידועה קושיית המפרשים, מדוע מייחסים את הנס ליום השבת, ולא ליום י' ניסן שבו ביום אירע הנס, כשאר מועדים שנקבעו ביום החודש שחלו בהם ולא

החמין מן הבית הרי הוא מכנים קדושה לתוך הבית'.

שבת הגדול - טעמים לקריאת שם זה

הנה נס גדול נעשה לבני ישראל בשבת זו, כדאיתא ב'סדר עולם' (פרק ה) שיום ט"ו ניסן, יום יציאת בני ישראל ממצרים, היה ביום חמישי בשבת, נמצא שעשירי לחודש - שלקחו או 'שה לבית' היה ביום השבת, ונעשה להם נס כפי שהביא הטור (או"ח סימן

הרש"ב עבר על הרשימה, ובהגיעו לאותו תלמיד התעמק מאד, ואחר נענה ואמר, הנה הימים הללו ערב חג הפסח, והרי יש כעת הרבה עבודה, על כן הכניסו אותו לישיבה, ואת כל העבודות הקשות הטילו עליו, טחינת חיטים וכו'. ואכן, הבחור נכנס להיות כתלמיד בישיבה, מיד העמיסו עליו עול העבודות, לא ניתנה לו מנוחה, רק ערב ובוקר וצהריים - ברציפות, היה עסקו סביב טחינת חיטים, בעמל ויגיעה עצומה - עבודה קשה המפרכת את הגוף, אח"כ הטילו עליו עבודת אפיית המצות, ובסוף באור לארבעה עשר הוטל עליו לבדוק ולבער את כל החמץ, והוא עמל על כך כל הלילה עד שכמעט האיר היום, נם מעט תנומות, וכבר העירו אותו בשעה שבע בבוקר להבעיר את התנור עבור אפיית 'מצות מצוה' אחר חצות.

בהגיע אחרון של פסח, כאשר היסב הרש"ב כמנהגו עם התלמידים לסעודת נעילת החג, וגם אותו תלמיד היסב שם, אז נענה הרש"ב לבנו (הרה"ק הרי"ץ) ראה כמה גדול כוחה של זיעה של מצוה, הרי השיג פנים אחרות לגמרי, כבר אין עליו אותה 'גסות', ומראהו 'פני אדם'.

ואנו נלמד לדרכנו, להדר ולהוסיף להתייגע ביגיעות הרבה בעבודה של ערב הפסח, אולי נזכה לקבל 'פני אדם'... ל. והנה מצוי ביותר בימים אלו, ימי ערבי פסחים וכן בחג הפסח ובליל התקדש חג, שפעמים נדמה לו שאחד מבני הבית נהג שלא כהוגן, בזהירות מחשש חמץ וכיו"ב, ו'מצווה' להעמידו על מקומו, אך יזהר ביותר ויחוס על עצמו ועל הסובבים אותו שלא לשפוך דם... וד"ל.

ידוע להקשות בסדר 'חד גדיא', כי לכאורה ה'שונרא' נהג שלא כהוגן בכך שאכל את הגדי על לא עוול בכפו, וממילא נמצא שה'כלבא' היה צדיק בדרכיו על שאכל את השונרא, וכן על זה הדרך עד שעולה שמלאך המות ש'שחט לשוחט דשחט לתורא' נהג כשורה, וא"כ מדוע 'אתא הקב"ה ושחט למלאך המות'... אלא שטענה גדולה יש על המלאך המוות, אמת שרצית להוכיח את השוחט שנהג לדעתך שלא כהוגן אך מדוע שחטת אותו ולא הוכחת אותו בשפה ברורה ונעימה... ועל כך ענוש תענש... וללמדנו שגם אם צריך להעמיד מישהו על המקום אך אל 'תהרוג' אותו...

והנה אבי אבות נזיקין הוא הכעס והרוגז, שמחמת שבא לכלל כעס בא לכלל טעות, ולא זו בלבד שגם כשרוצה 'לחנק' אסור לו להיות בכעס, וכמו שרמז לה הרה"ק ה'אך פרי תבואה' מליסקא זי"ע בלישנא דקרא אצל העופות הטמאים 'את החסידה האנפה למינה' (לעיל יא יט), כשהוא מקדים להביא את המובא ב'נגיד ומצווה', שפעם ראה רבינו האריז"ל זי"ע את הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע כשהוא לומד עם אחיו הקטן ובתוך כדי כך הכה אותו, והוכיחו האר"י הק' על מה שעשה, כי אסור לכעוס על שום דבר ואפילו לשם שמים, עפי"ז מבאר כמין חומר, שהנה ידוע מה שדרשו חז"ל על ה'חסידה' שעושה חסד עם חברותיה, אכן 'אנפה' הוא מלשון כעס (כמו 'גם בי התאנף', דברים א לז), וכן פירש רש"י ש'אנפה' זו 'דיה רגזנית', ומרמז בזה על מי שרוצה לעשות חסד עם חברו ולחנכו לטוב ורוצה להוכיחו אך בל יהא בכעס, כי ה'חסידה' שהיא 'אנפה' וכועסת - טמאה היא לכם...

על כן ינהג במתינות ובשלוח, וממילא גם כשמוכיח יהא זה בנעימות ולא בכעס, ועוד רווח בצידו, שאם יהיה מתון וינהג בשיקול הדעת הרי פעמים הרבה יראה שאין כאן מקום וסיבה להוכיח... וכאותו רמז נאה שאמרו ב'טעמי המקרא' בכתוב בפרשת תזריע (ג א) 'וראה הכהן את הנגע בעור הברש', שהנה ה'טעמים' על וראה, הכהן, את-הנגע, הינם מונח, מונח, מונח, שבא הכתוב לרמז לכהן שתפקידו לראות את הנגעים ולטמא בני אדם, שלא יראה בבהילות וברוגז, אלא יראה במנוחה מתוך מנוחה וישוב הדעת ושוב במנוחת הנפש... עד שיחליט אם אכן יש כאן נגע או שמעיקרא אין כאן סיבה לנגע ולכעס...

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

השבוע יונקים מקדושת השבת שלפניו, אולם כל השבתות בולן יונקות בוחן משבת הגדול ושבת שובה, הרי שכל השבתות של כל השנה גנוזות בגוויה.

ובעתם הרע - רמזי בדיקת וביעור חמץ והתעוררות הרחמים והרצון

כתב הגה"צ רבי ירוחם ממיר זצ"ל (רח"מ ח"א מאמר ל"ז) וז"ל, 'וכי מה מחפש האדם בבדיקתו הלא רק את החמץ את השאור שבעיסה, חז"ל קראו ליצה"ר שאור שבעיסה, וא"כ כנראה 'שאור שבעיסה' מכון כנגד היצה"ר. ולפי"ז מתאימים מאד כל דיני הבדיקה, ה'בל יראה ובל ימצא', ה'משהו', ומוכן ענין החיפוש הגדול והבדיקה בכל חור וסדק שלא ימצא שם אף שמץ ומשהו מה'שאור שבעיסה'. ובאמת מבדיקת חמץ לחוד מתעלה כבר האדם לאין ערוך וזו הוא שיוכל להתבונן ולהשיג קדושת וטהרת איש ישראל כבודקן אור לי"ד את החמץ בביתו ל"ב.

ביום השבוע. ומבאר הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (ליקוטי נ"ך השמטה לשבת הגדול) דמה שקיימו בני ישראל בי' בניסן - משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם צאן של מצווה, ודבקו נשמתם בבורא כל עולמים, היה זה בכוחו של יום השבת שהוא יומא דנשמתא (כמבואר בזוה"ק ח"ב רה.), לכן נקבעה לדורות גאולה זו ביום השבת שהוא יומא דנשמתין ואז יוצאים מגלות הנפש ל"א.

ה'לבוש' (סימן תל סעיף א) ביאר, שלכן נקראת שבת הגדול כי היא הקדמה לגאולה, שנאמר בה (מלאכי ג כג) 'הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם'.

איתא ב'אוהב ישראל' זי"ע נשגבות בקדושת שבת זו (הובא בספרו שם), דהנה מבואר בזוה"ק (ח"ב סג:) 'מיניה מתברכין כל שיתא יומין', פירוש שכל ימות

ל"א. ב'בית אברהם' (לשבת הגדול ד"ה ענין שבת הגדול) הביא בשם הרה"ק בעל ה'יסוד העבודה' זי"ע טעם לשם שבת 'הגדול', משל למלך רם ונישא שהכין סעודה גדולה לכל אוהביו, וכיון שאין עניות במקום עשירות הכינו העבדים את כל צרכי הסעודה בהרחבה גדולה וכיד המלך, וממילא בתום הסעודה נשארו הרבה מאכלים ומשקאות, באו וסיפרו כן לפני המלך, ויצו המלך לחלק את השיריים לאנשי המדינה, ועדיין נשאר משיירי הסעודה ואין זה מן הכבוד להשליך לאשפה את מאכלי המלך, הורה המלך להאכיל את הפושעים היושבים בבית האסורים ולתת להם לאכול ולשתות [ויש להוסיף עוד, שמן הסתם הוציאו אותם מכלאם והושיבו אותם במקום מכובד כדי לאכול מן הסעודה, שהרי אין זה מדרך כבוד לאכול מאכלי המלך בבית האסורים].

והנמשל, למלך מלכי המלכים שלא כלו רחמיו, ולכן יגיע מרחמיו וחסדיו גם אל הפושעים והחוטאים, כדכתיב (תהלים כא יא) 'וסלחת לעוני כי רב הוא', והקשו המפרשים מה הנתינת טעם באומרו 'כי רב הוא', אדרבה אם רבו מעשיו בפשע וסררה מדוע יזכה לסליחה וכפרה, אך להאמור אתי שפיר, דיש לומר שתיבות 'כי רב הוא' קאי על חסדי ה' שהמה מרובים למאד, וכדי שלא ילכו לאיבוד צריך להשתמש בהם אף לחוטאים ופושעים.

ובזה מפרש ה'בית אברהם' דלכן נקראת השבת 'שבת הגדול', כי גדול וקדוש הוא השבת לחסות תחת כנפיו אפילו לפחות שבפחותים, לפושעים ולמורדים - לטהרם ולהכינם לחג הקדוש.

שמעתי מאחד מנכדי הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע שזקנו היה חוזר בכל עת על דברי הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, שלכאורה קשה, וכי מה ייחוסה של שבת זו שנקראת 'גדולה', והרי כל שבת ושבת 'גדולה' היא, וכמו שאומרים בברכת 'רצה והחליצנו - כי זה יום גדול וקדוש הוא לפניך', אם כן מהי מעלתה של שבת הגדול, אלא, שיום שבת זה הוא ה'גדול שבגדולים'.

ל"ב. העיד הג"ר שלמה אלכסנדר סופר זצ"ל על אביו הגה"ק רבי שמעון סופר זי"ע מקראקא שבבדיקת החמץ היה בשמחה עצומה לבוש בבגדי שבת, ופניו האירו מתוך שמחה. גם היה טורח הרבה בבדיקה, והוא בעצמו הכניס ראשו ללול של תרנגולים, ומרגלא בפומיה דברי אביו הרה"ק החתם סופר זי"ע, במצרים נאמר לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא שירד למצרים להכות את הבכורות, על אחת כמה וכמה שמחויבים אנו לטרוח בעצמנו בבדיקת חמץ ולא על ידי שליח (הובא במכתב סופר ח"א קיא. בהג"ה).

ולחיבת הקודש יסופר, שבסוף ימיו של הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע הגיעה אחת מאחיותיו כדי לבקרו ולדרוש בשלומו, ושאל אותה הרבי אם היא זוכרת את 'בדיקת החמץ' מלפנים (שבדק הוא עצמו בבית אביהם הרה"ק רבי שמעון נ"נ זי"ע, בשנים שאביהם שהה בחו"ל) - הבדיקה ארכה כל הלילה עם הרבה דמעות...

ות' ומבער ומבטל בליבו כל מעשיו הרעים, אז הוא עת רצון לפני הבורא ברוך הוא יותר מכל השנה, והבא ליטהר מסייעין אותו^ל. ולזה בשעה השישית שאז נפסק ענין חמץ הרומז ליצה"ר (ונעשה אז מח' לה) ואז מתחיל ענין מצה שתלוי ברעיה דה', לרמז כי הרוצה ליעול בתשובה יעול (מנחות כט:), ואז הוא עת רצון לה, כמ"ש.

כתב הגה"ק רבי עקיבא איגר זי"ע ב'מכתב' (מכתבי רעק"א יב) וז"ל. 'גם צריך להזכיר בענין ערב פסח, כי בזמן שהיו ישראל שרוים על אדמתן היה לנו יום טוב בשמחה ובשחיטת פסח וקריאת הלל, וכעת בעונותינו צריכים עב"פ לעשות זכר לזה ולנהוג בו קדושת היום, להיות ירא וחרד ועוסק במצות כל היום בביעור ובביטול חמץ ותיקון והכנת הסדר, עב"ל. ומתוך דבריו למדנו ענין 'וגילו ברעדה', מצד אחד הוא עת שמחה וששון מחמת הקרבת קרבן פסח, לאידך, יש לנו להיות בחרדת קודש על ידי ביטול וביעור החמץ - כפשוטו, וכמדורשו דקאי על עקירת היצר הרע מתוך לבו של אדם לה'.

וממשיך שם, וכמו"כ כשנתבונן בדיני אפיית המצה בגודל השימור והזהירות שלא יחמיץ אף במשהו, הרי באמת מבהיל הוא עד מאד וכו'. בקצרה, כל העבודה היא להישמר ולהיזהר שלא יתגנב לתוכו אף שמץ מהיצר ולבערו מליבו בתכלית הביעור. המתבונן במעשה המצוות של ערב פסח יראה שאין בשבל האנושי לשער גודל הצירוף והזיכוך שמצוות ערב פסח מטהרים ומזככים את איש ישראל, ויהודי של ערב פסח גרידא כבר אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתו. מי הוא שיוכל להתבונן גודל ערבן של מצוות ערב פסח והרושם שעושים למעלה. האיתערותא דלעילא ע"י האיתערותא דלתתא. ואלמלא לא באנו אלא בשביל מצוות ערב פסח לחוד - דיינו.

נוראות מצינו בספר 'בת עין' (דרוש לפסח, בפר' מצורע) על סגולת הזמן להתקרב אל הבורא ית"ש, וז"ל, ואפשר לומר שזה ענין ערב פסח בשעה שישית... וזמן ביעור לכל הוא, וכשאדם חוזר בתשובה שלימה לפניו

לג. כבר אמרו צדיקי קמאי, שבעת כזאת מבערים הרע מן העולם ונשאר אויר צח ונקי מכל לכלוך וזוהמא, והזמן מסוגל להעתיר ולהתחנן לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. ידוע כי אצל הרבה צדיקים ראו 'עבודה' גדולה בעת שריפת החמץ, וכן העידו המשמשים בקודש של הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע, שבשעת שריפת חמץ היו עיניו זולגות דמעות, מחזה שלא היה נראה אצלו בשאר ימות השנה (זולת באמירת 'קרובץ' לפורים).

ב'מנהגי דזיקוב' איתא שהרה"ק ה'עטרת ישועה' מדזיקוב זי"ע היה נוהג לומר את ה'תפילה' של הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע בעת שריפת חמץ.

לד. בימי הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע גזרה מלכות הרשעה גזירה רעה על ישראל, משנודע הדבר לעסקנים חקרו ודרשו איך אפשר לקרוע ולבטל את הגזירה, ונדע להם כי על ידי תשלומי שוחד תבטל הגזירה, כיון שכן, שלח אחד העסקנים לבקש מהרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע שיעזור לו לאסוף סכום נכבד מבני קהילתו, אך לפליאתו לא התייחס הרה"ק מטשערנאביל לבקשתו, ואף לאחר ששלח כמה מכתבים ושלוחים שייספרו לו על הגזירה ושמוכרחים לפעול לביטולה, לא השיב מאומה, בראות ה'עסקן' כי כן, סיפר לפני הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זי"ע על הצרה המרחפת על ראשי בני ישראל, וביקשו שיעזור בידו לשכנע את אחיו הגדול הרה"ק מטשערנאביל לעזור לו בענין, ואכן נסע הרה"ק מסקווירא אל הרה"ק מטשערנאביל אך גם זאת לא הועיל במאומה, ויהי בעת שריפת חמץ טרם נטל מהר"א מטשערנאביל את 'קנקן של חרס' עם החמץ כדי להשליכו אל תוך האש, אמר 'יש החושבים שעם כסף מבטלים גזירות, וטעות היא בידם, רק עכשיו בעת שריפת חמץ אפשר לבטל כל מיני גזירות קשות רעות ואכזריות...' בהזכירו מהנאמר ב'יצרות' לשבת הגדול - 'ולמה אכילת חמץ לשש שעות, זכר לחפזון שכינה להעביר גזרות רעות'. ואכן מיד באותה שעה מת המושל באופן פלאי, והגזירה נתבטלה.

מקור נפלא מצינו לדבר, ב'תרגום שני' (אסתר ג ז), שכה אמר המן הרשע ב'לשון הרע' שלו על בני ישראל, הם שורפים ומבערים את החמץ, ואומרים כמו שמתבער חמץ זה כך תתבער מלכות הרשעה מביננו, ובזה תהיה לנו הצלה ופורקן ממלך טיפש, כמו שנצלנו מפרעה במצרים (בתרגום ללה"ק).

לה. שמעתי מעד ראייה שנלווה אל הרה"ק ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע בדרכו לשריפת חמץ, ובתוך כדי הילוכו אמר הרה"ק, כל עבודת היום היא באש, בודקים את החמץ לאור הנר, את החמץ מבערים באש, וגם אפיית המצות היא בתנור אש... וללמד על עבודת היום שצריכה להיות מתוך אש קודש.

באר הפרשה - פרשת מצורע - שבת הגדול

ישלים שנתו - מכתבו של הגר"ש מאוסטרופולי

הבטחה גדולה הבטיח הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי זי"ע הי"ד, שכל מי שילמד את מכתבו בכל שנה ובפרט בערבי פסחים 'מובטח שהוא ניצול כל אותו השנה, מכל מכשול ומיתה משונה ושום אונס, ואל ימשלו בו אויביו, וכל שונאיו יפלו תחתיו, ובכל אשר יפנה יצליח וישכיל'.

והגם שבמושכל ראשון נראים הדברים כעמוקים ובלתי מובנים, אעפ"כ יתאמץ האדם לעיין בו. וכאשר ילמד את המכתב במתינות וביישוב הדעת יראה שאפשר להבין את דבריו הקדושים בדרך הפשט, ולכן נכון מאד לכל אשר בשם ישראל יכונה ללמוד מכתב קדשו עכ"פ פעם אחת בשנה - בערבי פסחים, ויזכה לשמירה יתירה בכל דרכיו.

לו. סיפר כ"ק אדמו"ר מערלוי זי"ע, שבשנות האימה במלחמת העולם השניה איקלע באחד מימי חודש אלול לסכנה גדולה, וכפסע היה בינו לבין המוות, ולפתע נזכר שבאותה שנה עדיין לא למד את מכתבו של הגר"ש, מיד פרש לצד ולמד את המכתב, ומאז זכה לסייעתא דשמיא בכל דרכיו, עד שניצל מצרפני הרשעים הארורים. עוד סיפר על זקיני ה'התעוררות תשובה' זצ"ל, שכבן צ"ד שנה היה בפטירתו זקן ושבע ימים, ומדי שנה בשנה הקפיד ללמוד את מכתבו של הגר"ש מאוסטרופולי, בשנתו האחרונה עלי אדמות לא הספיק ללמוד את המכתב, ובאותה שנה נסתלק לגנזי מרומים, כי לא היתה לו ההבטחה להישמר מכל נזק באותה שנה.

פסח

אחד יאכל' ולא בשנים ושלושה בתים, 'ועצם לא תשברו בו' - שלא לחלק עצם אחד לשנים. שכולהו לדבר אחד מכוונים, שבליל זה ישריש האדם היטב במוחו וליבולו שאחד אלוקינו בשמים ובארץ לה, ולהשבית כליל את המחשבה הטמאה שיש אפס זולתו ח"ו לט.

אחד אלוקינו בשמים ובארץ - חג האמונה
המהר"ל (גבורות ה' פ"ס) מבאר מה שמצינו בעניין קרבן הפסח, דכתיב (שמות יב ה) 'שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם' - שמשגדל השה יותר מבן שנה אחת נפסל מלהקריבו לפסח. בן נצטוו (פסוק מו) 'בבית

לז. מעשה באחד מחסידי הרה"ק הרשב"ב מליובאוויטש זי"ע שהיה בעל מוח עצום ובעל כשרון נפלא, הלה היה ותיק וחסיד, עובד ה' גדול מנעוריו. והנה לפרנסתו התעסק החסיד במכירת והפצת 'קאלאשן' (ערדליים, המגינים על המנעלים מבוץ ומגשם), כעבור זמן שהיה מתעסק בעסקיו, סבר הרבי שהוא מתעסק מידי הרבה סביב עסקיו, קרא לו הרבי ואמר לו, זאת כבר ראיתי שמכניסים את הרגליים בתוככי קאלאשן, אבל א קאפ אין קאלאשן (להכניס ראש בתוככי ערדליים) מעולם לא ראיתי.

ולדין ייאמר, הן בענין ימי ערב החג, כשהכל עסוקים בהכנות הגדולות לקראת החג, והן בחג עצמו, הרבה עסקים יש לנו, אבל הבה נזהר לעשותם רק בידיים ורגליים, הבה נזהר לשמור על ה'ראש', שלא ישקע יחד עם הרגליים והידיים, אלא ישאר מעל פני המים - למחשבות הראויות בעניני החג וכיו"ב. ולכן מצינו בכתוב ב'קרבן פסח' שהקב"ה ציוה (שמות יב יא) 'וככה תאכלו אותו... נעליכם ברגליכם' ולא בראשיכם... כל פעולות הגשמיות שאנו עושים (דוגמת נעליים שדורכים בהם על הארציות) אכן עלינו לעשותם, ומצוה גדולה יש בדבר, אבל עדיין רק עם הרגליים לא עם הראש.

עוד בה ייאמר במצוות 'נעליכם ברגליכם', כי כידוע הוצרכו בני"י לכח האמונה בצאתם ממצרים, הן מה שמצינו כי רק בזכות האמונה נגאלו ממצרים כמבואר ב'תפארת שלמה' בפרשת וארא שהיו בני"י יכולים להעלות במחשבתם מדוע אומות העולם יושבים בטח שאנן והם משועבדים תחת מיד מצרים וכו', ועם כל זאת קיבלו הכל באמונה פשוטה וזה הביא להם את הגאולה. כמו"כ היו נצרכים לאמונה על המשך הדרך ככתוב (ירמיה ב ב) כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה.

ולזה אמר נעליכם ברגליכם, כי כידוע כל בגד ובגד אפשר לאדם ללבוש גם אם אינו מתאים למידותיו, בין אם מידי גדול בין אם קטן ממידתו עדיין אפשר ללבושו, אבל המנעלים חייבים להתאים למידת רגלו בדיוק ממש, כי אם יהיו מידי גדולים יפול הלובשם בעת הילוכו, ואם יהיו קטנים ייפצעו רגליו עד זוב דם. (ולכן תקנו ברכת שעשה לי כל צרכי על המנעלים, כי משם תלמד 'לכל צרכיך' שהכל תפור ומיועד לאדם משמיא כפי מידותיו - כפי הנצרך לו בדיוק נמרץ - לא פחות ולא יותר) ולזה אמר לנו ה' בחג הקדוש הזה - זמן האמונה, נעליכם ברגליכם, מהנעליים אשר ברגליכם תלמדו 'שיעור' באמונה, איך שהכל מדוד ושקול מן שמיא, וניתן לאדם כפי צרכו ברוח ובגשם, כל חד וחד לפי הנצרך לו לא פחות ולא יותר. לח. הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע סיפר פעם בליל הסדר, מעשה בעני מרוד שנתהפך מזלו ונתעלה להיות מעשירי העיר, והיה הדבר לפלא בעיני כל מכיריו, הללו היו מבקשים אותו ומפצירים בו בכל עת שיגלה להם את 'סוד' עשרו (אולי יעלה גם בידם עשות כמוהו), אך העשיר חסם פיו ולא גילה סודו לאיש. לימים נזדמנו ידידיו לסעוד עמו סעודתם, ושם שתה העשיר יין רב כיד המלך עד שנפל לשכרות. ומכיוון ש'נכנס יין' מיד הצליחו מכיריו להוציא ממנו את סוד העשירות במה זכה לה.

אף אנו כמותו, בליל קדוש זה, לאחר שאנו עורכים את הסדר הקדוש ככל משפטו וחוקתו, ומסיימים לשתות את ארבע הכוסות הרי אז 'נכנס יין', ומגלים אנו את הסוד הגדול השמור בלבו של כל אחד מישראל - 'אחד אלוקינו שבשמים ובארץ'... אין עוד מלבדו ואפס זולתו.

וכבר אמרו, שמהאי טעמא אומרים בסוף הסדר פיוט 'אחד מי יודע', שהוא כבוהן את האדם אם הבין נכונה את ענין האמונה, וכך הוא סדר המבחן - שואלים אותו 'אחד מי יודע' - כלומר מה הנך נזכר בשומעך מספר

זוהי יסוד האמונה לדעת שהבורא ית"ש הוא בורא ויעשה לכל המעשים, אין שום כח בעולם זולתו ומנהיג לכל הברואים והוא לברו עשה ועושה שיכול לעשות אפילו משהו בלתי רצונו ית"ש, וכל

אחד, ובידו ה'בחירה' להשיב בשאר דברים שיש בהם מספר אחד – בענייני ממון או שאר ענייני עוה"ז, אך אם הבין לנכון את ענין 'אמונה פשוטה' ישיב – 'אחד' אלוקינו שבשמים ובארץ.

שמעו נא רבותי למעשה שלא היה ולא נברא, באחת המדינות פרצה מחלוקת, מכל צד במחלוקת יצאה קבוצת אנשים להלחם ביריביהם, עד שמאחת הקבוצות עמד איש והרג ברציחה את אחד הנלחמים, ותרב בבית היריבים תאניה ואניה, מיהרו הללו וקראו את הרוצח למשפט, בהגיע היום המיועד עמדו התובעים והנתבע גם סנגור וקטגור בבית המשפט, ראשונה שאל השופט את התובע – מה בפיק, ויען איש זה פלוני בן פלוני רצח אחד מחברנו, והקטגור הוסיף כי בידו הוכחות ברורות לכך, א. כי הלה ברח מהמקום מיד כשפרחה נשמת הנרצח, ב. כי אלו השנים עדי ראיה שהוא רצחו נפש, ויפן השופט אל הסנגור, מה תענה לנוכח הוכחות ברורות אלו, ענה הסנגור, אכן, ראיות ברורות יש בידם, אבל זאת אומר למע"כ כשהוא מראה על אחד משערי האולם, בעוד כחמש דקות יכנס דרך שער זה הרוצח האמיתי... והיו עיני כל הקהל נשואות אל השער – גם עיני השופט והעדים וכו' כולם עמדו והביטו בכליון עיניים לצד השער, אלא שכבר עברו חמש דק' גם שש ושבע אף עשר דק' ולא עבר איש את מפתן השער... מכיוון שכן, ענה השופט, מדוע תדבר סרה בעדים, סתם משטה הייתה בנו, ובוודאי אלו העדים העידו נכונה וזה האיש הרוצח... ענה הסנגור ואמר, הנה הוכחה בידי שהעדים אינם עידי אמת, והראיה שבשעה שכל הקהל עמדו נכוחים והביטו על השער לראות מי האיש אשר יכנס בו כעבור חמש דק' אזי גם העדים היו בכלל ואף הם הביטו והתבוננו בנעשה בשער, הגידה נא לי, אם היו אלו העדים בטוחים בתכלית שזה העומד לפניהם הוא הרוצח וכי היו מביטים על השער... וכי היו מנידים עפעפיהם לצד השער... אלא ע"כ, שאף הם מסופקים... אמר לו השופט, מיניה וביה, כי הרוצח עצמו לא הביט אפילו פעם אחת לצד השער כי הוא יודע ונטוח שהוא הוא הרוצח.

אף אנו נאמר, עומד לו היהודי וזועק בתפילתו ה' אלוקינו ה' אחד – ע' וד' רבתי – מלשון עד, ולא עוד אלא שהוא מאריך ב'אחד', והנה אך גמר תפילתו יצא אדם לפעלו ומביט הנה והנה לארבעה רוחות השמים לדעת מאין תבוא פרנסתו – מה לך כי תביט, הרי זעקת והעדת בעדות גמורה ה' אחד ורק אליו עליך להביט, אלא וודאי כי אינך בטוח דייך... מה לך כי תביט הנה והנה מי הזיק אותך, ומי דיבר עליך וכו' כיו"ב, אם הנך בטוח בכל לב ונפש שה' אחד, לא תביט על איש רק על הקב"ה בכל עת ובכל שעה. לכן בהגיע ליל הסדר – אז התכלית ש'אחד' אני יודע, ומתחיל להכיר שרק לצד הבורא עליו להביט ולייחל.

לט. נהגו ישראל קדושים ללבוש 'קיטל' בליל הסדר, ויתכן לבאר הטעם בזה, כי הנה בדרך כלל, בימי צעירותו יש לאדם כל מיני דמיונות 'תכניות' (פלענער) ומחשבות אודות עתידו במשך כל ימי חייו, מה יהיה עמו בעניין בני חיי ומזוני, וכל שאר העניינים. אמנם עם הגיעו לשנות העמידה, הרי מזמן לזמן הינו מכיר בעוד ועוד עניינים כי הקב"ה מנהיג ומנהל עולמו, וסוף דבר יהיה כפי רצון הבורא, ולא כפי ש'רבות מחשבות בלב איש'. והמליצו על כך, כי כמו מנהג המלחמות כאשר צבא מדינה אחת נכנע בפני הצבא שכנגדו, אזי ירימו הנכנעים 'דגל לבן' כאות כניעה, להראות שהם מקבלים על עצמם את מרות המדינה המנצחת אותם, כמו כן גבי האדם, בהגיעו לשנות העמידה מתחילים שערותיו להלבין, והוא כעין דגל לבן לגבי הקב"ה – שמדי כמה שבועות מוציא עוד שיער לבן, להראות הכנעתו, ולומר אף בענין פלוני הנני מכניע את עצמי, והנני מכיר כי בורא עולם הוא המנהיג ולא אנכי, ואח"כ מוסיף להודות בעוד ענין וכו' וכו'. אך החכם עיניו בראשו, וכבר בצעירותו אינו בוטח וסומך על כוחותיו, ומבטל דעתו להקב"ה בשלימות.

ולזאת לובשים קיטל בלילי פסחים – כי בלילה הזה מאיר ובא אור האמונה, ובזה מראה האדם ש'כולו לבן' לא רק שערה פה ושערה שם, וכולו מכיר ונכנע תחת ממשלת הבורא כי אדון עולם ובידו הכח והממשלה בכל הנהגת העולם כולו.

וכבר מרומז בקרא (ויקרא יג ג) 'כולו הפך לבן טהור הוא' – כשמכניע עצמו לגמרי אל הקב"ה אז טהור הוא ונרפא מצרעתו.

מ. וכך שמעתי לפרש מאמרם ב'הגדה של פסח' אחד חכם ואחד רשע, כי הנה כל אשר בשם ישראל יכונה יענה ויאמר 'מאמין אנכי כי ה' הוא האלוקים' והכל במאמרו נעשה... אלא שיש מי שיוסיף אכן, הכל בידי שמים אבל מדוע הזיק אותי פלוני, ומדוע הקדימני פלוני בעסק שרציתי לגמור, מה רוצה פלוני מאתי והוא יורד לחיי... על

הנעשה בעולם הוא רק כפי שנגזר מלעילא, בחשבון מדרודי^מ ומדוקדק^{מב}.

אפשר לבריה שבעולם להוסיף או לגרוע מצערו אפילו פורתא^{מג} [זולתי בתפילה], וכן רמזו בלשון ההגדה, 'וירעו אותנו המצרים כמה שנאמר... ויענונו כמה שנאמר... ונצעק כמה שנאמר...', ולכאורה קשה מדוע הקדים בעל ההגדה לומר 'כמה שנאמר' על כל דבריו

בכלל האמונה הפשוטה, שיתברר ויתאמת אצל האדם שכל צער ומכאוב שקול ומדוד ממעל, ואי

כגון דא רמז בעל ההגדה אם אמונתו תמה באחד שמאמין ש'הוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים', הרי זה חכם. אבל אם ואחד, כלומר בוא"ו החיבור, שאכן הקב"ה עושה אבל גם מוסיף לשאול ולקצוף - מדוע פלוני עשה לי כך וכך... הרי זה רשע ל"ע.

מא. כלל ידוע הוא, שסיום וסוף כל דבר הוא תוקפו של דבר, כדוגמת 'תפילת נעילה' ביום הכיפורים, והיינו כי תוקפו של יום בסופו הוא [ולכן תמצא ב'משנה תורה' להרמב"ם, שבסוף כל סדר מסיים בענייני עבודת ה' להלכה ולמעשה, כי זה התוקף והעיקר העולה מכל ההלכות, לשמור לעשות ולקיים], ולפי זה יש קצת לתמוה מדוע גמרו של 'סדר' ליל שימורים הוא בפיוט 'חד גדיא'.

אכן, י"ל כי תוקפו ועיקרו של כל הסדר - להשריש את האמונה בלב האדם עד שידע שאף ה'דומם' מושגח הוא ומתנהל על פי חשבון, וכך רואים אנו ב'חד גדיא' שהגדי מתרעם על שנטרף בשיני החתול באכזריות, ובשעת מעשה נראה בעינים גשמיות דלית דין ולית דיין ח"ו, כי הגדי מתבוסס בדמו על אף שלא הרע לשום בריה, ואילו החתול הרשע אוכל ונהנה כ'סעודת שלמה'. אך האמת, שמיד יבוא הכלב ויענישנו בכל חומר הדין, ולאחמ"כ ייענש אף הכלב על פי חשבונות שמים - על ידי המקל. וכך הוא בכל ענייני העולם, הכל מונהג בחשבון מדוקדק ואין שום מקרה בעולם, וזה עיקר העבודה בלילה הזה.

מב. נודע הטעם לתקנת חז"ל שתיית ארבע כוסות בליל הסדר שהוא כנגד ד' לשונות של גאולה, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי, אמנם רש"י (פסחים קח. ד"ה ארבע) מבאר שהוא כנגד ג' פעמים שנזכר לשון 'כוס' בחלומי של שר המשקים, וכדכתיב (בראשית מ יא) 'וכוס פרעה בידי ואקח את הענבים וְאֶשְׁחַט אותם אל כוס פרעה ואתן את הכוס על כף פרעה', ועוד כוס של ברכת המזון (ומקור הדברים הוא בתלמוד ירושלמי פ' ערבי פסחים), וצריך ביאור מה עניינם של כוסות אלו שבחלום שר המשקים לעניין ליל הסדר.

וביאר בספר 'שערי ליל הסדר' (עמ' קמה) באופן נפלא, כי אם נדקדק בדבר נמצא שכל גלות וגאולת מצרים נסתבב על ידי זבוב אחד... הוא הזבוב אשר נפל לתוך כוסו של שר המשקים בשעה שהגישו אל פרעה מלך מצרים, שעל כן קצף עליו המלך ונתנו במשמר בית האסורים, על יד יוסף, ועי"ז פתר יוסף את חלומי וסיפר שר המשקים לפרעה אודות יוסף שידוע לפתור חלומות, ועי"ז נתגלגל הדבר שעלה יוסף למלוך על כל ארץ מצרים, וירדו יעקב ובניו למצרים...

והנה תכלית ליל הסדר הוא וידעתם כי אני ה', על כן אין די בסיפור הניסים שהיו ביציאת מצרים, אלא עלינו להשים אל ליבנו כיצד קורא הדורות מראש משגיח על הבריאה על כל פרט ופרט, וכבר מתחילה הכין את הגלות והגאולה, ועלינו להתבונן כיצד ה'זבוב' היה בהשגחה פרטית נפלאה שיפול לתוך הכוס... כדי שע"ז ירדו בני ישראל למצרים, וזו 'הגאולה' האמיתית כאשר אנו זוכים לאור האמונה לדעת כיצד כל דבר הנעשה בבריאה, קטן כגדול, הוא רק ברצונו ית', על כן תקנו לשתות ד' כוסות כנגד ה'כוסות' שהיו בחלומי של שר המשקים.

מג. ובכלל זה, שגם האדם עצמו אינו יכול להביא על עצמו שום צער אם לא נגזר עליו כן מלעילא. שהנה בסדר הקערה של האר"י הק' איתא, תפארת מרור כנגד יעקב, יסוד חזרת כנגד יוסף - ושניהם בתחתית ה'סגול' שאנו מעמידים בקערה, ובא להשוות ביניהם, וללמדנו שהנה נראה לאדם שצרותיו של יעקב בלבן דינה ועשו הגיעו אליו מן השמים, אך צרות יוסף עם האחים ואשת פוטיפר לכאורה רבו האומרים מדוע גרם לעצמו בידיים - ע"י שגרם להם לשנוא אותו, וגם הלך אל אחיו, ומכאן נלמד שגם הנעשה בידיים הכל בידי שמים, ולכן עומדים שניהם בתחתית הסגול לומר ששניהם שקולין, ואין אדם גורם רעה לעצמו...כי גם 'ידי' בידי שמים הם.

וכך דייקו מלשון הכתוב (תהילים כג ד) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', שלכאורה מהו 'אלך בגיא צלמות' וכי ראית אדם שמעצמו החליט לילך ולהכניס עצמו לגיא צלמות, הרי אחרים מוליכים אותו בעל כרחו שמה, והיה צריך לומר 'גם כי יוליכוני' או 'גם כי אתהלך' וכיו"ב, אלא שאפילו אם הוא עצמו 'גרמא לנזיקין'

שם, היה לו לומר מיד, וירעו אותנו המצרים, ויענונו וכו', שהרי אין הפסוק מחדש מאומה יותר ממה שאמר מקודם לכן. ואינו מוסיף כלום על דברו הראשון, ומפרש ה'חידושי הרי"ם' זי"ע שרמזו יש כאן בלשונם הקדוש, שכל עינוי וצער המגיע אל האדם הרי הוא כמה שנאמר בשמים ממעל - במדה במשקל ובמשורה^מ, ואפילו צער כל שהוא לא יגיע אליו יותר מהנקצב לו, והיינו

דקאמרי הכא 'ויענונו - כמה שנאמר'^מ, וירעו אותנו - כמה שנאמר.

והגדת לבנך - זמן השרשת האמונה בקרבנו וביוצאי חלציו מעיקרי מצוות היום הוא מצוות 'והגדת לבנך' - סיפור יציאת מצרים לבנו^מ, כי בליל התקדש חג

- שנראה שהוא גרם לעצמו לילך בגיא צלמות, גם כן לא אירא רע כי באמת אתה עמדי, ומן השמים הזמינו שאלך בעצמי לאותו מקום היזק, ועדיין הקב"ה עמדי להצילני מכל רע.

מד. כתיב (שמות יג ד) 'היום אתם יוצאים בחודש האביב', ופירש רש"י 'וכי לא היינו יודעין באיזה חודש יצאו, אלא כך אמר להם, ראו חסד שגמלכם, שהוציא אתכם בחודש שהוא כשר לצאת, לא חמה ולא צינה ולא גשמים', והוא פלא, וכי בעת צאתם 'מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה' נשאר מקום בלבם לחשוב אודות 'חמה וצינה' השוררת בחוצות וכדומה, ומי יחשוב בזוטות כאלו בשעה שנעשה לו נס גדול ונפלא כזה, לך נא אל אותם פליטי חרב בימי ה'מלחמה', אשר קפצו מרכבות המוות באמצע נסיעתם וניצלו בניסי ניסים ממוות לחיים, ושאל אותם האם היה בימים ההם חם או קר, לח או יבש, האם ירד גשם או שלג, בוודאי שהנשאל ילעג על השאלה, כי באותה שעה לא חשב רק על הצלת חייו, ולא העלה בדעתו לחשוב לרגע כמימרא אם יורד גשם או לאו. הא למה הדבר דומה, לעשיר שהלווה את חברו אלפי אלפים רובל כסף ועוד כמה פרוטות, וכי בעת פרעון החוב יזכור לו המלווה את הפרוטות הבודדות שלוה, פשיטא שלא, והיינו טעמא, מפני שהפרוטות נבלעות ומתבטלות בסכום הגדול.

אלא, האמת תורה דרכה, כי אצל הקב"ה אין הדבר כן, הצור תמים פעלו בתכלית השלימות, אין מקרה בעולם ואין שום דבר יורד מן השמים כי אם בחשבון מדוקדק על כל 'חוט השערה'. לא יגיע לאדם לא בריווח ולא בהפסד אפילו בכהוא זה יותר ממה שנקצב לו מן שמיא בחשבון מדוקדק, וזו חובת האדם ללמוד מיציאת מצרים, שישריש בדעתו שכל דבר קטן כגדול נפסק במידה במשורה ובמשקל.

וכן היה בירידתם למצרים שהחלה במכירת יוסף, כמו שרמזו בה קמאי (הסבא מקעלם ועוד) בדברי רש"י בפסוק (בראשית לז כה) 'וישאו עיניהם ויראו והנה אורחת ישמעאלים באה מגלעד, וגמליהם נושאים נכאת וצרי ולוט', וברש"י 'למה פרסם הכתוב את משאם, להודיע מתן שכרן של צדיקים שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן שריחן רע, ולזה נזדמנו בשמים שלא יוזק מריח רע'. ולכאורה קשה, וכי במצב שפל כזה - כשעומדים למכור ולהרחיקו מבית אביו לדורות עולם, מבלי דעת מה יעלה בגורלו ברוחניות ובגשמיות היש אז איזה 'נפקא מינה' איזה ריח נודף סביבו אם ריח טוב או לאו. אלא, שאין הקב"ה מביא על האדם שום צער יותר מהנקצב עליו אפילו כמלא נימא, וכיוון ש'ריח רע' לא נגזר עליו בנוסף לעצם ה'מכירה', סיבבו מן השמים שישאו עמם הערביים 'נכאת צרי ולוט' - שלא כמנהגם. היודע 'עיקר' זה, ישתנו חייו לטובה ולברכה, ביודעו שכל הצער אשר בא עליו מדוד בפלס ומידה, ולעולם לא יצטער אפילו כקליפת השום יותר מהמגיע לו לטובתו השלימה.

מה. עוד ביאר ה'חידושי הרי"ם' (הובא בשפת אמת שבה"ג תרנ"ד) שבא ללמדנו שמכל עינוי וצער שהיה לנו מהמצרים נעשה 'פרשה' בתורה, כי אין 'צער' ו'סבל' לחינם וללא חשבון, אלא כל העובר על האדם הרי זה להביאו לשלמותו, ובזה נשלם ה'תורה'.

מו. סיפר הגאון רבי אליהו לופיאן ששמע בקעלעם מת"ח ושמו רבי בצלאל, שהיה אצל סבו בעל ה'מלבושי יו"ט' בליל הסדר, לפני ההגדה ישב על מקומו כמה רגעים נרגש ונפעם, לאחמ"כ הגביה קולו ואמר, הנה כמו שאנו עורכים את ה'סדר' אנו ובני משפחתנו כך עורכים אותו כל בני העיר - כצורתו וכמתכונתו, וכיו"ב עורכים כל בני המחוז וגם כל בני המדינה, ואף כל בני העולם עושים כן - במצה ומרור וכל ההגדה. התדעו היכן ראינו 'סדר' זה, אצל אבותינו, והם ראו זאת אצל אבותם וכן חוזר לדורות הקודמים אחרונים וראשונים, ולפניהם הגאונים האמוראים והתנאים, וכל קודמיהם עד דור מקבלי התורה... ועליהם נאמר (שמות יט ד) 'אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים, וברש"י, לא מסורת היא בידכם, ולא בדברים אני משגר לכם, לא בעדים אני מעיד עליכם, אלא אתם ראיתם אשר

יציאת מצרים, ואם ישאל הבן את האב עליו לספר לו סיפור יציאת מצרים ושאר עיקרי האמונה, מכל מקום פעמים שלא יתיישבו הדיבורים בלב הבן, כי לפעמים אינו מוכשר לקבלם. אבל, בליל הפסח מתעורר בלבם אור גדול המסייע להם לקלוט את האמונה ביתר בל תמוט, יש אז כח ביד האב לנטוע את האמונה בלב בנו^מ, ועל האב לדבר אל בנו כפי כוחו והבנתו, וכלשון המשנה (פסחים יד) 'ואם אין דעת בבן אביו מלמדו', כי בעת כזאת יחרטו הדברים על לוח לבו ויעשו עליו רושם דקדושה לכל ימי חייו.

ליל גילוי שכינה, מתגלה ביותר אור האמונה הטהורה^מ, ולילה כיום יאיר וכבוד ה' עלינו זורח להאיר כל מחשבים שבלב. והזמן גרמא ומסוגל ביותר להשריש בלב 'אמונה תמה ושלמה', וממנו תוצאות חיים לכל השנה כולה^מ, וזו היא עבודת הלילה וכל חג הפסח להשריש בנשמתו ונפשו ובכל רמ"ח אבריו ושם"ה גידיו ובבניו אחריו את קנייני האמונה לטוב לו כל הימים.

וכבר אמר הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (לפסח ד"ה יכול מראש חודש) שאף שבכל השנה מצווים אנו לזכור

עשיתי למצרים. ומשסיים החל באמירת ההגדה בהתרגשות ובאמונה - קדש ורחץ וכו' - בהמחשה זאת רצה להכניס את כל המסובים למצב שיראו בעיניהם את יציאת מצרים כמו שאירעה עמהם בזו העת (הגדת 'חיים שיש בהם').
מז. רימזו לה הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע ('ח"ב עמ' רפד) בלשון הכתוב (תהילים צב ג) 'להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות', שלכאורה קשה מדוע נקט ברישא 'בוקר' בלשון יחיד ומסיים 'לילות' לשון רבים, ולא 'אמונתך בלילה', אלא רמז יש כאן על ב' לילות בשנה, ליל הסדר וליל שביעי של פסח, שעיקר גילוי השכינה בהם היה בלילה, בליל שימורים - ועברתי בארץ מצרים, ובשביעי של פסח - בקריעת ים סוף, ועל כך נאמר ואמונתך בלילות, כי ב' לילות אלו הם בבחי' ראש השנה לאמונה, ועל ידי שיתחזק בלילות אלו ב'אמונתך' יזכה 'להגיד בבוקר חסדך' בכל השנה כולה.
מח. מעשה נורא ציוה החיד"א זצ"ל לספר כל שנה ושנה בליל הסדר, פעם היתה אשה שנטפל אליה 'דיבוק', ובצר לה הלכה אל האר"י הקדוש זצ"ל שיסיר ממנה את הנשמה שנדבקה בה, שלח האר"י את תלמידו המובהק הגה"ק רבי חיים וויטאל זצ"ל כדי שימצא תיקון לנשמת הדיבוק, ואכן מהרח"ו עשה מה שעשה והלך לפגוש את הדיבוק, אך בבואו אליה החזירה מיד פניה לאחוריה, ונימוקה עמה שאין רשע יכול להסתכל בפני צדיק, שאל רבי חיים וויטאל את הנשמה איך הצליחה להיכנס אצל אשה זו, השיבה הנשמה, שפעם אחת נטלה האשה שני אבנים ושפשפה אותן זו בזו כדי להוציא מהם אש, ובתוך כדי מלאכתה נפלו האבנים, וזה הביא אותה לידי כעס גדול כאשר מתוך כך פלטה מפיה לשון קללה על עצמה שתלך לכל הרוחות, ובאותה שעה הצליחה לשלוט עליה. תמה מהרח"ו, מדוע נענשה האשה בעונש כזה בשביל שנכשלה פעם אחת במדת הכעס, וכי זו עבירה וזו עונשה, השיבה הרוח, שבודאי לא זו היתה סיבת העונש, אלא שהשטן מקטרג בשעת הכעס ולכן הצליחה אז להיטפל אליה, אך הטעם והסיבה שנענשה ביסורים אלו הוא בגלל שאין תוכה כברה, ובליל הסדר כאשר כולם סיפרו והאזינו לסיפור יציאת מצרים היתה היא מפקפקת באמונתה, ולכן נגזר עליה עונש זה, מיד התחילה האשה לבכות ולהתוודות על הרהורי אפיקורסות שמנקרים במוחה, וביקשה לחזור בתשובה מכאן ואילך ולהתקרב אליו יתב"ש, באותה שעה פנה מהרח"ו אל האשה, ושאל אותה אם היא מאמינה באמת בסיפור יציאת מצרים, וכאשר השיבה האשה בחיוב יצאה תיכף נשמת הדיבוק ועזבה אותה לנפשה.

מט. הדרכה נפלאה נותן לנו הגה"ק בעל ה'קרן לדוד' זי"ע (שבת הגדול תער"ג) את הדרך כיצד נאמר את השירה וההלל בליל פסח, באופן של התלהבות נפלאה, וז"ל, כי עיקר אמירת ההלל לתת שבח והודיה לשמו יתברך שמו, על חסדו הגדול שהפליא לעשות עמנו כמו שמבואר, בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ולא רק נסי וחסדי ה' אשר עשה בשעת יציאת מצרים, אלא כל מה שעשה עמנו תמיד, לא ימוש ממנו לעולם (כלומר, שעד היום הוא עושה לנו יסים ונפלאות בכל עת עד אין מספר), וכמו שפירש בספר ברכת אברהם מהגאון המנוח דק' בארדיוב, במאמר הכתוב (דברים טז ג) 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך', שעם זכרון יציאת מצרים, יזכור גם כל ימי חייו וחסדיו אשר עשה יתברך שמו עמו, כי את כמו עם, ולא לומר ההלל בשפה לבד, בלי לב רגשי שלהבת הקודש. ואם הבן רואה סדר כזה (עם התלהבות ואש קודש) אצל אביו, לא ישכחנו לעולם ולא ימוט ח"ו מאמונתו, ויעשה רושם בלבו - רושם קיים, ע"י שגם הוא נתעורר בראותו התלהבות האב.

ומוצא רמז לזה בדברי חז"ל (פסחים קטז): עד היכן אומר הלל, בית שמאי אומרים עד אם הבנים שמחה, ובית הלל אומרים עד חלמיש למעינו מים, והכוונה, באיזה אופן מחוייב לומר ההלל, ב"ש אומרים עד אם הבנים שמחה

באר הפרשה - פסח

יש מביאים בשם הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע שנתן טעם למנהג ישראל תורה שלובשים 'קיטל' בליל הסדר, כי בלילה הזה מחויב כל אב למסור לבנו את ניסי השי"ת, שכל אמונת ישראל תלויה בזה, וכדי שיעשה בן בשלימות ילבש 'קיטל' שהוא בגד לבן הדומה לתכריכים, ובכך יזכיר לעצמו את יום המיתה - ואם לא עכשיו אימתי^{נב}, וישים אל לבו שעליו להקים דורות

שימשיכו בדרך ה' מתוך אמונה פשוטה, וימסור ביתר שאת את כל גבורות ה' ונפלאותיו לדור אחרון^ג.

לילה כיום יאר - גודל הקדושה הבאה עלינו בלילה הזה איתא בזה"ק (ח"ב מ:): שהקב"ה וכל הפמליא של מעלה יורדים לחזות בנועם זיו עבודת בני ישראל בלילה הזה^ג (וע"ע בפרי עין חיים' שער חג המצות פרק א ופרק ח).

- שירגישו האם והבנים שסביב לשולחנו. ובית הלל אומרים עד חלמיש למעינו מים - שגם מי שלבו כחלמיש יתעורר עד שישפוך לבו כמים, בזה האופן יהללו לשמו יתברך.

נ. בעיר מאנטשעסטער התגורר יהודי זקן ושמו רבי יעקב יוסף ווייס ז"ל, הלה עבר את מאורעות הנוראות ב'מלחמה', ונפטר בשיבה טובה זקן ושבע ימים, מדי שנה בשנה בליל הסדר היה מספר, שבאותם ימים קשים היה לו חבר טוב שנשלח יחד עימו למחנות, והוא היה מחזק תמיד את חברו לבל יפול ברוחו ולא יתייאש מן הרחמים, כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו, ואם חפץ השי"ת להצילם אין מעכב בעדו, אך הלה לא היה יכול לשאת את היסורים הקשים שהעבירו אותו על דעתו רח"ל, ותמיד היה מקנטרו בדברים שקשה מאד להאמין באלוקים חיים בעת שבני ישראל למשיסה וזדים שולטים בהם, ואעפ"כ לא איבד רי"י את אמונתו בהשי"ת, וחזר ואמר לו שוב ושוב שבסייעתא דשמיא עוד ניצל מגיא צלמות ונצא מאפילה לאור גדול.

לימים ציוו הרשעים על כל הקבוצה להיכנס לתאי הגזים, באותה שעה פנה חבירו אל רי"י, ובמרירות שאלו מה יש לו לומר עכשיו, אך רי"י לא התפעל, וחזר על משנתו שגם בתוך ההסתרה נמצא השי"ת, ואפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים. לא עבר זמן רב והחייל הרשע הגיע לסגור את הדלת ולא יכול מרוב ההמון ששהו בחדר, וכיון שרי"י היה בעל בשר משכוהו חוצה, ורק אח"כ נסגרה הדלת ומתו כל האנשים שהיו בפנים, ונשמתם עלתה בלבת אש קודש השמימה לפני כסא הכבוד, הי"ד. ואילו הוא ניצל ממות לחיים ברגע האחרון. והיה מסיים ואומר, שאמונה תמימה וחזקה זו נשתרשה אצלו כאשר היה סמוך על שלחן אביו בליל הסדר, שאז היה מעורר במסובין את האמונה בבורא כל עולמים.

נא. מעין הדברים ביאר גם ה'חתם סופר' (בהגדה ד"ה ושאינו יודע לשאול), כי לבישת הקיטל באה להזכיר לו לאדם כי לאחר מאה ועשרים... יהיה לבוש ב'לבנים' וכבר לא יוכל להוסיף לעצמו זכויות, אלא יצטרך לבניו שיאמרו קדיש לעילוי נשמתו ויעשו מצוות עבדו, ומוכרח הוא לחנכם כדבעי ולהשפיע עליהם לילך בדרך התורה והמצוות, והזמן מסוגל לזה ביותר בליל הסדר.

גם הגאון רבי שמעון שוואב זצ"ל ביאר על זה הדרך, שהנה פעמים הרבה מזהיר האב את בניו לעשות דבר פלוני אך הבן מרגיש באביו שאינו מדבר אלא מן השפה ולחוץ, ואין פיו וליבו שווים, אמנם כשהאב מצווה מחמת מיתה אין ספק בדבר שדבריו נובעים מן הלב, כי אין אדם מנחיל שקר לבניו בשעת מיתה, על כן נהגו ללבוש קיטל בליל הסדר, שהוא ליל השרשת האמונה בזרעו אחריו, להיות דומה למי שלובש תכריכים, וכמי שאומר לבניו 'הנה אנכי הולך ל...', וזה צוואתי ורצוני האמיתי שתהיו מאמינים בכל לב ונפש באבינו שבשמים.

נב. כיוצא בזה הוי מעשה אצל הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, שבשנה אחת טרם פשט את ה'קיטל' פנה אל המסובים ואמר 'היום לובשים את ה'קיטל' ואחר הסדר פושטים אותו, אך דעו נא - יבוא יום שמלבישים בגדי לבן ולא יפשטוהו עוד'...

וכבר אמר הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, כי אילו היו מחזירים 'מת' מהעולם העליון להאי עלמא לכמה שעות בלבד, הרי אין כל ספק שהיה 'המת' - החי' ממחר כל עוד רוחו באפו לבית המדרש ומנצל כל רגע ורגע בריבוי תורה ומעשים טובים, ולא היה מבזבז אפילו רגע אחד לשוחח עם חבריו משכבר הימים ב'חדשות' ובשאר דברים בטלים... כן הוא הדבר גם בליל שימורים, אשר קודש הוא לה' וכל רגע ורגע בו יחשב להון יקר אשר לא יסולא בפז, ובכדי שלא נבזבז אותו על דברי שטות וכדומה התקינו ללבוש קיטל, כדי שניציר לעצמנו כאילו שלחו אותנו מעולם העליון למשך כמה שעות ספורות...

נג. לפני כמה שנים, בעת שמכר הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל את החמץ אצל הגאון רבי שמואל הלוי וואזנער זצוק"ל כמנהגו, אמר לו בלכתו, שיעזור השי"ת ונזכה מחר [בליל הסדר] להשראת השכינה, נענה הרב

ואין אלו הפלגות בעלמא, אלא שהם נוגעים להלכה ולמעשה, וכפי שכתב השל"ה (הובא במשנ"ב סימן תעג סקע"א) שאין יושבים בהסיבה בעת אמירת ההגדה, ויש שנתנו טעם לדבר, מפני שהקב"ה עומד על גבינו, וכביכול הרי אנו כתלמיד אצל רבו שאינו מסיב"י.

נוראות כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות לשבה"ג תקס"ב ד"ה כי תבואו) דבתי בני ישראל נהפכים בזה הלילה ל'בית המקדש' ממש, בו נאמר 'מועט מחזיק את המרובה' - עומדים צפופים ומשתחוים רוחים, ומעולם לא אמר אדם צר לי המקום, גם המזון נתברך בו להיות מועט מספיק לרבים, ובוה מבאר מדוע מכריזים בבית פנימה 'כל דכפין יתי ויכול', והלא מן הראוי היה להכריז כן מיד אחר תפילת ערבית - בעודו בביהכנ"ס, למען ישמעוהו העניים הרעבים, אלא (ו"ל) כי מקום הקדושה אינו מחזיק מקום בעולם הזה הגשמי

ונמצא שהאדם יושב בביתו לפני מלך מלכי המלכים פשוטו כמשמעו ממש"י, והקב"ה כביכול עומד על גביו.

וכן פירש הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ליום ב' הפסח ד"ה בלילה ההוא) בלשון המשנה (פסחים קיד.) 'הביאו לפניו, וכן (שם קמ"ו) 'מוזגין לו' וכדומה, [ומדוע נקטו 'לפניו' - לשון נסתרה, אלא ד'] 'לפניו' קאי על הקב"ה, מביאים לפניו סדר מצוות הלילה בשעה הזאת, וישראל הם המביאים והמוזגין לפני המלך הקב"ה, וזהו 'לפניו' כדאמרינן 'ונאמר לפניו שירה חדשה' יי.

עוד מביא ה'תפארת שלמה' (שבה"ג בד"ה מצות תאכל) את דברי הוזה"ק (ויקהל קצ"ו) עה"כ (אסתר ז, ח) 'המלך שב מגינת הביתן' שבכל לילה בהגיע שעת חצות, הקב"ה נכנס ל'גן עדן' ומשתעשע עם הצדיקים שם. אבל בלילה זה יורד הוא כביכול להיות עם בני ישראל העושים רצונו במצוות הלילה בעולם הזה.

וואזנער ואמר להשראת השכינה ודאי נזכה, שכך מבואר בזה"ק שכל הפמליא של מעלה באים לשמוע סיפור יציאת מצרים מישראל, אבל צריך לבקש לזכות שהשראת השכינה תישאר אצלנו לאורך ימים ולא תסתלק חלילה...

נד. שמעתי מחכם אחד, שבכל השנה אמרו בגמרא (ברכות ג.) 'אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם' אך כל זה אינו אלא בכל השנה, משא"כ בלילי פסחים, כי אז אכן יושבים על שולחן אבינו שבשמים. וכעין מה שמצינו להלכה (ש"ע סי' תע"ז ס"ב ובמ"ב סק"ח) שבבילי הסדר 'אתנא דרחמנא סמכינן' - סמוכים אנו על 'שולחן' הקב"ה. נה. יסוד לדבריו מצינו כבר בדברי רבינו הרמב"ן על הפסוק (בא יב מב) 'שמורים לכל בני ישראל לדורותם' וז"ל, שישמרו אותו לעבוד בו לפניו באכילת הפסח וזכירת הנסים, ולתת הלל והודאה לשמו, עכ"ל.

נו. מקובל על הרה"ק רבי יחיאל מאיר מגוסטינין זי"ע שלא היה יכול לישן בליל הסדר, והסביר טעמו במשל, לאחד שנודע לו ששמו עלה בהגדלת ה'לוטו' וזכה בסכום עצום של אלף אלפים דינרי זהב, הרי פשוט הדבר שמרוב אושר והתרגשות לא יוכל האיש להירדם, והכי נמי בחג המצות מתעשר כל יהודי בעשירות נפלאה ברוחניות, ומי יכול לישן בעת כזאת.

נז. על הגאון רבי שמעון שקאפ זצ"ל מקובל, שבבילי הסדר היה עושה 'תענית דיבור' לבלתי יכשל בדיבורים בטלים, וטעמו ונימוקו עמו, דהא כתיב (שמות יב יב) 'ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה' - דהיינו הלילה שאנו עומדים בו עכשיו, ודרשו חז"ל 'ועברתי' - אני ולא מלאך אני ולא שרף, נמצא שהקב"ה בכבודו ובעצמו שוכן בתוכנו, ואיך יעז בשר ודם לדבר לפני המלך דברים של מה בכך.

וכבר כתב השל"ה הק' (מסכת פסחים, נר מצוה) בזה"ל, על כן ראוי לאדם להיות נזהר שלא ידבר בלילה זו שום שיחה משיחת חולין, ויזהיר בני ביתו על זה, ולא יהיו נפרדים מדבקות השי"ת רגע כמימרא, רק יתעסקו הכל במצוות הלילה הזה ובסיפורי ניסי מצרים לפרסם אותם לבני ביתו.

ומהאי טעמא מפרש ה'ערוגת הבושם' זי"ע (הגדת 'הלל נרצה' הא לחמא), שעל כן פותחים את ההגדה באמירת 'הא לחמא עניא' בלשון ארמי, ללמדנו שבבילי הסדר אין האדם זקוק למלאכי השרת שיעלו את תפלתו לפני כסא הכבוד, ואין זה כשאר תפילות שאמרו חז"ל (שבת יב:) 'כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לו, לפי שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי, מפני שהשכינה שורה בביתו של כל יהודי ויהודי, והוא יתב"ש שומע ומאזין בכבודו ובעצמו לדברי בני ישראל ולכן אפשר להתפלל אף בלשון ארמי [כעין המבואר שם, דבחולה אפשר להתפלל בלשון ארמי כי שכינה למעלה מראשותיו].

הוסיף על כך חכם אחד, שלכן אומרים בסיום הסדר פיוט 'חד גדיא' שגם הוא בלשון ארמי, כדי ללמדנו שהשכינה הקדושה בתוכנו מרישא ועד גמירא, ובכל זמן עריכת ליל הסדר יש השראת השכינה בבתי ישראל.

כלל... וזה אני חושב במאמר 'כהא לחמא עניא די אכלו אבהתנא' (היינו ש) זה הוא המאכל של עינוי ועוני שאכלו במצרים מחמת רעבון ועינוי, והוא בעצמו המאכל שאנו אוכלים ושמחים בו בהיות ברכת ה' חופה עלינו בספרנו ניסיו ונפלאותיו. ולא עוד אלא אעפ"י שלא הכנו אלא (כדי) צרכינו, מ"מ - כל דכפין ייתי וייכול, וכל דצריך ייתי ויפסח, ויהי' מספיק לכל הבאים... [ובמקום אחר כתב תשלוט בו הברכה ויתרבה כמו שהיה אצל אלישע והאשה השונמית ב'אסוך שמן']. גם דירתינו ומקום מושבנו לא יהיה דחוק לכל הבא, כי להיות עתה ביתנו מקום קדוש שמו הגדול, וספור נפלאותיו הרי הוא מעין ארץ הקדושה, כי עתידים בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל לקבוע בארץ ישראל (מגילה כט.), והיינו השתא הכא לשנה הבאה תהי' הבית הזה קבוע בארץ ישראל.

שהיה הבה"ג לובש בגדי לבן בהכנסו לפני ולפנים ביוה"כ... כי מעלת וקדושת כל יהודי ויהודי כליל זה הוא כדוגמת הבהן גדול בעת שנכנס לקדשי קדשים ביום הכיפורים^{יח}, ומאריך בענינים וסודות עמוקים וסתרי תורה, ומסיים וליל שימורים הוא ביום הכיפורים בזה הענין, וטעם שניהם נסתר.

זכה גדולה היא 'רוח המהרה' היוורדת כליל זה על בני ישראל, עד שהביאו הפוסקים (ט"ז ומנ"א או"ח סימן תעב סק"ב) את דברי המהרי"ל (הלכות סדר ההגדה עמוד פח), שבלייל פסח מותר להניח על השולחן משכונות של גוים ולשמות בראייתם, ורבים תמהו, דאף שאולי מצד הדין ליכא איסורא ליהנות מצד הנחתם על השולחן, אך מסברא אין ראוי שיעלה דבר שמה של גוי על שלחן מלכים זה שלחן הסדר אשר לפני ה'. ומבאר ה'חיתם סופר' בדרשותיו (שבה"ג, ח"ב דף רנה) שהקב"ה השפיע קדושה על בני ישראל כליל זה עד שנתבטלו כל כוחות המומאה בתתק"ס חלקי הקדושה (כי תתק"ס

צא ולמד מדברי מהר"ל (הגש"פ ענין לבישת הקיטל) נוהגים ללבוש בגד לבן כליל פסח לעבודת הסדר כמו

ולא זו בלבד, אלא מובא משמיה דה'חוזוה' מלובלין זי"ע, שעל כן תיקנו לומר 'חד גדיא' בלשון ארמי שהוא 'לחש' כנגד עין הרע, כי אחרי התגלות והארה כזאת איכא למיחש שמא יקנאו המלאכים בכנסת ישראל, ועל כן הקדימו רפואה למכה לבטל הנזק שבא על ידי עין רעה, ולמדנו מכאן שבני ישראל מתעלים במעלה גבוהה מעל גבוהה עד שיש לחשוש שמא יקנאו בהם המלאכים, והדברים מלהיבים.

נח. בזה הסבירו מנהג צדיקי בית בעלזא זי"ע, שהיו נוהגים לספוק כף על כף קודם אמירת 'מה נשתנה', והיינו טעמא, כי הכהן גדול נצטווה ללבוש מעיל שתלויים בו פעמונים ומפורש טעמא בקרא (שמות כח לה) 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש', ודומיא להכי סופקים כפים להשמיע קולות בבואו אל הקודש.

מעתה בין נבין גודל האור שזכו לו הצדיקים כליל הסדר, כי התקדשו בקדושה עילאה ביותר עד שלא יכלו להביט בתואר קדשם, וכפי שהעיד הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע על חותנו הרה"ק רבי מנחם מנדל ה'שרף' מקאצק זי"ע שכל השנה היה לו תואר של מלאך ה' צב-אות (תואר זה כותב על חותנו בתשובותיו אבה"ע סימן קכב אות מ) ובסדר ליל פסח היה תואר פניו כאחד משרפי מעלה.

ועוד אמר, כי כליל פסח היה חותנו הקדוש כל כך מורם מזה העולם, מה שאפי' ביום כיפור לא ראו אצלו כזאת, ופעם אחרת אמר כי היה חותנו הקדוש מופשט מענייני העולם וגבוה מהם, עד שבחציו השני של הסדר יצאו מפניו ניצוצי אש ממש (ראה כל זה באביר הרועים אותיות עג, שמד), וידוע שה'אבני נזר' לא היה אומר גוזמאות ולשונו לא היתה 'לשון מליצה' כלל, וכמו"כ חישב מאד בנתינת תוארים, וכל דבריו היו מדודים ומדויקים.

סיפר הגה"צ רבי עקיבא סופר גאב"ד פרעשבורג זצ"ל על זקנו הגה"ק ה'חיתם סופר' זי"ע שבלייל הסדר בערו פניו כלפי אש והיו מאירים כשמש בצהרים. וכשסיפרו בנותיו של החת"ס להרבנית חוה לאה ע"ה מחברתו בקודש של הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע, כי אי אפשר להביט אל מראה אביהם כליל זה מגודל האור המבהיק מפניו, סברה כי אך גוזמא היא זו, אולם בבואה לפניו ניסתה ולא יכלה להסתכל בפניו, עד שאמרה שכשם שאי אפשר להביט אל השמש ביקידתה בשעות הצהרים, כך לא היה אפשר להסתכל בפני חותנה הקדוש.

אגב אורחא, הנה מקום איתנו להתבונן בדרכי הצדיקים, כי הגם שבערו כלפי אש ממש אך מכל מקום סיפרו ביציאת מצרים ולא 'שרפו באש' את המסובים על שולחנם... ומכאן ילמד כל אחד, שאף אם 'בוער באש' ונמצא בעליונים' וכולו אומר קדושת החג, מ"מ יזהר שלא יבוא מחמת כן לידי כעס ומריבה ולשריפת נשמה בגוף קיים, ודי בהערה זו.

מאמר חכמים שתקנו מצות הסדר וההגדה, ולא יהא הדבר קל בעיניו, אף אם כמה דברים יש בסדר שנראה בעיני האדם שאין הקפדה בהן, ישביל בדעתו לקיים, שאין שום דבר ריק בהן^נ.

רוב ניסים הפלאת בלילה - בכל שנה ושנה נשפע שפע רב בליל זה

אין לשער ואין לתאר גודל ההארה והשפע הנשפע עלינו בליל זה, עד שכביכול הקב"ה פונה מכל עסקיו אלינו לעשות לנו ניסים בזמן הזה כבימים ההם, וכך איתא במדרש (פנים אחרים, נוסח ב פ"ו) אלוזקיה של אומה זו עסוק הוא להיות עושה להם ניסים בלילה הזאת.

וכן איתא ב'תרגום יונתן' (פר' תולדות) על הפסוק (בראשית כו א) 'ויהי כי זקן יצחק ותבהין עיניו מראות - [מתורגם ללה"ק] ויקרא יצחק לעשו בנו הגדול ביום י"ד ניסן, ואמר לו, בני, בלילה הזה משבחים כל משרתי עליון לבורא עולם, ואוצרי טלין מתפתחין ביה - ואוצרות השמים נפתחים^ס.

היינו שיעור מקוה, וזה מיהר הכלים). ולכן בכל ליל פסח מותר להשתמש במשכונות של עכו"ם, כי חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יוצא בפועל ממש בכל שנה ושנה ממצרים, ונמצא עומד באותו מקום ובאותו זמן, לכן גם עתה בזמן הזה אין שולט בנו כח הטומאה, וכלשון החת"ס ולכן בכל ליל פסח מותר להשתמש במשכונות של עכו"ם כי אז מכת ההתלהבות הסיפור יציאת מצרים לא ישלט בנו כח הטומאה אעפ"י שלא נטבלו... והקב"ה הפליא בחסדו ונשא אותם על כנפי נשרים משערי טומאה והביא אותם אל מ"ט שערי קדושה, עכ"ל.

ומבל זה נלמד עוד עד כמה כל מנהגי ישראל שבליילה הק' הנה יסודתם בהררי קודש, ואין לנו שמץ השגה עד כמה הם פועלים בשמים ממעל באופן נשגב. וכמו שכתב המהרי"ל (מנהגים תחילת ליל הסדר) וז"ל. דרש מהר"י סג"ל כתיב (משלי כח יד) 'אשרי אדם מפחד תמיד', וכתוב (תהלים קיב ז) 'משמועה רעה לא ירא' קשיין קראי אהרדי. אלא ר"ל, 'מפחד תמיד' אל דבר מצוה לעשותה כתיקונה, כך יהא כל אדם חרד באימה לקיים

נט. שנה אחת כאשר סידר האדמו"ר רבי שלום משאץ זי"ע את קערת ליל הסדר, נענה ואמר, בספרי מקובלים האריכו בסדר עריכת הקערה, היכן לשים ולהניח כל דבר ודבר, כי זה מעורר דין וגבורה, וזה רחמים וחסדים, ברם, אנשים פשוטים אנחנו ואין לנו השגה ועסק בנסתרות, ומכל מקום עלינו לדעת שעל ידי הפעולות והמעשים בעולם הזה גורמים 'מהפכות' בכל העולמות העליונים.

והסביר בדרך משל, לריחיים של חמור, שהבעלים נותן עול על החמור והוא הולך ומושך את האבן הגורמת לגלגל את הריחיים אשר שם החיטים נטחנים, החמור שאינו בר דעת תמה מדוע מוליך אותו בעליו סחור סחור לשאת אבן גדולה ללא תכלית, בשלמא אם היה מבקש ממנו להוליכו לעיר רחוקה ניחא, אך מדוע מתאכזר עליו ומעבידו ומענה אותו בעבודת פרך בחינם, אולם האמת שרק 'חמור' חושב כך, שהרי באמת יש תועלת גדולה בכך, שעל ידי משא האבן גורם לגלגל ולטחון החיטים יפה יפה, ועי"ז ירוויח בעליו את מטה לחמו, כמו"כ אנו, ע"י סידור הקערה פועלים גדולות ונצורות בשמים ממעל, אך בל נהיה כחמורים אשר שכלם רפה ומבטם מצומצם. כמעשה הלזה היה גם אצל הרה"ק הנתיבות שלום זי"ע בעת שסידר את הקערה, ואחד מהמסובים שאלו, מהו עניין 'זרוע - חסד', כיצד הנחת הזרוע פועלת וממשיכה חסד. ענה לו הרבי, הנה יושב לו הטייס הנוהג במטוס (עראפלאן), כשהוא משתמש בכפתור מסוים מיד מתרומם המטוס ועולה עד שמי מרומים, וכי הוא מבין כיצד נעשים הדברים, מדוע כפתור זה מרומם אותו ומשנהו מוריד אותו עדי ארץ, לא ולא... (שהרי אינו אלא בקי בתורת ה'הנהגה' אבל הוא לא בנה את המטוס). אלא כך הוא מציאות הדבר, ע"י כפתור זה יארע כן וע"י השני יארע להיפך. כן הוא גם לעניינו, אף אם אינך מבין סוד הדברים אך מאמינים אנו באמונה שלימה שכל פעולה ופעולה פועלת גדולות ונצורות בעולמות העליונים, ומגביהה גם אותנו עד שמי מרומים.

ס. ואין הכוונה רק להשפעות היורדות מן השמים לארץ אלא שכל העולמות העליונים ניזונים מהשפעת הלילה, וכדאיתא ב'תפארת שלמה' (ליום ב' דפסח) לא יאומן כי יסופר מקהלות רבבות הסודות והיחודים אשר נעשים בעולמות העליונים ע"י ישראל - על ידי סדר ליל שימורים, אכילת מצה ומרור וסיפור יציאת מצרים בהגדה בלילה הזה, ובזה מפרש מה שגזר מרדכי הצדיק תענית על ישראל בליל פסח, וכמאמרם (מגילה טו.) 'ויעבור מרדכי - שהעביר י"ט הראשון של פסח בתענית', ומדוע מיהר לקבוע צום ביום טוב של פסח, והלא גזירת המן בן המדתא היתה

באר הפרשה - פסח

רק בעוד כ"ב חודש ביום י"ד אדר, ושפיר יש פנאי לקבוע תענית אחר הפסח, אלא היינו טעמא, כי מרדכי התחכם לבטל את ישראל מלערוך את הסדר ככל משפטו וחקתו, 'כי כאשר בטלו מעבודתם בלילה הזה, נעשה רעש למעלה בכל העולמות, מה זה ועל מה זה... כי אם יתבטלו ישראל חלילה יתבטלו כל העולמות'.

בהגדה של פסח עם פירוש 'גבורות ישראל' להרה"ק המגיד מקאז'ניץ זי"ע איתא, וז"ל. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. כי יש סדר לכל אחד מישראל ועת לכל חפץ וכו' וכתבתי לעיל שיש אופן בתוך אופן להשתנות מזלו מרעה לטובה וכו', וזה נקרא יציאת מצרים שיצא מגבוליו לטובה [כי 'מצרים' הוא מלשון מִצְרַיִם וגבולות, שכביכול האדם נמצא בתוך גבול ומחיצות שאינו יכול להיחלץ מהם, וזהו ענין יציאת מצרים - שיוצא מגבוליו ומשתנה מזלו לטובה], ותחילת זה היה במצרים שהיה התחלה לכל הגאולות, ובכל ליל פסח נתגלה ויכולין לבטל כל גזירה רעה להפכו לטובה, עכ"ל (בדרך רמז אמרו כי הנה 'מזל' ר"ת זכר ליציאת מצרים, ולמדנו כי זכרון יציאת מצרים כוחו גדול כנגד ה'מזל').

כה גדול הוא הלילה עד שכתב ה'פרישה' ריש סימן תע"ג בשם רב עמרם גאון לבאר (קו' הטור ועוד) מדוע אין מברכין בליל פסח 'שעשה ניסים' משום דיום ישועה הוא ועדיף מנס, עכ"ל. ונראה כוונתו בפשטות שאם יודו על ה'נס' אינו אלא ממעט מהנעשה ונפעל בזה הלילה - כי היום יום ישועה כלומר שהכל מתהפך לטובה.

בשבת הגדול שנת תקצ"ח לפ"ק (וחזר עליה בשנת תר"ב) דרוש דרש הגה"צ רבי אליהו גוטמאכער זצ"ל הנודע בכינוי 'הצדיק מגריידיץ', דברים חוצבים להבות אש קודש לפני קהל עדת מרעיתו בגודל קדושת ליל הסדר, למוצאי שבת העלה את הדברים על גבי הכתב וציוה לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל.

בדרשתו האריך בגודל סגולת הלילה להיעשות בו ניסים לישראל, ואף מי שנולד במזל רע, בבני - בצער גידול בנים וכדו'. בחיי - בענייני בריאות וכדו', או בממוני - שהיכן שמניח ידו נהפך כחומר חותם, כל חד וחד יש לו להתפלל על זה בליל פסח - ליל הסדר, ויפעל לשנות מזלו לטוב.

ומבאר בדרך משל לאחד שנתנוהו במקום המוקף חומה גבוהה ובצורה שאין ביכולתו לטפס ולצאת, ואין שום דרך שיוכל לצאת מאפילה לאורה זולתי בהתחכמות גדולה לעשות אפילו נקב אחד, אמנם, אחר שכבר ניקב הנקב בידו להכות בפטיש סביבות החור - להרחיבו, וכך יגיע לבסוף לשבר את כל החומה.

ועל פי זה ביאר, דלכאורה יפלא על מרדכי הצדיק שגזר תענית ביו"ט ראשון של פסח (מגילה טו.), כמו שנאמר (אסתר ד יז) 'ויעבור מרדכי' - שציווה להתענות מי"ד ועד ט"ז ניסן, ומדוע מיהר מרדכי לגזור כבר עתה תענית - לבטל את מצוות הלילה ולהשבית את החג בדבר שאינו צורך השעה, והרי זמן רב עמד לרשותו - והיה אפשר לו לגזור שיתענו אחר החג, כי לא הייתה הגזירה אלא ליום י"ג אדר - בעוד י"א חודשים. וביותר יפלא דהיה לו לקבוע התענית ביום הדין' - ראש השנה ויום הכיפורים שאז 'ספרי חיים וספרי... פתוחים לפניו'.

אלא, שהרי 'מרדכי ידע את כל אשר נעשה', וידע שהגזירה נכתבה ונחתמה בטבעת מלכו של עולם, ולא מלך טיפש - אחשוורוש, גזר להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים אלא הקב"ה גזר כן, ואין עצה ואין תבונה כנגד השם, ולא יועילו שום תפילות ותחנונים לבטל הגזירה. אולם הזמן היחיד שניתן לבקוע כל השערים הוא ליל הסדר, שהוא כדוגמת החור שבחומה, מכיוון שלילה זה נקבע משנים קדמוניות להושיע את ישראל, שהרי ראש האומה אברהם אבינו ע"ה נלחם עם ארבעת המלכים בליל ט"ו בניסן וניצחם, ונאמר שם (בראשית יד טו) 'ויחלק עליהם לילה', והביא רש"י - 'ומדרש אגדה שנחלק הלילה בחציו הראשון נעשה לו נס וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים', ומני אותו הזמן נקבע 'ליל שימורים הוא לדורותם', ועל כן גזר מרדכי תענית דייקא בליל הסדר שהוא הזמן המסוגל לבקוע שערי ברזל ולהרחיב את הפרצה שבחומת הדין. ואפילו גזר דין שיש בו שבועה אפשר לבטלו בזה הלילה.

ובזה מבאר מה שנאמר (ישעי' מט ח) 'כה אמר ה' בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך', שבעת רצון היינו יום הכיפורים שבו 'עניתך' מלשון עינויים שגזרתי להתענות בו חמישה עינויים, וביום ישועה - היינו ליל הסדר אזי עזרתך, שהקב"ה עוזר בו להושיע מכל צרה וצוקה.

ומביא משל לאחד שמבקש מרעהו הלוואה אך אין מעות ברשותו לכן שולח אותו לפלוני ידידו שילוה ממנו, והוא יהיה ערב בעדו, ועל דרך זה הזקוק לישועה ומבקש עליה בזה הלילה, הרי אף אם אי אפשר להושיעו ימציאו לו מן השמים תשועה גדולה ממקום אחר, שכן בכח הלילה להושיעו בודאי מצרתו. והוא על דרך מעיין שכבר נחפר ויצא ממנו מים בעבר שבנקל ניתן עתה לחופרו ולמצוא מים חיים, וכך בלילה הזה שכבר נעשו בו ניסים לאבותינו

אזי קרובה ישועה לבוא (הובא בקובץ 'מוריה' של"ז של"ח [שנה כ"ט א-ב]).

שלא נאמר 'היינו משועבדים' בלשון עבר, אלא הרי אנו לשון הווה, כי הכוונה על מצריים של ימינו - כל דוד ודוד ומציריו, ועתה הננו יוצאים ממצרים אלו בכח אותה יציאת מצרים הפועלת פעולתה כהיום הזה בכל שנה ושנה^{כב}.

והיינו טעמא, כי בליל זה מתעלה כל הבריאה למעלה מהנהגת הטבע, וממילא ביד כל אחד לשנות את מזלו לטובה, ויש שרמזו זאת ב'יחז' - לפי המנהג שעושים מצות 'עגולות', כי העולם הזה דומה לברור העגול, ובשבירת המצה מרמזים שבלילה הזה יש בידנו בוח לשבור את ההנהגה הטבעית הנרמזת בדבר עגול, ולהתרומם מעל לדרך הטבע^{כג}.

ובכללם כל אשר נעשה אז חוזר שוב עלינו, וכבר הובא בזוהר הק' (ח"ב לה.) שבלילה זה אור היה להם כ'שמש בצהריים', והגידו צדיקים, שלא דווקא בשנה בה יצאו בני ישראל ממצרים היה כן, אלא בכל שנה ושנה מאיר לנו הלילה באור גדול כשמש בצהרים ממש^{כד}. וכן מפורש ב'אור החיים' הק' שמדקדק בלשון

וכן שנינו בפרקי דר' אליעזר (פ"ב) שבליל הסדר נפתחין כל שערי שפע^{כה}.

ובבל הדורות זכו בני ישראל לניסים ונפלאות בזה הלילה, החל מאברהם אבינו במלחמתו עם המלכים בלילה זה וניצחם, ככתוב התם (בראשית יד טו) 'ויחלק עליהם לילה'. ובליל פסח התגלה הקב"ה אל יעקב אבינו בחלום הלילה בהיותו אצל לבן, וכן כל חיילי סנחריב מתו בליל הסדר, ועוד ניסים הרבה כמוזכר בפיוט 'ויהי בחצי הלילה'.

בפפתור ופרח יובנו דברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרל"ח ד"ה כל המרבה) לבאר את הנאמר (איוב ט י) 'עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר' ולכאורה צ"ב מהו 'אין מספר', כי אף אם הם ריבי רבבות ניסים עדיין יש להם מספר. אלא ביאורו מאחר שבכל שנה ושנה נעשה מחדש ניסים לבני ישראל נמצא שאי אפשר שיהיה להם מספר - שהרי עדיין לא נגמר מניינם. ע"כ. ובה אפשר לבאר הלשון 'ואילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו מצרים הרי אנו ובנינו משועבדים',

סא. סיפר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, שכאשר היה אביו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע ילד צעיר לימים שאל פעם את אביו ה'שפת אמת' זי"ע, מדוע נוהגים ללבוש 'קיסל' בליל הסדר, השיב לו אביו, שמכיוון שלובשים בגדים חדשים לכבוד היו"ט, ורוצים שלא יתלכלכו הבגדים על כן לובשים כעין סינר בעת האכילה שלא יעלה כתם על הבגדים. לימים אמר ה'אמרי אמת', שעתה הינו מבין את עומק דברי אביו, כי ב'פסח' יורד ובא שפע גדול לעולם, וכדי שנהיה ראויים לקבל השפע לאורך ימים עלינו להתעטף בבגד זה המזכיר לאדם את יום ה... וימלא יראת שמים, וע"י יראת ה' טהורה ישארו נפשו ונשמתו נקיים לנצח.

סב. ובזה ביאר הרה"ק החוזה מלובלין' זי"ע הא דכתיב (שמות יב כז) ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל, וקשה, מדוע לא כתב ואת בתינו הציל - והרי מדבר על הדור שיצא ממצרים, אלא ביאורו, דקאי על הבתים שלנו, כי גם אנו ניצולים ויוצאים מכל מיצרנו ע"י שאנו מספרים בנסים של אותה הלילה.

סג. מצינו במהרש"א (ח"א יבמות עב. ד"ה הא) שחצות הלילה הוא עת רצון (כמבואר שם בגמ') והרוח הנושבת באותה שעה נוחה היא וטובה לאלו שנחבלו ונפצעו, ואעפ"כ 'וה' הכה כל בכור בארץ מצרים' בחצות ליל, ולא הועילה להם הרוח לרפאותם 'כי יש ביד הקב"ה לשנות הטבע', מעתה קל וחומר בן בנו של קל וחומר עד כמה עת רצון הוא הלילה הזה לישראל, ועד כמה הקב"ה משנה את הטבע עבורם.

סד. הנה כתיב בפרשת בא (יג ח) 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, ולכאורה צ"ב, כי בחז"ל מבואר שזמן הסיפור הוא 'בלילה' ליל ט"ו - בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך... ומדוע קרא לזמן הזה ביום ההוא, ואיתא ב'אור החיים' הקדוש וז"ל. ואמר ביום ההוא הודיע במתק לשון צדיק כי הלילה ההוא יום יקרא לא לילה, והוא אומר (תהלים קלט יב) ולילה כיום יאיר. ומסיים האור החיים 'ואולי כי סמך ביום ההוא עם והגדת, כי גם נס זה בכלל מצות ההגדה, שמצוה עלינו לספר לבנינו שאותו הלילה היה אור לכל בני ישראל במושבותם.

כה ביאר הגה"ק רבי חיים אלפנדרי זי"ע (הביאו הגה"ק החיד"א בפני דוד תחילת פרשת בא) בלישנא דקרא (תהלים עד טז) 'לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש', שהנה מצינו במדרש (בר"ר ו ג) על הפסוק (בראשית א ה) 'ויקרא אלוקים לאור יום ולחושך קרא לילה' - אמר רבי אלעזר לעולם אין הקב"ה מייחד שמו על הרעה אלא על הטובה,

הזאת. 'הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני ישראל לדורותם' - אף לדורות, כי בכל הדורות מוציא ה' את ישראל ממצרים בלילה הזאת.

כתב מהר"ל (הקדמה ל'גבורות ה') דכמו שיש 'סדר' לטבע כך יש 'סדר' לניסים^{ס"ה} (והיה מרגלא בפומיה דהחידושי הרי"ם זי"ע לחזור על דבריו הקדושים אלו - הובא באמרי הרי"ם פסח, ועיי"ש). ומבאר ה'חידושי הרי"ם' דלכן נקרא 'ליל הסדר', והנה מעיקרא דדינא צריך ביאור, דהא ה'נס' מחוץ לגבול הטבע הוא, והוא שלא מסדר הבריאה, ואיך שייך 'סדר לנס', אלא, דעצם בריאת העולם בסדרי הטבע הוא מטובת הבורא לברואיו, וכמו שכתוב (תהלים קמח ו) 'ויעמידם לעד לעולם חק נתן ולא יעבור', כי רק כך יודעים הבריות איך ומתי לזרוע ולקצור, וכך נקבע היום למלאכה והלילה למשמר, אבל בלא הנהגת טבע לא מצינו ידינו ורגלינו שהרי לא ידעו מתי לעבוד,

הפסוק (במדבר נג כב) 'א-ל מוציאם ממצרים' - בלשון 'הוה', וז"ל. על דרך אומרים ז"ל (פסחים קמז:): 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', על כן אמרו יודעי פנימיות התורה, כי כל ליל פסח מתבררים כוחות הקדושה מהקליפה ונוספים בעם בני ישראל, והיא הבחינה עצמה של יציאת מצרים, והוא אומרו 'א-ל מוציאם', כי לא יציאה ראשונה לבד, אלא בכל שנה ושנה מוציאם בנובר, עכ"ל. נמצא שאף אם יהא האדם בדיוטא התחתונה - כבני ישראל שהיו שקועים בתחתית המדרגה - מ"ט שערי טומאה יש בידו לצאת משם כדרך שהם יצאו, להתעלות ולהתרומם בלילה הזה.

ובן דייק הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (לפסח פב: ד"ה ליל שימורים) על הפסוק (שמות יב מב) 'ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים', וז"ל. נכתב בלשון עתיד, שהוא עתיד להוציאם תמיד בכל שנה כשיבוא הלילה

ויקרא אלוקים לאור יום ולחושך קרא אלוקים לילה אין כתיב כאן אלא ולחושך קרא לילה' (ולא נזכר מי הוא שקרא לחושך לילה). ולפי זה יש להקשות שהלוא מקרא מלא דיבר הכתוב (שמות יב מב) 'ליל שימורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים הוא הלילה הזה לה' שימורים לכל בני ישראל לדורותם', והרי שנזכר שמו של הקב"ה על הלילה, אלא כי הלילה הזה מאיר הוא לישראל כמו יום. וזהו שאמר הכתוב לך יום - תמיד נקרא היום שלך, שהקב"ה מייחד שמו רק על היום, אף לך לילה שיש לך גם לילה אחד, הוא הלילה הזה לה', וטעמא מאי משום שאתה הכינות מאור ושמשי, שבליל זה הארת לנו כשמש בצהריים בתקופת תמוז.

בדרך דרש הובא לפרש בשם הגר"א מווילנא זצ"ל כוונת קושיית הבנים 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות', דהרי 'לילה' הוא לשון נקיבה, ואילו כעת 'הלילה הזה' בבחינת יום שהוא לשון זכר, ולא עוד אלא שרוב מצוות התורה מתקיימות ביום ולא בלילה, ואילו בפסח עיקר החיוב הוא בליל הסדר [אכילת מצה ומרור, וסיפור יציאת מצרים], אך התשובה לכך היא, שאכן 'הלילה' נקרא 'הזה' בלשון זכר, כי הלילה מאיר כיום, ולכן לא חשוב 'לילה'. וכך פירש ה'אור החיים' הקדוש (שמות יב ל) מאי דכתיב 'ויקם פרעה לילה', שרק אצל 'פרעה' ואומות העולם

הרשעים נחשב ליל הסדר ללילה, אבל אצל כלל ישראל מאיר לילה זה באור יקרות וכזריחת השמש בצהריים. סה. ואחרים הפליגו יותר, שהניסים מוכנים ומזומנים, אלא שעלינו לפשוט את היד וליטלם, וכל אחד ואחד ראוי לכך, כי בלילה הזה נותן הקב"ה לאדם הרבה יותר ממה שהוא ראוי וזכאי, וכמו שעשה עמנו השי"ת במצרים, שהעלה את ישראל במתנת חינוך ממ"ט שערי טומאה למ"ט שערי קדושה, וכך כתבו חז"ל איתא במדרש (שמו"ר יט ה) 'קרא ה' למשה ואמר לו לך ומהול את בני ישראל... והרבה מהן לא היו מקבלים עליהם למול, אמר הקב"ה למשה שיעשה הפסח, וכיוון שעשה משה את הפסח גזר הקב"ה לארבע רוחות העולם והם פיזרו בארבע כנפות הארץ את ריח 'בשר צלי' שהיה נודף מקרבן הפסח, שנאמר (שיר השירים ד טז) עורי צפון ובואי תימן, והיה ריחו הולך כדי מרחק מהלך ארבעים יום. וכיוון שנתאו בני ישראל לאכול מבשר הפסח נתכנסו אצל משה, ואמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך, אמר להם - אם אין אתם נימולין אין אתם אוכלין, מיד נתנו עצמן ומלו, ונתערב דם הפסח בדם המילה, והקב"ה עובר ונוטל כל אחד ואחד ונושקו ומברכו, שנאמר (יחזקאל טז ו) 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך' חיי בדם פסח, חיי בדם מילה'. משמע כל אחד ואחד בלי יוצא מן הכלל, כלומר שהקב"ה עבר ובחר בכל אשר בשם ישראל יכונה, ולא דווקא בצדיקים אלא באלו שנימולו רק בגלל ריח הבשר... כי הקב"ה מתאוה לעבודתו של כל יהודי ויהודי באשר הוא שם. ויש לדייק מלשון המדרש 'והקב"ה עובר' - בלשון הוה, ללמדנו שבכל שנה ושנה מתעורר מחדש אהבת השי"ת לבניו אהוביו.

כנני חורין - בשמחה וטוב לבב בכל מצב שהוא כתב ב'סדר היום' בזה"ל, ראוי לכל אדם לענג נפשו וגופו בלילה הזה ולהראות חירות בעצמו, וירחיק מעליו כל דאגה וצער שיש לו ממקום אחר^{סח}, ואין צריך לומר שלא יעורר עתה מחדש שום קטטה ומריבה^{סט}, אלא הכל יהיה שלום והנחה^ע, ולא יתן פתחון לבעל דין לחלוק^{עא}. עב"ל^{עב}.

כי לפעמים יהנו מאור השמש ולפעמים יצטרכו להסתפק באור הלבנה, וכן בכל העניינים צריכים הברואים ל'סדר' בעולם, לפיכך קבע הקב"ה גבולות בעולמו. אולם כל הנהגה זו היתה עד ליל ה'סדר', אך מליל ה'סדר' והלאה נתחדשה הנהגת הבריאה - שהמתנהג למעלה מהטבע יתנהג אף הבורא עמו למעלה מדרך הטבע, ואין מעצור בעדו מלהיוושע בכל מיני ישועות ורחמים.

סו. וזהו עיקר העיקרים בליל הסדר להיות שמח בחסדי ה' שהוציאנו ממצרים, וכלשון הזוה"ק (ח"ב מ: מ: הוא הזוה"ק שרבים נוהגים לאומרו בתחילת ההגדה) 'כָּל בַּר נֶשׁ דְּאִשְׁתֵּי בִּיצִיאת מִצְרַיִם, וּבַהֲהוּא סְפּוּר חֲדֵי בְּחֻדָּה, זְמִין אִיהוּ לְמַחְדֵי בְּשִׁכְנִיתָא לְעֵלְמָא דְּאִתֵּי דְּהוּא חֲדוּ מְפֻלָּא, דְּהֵאֵי אִיהוּ בַר נֶשׁ דְּחֲדֵי בְּמַרְיָה' - 'כל בן אדם שמספר ביציאת מצרים, ובאותו סיפור שמח בשמחה, מזומן הוא לשמוח בשכינה לעולם הבא שהוא השמחה מכל, כי אותו אדם שמח באדונו', ופוק חזי שם כמה פעמים נזכר הלשון 'חדאן בפורקני', 'חדאן בחדוה'.

ועיננו הרואות כי השטן מזמין ומסבב כל מיני תקלות שונות אשר אי אפשר לפורטם כי רבים הם... והכל בכדי להעכיר את שמחת היום טוב, ולהביא את האדם לידי צער ועגמת נפש, והחכם עיניו בראשו לעמוד על המשמר לדעת שאין זה אלא עצת היצר, ולברוח מן הכעס על עצמו או על אחרים כבורח מפי האש... מעשה נפלא מסופר על הגאון הגדול רבי יצחק הוטנער זצ"ל שהיה מטבעו מסודר ונקי להפליא, באחת השנים בליל הסדר הזיז מהמסובים את השולחן, ונשפך 'כוס יין מלא כברכת ה'" על הקיטל הלבן הבוהק של רבי יצחק עד ש'אזיל חיוורא ואתי סומקא', ללא כל שהות נענה בשלוות הנפש מופלאה, קיטל ללא יין הרי הוא כיום כיפור'דיגע מחזור (מחזור של יו"כ) ללא סימני דמעות...

ומלבד שיש ללמוד מכאן על הזהירות בכבוד הבריות והיאך חס עליו שלא יבוא לידי בושה וכלימה, נלמד מכאן לקבל כל 'תקלה' בניחותא ובשלווה... סז. ואף אם מרגיש ש'שערי אורה' ננעלו בפניו והרי הוא כעץ יבש בלא התעוררות הלב אל יפול רוחו בקרבו, אלא ידע כי אין לך חביב לפני המקום כ'לב נשבר'.

וכן הווה מעשה, עני ואביון מרוד היה רבי שמואל מקארוב זצ"ל [מחשובי תלמידי הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע], קבלה היתה בידו שלא לבקש סיוע ועזר מבשר ודם, ורק אם יבוא מי מעצמו ויעניק לו ממתת ידו יקח ויקבל. באחד השנים עמד ר"ש בערב הפסח כשאין הפרוטה מצויה בכיסו, ולא מצא כסף לקנות אף לכזית מצה וארבע כוסות, ואעפ"כ לא הסכים לעבור ולהפר קבלתו, ואכן לא הלך לבקש מתנת איש, וכך התקרבו ימי החג כשביתו ריקם. בערב פסח ביי"ד ניסן נכנס הגביר רבי שלמה קנסקיולי ז"ל אל ה'חזוה' לקבל ברכת רבו, ציוה עליו הרבי לשלוח תיכף את כל צרכי החג להחסיד רבי שמואל, מיד יצא העשיר ומילא עגלה גדולה ביין ומצות וכל טוב בהרחבה גדולה ושלחה אל בית החסיד. העגלה המלאה הגיעה אל ביתו של החסיד שעות מעטות לפני התקדש הליל, לנוכח הרחבה זה נתמלא ר' שמואל בשמחה גדולה ועצומה על שיזכה לקיים את מצות היום בדיצה וחדוה, וביותר היה שש ושמח שלא הוצרך לעבור על הקבלה שלו ולא ביקש נדבה מאיש. לאחר התפילה חזר לביתו מתוך התרוממות הרוח ושמחה, וכך ערך את ליל הסדר במוחין גדולים ונשגבים עד מאד, והרגיש בנפשו שמעולם לא זכה לערוך סדר כזה...

ויהי ממחרת - בליל שני של פסח, ויפל אלוקים תרדמה על ר' שמואל, ויפקח את עיניו סמוך לחצות לילה - כשהוא עומד לפני תפילת ערבית, כאשר התעורר בבהלה הוצרך למהר להתפלל תפלת ערבית ובאמירת הגדה ושאר סדרי הלילה כדי שיספיק לאכול את האפיקומן לפני חצות (כמנהגו להקפיד אף בליל יו"ט שני של גלויות לאכול אפיקומן קודם חצות), ומה מאד התעצב אל לבו על 'סדר' זה שערך בחפזון ומהירות.

ויהי אחר הדברים האלה בנסעו אל רבו ה'חזוה' ונכנס אל הקודש, פתח הרבי ואמר 'בואו נחשב ונראה את הסדרים שעשה רבי שמואל, הסדר הראשון היה במוחות גבוהים כשהוא משוטט בשמי עליונים - זה אינו התכלית. אולם בסדר השני שערך, אין בעולם מי שיוכל לערוך סדר קדוש ונעלה כזה...'. היינו, שה'סדר' שנערך בלב נשבר ובלא חשק נתקבל בשמים לרחמים ולרצון יותר מהסדר שנערך ברוח מרוממת.

ורבות יש להתעורר ולהתחזק ממה שמצינו ברש"י על הכתוב (שמות לד כט) 'ומשה לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו', וכתב רש"י, 'ומהיכן זכה משה לקרני ההוד, רבותינו אמרו מן המערה שנתן הקב"ה ידו על פניו שנאמר (שם לג כב) ושכותי כפי', שהנה משה רבינו זכה לראות מה שאין הפה יכול לדבר ואין הלב יכול להשיג, וכמו שנאמר 'וראית את אחורי', וכן 'קשר תפילין הראה לעניו', אך מכל אלו לא זכה לקרני ההוד, אלא קרן עור פניו דווקא מאותו הזמן בו הניח הקב"ה כפו עליו שלא יוכל לראות, כי עיקר העלייה הוא מזמן ההסתר והחשכות ולא מהגילויים וההארות. סח. וכך אמרו לבאר בפסוק (שמות יג ז) 'ולא יראה לך חמץ, ולא יראה לך שאור', שלא תראה על פניו של אדם כל חמיצות (פארזויערקייט), רק יהיה תמיד מלא שמחת חיים, בכל מצב ובכל זמן.

ונתנו רמז לדבר כי 'שמיכל' ר"ת לא יראה ימצא לך משהו שאור כלל...

אמנם לזה אמרו חז"ל (פסחים ה:): 'שלך אי אתה רואה אבל של אחרים אתה רואה', כשיש לאחרים איזהו צרה או צוקה הגורמת לו להיות פארזויער"ט (בחמיצות, כלומר בסבר פנים מרות) 'אתה רואה אותו, ומשתדל להעלות על פניו שמחה ותענוג, להסיר מעליו כל כאב וצער.

סט. וכך כתב החיד"א (מורה באצבע סימן ז) וז"ל. 'יראה לי, שהלילה הזו מאירה כשמש בתוקף באורות עליונים, ועל כן היצה"ר עושה לו פותחות ומבקש עילה ליכנס באחד מבני הבית או המשרתת (על ידי המחלוקת והכעס), והחכם עיניו בראשו שלא תנעל הדלת ויעביר הכל, מוציא מצה [מלשון מריבה - שיגרש מאתו כל מיני מריבות] ומכניס אהבה, ואשריו, עכ"ל.

חידוש נפלא כתב הגה"ק רבי אליעזר נחמן פואה זי"ע, תלמידו של הרמ"ע מפאנו, בפירושו על ההגדה 'מדרש בחידוש' על מה שאמר רבן גמליאל 'כל שלא אמר שלושה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור, פסח שהיו אוכלים אבותינו בזמן שביהמ"ק היה קיים על שום מה, על שום שפסח הקב"ה על בתי אבותינו במצרים, שנאמר (שמות יב כז) ואמרתם זבח פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל', [כי כפי פשוטו 'הציל' היינו מלשון 'הצלה', אך הוא מקשה שא"כ היה צריך לומר ואותנו הציל, ומדוע תלה את ההצלה בבתים, על כן מפרש] ש'הציל' הוא מלשון 'צהלה' ואורה, 'לפי שהשכינה נכנסה בבתי ישראל והאירה מכבודה בתוכם, ויהיה 'הציל' כמו 'להצהיל פנים משמן'. ולדין ייאמר שגם זה מדברי רבן גמליאל להצהיל את הבית ולהאירו ולשמחו, ולא להיפך ח"ו...

וכבר אמרו לדייק בלשונו של רבן גמליאל כל שלא אמר שלושה דברים הללו, שבכוונה נקט לשון אמירה שהיא לשון רכה, ולא נקט כל שלא דיבר שלושה דברים, כי כל הרוצה שייקלטו דרכיו והנהגותיו בקרב צאצאיו עליו להנחילם בניחותא, והדבר פשוט וברור, שאם חג הפסח ותהלוכותיו יהיו עליהם כמשא כבד ובאופן של היפך מניחותא הרי עתידם בסכנה וד"ל, על כן צריך שיאמר בניחותא ולא 'ידבר'...

ע. סיפר הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע, שאצל אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע היה איש חסיד מורם מעם ושמו רבי בערצ'י ז"ל, בכל עניני חג הפסח היה ר' בערצ'י מחמיר בחומרות שונות, ובפרט באפיית המצות, שהיה הוא בעצמו שומר על החיטים משעת קצירה, וכן בהכנת היין היה משגיח על הענבים משעת בצירה לבל יגע בהם שום ספק ספיקא של חמץ, ואחר כל היגיעות הצליח לאפות כמה מצות שמורה כדי צורכו ויין לארבע כוסות, וכך יצא מביתו בערב החג שמח וטוב לב, כאשר היין והמצות היו ערוכים על השלחן אשר לפני ה'.

בשעה שהיה רבי בערצ'י בבית המדרש עברה זוגתו (שהיתה אשה קשת רוח) ליד השולחן ונתפס השירצ"ל (סינר) שלה במפה, ומבלי משים גררה אחריה את המפה שעל השלחן, וממילא נפלו המצות ונשברו, היין נשפך, ואף הכלים נשברו. ולא ידעה האשה את נפשה מרוב צער, ומתוך מרירות עלתה על יצועה בלב כבד על בעלה.

כאשר חזר רבי בערצ'י מבית הכנסת שפכה עליו את זעמה, והתחילה לצעוק עליו בכעסה שהוא אשם בכל התקלה הזאת, שלא הניח את המצות והיין על מקומם הנכון ואיך עשה כדבר הזה, וברצונה שמיד לאחר החג יתן לה גט פיטורין וישלחנה לחפשי מאתו, כל אותו הזמן שמע החסיד חרפתו ולא השיב מאומה, ואדרבה פייסה בדברים באמרו, 'מאי שנא אם האשם תלוי בי או בך, הרי הכל מאתו יתברך', ובניחותא הרים את המצות והיין [הגם שנהג שלא לאכול בפסח ממה שנפל על הארץ, אעפ"כ לא שת לבו לזאת בידעו שלא עת עתה להרבות בחומרות כדי למנוע מריבה מתוך ביתו], והתחיל לערוך את הסדר בשמחה ודיצה. למחר נכנס הרה"ק מקארלין לבית המדרש, ומנה בפני התלמידים שסדר של צדיק פלוני האיר ופעל בכל העולמות, ומעשיו של צדיק פלוני בעולמות אחרים, 'אבל הסדר של רבי בערצ'י עלה על כולנה, כי איש לא השיג את מה שהוא השיג'...

במשארותם ובחדר משכבם, ואילו לבני ישראל לא נגעו ולא פגעו הצפרדעים כלל, וכיו"ב בשאר מכות, א"כ צ"ב, במה נשתנה נס דמכת בכורות לקרות על שמו את החג - הפסח, יותר משאר הניסים.

ומבאר המהר"ל, דבכל המכות ליכא חידוש כלל שלא שלטה המכה בבני בישראל, שהרי הם באו על ידי מלאך, וכיון שבני ישראל גבוהים יותר במדרגה מן המלאכים על כן לא היה להם שליטה עליהם כי

ולקחתי אתכם לי לעם - ההתקרבות שבין הכורא לבני ישראל כלילה זה

כתב ה'מהר"ל' (גבורות ה' פ"ס) שהנה נקרא החג בשם 'פסח' - על שום שפסח על בתי בני ישראל במכת 'בכורות', וצריך ביאור מאי אולמיה (תקפו) של מכת בכורות יותר משאר ה'מכות', והלא גם בשאר המכות היה הפרש והבדל בין מצרים ובני ישראל, וכגון במכת דם כשישראל וגוי שנתו מכוס אחד - זה שתה מים חיים וזה שתה דם, לאלו שרצו הצפרדעים בתנוריהם

עא. מסופר על אחד מבני ירושלים של מעלה שלא זכה לזש"ק, ואף הרבנית לא הייתה בקו הבריאות הנפשית, באחד מלילות הסדר חזר היהודי מביהמ"ד בלווית כמה בחורים שהזמינם להיות סמוכים על שולחנו כלילה קדוש זה, ויהי כהיכנסם הביתה נחרדו הבחורים לראות כי 'בעלת הבית' לא די שלא ערכה 'שולחן סדר' כראוי, אלא אף הפכה את השולחן - ראשו על הקרקע ורגליו זקופים ועומדים מלמטה למעלה, המצות והיין מושלכים על הארץ וכו'... אך 'בעל הבית' נשאר בשלוות נפשו, ונענה אל אורחיו הנדהמים, כאן תראו 'חג חרותנו' באמת, וכי 'חרותנו' הכוונה דווקא כשמגיע מביהמ"ד ומוצא שולחן ערוך בכל מטעמים, מפה פרושה עליה וכלי כסף וזהב לרוב, בנים כשתילי זיתים סביב לשולחנו, הרי באופן זה אינו 'חירות' אלא הוא 'משועבד' למצב זה - שרק במצב כזה שמח הוא בה' אלוקיו. אך כאן בבית הזה שהכל להיפך ממש, זוהי 'חירות' באמת, חירות מכל שעבוד לענייני עוה"ז וכל שמחתנו רק בה' הוא האלוקים.

עב. מעשה היה אצל הסב"ק רבי שלמה אליעזר אלפנדרי זי"ע שסמוך לחג הפסח אירע גניבה בביתו ושדדו הגנבים סך מאתיים 'נפוליון' זהב שהיה סכום עתק ביותר, אין צורך לתאר את הצער והכאב שהביא מעשה הגניבה לבני הבית, כשנכנס הסב"ק לשולחן הסדר פתח ואמר, הן אמת שגנבו מעמנו מאתיים נפוליון, אך את הלב ואת המח לא גנבו...

לדין ייאמר, על כל תקלה וצער שלא תבוא, שנזכור היטב, אף אם נשבר כלי וכיו"ב אך המח לא נשבר, הבה נזהר שלא לשבור את לבנו ושל בני הבית...

שמעתי ממקור נאמן מעשה שהיה לפני יותר ממאה שנים, בבית אחד שלט 'שר העניות' שלטון ללא מצרים... ושררו שם דחקות שאי אפשר להעלות על הדעת, והגיעו הדברים עד שבשב"ק היה כל מאכלם מעט מיני מזונות, כשכל ילד קיבל פרוסה זעומה מה'טארט' (עוגה, קעיק) שהכינה עקרת הבית.

בליל התקדש חג הפסח הסבו כל בני הבית לשולחן הסדר, הילד הגדול שהיה אז כבן י"ב שנים פתח פיו ודרש בדברי תורה מתוקים, וכשסיים את ה'דרשה' נעמדה אחותו הקטנה כבת חמש, ובטוב טעם ודעת החלה לתאר עד כמה ליבה מלא הערצה והערכה לאחיה הגדול השוקד על תלמודו יומם ולילה, ועל כן ברצונה להעניק לו מתנה ויצאה לחדרה להביא את המתנה, המה ראו כן תמהו, וכי איזה 'רכוש' יש לילדה קטנה זו, והרי הבית ריק כמצולה שאין בו דגים, לא חמץ ולא מצה... חזרה הבת ואמרה שכבר כמה שבועות 'חוסכת' היא מהעוגה שמגיע לחלקה בכל שבת ושבת, ועתה נותנת את העוגה ה'נכספת' לאחיה לאות הוקרה והערכה... והנה, באופן רגיל - ללא עבודת מידות וכיו"ב מצד האב, היה מתחולל באותו בית קולות וברקים, גערות ונזיפות, כשמעלים על השולחן בליל הסדר חמץ גמור... אכן האב לא איבד עשתונותו ומיד התחיל להללה ולשבחה על גודל אהבת התורה הבושרת בלבבה הטהור שמחמת כן 'הקריבה מדם הנפש' ממש... והמשיך להסביר לה על איסור חמץ בפסח, וקיים את ההלכה לכפות כלי על החמץ, ושוב הפליג בשבחה, וסיים בברכה שבגין כך תזכה להינשא לתלמיד חכם, ואכן כשהגיעה לפירקה זכתה להקים בית עם הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצ"ל.

ועתה בואו חשבון, אילו היה האב בוער באש 'לשם שמים' על המכשול הנורא של חמץ בפסח, הרי בזעמו הגדול היה כופה עליה את הכלי בזעקות על מה שעוללה... ובזה היה פוצע את נפשה וגורם לה נזק שלא יוכל לתקון, עד שהיא היתה רוצה להינשא לבעל הדומה לאביה... ועתה כאשר שלט על עצמו כפה את הכלי על החמץ ולא עליה... והצליח לשמור על טוהר לבבה, וזכתה להיות 'אשת חבר'.

ברית - כשנפרדים שני אוהבים מחלקים טבעת אחת לשנים, וכל אחד לוקח החצי לזכרון אהבת עולם, ועל כן יחצו את המצה, שאנחנו כורתים ברית עם בוראינו ללכת בדרכיו ולשמור חוקותיו.

ונראה לבאר עומק הרעיון בדרך משל, לשני אוהבים שהוצרכו להיפרד זה מזה, וכדי שלא ימוש זכרם זה מזה לוקחים הם דמות תמונת דיוקנם, הוצימ את התמונה לשנים וכל אחד לוקח לעצמו חלק אחד - שכאשר יפגשו בשנית ישלימו את התמונות בצוותא חדא. והכי נמי בחציית המצה, הננו כורתים ברית עם הקב"ה, מחציית המצה נותנים לו יתב"ש, והחצי השני שומרים אצלנו, וכאשר יתקרב האדם אל בוראו בשאר ימות השנה יזכה על ידי זה להשלים את התמונה ולקיים הברית ע"ד.

בצאתי ממצרים - אף הפחות שבפחותים מתעלה בלילה הזה עד רום המעלות

כתב הרה"ק הישמח ישראל זי"ע (הגש"פ יא) בשם אביו הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע, דאין לומר שה'רשע' של ההגדה (רשע מה הוא אומר) הכוונה לרשע גמור, אלא הכוונה למי שנזאש מהתשובה, ומדמה בנפשו כי אבדה תקוותו, וכבר אין לו חלק ונחלה בכלל ישראל, ועל זה אמרו שהוא כופר בעיקר - כי מוציא את עצמו מכלל ישראל, וצריך לענות לו - 'בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים' לכל יחיד ויחיד, כי גם במצרים היו בני ישראל משוקעים במ"ט

איך ישלמו על מי שגבוה מהם, אמנם הא דבמכת בכורות לא שלטה בהם המכה, זהו דבר חידוש, והא כתיב (שמות יב יב) 'ועברתי בארץ מצרים' שהקב"ה בכבודו ובעצמו עבר בארץ מצרים והרג את הבכורים... אלא, מכיוון שבני ישראל הם 'חלקו' של הקב"ה, וכביכול עמו כחטיבה אחת - לכן לא הויקה להם המכה, וזהו עיקר השבח שעל שמו נקרא החג - פסח, וענין זה מתעורר שוב בכל שנה ושנה בליל הסדר, שהקב"ה מנשא ומגביה את ישראל להיות כביכול חטיבה אחת עמו.

והנה מצינו במהרי"ל (סדר ההגדה ג) שבליל הסדר הוא כביכול 'נישואין' בין ישראל לאביהם שבשמים, וכמו ש'כלה בלא ברכה אסורה לבעלה' (מסכת כלה פ"א), כך ב'נישואין' הללו - מברכין בליל הסדר 'שבע ברכות' קודם אכילת מצה (עיי' בהערה אלו הם) ע"י.

ואף מי שמרגיש בנפשו כי 'מגורש' הוא מן הקדושה [כדכתיב אצל אדם הראשון (בראשית ג כד) 'ויגרש את האדם', ואמרו (בר"ר יט ט) שנתן לו הקב"ה גט פיטורין והיה דינו כאשה מגורשת], הרי בליל הסדר חוזר לברית נישואין על ידי אכילת מצה, בקירבת אדם הראשון קודם החטא, והדברים נשגבים.

הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע (מנחם ציון ד"ה ורח"ץ) מבאר את ענין חציית המצה ב'רחץ', שהוא ככריתת ברית בין ישראל לאביהם שבשמים, וולה"ק 'ותהי חציית העדה את האפיקומן כמו כריתת

עג. ולכן נמי אמרו בירושלמי (פסחים פ"י ה"א, הובא בתוס' פסחים צ"ט: ד"ה לא) שהאוכל מצה בערב פסח קודם זמנה 'כאילו בועל ארוסתו בבית חמיו', כי אין ראוי להקדים לאכול את המצה טרם ברית הנישואין.

וב'מעשה רב' (אות קצא) להגר"א זי"ע מפרט את שבע הברכות, שלש בברכת קידוש [בופה"ג, מקדש ישראל והזמנים, שהחיינו], הרביעית בעת נטילת 'ורחץ' [שלשיטת הגר"א מברכים על נטילה זו], בופה"א על ה"כרפס", ברכת 'אשר גאלנו', ובורא פרי הגפן על כוס שני. זהו לשיטת הגר"א שנוטלין ידים בברכה בעת נטילת 'ורחץ', ולדידן שאין מברכים - עיין ב'לבוש' (סימן תעא סק"ב) שברכת 'על אכילת מצה' היא הברכה השביעית.

עד. כתבו המקובלים (ראה ביסוד ושורש העבודה שער ט פרק ו) שראוי לכל אחד להוציא מפיו את הסימנים 'קדש, ורחץ' עד 'נרצה'. צדיקים נתנו טעם לדבר, דהנה קיימא לן (ב"מ כז.) המוציא אבידה חייב להחזירה לבעליו על פי 'סימנים', והנה במשך השנה לפעמים אפשר שיאבד האדם מדרגותיו הרוחניות מחמת כוח היצה"ר שמתגבר עליו חדשים לבקרים, וסגולת ליל הסדר שיחזירו לו את האבידות שאיבד - על ידי שיאמר את הסימנים בפיו.

מענין לענין, פעם נשמע הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע אומר לעצמו בריש ה'סדר' את כל סדר הסימנים (קדש ורחץ כרפס וכו') ואח"כ התחיל קדש כסדר. יש שביארו לרמז דלפעמים 'מתעורר' האדם ב'נרצה' שהיה יכול לנצל את הלילה - ב'קדש' ב'ונצעק' וכו', חבל על דאבדון, על שלא ידעתי ולא חשבתני, לכן מיד בתחילת הסדר אמר את כל הסימנים, לאמר, ראה עוד מעט מגיעים כבר ל'נרצה' ואל תהיה בחינת שוטה המאבד מה שנותנים לו...

מוזה, שמי שעובר את ה' באמת יכול ליקח מלילות הללו של סדרים הרבה והרבה, הן ברוחניות והן בגשמיות, ולא דוקא אנשים גדולים יקרי ערך, אלא אפילו אנשים העבים והגסים פחותי ערך, כל אחד יכול ליקח כפי ערכו, וחייבים להאמין בזה ולעורר את הלב בתשובה כדי להתקרב אליו יתב"ש, עכ"ל"ע.

ואפשר לתת רמז לכך מן הכתוב (שמות י"ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים', שהמשיל הקב"ה את

שערי טומאה ואעפ"כ גאלם הקב"ה והוציאם מאפילה לאור גדול, וכן עתה מחויב כל איש ישראל להאמין ולומר 'בעבור זה עשה ה' לי דייקא', כי גם כהיום - בלילה הזה יוצאים מאפילה לאור גדול אפילו מי שמשוקע ונמצא בשפל המצב"ה.

ואל ידמה האדם בנפשו דהני מילי לצדיקים נשגבים, אבל לדידן לא שייך כל זה, כי זה אינו, וכמו שכתב ב'בית אהרן' (לפסח עמוד פה:): וז"ל. 'היוצא לנו

עה. סיפר החסיד הישיש רבי משה בויס ז"ל שעוד זכה להסתופף בצל קדשו של הרה"ק הישמח ישראל זי"ע, כי בחצר אלכסנדר היו כל החסידים כולם משתתפים בעריכת הסדר של האדמו"ר ('קיטל' מיוחד היה להם שבו תפורים כיסים גדולים עבור המצות והיין), ומידי שנה בשנה כשנכנס הישמח ישראל לערוך את הסדר היו פניו חוורות כמראה הסייד, וחרדת אלוקים נפלה על כל העם - חרדה שאי אפשר לתארה, כך ניגש אל ראש השולחן הניח הקערה והחל זועק בקול גדול ליל התקדש חג, ליל התקדש חג, שוב ושוב עד שפניו בערו כלפידיים בשלהבת אש קודש, ואמר א איד וואס גלייבט נישט, אז אין דעם נאכט גייט מען ארויס פון די נידעריגסטע בחינה ביז צום עכסטן מדרגה, איז ער דער רשע וואס די הגדה מיינט [מי שאינו מאמין שניתן לעלות ולצאת בזה הלילה מהשאל תחתית הנמוך ביותר עד המדרגה העליונה ביותר הוא הרשע המוזכר בהגדה], ופניו החוורים נהפכו לאדומים כאש ודפק בחזקה על השולחן עד שכל הכלים נרעדו מחוזק ההכאה.

וכבר העירני חכם אחד, כי ביתר עומק מצינו עוד לימוד נפלא בדבריו, שגם השרוי בשאל תחתיות עדיין אינו מכונה 'רשע' שבהגדה, מתי ייקרא כן - רק המתייאש ממצבו ואינו מאמין שבידו לצאת משם בלילה כזה, הוא הוא ייחשב כ'רשע' שבהגדה.

איתא ב'ישמח ישראל' (לשחזה"מ ד"ה הנה אמרו חז"ל), שהנה בשבת חול המועד פסח מפטירין מענין העצמות היבשות' שהחיה יחזקאל הנביא, וב'טור' (או"ח ת"צ) כתב כי איתא מרב האי גאון שבפסח תהיה 'תחיית המתים'. ומבאר הישמח ישראל דקאי על אלו האומרים נואש לעצמם, וז"ל יבשו עצמותינו ואבדה תקוותינו - אין לנו עוד חלק ונחלה מאבינו שבשמים. אבל באמת אינו כן, אלא עצמותו של כל יהודי חי וקיים, אין לו אלא להחיותם... ומבאר שם, שהחג הקדוש הזה מסוגל לזה כמו שאנו אומרים (פיטס לפר' החודש) אמיץ לעורר מרדם ישינים.

עו. הרה"ק הישפת אמת זי"ע נלב"ע בה' שבט תרס"ה, והנה קהל הקודש חסידי השפת אמת ראו בבנו הרה"ק הישמח אמת זי"ע כממשיך של אביו הגדול, אך הוא לא כל כך הסכים לכך, והגם שאנ"ש הגיעו להסתופף בצילו - הוא לא דחאם, אבל טיש'ן (עריכת שולחן) לא ערך במשך כמה חדשים, וכך היה אומר באותה תקופה, אבי הק' השאיר לי ירושה לא קלה, לאידך, חבל שתתפרד החבילה.

אחרי כג' חדשים ומחצה (אותה השנה שנה מעוברת היתה), לקראת הפסח הורגש בקרב הקהל איזה הרגשה שיהיה כאן איזה שינוי, ורבים נתאספו שמה מקרוב ומרחוק. ואכן, בליל הסדר נענה האמרי אמת, 'עצור במילין לא אוכל' (איוב י) ופתח לדבר את השמועס (שיחה) הראשון שלו, וכה אמר (נדפס באמרי אמת לימים ראשונים של פסח תרס"ה, תחת התיבות עצור במילין לא אוכל) הנה אומרים בהגדה על ה'בן הרשע' ואף אתה הקהה את שינוי, וצריך ביאור, מדוע מרחקים אותו כל כך - הקהה את שינוי, מדוע אין מקרבין אותו לה' ולתורתו, הרי סוף סוף הוא אחד מה'בנים', ולא עוד אלא ששאלתו דומה עד מאד לשאלת החכם, עד שכמעט ואך בקושי מבחינים ביניהם (שהחכם אומר אתכם, ואילו הוא אומר לכם).

אלא ביאור הדבר, שאכן בפסח הזמן מאיר לכל יחיד ויחיד באשר הוא, ואפילו הרשע יש לו 'עליה' ואור נפלא בימים הללו, לכן הוא בעצמו מתחיל לשאול שאלות ה'דומות' לשאלות החכם. אלא שהבראך (השבר) הוא, שכוונתו להשאר בקושיות, ואינו בא כלל לשמוע 'תשובות' ודיבורים המחייבים אותו לעזוב דרכיו הנלוזות... (וה"ל) ועדיין עומד ברשעו ומוציא עצמו מן הכלל אדם כזה קשה מאד שיהיה לו תקנה וצריכין להרחיקו לפי שבימים אלו הוא יכול לקרב עצמו למקום בניקל ואינו רוצה... ופסח הוא הזמן שכל אחד יכול להוושע, ואפילו מי שאין לו עוד מחשבות

זהרי זה עיקר משמעות של שם החג 'פסח', מלשון דילוג וקפיצה, ללמדנו שביד כל אחד לקפוץ מדריגות רבות^{ע"ז}, הרבה יותר ממה שבכוחו לעלות בכל השנה כולה^{ע"ח}.

הבן שואל - עת רצון למלא משאלותיו וביותר לזש"ק ופתיחת הלב בתורה

שנינו בפסחים (קטז:) 'מוזנו לו כוס שני וכאן הבן שואל', ופירשו צדיקים שנרמזו בדבריהם הקדושים כי בגשת האדם לשאלת 'מה נשתנה' נעשה 'עת רצון' בשמי מרום, ואפשר להתפלל ולבקש כל משאלות לבו, והיינו 'הבן שואל' יכול כל איש מבני ישראל הנקראים 'בנים למקום' לבקש בקשותיו מאביו שבשמים. וכך איתא ב'בית אהרן' (עט:) 'אבי זצוק"ל (רא"ש מסטאלין) אמר כאן הבן שואל, פירוש שואל הוא מלשון שאלה ובקשה, ר"ל כאן יכול הבר ישראל לשאול ולבקש מאביו שבשמים כל מה שצריך, ולקבל חיות על כל הדברים בלילה הזה ולהשיג מה שלא עמל ויגע על זה. עכ"ל^{ע"ט}.

הגאולה להעלאה על גבי הנשר - אף שהוא עוף טמא, כי אדרבה, ללמדנו בא, שאף מי שנמא בעוונות יכול להתקרב אליו יתב"ש, וידו פשוטה לקבל שבים.

וכן אמר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות לפסח תק"פ, בתחלתו) וז"ל. והנה כמו שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, כמו בן חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא היה מעובדי עבודה זרה 'ועכשיו' קירבו המקום לעבודתו. והיום בלילה התחיל לעבוד את ה' בתחילה במצוות הנהוגות אותו הלילה, עכ"ל.

ובזה מבאר החתם סופר הטעם שמברכים ברכת 'אשר גאלנו' בסוף 'מגיד', אף שבכל המצוות קי"ל שצריך לברך עליהם עובר לעשייתם, כי מצינו גם בנר שמברך לאחר הטבילה, והיינו טעמא כי קודם לכן אינו יכול לברך שעדיין נכרי הוא, וכך אנו נדמים לגר שמתגייר עתה, ורק לאחר סיפור יצי"מ הרי אנו נחשבים כיהודים ויכולים לברך (ומיישב בזה עוד כמה קשיות, עיי"ש).

טהורות ודעתו מעורבבת והמכוון לאלו האנשים שדעתם מעורבבת הרבה שגם להם היתה עליה בימים אלו וגם הרשע יכול להיוושע בפסח, עכ"ל.

ומידה טובה מרובה, שהרוצה להתקרב בימים אלו - אכן, תקנה יש לו, ויזכה לרב טוב הנשפע בימים הללו ממעל. עז. ונרמז זאת ב'כרפס', שכל השנה הריהו טמון באדמה, ורק ה'עלים' יוצאים מלמעלה, ואעפ"כ בליל פסח מוציאים אותו מעמקי האדמה ומתהפך להיות חפצא של מצוה - לעלות על שלחן מלכים זה שלחן הסדר, וכיו"ב ביד כל אחד להתעלות מבירא עמיקתא לאיגרא רמא למעלה למעלה.

והכי הוה מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע על ה'צנון' הנלקח ל'כרפס' (לפי כמה מנהגים) - 'כל השנה ביסטו גיווען ווערד א רעטיך', פירוש היית שוה כצנון [בשפת האידיש מדמים דבר שאינו שוה כלום 'ער איז ווערד א רעטיך'] ועתה זכית להתעלות ולהיות על שולחן הסדר, כמו כן לדידן, אף מי שאינו שווה אלא 'רעטיך' - בידו להתעלות בלילה הזה.

עח. כתבו ה'ראשונים' (רשב"ם פסחים צט:) דחז"ל תיקנו לשתות ארבע כוסות של יין בליל הסדר, שהוא זכר לארבע לשונות של גאולה שהבטיח הקב"ה לישראל במצרים, והוצאתי והצאתי וגאלתי ולקחתי, וביארו ה'אחרונים', דמכל מקום צריך לתת טעם מדוע תיקנו לקחת דווקא יין, ולא אמרו שיקחו ארבע מצות וכדו', ואומרים משמו של הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, שבכל לשון של גאולה זכו בני ישראל לגאולה גבוהה ושלמימה יותר, וכנגד זה תיקנו זכר לזה בשתיית יין דהשונה 'יין המשכר' הרי בכל כוס וכוס נעשה הוא 'אדם אחר', וכמה שישתה יותר יתבשם וישמח טפי - ממילא אף הודאתו לה' וסיפור הנפלאות תהיה כ'פנים חדשות'...

וכלומר, שזאת היא הכוונה, שעל האדם להיפך להיות 'אדם אחר' - בריה חדשה, מכח ליל הסדר וסיפור ההגדה ולהתעלות בדרגא בתר דרגא.

עט. וז"ל הרמב"ן (שמות יב מג), ומן הידוע שהיו ישראל במצרים רעים וחטאים מאד, ובטלו גם המילה, (ומוכיח זאת מפסוקים) ועל כן ארך גלותם שלשים שנה (יתר על ארבע מאות). והיה ראוי שיתארך יותר, אלא שצעקו והרבו תפלה. וזה טעם ויאנחו מן העבודה ויצעקו ותעל שועתם, וישמע אלהים את נאקתם (לעיל ב כג כד), ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי (שם ג ט), וכתוב (דברים כו ז) ונצעק אל ה' אלהי אבותינו וישמע ה' את קולנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו, כי לא היו ראויים להגאל מפני הקץ שבא, אלא שקבל צעקתם ונאקתם מפני הצער הגדול שהיו בו עכ"ל.

וביותר אפשר לפעול על חשוכי בנים שכבר יפקדו ויפות הן התפילות בליל הסדר שבוקעות רקיעים ובכוהן בורע של קיימא^פ, וגם זה בכלל 'הבן שואל' להפיל כל המחיצות המפרידות בין ישראל לאביהם שבשמים^{פב}. - לבקש על הבן.

ואף מי שכבר זכה לבנים, יקיים 'הבן שואל' - לשאול עוד יש להביא בסגולת אמירת 'מה נשתנה' וכמו ולבקש על הבנים, שילכו בדרך הישר והטוב^{פא}, שכתב ה'ויגד משה' (להגאון רבי משה יהודה כ"ץ

אמור מעתה, גם מי שמרגיש כי הוא 'רע וחוטא מאד', אל יתייאש מגאולתו ומתפילתו, כי גם אליו ישמע ה' בתפילתו. וכן מצינו לשון רש"י הקדוש (יבמות עב.) שכתב אודות 'עת רצון' שאפילו בזמנים שאין בני ישראל ראויים, מ"מ ה'עת רצון' ממשיך להתקיים ולפעול לטובת בני ישראל. ודבריו נסובים על דברי הגמרא, ת"ר כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה שנא' (שמות יב-כט) ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור וגו', מאי תלמודא הא קמ"ל דעת רצון מילתא היא. וז"ל, עת רצון מילתא היא. וכיוון דחצות הלילה עת רצון הואי למכת בכורות, הואי נמי עת רצון לרוח צפונית, ואין לך יום שרוח צפונית אין מנשבת בו בחצי הלילה, וזה היה סימן לדוד, כנור תלוי לו למעלה ממטתו ונקבע כלפי צפון, כיון שהגיע חצות לילה רוח צפונית מנשבת בו ומנגן מאליו, והוא נעור. והאי דנקט הכא 'ארבעים שנה' לומר לך שאפילו אותן מ' שנה דנזופים היו ולא נשבה להו (רוח צפונית) בימים, נשבה להו בחצות לילה, משום דעת רצון הוא.

פ. גם מצינו ב'אור החיים' הקדוש (פרשת בא) על הפסוק (שמות יג ח) 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, ומאי 'לאמר', ובאחד הפירושים מפרש 'להיות שאמר 'והגדת לבנך', תינח אם יש לו בן, אם אין לו בן יהיה פטור, תלמוד לומר 'לאמר', שעל כל פנים צריך להגיד אפילו בינו לבין עצמו, ואם תאמר כיון שעכ"פ הוא צריך להגיד אפילו בינו לבין עצמו אם כן למה אמר 'לבנך', ואולי שאם יגיד הגדה האמורה בענין יזכהו ה' שיגיד לבנו, וכדי שלא תטעה לומר דווקא, לזה אמר 'לאמר' [ויש נוהגים ללמוד דברי ה'אור החיים' הקדוש אלו אחר ליל הסדר, כסגולה לזכות לזש"ק, והרבה מעידים שנפקדו בדבר ישועה ורחמים אחרי שלמדו דבריו הקדושים אלו. זאת ועוד, שמעתי מדיין חשוב שבנו עמד כארבעה שנים אחרי נישואיו ועדיין לא נושע בזש"ק, בחודש אלול בפרשת כי תבוא כשבא לומר את ה'שיעור הקבוע' שהוא מוסר בליל שישי בספר 'אור החיים' הקדוש, הגיע לפסוקים של 'ארמי אובד אבי' ושם נזכר מהסגולה ללמוד דברי האוה"ח אודות הפסוק 'והגדת לבנך ביום ההוא', ובטעות היה נדמה לו שגם פסוק זה נכתב בפרשת כי תבוא, חיפש ולא מצא, עד שנזכר שזה בפר' בא. מיד למד את הענין מפרשת בא, וכעבור עשרה ירחים נולד לבנו בן למזל"ט, והרי שלימוד דברי האוה"ח הק' הללו מועיל אף 'שלא בזמנה', וכ"ש בליל הסדר].

עוד טעם להא דסגולת הלילה להיוושע בזש"ק, דהרי מפתח של חיה לא נמסר למלאכים ואינו אלא בידי הקב"ה בכבודו ובעצמו (תענית ב.), ונמצא שבשעת הכושר זו שהקב"ה עם הפמליא של מעלה יורדים כביכול לביתם של ישראל יכול כל אחד מישראל לשאול מלפניו, ולפעול עבורו ברכת טוב של זרעא חייא וקיימא.

עובדא ידענא באברך בן טובים שעברו עליו שנים ארוכות אחר נישואיו וטרם נפקד בזש"ק, אתא ובא לפני אחד מצדיקי דורנו ותינה בפניו את צערו, הציע לו הצדיק, שילמד היטב את נוסח 'הגדה של פסח' עם 'מפרשים' על בוריו מרישא ועד גמירא, ואכן עשה הלה כדבריו, והתחיל ללמוד את ה'הגדה' עם פירושי הראשונים, ותוך זמן קצר נתבשר בדבר ישועה ורחמים, למותר לציין שתיכף מיהר אל הצדיק כדי לבשר לו על הבשורה הטובה שגמל עמו הקב"ה על ידו, אך הרבי השיב לו בפשטות 'אף אני לא ידעתי עד כמה גדול כוחה של סגולה זו...!'

פא. וכך נהג הרה"ק בעל ה'עקידת יצחק' מאלכסנדר זי"ע ושאר הצדיקים לבית אלכסנדר, לומר בכל שנה 'וכאן הבן שואל', דא קען מען בעהטן אויף קינדער און אויף גוטע קינדער (כאן אפשר לבקש על בנים ועל בנים טובים).

פב. חסיד בר אוריין ציפה שנים רבות לזרע של קיימא, שנה אחת בעת שהלך רבו הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זי"ע לשאוב 'מים שלנו' לאפיית המצות, ניצל את שעת הכושר ובכה לפניו בדמעות שלישי על שהוא הולך עריירי, וברצונו שהרבי יפעל עבורו ישועה, נענה הרבי ואמר, 'הלא אמרו צדיקים שבליל הסדר קודם 'מה נשתנה' אפשר לבקש על בנים, כמרומז בלשון קדשם 'כאן הבן שואל', על כן איעצך ויהיה אלוקים עמך, תקרא אל ה' בחזקה באותה שעה ובודאי תזכה לישועה...!', אולם בשעת מעשה היו לו כמה טרדות בעת עריכת ליל הסדר,

באר הפרשה - פסח

שעצם נוסח ההגדה הוא תפילות (תחנונים ובקשות), ובידו לפעול נשגבות.

וזכר כתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (פרי צדיק בא אות ט) בזה"ל, עיקר זכרון יציאת מצרים, שיזכור האדם אף בצר לו מכל מקום כשיפנה עצמו לה' יתברך וישעו מכל צר ועקו דיליה, כמו שהיו במצרים בעומק הקליפות וכו' מכל מקום הוציאת השו"ת, בן כל איש אשר ידע נגעו לבבו לא יתייאש חס ושלום מלבקש עזר ה' להושיעו מן המצר.

ובפרט בענין הפרנסה, יתפלל שיומין לו השו"ת די מחסורו לו ולכל בית ישראל. ואף בכל ימי החג הקדוש הזה מסוגלת התפילה על הפרנסה להתקבל כי בן שנינו (ר"ה טו.) - 'בפסח נידונים על התבואה', על בן הוא זמן ראוי להפיל תחינה על שפע הפרנסה.

הרה"ק ה'אהבת שלום' מקאסוב זי"ע (ראש השנה ד"ה והוכיח) היה דורש כמין חומר מקרא שכתוב (בראשית כא כה) 'והוכיח אברהם את אבימלך על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך', שאברהם הוא הצדיק פונה כביכול אל מלך מלכי המלכים הנרמו בתיבת 'אבימלך', וטוען לפניו יתב"ש על אודות 'באר המים' אשר גזלו המקטרגים שלא יושפע שפע לישראל כפי צרכם, 'ויאמר אבימלך' משיב השו"ת, 'לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה' לעכב את הפרנסה, אולם 'וגם אתה לא הגדת לי' - בשעת אמירת ההגדה לא רמזת לי מזה כלל ולא בקשת על הפרנסה, 'וגם אנכי לא שמעתי' גם ב'שבועות' בעת קריאת התורה ב'עשרת הדברות' המתחילים באנכי, לא שמעתי בקשה על כך, 'בלתי היום' זה ר"ה שנקרא היום ורק אז התפללו על הפרנסה, ומזה בא חסרון הפרנסה^{פד}.

מסערההעלי, סכ"א אות י"ג) וז"ל. ראיתי בכתב יד הרב הגאון בעל המחבר ספר שו"ת 'משנה שכיר' ז"ל שכתב שבספר 'כורסיא דאליהו' ממקובל קדוש מירושלים, הביא בשם בעלי מקובלים דע"י שאילת מה נשתנה גורמין פתיחת הלב לתורה, ועל כן נהגתי בביתי שכל המקובצים אצלי בליל הסדר כל אחד ואחד שואל 'מה נשתנה' - ומתפלל שיהיה לו לפתיחת הלב, ואחר גמר כל הנאספים גם אני בעצמי אומר מה נשתנה, עכ"ל.

ונצעק אל ה' - הזמן גרמא ומסוגל לקבלת התפילות לפעול בו כל מיני ישועות

אחר שביארנו כי 'אוצרות שלין נפתחין ביה' הרי הזמן מוכשר ומסוגל מאד להתפלל על כל המצטרך לו, בבני בחיי ומוזוני, שהרי הקב"ה וכל הפמליא של מעלה עומדים סביבו ומביטים בעבודתו, ואהבת האב על הבן מתעוררת באותה שעה, וכל שערי רחמים פתוחים לפניו, ולכן אם יבקש ויתפלל בודאי ישמע ה' שוועתו^{פג}, וימלא כל משאלות לבו לטובה ולברכה. וכך מצינו במהרי"ל (הלכות ההגדה) שלכן נוהגים לאכול ביצה בליל הסדר, כי בלשון ארמי קוראים לביצה ביעא שהוא גם מלשון תפלה [כדתרגם אונקלוס (בראשית מח כב) 'בחרבי ובקשתי - בצלותי ובבעותי'], 'דבעא רחמנא בן ופרקינן', ויש בזה כדי להזכיר לאדם לנצל שעת הכושר זו ולהתחנן לפני מלך מלכי המלכים שיפדה אותו מכל צרותיו.

וכן מבואר ב'דרכי משה' (תע"ג סק"ב) הנותן טעם למה נוטלים את הידים קודם אכילת כרפס, וז"ל. 'אפשר לומר, דסיפור ההגדה הוי כמו תפלה, שאנו מספרים כבוד הא-ל ושבחיו יתעלה, לכן צריך כאן נטילה, והיינו

כי מיהר מאד כדי להספיק להיות נוכח אצל רבו בעריכת הסדר שלו, וזה גרם לו ששכח לבקש ולהתפלל על בקשתו, ויהי בסיום הסדר כאשר נכנס האברך אל בית רבו כדי להשתתף ב'סדר', קראו הרבי, ושאלו בצער 'מדוע שכחת לבקש...?', מיד התעשת החסיד וניצל את השעות שנשארו לו מאותו לילה לבקש רחמים ותחנונים לפני המקום, וזכה בשנה הבאה להיפקד בדבר ישועה ורחמים.

פג. אך 'למודעי אני צריך' כי אין הכוונה להפך את ליל הסדר ל'עצרת זעקה'... אלא כל התפילות והבקשות יהיו מתוך שמחה והודאה כי עד הנה עזרונו רחמיק, ואל תטשינו ה' אלוקינו.

פד. כיו"ב אמר גם הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, אך בשינוי קצת - 'בלתי היום' איני שומע מכם דבר כי אם - 'היום' דהיינו דיבורים על עניני היום כל אחד שואל האיך אשיג פרנסת יומי, וכל שיח ושיג הבריות נסוב אודות מצב השווקים ('היום' הדולר עולה או יורד וכיו"ב), ועל כן אין השפע מגיע אליהם, כי במקום להתפלל על הפרנסה הינם עסוקים וטרודים בהבלי הזמן - על עניני היום.

יש שרמוז לתפילה על הפרנסה בפסח, בדברי חז"ל וביותר, עת זומן לפעול דבר ישועה ורחמים בעת (עירובין יח:) 'יהיו מזונותי מרורין בזית', שצריך לבקש על הפרנסה 'והמזונות' כאשר אוכלים 'כזית מרור' ברשימות שכתב חסיד אחד מה שראה אצל רבו הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע בליל הסדר, שבתוך הדברים למצות היום.

פה. נוראות מתאמרא בשם הרה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע (עיי' פרי צדיק ויצא אות ט) דלכן 'מתחיל בגנות' את ההגדה של פסח ופותח בפרשת ארמי אובד אבי, כי על זו הפרשה כתיב במדרש (תנחומא ריש פרשת תבא) וז"ל. אמר רבי אבהו בשם רבי יוסי בר חנינא, בוא וראה כמה מתחטאין, וכמה יש להן פתחון פה לעושי מצות, אדם יש לו עסק אצל מלכות, פעמים שהוא נותן כמה ממון עד שמגיעין אותו אצל המלך. כיון שהגיע אצל המלך, ספק עושה שאלתו, ספק לא עושה. אבל הקב"ה אינו כן, אלא יורד אדם לתוך שדהו, ראה אשכול שביכר, תאנה שביכרה, רמון שביכר, מניחו בסל והולך לירושלים ובא ועומד באמצע העזרה ומבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ ישראל, שנאמר, השקיפה ממעון קדשך וגו'. ולא עוד, אלא שהיה אומר, איני זז מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה (כחוני המעגל בשעתו), וכתוב אחריו, היום הזה ה' אלוקיך מצוך לעשות... אמר רבי חייא בר אבא, כמה מתחטאין עושי מצות לפני הקב"ה, שהקב"ה גוזר גזירה, וצדיקים מבטלין אותה, שנאמר, כאשר דבר מלך שלטון, ומי יאמר לו מה תעשה (קהלת ח ד). מי הוא (האומר לקב"ה מה יעשה, ה"ה) שומר מצוה לא ידע דבר רע (שם שם ה), זה ממחה על ידו של הקב"ה, עכ"ל המדרש. ומרמזים לאדם – אף שאין ביכורים בזמן הזה, אבל כוחן של מביאי ביכורים יש כהיום הזה לכל איש ישראל בלילי פסחים, כי הוא כחוני המעגל בשעתו שהיה מתחטא 'כבן המתחטא לפני אביו' - שהרי עתה יושב הוא על שולחן אביו, ויכול כל יהודי לומר לקב"ה איני זז מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה והוא מבטל כל הגזירות. סיפר הרה"ק רבי חיים מאיר יחיאל ה'שרף' ממאגלניצא זי"ע מעשה שהיה עם רבו ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע, וכך הוה, יהודי תמים, שהיה חוכר 'בית מזיגה' מן הפריץ כדי להתפרנס ולהביא טרף לביתו, מחמת איזה סיבה לא היה לו מעות בכדי לשלם לפריץ במועד הנקוב לו – שחל בעיצומם של ימי הפסח, והנה הפריץ שלח להזהיר את היהודי כי אם לא ישלם את דמי החכירות במועדו במקומו וכהלכתו רע ומר יהיה עונשו. ויהי כאשר קיבל היהודי את ההודעה הזאת נפלו עליו אימה ופחד, כי בהבל פיהם היו השליטים הללו חורצים את גזר דינו של אדם לחיים ולמות, וכ"ש כאשר היה הדבר נוגע למשפטו של יהודי שאז לא היו מגזימים כלל, ולא על כגון דא נאמר (תהלים קמד ח) 'אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר'.

בצר לו שם פעמיו לאפטא, אך מכיוון שלא היתה הפרוטה מצויה בכיסו הוכרח לילך רגלי, ומלאו מנעליו וכל בגדיו רפש וטיט מביצות הדרכים, בערב שבת הגדול הגיע אל העיר אפטא, ומיד מיהר אל חצר הקודש, הגבאי שראה את ההילך מלוכלך ומטונף לגמרי לא נתן לו להיכנס הביתה והודיעו שלא יוכל להקביל את פני הרבי קודם שב"ק, בלית ברירה נשאר לשבות באפטא כדי להיכנס אל הקודש אחר השבת, ויהי בשבת אחה"צ עלה ה'אוהב ישראל' על הבימה ודרש דרשת שבת הגדול בקול חוצב להבות.

'כפרי' זה לא הבין אפילו דיבור אחד של הרבי, לאחר דרשתו החל הרבי לדרוש ב'הגדה של פסח', בהגיעו ל'ונצעק' כבר היה בדביקות גדולה, והתחיל לעורר את העם ואמר (בלשון אידיש – שלכן הבין הכפרי את דבריו) שלא ידמו בנפשם שזהו 'מעשה שהיה' פעם אחת במצרים, רק זה יכול להיות גם היום, כי בכל שנה בליל החג 'הזמן גרמא' ומתעורר שוב אור זה – וכל איש הנמצא בצר ומצוק שצריך לישועה ורחמים אם יצעק אל ה' בלילה ההוא, הן מי שצריך להפקד בבנים, הן בפרנסה, הן מי שיושב כבר בבית האסורים או מי שירא שלא יצא גזר דינו לבית האסורים, והן מי שצריך לשלם לאדונו ואין לו במה לשלם - 'כולם כולם' יושעו אם יצעקו לה', כי רק בצעקה תליא מילתא... כשמוע היהודי התמים את דברי הרבי, הבין בנפשו, שבוודאי הייתה כוונת הדברים אליו, לכן לא התמהמה כלל אלא מיד במוצש"ק חזר לביתו והודיע לבני משפחתו שקיבל הדרכה ברורה מן הצדיק, והוא כבר יורה לה בבוא העת כדת מה לעשות, ואכן בליל הסדר כאשר הגיעו לפיסקא 'ונצעק אל ה' אמר לאשתו כאן תצעקי ונוושע, והחלו לצעוק הוא והיא, וכך צעקו וצעקו ולא ידעו אימתי לפסוק... עד שהכה אחד בחלון, ופסקו מצעקתם בכדי לשמוע מי הדופק בחלונם, וראו כי הוא ערל אחד ממכיריהם, ויפתחו לו את הדלת, והנה הוא נושא ב' חביות, ויספר להם כי השתכר היום, והכה את אשתו עד שמתה תחת ידו, ומפחד הוא כי יודע הדבר לאדון ויענישהו בעונש מוות, על כן מוכרח הוא לנוס על נפשו, וכאן יש בידו שתי חביות מלאות אדומים, ואינו יודע מה לעשות עמהם, ומכיוון

שראה כי בביתם עדיין אור הוא, על כן בא אליהם, ואמר להם - קחו שתי חביות הללו, ובאם אחזור לעיירה כאן תתנו לי אחת מהם, והב' תישאר בידכם, במתנה גמורה, הסכים היהודי והורה לו היכן להניח את החביות. מיד בחולו של מועד הלך היהודי אל הפריץ וסילק את כל חובו בשלימות, וקיבלם הפריץ בסבר פנים יפות, ואמר לו מכיוון שאיש נאמן אתה יהא ה'ארענדע' (שכירת בית המזיגה) לך עד עולם.

אחר החג נסעו להעיר להלביש עצמם ולהנעיל את עצמם בדרך הכבוד, גם סוסים ופרים קנו להם, ונסע לאפטא כדי להודות על הנס שנעשה עמו, אך מיד בכניסתו אל הקודש אמר לו ה'אוהב ישראל' בפשטות 'אין לך מה להודות לי על הנס, כי אתה המשכת עליך ישועה בעת שצעקת באמירת 'ונצעק'...' (הובא בתורת השרף ממאגלניצא מתוך 'שארית ישראל' עמו' 208).

ויש סיפורי ניסים כאלו למאות ולאלפים מאנשים שנושעו על ידי שקיימו בנפשותם 'ונצעק' בליל הסדר, ולא ניזול כי רוכלא לפרט את כולם, וחדא מינייהו הווה ביהודי שעברו עליו יותר מעשר שנים מנשואיו ועדיין לא זכה להיפקד בפרי בטן, באותה שנה החליט יחד עם בני ביתו לערוך את הסדר בינם לבין עצמם, כדי שיוכלו לשפוך שיחם אל ה' באין מפריע, ואכן כעבור שנה זכו להיוושע בדבר ישועה ורחמים, (ובוודאי שאין בזה הוראה כללית להתבודד בעת הצעקה, שהרי העיקר הוא התפילה היוצאת מקירות ופנימיות הלב, והקב"ה יקבל תפילתנו לרחמים ולרצון).

שמעתי מידיד נאמן איש צדיק וחסיד, לפני כמה שנים נחרב ביתו ומשפחתו כשהוכרח לתת 'גט פיטורין' לנוו"ב, אז עלה לארה"ק וישב בה באחד הערים כאיש בודד, וכה מספר הצדיק, כשבוע לפני פסח החילותי להרגיש יסורים נוראים בגבי, יסורים חותכים כמו סכין, וכבר הוכרחתי לבקש עזרה בהליכה... הרופא ערך לי בדיקת סי טי וחכיתי לתשובות... מאחר שהייתי בודד הוצרתי להכין לבד כל הפסח, ומתוך היסורים הללו עלה הדבר בקושי עצום, ויהי בערב החג, כאשר הגיע כבר זמן שריפת חמץ, קיימתי את הסגולה הידועה - לכתוב את כל הצרות על גבי הנייר ולשרוף הדף בתוככי שריפת החמץ. באותו זמן התקשר אלי הרופא שעשה את הסי טי וביקש לדעת מי 'רופא המשפחה' שלי... אחר כמה דק' התקשרתי בעצמי לרופא המשפחה, והלה גילה את לבי שיש חשש לגרוע... וקבע עמי שאבוא אליו ביום הראשון של חוה"מ, רק זאת אמר לי באותה שעה, שאמעט ככל הניתן מהליכה ברגליים.

חזרתי לביתי, בקושי רב ובלב כבד מאד הכנתי את שולחן הסדר, הכנתי לכוסות יין טוב שיוציאני מעט מה'מצב' שהנני שרוי בו. בליל התקדש החג הלכתי לביהמ"ד כשהנני יודע (חושב ומדמה) שזה ה'פסח' האחרון בחיי... באמצע אמירת 'הלל' בתפילת ליל החג החילותי לתפוס את הנעשה עמדי, ובהגיענו לפסוק 'לא המתים יהללו י-ה' החילותי לזעוק את הפסוקים בקולות וברקים... כל המתפללים הסתכלו עלי כמו שנפלתי מהירח... אבל אני את שלי עשיתי, בכיתי והתפללתי, שפכתי נפשי לפני אדון כל. כשבכל אותו הזמן עדיין הנני מרגיש יסורים נוראיים.

אחר התפילה באתי 'יחידי' הביתה, שבור ורצוף, אמרתי, רבש"ע אין לי כלל חשק לערוך סדר... כשהנני עומד ונוזר היכן הייתי אך לפני כמה שנים, מלך בגדוד, אב למשפחה ברוכה, יושב בראש שולחן הסדר, בני כשתילי זיתים סביב לשולחני... והנה עתה, נהפך הגלגל, איכה ישבה בדד... אבל אין עוד מלבדך כאן, אנא ראה נא בעניי, וקבל את הסדר לרחמים ולרצון. החילותי ב'קדש', ומשם להא לחמא עניא... בהגיע ל'כאן הבן שואל' פרצתי בבכי טהור לפני אבי שבשמים אשר רק אני והוא עמי בבית, אוי, רבוש"ע, אין לי לא 'בן' ולא 'כאן'... מה אירע עמדי, אבל, אתחזק לשאול, אני אשאל אותך 'אבי' שבשמים - מה נשתנה הלילה הזה מכל לילות סדר בשנים עברו, אנא, אני אשאל מה נשתנה מתוך ברען (התלהבות), ואתה תענה לי גם בברען, וכך המשכתי בכל הסדר. מה אומר ומה אדבר, בהגיעי ל'ונצעק', קיימתי בעצמי את ה'ונצעק' כדת וכראוי, מקרב לב בקעו הזעקות, וכ"כ זעקתי עד שלאחמ"כ כמעט לא יכולתי להוציא הגה מפיו... בהגיעי אל 'צפון', שוב נפתחו סכר דמעותי, ובקשתי מקרב לב עמוק - רבש"ע שלח לי את ה'צפון', אותו השידוך (השני) הצפון ונסתר ממני אשר אני ממתין לו בכליון עינים.

ע"כ פרק א' - סיפור הקושי והצער. אמנם מכאן ואילך נפתח לפני פרק ב' - פרק הישועה. בחוה"מ נכנסתי אל הרופא כשהנני חושש לגרוע, ומיד שאלתי אותו מתי הוא 'יום המיתה' שלי, אמר הרופא, למה תדבר כך... במשך החג תשב על מקומך, אחרי החג תפנה לבית החולים רמב"ם, שם יושב חבר טוב שלי (במרפאות חוץ) והוא 'מבין' טוב על כל המעשה הלוזה. באסרו חג הגעתי לרמב"ם, הלה בדק ועיין היטב, ונענה בשלוות הנפש, אינני יודע מה אמרו לך, אבל אני, אינני רואה כאן מאומה, רק משהו קטן, אתן לך אנטיביוטק' רגילה, עשה נא 'צילום' נוסף וחזור הנה, מששבתי אליו בשנית, אמר לי הכל נקי לחלוטין, הנך בריא ושלם בתכלית. ואחרי 3 חדשים באתי בקשרי אירוסין... והכל נתהפך לטובה ולברכה.

וזה תוכן מכתב נפלא מאחד מבני החבורה שליט"א, והוא כי באמת תמיהה שבתמיהות תמהתי מאוד עד לב השמים, על מה שנשתרש בשנים האחרונות לעשות את ליל הסדר שהוקבע לסימני חרות וכבני מלכים לזמן תפילה וזעקה, ולכאורה יפלא מה מקום כאן לתפילות וזעקות והרי בגמ' ובראשונים כן בהלכה לא מצאנו שנקבע זמנה לתפילות וזעקות, והנה ראיתי בשו"ת דברי יציב (אבן העזר ס"ח פ"ג) דמוכיח שם להדיא שהג' תפילות שאנו מתפללים בכל יום שחרית מנחה וערבית תקנום האבות ביום א' דפסח, כמו"כ מביא שם דעה מהגמ' ומהמדרש שלידת יצחק ועקידת יצחק היו בו ביום, ושוב הראו לי בליקוטי מוהר"ן תורה ר"א וזל"ק מרומז בתרגום (איכה ב') שבפסח צועקין בתפילה כמובא על פסוק 'קול נתנו בבית ה' כיום מועד' כקל עמא דמצלין בחגא דפסחא, ולפיי"ז הפלא ופלא מה יש מקום וזמן יותר מתאים לתפילה וזעקה מלילי פסחים בהן מצאו אבות האומה לתקן סדר תפילה, עד כאן לשון המכתב. סיפר הגה"צ רבי יוסף משה מייזליש אב"ד לאסק שליט"א מב"פ, מעשה ששמע במעונות הקיץ של המוסדות העומדים בנשיאות גיסו הגה"צ אב"ד קראסנא שליט"א, במחנה הקיץ דשם עבד בחור ושמו 'מאניש', מאניש זה מן התמימים בעם היה, כחד מתמימי דקמאי... ומשהגיע הלה לפרק 'האיש מקדש' לא קם ולא זו שום שידוך (מכמה סיבות), וכבר היה נראה כי 'מה שהיה הוא שיהיה', ולא במהרה יקים הלה בית בישראל. יומא חד כשבת יחדם כל השלשה דלעיל, פתח אב"ד קראסנא וסיפר לגיסו כי 'מאניש' שכבר היה כבן כ"ח שנים בא בקשרי שידוכין, ותיהום כל העיר... פתח מאניש לספר סיפורו, בהאי שתא בליל הסדר ישבתי עם 'הגדה של פסח' המוסברת ב'עברי טייטש' (פירוש העשוי לפשוטי עם בשפה המדוברת), ושם ראיתי כתוב בסמוך לקטע של 'ונצעק' כי מעשה היה בימי הרה"ק מאפטא זי"ע, ולאחד ה'מושקע'ס (כינוי לחוכרים היהודים) לא היה לשלם דמי חכירותו לפריץ - דבר שהיה כידוע כרוך בסכנת נפשות, ושמע מושקע מהאפטער רב שאם יצעק ב'ונצעק' יושע, וכך הווה.

והנה ב'סדר' אצל אבי שליט"א הסבו כל בני המשפחה, והחל מאניש לפרט בפרוטרוט את כל המסובים אחי ממאנסי והאחות מלעקוואד וכך האריך כיד... הטובה עליו, בהגיענו לקטע של ונצעק, השתקתי את כל הציבור ונעניתי בקול אל אמי, מה יהיה... מה יהיה הסוף.... כשל כח הסבל, אפס כוחי מלשבת כך מבלי לבנות בית, האם שהכירה היטב את בנה ואת מצבו נענתה ואמרה, מאניש יקירי, וכי מה בידינו לעשות עוד, הרי יודע הינך שאנו מדברים כסדר עם שדכנים, ובעזהשי"ת יבוא היום והכל ייגמר בכי טוב. נענה מאניש ואמר - כל המסובים כאן ישמעו היטב לדברי, כי ראיתי כאן ב'עברי טייטש' שב'ונצעק' יש ביד כל אחד להרים קול זעקה אל ה' האלוקים ולהושע בכל מילי דמיטב, אין מצוקה שאי אפשר לצאת ממנה. על כן כל אחד מהמסובים כאן (ושוב פירט אח פלוני, ואחות פלונית וכו' וכו') - כולם יזעקו אל ה', וישאלוהו כל המסובים מה נצעק ואיך נצעק, נתלהב מאניש ואמר בתמימות ובפשטות, זעקו ג' פעמים אל ה' - כבר אין בכוחו של מאניש לסבול ולהמתין יותר. מאניש מוכרח כבר לבוא בברית האירוסין... ואכן הכל חחרו אחריו ואמרו ג' פעמים באותו נוסח שנצטוו ממאניש. וכבר רצה האב להמשיך בעריכת הסדר, אך שוב החריש אותם מאניש, ואמר, ומה יהא עם אחי יעקב אשר אף הוא כבר בן כ"ו שנים, וכי מן היושר להמשיך בעריכת הסדר מבלי לסדר לו את זיווגו, על כן זעקו כולכם בשנית ג' פעמים אל ה' - כבר אין בכוחו של יעקב לסבול ולהמתין יותר. יעקב מוכרח כבר לבוא בברית האירוסין... ואכן הכל חחרו אחריו ואמרו באותו נוסח.

וראה זה פלא, מיד ביום א' דחוהמ"פ הציעו לשניהם הצעות שידוכים, ונתגלגלו הדברים במהירות עצומה, כגלגל הנופל במורד הר גבוה, עד שכבר עמדו שניהם בפני גמר ביום שלאחמ"כ, אלא שאז נתעורר להם ספק כדת מה לעשות - אם מותר לגמור ב' שידוכים לב' אחים באותו יום מחשש לעינא בישא, ושאלו את כ"ק האדמו"ר מוויז'ניץ מאנסי זי"ע שפסק להם שיגמרו למאניש ביום ג' בשבוע, ולאחיו 'הקטן' ביום ד'. ובעזהשי"ת הצליח מאניש מאד בכל דרכיו, בנה בית נאמן בישראל, לשם ולתפארת, ומוכר הוא מאד בעירו כאיש מצליח בעזהשי"ת.

לדין ייאמר, כי כל ה'חכמים' אשר בקרבנו, אם אך ישימו עצמם כ'מאניש' בתפילתם, ויתפללו ויזעקו אל ה' האלוקים כמאניש זה אשר לא ידע מ'חכמות', אלא בתמימות עצומה התפלל וזעק, וזכה לקרוע שערי שמים בתפילתו, אף אנו בגשתנו אל התפילה בתמימות ללא חכמות נקרע את שערי השמים.

עובדא ידענא מכלי ראשון, באחד שלא מצא זיווגים הגונים לבניו, השנים נקפו וחלפו כאשר בניו מתבגרים ועיניו רואות וכלות, שנה אחת כשנטלו הבחורים 'ברכת פרידה' מרבם הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע טרם נסעם אל אביהם לחג הפסח, אמר להם בצחות לשונו 'הלא הבן שואל בליל הסדר, תשאלו את האב מדוע עדיין אינכם חתנים...' הבחורים היו בטוחים שבודאי כוונת הרבי שישאלו ויתפללו אל אביהם שבשמים מדוע לא הגיע זמן ישועתם, אך בליל הסדר החליט אחד הבחורים לקיים דברי חכמים כפשוטם, ושטח בפני אביהם את שאלתם החזקה, מה נשתנה

באר הפרשה - פסח

אמר, דהנה העולם טועים וסוברים, שמה שאנו שונים מדור היוצא ממצרים, כי אין לנו 'משה רבינו' שיוציאנו ממצרינו - כל חד וחד בדיליה, אך אין זה נכון^פ, כי כל מה שזכו בני ישראל בהיותם ממצרים שהקב"ה ישלח את משה רבינו להושיעם היה אך ורק בזכות 'ויזעקו', והבי נמי בימינו אלה, אם נקיים בראוי 'ונצעק' אזי מיד ננאל מכל המצוקות, ואף נוכל לפעול שבוא יבוא ברינה משיח צדקינו במהרה בימינו.

למען תספר - סגולת סיפור יציאת מצרים אמרו חז"ל 'כל המרבה^פ לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח'^{פח}. נוראות איתא ב'חתם סופר' (דרשות,

חלקם שעדיין לא מצאו את זיווגם מכל חבריהם שכבר בנו בתים נאמנים בישראל, ויהי כשמוע האב המיוסר את שאלת בניו המיוסרים, נתעוררו רחמי האב על הבן ופרץ בבכי תמרורים וגרר אחריו את בניו המבוגרים, ועלתה צעקתם אל ה' בתפילה ובתחנונים שיזכו כבר להיוושע מצרתם, וכה בכו במשך זמן עד שאמם התאושה וצעקה עליהם שיש לשמוח בחג ואסור לבכות ולהצטער, מיד קיבלו כולם על עצמם להפוך את הדאגה לשמחה, והמשיכו לומר את סדר ההגדה בהתלהבות, ורק בתום הסדר הציע האב לומר הספרים רביעי וחמישי בתהילים ושפכו לבבם כמים לפני השי"ת, ובתוך פרק זמן קצר באו כולם בברית הארוסין.

סיפר בעל המעשה הרב עראקי שליט"א מעי"ת אלעד יצ"ו, אשר הינו בידידות קרובה עם הרב נ"ג ואף מארח אותו על שולחנו מפעם לפעם בשבתות ובימים טובים, לקראת ליל הסדר תשפ"ב הזמין את הרב נ"ג עם נור"ב להיות אורחיו, כמה ימים קודם החג נסע ברכבו עם אחד מבניו הגדולים, ובדרכם שמעו מפי 'בעל דרשן' את המעשה עם הרה"ק האוהב ישראל' מאפטא זי"ע אודות הסגולה הגדולה והנפלאה לערוך 'ונצעק' בליל הסדר, בשעה שאומרים 'ונצעק אל ה' אלוקי אבותינו' בסדר ה'הגדה', אמר לו בנו, מן היושר שהשנה נעניק את ה'ונצעק' עבור האורח ר' נ"ג שכבר עברו עליו יותר מט"ז שנים מיום נישואיו ועדיין ביתו ריקם, והגם שכבר דרש ברופאים הגדולים ביותר עוד לא נושע, סבר וקיבל ואף הודיע לבניו ביתו 'להיות עתידים ליום הזה', ואכן כאשר אמרו את ההגדה של פסח והגיעו ל'ונצעק' קמה שם 'צעקה גדולה', ואין הכוונה לצעקות בקולות וברקים שישמעו מקצה העיר עד לקצה השני... אלא היתה צעקה גדולה מקירות הלב, כמה רגעים בהם זעקו והתחננו לישועת ה' כשעין לא נשארת יבשה, עד שהרגישו ש'כיוונו את השעה' וכיוונו לעת-רצון ופעלו את הישועה. תיכף לאחר עריכת 'הסדר' אמר לו בנו הקטן כבן שבע שנים, לשנה הבאה יהיה לנו עוד ילד במשפחה, כי אני התפללתי ב'ונצעק' עבורנו... אני רוצה שיהיה לי עוד אח קטן...

ועתה הטו אזנכם לדבר פלא, בערב פסח אשתקד - שנת תשפ"ג, נסעו המארח ה"ה הרב עראקי וב"ב לבית החולים, ואף החלו שם לערוך סדר פסח כהלכתו, ובאמצע הסדר נולד להם בן זכר... וראו בחוש איזה רושם בשמי מרום עשה ה'ונצעק' של ילד קטן 'תמים'... והנה באור ליום רביעי פר' תזו"מ כ"ז ניסן נולד בן זכר לאורח הרב נ"ג לאחר המתנה של י"ז שנה... ואכן ה'ונצעק' פעל את פעולתו הן לגבי האורח והן אצל המארחים ושניהם נפקדו בדבר ישועה ורחמים בחודש ניסן שישועות בו מקיפות, ולא עוד אלא שכל המתפלל על חברו הוא נענה תחילה... פו. מרגלא בפומיה דהרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע, שלכן לא נזכר שמו של משה רבינו בכל נוסח ה'הגדה של פסח' [אלא רק בדרך גררא 'רבי יוסי הגלילי אומר וכו' ויאמינו בה' ובמשה עבדו'], ללמדנו שכדי לזכות לגאולה שלימה אין בני ישראל זקוקים למנהיג גדול וקדוש כמשה רבינו ע"ה, רק 'צעקה ותפילה' המקרבת את הגאולה, כמו שזה גרם לגאולת ישראל ממצרים שנאמר (שמות ב כג) 'ותעל שועתם אל האלוקים'.

פז. בא וראה עד כמה צריך 'להרבות' בסיפור יציאת מצרים, שהנה נאמר גבי קרבן פסח 'ואכלתם אותו בחפזון' (שמות יב יא), וביאר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ בא ד"ה ואכלתם), כי בא הכתוב לרמז להאריך בסיפור יציאת מצרים בשעה שמצה ומרור ופסח מונחים לפנינו עד שלבסוף הזמן שמותר בו באכילה יהא בהול ונחפז לאכול הפסח קודם שיעבור הזמן. ולדין ייאמר שיש להאריך בסיפור יצי"מ עד שתהא אכילת המצה והסעודה בחפזון... וכמו שמסיים שם החתם סופר 'והנסיון מוכיח'...

פח. הבטחה גדולה כתב ב'יסוד יוסף' (פפ"ה) בהאי לישנא וכל האומר שבח ויציאת מצרים והסיפור של ההגדה בחדוה ובשמחה, בלי שום לב רגז ובלי עצלות בדמיון משא ח"ו, אלא בכוונה ושמחת הלב, זה הוא אשר כנפי השכינה פרושות עליו תמיד להצילו בכל מקומות ובכל דרכים, וזוכה להיעשות לו נסים.

חסדים לכל העולמות שתמיד יעשה עמנו הא-ל ניסים ונפלאות לטובה.

גם הרה"ק ה'אגרא דכלה' זי"ע (פרשת עקב) עה"פ (דברים ז יז) 'כי תאמר בלבבך' וגו' מביא הידוע לנו מצדיקי דורותינו בקבלה מבעלי רוח הקודש שבאשר יצטרך אדם לאיזה ישועה כגון לרפואה ולהצלחה ולעבור במצולות ים בלי מבשול אזי יזכור כמו פיו מעין אותם הנסים בכיוצא בזה שנעשו לצדיקי הדורות לרבים או ליחיד, וע"ש שמפרש עפ"ז למה יעצו להמן להמית מרדכי דוקא על ידי תלייה על עץ, כיון שמעולם עדיין לא ניסו לעשות כזאת לישראל ועדיין לא נושעו מזאת הצרה, וממילא לא יוכלו לספר את נס ההצלה מהעץ, ולא יוכלו להמשיך את הישועה.

עוד ביארו בזה, כי כשהאדם מודה ומשבח להקב"ה על רוב חסדיו הרי הוא ממשיך בזה על עצמו עוד השפעות טובות כהנה וכהנה, ובזה פירשו צדיקים בלשון הכתוב (שמות טו ב) 'עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה', שהזמירות לא-ל הטוב הם ממשיכים את הישועה.

איתא בגמרא (ברכות ד:) 'דאמר ר' יוחנן איזהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה, וברש"י ביאר וז"ל, וסמיכת גאולה לתפלה רמוזה דוד בספר תהלים דכתיב (תהלים יט טו) 'ה' צורי וגואלי' וסמך ליה 'יענך ה' ביום צרה' (שם כ ב), ואמרי' בברכות ירושלמי (פ"א ה"א) מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה, לאוהבו של מלך שבא ודפק על פתחו של מלך, יצא המלך ומצאו שהפליג, אף הוא הפליג. אלא יהיה אדם מקרב להקב"ה אליו ומרצהו בתשבחות וקלוסין של יציאת מצרים והוא מתקרב אליו, ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע צרכיו, עכ"ל^{פט}. הא למדת עד היכן גדלה

ח"ב רנב. לשבח"ג שנת תקצ"ד ד"ה הא לחמא), וז"ל. כי מובטחים אנחנו אפילו בגלות החיל, בשעה שאנחנו יושבים לספר יציאת מצרים לבנינו, להשריש לבותם ביראת ה', אזי שפע אלוק עלינו כמו בצאתנו ממצרים, עכ"ל.

הרה"ק הישמח ישראל' זי"ע (אות נו) מפרש מה ששינונו (פסחים קמז). 'מתחיל בגנות ומסיים בשבח', היינו דאף אם כאשר התחיל לספר ביציאת מצרים היה במצב של 'גנות' מכל מקום על ידי הסיפור מתעלה הוא עצמו להיות 'משובח', והיינו שעל ידי הסיפור יצא ממצבו וישתבח מצבו בגשמיות וברוחניות בלילה הזה. וכך מבארים את הנאמר 'וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח' שה'מספר' עצמו נעשה משובח ומשתנה למעליותא, והתנא מבטיח לנו, אף שנתחיל בגנות עכ"ז על ידי הסיפור נתעלה ונעשה משובח^{פס}.

ובה כתב הרה"ק בעל ה'נועם אלימלך' זי"ע (בא ד"ה ולמען), היות כשהקב"ה ברחמיו עושה נס לישראל פעם אחת ונוקם להם מאויביהם או נתעוררו הרחמים ומועיל אפילו לעתיד בכל דור כשישראל צריכין להנקם מאיזה שונא העומד עליהם להכבידם בעול שררה או מלך או הקב"ה עושה נקמה בו כיון שכבר נתעוררו אותן הרחמים בענין בזה. וזהו ולמען תספר כו' אשר התעללתי במצרים, וכשתספרו זאת תעוררו אותם הרחמים וינקם לכם מאויביכם לבל יוכלו היצר לכם בלל, עכ"ל^{קז}.

ובזה פירש הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (קדושות לחנוכה, קדושה שניה) בלשון שאומרים בהגדה 'כל המרבה לספר הרי זה משובח' - הרי זה משובח בחסדים, כיון שיוצא מפיהם של עמו בני ישראל ספור הגדה והאותיות של חסדי המקום לבית ישראל אזי אלו האותיות מעוררין

פט. בדרך רמז פירשו בלשון 'מגיד' שהוא מלשון 'המשכה' (כמו 'גוד אחית'), שעל ידי אמירת 'מגיד' 'נמשך' האדם כלפי מעלה...

צ. ובדרך זה ביאר עוד הרה"ק ה'נועם אלימלך' זי"ע (ראה ד"ה א"י ראה) בלשון הכתוב (תהלים קמה ז) 'זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו', כי 'יביעו' הוא מלשון מבעבע, וכמו כששופכים מים על האש המים מבעבעים, וכשרוצים להזכיר רב טובך - להמשיך ישועות לעולם, הדרך הוא על ידי שמבעבע באיתערותא דלתתא, והוא ע"י וצדקתך ירננו, כשמרננים ומשבחים להשי"ת על כל צדקותיו וחסדיו.

צא. וכן מדאמרי יצא המלך ומצאו שהפליג משמע שבא לקראתו וחפץ לשמוע מה בפיו, כי על ידי אמירת פסוקי דזמרה ופסוקי שבח נתקרב הוא אל הקב"ה וכביכול הקב"ה מתקרב כנגדו לשמוע מה בפיו.

שה' יתברך הוציאנו משם ולכן צריכין לזכור תמיד יציאת מצרים. והאמת כי בכל עת יש 'מצרים' לכל איש ישראל (כל אחד בדידיה) ולכן מזכירין בכל יום יציאת מצרים, וכפי מה שיודעין וזוכרין שה' יתברך הוציאנו אין צריך להיות בפועל תוך המיצר כי (רק) כשאדם שוכח ומתנאה לומר כחי ועוצם ידי כו' (דברים ח יז) אז צריכין להביאו במיצר - שיראה כי הכל מה' יתברך. והנה יציאת מצרים הייתה הכנה לדורות כמו שכתוב בגמרא (ברכות לה.) שלשון 'המוציא אתכם' כולל על להבא וגם מעיקרא משמע, פירוש שיציאת מצרים היה לדורות, וכפי מה שהאדם זוכר ביציאת מצרים כן מתעורר אצלו יציאת מצרים בכל זמן (היינו ב'מצרים' הנהוג אצלו ושיך גביה בזמן הזה), עכ"ל (עיי"ש עוד).

תאכלו מצות - מעלת המצווה

נראות מצינו בדברי המהרש"א (פסחים קטז. ח"א ד"ה מצה) בגדולת מצוה זו, וז"ל, אבל אכילת מצה בערב הוא מטעם אחר, כמפורש סודו בקרבן מנחה שאמר 'מצות תאכל במקום קדוש' וכו', וזהו טעם אכילת מצה בליל פסח כדמיון המנחה לגבי כהן, וכו', ולמדנו מדבריו שאכילת מצה היא כאכילת 'קדשי קדשים'.

ואכן צדיקי הדורות היו משתוקקים בכל השנה כולה לאכול מצת מצוה בקדושה ובטהרה, ובקדושתם ערכו הכנה דרבה טרם קיימו מצוה רבה זו בכל פרטיה

קרבתו של המספר ביצי"מ אל הקב"ה, שכביכול גורם 'פתיחת השערים', ולא עוד אלא שהמלך יוצא לקראתו אל הפתח, עד שבכוהו לתבוע צרכיו, ואם בכל יום אמרינן כן, עאכו"כ בליל הקדוש הזה, שאז הוא הזמן והעת המיוחד לכך - בשעה שמצה ומרור מונחים לפניו, בוודאי ימלא ה' כל משאלות לבו לטובה.

וכה כתב ה'שפת אמת' (תרל"א ד"ה בכל) '...שהאמת כן (שיוצא בכל שנה ממצרים), רק שצריך לברר זה על ידי אמונה והוא סיפור יציאת מצרים... וכפי אמונת האדם - שמאמין כאילו יצא ממצרים, כן נתגלה בחינה זו, ומרגיש מיציאת מצרים של עתה, ויוכל לצאת כל אחד ממיצר שלו'.

והנה איתא עוד ב'שפת אמת' זי"ע (בא תרמ"ה) וז"ל. הקב"ה וב"ש הקדים לנו גלות מצרים וגאלנו משם להיות הסיפור ביציאת מצרים במקום היסורין (שעל האדם לעבור), וכשם שאמרו חז"ל (מנחות קי:) 'כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה', כן הוא בפרשיות סיפורי יציאת מצרים שהעוסק בהם כאילו עבר עליו הגלות, עכ"ל צ"ב.

ובפשטות ביאור הדבר, מכיוון שפרשיות אלו נוטעים בלבנו אמונה, והרי בכח אמונה שפיר להתתיק את חיי האדם בהאי עלמא. ואולי בזה יבוארו דברי הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (וארא תרל"ד ד"ה והוצאתי) וז"ל. והוצאתי והצלתי ולקחתני... וידעתם כי אני ה' המוציא, ראינו כי כל הרצון בנאות מצרים היה לידע

והגיד הרה"ק בעל ה'חידושי הרי"ם' מגור זי"ע, דהמשבח ומהלל לשמו הגדול זוכה לחיים, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב (תהלים קטו יז) 'לא המתים יהללו י-ה', ומכלל לאו אתה שומע הן, שהמהלל את הקב"ה זוכה לחיים טובים וארוכים

ובזה מובן מה שדקדקו בלשונם ואמרו 'והוא [-הקב"ה] מתקרב אליו, ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע צרכיו, ולא אמרו 'לבקש צרכיו', כי אחרי שמודה ומשבח לשמו הגדול יש בידו לתבוע ולבקש שיתמלאו כל משאלותיו. וכן ידוע מהרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (מאמרי תשרי ב ו), שבשעה שיאמר האדם דברי שבח להקב"ה יכוון לבקש בקשתו, וכגון בשעה שאומר 'רופא חולים' יחשוב בדעתו שהוא מבקש שירפא ה' את פלוני בן פלוני, וכן בכל דבר ודבר, והיא סגולה גדולה היא לקבלת התפילות, כי בעת ההודאה נפתחים כל השערים ואין מי שמעכב אותנו מלהיכנס לפני ולפנים.

צב. נמצינו למידים כאן הוראה ועצה נפלאה לכל ימות השנה (ולאו דווקא ללילי פסחים), בראות אדם מישראל שצרה באה עליו, יקרא ויתבונן באלו הפרשיות, וממילא יחשב כאילו כבר עבר את הגלות, ויפטר מן הצרה ומן הצער. וביאור הדבר, אפשר לומר, מכיוון שפרשיות אלו נוטעים בלבנו אמונה, והרי בכח אמונה שפיר להתתיק את חיי האדם בהאי עלמא.

'ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים, עוגות מצות כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם'. ומאד יזהר שלא לאוכלם במצות אנשים מלומדה ומתוך רגילות שכך אכלו אבותינו בצאתם ממצרים ואחריהם נהגו כן בכל דור ודור - ממצרים ועד הנה... אלא יבונן לעשות רצון אבינו שבשמים, ולזכור על ידי האכילה את הניסים שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים.

נפלאים דברי ה'רוקח' (הלכות פסח אות רצא) שהאוכל מצות בשבעת ימי החג כהלכתן נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, וראייתו מהפסוק (שמות יג ז) 'מצות יאכל את שבעת הימים', 'שבעת ימים' אין כתיב כאן, אלא 'שבעת הימים' בה"א הידיעה, ללמדנו שנעשה שותף בבריאת שבעת ימי הבנין.

מצות תאכל - סגולת המצוה

סגולת אכילת מצה רבה היא מאד, וידועים דברי הוזה"ק (ח"ב פגנ:) דהיא מיכלא דאסוותא [מאכל רפואה] ומיכלא דמהימנותא [מאכל המשריש אמונה בלב האדם]^{צד}.

ומבאר הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (רמזי פסח ד"ה נחזור לענין) את דברי הוזה"ק דתרווייהו חדא נינהו, דמי שחסרה לו מידת האמונה הרי נחשב הוא

ודקדוקיה וכוונותיה^{צג}. אמנם, אף לאנשים הפשוטים ביותר אמרה תורה 'בערב תאכלו מצות', כי אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו לומר שרק אם הכין את עצמו כראוי נחשבת המצווה כמצוה ראויה, אלא, כל אחד יכין עצמו כפי כוחו והשגתו ודי בזה.

כתב ה'חתם סופר' (ח"מ סימן קצו), וז"ל. 'מצות עשה של אכילת מצה משומרת בליל פסח - והיא יחידה שנשארה לנו מכל מצוות אכילה שבכל התורה, ואין לנו לא פסח ולא קדשים, לא תרומה ולא מעשר שני, רק מצוה אחת משנה לשנה, ואם גם היא לא תועילה בדינו בשלימות, הייטב בעיני ה' חלילה וחלילה', עכ"ל.

בכללות כתב הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל ב'מכתב' (מכתבי רעק"א יב) וז"ל. 'בליל פסח יתנהג בקדושה וביראה, ולשמוח במצות שזיכה ה' אותנו בלילה הזה, מצות עשה של קידוש, ומצות עשה של אכילת מצה, ומצות מרור, וד' כוסות ואמירת הלל', עכ"ל.

ואכן השל"ה הק' כתב (מסכת פסחים נר מצוה אות לפ) שחסידים ואנשי מעשה נהגו לנשק את המצוה בעת שהגביהו אותה בליל הסדר^{צד}.

בונה ראשונה שיש לאדם לבונן בעת האכילה היא לקיים מ"ע שציונו הבורא 'בערב תאכלו מצות' (שמות יב יח). והם 'זכר ליציאת מצרים' ככתוב (פסוק לפ)

צג. וכבר זעק הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע שנה אחת קודם אכילת מצה מתוך געגועים עזים 'רבש"ע, אדער דו אין מיר אריין, אדער איך אין דיר אריין...' (או שאתה קוב"ה תשכין את שכינתך בקרבי, ואם לאו אכנס אני בקרבך כביכול). מפורסם היה הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויזניץ זי"ע בגעגועיו העזים ובהשתוקקותו הנפלאה לקראת מצוות אכילת מצה, ומתחילת השנה היה מדבר ומזכיר מענין אכילת מצות בערגה, מידי שנה בשנה לקראת חג הפסח היה פוקד את הציון של התנא האלוקי רשב"י במירון, והיה מתפלל שם שיזכה לאכול כזית מצה מתוך דעת, וכל שכן בעת אכילת המצה גופא היו פניו בוערים כלפידיים בהתלהבות אש קודש, אשר אי אפשר לתארה, אשרי עין ראתה זאת. ממעט היה הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע באכילתו, והרבנית היתה תמיד מפצירה בו שיאכל באומרה הכנתי לך מעדנים ואינך טועם מזה... אבל הוא היה אומר על מאכלים מעין אלו דאס אדז'עט מיר (כאומר איני מוצא בהם כל טעם, ולהיפך), אולם כשהגיע ליל הסדר לאחר אמירת ההגדה ברוב השתפכות כדרכו בקודש, ניגש לאכילת מצה בתאבון גדול כמצוותה בהידורה. ובעיני זוגתו הצדקנית היה נראה הדבר כ'רעבתנות' יתירה, והעירה לו בדרך כבוד ושאלה 'וכי נהיית בעל-תאוה'ניק', נענה הרה"ק בזה"ל, 'בכל ימות השנה כאשר אין לי טעם באכילה מפצירים בי לאכול, ואילו כאשר פעם אחת בשנה כבר הנני מרגיש טעם באכילתי אומרים עלי שאני 'בעל תאוה'ניק'... אך תדעו כי כך היא האמת, המתאפק בכל השנה כולה מתאוות אחרות, זוכה לתאוה גדולה בעת אכילת מצה...'

צד. כתב ב'בארות המים' (ליום א' ש"פ) שהרה"ק מרימנוב זי"ע אמר, שאם לא היה חושש מפני המון העם היה נוטל את המצה לבית הכנסת, והיה עושה נענועים כמו הלולב והאתרוג.

צה. עכ"פ המצה באה כצרי ומרפא לנפש - 'מיכלא דמהימנותא' (מאכל האמונה) וכן מיכלא דאסוותא (מאכל רפואה). ושמעתי מחכם אחד להמשיל, כי הנה ב'רפואת הנפש' נהוג היום ב' מיני רפואות, אחד הנקרא פסיכולוג ואחד

באר הפרשה - פסח

הנפש על להבא. וכן איתא ב'ישמח ישראל' (להגש"פ אות נו) כי המצה מעוררת אותנו ל'אהבת ה' - וממילא כאשר נהיה בריאים על חולי הנפש אחר אכילת המצה - מיכלא דאסוותא, לא נכסוף לשום דבר זולת השי"ת תורתו ומצוותיו, כי תגדל האהבה אליו, לאהבה את ה' אהבה שאין לה תכלית וסוף על כל אהבת עוה"ז, וזהו 'אפיקומן' שהוא נוטריקון 'אפיקו מיני מתיקה', שיסיר מעליו כל הנאת עולם הזה, להיות דבוק באהבת השי"ת^{צו}.

גם מצינו בזה"ק (רנא:) לבאר הטעם שנקראת מצה בשם זה, וז"ל"ק (בלה"ק) משום שהיא משרדת ומברחה לכל צדדים רעים ועושה קטטה ביניהם, כדוגמת שם ש-ד-י שבמזוזה המברחה את השדים והמוזיקים

כחסר רפואה, וסגולתה היא לרפאות את אלו שיש להם חסרון באמונה, כי על ידי אכילת מצה זוכה האדם להכיר במי שאמר והיה העולם^{צו}.

ב'תפארת שלמה' (לשבת הגדול ד"ה א"י מצות תאכל) מוסיף עוד, כי מעלת מצוות 'אכילת מצה' היא כי בשונה משאר המצוות הנעשות בחוץ לגופו של אדם - זו נבלעת בקרבנו, ולכן מסוגלת היא לרפאות את האדם 'רפואת הנפש' ברוחניות, ומסייעת לו לעקור מעצמו את כל הרע שבקרבנו להיות דבוק באלוקים חיים.

עוד איתא בזה"ק (ה"ג רנא:) שאכילת מצה מזככת את נשמת ישראל מכל לכלוך ופגם, ולא רק על חטאים של העבר אלא היא גם מסוגלת לטהר את

הנקרא פסיכיאטר, וההבדל ביניהם, כי הפסיכיאטר נותן לחולה 'כדורים' (tablets) - הוא מתאים את הכדורים לפי המחלה ומסדר את החולי ואת החולה, ואילו הפסיכולוג דרך אחרת יש לו, הוא מדבר 'שיחות נפש' עם החולה, ומכוון את דיעותיו מחשבותיו והרגשותיו למקום שצריך לכוונם (פעמים הנצרך הוא שיחות חזוק, ופעמים ענין אחר).

כיו"ב ממש אנו מרפאים את נפשותינו בחג המצות, נפשות אשר נחלו במשך השנה, מבולבלים באמונה, האמונה בהשגחה פרטית, ובאין עוד מלבדו לפעמים מקולקלת ומבולבלת, וזוהי רפואתנו, אכילת המצה (בליל הסדר ובמשך כל ימי החג, כמבואר בזה"ק שבמשך כל שבעת הימים המצה היא המרפאת את הנפש) היא כעין ה'כדורים' הניטלים בפה, והדרך הב' היא ה'שיחות' שמדברים דיבורי אמונה וסיפורי הנהגת ה' בעולמו בסיפור 'ציי"מ' (ובכל החג, כשמו הנקרא פסח - פה סח), וזוהי תרפא הנפש לגמרי.

צו. ב'ישמח ישראל' (להגש"פ אות עח ד"ה כל דכפין) כתב 'ואף חכמי אומות הרופאים מסכימים, שמצה הוא רפואה להראש, אך המה מתנבאים ואינם יודעים מה מתנבאים', כי אכן, על ידי מצה זוכה לאמונה ומתקן ומטהר בזה את המוח שהוא בראש. ואילו הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע (מנחם ציון דרושים לפסח, ליום ה' אחרון של פסח) אמר, שסגולת אכילת מצה מועילה לבטל כל תאוות רעות מנפש האדם.

צז. ומכל מקום אין דברי הזוה"ק יוצאים מידי פשוטן, שאכילת המצה מביא לאדם גם רפואת הגוף בפועל ממש, וכמרומו בשמה 'מצה' - שהוא ר"ת מ'כל צ'רה ה'צילני.

ולכן יש הנוהגים לשאת באמתחתם בכל מקום מעט ממצת אפיקומן לשמירה, הרה"ק הרמ"מ מלעלוב זי"ע נהג לחלק ממצות שמורה במוצאי שביעי של פסח, שהרי אמרו (סוכה לח). 'שיירי מצוה מעכבין את הפורענות', וכן נהגו הרבה צדיקים.

בתקופה שלפני מלחמת העולם השנייה התגורר בראמניא (רומניה) אדם גדול ושמו הגה"צ רבי צבי קינסטליכער זצ"ל אב"ד הערמנשטאט-סעבען [אחר המלחמה היה דר בירושלים והיה קרוב מאד אל הגרי"מ דושינסקי זי"ע, הרה"ק רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב זי"ע היה מסתופף הרבה בצלון], שנה אחת בחודש ניסן הרגיש ביסורים נוראים במקום הקיבה, ונסע לעיר קלויזנבורג כדי לדרוש אצל רופאים מומחים שימצאו מזור למחלתו, ואכן את אשר יגור ממנו בא, כי אחרי בדיקות חוזרות ונשנות הודיעו לו שמחלה קשה מקננת בתוך גופו, וחייבים תיכף לנתחו כדי לעקור ולרפא את המחלה. משקיבל הגר"צ את הבשורה הקשה 'לא יכולתי להסכים ע"ז להיות בבית החולים במשך ימי החג, ובטחתי בה' שלא אעבור על 'בל-תאחר', ובאתי לביתי, בלית ברירה הסכימו הרופאים לדחות הניתוח אך התרו בו מאד לבל יאכל שום דבר זולת חלב וביצים ומיץ תפוזים, וכ"ש שלא לאכול פת ולחם. את ליל הסדר ערך כדרכו ברוממות הרוח והתלהבות הנפש מתוך שמחה וחדוה, ובעת אכילת מצה החליט לעבור על דברי הרופאים ואכל כזית מצה שרוי בחלב בשני הלילות, 'וחסדי ה' כי לא תמנו, כי בליל שני אחר הסדר סרו היסורים לגמרי, וכאילו לא היו, ולא הרגשתי שום כאב ב"ה'.

מעט מזעיר הפסיד המצוות, ולדעתי מי שיש לו מוח בקדקדו ומאמין בתורת ה', איך לא יחוס על נפשו, ולא יהא מתיירא שמצווה גדולה כזו שאין לזכות בה עד יעבור שנה ומי יודע אם יחיה, יהיה נפסד בידו, ודי לנו בעו"ה במצות הרגילין כמו תפילין וברכת המזון שאין אנו מדקדקים בה ולמה נעשה כזה במצות אלו ר"ל, ואף במרור, מה גם שקשה לו קצת, הלא בכל יום אנו מקבלים לעבוד ה' בכל נפשנו, ולמה נקפיד בצער מועט כזה, אני מבטיח באמונה, במי שיעשה מצוה בחשק, ויחשוב בשמחה בזו הרגע 'אני מקיים מצות בורא' במעט לא ירגיש מרירות כלל, עכ"ל צ"ח.

שבשער, כך המצה מברחת אותם מכל משכני הקדושה ועושה מריבה וקטמות בהם וכו'.

על מרורים יאכלוהו - מתיקות המרור

דברים נוקבים כותב הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (מכתבי רעק"א יב) וז"ל 'בליל פסח יתנהג בקדושה וביראה, ולשמוח במצות שזיכה ה' אותנו בלילה הזה, מצות עשה של קידוש, ומצות עשה של אכילת מצה, ומצות מרור, וד' כוסות ואמירת הלל, אך בתנאי שצריך ליהדר שיאכל כוית מצה ברוחה ולא בצמצום, וכמו כן במרור כל אחד [אשר] יחסר

בשבת אחרי פסח עלה לבימה, והודיע את צערו לרבים, שעליו לעבור ניתוח מסוכן ושיתפללו בעדו ויבקשו עליו רחמים, ומסר לפנייהם דברי פרידה בדמעות שליש שמא לא יזכה חלילה לקום ממיטת חליו, כי מי יודע מה יגזור עליו השי"ת. לאחר כמה ימים נסע שוב לקלויזנבורג אל הרופא, הרופא חזר לבדקו טרם הניתוח, ומה גברה תדהמתו בראותו שהמחלה נעלמה כליל, ולא מצא שום חסרון במקום הקיבה. והיה בטוח בדעתו שבינתיים ביקר אצל רופא מומחה שריפא את מחלתו, ומרוב התפעלות ביקש שיגלה לו מי הוא הרופא שהצליח לרפאותו רפואה שלימה, והשיב הגר"צ שלא היה אצל שום רופא, רק אכל בליל הסדר את הכזית מצה מיכלא דאסוותא, ועל ידי כך זכה לרפואה שלימה, 'וענה [הרופא] ואמר, שנס גדול נעשה לי, והודה שידיעת וחכמת הרופאים הוא כאין נגד רצון הבורא ית"ש'. בעל המעשה עצמו כותב את כל השתלשלות הדברים אל ידידו ומחותנו הגה"צ רבי ישראל וועלץ זצ"ל, ומסיים שם 'נא למסור תוכן המכתב לבני שיחי', שידע גם הוא להודות ולהלל לשמו יתברך על כל החסד אשר גמלני, ויברך ברכת שעשה ניסים לאבותינו' (המכתב נדפס במלואו ב'באר צבי' חלק האגרות, מכתב לב), וגם עדי שמיעה היו מספרים בערגה, איך היה הגר"צ מתאר להם איך הרגיש שהמצות פעלו להסיר ממנו את כל מכאוביו.

מעשה כיו"ב אירע בשנת תשע"ז, איש יהודי הדר בעי"ת לעיקוואד ושמו הרב צבי לאפה שליט"א נהג ברכבו בערב הפסח ולפתע אירע לו תאונה (עקסידענ"ט) קשה ונוראה, כשרכבו מתהפך וארבעת גלגליו עמדו בזקיפה ממעל הרכב, דפנות הרכב נמעכו ונמחצו לגמרי עד שארך לאנשי ההצלה כמחצית השעה לנסר ולחתוך אותם כדי לחלצו, מיד הובילוהו לבית החולים כשכולו פצוע וחבול, ומבדיקות וצילומי הרופאים עלה כי יש לו דימומים (Internal bleeding) בראשו (סביב המוח) ופציעות קשות בצווארו, כך שעליו לעבור כמה וכמה ניתוחים במשך החדשים הקרובים. ויהי בליל התקדש החג, ישבו היהודי ובני ביתו בחדרו שבבית החולים וערכו 'סדר' כהלכתו ככל משפטיו וחוקותיו, באמצע עריכת הסדר נכנס הרופא ו'תפסם' כשהם עורכים סדר באכילת מצות ומרור, ושתיית ד' כוסות, הביט בו הרופא כמי שהשתבשה דעתו וגער בו, הרי למחרת היום עליך לעבור 'ניתוח' כיצד תעיז לאכול עתה (כי לפני ניתוח על המנותח להיות בצום), אם תאכל עתה נהיה מוכרחים לדחות את הניתוח הנחוץ לך ב'פיקוח נפש', אבל זה האיש באמונתו התמימה המשיך בעריכת הסדר כמי שיושב בביתו ללא כל פגע במוחו וצווארו... וראה זה פלא, ויהי ממחרת, הובילוהו לבדיקת C.T. (Cat-scan) ונמצא מוחו וכל גופו נקי לחלוטין ומיד נשתחרר לביתו, הרי לך רפואתה של המצה עד היכן מגעת, שיצא האוכלה מסכנת מות לחיים טובים בבריאות השלימה.

צח. הרה"ק ה'אמרי חיים' מוויזניץ זי"ע הגיד פעם, שאינו מבין מדוע נקרא 'מרור', והלא טעמו מתוק כל כך... והיינו כדברי רעק"א זצ"ל, שהמשכיל ומתבונן שעל ידי אכילתו זוכה לקיים מצוות הקב"ה בוודאי לא ירגיש כלל בטעמו המר של המרור. עוד נראה בעומק כוונתו, שעל ידי אכילת המרור מבטלים את כל המרירות והדינים, וכמו שידוע מצדיקים ש"מרור" עולה בגימטריא כמנין 'מות' (446-), ובא זה ומבטל את זה, ונמצא שרק תחילתו מר אך סופו מתוק.

שביעי של פסח

ויאמינו בה' - סגולת היום לבוא לידי אמונה בהקב"ה

בספה"ק האריכו רבות כי יום שביעי של פסח מסוגל לקנות אמונה באלוקים חיים^{צט}, וכפי שהביא הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע ב'מנחם ציון' (סעודת ליל ה', אחרון של פסח) 'שמעתי מגדול אחד, מתלמידי מורי [הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע] זכר צדיק לברכה, שאמר בשם רבו, שהעת המסוגלת לזה [לזכות לאמונה שלימה] היא בליל ז' של פסח, ויתחזק עצמו לקשר דעתו ומחשבתו בצדיקים הקדושים, לזה הוא תועלת גדולה וסגולה אמיתית, שביום זה נאמר (שמות יד לא) 'ויאמינו בה' ובמשה', שאמונתם בה' נשלמה על ידי התקשרותם במשה'.

זכותב עוד, שאף המקיים מצוות ומעשים טובים כל ימיו זקוק ל'משיחה' (הכל) קטנה' להיתלות באילן גדול כדי שלא יפול מדרגתו, ועל כל בעל נפש לחשוש שמא יפול חלילה, ויתאמץ להתקשר את עצמו ב'משיחה קטנה' כדי שלא יפול מדרגתו, 'זהנה המשיחה קטנה היא האמונה השלימה', וזה היה דוד המלך ע"ה מבקש מילדותו (תהלים ל ז) 'ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם' - שמיום היותו לאיש עד זקנתו לא ישב בשלוח והשקט, ונתיירא תמיד שלא יסוג אחור, אשר לזאת בעל נפש יחוש לעצמו להתאמץ בכל כחו טרם נפלו, ולהיתלות באילן גדול אפילו במשיחה קטנה כדי לעלות בהר ה', נמצא שהאמונה היא הכלי להחזיק את כל המדרגות ועבודת השי"ת^ק.

ויושע ה' ביום ההוא - זמן מסוגל לישועות

בה אמר הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע (הובא בסוף ספר נהר שלום עמוד פא לנכדו הרה"ק רבי מאיר שלום מקאלשין זי"ע), כי ב' פעמים בשנה מתעורר שוב הנס דקריעת ים סוף וכל הנרמז בו (זיווגים פרנסה וכו') - בשביעי של פסח ובשבת שירה, ונרמז בלשון הכתוב 'אז ישיר משה' 'אז' נוטריקון אל"ף זי"ן, 'אלף' היינו בשבת שירה - כי 'אלף' לשון לימוד (כמו"ש איוב לג לג, 'ואאלף חכמה'), והוא כשקוראים בסדר הפרשיות פרשת בשלח, וזי"ן - זה שביעי של פסח, שהוא הזמן שאמרו משה ובני ישראל את השירה הזאת לה', ובזמנים אלו 'ישיר משה ובני ישראל וגו' לשון עתיד וחווה, פירוש בכל שנה ושנה באלו שתי הזמנים, נתעורר מחדש ענין השירה, ומחדש ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה'.

ומוסיף ה'חווה', וזה פירוש אמרם ז"ל (שבת נא): 'וכל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר', פירוש 'בעלי השיר' הם משה ואהרן ומרים וכל הדור דעה, בכל שנה ושנה באלו שתי הזמנים הנ"ל שקוראין את השירה, המה יוצאין מן עדן העליון בשיר, ונמשכין לזה העולם בשיר, 'זמזין עליהן' פירוש שממשיכין השפעות ומוזנות על הממשיכין אותם, 'וטובלין במקומן' פירוש בעת שהולכים חזרה למקומן צריכים טבילה בנהר דינור.

מידי שנה בשנה מתעורר ענין קריעת ים סוף לבני ישראל בשביעי של פסח^{קא} והרחמים הגדולים

צט. מן הענין להביא שב'מנהגי מהרי"ל' (סדר תפילה אות ה) מביא שיש הנוהגים לומר זמן שמחתנו בתפילות העמידה של 'שביעי של פסח' (במקום 'זמן חרותנו' הנאמר בכל ימי הפסח).

ק. גם ייאמר לאידך גיסא, כי האמונה תריק עלינו שפע ניסים ונפלאות, כי כל קריעת הים היה בזכות האמונה כמו שאמרו חז"ל (מכילתא פ"ג) כדאי היא האמונה שהאמינו בי (שהלכו אחרי משה בארץ לא זרועה) שאקרע להם את הים. וזהו כל תכליתו וייעודו של האדם בהאי עלמא להאמין באמונה פשוטה בבורא עולם, כמו שאמר הרה"ק מקאצק זי"ע, הנה עם בני ישראל ראו על הים התגלות נפלאה, עד שאמרו 'ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בנבואתו' (מכילתא שירה, ג), ועם כל זה עדיין לא הגיעו למדרגה הראויה ביותר, עד ש'ויאמינו בה' ובמשה עבדו, כי כל החזיונות ('וירא' ישראל) אינם נחשבים כחשיבותה של אמונה.

קא. פעם בשביעי של פסח פנה הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זי"ע אל בנו הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זי"ע ואמר לו 'אילו היית שומע שבמרחק כמה 'מייל' נקרעו מי הים, האם היית ממחר לראות את המחזה הגדול הזה,

נבקעו', ולמה עשה ה' ככה, והלא כלל ידוע הוא (עי' דרשות הר"ן דרוש ח) 'לא עביד קוב"ה ניסא למנא', אלא, שבעת ההיא היו בני ישראל בצרה גדולה מאד ולא ידעו מאין מקום מוצא הנס, ופתח ה' שער עליון להושיע את ישראל ויבקעו המים. ועל ידי זה נפתח פתח שבכל זמן שישראל יהיו ח"ו בצרה יהיה שורש להוציאם, והנה 'מים' רומזים על צרות ויסורים, וכמאמר הכתוב (תהלים סט ב) 'הושיעני אלוקים כי באו מים עד נפש', וכאשר נבקע הים בשביעי של פסח - נבקעו כל מימות שבעולם, להורות שהכנים הקב"ה בטבע הבריאה שיהא ביד ישראל לצאת מכל המיצרים והצרות בכל דור ודור, ובפרט באלו שנמשלו לקריעת ים סוף, כגון זיווג של אדם (סוטה ב.), פרנסה, ענייני הלידה ושאר דברים הנאמרים במס' פסחים (ק.ה.), לבקוע את ים הצרות, ולפעול כל הישועות ק"י.

שנתעוררו בימים ההם על בני ישראל^{קב} שבים להתעורר בזמן הזה. כתב הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע בפירושו 'עטרת צבי', וז"ל. כי נפתח אז בנס קריעת ים סוף הישועה לדורות עולם, הן לרבים הן ליחיד, הן בכלל או בפרט, כל אחד הנס אם יסתמו ויסגרו שערי שפע הפרנסה, או הזיווג ח"ו... (עי' שאמרו (פסחים ק.ה.) קשין מונותיו של אדם כקריעת ים סוף, קשה זיווגו של אדם כקרי"ס) יבקש על עת רצון הנפתח בעת קריעת ים סוף... כשם שנפתח אז (בעת קרי"ס), ויושיע את ישראל בעת שועם אליו, עכ"ל.

איתא מהרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע (בספרו פר' בשלח), דהנה אמרו חז"ל (שמור"ר כא ו) 'ויבקעו המים, אין אומר 'ויבקע הים' אלא 'ויבקעו המים', מלמד שכל המים שהיו בכל המעינות ובבורות ובכל מקום

ועוד הוסיף לשאול לו 'אם היית שומע שבמקום קרוב מאד נקרע הים, האם היית הולך לראות את הנס', הבן השיב בחיוב, או אז הגיב הרשב"ב ואמר 'דע לך, שבכל שנה ושנה בשביעי של פסח נקרעים מי הים בפועל ממש... נענה הריי"ץ והשיב בהצטדקות 'מה אפשר לעשות, שכל יושבי תבל הם עיוורים וחרשים...', כלומר שעל ידי החושים הגשמיים שלנו איננו מסוגלים לראות קריעת הים, ולפיכך עבודה קשה היא לנו להאמין בכך באמת, השיב לו אביו ואמר 'הוא הדבר אשר דברנו, כי ניסי קריעת ים סוף חוזרים בכל שנה ושנה, ואין החסרון תלוי אלא באדם עצמו, ואם היה מקדש אבריו וגידיו בשלימות היה זוכה לראות את המחזה בפועל ממש'.

קב. כמפורש הדבר בזוה"ק (ח"ב נב:) 'ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי - תאנא [למדנו] בספרא דצניעותא, 'אלי דייקא [אין לך לצעוק אלי, כי תשועה זו אינה תלויה בידי, אלא] בעתיקא תליא כלא [כל תשועה זו תלויה בעתיקא], ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא [באותה שעה נתגלה עתיקא קדישא, היינו סוד התגלות מצח הרצון המכניע כח הדינים], ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין' [ואז נעשה שעת רצון בכל העולמות העליונים - מתוק מדבש]. ואף אם אין לנו עסק בנסתרות אלו, אך אנחנו מאמינים בני מאמינים שיש בחינות גבוהות ודברים נסתרים למעלה מהשגת שכלנו הדל, וחז"ל גילו לנו שהם מתגלים ומתעוררים במועדים וזמנים טובים. בענוותנותו אמר פעם הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בסעודת ליל שבת קודש - סעודת 'חקל תפוחין', שאינו זוכה להבין מאי 'חקל תפוחין קדישין' ובקוצר שכלו אינו יורד לעומקם של דברים, 'אולם דבר אחד אני יודע, שאבי [ה'דברי שמואל'] זי"ע היה מתלהב בעת אומרו תיבות אלו, ומכאן שאוצר גדול מוטמן במילים אלו והנסתר רב מן הנגלה.

קג. ובזה פירשו בכפתור ופרח, שלכן כתיב בתורה לשון בקיעת ים סוף, כמו שנאמר (שמות יד כא) 'ויבקעו המים', ואילו חז"ל בגמרא קוראים לנס זה (ברכות נח. ועוד) 'קריעת ים סוף', ומאי שנא. ואפשר לומר, כי לשון בקיעה קאי על דבר שלם, כלישנא דקרא בקהלת (י ט) 'בוקע עצים', כי העץ היה בתחילה גוש אחד והאדם בוקע אותו לשני חלקים, אבל 'קריעה' שייך בבגד, שמתחילה עשוי על ידי תפירת חוטים דקים שנצטרפו יחדיו, ובקריעתו מחזיר את הבגד לקדמותו ולמצבו הראשון. והשתא אתי שפיר, כי בפעם הראשונה 'בקע' קוב"ה את הים, אך מאותה שעה ואילך נחשב הים כמחולק העומד בחיבור לע"ע. ואפשר לבני ישראל לחזור ולקרוע את הים - להינצל מכל מיני מים הזידונים, ובכלל זה מה שמצינו שהיו תנאים שעברו בהרבה בתוככי ימים ונהרות (חולין ז:).

קד. ויכניע עצמו כי רק כשהגיע נחשון למצב סכנה - ששקע עד למעלה מצווארו במים זעק 'הושיעני א' כי באו מים עד נפש' ונבקע הים, אמור מעתה כל הזקוק לישועה כקריעת ים סוף אם בפרנסה אם בזיווג אזי אם יגיע עד למעלה מצווארו במים ויזעק מעמקי לבבו הושיעני א' כי באו מים וכו' יושע בכל מיני ישועות, אמנם

באר הפרשה - שביעי של פסח

כי העיקר הוא שביעי של פסח, כי הוא השלימות - שבו אמרו שירה'.

והנה אמרה תורה (שמות יב טז) 'וביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש', ולכאורה יש לבאר מדוע נקבע ז' של פסח ליו"ט האסור במלאכה - כי איזו מעלה יש בזה היום יותר משאר ימי הפסח - והלא בשעת הציווי עדיין לא יצאו בני ישראל ממצרים ועדיין לא נקרע להם הים, אלא יש לומר, שעיצומו של יום היה מעיקרא עת מוכן ומזומן לישועת ישראל, לכן נקבע כיו"ט האסור במלאכה.

ובך איתא ב'קדושת לוי' (פרשת בשלה) לפרש הפסוק (שמות יד ל) 'וז"ל. 'ויושע ה' ביום' ההוא - שיש ימים שהקב"ה משפיע טובו לעמו ישראל ומגלה להם אהבתו, והיום היותר מסוגל לזה הוא יומא דפסחא, וזהו 'ביום ההוא' דייקא, עכ"ל. היינו שהסגולה תלויה ביום עצמו.

והנה ב'ליל הסדר' מקיימים אנו מצוות הרבה - מן התורה ומדרבנן, סיפור יציאת מצרים, אכילת מצה ומרור, הלל וארבע כוסות, ואילו בשביעי של פסח לא מצינו שום מצוה, ובביאור הענין איתא מה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שהשווה הכתוב יום טוב זה לעתיד לבוא, שאמרו (נדה סא:) 'מצוות בטלות לעתיד לבוא', כי יש בו מקדושה עילאה זו. ונראה ביאורם של דברים, כי הרי ידוע שקיום המצוה בפועל מסייעת ביד האדם

במה דברים אמורים להלכה ולמעשה בדורנו אנו, הנה בפסחים (דף קה.) מנו חז"ל כמה דברים שקשים לאדם כקריעת ים סוף, ובכללם, פרנסתו של אדם, זיווגו של אדם. וברשב"ם (ר"ה בקריעת) מפרש וז"ל. כלומר גם גדול עושה לו הקב"ה למי שנותן לו מזונות כאשר עשה לישראל שקרע להם ים סוף ונפקא מיניה למבעי רחמי. היינו שבכל השנה כולה צריך להרבות בתפלה ותחנונים כדי להיוושע בדברים אלו, אבל בשביעי של פסח הזמן עצמו מסוגל לכך, וכפי שכתב ה'בני יששכר' (חודש ניסן, מאמר יג אות ב) 'שמעתי מפי קדוש מחותני הרב הקדוש מהרצ"ה מזידיטשוב וצוק"ל', והנה ההיתר למלאכת אוכל נפש ביום טוב כתבתו התורה בפרשת שביעי של פסח, שנאמר (שמות יב טז) 'אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם', ומיניה ילפינן לכל המועדים, ובכוונה תחילה נאמרה הלכה זו דוקא בשביעי של פסח ללמדנו כי ביום ההוא אשר מסוגל לנש גדול קריעת ים סוף, בקלות הוא יצו חסדו קדוש יעקב לגזור פרנסה טובה לישראל, אפילו ח"ו אין בידם זכות כל כך, ע"כ. ובוודאי הוא הדין לשאר הדברים, שהממתינים לזיווגם בידם לקרוע רוע גור דינם ולפעול שימצאו זיווגם בקרוב ק"י.

ביום השביעי מקרא קודש - קדושת היום

איתא ב'בית אהרן' (דף צג:) 'אבל האמת הוא, כי הששה ימים (של פסח) הם הכנה ליום השביעי,

זה המהלך 'מיט ד'נאז ארויף' (כשאפו למעלה - מלשון גבהות וגאווה) הרי עדיין נשימתו 'מסודרת' ועדיין לא באו המים עד נפש - כיצד יושע...

קה. וכך היתה דרכו של הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע להורות לבחורים שהגיעו לפרקם, וכן לישועת הפרנסה ורפואת הגוף, לסיים ולומר כל ספר תהלים בשביעי של פסח כסגולה לישועתם השלימה.

קו. הנה אמרו חז"ל (ר"ה טז:) 'חייב אדם לטהר עצמו ברגל', וביותר בערב שביעי של פסח, וכפי שכתב הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע בצוואתו לבניו, שיקפידו ביותר על הטבילה במקוה טהרה קודם שביעי של פסח, כי הוא יום גדול ונורא.

והטעם, משום מעשה שהיה, בשביעי של פסח האחרון לחיי מרן הבעש"ט זי"ע, יצא הרה"ק מקאריץ לדרך כדי לשהות בצל רבו הבעש"ט, אך בדרך התעכב מחמת תקלות שונות והגיע למעזיבוז סמוך לחשיכה זמן קצר בטרם התקדש החג, ולא הספיק לטבול במקוה טהרה, ויהי כאשר קיבל את פני הבעש"ט נשאל על ידו אם טבל במקוה בערב יום טוב, משהשיב הרה"ק מקאריץ בשלילה נאנח הבעש"ט מאד, ולא ירד הרה"ק מקאריץ לסוף דעתו אך לא העז לשאול ולברר בסוד קדושים, אמנם לאחר פחות מב' חודשים כאשר נשבה ארון האלוקים בחג השבועות, ידע שיש קשר ושייכות בין אנחתו בשביעי של פסח להסתלקותו לגנזי מרומים, ולכן הורה לבניו ולזרעו אחריה להקפיד ביותר על הטבילה ביום הזה.

באר הפרשה - שבועי של פסח

להשיג אורות ומדריגות המתגלים במרומים על ידה באותה שעה, אבל בשבועי של פסח מתעלים בני ישראל למדריגה גבוהה כזו עד שאינם זקוקים לשום פעולה גשמית שעל ידה ישיגו את האור, כעין 'לעתיד לבוא'.

יה"ר שנזכה לחוג את חג המצות בזמן חרותנו, חירות ברוחניות ובגשמיות, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, ונזכה לעלות לרגל עם כל ישראל אחינו, וישמע שוועתנו 'כי באו מים עד נפש' ויושיענו במהרה דידן ונאמר אמן.

קז. רמז נפלא שמעתי מאחד מגדולי צדיקי הדור שליט"א, כי ידועה קושיית הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע, מדוע דייקא בגמר הסדר אומרים 'חסל סידור פסח כהלכתו', מדוע לא יאמרו כן בכל מצוה, חסל סדר תפילת שחרית, חסל סדר שבת קודש וכו' (עיי"ש תירוץ). וביאר הצדיק, כי בלילה זה אנו עסוקים עם הרבה מצוות שהם 'זכר' לזמן המקדש, זכר לקרבן פסח, זכר לחגיגה... לזה אומרים, 'חסל' סדר פסח כזה שיש בו רק 'זכר' וזכרון לימי המקדש, אלא 'כן נזכה לעשותו' - מעתה יבוא הגואל ונקיים את כל המצוות בפועל ממש, לא שזכור נזכור אותם באופנים שונים, רק נקיימם בפועל.

על פרשת השבוע

אגניד אנק

פרשת מצורע תשפ"ד

כל הזכויות שמורות למו"ל איז לכוניא בינומי התפילה וכוונות

מכים בקיר ומוצאים אוצר, והרי כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליא, זהו שבת הגדול, שזה השבת ממשיך שפע גדול.

'זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן, והקשו המפרשים הרי עדיין הוא טמא ואינו נכנס לב' מחנות, מדוע כינה הכתוב את יום ביאתו אל הכהן 'כיום טהרתו', הרי אינו טהור עדיין, ואסור במעשר וכ"ש תרומה וקדשים. עוד הקשה רבי שלמה קלוגר שבהמשך לשון הכתובים מכנים את תהליך ההטהרות כרפואה, כדכתיב 'והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע', א"כ היה צריך לכתוב 'ביום רפואתו' ולא ביום טהרתו?

וביאר רבי שלמה קלוגר לאור מה שחידש לעיל ואח"כ מצא כדבריו בג' מקומות בזה"ק שבאמת יש בנגעים יסורים של אהבה, כמ"ש בגמ' ברכות כל מי שיש בו מד' מראות נגעים הללו, אינו אלא מזבח כפרה, בחי' 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח'. ואיך יבדוק האדם אם אלו הנגעים באים לטמאו או לקרבו, דבר זה תלוי אם נראו באלו הנגעים סימני טומאה. אם קיבלו באהבה לא יטמא בצרעת, אדרבה אזי הוא במדרגת 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח', ואם ח"ו על ה' יזעף לבו, אזי נתגלים בו סימני טומאה. וזה שכתוב 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת, והיה בעור בשרו לנגע צרעת', שהברירה בידו אם תהיה נגע צרעת בתוך השאת וספחת, שאם יקבל היסורים באהבה, לא יטמא, וגם לאחר שנטמא, כשיחזור בו ויתגבר לקבל היסורים באהבה, אזי יצמח בו שער שחור ויתרפא הנגע.

והנה איך נוכל לדעת אם זה האדם התרפא בשלימות או לא, סימן לדבר אם הוא יכול להביא קרבן עשיר, או שהוא מצורע 'אשר לא תשיג ידו בטהרתו', היינו שעוד לא הכיר שהיסורים באו לו באהבה,

זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן

נפתח במילתא דבדיחותא של ה'קרן לדוד', פעם אחת נכנס לביתו ה'ויחי יוסף' מפאפא בשעה שהכין את הדרשה לשבת הגדול, [נתגדל בבית דודו כמה שנים בצעירותו] וראה שהוא מעיין בדרשה שאמר בשנה שעברה. ואמר לו שכיון שבעלי הבתים יש להם זכרון נפלא, לכן הוא מעיין במה שכבר דרש בשנה שעברה, שלא יחזור על דבריו.

וסיפר שפעם אחת היה הרב דורש דרשה בבית המדרש, ואשה אחת מעזרת נשים אמרה לחברתה, שהדרשה הזאת כתובה ב'צאינה וראינה', חברתה חברתה אית לה עד שהגיעו הדברים לאזני הרב, והחליט מאותו שבת ואילך שהוא בודק בצאנה וראינה שלא יאמר ח"ו איזה דבר בדרשתו מה שכבר כתוב שם. פעם אחת נכנס השמש לבית הרב לפני הדרשה, ומצא אותו מסתכל בצאינה וראינה, יצא השמש וסיפר לכל, שהוא תפס את הרב שבאמת הוא מעיין בצאינה וראינה לפני הדרשה...

ועתה נתחיל בעז"ה להכין נפשינו לקראת היום טוב הבא עלינו לטובה, כמ"ש בתפארת שלמה 'יכול מראש חודש' שבאמת אנו יכולים להתחיל להכנס לאור היום טוב מראש חודש ניסן. ולזאת נלמד מדברי רבי שלמה קלוגר לקשר את פרשת מצורע לשבת הגדול, וכמ"ש הקרן לדוד שבעלי הדרוש אין יודעים מה לדרוש כששבת הגדול חל בפ' מצורע... ואמר כיון שאנו צריכים אוצר גדול של שפע שנוכל להכניס את חג הפסח בהרחבה, זהו הקשר לפרשת מצורע ששלח לנו הקב"ה אוצר בקירות הבית ע"י נגעי הבתים,

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - עם רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

א. דרגת הטומאה של משכב הזב (טו, ה). ב. מקום זה אינו מעון ביאת מים (טו, יא). ג. תכונה שלילית המביאה נגעים (יד, ד). ד. מצורע במצב זה, לא מביא 3 כבשים (יד, כא). ה. "מגע" שהוא כולו (טו, יב). ו. הפסוק האחרון בפרשה (טו, לג). ז. לי אסור לגלחו והמצורע מצווה לגלחו- בטהרתו (יד, ט). ח. קרבן האשם- כמותו (יד, יג). ט. ציפורים כאלו, פסולות לטהרת המצורע (יד, ד). י. יריק- ישפוך (יד, כו). כ. שיעור השהות בבית המנוגע- המטמא (יד, מז). ל. בזמן זה, אין מטהרים המצורע (יד, ב). מ. בגלל זה צרעת הבתים היא בשורה (יד, לד). נ. בשער זה, מעמידים המצורע לטהרו (יד, יא). ס. יש להביא עישרון מזה, לכל כבש (יד, י). ע. מובא כנגד גסות הרוח של המצורע (יד, ד). פ. המשותף לציפורים ולגורם הצרעת (יד, ד). צ. ממה עשוי "שני- תולעת" (יד, ד). ק. ההבדל בין זב שראה 2 ראיות לזב שראה 3 ראיות (טו, ג). ר. כמות המים החיים שנותנים בכלי (יד, ה). ש. תרגום של "חליצה" (יד, מ). ת. שלימה- ללא פגם (יד, י).

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - בלי רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

א. עץ גבוה (יד, ד). ב. האצבע העבה (יד, יז). ג. משלבי טהרת המצורע (יד, ח). ד. עני (יד, כא). ה. המתנה- לבידור מצב הטומאה (יד, מו). ו. ותפרישו- תרחיקו (טו, לא). ז. סוג טומאה (טו, ב). ח. שליפה- הוצאה (יד, מ). ט. פעולת ציפוי הבית (יד, מב). י. בניו כשרים לקרבן, ולא הוא עצמו (יד, כב). כ. באיזה לשון אומר בעל הבית המנוגע, לכהן (יד, לה). ל. נטל (יד, ד). מ. טומאה המיוחדת בזב (טו, ט). נ. הרחקה- מחמת טומאה (טו, כ). ס. מצוה על הזב כהכנה לטהרתו (טו, יג). ע. היכן נותן הכהן מן השמן שבכפו (יד, כח). פ. היכן עומד המצורע בהביאו קרבן (יד, יא). צ. טומאת נגעים (יד, לב). ק. דופן- כותל (יד, לו). ר. נזל- זב (טו, ג). ש. מנגעי הבתים (יד, לו). ת. מקום נתינת שמן (יד, יז).

אותם אנשים היו עושים פעולות, כדי להשפיל את עצמם. לדוגמה, היו נכנסים למכולת ושואלים: "סליחה, אולי יש לכם במקרה 100 גר' מסמרים?", או שהיו נכנסים לבית מרקחת ושואלים: "סליחה, אולי במקרה יש לכם עוגה?"

אנשים היו חושבים אותם למשוגעים, וככה הם היו מכניסים להם לראש, שהם לא שווים כלום.

בן אדם שמגיע למקום כזה, שכולם מחשיבים עצמם לאפסים, יכל להתגאות ולומר לעצמו: "הבחור הזה אפס?! אני הרבה יותר אפס ממנו" ☺

אם ככה, גם בעונה יש סיכון.

לכן, אם התורה היתה מצוה לקחת רק עץ ארץ ואזוב, הנפילה היתה מלמעלה עד למטה – מעץ הארץ שהוא מרומם ביותר, ועד לאזוב שהוא המושפל ביותר.

באה התורה ונקטה ב'קו אמצע' ואמרה: "בין עץ הארץ לאזוב, תכניס שני תולעת".

כלפי מה אמורים הדברים?

אומרת המשנה {אבות א, א} - משה קבל תורה מסיני.

נשאלת השאלה - למה לא נאמר משה קבל תורה בסיני?

הפשט הוא, שמשה רבינו קיבל את תורת הענוה מהר סיני. כשראה משה, שמכל ההרים שרצו לקבל עליהם את התורה, בחר הקב"ה דוקא בהר סיני כי היה ההר הנמוך מכולם, שנאמר {תהילים סח, יז} למה תרצדון הרים גבננים ההר חמד אלהים לשבתו אף ה' ישכן לנצח.

מובא בשם האדמו"ר מקוצק:

אם הקב"ה כ"כ מחבב הרים נמוכים, למה לא ניתנה התורה בתוך בקעה?!

למדנו מכאן יסוד, שהר צריך להיות. אם לא יהיה הר, לא יהיה כלום. כלפי מה הדברים אמורים?

אמר האדמו"ר מקוצק - כל יהודי, צריך שיהיו לו בכיס שתי פתקאות. באחת יהיה כתוב "כי בצלם אלקים עשה את האדם" ובשניה "ואנכי עפר ואפר".

נשאלת השאלה - בשביל מה צריך את זה?

אם אומרים לבן אדם: "בוא תייסד שיעור תורה"

"אני לייסד שיעור?! אין לי כח לזה ..."

"אולי תייסד גמ"ח???"

"לא נראה לי ..."

אומרים לו: "תשמע, אתה יודע שנבראת בצלם אלקים?! אם ככה, יש לך כוחות לכך!"

מצד שני, פוגעים ומשפילים אותך?! תוציא את הפתק השני - "ואנכי עפר ואפר". ממילא אם תבין שאתה עפר ואפר, לא תיפגע מאף אחד.

אמר האדמו"ר מקוצק - אבל ישנה בעיה אחת, שאנשים מחליפים את הפתקים.

כשאומרים לאדם להקים שיעורי תורה או להקים גמ"ח, אומר האדם: "ואנכי עפר ואפר ... אני יכל להקים משהו?!", וכשפוגעים ומשפילים אותו, הוא אומר: "אתה יודע על במי פגעת? באלקים!"

אם ככה, צריך האדם לדעת להוציא את הפתק המתאים, בזמן המתאים. מבקשים ממך לעשות פעולה מסוימת, אל תאמר "אין לי כח", שהרי נבראת בצלם אלקים. כשפוגעים בך, תדע שאתה עפר ואפר!

(ברוך שאמר)

כי בתחילה צעק על זה 'טמא טמא', וכאילו זועף לבו על היסורים, ואינו מקבל היסורים באהבה שהם מטהרים אותו. זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרת מחשבותיו וזעפת לבו על ה', כשמקבלם באהבה, אזי יראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע ויוכל להביא קרבן עשיר. כי הכהן אינו מכיר בתחילה באיזה ענין נרפא, אם מחמת עצמו, או מחמת שהתפללו עליו קרוביו ואוהביו, הדבר תלוי אם הוא יכול להביא קרבן עשיר, שזהו סימן שהוא משיג ידו בטהרת פנימיות נפשו.

(הגרמ"י רייזמן)

"זאת תהיה תורת המצורע" (יד, ב)

הדא הוא דכתיב 'מי האיש החפץ חיים' (תהלים לד) לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם: 'זאת תהיה תורת המצורע' - תורת המוציא שם רע (ויק"ר טז, ב)

במדדש (שם) הובא המעשה המפורסם באותו רוכל שהיה מחזיר בעירות שהיו סמוכות לציפורי, והיה מכריז ואומר: מי רוצה לקנות סם חיים? והיו הבריות מקיפין אותו. רבי ינאי היה יושב בטרקלין שבביתו ועוסק בפשוטי המקרא וחוזר עליהן. שמע שמכריז "מי רוצה לקנות סם חיים", אמר לו: בוא עלה לכאן ומכור לי. אמר לו: לא אתה ושכמותך נצרכים לזה. הפציר בו רבי ינאי. הוציא לו ספר תהלים, הראה לו פסוק "מי האיש החפץ חיים", מה נאמר אחריו - "נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה סור מרע ועשה טוב". אמר רבי ינאי: כל ימי הייתי קורא את הפסוק הזה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיעו "מי האיש החפץ חיים".

ויש להבין, מה היה קשה לרבי ינאי בהסברו של הפסוק, שנפשט לו לאחר מפגשו עם אותו רוכל?

פרש מהרז"ו: לשון הפסוק קשה, מדוע הוא בא בלשון שאלה: "מי האיש החפץ חיים" לכאורה היה לו לומר בפשטות שהנוצר לשונו מרע - יחיה.

עד שבא אותו רוכל, סובב בערים ובכפרים והכריז בקול "מי רוצה סם חיים", ומכאן הבין ר' ינאי שדוד המלך בא להשמיענו שעל דבר זה שכולם נכשלים בו, יש להודיע בלשון הכרזה, וכאותו רוכל שהכריז בקול "מי רוצה סם חיים", כך אמר דוד: "מי האיש החפץ חיים".

ומדוע הלך אותו רוכל לעיר ציפורי ולעירות הסמוכות לה כדי למכור סחורה זו?

באר רבי יוסף מפונזא (חתנו של ה"נודע ביהודה"), על פי דברי ה'זהר' הקדוש שבאר על דרך הרמז את הפסוק "לא תבערו אש בכל מושבותיכם" (שמות לה, ג), ש"אש" זו אש המחלוקת. יום שבת הוא יום שבו יש פנאי לאנשים לשבת ולשוחח על דא ועל הא, וממילא עלולים לבוא לידי ריב ומחלוקת. והנה בציפורי היה יום ארוך יותר משאר המקומות, כמובא בגמרא (שבת קיח ע"ב) "יהי חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בציפורי". העיר ציפורי שכנה בראש ההר, ומשום כך כניסת השבת היתה כמו בכל מקום, אך יציאת השבת היתה מאוחרת יותר כי שקיעת החמה נתאחרה, ונמצא שהשבת שם היתה ארוכה יותר. לכן בא לשם להזהירם באופן מיוחד על עוון לשון הרע ומחלוקת.

(ומתוק האור)

ועץ ארז. ושני תולעת ואזב.

אומר רש"י - ועץ ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזב. מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו, כתולעת וכאזוב.

אומר הספר פרדס יוסף - כאשר בן אדם משפיל את עצמו, ישנה סכנה שיבוא לידי גאווה בגלל ההשפלה.

ישנה הנהגה בעולם המוסר, של אנשים שנוהגים להשפיל עצמם עד לעפר, וממילא, לא תהיה לו שום סיבה להתגאות.

מגיע לפרשה שלנו, פרשת תזריע ומצורע הוא מביא מהזוהר הקדו דברים נוראים, מה אדם מפסיד על ידי לשון הרע.

נקרא עם לשון הזוהר, ומהאי רוחא בישא תליא, מרוח הרעה הזאת שבאה ללשון הרע, על ידי הלשון הרע, תלויים כמה מעוררים אחדים שהם ממונים לאחוז בדיבור רע או בדיבור טינוף שהוציא אדם מפיו ואחר כך הוא מוציא מילים קדושות באותו פה, וי להון וי לחייהון. וי להון בעלמא דין וי להון בעלמא דעתיד. אוי להם ואוי לחייהם, אוי להם בעולם הזה אוי להם לעולם הבא, מפני שאותן רוחות הטומאה נוטלים את המילים הטמאות של לשון הרע שאדם מדבר וכאשר מוציא אדם אחר כך מילים קדושות תורה ותפילה מקדימות אותם כוחות הטומאה ולוקחות לאותו דיבור טומאה ומטמאות לאותו דיבור של קדושה ולא זוכה בה האדם. בחור יושב ולומד כל היום, לומד ולומד ומתפלל, אבל אם הוא מדבר לשון הרע אז החפץ חיים מביא זוהר הקדוש שרוח הטומאה לוקח את המילים שלו ומטמא את כל הדברי קדושה.

אומר החפץ חיים, ואם כן כשמספר לשון הרע ואחר כך מקיים מצות עשה של דיבור, קריאת שמע, תפילה, ברכת המזון ושאר ברכות מאה ברכות בכל יום, בודאי נברא על ידי זה מחלתו לנפש כשאדם טהור. אבל אם אדם מטמא את הפה שלו וכאשר הדיבורים הטמאים ממשיכים עליהם רוח הטומאה תיכף מתקלקלים ונמאסים ואינם ראויים עוד לנפש להתלבש בהם ולזה כתבה התורה בגדיו יהיו פרומים. לרמז על בגדי נפשו.

ראיתי שדורשי רשומות אומרים שזה הפירוש ל"זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו", המצורע שהיה בעל לשון הרע כל זמן שהוא לא חזר בתשובה אז כל התורה שלו היתה נדבק עליה טומאה. כשהוא חוזר בתשובה ונטהר אז התורה חוזרת להיות שלו. זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו. לפי זה בני תורה שלומדים הרבה, יותר ויותר צריכים להיזהר מלשון הרע, הם מפסידים הרבה יותר. יש להם יותר דיבורים של קדושה שעלולים חס ושלום לטמא אותם. הרבה יותר צריכים להיזהר.

(נחל אליהו)

מאוצרות המגידים

זוהר הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות (יד, ד)

פירש רש"י: "לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים, שמפטטין תמיד בצפצוף קול".

על עוון לשון הרע אמרו חז"ל (ערכין טו, ב) "אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא, מאי דכתיב: 'מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה?' אמר לו הקב"ה ללשון: כל אבריו של אדם זקופים ואתה מוטל, כל אבריו של אדם מבחוץ ואתה מבפנים, ולא עוד, אלא שהקפתי לך שתי חומות, אחת של עצם ואחת של בשר".

אשאל אתכם, מורי ורבותי: וכי שני השומרים הללו הם אכן גדרים, המקשים על האדם לדבר? אם אין שיניים קל יותר לדבר? אם עושים גדר של אבנים ושל ברזל – ניחא, אי אפשר להיכנס, אבל הגדרים האלו שהקב"ה ברא ללשון – איזו גדר הם?! אם מישוהו יעשה גדר מנייר שהגנבים לא יכנסו – זו גדר?!

ודאי הכוונה ללמוד מוסר מאותו 'חומות', שאדם ילמד וישכיל ויתבונן – תראו כמה מוחבאת הלשון פנימה, כמה היא זקוקה לשמירה. כל עוד התינוק לא יודע לדבר – אינו צריך שיניים. ברגע שהוא מדבר – יש לו כבר שיניים. כל זאת, כדי שאדם יתבונן ויבין כמה שמירה צריכה הלשון.

יש לנו ב"ה את ספר "שמירת הלשון" – קילורין לעיניים. רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל אמר על החפץ חיים זצ"ל: כמה פשטות ככה גדלות.

בסוף הפטרה דשבת הגדול כתוב: הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא: והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם וגו'.

וביאר האמרי חיים' כי נודע שיש מעלה בבני הנעורים שיש להם התלהבות, אבל מאידך יש סכנה שלא ישתמשו עם ההתלהבות לדברים שאינם טובים ח"ו, מאידך יש מעלה באיש מבוגר שכבר נחו ושקטו רתיחת הדמים, שלגבי היצר הרע ותאוות עוה"ז הוא כבר לא בוער כ"כ, מאידך יש בזה חסרון שגם לפסוקי דזמרה הוא מדי קר ואדיש. וכמבואר בגמ' יומא שבקשו לבטל את היצר הרע דעריית, ובקשו בכל ארץ ישראל ביצה בת יומא ולא מצאו, ופירש המגיד הגדול זי"ע שבקשו תפילה חמה, ביעא בת יומא, צלותא ובעותא בשלהובין דרחימותא, ולא מצאנו, כיון שאין חמימות הרע אין חמימות הטוב. ויהודי צריך לווסת את שעון הדם שבלבו, בבוא נסיון יקר את עצמו כזקן מופלג, ובבוא השבת ותפילה צריך להיות כנערי בני ישראל בתכלית ההתלהבות. והאמרי חיים הראה זאת על עצמו שגם לאחר שעבר עליו ארוע מוחי ונחלש גופו למאד, בקבלת שבת כשהתחיל 'הודו', עמד כאברך צעיר נמרץ ונלהב. ואמר שזה הכח מקבלים מאליהו הנביא, 'השיב לב אבות על בנים', שלגבי הנסיונות הקשים יתן לבנים הצעירים את הרגיעות והשלחה של האבות המבוגרים, 'ולב בנים על אבותם', כשהאבות יצטרכו להתלהבות בתפילה ובשבת, יתן להם אליהו הנביא התלהבות של בחורים צעירים. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

מותר לעשות תנועה של דביקות שלא לשמה, למען חינוך הבנים

פעם אמר ה'אמרי חיים' שבשביל בני הנעורים מותר לאבא ולסבא לעשות תנועה של התלהבות גם כשאינו באמת מתוך לבו, רק כדי לחנך את הבנים והנכדים להתלהבות דקדושה. האריז"ל פי' 'הנגלות לנו ולבנינו' שצריך לגלות את עבודתו הפנימית בשביל חינוך הבנים, אך לא התיר ממש תנועה של שקר, אבל ה'אמרי חיים' התיר אפילו תנועה שאינו באמת כדי לעורר את לבבות היהודים. והוכיח מפרשה דנדב ואביהוא שהקריבו אש זרה 'ובנים לא היו להם', כלומר שהפגם של 'אש זרה' היא רק כשאין להם בנים, אבל כשיש בנים, גם אש זרה 'צוה'. [כמוכן שאין הכוונה כלפי צדיקי עולם נדב ואביהוא, אלא כלפינו] כי מתוך שלא לשמה של האב, יבא לשמה אצל הבן. וכן אמרו בהפטרות פרשת שמייני כשדוד המלך מפזז ומכרכר בכל עוז, היתה מיכל הרבנית בודקת את לבו אם כל התנועות הם לשם שמיים, שהוא מחדש דרך חדשה שלא ראתה אצל אביה שאול המלך, והפסוק ממשיך 'ומיכל בת שאול לא היה לה ולד', כי כשאדם יש לו ילדים אין לו לבדוק אם התנועות אמת או לאו. מתחיל שלחן שבת ואינו מרגיש התלהבות, יעשה עצמו כאילו הוא מולהב, ויאמר בחמימות שלום עליכם ואשת חיל וקידוש בהתלהבות מעושה, ולא יהיה 'איש אמת' קפוא לשבת בלי בגד עליון עם עיתון ענק ורגלו השמאלית על רגלו הימנית, כי כשיש בנים בבית שפיר למעבד אש זרה, שמתוך זה יבא אש קודש בלב בניו וגם בלבו.

תנועה שלא לשמה, אבל היא 'לשמה' במצות חינוך

פעם אחת בא אדם לפני הרה"ק רבי שלמה מוועיהל זי"ע וסיפר לו שהיה מנהגו לשתות כוס קפה בבוקר עם עיתון, ועתה שגדלו הילדים הוא רוצה לשתות הקפה עם ספר חסידות האם אין בזה משום שקר. אמר לו רבי שלמה זי"ע שאין זה שקר, כי חינוך הבנים היא גם אמת, ולא רק מתוך שלא לשמה, אלא שזהו 'לשמה' שלם במצות חינוך. וזה שאמר ה'אמרי חיים' שכשבנים היו להם אין זה אש זרה, אלא אש קודש למצות חינוך, אבל אש זרה ממש אין לה היתר כלל לעולם. ותו לא מידי.

(הגרמ"י רייזמן)

וזאת תורת המצורע

אני רוצה להקריא משהו נורא, נורא נוראות. מדברי החפץ חיים בשמירת הלשון, מאוד כדאי לעשות קביעות בכל חלקי השמירת הלשון. החפץ חיים אומר חלק שני זה על סדר הפרשיות. כשהוא

לחלוטין. רק אז אפשר להכניס את כל המצרכים... היכן השכל שלך?! – כעס עליו שר הטבחים הרוסי.

יכול אדם להטעין על עצמו את המצוות הטובות ביותר, אבל אם יכניס אותן בפה לא נקי, הוא מקלקל את הכל!

(יחי ראובן)

פרשת השבוע שנקרא בע"ה, בשבת זו, פרשת מצורע. עוסקת הפרשה בטהרת המצורע ובצרעת הבית.

הצרעת כתובה בתורה, לא כסדר שמקבלים אותה. בתורה כתוב קודם כל צרעת הגוף, לאחר מכן צרעת הבגד, ובפרשה שלנו מופיעה צרעת הבית. אבל הסדר שבו האדם לוקה בצרעת, לא כך. אלא קודם כל צרעת הבית, לאחר מכן צרעת הבגד, ולבסוף צרעת הגוף.

דבר ראשון, צריך להבין מה זה בכלל עונש הצרעת.

אומרת הגמרא {מסכת ערכין טז, א} - א"ר יוחנן על שבועה דברים נגעים באין על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות העין.

לשון הרע, כידוע, הוא חשיפה של דברים שאנשים בדר"כ מעדיפים להצניע. כלומר, האדם מצניע מעשה מסוים שעשה, ומישהו הלך ופרסם את הדבר. לכן כמו שהוא הלך ופרסם את הדבר והוציא אותו החוצה מ'הכיסוי' שלו, במידה כנגד מידה הקב"ה מסיר ממנו 'כיסויים'.

אומר הכלי יקר {סוף פרשת תזריע} - ותדע ותשכיל כי ג' מיני צרעת באין על ג' דברים, שהם כסוי לאדם זה לפניו מזה. מכסה ראשון הוא, עורו לבשרו. למעלה מעורו, בגדיו שהם כסוי לעורו. למעלה מהם, ביתו כי הוא מכסה לו להצילו ממטר ומזרם. ומי שהוסר מעליו כל מכסה נקרא פרוע ומגולה לכך נאמר (שמות לב.כה) וירא משה את העם כי פרוע הוא ודרשו רז"ל (ילקו"ש מצורע יד.תקסג) שנלקו בצרעת שנאמר בו וראשו יהיה פרוע, (ויקרא יג.מה) ע"כ הזכיר תחילה נגעי עורו ואחר כך נגעי בגדיו ואח"כ נגעי בתים להסיר מכסהו אחת אחת עד שיהיה פרוע ומגולה מכל וכל. וכן דעת המדרש שמביא הילקו"ש בפסוק ראשו יהיה פרוע. על דרך ויגל את מסך יהודה (ישעיה כב.ח) על חורבן בהמ"ק כי בחורבן הבית נעשו מגולין מכל וכל. אמנם לדעת רז"ל (ויקרא יז.ד) הסדר הפוך כי אמרו אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחילה כו' לכך מביא תחילה נגע על ביתו לא חזר בו מביא גם על בגדיו לא חזר בו מביא גם על גופו כו'. ומה שהזכיר תחילה נגעי הגוף לפי שהקב"ה מתרה במכה אחרונה הגדולה תחילה כמו שאמר לפרעה (שמות ד.כג) הנה אנכי הורג בנך בכורך וכמו שפירש רש"י שם, כך הזכיר כאן נגעי הגוף בראשונה לאיים על האדם ממה שהוא מתירא ביותר אבל לעולם אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחילה כי אל רחום וחנון הוא. כל אלה צורות של כיסויים, ולכן האדם נענש דוקא בנושאים האלה, של בית, בגד ועור.

היות והצרעת באה על: בית, בגד וגוף, אבל במדבר לא שייך להביא צרעת על הבית, כי אנשים היו גרים באהלים, לכן לא שייך להביא צרעת על האהל, וגם לא על הבגד. למה? כי כאשר יצאו ממצרים, כל אחד יצא עם סט אחד של בגדים, כאשר העננים, היו מכבסים להם את הבגדים.

אם ככה, לא שייך להביא צרעת על הבית, כי אין בית. ועל הבגד, אי אפשר לומר לאדם שקיבל צרעת "תלך בלי בגדים", לכן הדרך היחידה להעניש במדבר, היתה רק צרעת הגוף.

יתכן גם, שלכן הקב"ה כותב בתורה את הדברים בסדר הזה, כי כל עניין צרעת הבית, שייך רק כאשר יגיעו לארץ ישראל.

אומרים חז"ל במדרש {ויקרא רבה, פרשה יז, אות ד} - רב הונא בשם רבי יהושע בר אבין ורבי זכריה חתניה דרבי לוי בשם רבי לוי,

כאשר פותחים את הספרים שלו מבינים כי לשון הרע וגסות הדיבור הם פשוט אש!

אחד הדברים שכתובים בחז"ל וה"חפץ חיים" מצטט זאת שוב ושוב הוא, שהמדבר לשון הרע, בתפילה ובלמוד שלו נכנסת רוח טומאה, והתפילה נמאסת, באותו פה שדיברת לשון הרע אתה לומד ומתפלל לריבונו של עולם?! א מויראדיגע זאך!

סיפרתי כמה פעמים את הסיפור ששמעתי בבארא פארק. טוב לספר אותו לאחרים, בפרט לילדים.

מלך גרמניה ערך ביקור ברוסיה. כמובן הגיע עם כל הפמליא.

ערכו סעודה גדולה לכבודו, ארוחת ערב גדולה. שר הטבחים הגיש מאכל, שאצלו קוראים לזה קישקע - מעי של בהמה. טוחנים כל מיני מטעמים ומכניסים בתוך הקישקע.

מלך גרמניה ראה מאכל חדש, טעם ממנו ומאוד מצא חן בעיניו.

הוא הורה לשר הטבחים שלו שהצטרף לפמליא: "תפגש עם שר הטבחים של רוסיה, ותבקש ממנו את המתכון, כי אני רוצה שתלמד לעשות 'קישקע'".

אתם יודעים, אוכל למלך זה לא סתם, קצת ככה וקצת ככה. צריך לשמוע את ההוראות בדיוק מוחלט [ובפרט אצל הגרמנים...], כך וכך בשר טחון, כך וכך קמח, פלפל, מלח, סוכר, וכמה פפריקה ושאר תבלינים. הפגישה נערכה והטבח הרוסי הדריך את עמיתו הגרמני ברשימה מפורטת, ממש על המיילימטר.

נסעו בחזרה. מלך גרמניה מגיע לביתו. ויהי היום, הגיע מלך פלוני לביקור בגרמניה. הטבח הוציא תא הרשימה הטמונה באוצרותיו, ועשה כמו שלימדוהו ברוסיה, הכל בדיוק מוחלט - בשר, מלח, סוכר, פלפל, פלאי פלאים. הכניס את הכל בתוך הקישקע.

התבשיל היה מוכן, הגישו לסעודה הגדולה, החלו לטעום. המלך נטל את הסכין ואת המזלג, הכניס לפיו חתיכה מהמאכל, ואבוי! נהיה לו חושך בעיניו. טעם תפל, עם ריח נורא. לא ידעו אם זה רעל, או שלקחו את האוכל מהאשפה...

מיד הורידו הכל מהשולחן, ובינתיים הביאו לכל המסובים מים לשטוף

את הפה מהגועל שנדבק בהם.

אחרי הסעודה רצה כמעט מלך גרמניה להרוג את שר הטבחים. הטבח התחנן: "אדוני המלך, אני יכול להישבע אלף שבועות, עשיתי בדיוק כמו ששר הטבחים ברוסיה לימד אותי, לא שיניתי דבר וחצי דבר. מה אני יכול לעשות שכך קרה?"

המלך הורה לו בזעם: "עכשיו אתה נוסע לרוסיה לברר מה היתה הבעיה והיכן הטעות".

הטבח שמח עד השמים, העיקר שלא הורגים אותו. יצא לדרך, הגיע לרוסיה. שם סיפר לשר הטבחים של הרוסי: "אוי מה שהיה לנו, עשיתי את הקישקע, והמסובים כמעט הקיאו, הרגישו שאוכלים זבל".

הטבח הרוסי ביקש ממנו: "תביא את הרשימה שלך". הגרמני הציג את הרשימה על פיה הכין את הקישקע - אחת, שתים, שלוש, ארבע, הכל בסדר.

"רגע", נזכר הטבח הרוסי, "כאשר הבאת את המעי למטבח, מה עשיתי?"

"מה פירוש מה עשיתי? טחנתי בשר, טחנתי לחם, פפריקה, מלח וסוכר, ומלאתי את הכל בתוך המעי".

"אוי, וי!", קפץ הרוסי ממקומו, "אתה נורמלי?! הלא זה מעי של בהמה! את המעי צריכים לשטוף היטב, עם מים רותחים, ואחר כך להשרות במים עשירים וארבע שעות, שכל הטינופת תצא מהמעיים והוא יתנקה. אחר כך שוב שוטפים, עד שבטוחים שהמעיים נקי

אין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה, ממי את למד מאיוב, שנאמר (איוב א, יד): הבקר היו חרשות, מלמד שהראה לו הקדוש ברוך הוא מעין עולם הבא, שנאמר (עמוס ט, יג): ונגש חורש בקצר, (איוב א, טו): ותפל שבא ותקחם, אמר רבי אבין בר כהנא יצאו מכפר קרייניוס והלכו את כל האבילין ובאו למגדל צבעייתא ומתו שם, (איוב א, טו): ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך, אמר רבי יודן כל מקום שנאמר רק, מעוט, אף הוא משבר ומלקה.

אמר רבי יודן לבדי ועל לבדי להגיד לך, אף הוא כיון ששמע מיד מת. (איוב א, יז) עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים שמו שלשה ראשים, רבי שמואל בר נחמן אמר כיון ששמע איוב כך מיד התחיל מגייס חילותיו למלחמה, הדא הוא דכתיב (איוב לא, לד) כי אערץ המון רבה ובזו משפחות יחתיני. אמר אמה זו בזויה, שנאמר (ישעיה כג, יג): הן ארץ כשדים זה העם לא היה, לא היתה באה אלא לתן אימתה, כיון שנאמר (איוב א, טז) אש אלהים נפלה מן השמים, אמר מה אני יכול לעשות, (דניאל ד, כח): קל מן שמיא נפל, מאן יכולה לעשות (איוב לא, טז) ואדם לא אצא פתח, לקח לו חרס להתגרד בו אם ככה, קודם כל לקח לו הקב"ה את הבקר, אח"כ את הגמלים, את הצאן, ורק אח"כ את הילדים, עד שהגיע אליו. ללמדך שאין בעל הרחמים נוגע בנפשות תחלה. אף במצרים כן לפני שהעניש הקב"ה את פרעה במכת בכורות, הוא נתן לו הרבה עונשים בממונו, שנאמר (תהלים עח, מח): ויסגר לברד בעירים ומקניהם לרשפים, ואחר כך (תהלים קה, לג): ויך גפנם ותאנתם וישבר עץ גבולם, ורק אחר כך (תהלים קה, לו): ויך כל בכור בארצם ראשית לכל אונם. אותו הדבר, מביאים חז"ל לגבי מחלון וכליון בניו של אלימלך, שירד למואב, כי בעקבות הרעב שהיה בארץ ישראל, הוא חשש שיבואו העניים לרושש את ממונו – אף מחלון וכליון כן, בתחלה נגעה בהם מדת הדין בממונם מתו להם הסוסים, אח"כ החמורים, אח"כ הגמלים ועדיין לא קלטו את המסר, ואחר כך (רות א, ה) וימתו גם שניהם.

עד כאן דברי המדרש.

מביא הדעת זקנים מבעלי התוספות דעה אחרת מהמדרש:

כותב הדעת זקנים מבעלי התוספות – ונתתי. אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל ראו מה ביניכם לאומות העולם כשהן חוטאין אני מלקה בהם תחלה ואח"כ בבתיהם שנאמר וינגע ה' את פרעה כו' אבל אתם אם חטאתם בתיכם אני מלקה תחלה שנאמר ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם. וכי מה חטאו העצים והאבנים אלא כדי שיראו ויקחו מוסר וכן אתה מוצא כשחטאו ישראל ורצה הקב"ה להגלותם הביא סנחריב על כל האומות כדי שיראו ישראל ויעשו תשובה שנאמר הכרת גוים וכו' כך הקב"ה מראה לאדם ומלקה ביתו תחלה אם חזר בו מוטב ואם לאו בגדיו לוקים שנאמר אחר כן ולצרעת הבגד ועדיין אם חזר בו מוטב ואם לאו לוקה בגופו שנאמר לבסוף איש כי יהיה זב וגם לוקה בג' מינין הללו לשאת ולספחת ולבהרת וזש"ה נכונו וללצים שפטים אמר הקב"ה עד שלא בראתיו תקנתני לו את אלו. משל לעבד רע שנמכר בשוק והלך אדם לקנותו והכיר בו שהוא רע ולקח עמו כבלים ומקל לרדותו בהם אם יסרח כיון שסרח אסרו בכבלים והכהו במקל

אומרת הגמרא {מסכת יבמות סג, א} – א"ר אלעזר בר אבינא אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל שנאמר (צפניה ג-1) הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם וכתיב (צפניה ג-2) אמרתי אך תיראי אותי תיקחי מוסר.

אומר רש"י - בשביל ישראל. ליראם כדי שיחזרו בתשובה.

זאת אומרת, אם אתה רואה שהקב"ה עושה רעידת אדמה ביפן, זה לא בשביל יפן, אלא בשביל ישראל. הקב"ה 'מרקיד' את יפן כדי שאנחנו נחזור בתשובה.

פעם ניכנס יהודי מסין לחפץ חיים. שאל אותו החפץ חיים: "תגיד, מה עם השיטפונות בסין?"

שאל אותו היהודי: "למה הרב מתעניין בסין?!"

אמר לו החפץ חיים: "אין דבר שקורה בעולם, שלא קשור לכלל ישראל, כמו שנאמר (צפניה ג, ו-ז) הכרתי גוים נשמו פנותם... אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר. יהודי שעומד בשוק הראשי של ורשה, לוקח כיסא ומתחיל לדבר באידיש. כולם מבינים שהוא לא מדבר לפולנים, אלא ליהודים שנמצאים בשוק. כך הקב"ה, כשמביא אסונות לעולם, לא מתכוון לגוים, אלא לעם ישראל, שיראו את האסונות ויבינו שהקב"ה מדבר אליהם, כדי שיחזרו בתשובה."

לא מעניין אף אחד, אם ילכו ליפנים מיליון או שני מיליון מכוניות של TOYOTA. אם זה לא יהיה, יסעו עם מכוניות אמריקאיות. חסר מכוניות?!

כך אומר המדרש. כשהקב"ה נותן לאדם צרעת בבית, הוא לא נותן לו את זה כדי שיעשה שיפוצים. אלא הוא רוצה ללמד את האדם לקח, כי המקום הבא שתגיע הצרעת זה בגופו, "תעצור כאן, כדי שזה לא יתדרדר".

היינו רוצים היום לעמוד על ענייני הצרעת, רק לפני שנתחיל נקרא פסוקים בטהרת המצורע:

אומרת התורה (יד, א) וידבר ה' אל משה לאמר: {ב} זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן.

אומר רש"י - זאת תהיה תורת וגו'. מלמד שאין מטהרין אותו בלילה. {ג} ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע.

אומר רש"י - אל מחוץ למחנה. חוץ לשלש מחנות שנשתלח שם בימי חלוטו.

{ד} וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב.

אומר רש"י - ועץ ארז. לפי שהנגעים באין על גסות הרוח: ושני תולעת ואזוב. מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב.

{ה} וצוה הכהן ושחט את הצפור האחת אל כלי חרש על מים חיים: {ו} את הצפר החיה יקח אתה ואת עץ הארז ואת שני התולעת ואת האזב וטבל אותם ואת הצפר החיה בדם הצפר השחטה על המים החיים: {ז} והזה על המטהר מן הצרעת שבע פעמים וטהרו ושלח את הצפר החיה על פני השדה.

אומר התרגום יונתן בן עוזיאל - {ז} וידי על בית אפוהי דמידיכי מן סגירותא שבעתי זמנין וידיכניה ויפטור ית ציפורא חייתא על אנפי חקלא ויהי אין איטימוס ההוא גברא למילקי תוב בצורעא תייבא ציפורא חייתא לביתיה ביומא ההוא ומתכשרא למיכלא וית צפורא נכיסא הוה מקבר כהנא במיחמי מצורע - אם הבן אדם חוזר לדבר לשון הרע, אותה ציפור חוזרת אליו ומזהירה אותו: "תזכור, כבר עברת פעם תהליך של צרעת!"

{ח} וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו ורחץ במים וטהר ואחר יבוא אל המחנה וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים: {ט} והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו ואת זקנו ואת גבת עיניו ואת כל שערו יגלח וכבס את בגדיו ורחץ את בשרו במים וטהר. שום שיערה לא נשארת לו, מלבד העפעפיים!

{י} וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן: {יא} והעמיד כהן המטהר את האיש המטהר ואתם לפני ה' פתח אהל מועד: {יב} ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אתו לאשם ואת לג השמן והניף אתם תנופה לפני ה': {יג} ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העלה במקום הקדש כי כחטאת האשם הוא לכהן קדש קדשים הוא: {יד} ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אזן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית: {טו} ולקח הכהן מלג השמן ויצק על כף הכהן השמאלית: {טז} וטבל הכהן את אצבעו הימנית מן השמן אשר על כפו השמאלית והזה מן השמן באצבעו שבע פעמים לפני ה': {יז} ומיתר השמן אשר על כפו

נשאלת השאלה - למה?

כדי שהאדם שמביא חטאת, לא יצטרך לעמוד בתור, ובינתיים יתחילו לשאול אותו: "תגיד, איזה עבירה עשית?"

בכל דרך אפשרית, מנסה התורה להסתיר שם של חוטא, כדי שלא תבוא הביתה והוא יהיה נושא השיחה: "אל תשאל את מי ראיתי בתורים לחטאת!" ☺

מקום אחד בכל התורה כולה, חרגה התורה ממנהגה, ופרסמה שם של חוטא כדי להזהיר אותנו - מרים הנביאה.

אומרת התורה בפרשת {כי תצא כד, ט} זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים.

כותבת התורה גם את שם החוטא, וגם את שם המקום.

בכל יום לאחר התפילה, מזכירים את מרים הנביאה - "זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים".

נשאלת השאלה - למה מגיע לצדקת כמו מרים, שמפרסמים את חטאה? שאלתו של הסבא מקלם {פרשת כי-תצא}.

כותב הרמב"ם {הלכות טומאת צרעת, פרק טז, ה"י} - 'השמר בנגע הצרעת' (דברים כד-ט) 'זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך'. הרי הוא אומר התבוננו מה ארע למרים הנביאה שדברה באחיה שהיתה גדולה ממנו בשנים וגדלתו על ברכיה וסכנה בעצמה להצילו מן הים והיא לא דברה בגנותו אלא טעתה שהשותו לשאר נביאים ...

עוד, אומרת התורה {במדבר יא, כו} וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד ותנח עליהם הרוח והמה בכתבים ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה: {כז} וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה: {כח} ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה כלאם: {כט} ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם ... {יב, א} בר מרים ואהרן במשה על אדות האשה הכשית אשר לקח כי אשה כשית לקח.

אומר המדרש {תנחומא פרשת צו, אות יג} - ומה אמרו, הרק אך במשה דבר ה' {במדבר יב, ב}, כלומר, במשה דבר ה' לבדו, שפרש מאשתו. הלא גם בנו דבר (שם), כמו כן דבר עמנו ולא פרשנו מדרך ארץ. ומנין היתה יודעת מרים שפרש משה מן האשה. רבי נתן אומר, מרים היתה בצד צפורה כשאמרו למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה (שם יא, כז). וכיון ששמעה צפורה, אמרה, אוי להם לנשותיהם של אלו. ומאיזה זמן פרש משה מדרך ארץ, אלא בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה בסניי קדם מתן תורה שיקדש את העם ואמר להם: לשלש ימים אל תגשו אל אשה (שמות יט, טו), פרשו הם מנשותיהם ופרש משה מאשתו. ואחר מתן תורה אמר ליה הקדוש ברוך הוא, לך אמר להם, שובו לכם לאהליכם, ואתה פה עמד עמדי (דברים ה, ל-לא), ואל תשוב לדרך ארץ. וכשאמרה צפורה אוי לנשותיהן של אלו, הן נזקקין לנבואה שיהו פורשין מנשותיהם כמו שפרש בעלי הימני.

ממשיך הרמב"ם ואומר - והוא לא הקפיד על כל הדברים האלו שנאמר {במדבר יב-ג} 'והאיש משה ענו מאד' ואף על פי כן מיד נענשה בצרעת. קל וחומר לבני אדם הרשעים הטפשים שמרבים לדבר גדולות ונפלאות. לפיכך ראוי למי שרוצה לכון ארחותיו להתרחק מיישיבתן ומלדבר עמהן כדי שלא יתפס אדם ברשת רשעים וסכלותם.

אם ככה, למרות שמרים לא התכוונה לדבר רעה על משה אחיה, ולמרות כל גדולתה, באה התורה ומזהירה אותנו: "זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך!"

נשאלת השאלה - למה דוקא את מעשה מרים מזכירים!?

נצטוונו לזכור בכל יום:

א. {דברים כה, יז} זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. ב. {דברים ט, ז} זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר (חטא העגל). ג. {דברים כד, ט} זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים בדרך.

אומר הרמב"ן {פרשת כי תצא כה, יז} - "... וכן במעשה מרים נצטוונו להודיעו לבנינו ולספר בו לדורות ואע"פ שהיה ראוי גם להסתירו שלא לדבר בגנותן של צדיקים אבל צוה הכתוב להודיעו ולגלותו כדי שתהא

יתן הכהן על תנוך און המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית על דם האשם: {יח} והנותר בשמן אשר על כף הכהן יתן על ראש המטהר וכפר עליו הכהן לפני ה'.

משום עבירה שבן אדם עושה, לא מצאנו כזו טהרה.

אני רוצה לשאול שאלה נוספת:

הקב"ה ניזהר, שלא לגלות שם של חוטא. לדוגמה:

מי היה המגדף בפרשת אמור? התורה לא אומרת. מי היה המקושש? אומרת התורה {במדבר כז, א} ותקרבה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחגלה ומלכה ותרצה: {ב} ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: {ג} אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו: {ד} למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו.

התורה לא אומרת, אבל רש"י מביא מחלוקת חז"ל:

אומר רש"י - והוא לא היה וגו'. לפי שהיו באות לומר בחטאו מת, נזקקו לומר לא בחטא מתלוננים, ולא בעדת קרח שהצו על הקב"ה, אלא בחטאו לבדו מת, ולא החטיא את אחרים עמו (שם קיח: ספרי שם), רבי עקיבא אומר, מקושש עצים היה, ורבי שמעון אומר, מן המעפילים היה (שבת צו).

אלמלא בנותיו היו באות ומבקשות נחלה, אף אחד לא היה יודע מי היה המקושש.

נשאלת השאלה - למה התורה לא מפרסמת את שמותיהם?

כי הקב"ה מעלים את שמות החוטאים, אין ענין לדון בהם. אחת חטאה, ופרסמה הכתוב:

אומרים חז"ל {ויקרא רבה, פרשה לג, אות ה} - רב הונא אמר בשם בר קפרא בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים ... ולא נמצא אחד מהם פרוץ בערוה, תדע לך שהיה כן אחת היתה ופרסמה הכתוב, שנאמר {ויקרא כד, יא}: ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן, שלמית, דאמר רבי לוי זהות פטטא בשלמא, שלם לך שלם לכוון. בת דברי, אמר רבי יצחק שהביאה דבר על בנה. למטה דן, גנאי לאמו, גנאי לו, גנאי למשפחתו, גנאי לשבטו שיצא ממנו.

דבר נוסף, יהושע יוצא למלחמה על העי.

אומר הנביא {יהושע ז, ה} ויכו מהם אנשי העי כשלשים וששה איש וירדפום לפני השער עד השברים ויכום במורד וימס לבב העם ויהי למים: {ו} ויקרע יהושע שמלתיו ויפל על פניו ארצה לפני ארון ה' עד הערב הוא וזקני ישראל ויעלו עפר על ראשם: {ז} ויאמר יהושע אהה אדני ה' למה העברת העביר את העם הזה את הירדן לתת אתנו ביד האמרי להאבידנו ולו הואלנו ונשב בעבר הירדן על מה באה עלינו הצרה הזאת!?

אומרת הגמרא {מסכת סנהדרין מג, ב} - בשעה שאמר הקב"ה ליהושע {יהושע ז-יא} חטא ישראל אמר לפניו רבש"ע מי חטא אמר ליה וכי דילטור אני?! לך הפל גורלות.

דבר נוסף, התורה לא מגלה מה היה עץ הדעת. באים חז"ל ומגלים לנו:

אומרת הגמרא {מסכת ברכות מ, א} - דתניא אילן שאכל ממנו אדם הראשון רבי מאיר אומר גפן היה שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין שנאמר {בראשית ט-כא} וישת מן היין וישכר רבי נחמיה אומר תאנה היתה שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו שנאמר {בראשית ג-ז} ויתפרו עלה תאנה ר"י אומר חטה היתה שאין התינוק יודע לקרות אבא ואמא עד שיטעום טעם דגן.

מביא המדרש דעה נוספת {בראשית רבה, פרשה טו, אות ז} - רבי אבא דעכו אמר אתרוג היה, הדא הוא דכתיב {בראשית ג, ו}: ותרא האשה כי טוב העץ וגו', אמרת צא וראה איזהו אילן שעצו נאכל כפריו, ואין אתה מוצא אלא אתרוג.

אומרת התורה {צו ו, יח} במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת.

אזהרת לשון הרע שומה בפיהם מפני שהוא חטא גדול וגורם רעות רבות ובני אדם נכשלים בו תמיד כמו שאמרו (ב"ב קסה) והכל באבק לשון הרע".

כולנו יודעים עד כמה הקב"ה ניזהר שלא לבזות אנשים.

כותב רבינו יונה {שערי תשובה שער ג, קי"ב} - צער הכלימה מר ממות.

אומר ר' יוחנן בן זכאי - תגיד, אתה יודע למה בן אדם שגנב שיה וטבח ומכר, משלם פי ארבעה, ואדם שגנב שור וטבח ומכר, משלם פי חמישה? כי הוא התבזה!

אי אפשר לקחת שור על הכתפיים, אלא קושרים לו חבל והוא רץ אחריו. אבל את השה, סוחבים על הכתפיים ורצים.

היות והוא סחב את השה על הכתפיים, וכידוע השה לא מריח הכי טוב שבעולם, והוא גם קצת מלכלך, לכן מגיע לו הקלה בעונש של 20%.

"למה, מה קרה???"

אומר ר' יוחנן בן זכאי - "כי הוא התבזה!"

נשאלת השאלה - הגנב התבזה?!

יושב שופט בבית משפט ושואל את הנאשם "תגיד, אתה נכנסת לדירה של הזקנה???"

"כן".

"הרדמת אותה???"

"כן".

"גנבת לה את הארנק???"

"כן".

"אתה יודע שעל עבירה כזאת זה שנתים מאסר???"

"כן".

"מה יש לך להגיד להגנתך?"

"אדוני השופט, כשירדתי מהסולם נקרעו לי המכנסים ... ☺"

"אז מה אתה רוצה?"

"הקלה של 20% בעונש".

"למה?"

"אתה יודע איזה ביזיון זה שנקרעים לך המכנסים באמצע העבודה? כל השוטרים צחקו עלי!" ☺

אם ככה, ראינו עד כמה הקב"ה נזהר שלא לבזות בן אדם. ואם הבן אדם ביזה את עצמו, הוא מקבל 20% הקלה בעונש - במקום תשלומי חמישה, תשלומי ארבעה.

אם הקב"ה כ"כ נזהר שהאדם לא יתבזה, בואו נראה מה הוא עושה למצורע:

אדם קם בבוקר, ורואה שיש לו נגע בבית. מה עושים?

תופס את הילד שלו: "צחי! תקפוץ רגע למשפ' כהן ממול, תגיד לו שיכנס אצלי רגע, נראה מה זה הדבר הזה".

הילד מגיע לכהן... "הרב כהן, אבא שלח אותי אלייך, יש אצלנו משהו בבית, תוכל לבוא לראות אם זה צרעת או לא?"

אמר לו הכהן: "תגיד לאבא שאני לא יכל לקבל הודעות, שיבוא הוא".

למה דוקא הוא צריך לבוא?!

כי אומרת התורה {ויקרא יד, לה} ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית.

אומרים חז"ל בפסיקתא - והיה אומר לו הכהן דברי כבושים: בני, אין הנגעים באים אלא על לשון הרע, שכן מצינו במרים שלא נענשה אלא על לשון הרע, שנאמר: "השמר בנגע הצרעת".

אומרים חז"ל {תוספתא} - בני, צא ופשפש בעצמך וחזור בך.

שואל המאור שבתורה - מה זה משנה מי יבוא, הרי גם ככה הכהן בא אליו?!

לכאורה, התשובה פשוטה - אינו דומה תוכחה לאדם בביתו, לתוכחה מחוץ לביתו. בביתו של הכהן, הכהן מרגיש בנח להשמיע לו דברי תוכחה.

הוא עובר צרעת הבית, צרעת הגוף, הוא מגיע כבר לצרעת, שהוא צריך לצאת מחוץ למחנה.

אומרים חז"ל במדרש - הוא יושב שבעה ימים, מחוץ למחנה. אסור לו לדבר עם אף אחד מחוץ למחנה. יושבים שם חמישה מצורעים, לאף אחד אסור להחליף מילים **בדד יושב מחוץ למחנה אף אחד לא מדבר איתו!**

אסור לו לדבר, לפי המדרש, גם אסור לו ללמוד. אומר לו הקב"ה - אני לא רוצה לשמוע ממך מילה אחת בלימוד, ואל תיקח איתך שום דבר!

למה אסור לו לדבר?

פשוט מאוד - (תהילים נ, טז) **ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך - שתוק! לא רוצה את התורה שלך!**

אומר המדרש {ויקרא רבה, פרשה טז, אות ד} - זאת תהיה תורת המצרע, הדא הוא דכתיב (תהלים נ, טז): **ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך, בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, אמרו ליה שמא בסדרי מרכבה אתה עוסק, אמר להן לאו, אלא מחריז דברי תורה לנביאים, ונביאים לכתובים, ודברי תורה שמחין כיום נתינתן בסיני, עקר נתינתן באש נתנו, הדא הוא דכתיב (דברים ד, יא): וההר בער באש.**

נשאלת השאלה - מה קשור המדרש הזה לפרשת מצורע?!

אומר הרד"ל - רצה המדרש לומר לך, שאפילו אדם שלומד תורה ויורדת אש מן השמים מרוב החביבות שיש ללימוד התורה שלו, בכל זאת, ברגע שהוא מדבר לשון הרע, אומר הקב"ה: "אני לא רוצה לשמוע ממנו אף מילה!"

נשאלת השאלה - מה יעשה המצרע במשך שבוע? יתפלל?!

גם להתפלל אסור לו!

הוא יושב מחוץ למחנה במשך שבוע ימים, בלי להוציא מילה! שבוע שלם הוא לא עושה כלום!

נשאלת השאלה - מה הוא כן עושה במשך שבוע???

לומד את כל ה'דפי זהב' בע"פ - את כל מספרי הטלפון של מש' כהן ☺

הוא עומד על הגדר, ומחפש אנשים שעוברים: "הלו, תתפלל עליי 'דוד בן שרה'!!!"

נשאלת השאלה - למה הוא צריך לחפש אנשים שיתפללו עליו, שיתפלל על עצמו?!

אומר הזוהר הקדוש {פרשת מצורע נג, ע"א} - הוא לא יכל להתפלל על עצמו. למה? מאן דאית ליה לישנא בישא צלותיה לא עאלת קמי קודשא בריך הוא דהא אתער עליה רוחא מסאבא כל המדבר לשון הרע, תפילותיו לא עולות למעלה. כיון דאהדר בתשובה וקביל עליה תשובה, מה כתיב, ביום טהרתו והובא אל הכהן וגו'.

אומרים המפרשים - עכשיו תבין טוב מאוד, למה משה רבינו מתפלל על מרים "אל נא רפא נא לה", ולמה מרים לא מתפללת על עצמה "אל נא רפא נא לי"?! כי היא דיברה לשון הרע, ומי שמדבר לשון הרע, תפילותיו לא מתקבלות!

עומד המצרע וצועק: "תתפלל עלי בבקשה!!!", שנאמר {ויקרא יג, מה} וטמא טמא יקרא. זה הדבר היחיד שהוא יכל לעשות.

נותנים לו שבוע שלם להיות עם עצמו. "אתה חכם גדול לגלות קלונם של אחרים! תשב עכשיו שבוע שלם בבדידות, ותעשה חשבון נפש עם עצמך".

האדם הזה ברוך ה' עשה תשובה. ישב ובכה שבוע ... התייבש לו כבר שק הדמעות מרוב בכי, וברוך ה' נעלמה הצרעת.

אומר לו הכהן: "נתחיל עכשיו תהליך טהרה – תביא שתי ציפורים, עץ ארז ואזב ושני תולעת ..."

לאחר הבאת הקרבנות, עושים אותו קרח אפס-אפס!

רבתי, אתם יודעים מה זה קרח 'אפס-אפס'? אתם יודעים מה זה אדם שהיה לו זקן במשך שלושים שנה, ועכשיו הוא צריך להוריד הכל? לא משאירים לו אפילו שיערה אחת, אפילו גבות אין לו!!!

איזה ביזיון עובר אדם כזה, בכניסה לבית הכנסת! כל העיניים מופנות אליו!

נשאלת השאלה – אם הקב"ה כ"כ ניזהר שלא לבזות גנב, למה מספר לשון הרע מקבל כאלו ביזיונות???

בן אדם סיפר לשון הרע, היה שבוע בבידוד, לא למד תורה, למד את כל ה'דפי זהב', מה אתה רוצה ממנו?!

היה לי פעם חבר טוב, קראו לו שרגא גיברלטר שחלה בסרטן העור. הוא התחיל לקבל טיפולים, ולאחר כמה חודשים לא נותרה לו שום שיערה בראש.

יום אחד הלכתי לבקר אותו בבית החולים תל השומר. נכנסתי וראיתי אותו כשהוא יושב בבידוד.

אמר לי: "אתה יודע מה חשבת? סרטן זה כמו מצורע!"

שאלתי אותו: "למה אתה חושב ככה?"

"אני יושב עם עצמי וחושב, תראה מה זה, באתי אל הד"ר ואמרתי לו, אני רואה שיש לי כתם על היד, מה אתה אומר? אמר לי הד"ר: בוא נסמן את זה בעיגול, תבוא שבוע הבא ונראה אם זה גדל. אם זה גדל, אז זה גידול, ואם לא גדל, אז הכל בסדר". חזרתי לאחר עשרה ימים, והכתם גדל. אמר לי הרופא: בוא ניקח ביופסיה ותבוא בעוד שבועיים. מה אתה עושה שבועיים? 'יושב על גחלים'. אחרי שבועיים מצלצל הד"ר: תבוא זה סרטן. מה עושים? אתה נוסע לתל השומר, ושם ידונו איזה סוג של תערובת תחסל את הסרטן הזה. אתה מתחיל לקבל טיפולים כימיים, שבוע ועוד שבוע ועוד שבוע ... מערך החיסון יורד לאפס, ואז אתה נכנס לבידוד. כל מי שמגיע לבקר, צריך לשים מסכה, שלא להדביק אותי באיזה וירוס.

ככה בדיוק זה העונש של מספר לשון הרע - הוא מקבל צרעת, מגיע לכהן: "תבדוק את העור", הכהן אומר "טמא", יוצא מחוץ למחנה, מגלח את כל שערות גופו, וככה הוא חוזר בחזרה לחברה. זה לא אותו דבר!"

יושב מולי בן אדם ונותן לי תיאור חי, איך זה היה כשבית המקדש היה קיים. מי היה יכל לדבר לשון הרע?!

מביא הסבא מקלם בספרו {חכמה ומוסר, חלק ב', מאמר רס"ה} דבר נורא:

משל לאדם שישב ליד חדר ניתוח והציץ מבעד לחורים. הוא רואה רופא, שתי אחיות ופציינט ששוכב על המיטה.

איזה ניתוח זה כבר יכל להיות?! מקסימום הוצאת שקדים.

הבחור יושב חצי שעה, ורואה שלחדר הניתוח כבר באים שלשה רופאים ושלוש אחיות.

אומר לעצמו הבחור: "זה כבר לא שקדים ... זה נראה לי אגוזים" ©

לאחר שעה וחצי יוצא הפציינט ואחריו נכנס פציינט חדש.

הבחור מתחיל לראות שלחדר הניתוח ניכנס רופא נוסף ... לאחר כמה דקות עוד רופא, ואחריו עוד רופא ... עוד אחות ... ועוד אחות ... אחריהם מגיע אחד בריצה עם שני בלוני חמצן ומנות דם, אחריו מגיע אחד עם מכונת לב ריאה, אחריו מגיע אחד עם מכונת אקו לב ...

הוא שואל את אחד היושבים בחדר: "תגידי, אולי אתה יודע מה הולך פה?!"

"זה שום דבר, בטח עושים לו ניתוח להסרת פרונקל באף" ©

"בשביל פרונקל באף, מביאים חצי בית חולים?!"

הבחור כבר מתחיל להבין, שיש כאן משהו רציני.

אומר הסבא מקלם – אין חוטא בתורה, שעובר מה שמצורע עובר!

אדם חטא במזיד - לא הניח תפילין.

הוא עובד כל היום ביציקה על הגג, בא אליו מישהו ואומר לו: "משה, עוד חמש דקות שקיעה, לא הנחת תפילין היום!!!"

"עזוב אותי, תן לי לסיים את העבודה!"

"משה, תפילין! 5 דקות!"

"אין לי זמן ... מחר אני אשים שתים!" ☺

למחרת הוא קם ואומר לעצמו: "אני לא נורמלי, בשביל בטון ביטלתי מצות עשה מהתורה?!", עולה לירושלים ומביא קרבן עלה.

בא בן אדם, ומתגלח עם מכונת גילוח.

"תגידי, איזו מכונת גילוח זאת?"

"רמינגטון 500A"

"אתה יודע שזה תער מדאורייתא?!"

"עזוב אותי מדאורייתא, מגרד לי אני חייב את זה!!!"

"מגרד לך?! תעשה עם 'משעי'"

"לא יכל, הריח הורג אותי".

"אתה חושב שהריח של הגיהנום יותר טוב?! כדאי שתתרגל בקצב הזה".

בכל זאת הוא התגלח. מה הוא מביא לכפרתו?

לוקחים אותו לבית הדין לקבל ל"ט מלקות.

שואל הסבא מקלם – ראית עוד אדם שעובר תהליך כמו המצורע??!

הבית הלך, הבגד הלך, הגוף הלך, הוא עובר מחוץ למחנה מושבו, לא קורא ולא לומד, חוזר עם קרחת, ומביא שלשה קרבנות!

אומר הסבא מקלם – אם אתה רואה שלחדר ניתוח מכניסים כ"כ הרבה מכשירים, תבין באיזה צרה נמצא המצורע. תבין מה חומרת העוון של לשון הרע!

אם אתה רואה שמכניסים לחדר הניתוח עגלה עם עשרים מנות דם, מכונת לב-ריאה, בלוני חמצן ואת כל הרופאים במחלקה, זה לא מחייב אותך להתעורר?!

אם אתה רואה שבאים כ"כ הרבה צרות, ואתה רואה כאלה סוגים של כפרה, מזה תבין לבד, עד כמה העוון הזה חמור!

אם ככה, נשאלת השאלה – מה מונח בעוון הזה של לשון הרע?

מביא הגאון מוילנה {קול אליהו} דברי גמרא:

אומרת הגמרא {מסכת שבת קנה, ב} - אמר רב פפא לית דעניא מכלבא אין עני יותר מהכלב ולית דעתיר מחזירא ואין עשיר יותר מהחזיר.

אומר רש"י – לית דעתיר מחזירא. שכל מאכל ראוי לו ומוצא לאכול ואף מאכילין לו הרבה.

לעומת הכלב שהוא עני, אומר שם רש"י, שבכל מקום שהוא מגיע מגרשים אותו*.

* זה היה פעם. היום השתנו הדברים. היום יש את 'תנו לחיות לחיות', ששומרים יותר טוב על החיות מאשר על הילדים. אם הבעלים שלהם יצאו לחופש, משאירים אותם בבית מלון חמש כוכבים, עם מספרה, וטרינר. ממש גן-עדן ©

נשאלת השאלה – מה רצה רב פפא לומר לנו בזה?

אומר הגאון מוילנה דבר נורא – תרי"ג מצוות ניתנו מסיני. ישנן עבירות שכולם נזהרים מהם פחד מוות, וישנן עבירות שהם לאווים בתורה, ואנשים מזלזלים בהם.

משל למה הדבר דומה:

יבואו לבן-אדם, ויאמרו לו: "תשמע, יש לי שידוך בשבילך. משפחה טובה ברוך ה', האבא מסור T, האמא חרדית ב - 100%. הבן סוכריה של בחור. ישנה בעיה אחת - האבא אמנם שומר שבת והולך לבית הכנסת בכל יום, אבל בשבת, הוא חייב לאכול חזיר!" 😊

"חזיר!?!?"

"כן, הוא חובב חזיר"

"תגיד לי, אתה נורמלי?! אני ישתדך עם אחד שאוכל חזיר!?!?"

כן, מה אכפת לך? הוא נותן דירה!"

"אתה נורמלי?! הבת שלי תגור ברחוב ולא תתחתן איתו!"

"מה אכפת לך?!"

"בשום פנים ואופן לא!"

יבוא אליך מישהו נוסף ויציע לך שידוך אחר: "תשמע בחור נהדר, מתפלל שלוש תפילות ביום, קובע עיתים לתורה, עושה חסד לאלפים, באמת משהו משהו! יש לו רק בעיה אחת - בשבת בצהריים, הוא תופס 'קרבן' ומפשיט לו את העור - בוחר בן אדם מבית הכנסת, ומתחיל לדון עליו - מי הוא, מה הוא, כמה הוא מרוויח וכו'. תגיד, אתה תחתן את הבת שלך עם בחור כזה?!"

"נראה לי שכן ..."

אומר הגאון - לזה התכוון רב פפא "לית דעניא מכלבא ולית דעתי מחזירא":

אדם שאוכל חזיר, אף אחד לא מוכן להשתדך איתו. אבל מספר לשון הרע, אין לזה בעיה בכלל.

נשאלת השאלה - למה זה ככה?

אומר ר' נפתלי מאמסטרדם - התברר לך על אדם מסוים, שהוא התחתן עם מישהי נוספת, חוץ מאשתו. מה תאמר עליו?! מישהו יהיה מוכן להשתדך עם אחד כזה?

"לא!"

"למה?"

"הוא עבר על חרם דרבינו גרשום."

אומר ר' נפתלי מאמסטרדם - יתכן שהחרם של רבינו גרשום לא רלוונטי, כי החרם הזה תופס רק לאלף שנים.

מתי יסכימו להתחתן איתו?! כשהוא יביא מכתב היתר מהרבנים.

אומר ר' נפתלי מאמסטרדם - החרם הזה הוא של רבינו גרשום. הלאו של לשון הרע הוא מדאורייתא, זה הקב"ה צוה. איך אתה מפקד מחרם דרבינו גרשום ולא מפקד מלאו מדאורייתא?! למה זה כ"כ קל בעיניך?!

מהי התשובה לזה?

נשאלת השאלה - למה הגאון אומר את "לית דעניא מכלבא" על לשון הרע, ולא על משהו אחר?

אומר הגאון מוילנה - כי כתוב בגמרא {מסכת פסחים ק"ח, א} - ואמר רב ששת משום ר"א בן עזריה כל המספר לשון הרע וכל המקבל לשון הרע וכל המעיד עדות שקר בחבירו ראוי להשליכו לכלבים שנאמר {שמות כ"ב} לכלב תשליכו אותו.

נשאלת השאלה - למה דוקא לכלבים?

כי לשון הרע וכלב, הולך ביחד. למה זה הולך ביחד?

כי זה מתקשר לפסח. במה זה קשור לפסח?

אומרת התורה {פרשת בא י"א} ז' ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו.

אומר המדרש {ילקוט שמעוני, פרשת וישב, ס' קמ"א} - {בראשית לו, יח} ויראו אתו מרחק ובטרם יקרב אליהם ויתנכלו אתו להמיתו אמרו שמעון ולוי נשסה בו את הכלבים.

נשאלת השאלה - למה לשלוח עליו כלבים?

כתוב במפרשים - {לו, ב} ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם - יוסף דיבר לשון הרע, ולכן שולחים עליו את הכלבים, כי כל המספר לשון הרע, ראוי להשליכו לכלבים.

כתב הילקוט שמעוני {פרשת בא, ס' קפ"ז} - רבי ישעיה, תלמידו של ר' חנינא בן דוסא, היה מתענה שמונים וחמש תעניות גימטריא 'פה', כדי שיגלה לו הקב"ה סוד - . אמר: מפני מה זכו כלבים שכתוב בהם והכלבים עזי נפש, יזכו לומר שירה זו 'בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושונו. נענה אותו מלאך מן השמים ואמר: ישעיה, עד מתי אתה מתענה על אותו דבר, גזירה היא מלפני הקב"ה, מיום שגילה סודו לחבקוק הנביא, לא גלה דבר זה לשום בריה שבעולם, אלא בשביל שאתה תלמידו של חכם גדול, לכך זקקו לי מן השמים ושלונו אליך ואמר, כלבים כתיב בהן: "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו" ולא עוד אלא שזכו לעבד עורות מצואתן, לכתוב בהן ספר תורה תפלין ומזוזות על כן זכו לומר שירה. ולענין שאלה ששאלת חזור לאחוריק, ואל תוסף בדבר הזה עוד כמו שכתוב "שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו".

למה זכו לזה הכלבים?! כי ישבו לילה אחד בשקט. לילה אחד!

אומרים לבן אדם - אתה מספר לשון הרע? הכלב הזה, אין לו יצר הרע ויצר הטוב. הוא לא מכיר חכמות, אם הקב"ה אומר לו לשתוק, אז הוא שותק! למה אתה, שאומרים לך לשתוק, אתה לא שותק???

אם ככה מובנים דברי הגמרא {מסכת פסחים ק"ב, א} שאדם המדבר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים. למה?! כי הכלב יותר טוב ממך, הוא לפחות סוגר את הפה!

כתב האר"י הקדוש - אדם המספר לשון הרע, חוזר לעולם בתור כלב.

אני חושב, שלא הכוונה לאדם שפעם אחת דיבר לשון הרע, אלא לאדם שהולך רכיל בכל מקום.

נשאלת השאלה - מה פתאום הוא חוזר בתור כלב?

האר"י הקדוש לא כותב, אבל החיד"א כותב.

אומרת התורה {מטות לב, מב} ונבח הלך וילכד את קנת ואת בנתיה ויקרא לה נבח בשמו.

אומר החיד"א - ויקרא אם אדם קורא לה=לשון הרע, הוא חוזר בחזרה בתור נבח - כלב.

כולנו יודעים למה ירדנו למצרים - ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם - בגלל לשון הרע.

נקרא בע"ה בהגדה של פסח: "וירד מצרימה. אנוס על פי הדבור" - ירדנו למצרים, כדי לתקן את חטאי הדיבור.

פרעה נקרא בפי חז"ל בשם 'כלב'.

נשאלת השאלה - איפה מצינו שקוראים לפרעה 'כלב'?

ב - "חד גדיא":

"חד גדיא ואתא כלבא פרעה ונשך לשונרא החתול, אלו שבטי-יה שירדו למצרים כתוצאה מהקנאה ביוסף".

אם ככה, למה נקרא פרעה בשם 'כלב'?

הכלבים אוהבים ללקק דם, כך אומר הנביא {מ"א כא, יט} אשר לקקו הכלבים את דם נבות ילקו הכלבים את דמך גם אתה. מכאן, שהכלבים אוהבים ללקק דם.

נשאלת השאלה - מה פרעה קשור לדם?!

אומרים חז"ל {שמות רבה, פרשה א, אות לד} - {ישעיה ו, א}: בשנת מות המלך עזיהו, ויאנחו בני ישראל, למה נתאנחו, לפי שאמרו חרטמי מצרים לפרעה אין לך רפואה מהצרעת אם לא נשחט מקטני ישראל מאה וחמשים בערב ומאה וחמשים בבקר, ורחץ בדמיהם שתי פעמים ביום כיון ששמעו ישראל גזרה קשה, התחילו מתאנחים וקוננים.

אם ככה, ירדנו למצרים, לפרעה, שנמשל לכלב, כי היינו פגומים בחטאי הלשון, וכל המדבר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים.

רבינו יונה בספרו {שערי תשובה}, מסביר מדוע בני האדם מזלזלים בעוון לשון הרע.

אחת הסיבות לזלזול, כותב רבינו יונה, היא משום שאנחנו לא רואים את העוון הזה.

"מה בסכ"ה אמרתי?! הרגתי אותו?! לא. הוצאתי לו אוויר מהגלגלים?! לא. נתתי לו מכה עם מבוטה?! לא... רק אמרתי עליו כמה דברים..."

אתה יודע איזו משמעות יש לדיבור שלך??? אתה יודע כמה משמעות יש לכל מילה שאתה מוציא מהפה???

אדם אחד רוצה לברר שידוך למישהו :

"תגיד, מה אתה אומר על הבן של דוד?"

"הבן של דוד מוצלח ביותר. אבל אני מציע לך שתברר... הוא לוקח כדורים."

ברגע זה ניגמר השידוך. מצלצל לשדכן : "תבטל!"

"למה, מה קרה?!"

"לא רלוונטי, תבטל!"

לאחר תקופה, מגיע בחור נוסף לברר על הבן של דוד :

"תגיד, מה אתה אומר הבן של דוד???"

"הבן של דוד? הוא בסדר ... אבל אתה יודע, הוא לוקח כדורים"

פעם נוספת שבוטל השידוך.

אם הוא היה שואל "איזה כדורים הבן של דוד לוקח?", היו אומרים לו שהוא לוקח ויטמינים נגד הצטננות, שלש פעמיים ביום ויטמין C.

אבל לא אמרו לו את זה ... "לוקח כדורים" - ניגמר הסיפור.

אומרת התורה {בראשית מט, ה} כי באפס הרגו איש - עם האף אפשר להרוג.

אומר רבינו יונה - האדם שחטא, לא מרגיש אפילו שהוא חטא.

"מה עשיתי?! נתתי לו מכה?! שברתי לו יד?! שברתי לו רגל?! בסכ"ה אני לא רוצה אותו בתור משודך שלי. מה כבר עשיתי?!"

אומר רבינו יונה - החטא הזה כמעט ולא ניתן לכפרה.

אדם שסיפר לשון הרע, צריך ללכת לבקש סליחה מכ"כ הרבה אנשים שניזונו מהלשון הרע הזה, שכמעט ולא אפשרי לעשות את זה!

לכן, היות והבן אדם לא חש במשמעות המילים שיוצאים מפיו, לכן הוא מזלזל בזה.

כותב ר' חיים פרידלנדר - ביהדות זה בדיוק להיפך. ככל שהחושים דקים יותר, כך העוון חמור יותר.

בן אדם יודע להרגיש דבר, לפי חוש המישוש שלו - הרבצתי ... נתתי אגרוף ... הוצאתי אוויר ... הוא מרגיש שהוא עשה משהו. אבל כשבן אדם לא עושה פעולות מעשיות, הוא לא מרגיש שהוא עשה משהו.

"מה בסכ"ה עשיתי?! שמעתי?!"

את השמיעה אי אפשר למשוש.

דיבור?! "בסכ"ה קצת רוח"

אומר הנביא {עמוס ד, יג} יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו ! אפילו שיחה שבין איש לאשתו, דנים את האדם בשמים!

אומרת הגמרא {מסכת חגיגה ג, א} - והא הנהו תרי אלמי דהוו בשבכותיה דרבי והיו שני אילמים בשכנותו של רבי, והיו בני בריתיה בני בתו דרבי יוחנן בן גודגדא ואמרי לה בני אחתיה דרבי יוחנן דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא בכל פעם שהיה רבי נכנס לבית המדרש הוה עיילי ויתבי קמיהו והיו נכנסים ויושבים לפניו ומניידי ברישייהו ומרחשין שפותיהו והיו מנענעים בראשם והיו שפתותיהם רוחשות ובעי רבי רחמי עלייהו ואיתסו וביקש רבי רחמים עליהם ונתרפאו ואשתכח דהוה גמירי ונמצא שהיו יודעים הלכתא משניות

וספרא הברייתות שעל חומש ויקרא וספרי הברייתות שעל חומשים במדבר דברים וכולה הש"ס ומוכח שהאילים יכל ללמוד.

מסופר על ר' מאיר שפירא מלובלין, שהגיע להתרים אנשים בניו-יורק. נתנו לו לדבר בערב שבת, הזמן שנחשב לטוב ביותר, כל הבית כנסת מלא עד אפס מקום. אנגלית הוא לא ידע, ועברית הם לא ידעו, אז השפה היחידה שהוא יכל לדבר איתם זה באידיש.

הרב התחיל לדבר. בקדמת בית הכנסת, ישב ילד בן 9 ובמהלך כל הדרשה הנהן בראשו. לאחר שסיים הרב את הדרשה, הוא ניגש לילד ושאל אותו: "תגיד, אתה מבין אידיש?"

אמר לו הילד: "לא."

"הבנת על מה דיברתי בדרשה?"

"כן, אתה רוצה כסף?"

אמר לו ר' מאיר שפירא: "נראה לי שאתה היחיד שהבנת אותי פה."

☺

יושבים שני הבחורים ומנענעים בראשם. היו אילמים, עד שהקב"ה פתח להם את הפה, ואז התברר למפרע, שהם הבינו את הכל.

שואל הבן יהודע - מי היו שני האילמים שהתפקחו?

ואומר - הם היו אלדד ומידד.

איפה זה מופיע?

ב - והא הנהו תרי אלמי

אומר הבן יהודע - א"ל מ - אלדד. מ"י מ - מידד.

נשאלת השאלה - למה הם חזרו לעולם הזה?

בגלל ארבע מילים שאמרו, והיה אסור להם להגיד - "משה מת ויהושע מכניס". ארבע מילים!

לא לשון הרע, אלא נבואה שלא ניתנה להיאמר! חזרו לעולם אלמים, בגלל ארבע מילים!

ללמדך, "יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו" - תשמור על מילים שאתה מוציא מהפה: כל עמל האדם לפיהו!

ישנו משל כ"כ יפה, אם נוכל ללמוד ממנו והיה זה שכרנו :

מלך יוון הזמין לאירוח את מלך צרפת. מגיעה ארוחת הערב, מנה עיקרית - קישקה.

שואל מלך צרפת: "מה זה?! זה נראה כמו נחש ארסי..." ☺

"תאכל ... תאכל, אתה עוד תבקש עוד מנה. יש מזה בשפע, אל תפחד!"

הוא משתכנע לאכל ... "באמת טעים הדבר הזה! מה זה?"

"זה קישקה - מעיים של בהמה, שלתוכם דוחפים סולת, קמח, שמן, בצל ... מבשלים 12 שעות ויוצא מעדן!"

קורא מלך צרפת לטבח שלו: "בוא רגע, לך לטבח של המלך, וקח ממנו את המרשם למטען צינור הזה. בשבוע הבא יש לנו אורח מספרד, נגיש לו את זה בתור מנה עיקרית!"

נתן לו הטבח את המרשם והסביר לו שלב אחרי שלב איך להכין את זה.

הלך הטבח של מלך צרפת והכין את הקישקה לפי ההוראות. הכל היה נראה מעולה. בבוקר הגיע המלכים לארוחה ... והטבח מגיש את הקישקה.

שואל מלך ספרד: "מה זה?"

אומר לו המלך הצרפתי: "זה משהו שקיבלנו ממלך צרפת, משהו בונבוניירה. תטעם אתה תבקש עוד!"

מלך ספרד מכניס לפה חתיכה מהקישקה ... טפוווווו ☺

"מה קרה???"

"איזה גועל נפש. רצית להרעיל אותי?!"

"למה אתה אומר ככה?!"

"תטעם ותראה!"

מכניס לפה... טפוווווו... "איזה גועל נפש, תביאו מהר מים, חמצן... אין לי אוויר!!!"

קוראים מהר לטבח "תגיד, מה עשית?!"

"תאמינו לי, עשיתי בדיוק כמו שהטבח היווני לימד אותי. אחד לאחד!"

התקשר הטבח הצרפתי לטבח היווני: "הלו, אל תשאל כולם מקיאים פה מהקישקה!"

"עשית כמו שלימדתי אותך?!"

"אחד לאחד!"

אמר לו הטבח היווני: בוא תגיד לי מה שמת..."

"צלצלתי לבית המטבחיים, הזמנתי 12 מטר קישקה..."

"נו, ומה עשית עם הקישקה הזו?"

"איך שקיבלתי אותו מבית המטבחיים, מילאתי אותו..."

אמר לו הטבח היווני: "תגיד, אתה נורמלי! את כל מה שאכלה הפרה בשלושה חודשים האחרונים הגשת כקישקה?! צריך לנקות את זה קודם!"

לוקחים צינור מכבה אש ומכניסים בתוך הקישקה, כדי שכל הלכלוך יצא החוצה. אחרי זה שמים את הקישקה בחומץ למשך שעות כדי שיצא הריח, ורק אז מכניסים את הקישקה! קח אותו מהר לשטיפת קיבה לפני שהוא יקבל שפעת מקסיקו מזה". ©

כמה שזה נשמע מצחיק, אמר לי פעם ר' ראובן קרלנשטיין, שכך אנו נראים בשעה שאנו מבקשים מהקב"ה בקשות.

באים לקב"ה ומבקשים: "ריבונו של עולם, תציל אותי... תושיע אותי... שידוכים... פרנסה... בריאות".

אם לפני חמש דקות, הכנסת בפה הזה את כל הזבל של המדינה... אתה עומד בתפילת 18 ומבקש "ה', שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך" – "בבקשה ריבונו של עולם, תעזור לי לפתוח את הפה..."

אומר ר' יהונתן אייבשיץ – לפני חמש דקות לא סגרת את הפה, איך פתאום אתה מבקש שיפתחו לך אותו?! מלאכי השרת עומדים למעלה וצוחקים ממך! יותר טוב שתשתוק!

עם פה מטונף כזה, אתה בא לבקש ממני בקשות?! הטעם של הבקשות שלך, בדיוק כמו הטעם של הקישקה עם כל הזבל בפנים!

בא רב אחד לחפץ חיים ואמר לו: "רביה", אני עובר מעיר לעיר, מדבר על לשון הרע, נכנס באוזן אחת, יוצא בשניה. שום דבר לא עוזר!"

שאל אותו החפץ חיים: "תגיד, כמה זמן אתה מדבר על הנושא?"
"בערך שעה וחצי".

אמר לו החפץ חיים: "שעה וחצי האנשים שתקו?! מספיק, עשית את שלך!"

אומר הגאון מוילנה – בכל רגע שאדם סותם את פיו, זוכה לאור הגנוז, שאין מלאך ובריאה מסוגלים לעמוד בפניו!

שעה וחצי סגרו את הפה?! זה יכל להיות רק בדורו של החפץ חיים. בדור הזה, גם בשעה וחצי יש ארבע טלפונים. ☺

אם בן אדם יחשוב פעם אחת, לפני שהוא מתחיל לדבר לשון הרע... איך תבקש עם פה מלא אשפה?! למי תפנה?!

ניגשים לחג הפסח. אמרנו, שהגימטריא של חודש 'ניסן', היא פעמיים 'פה'. העבודה של חג הפסח, היא כולה בפה:

ב - ושת נאכל מצות, ומרור ונשתה ארבע כוסות. ב - קנה, נספר את סיפור יציאת מצרים.

פה-סח, זה הפה שסח תהילות ה'.

שואל הבן איש-חי – הבן שואל: "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות שבכל הלילות אנו מטבילים פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים?"

נשאלת השאלה – את מה מטבילים פעמיים?

פעם אחת לוקחים כרפס, ומטבילים אותו במי מלח. ובפעם השניה, לוקחים עלי חסה (מרור) ומטבילים אותם בתוך החרוסת.

נשאלת השאלה – למה?

כולנו יודעים – כדי שהתינוקות ישאלו.

אומר הבן איש-חי – זה הרבה יותר עמוק:

מתחילים בכרפס ומטבילים אותו במי מלח – זו הירידה למצרים. לוקחים מרור, ומטבילים בחרוסת – זו כבר יציאת מצרים.

למה?

אומר הבן איש-חי – הירידה למצרים, התחילה בגלל לשון הרע, שנאמר {בראשית לז, ב} ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם.

אומרים רבותינו - כרפס, ראשי תיבות – כלל ראשון פה סגור.

מתחילים לספר ביציאת מצרים, על שהכל התחיל במכירת יוסף. הורידו ממנו את כתונת הפסים והטבילו אותה בדם, כנגד זה, אנחנו מביאים כרפס ומטבילים אותו בתוך מי מלח, כנגד הדמעות שהורידו כולם על מכירת יוסף!

יצאנו ממצרים לאחר 210 שנים... ומה היתה הסיימת בלילה האחרון של מצרים?!

{שמות יב, כב} ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף.

נשאלת השאלה – למה מסתיימת יציאת מצרים דוקא בפסוק הזה?

אגדת אזוב מסמלת את השפל ברך, את העניו. כשכולם אגודים ומחוברים, זה התיקון שלנו.

ירדנו למצרים בגלל חטאי הלשון, וכמו שכתוב "ואתא שונרא ואכלה לגדיא" – באו השבטים, ו'אכלו את יוסף.

ושם במצרים, אצל הכלב שנקרא פרעה, תיקנו את חטאי הלשון.

אומרים חז"ל {ילקוט שמעוני, פינחס, ס' תשע"ג} – אמר רב הונא בשם בר קפרא, בזכות ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שנו את שמם, ראובן ושמעון נחתין, ראובן ושמעון סלקין כלומר ירדו ועלו ממצרים באותם שמות. שלא שנו את לשונם, שנאמר {בראשית מה, יב} כי פי המדבר אליכם ובלשון הקודש היה מדבר. ושלא היה בהן לשון הרע, שנאמר {שמות יא, ב} דבר נא באזני העם וישאלו וגו'. אתה מוצא שהדבר היה מופקד אצלן שנים עשר חדש ולא נמצא אחד מהן שהלשין על חברו. ועל שלא היה בהן פרוץ בערוה. תדע לך, שהרי בת אחת היתה ופרסמה הכתוב, דכתיב {ויקרא כד, יא} ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן.

(ברוך שאמר)

"ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם" (יד, לד)

בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותץ הבית ומוצאן (רש"י)

לכל אדם - אומר רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל נגזרה מנת היסורים שעליו לעבור בימי חייו.

הקושי האדם מתלונן ואומר: "נמאס כבר, למה דוקא אני...", אומר הקב"ה: אין בעיה, הצרות יפסקו, אך את המטמון לא תקבל. אינך ראוי לו!

כשנראה לאדם נגע בביתו, בעצם הקב"ה מנסה אותו בנסיון אחר נסיון: בתחילה - לשהות מחוץ לבית שבוע שלם. לאחר מכן עליו לשבור כמה אבנים מקירות הבית, עד שנאלץ להרוס את הבית עד היסוד! אם באמצע התהליך אדם מתלונן ובא בטרוניות על רוע מזלו. די, נמאס לו! - אומר הקב"ה: אין בעיה, הכהן יטהר את הנגע.

אם אדם עומד בכל הנסיונות, מביט על הדברים במבט הנכון ומקבל דין שמים באהבה ובהכנעה - בסופו של דבר יזכה במטמון כשכר על צדקותו. איננו יכולים לברוח מן הנסיונות, כי לשם כך באנו לעולם הזה - לעמוד בנסיונות. מה שכן יכולים אנו לעשות, הוא לשנות את נקודת המבט שלנו, לבוא עם כלים אחרים לחיים. להחליט: ודאי שכל מעשי הקב"ה הם לטובתי, רק שאני אינני מבין זאת. אם כך נעשה - ודאי נגלה מטמונים על כל צעד ושעל.

כשאדם מאמין באמת, ורואה את הדברים הקשים בעין נכונה לפי השקפת התורה, כפי שהקב"ה רוצה שנראה את הדברים - בסופו של דבר הכל הופך להיות מטמון.

אברהם אבינו עמד בתשעה נסיונות קשים מנשוא, ולקראת הנסיון העשירי מבקש ממנו הקב"ה (בראשית כב, ב): "קח נא" אנא ממך עמוד גם בנסיון זה - ולאחר שעמד בו אומר לו הקב"ה: "עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה..." זוהי הסיבה לנגע שביקר בבית, כשאדם מבחין בנגע כזה, ועל אף שקשה לו עם כך הוא אינו מתלונן - הוא זוכה לאוצרות.

זוהי, אפוא, מטרתם של הנסיונות הבאים עלינו: לגלות את האוצרות, לתת לנו ולהעניק לנו בכפל כפליים!

שמעתי דבר נפלא: כשלוקחים תמונת 'גובלן' [תמונה העשויה מרקמת חוטים] ומביטים על צידה האחורי, שטחים נרחבים ממנה נראים חלקים, כמעט ללא קשרים, כי אלו השמים שצבעם כחול בלבד, אין שם גוון או שילוב כלשהו של צבעים. ובאמת, בצד הקדמי, זה החלק ה'משעמם' של התמונה. לא כאן מתגלה יפיה המיוחד. ישנם, לעומת זאת חלקים בתמונה שהחליפו חוט מידי כמה תפירות, והדבר גרם שהצד האחורי באותו אזור מלא קשרים, וחוטים רבים מסובכים אחד בשני - בוקה ומבולקלה! אך כשהופכים את הגובלן רואים שדוקא בחלק זה מתגלה יופי מיוחד, מרהיב עין, פרטי פרטים המהווים את עיקרה של התמונה!

כאשר מביטים על החיים מנקודת מבט נכונה ואמיתית, מבינים שהחלקים הנראים יותר קשים ויותר מסובכים - דוקא הם החלקים היפים של החיים, נראה לנו שישנם 'קשרים' וקשיים, אך לאמיתו של דבר הקב"ה מכין לנו מטמון, ולואי ונהיה ראויים לזכות בו!

(להגיד)

בדרך הדרוש

כבודו אין כבודו מחול ופריך הגמרא הא כתיב וה' הולך לפניו וגו' ותירץ דהתם כולי עלמא דיליה הכא התורה לאו דיליה הוא ופריך הגמרא הא כתיב ובתורתו יהגה ומשני דלאחר שעסק ויהגה בה הוא תורתו עד כאן. והשתא מבואר כי באמת התשובה הראויה הוא שישפיל את עצמו. אך אם תלמיד חכם הוא אם כן אי אפשר לו להשפיל לעצמו דהא אין כבודו מחול כנוצר לעיל על כן אמר יעסוק בתורה ויהגה בה ויהיה התורה דיליה ויוכל לבוא לתשובת המשקל שישפיל את עצמו. נמצא דנותן תשובה אחת לתלמיד חכם ולשאר כל אדם:

שמשפיל את עצמו כך תהא המצורע כלומר כך ינהוג את עצמו המצורע שיהא נכנע ומושפל:

(תלמידו במשנת דר"א. עטרת שלמה על התורה):

במסכת ערכין דף ט"ו ע"ב מאי תקנתו של מספרי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה וכו' ואם עם הארץ הוא ישפיל את עצמו וכו' עד כאן לשון הגמרא. והנה לכאורה קשה הא מוכרח להיות התשובה הראויה לפי ספרי המוסר תשובת המשקל ומה זה שנתן לתלמיד חכם תשובה אחרת ולשאר כל אדם תשובה אחרת.

ויש לומר דבאמת נותן תשובה אחת לתלמיד חכם ולשאר כל אדם. דהנה איתא בגמרא רב שמחל על

אין אחד שנמלט מהם. יתכנו לפעמים תקופות בחיים שאדם אינו סובל, אך אין מציאות כזו שאדם יחיה את כל חייו בשלוה, ללא יסורים. השאלה היא רק: כיצד מקבל האדם את היסורים הבאים עליו, מה תגובתו, וגם כאן, הכל תלוי בנקודת המבט!

הנה כאן, בפרשת נגעי בתים: חז"ל מגלים לנו, שלפעמים חפץ הקב"ה לזכות אדם במטמון, ולשם כך מביא בקירות ביתו נגע צרעת. הוא מזעיק את הכהן, והכהן שולח להודיע לו: לפני שאגיע לביתך, עליך להוציא את כל רכושך מהבית, שלא יטמא במידה ויתברר שאכן צרעת הבתים היא זו. "אוי ואבוי" - חושב האיש - "להוציא הכל מהבית זו עבודה קשה! אבל טוב, אם הכהן אמר - אני מקבל".

מגיע הכהן, בודק את הנגע, ומודיע כי יש להסגיר את הבית. כלומר, בימים הקרובים אסור להתגורר בו! בלית ברירה, עוזב מיודעינו עם כל צאצאיו את ביתו, והולך להתאכסן אצל קרובים או בבית מלון.

בסופו של דבר מתברר שאכן נגע צרעת הוא ויש להרוס את כל הבית עד היסוד. הורסים את הבית ואז מתגלה המטמון שהטמינו בו האמוריים.

שואל הנאות דשא: אם הקב"ה רוצה לתת לאדם מטמון, וכי אין בידו דרך יותר טובה לעשות זאת [כגון: זכיה בהגדלת מפעל הפיס וכדומה]? מדוע לשם כך צריכים לשבור את הבית ולעבור את כל העינוי והסבל הכרוך בגלות מחוץ לבית?

כעין זה מצינו בירושלמי (הוריות ג' ד) מעשה באבא יודן שהיה עשיר גדול ויחד עם זאת נדיב ובעל צדקה גדול, עד שיום אחד הוא ירד מנכסיו. עד כדי כך, דגבאי הצדקה לא רצו לקבל ממנו כסף, וכשהסתובבו בעיר לאסוף תרומות דלגו על ביתו כדי שלא לביישו. אבל אבא יודן לא ויתר. הוא רדף אחריהם, וכשהשיגם אמר להם: "משביע אני אתכם שתאמרו לי עבור איזו מטרה אוספים אתם כספי צדקה!"

"אמרו לו: 'לחתונת יתום ויתומה' בא אבא יודן הביתה ודן עם אשתו מה יוכלו לעזור בנידון. אמרה לו אשתו: 'הלא נותרה לנו שדה אחת. לך תמכור חצי מהשדה ואת תמורתה תן לגבאי הצדקה'. מכר, ונתן את הכסף לחכמים. למחרת יצא לחרוש את חצי השדה שנותר לו. באמצע החרישה נתקלה הפרה בחפץ קשה ושברה את הרגל. אבא יודן ניגש לבדוק מה פגע בפרתו, ובעודו חופר באדמה התגלה לפניו מטמון.

ושוב עולה התמיהה: הלא יכול הקב"ה להעניק לו את אותו מטמון בלי לשבור את רגל פרתו! מה גם שפרה אשר רגלה נשברת, בלית ברירה הורגים אותה, כדי למנוע ממנה סבל. לשם מה צריך את כל זאת?

התשובה היא: הקב"ה רוצה לתת לו את המטמון, רק הוא קודם מנסה אותו לראות אם אכן הוא ראוי לזכות בו. אם כשמתעורר

תורת המצורע

במדרש וזה לשונו זאת תהיה תורת המצורע בהווייתו תהא. ותמונה. ויש לפרש על פי מה דאיתא במסכת נדרים דף נ"ח מה דכתיב ממדבר מתנה כשאדם עושה עצמו כמדבר להשפיל את עצמו ניתן לו התורה במתנה וכו' עיין שם. נמצא מזה שאין דברי תורה מתקיימין אלא רק במי שמשפיל את עצמו. ואיתא ברש"י בפרשה זו ועין ארז לפי שהנגעים באים על גסות הרוח וכו' לפיכך ישפיל את עצמו מגאותו כאזוב. ואם כן יובן המדרש הנזכר לעיל זאת תהיה תורת המצורע בהווייתו תהא רצה לומר התורה וגם דין המצורע זה כמו זה דכמו שהתורה אינה מתקיימת אלא במי

(מדרש יונתן)

אגעד אנק

על פרשת השבוע

י"ט פסח תשפ"ד

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

וכל המרבה לספר

לראות הנהגתו בהסדר, ולשמוע פירושו בהגדה ובשיר השירים. [מעניין לציין כי בתשובותינו הנודעים של תלמידי רבנו ה"ה הגה"ק המהר"ם שיק (או"ח סימן רס"ד) מזכיר מה שראה מהנהגות רבינו בשיעור כזית מצה בליל הסדר]

כאשר נשאל לסיבת הדבר, השיב: בפסח יש מצוה לספר על יציאת מצרים, ולא עוד אלא שאנו אומרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. משום כן, בליל הסדר לא נכון לומר פירושים ודרשות, אלא צריך להתמסר לגמרי רק לילדים ולבני הבית ולספר להם על יציאת מצרים.

ואכן, כך היתה דרכו בליל הסדר. הוא היה יושב שעות ומספר לילדיו על יציאת מצרים, והיה מבאר להם פשוטם של דברים כל מילה בלשון קלה, כדי שידעו ויבינו היטב מה אירע לאבותינו בארץ מצרים.

פעם, אף הביא בנו בעל המכתב סופר בשם אביו הקדוש בעל חת"ס לבאר את חובת הצווי על האדם לזכור בכל ימות השנה את יציאת מצרים בכלל, ולספר בארוכה בליל התקדש החג – בפרט (מובא בספרו מכתב סופר חלק ראשון בדרשה לשבת הגדול): דהענין דיש לו לאדם לשום על לב בני ביתו וצאצאיו שלא יתייאשו חלילה בבוא חבלי משיח. מי יודע מה יהיה בימים ההם מנסיונות גדולות כאלה אשר יתחמץ לב האדם עליהם בראותו כאלה וכאלה". על כן ראוי לשום על לב ימי צאתנו מארץ מצרים.

והרי כך גם וכתב רבינו לכתוב וחרט על דרשותיו (דרשות חת"ס בד"ה ואכלתם): ואכלתם אותו בחפזון – רומז שאריך בסיפור יציאת מצרים כל כך בשעה שמצה מרור ופסח מונח לפניו, עד שלבסוף יהיה זמן בהול לאכול פסח קודם חצות או קודם עמוד השחר – באופן שתהיה האכילה גפא בחפזון ובהילול – "והנסיין מוכיח".

("ספרא דמלכא" הספר החדש אמרות ועובדות חת"ס, מאת הרב שמואל צבי גנץ שליט"א, בהוצאת "עוז והדר")

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי וייכול. כל דצריך ייתי ויפסח. השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין:

הגמ' במסכת בבא בתרא (ט, ב) אומרת: "ואמר רבי יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות" וזה נרמז כאן: "הא לחמא" ה"א בגימטרי" שש שעל "לחמא" שנותנים לעני מקבלים שש ברכות. "עניא" באם עונה אחריו ומפייסו - "עני" י"א מקבל י"א ברכות.

"כל דכפין ייתי וייכול" בגמ' קידושין (פא, א) איתא שפלימו היה – רגיל לומר "גירא בעינא דשיטנא", ופעם אחת התגרה בו השטן והתחזה לעני וביקש שיכניסוהו, ולבסוף הציג עצמו כאילו מת ופלימו נבהל וברח. בא בעל ההגדה ואומר, שבלילה זה כל מי שרוצה יכול להיכנס ואין לחשוש שיצא מזה מכשול כיון שהוא ליל שימורים.

"השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל" באם מכניסים – אורחים ונותנים צדקה, נזכה לגאולה שכן "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

"השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין" עפ"י הגמ' בבא בתרא (י, א), "וזו שאלה שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, אם אלקיכם אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם? א"ל: כדי שניצולו אנו בהן מדינה של גיהנם. א"ל: [אדרבה] זו שמחייבתן לגיהנם, אמשול לך משל למה הדבר דומה: למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם

נעתיק לשון נפלא של רבינו ה'פנים יפות' בפרשת בא: "כי האור הגדול שנתגלה בלילה הזה כמש"ה הוא הלילה הזה שמורים לכל ב"י לדורותם, שבכל הדורות יכול האדם לפי הזדמנותו והתקדש א"ע לקבל אור גדול מן האור של הלילה שנגלה במצרים, והוא אור שאין לו סוף ותכלית, וזה שאמרו [בהגדה] בכל דור חייב לראות כאילו הוא יצא ממצרים, והיינו ראיית עיני השכל, וכיון שאור זה אין לו סוף. אפילו כולנו חכמים וכו' יצפה לאור גדול ומדריגה גדולה יותר בכל שנה ושנה, וז"ש כל המרבה לספר הרי זה משובח, פירוש שאין לו סוף ובכל פעם הוא משובח יותר עד לאין סוף, ע"כ צריך האדם לקשר מחשבתו באור עליון הנאצל בלילה זה, ולא יפנה מחשבתו לשום דבר כי אם בדביקות השי"ת וכו' וישפיע עליו כפי יכולת השגתו". ובביאור 'כל המרבה לספר' י"א שהכונה שמספר זמן ארוך יותר ויותר, וי"א שהוא מספר יותר עמוק, שמתבונן בפנימיות הניסים. בפנים יפות מפרש 'כל המרבה לספר' הרבה שנים, אחד מספר כבר ארבעים שנה, הרי זה משובח, ומי שהוא מספר שמונים שנה, הרי זה משובח לבחור בו שהוא יהיה המגיד, כי בכל שנה ושנה יש אור גדול וחדש. במטה אפרים יש תנאים מי יהיה חזן לסליחות, כאן יש תנאי מי יספר סיפור יציאת מצרים, מי שחי יותר שנים וסיפר יותר שנים את המעשה, לא שיש לו יותר חידושי תורה והברקות, אלא שהוא חי יותר עם המילים של הסיפור, בפנימיות לבבו.

כמה מרובה"ק מבארים 'כל המרבה לספר הרי זה משובח' היינו שהאדם מצד עצמו מרבה לספר, שבליל פסח הוא בוער ורוחח במצות הסיפור בהתלהבות שלהבת קודש, וכלשון הגמ' 'מברכותיו של אדם ניכר אם הוא ת"ח', כך מהצורה של סיפור של האדם, ניכר אם הוא משובח או מגונה. אחד יושב אצל ההגדה ואומר דף אחר דף, בלי שום חיבור והתלהבות, אומר באדישות 'מורא גדול זה גילוי שכינה'. והרי לנו פירוש חדש 'כל המרבה לספר' היינו שמרבה באש והתלהבות באותו הסיפור, הרי זה האדם הוא איש משובח. וצריך להתחבר עמו בכל השנה. [חת"ס, אמרי שפר למהרש"ק, שפ"א, בסידור אוצר התפילות בפירוש עיון תפילה בשם קדמונים, ובמענינה של תורה בשם הג"מ רבי יצחק אלחנן מקובנא ז"ע] וכן העיד מרן הגר"ק זצוק"ל שתחילת כניסתו ליראת שמים היה ע"י מלמד שלו בתלמוד תורה חסיד וזיניץ שבפרשיות שמות וארא ובא לא היה יכול לשבת על הכסא, היה קופץ בהתלהבות ומספר להם על יציאת מצרים, אז היה ילד קטן כבן ד' שנה. וכך נכנס ליראת ה' בהתלהבות. ואם כל השנה כך, בליל הסדר בסיפור יציאת מצרים על אחת כמה וכמה

(הגרמ"י רייזמן שליט"א)

מצוה עלינו לספר

דרכו של רבינו בעל החתם סופר היה תמיד לומר דברי תורה רבים בכל סעודת שבת, עד שלפעמים הסעודה הייתה נמשכת שעות מרובות עקב הדרשות והפירושים הרבים.

שוניים היו הדברים בליל הסדר. ליל התקדש החג - בשעת עריכת הסדר, ובפרט בעת אמירת ההגדה לא היה חת"ס אומר ואפילו לא פירוש אחד. את כל הפירושים היה שומר למשך ימי חוה"מ הבאים - לאחר מכן, אז היה יושב עם תלמידים ועם מקורבים, ולפעמים גם עם בני הישיבה, והיה משמיע בפניהם פנינים נפלאים ואף דרשות ארוכות בענייני הפסח.

וכך העיד תלמידו רבי שמעון סידאן בספרו שבט שמעון: מלבד תשעה באב לא עבר יום אחד, שלא למד ברבים. בליל שימורים באו תלמידיו

ואחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך, לא כועס עליו?! ואתם קרוין עבדים שנאמר כי לי בני ישראל עבדים! אמר לו ר"ע: אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על בנו, וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך, לא דורון משגר לו? ואנן קרוין בני דכתיב בנים אתם לה' אלקיכם! הרי, שאם יש לישראל דין של "עבדים" אין הצדקה מעולה, ורק אם יש להם דין בני אדם מעולה היא. וזה שאמר בעל ההגדה, שאם תקשה שאין הצדקה מעולה כיון שיש לנו דין עבדים, תדע שאינו כן, שרק כעת הננו נדמים כעבדים אבל לשנה הבאה בני חורין, וע"כ שאין לישראל דין עבדים.

(הגרמ"י רייזמן)

אמר ר' אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות וכו',

יראה לפרש עפ"מ"ש המפרשים שהטעם שיצאו ישראל מלפני זמנם, הוא לפי שגם הלילות נחשבו כימים, לחשבון השנים, ולכן מכת בכורות היתה בחצות הלילה לרמוז שיציאתם בחצי זמנם, וזהו "בחצי הלילה" כלומר הטעם משום הלילות, ונקדים עוד מ"ש המפרשים ז"ל משם הזוהר דאדם הראשון נתן לדוד המלך שבעים שנה מחייו, וגם מבואר שם דאברהם אבינו ע"ה ויעקב ע"ה ויוסף הצדיק נתנו משנותם לדוד המלך ע"ה, ולפי זה היה ראוי שיחיה ק"מ שנה, אמנם יען דוד המלך ע"ה לא טעם טעם מיטה ולא ישן מימיו כי אם שתין נשמי, ולא טעם טעמא דמותא ואיקרי חי, וא"כ מדת ימיו עולים לו בכפילו, כי לא נהג כדרך כל בני אדם, והיו חייו בין ימים ובין לילות ק"מ שנה, ע"כ לשון המפרשים ז"ל.

ואפשר דבזה פליגי ר' אלעזר בן עזריה וחכמים, דר' אלעזר בן עזריה סבר שהטעם שיצאו קודם זמנם היינו לפי שנחשבו הלילות, אבל רבנן חלקו עליו, ולשיטתם תירצו כשאר התירושים הידועים. ולכן פתח פיו ר' אלעזר בן עזריה ואמר "הרי אני כבן שבעים שנה", כלומר, כדוד המלך ע"ה אשר חי שבעים שנה, ורצונו כי הוא עומד בטעם יצ"מ כענין בן ע' שנה שהוא דוד אשר היה לו לחיות ק"מ שנה כי ע' נתונים המה לו מאדם הראשון ועוד ע' מהאבות והטעם אשר לא חי אלא ע' שנה היינו משום דלא ישן והלילות נחשבו לו כימים וא"כ גם בענין יצ"מ נמי נאמר כן דהטעם שיצאו לפני זמנם היינו לפי שנחשבו הלילות ג"כ ולהיות כי גם בענין דוד הע"ה אינו מוכרח טעם זה ויש לומר כמה טעמים דשנות אד"ר נפגמו ועל כן הוצרכו האבות ויוסף הצדיק לותר מחייהם וכיצא לז"א ולא זכיתי שתאמר יצ"מ בלילות ו"שתאמר" מלשון "את ה' האמרת וה' האמירך" שהוא לשון שבח, והכונה לא זכיתי שתשתבח יצ"מ בעבור הלילות, כי הן הם הגורמים לצאתם בחצי זמנם, ואתי כמאן דמפרש "ולא זכיתי" ולא נצחתי" כמ"ש בהא זכיהו רבנן, וכונתו לא – נצחתי לרבנן שכולם יסכימו לשבח יצ"מ בעבור הלילות כי רבנן נטו לטעמים אחרים. עד שדרשה בן זומא דרחמנא אמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, לרבות הלילות, ומה טעם יש לזכור יצ"מ בלילות? אלא מוכח דעיקר טעם יצ"מ דהלילות נחשבו כימים, ומשום הכי חיובא רמיא עליה לזכור יצ"מ בלילות להודיע שהוא עיקר הטעם ודו"ק

(קבוץ חכמים" להגה"ק רבי עבדאללה סומך)

כנגד ארבעה בני

כתב מהרש"ק בהגדת 'מעשה ידי יוצר', שבליל הסדר מסוגל שאפילו בני שנים שלא נמצאים בבית כל השנה, ונתרחקו מדרכי אבות, מ"מ בליל הסדר הם חוזרים, ויש לאבא חלישות הדעת כשהוא רואה את מצב בנו ה"י, לכן מקדימים לספר מעשיות סביב הסיפור, כדי ליישב לב האב שפותח את עיניו ורואה איך הוא נראה, קשה לו לערוך את ליל הסדר בשמחה וחירות, לכן אומרים 'ברוך המקום ברוך הוא כנגד ארבעה בני דברה תורה', אם כבר כתוב בתורה המצב הזה, אחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול, ואחד גם רשע, מזה לבד הוא מקבל מוחין ויכול לערוך הסדר בשמחה, כי אצל שלחנו של משה רבינו בליל הסדר, יש כזה יונתן.

וכ"ק מהרי"ד מבעלזא אמר שכל מי שישב ומספר סיפור יציאת מצרים, הוא מקשר עצמו למשה רבינו, כי תמיד מתקשר המצוה למי שקיימה בראשונה, ומשה רבינו היה הראשון שסיפר לבניו, לכן סיבב הקב"ה שבניו של משה יהיו במרחקים כדי שיקיים מצוה זו. והנה המספר הראשון ישב לו בשלחן כזה 'נחת', ולכן מקדימים 'כנגד ארבעה

(ברית אבות)

ליל שימורים הוא לה'

בשבלי הלקט כתוב שכן דרכו של הקב"ה מדה כנגד מדה, אם אתה מאמין בדבר, אתה מקבלו, ואם לאו לאו. וכמו שכתוב בהפטרות פ' מצורע שהשליש לא האמין שליוס מחר יהיה סאה סולת בשקל וסאתיים שעורים וכו' בשער שומרון, אמר לו הנביא אלישע, תראה בעיניך ולא תאכל ממנו, וכן היה, וירמסו אותו העם בשער וימות.

כתב החיד"א בספרו 'שמחת הרגל' בשם חכם יוסף דוד נ"ע שמהר"ח"ו היה בתחילה בצפת ואח"כ נסע לדמשק, ונודע שעסק מהר"ח"ו כ"פ להוציא דיבוקים ורוחות מאנשים, פעם אחת נכנס רוח אחד בבת ישראל, ושאל מהר"ח"ו את הרוח איך היה לך רשות להכנס בה. והשיב לו הרוח, שהבת הזו בשעה שישבה בליל הסדר, לגלגה במחשבה על מנהגי ישראל ולא היתה מאמינה, לכן נכנס בה הרוח כשיצאו לרחוץ ידיים ב'רחצה', ואח"כ סבלה ממנו שנים רבות. והקשה מהר"ח"ו מהרוח, והרי הוא ליל שימורים? ותירץ לו דבר נורא, 'הלילה הזה הוא ליל שימורים רק למי שמאמין שהוא ליל שימורים'. כן מביא החיד"א. ולכן אומרים לרשע שאילו היה שם, לא היה נגאל.

(הגרמ"י רייזמן)

מעשה רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסבין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

כתב הגר"ח קנייבסקי, אבא זצ"ל כותב בספרו 'קהלות יעקב' ברכות סי' ד': מה שכתוב שהיו מסובין "בבני ברק", שהרי רבי אלעזר בן עזריה הפסח נאכל רק עד חצות ולמה עסק בסיפור יציאת מצרים כל הלילה הרי אין המצוה אלא בזמן מצה ומרור? ואפשר, שבשביל זה מסופר כאן שהיה בב"ב, ובני ברק הוא אתריה דרבי עקיבא, ובמקומו של ר"ע היה צריך לנהוג כר"ע, ור"ע סובר שפסח נאכל כל הלילה וממילא גם מצות סיפור יציאת מצרים כל הלילה.

(דרך שיחה)

'מעשה וכו' שהיו מסובין בבני ברק עד שבאו תלמידיהם ואמרו רבותינו הגיע זמן ק"ש' (הגדה)

ראיתי בשיעורי הג"מ רבי אליהו ברוך פינקל ממגידי שיעורים דישיבת מיר, מעשה שהיה במיר שבא אחד הבחורים לשאול את המשגיח רבי ירוחם שיש לו הזדמנות להיות אצל החפץ חיים בליל הסדר, האם ילך אל הח"ח או יסע לבית הוריו. רבי ירוחם חשב זמן רב והכריע שיסע לאביו ואמו ואל ישתתף בליל הסדר של החפץ חיים. והוכיח מדברי רש"י בשופטים במעשה דגדעון שופט ישראל, 'אמש הקרני אבא את ההלל', אע"פ שאביו של גדעון היה עובד ע"ז, מ"מ בליל פסח יש ענין של 'למען תספר באזני בנך וכן בנך', [הגם שמנהג חסידים להסתופף בליל הסדר בצל הצדיקים, גם ענין זה אמת] אפילו החפץ חיים לא יוכל לתת לך את מה שאביך יתן לך

עפ"ז ביאר 'מעשה וכו' שהיו מסובין בבני ברק עד שבאו תלמידיהם ואמרו רבותינו הגיע זמן ק"ש', וצריך להבין היכן היו התנאים הללו כל אותה הלילה, שלא הספיקו לספר עד הבוקר. אלא שהיו משתתפים בליל הסדר של ההורים שלהם, והצדיקים עצמם ישבו לבדם בבית הוריהם, רק לאחר עריכת ליל הסדר נצטרפו כל אותם הצדיקים לספר ביציאת מצרים עד אור הבוקר.

שבהכורים הרגו במצרים שוב זה היה שם המכה עצמה ולפיכך היה ר"י נותן בהם סימנים של באח"ב.

(דרך שיחה)

חד גדיא

מנהגו של רבינו החתם סופר היה לספר בליל פסח סיפור שקיבלה מרבו המובהק הכהן הגדול רבי נתן אדלר זי"ע על הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל. באחד מן הימים בתקופה בה הייתה החילוקי דעות בינו לבין הגאון רבי יעקב עמדין נסע הגאון רבי יונתן מביתו לעיר אחרת, והיה אחר ימי הפסח, ועל אם הדרך סר ללון בבית מלון אורחים, ופגע שם באנשים פחותי ערך אשר דיברו עליו סרה, והם לא הכירוהו ויחשבו אותו לעובר אורח פשוט, ויפנה אליהם בשאלה על הפיוט "חד גדיא", הלא החתול טרף את הגדי דזבין אבא בתרי זוזי, וא"כ טוב עשה הכלב שנשכו על עול בכפו, ולא טוב עשה המקל שהכהו, ויפה עשה האש ששרפו, ולא צדקו המים שכבו את האש, וטוב עשה השור ששתה למי, ולא טוב עשה השוחט ששחטוהו, וצדק מלאך המות שהמיית להשוחט, ולבסוף בא הקב"ה ושחטו למלאך המות, והלא לפי החשבון צדקו דרכי המלאך המות, ויבינו מקושיתו כי מתחפש הוא מהם ואדם גדול הוא, ע"כ הפצירו בו שיגלה להם התירוץ, ויען ויאמר להם אכן הגדי והחתול יש להם ריב ביניהם, מ"מ יסדרו הדברים בינם לבין עצמם, אבל מהכלב מי ביקש מידו משפט, ע"כ לא נכון עשה הכלב, וטוב עשה המקל שהכהו, ולא טוב עשה האש ששרפו, והמים צדקו שכבו להאש, ולא צדק השור ששתה למי, וטוב עשה השוחט ששחטו, ולא צדק מלאך המות בשחיתתו להשוחט, וע"כ לעת"ל ישחוט הקב"ה למלאך המות הוא היצה"ר, והוסיף לאמר ומזה תבינו שאם שני גדולי תורה יש להם ריב בינם לבין עצמם, אתם אנשים פשוטים מה לכם להתעבר על ריב לא לכם, ויפייסוהו ושתקו ולא דיברו עוד, והגאון רבי יונתן נסע לדרכו לשלום.

(**"ספרא דמלאך" הספר החדש אמרות ועובדות החת"ס, מאת הרב שמואל צבי גניץ שליט"א, בהוצאת "עוז והדר"**)

קריעת ים סוף

הנה בקריעת ים סוף מפורש בגמרא (סוטה לז, א) "כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מנצחים זה עם זה, זה אומר אני יורד תחלה לים וזה אומר אני יורד תחלה לים קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה שנאמר שם בנימין צעיר רודם אל תקרי רודם אלא רד ים והיו שרי יהודה רוגמים אותם שנאמר שרי יהודה רגמתם". ולמה היו רוגמים אותם? ביאר הגר"ח קנייבסקי שבפשוטו הוא על שחטפו להם שבט בנימין הצעיר מכולם את המצוה מיהודה החשוב, אבל יש יהודי אחד מרוסיה ר' זלמן לייב אסולין וסיפר שהיה בצבא הרוסי במקום שהיו בו מוקשים, והיו תמיד שולחים אותו לפני כולם לראות אם יש מוקשים בשטח כדי שהוא יהרג, ואמר שאז עלה בדעתו פשט שלכן היו שרי יהודה רוגמים אותם באבנים כדי שלא יגידו שבנימין הלך קודם כי נשלח לראות אם יטבע אם לא אלא אדרבה גם הם רצו את המצוה... (דרך שיחה)

כפר בעיקר

שמעתי מהג"מ הגרא"מ שך זצוק"ל ששמע מדודו הג"מ רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל שלכא"ו הלשון הפוך, והיה צ"ל 'לפי שכפר בעיקר הוציא את עצמו מן הכלל' שבגלל שהוא כופר בהשי"ת לכן הוציא עצמו מן הכלל. ונודע מה שאמר הג"מ הגר"ח מבריסק זצוק"ל על הבחורים המכשילים המשכילים שבאו לשאול קושיות על האמונה, שאינו עונה להם תשובה, כי יש לו רק תשובות על שאלות, ושאלותיהם אינם שאלות אלא תשובות על תאותיהם ועל תשובה אי אפשר להשיב. וזה שאומרים לרשע לפי שהוצאת את עצמך מן הכלל, לכן אתה כופר בעיקר. זהו כמו סניגוריה על הן רשע, באמת אתה לא כופר בעיקר, ולכן אין אנו חוששים לייך נסך שאתה יושב כאן בשלחן ליל הסדר, כי באמת אתה לא כופר, כפירה כזו לאו מן חושבנא. מה שיש לך, זה היצר הרע הפשוט הידוע, אין לך שום מסקנות של כפירה, רק הוצאת את עצמך מן הכלל לעת עתה מחמת תאוותיך המגושמות, אבל באמת אין אתה כופר, סופך להיות בעל תשובה גמור, מתוק ונחמד. כי תאות עוה"ז אינם משביעים את האדם, כמו מים מלוחים כמה ששותים צמאים יותר, ובסוף השקר מתפוצץ והוא חוזר אל

בנים דיברה תורה, ויקדו העם וישתחוו אפילו על בשורת הבנים הרשעים ששואלים 'מה העבודה הזאת לכם'.

כן כתב מהרש"ק בהגדת מעשה ידי יוצר. אם הוא ישב בסיפור יציאת מצרים, סופו לשוב, אל דאגה. וכל מה שנעשה באמצע עד שישוב בתשובה, אלו הם בירורים שלמעלה מהשגתנו, וזה עיקר האמונה שקונים בלילה הזה, שאין אנו יודעים כלום מה שנעשה בעולם. יש אנשים שאין להם חירות בליל הסדר, במקום שהבנים ישאלוהו ארבעה קושיות, יש לו ארבעים וארבעה קושיות עליהם, ואם שמענו מדברי מהרש"ק שאפילו מכן רשע אל יחלש בדעתו, כ"ש שיש להודות להשי"ת על כל מיני בנים שונים.

(הגרמ"י רייזמן)

חכם מה הוא אומר מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלוקינו אתכם וכו' רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם.

נראה לפרש בעזה"י כי ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, ואדם המעמיק עצמו בתרי"ג מצות יראה כי אין אחד מהן ח"ו למותר (ועיין חולין ס' ע"ב אמר ר"ש בן לקיש הרבה מקראות שראויין לשרוף והן הן גופי תורה עיי"ש) כי יש מצוות עדות המורה על עדות הקב"ה ששורה בישראל וכדומה בכל אחת ואחת טעמים מתוקים מדבש, ואחר שהחכם מוצא את כולם על מכוונם ומקומם הראוי להם, אבל אם מתרחק מלהבין, א"כ רואה ריבוי שלא לצורך וכפילות וכל רבוי נחשב לעבודת משא וממילא יוצא לתרבות רעה ח"ו, והיינו חכם [ע"כ קורא אותו 'חכם' ולא 'צדיק'] שהשכיל בתורה, שואל על עדות חקים ומשפטים כי בכל מצוה ומצוה רואה טעם נכון ומסתבר, וממילא מצדיק דרכיו אבל רשע שלא יצא לחלק בזה ראה רק כפילות וממילא היא עבודה לו.

עוד יש לפרש את ההבדל שבין שאלת החכם לשאלת הרשע במשל לאדם הנכנס לתוך הבית שאם רוצה להתבונן בכל דבר אזי הוא מבין ומרגיש את מה שראו עיניו, ויכול אח"כ לספר ולהסביר את השינויים בין הדברים השונים שראה, משא"כ מי שנכנס בלי כונה להסתכל ולהבין, אם ישאלוהו אח"כ מה ראה לא ידע להשיב, רק שנכנס, ולא תפס מה שראה, כך מי שהוא רוצה להכנס לפני ולפנים מתורתנו הק', והוא אצלו בבחינת 'מילתא דרמיא עליה דאיניש' מרגיש את ההבדלים המתקנים, שיש עדות, חוקים ומשפטים וכו' אבל הרשע שאינו רוצה לשים לב אינו רואה שום דבר רק "עבודה אחת גדולה" כי לבו כל עמו. (הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל - מבית לוי)

איכא למידק מה מצא המגיד עוול בשאלת הרשע יותר משאלת החכם דאי משום דאומר לך שהוציא את עצמו הלא גם החכם אמר אתכם שהוציא עצמו ולא אמר אותו ויש לומר החכם כלל עצמו בשאלתו שהזכיר ה' ואמר אלוקינו, אבל הרשע לא הזכיר ה', ועוד, דלא אמר "לנו" אלא אמר "לכם", וזה כוונת הפסוק "ויתרון החכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך" כלומר שיש יתרון בדברי החכם על הרשע, הזכרת ה', כמו שיש יתרון בין אור לחשך דכתיב "ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה", הרי דבאור נזכר שם אלקים ולא בחשך. ודו"ק כי הוא דרך צחות.

(**"קבוץ חכמים" להגה"ק רבי עבדאללה סומך**)

ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

החת"ס והרב חיד"א זי"ע מבארים תיבת 'ועכשיו' לא אז אלא עתה ממש, בליל הסדר שנת ה'תשפ"ג נתגלה קרבה חדשה של יהודי להשי"ת. כמבואר בערבי נחל שבכל שנה ושנה מוציא אותנו הקב"ה משערי טומאה, ל' יום לפני הפסח יוצאים בכל יום משער טומאה אחד, ואם היה שקוע בט"ו שערי טומאה, יבא פסח וכבר יתעלה עד לשער הט"ו דקדושה. והרי שממש 'ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו'.

(הגרמ"י רייזמן)

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב.

במדרש אמרו שהבכורים הרגו זה את זה והרגו באבותיהם ולפיכך היה רבי יהודה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב והוא מדרש פליאה. ואמר אבא זצ"ל בשם ספר אחד או מגיד אחד שהנה כל המכות קרויות על שם המכה עצמה דם צפרדע וכו' והנה במכת בכורות נתן סימן של אות ב' וקשה כי הרי זה היה שם המוכה ולא שם המכה אבל כיון

האמת באהבה. וכל ההחלטות והכפירות והקושיות של פעם, פרחו ונתבטלו, שכבר אין לו סיבות לאלו הקושיות.

(הגרמ"י רייזמן)

מאוצרות המגידים

מצות הסיבה

לפני שניגש לתירוץ 'עבדים היינו', נזכיר דברי החת"ס בדרשותיו על פסח. ונקדים תחילה מדברי הגמ' במסכת סוכה 'חטה ושעורה גפן תאנה ורימון - כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר', ואחד מהם הוא מפרשת השבוע, והבא אל הבית, והאוכל בבית יטמא, ודרשו חז"ל ששיעור השהיה בבית המנוגע צריך שיהיה פת חטיטין עם לפתן ומסב ואוכל, ופרש"י שהוא דרך האכילה, 'מי שהוא מיסב הוא עסוק באכילה ואינו טרוד בדברים אחרים'. כי בימינו כשאדם יושב ואוכל על כסא רגיל, ביד שמאל הוא מדבר בפלאפון, וביד ימין מסתכל בעיתון, הראש לא נמצא בסעודה כלל. בכל אחד משלושת הדברים אינו נמצא כלל, וכשהוא קם הוא מסופק אם אכל או לאו, ולכן הוא ממשיך לאכול כל היום, כי בשעת האכילה לא היה שם

ההסבה אינו דבר חיצוני אלא ביטוי פנימי שאינו מוטרד כעת משום ענין שבעולם

ונשוב לדברי רש"י במסכת סוכה שענין ההסבה מורה שאינו טרוד בדברים אחרים, מי שהוא מיסב הוא סועד באמת, שאינו יכול להחזיק טלפון ביד שניה [בימינו יש כבר אוזניות קטנות בתוך האוזן, הכל אינסטנט, אוכל ואינו שבע, אחד מתוכחות תורת כהנים, ואכלתם ולא תשבעו, כי היה עסוק בדברים אחרים, ולכן כתב הראב"ה שאין היום מצות הסבה...], וזהו ענין ההסבה בליל הסדר, להורות על חירות ומלכות, וכמבואר בשבלי הלקט ש'עבדים היינו' הוא תירוץ רק על הקושיא הרביעית, שאני מסב משום שהיינו עבדים והוציאנו ה' ממצרים מעבדות לחירות, ענין ההסבה איננה רק צורה חיצונית אלא שחרור של ממש שאינו טרוד בדברים אחרים. בשעה שאוכל בהסבה אינו מוטרד משום שעבוד. כי מי שאוכל בלי הסבה כמו בערב פסח שאוכלים בין תנור לכיריים, אינו מיושב בדעתו בשעת האכילה מרוב טרדות דערב פסח, ההסבה בליל הסדר אינו רק ענין חיצוני, אלא ביטוי פנימי שאינו טרוד בדברים אחרים.

יצאנו ממצרים שהוא מקום הטבע וההשתדלות, אל המדבר בלי צדה, רק עם בטחון כגמול עלי אמו

ופנימיות הדברים כי ביציאת מצרים נתגלה הקב"ה שהוא משגיח בכל דבר, והוא עשה ועושה ויעשה כל המעשים, וכשאדם חי באמונה זו, אינו נטרד בענייני עוה"ז, אף שהוא עושה מה שצריך לעשות בעולם הזה, אינו טרוד בדברים אחרים. וזהו חירות עולם, אע"פ שכל אחד משועבד במה שצריך להיות משועבד, מ"מ אינו טרוד בהם, כי האמונה בהקב"ה שהוא עושה הכל, משחרר את האדם מלהיות טרוד בדברים אחרים. ולכן כולנו מסובין להראות שיצאנו ממצרים ע"י השגחת ה', והיום הזה אנו מתחזקים באמונה מחדש, שלא להיות מוטרד מכל מה שנעשה בעוה"ז, אף שצריך לשלם הון רב וכדו', אין נטרדים כלל, כמו שסיפר הח"ח על רבו רבי נחום הצדיק מהורדנא זי"ע שהיה צריך לשלם חוב גדול באותו יום, והלך במנוחה ושלוח, וברגע הנכון המציא לו השי"ת כל הסכום שהוצרך לו. וזהו בן חורין אמיתי כל השנה.

גם עני יוציא את כל הטרדות מלב

ויסב במכילתא נאמר 'ויסב אלקים - מכאן שעני שבישראל לא יאכל עד שיסב'. ועי' ספורנו מה שביאר בזה, ולכאן קשה מה ענין עשירות ועניות לענין הסבה, והרי בגמ' כתוב שיכולים להסב גם על ברכי חבירו, וגם כשהעני יש לו כסא פלסטיק בלי משענת וברי ידיות, יוכל להסב על חבירו, זה לא עולה כסף, וא"כ מה שייך להורות לעני שבישראל שגם הוא יסב? אלא ש'עני שבישראל' היינו שהראש שלו אינו משוחרר מרוב טרדות ודאגות נשואי בניו. וזה שאמרו שאפילו הוא צריך להסב בליל פסח. כי ה' הוציאנו ממצרים ששם היו משועבדים לאלילי בשר, במצרים חשבונו שאדם מסתדר לבד, לי יאורי ואני עשיתי, הטעות הזו היו צריכים לעקור מן השורש לפני שנכנסים לארץ ישראל שאינה כארץ מצרים שהשקית ברגלך בפעולות השתדלות, אלא מאמין בחי העולמים וזורע. ארץ ישראל שהיא צמאה למים היא הרבה יותר טובה ממצרים שיש לה את הנילוס. כשטעו ישראל אמרו 'בשנאת ה'

הוציאנו מארץ מצרים' וכלשון רש"י משל לאחד שיש לו שני בנים, למי שהוא אוהב נתן שדה של בית השלחין שיש לה מעיין, והבן שאינו אוהב נתן לו בית הבעל. ועל זאת טענו איך הוצאתנו ממצרים והבאת אותנו לא"י, התשובה היא שאנו יוצאים מהשעבוד הפנימי שבלב, לא להיות עוד טרוד בדברים אחרים, רק לבא לארץ הקודש להאמין בהקב"ה שהוא עושה כל המעשים, ומתפללים אליו שיתן לנו טל ומטר לברכה. כך הם החיים הטובים. ונמצא שהחירות בהסבה אינו דבר חיצוני, אלא ענין פנימי מאד מאד.

רשבי עם קב חרובין ומי מעיין הוא בן חורין אמיתי

וכתב החת"ס שהיציאה ממצרים יש בה דבר פנימי, כי יש מלכים אדירים שמולכים בכיפה ולמעשה נפשם משועבדת לתאותיהם, מפונק מנוער עבדו, מיהו בן חורין אמיתי, רבי שמעון בר יוחאי שיושב במערה ועוסק בתורה"ק, ויצא לו מעיין ועץ חרובים, מה טוב חלקו וחבלו. ולכן הוציאנו ה' ממצרים למדבר שממה, אפילו קב חרובין לא היה לנו, וכל זאת על מנת שלא ידאגו ולא יחשבו כלל על צרכי עוה"ז. וזהו עבודת יהודי בליל הסדר, לשבת בהסבה בלי שום שעבוד וטרדה. אם יש לו טרדות בלב אין דינו כמסב. וכתב עוד שהמעלה הזו היה לנו רק עד קריע"ס, וכמו שנאמר שלאחר קריעת ים סוף היה צריך משה רבינו להסיעם משם, שאמרו חבל על מרכבה פלונית שלא לקחתיה, כי רק ביום א' דפסח היה חירות עולם ממש, מתיקות כזו לצאת לארץ לא זרועה וגם צדה לא עשו להם, אין לך עונג גדול מזה, לצאת למדבר העמים בלי כלום, כמו התענוג של תינוק גמול עלי אמו, איזה חירות, איזה שחרור, תסתכל עליו כשהיה בן ארבעים שנה וירוצן בין הבנקים, מיהו בן חורין ומיהו משועבד?

אין בליל הסדר מקום ללחץ כלל, עדיף שלא יהיה מסודר כלום, מסדר מתוח ולחוץ

מכאן למדנו פנימיות מצות ההסבה. ויש להוסיף שגם אם הוא לחוץ ועצבני שכל ליל הסדר 'דפוק' בשלימות, שהקיטל ישאר נקי, ואף אחד לא יצעק ולא יבכה ולא יפריע, והמצות ישארו שלמים, וההגדה לא תתרטב, נעביך הוא מסכן גדול, אע"פ שבחיצוניות הוא נראה כמלך בגדוד, יש לו קיטל עם עטרה של כסף ומיטת הסבה של עץ איטלקי, אבל הוא כשדה נעבד, לא איתנו כלל, אינו בן חורין, הוא משועבד ומוטרד, ומאידיך יש אחד עם כסא פלסטיק פשוט והוא בן חורין אמיתי. ובאמת שליל הסדר עושה לנו נסיונות בענין החירות, כי יש לכבד את השלחן בכלים יקרים, וללבוש בגדים לבנים ונקיים, אם הוא מתוח ולחוץ מכל אלו שלא ישברו ולא ייטנפו, אין זה חירות כלל. צריך לקבוע מתחילה שהקיטל לבן רק בתחילת הסדר, המצות שלימות רק עד עריכת ליל הסדר, אם יהיה 'יחץ' בכל ג' מצות אפשר לסמוך על דעת הגר"א שאין דין לחם משנה בליל פסח, תהיה רגוע. ב"ה יש משפחות גדולות שיושבים ביחד ויש ילדים קטנים, לא הכל מסודר כמו שרצית, ומנסים אותך אם אתה מתבטל להשי"ת שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

גם עובדי ה' בל יתלחצו אם אין ה'מוחין' בשלימות

וכן יש לצאת מעבדות לחירות ברוחניות, תמסור את עצמך לידי הקב"ה, הוא גם עשה שלא הספקת ללמוד לפני פסח כל המהר"ל וכל כוונות האריז"ל, אל תהיה משועבד למוחין, גם מקובל גדול יכול להיות עבד ליחודים, כל מה שמטריד אותך מבטל ממך מצות הסבה, כן הגדרת רש"י [סוכה ו.]. 'מסב, אינו טרוד בדברים אחרים', אם יש לך טרדות אחרות, אין זו הסבה. על זאת מספרים לבנים מדוע אנו יושבים כולנו מסובין, כי הוציאנו ה' משעבוד מצרים, יצאנו לגמרי מדרכי הטבע, לא נשקה ברגלנו כגן הירק, הכל ביד ה'. הילד שואל אבא איך אתה שמח כשהקיטל התלכלך ביין וחרוסת, והאבא עונה ואומר, ב"ה בשביל זה יצאתי ממצרים. אבל אם הוא מסב וטרוד שלא יתלכלך הקיטל, הרי זה תרתי דסתרי, אם הוא מושך איתו יחד את הצלחת שלא יתלכלך הקיטל מהיין האדום, הרי אינו מסב כלל, שכל ענין ההסבה הוא פריקת עול חשבונות הרבים והטרדות הרבים. וצריך להשפיע ענין זה גם לבני הבית. יתכן שזהו הטעם שאין הנשים מחויבות בהסבה, מפני שאין להם יכולת לחיות באופן כזה. אבל בכל אופן צריך להאיר הארה זו גם לבני הבית, לצאת מכל שעבוד, נשבר כוס? לא נורא, אם יש לחץ מזה, עדיף כוסות פלסטיק בלי טרדה שמא ישבר. אל תניח כלים יקרים כדי שתהא עצבני כל ליל הסדר שלא ישברו. כי חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שם לא

מדלג אלינו, ופסח ה', מדלג על ההרים, כפי הנראה כל אחד מדלג חצי דרך ונפגשים באמצע.

בכל השנה הקב"ה אומר לנו 'פתחו לי ואני אפתח', ובפסח אומר לנו 'פסחו לי' תקפצו אלי, ואני אפסח אליכם. ת' מתהפך בס'.

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, מלבד דרכי הביאור שלמדנו לעיל, צריכים להבין פשוט הדברים, ונקדים מש"כ אביו של הערוגות הבושם, כמובא בקרן לדוד בשם אחיו ששמע מאביו שהיה אומר זה הפירוש בכל שנה בליל הסדר, 'כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח', כי בליל הסדר יכולים לקיים מצוה זאת בשני אופנים, בענין הגוף ובענין הנשמה, כי במצרים היינו משועבדים בעבודת פרך, וה' ריחם עלינו והוציאנו משם, וזו היתה הארה נפלאה בנשמה, מלבד עצם היציאה לחירות שאין צריכים עוד לעבוד עבודת פרך, כמ"ש החיד"א בשמחת הרגל, שאם היה עיקר הפסח רק על היציאה משעבוד לעבודת פרך, היינו צריכים לעשות פסח בראש השנה, שהרי בר"ה כבר בטלה עבודה מאבותינו, ולכן עושים פסח בחודש ניסן, כדי להדגיש שעיקר השמחה אינו רק על זה שפסק השעבוד, אלא על שזכינו לצאת מטומאת מצרים ולקבל נשמה טהורה, בר"ה פסק שעבוד הגוף, אך בליל פסח היתה גאולת הנפש.

כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, פי' החיד"א דהיינו כשאדם יותר מדגיש את היציאה מטומאת מצרים, יותר ממה שיצאנו משעבוד הגוף, הרי זה משובח, שמספר על השמחה הגדולה שנטהרנו מטומאת מצרים. אמנם כשמדברים עם הילדים מספרים על השעבוד של הגוף בחומר ולבנים, זה מה שהם מבינים, אך בהגדה של פסח גם מזכירים שמתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו.

ומסופר בהגדה על רבי אליעזר וכו' שהיו מספרים ביציאת"מ כל אותו הלילה, והם לא סיפרו על החירות משעבוד הגוף, כיון שאבותיהם לא היו משועבדים במצרים בעבודת פרך, שהרי רבי אליעזר נכדו של משה רבינו שלא היה משועבד שם, כמ"ש במדרש כששמע משה רבינו שרבי אליעזר בן הורקנוס דורש 'פרה בת שתיים', אמר 'יהי רצון שיהיה זה מיוצאי חלצו', הרי שר"א הוא נכד של משה רבינו. רבי יהושע היה לוי, רבי טרפון ורבי אלעזר בן עזריה היו כהנים, רבי עקיבא היה בן גרים. הרי שאלו הצדיקים לא היו צאצאים של עובדי עבודת פרך במצרים.

וזהו החידוש שאעפ"כ היו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, כי עיקר הסיפור שלהם על הטהרה והאור הנפלא שזכינו לצאת מטומאת מצרים, ובחר בנו מכל עם. כי אפי' שבת לוי שלא היה בשעבוד הגוף, עכ"ז היה משועבד בשעבוד הנפש ובמ"ט שערי טומאה, כמפורש במדרשי חז"ל.

ולכן עיקר העסק בליל פסח הוא בהארה הזאת הרוחנית, ובזה נאמר 'כל המרבה הרי זה משובח'.

ובזה פי' האוהב ישראל וכ"כ באור החיים הק', 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', כי מעיקר שעבוד הגוף כבר יצאנו לפני אלפי שנה, וא"כ איך יראה את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, הרי אין מכים בנו בערב פסח עם שוט על הגב, אילו היה ענין זה בשעבוד הגוף, קשה לקיים את זה, אלא שעיקר הסיפור הוא על חלק היציאה ממצרים, בזה יכולים לקיים הדבר כפשוטו, בכל שנה ושנה להתרומם מחומריות ומתאוות הגופניות של נפש הבהמי, כמ"ש האריז"ל שכל יהודי יש לו פרעה מלך מצרים, לא שמעביד אותנו בגשמיות אלא ברוחניות, פרעה אותיות הערף, עורף ולא פנים, שהתפילה והברכה היא בבחי' אחר ולא פנים, מדברים עם השי"ת דרך העורף רח"ל, כשאדם מברך בהמ"ז כך בבחי' אחר, גם הקב"ה כביכול מתנהג איתו כך, ואנו צריכים לחזור אליו בבחי' יחוד פנים בפנים, לצאת משעבודנו לפרעה.

וכי האור החיים הק' שבכל שנה בליל פסח אנו יוצאים מבחי' פרעה שבתוכנו, ואפי' שכבר זכינו כמה וכמה שנים לליל הסדר, אך יש עוד חלק שעדיין אנו משועבדים מאד לפרעה, כי אין סוף ואין תכלית למדרגות שיש בקרבת ה'.

ובזה פי' הערוגות הבושם בפשוטות בכל דור ודור חייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, בבחינה הרוחנית. כי גם הגאולה הראשונה ממצרים היתה בעיקר ברוחניות, שהרי הגשמיות כבר נפסק השעבוד

היה שום דאגה וטרדה, כי 'גם צדה לא עשו להם'. כלל הדברים שעיקר מצות הסבה שלא יהיה טרוד בדברים אחרים. הביטוי החצוני הוא שהוא מסב על צד שמאל, אבל אם רואה שההסבה עצמה מטרידה אותו...

אם כעס בלי להסדר, אל יאכל אפיקומן, והעיקר שלא יכעס למה כעסתי כתוב ב'דרך פקודיך' ב'חלק הדיבור', שאם כעס אדם באמצע ליל הסדר, אל יאכל אפיקומן, כי כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, וכתוב כל בן נכר לא יאכל בו. וכזית אפיקומן הוא כנגד כזית מצה. ואם כעס אולי טוב לעשות תנאי, שאם כדברי הבני יששכר הרי הוא אוכלו שלא לשם אפיקומן... ומעכשיו אל יהיה עצבני על זה בעצמו שלא יהיה עצבני... רק חירות עולם, בלי שום טרדה לא גשמית ולא רוחנית. זה לא סתם דרשות אלא זהו פשוט מצות 'כולנו מסובין', כי הוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה וזרוע נטויה.

(הגרמ"י רייזמן שליט"א)

חג החירות

כתב הערוגות הבושם בהגדתו 'הלל נרצה' עה"פ בפרשת ראה 'שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלקיך כי בחזק יד הוציאך ה' אלקיך ממצרים לילה', והקשו בספרי איך נכנס כאן תיבת 'לילה?' והנה זה הפסוק שמור את חודש האביב, ממנו לומדים שצריך להוסיף חודש אדר שני, כדי להשוות החדשים שיהיה חודש ניסן באביב, אך צ"ע מה שייך כאן תיבת לילה?

ונודע מכל ספה"ק שבחודש ניסן הוא זמן התקרבות להשי"ת יותר מכל השנה, כי בכל השנה צריך האדם לפתוח פתח כחודו של מחט, ואח"כ הקב"ה פותח לו שערי הלב, ואילו בפסח הקב"ה מדלג על כל המדרגות, ולא היה סיפק בידינו לעשות פתח כחודו של מחט, ואת ערום ועריה, והקב"ה ריחם עלינו והוציאנו באתערותא דלעילא, אפי' שלא הכינו חודו של מחט. וכמ"ש מהר"א אזולאי שבכל שנה ושנה הקב"ה מוציא אותנו משערי טומאה ומכניס אותנו בשערי הקדושה באלו הימים.

ובגמ' סוכה מט. אמרו: 'וא"ר אלעזר כל העושה צדקה ומשפט כאילו מילא כל העולם כולו חסד שנאמר (תהילים לג-ה) אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ, שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ, ת"ל (תהילים לו-ח) מה יקר חסדך אלקים (חסד ה' מלאה הארץ) וגו', יכול אף ירא שמים כן ת"ל (תהילים קג-ז) וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו'.

פי' הרה"ק רבי ברוך'ל ממעוזבו', אם בכל השנה אמרו חז"ל שלא כל הבא לקפוץ קופץ, רק יראיו זוכים לחסד ה' מעולם ועד עולם, זהו הנהגה לכל ימות השנה, אך כשבא חג הפסח, כל הבא לקפוץ יכול לקפוץ להשי"ת. ואדרבה הקב"ה שומר וממתין לתקופת האביב, שנוכל לדלג ולקפוץ לה'.

ובזה פי' הערוגות הבושם 'ועשית פסח לה', היינו שתעשה פסחה ודילוג וקפיצה אל השי"ת. כי בדרך כלל כשיש קיר לפני האדם ואינו יכול לעבור, יש שני אופנים, אחד לפתוח את הדלת, והשני לדלג מעל הקיר. וכמו שאמר הרשב"י מלובאביץ יש אומרים שכשאי אפשר לעבור מתחת המניעה, מדלגים מעליו, ואני אומר לכתחילה אריבער, לדלג תיכף ומיד.

וכמ"ש הרבי רבי ברוך, שבכל השנה צריך זכיה מיוחדת לדלג ולקפוץ, אך בפסח כל הבא לקפוץ יבא ויקפוץ. ופי' הערוגות הבושם שזהו מהות ענין הקפיצה, כי בדרך כלל יש מחיצה בין האדם ובין ה', וכמ"ש בדגמ"א בפ' כי תבא ובפ' וילך, ביאור ארוך בענין המחיצה הזאת, וואנו צריכים להביא מפתחות של אהבה ויראה שנוכח להכנס אל הדלת. אך בפסח אומר הקב"ה, כל דצריך ייתי ויפסח, ופסח ה' על הפתח, אין צריך להביא מפתחות לפתוח את הפתח, קום ותקפוץ אל ה'. עזוב את ענין הרע, ותדלג על כל המפריעים, כל מה שהיה עד עכשיו, היה, ומכאן ואילך אני בפנים.

ולזה תמתין כל השנה, שמור את חודש האביב, שמור לשון המתן, כי בחודש האביב הוציאך ה' אלקיך לילה, אפי' בחשכת לילה בלי שום הכנה של אור, יצאנו ממצרים, וזוהי הבטחה נצחית לכל שנה ושנה בחודש ניסן, שנוכל לדלג על כל המפריעים, ואין אנו עוסקים בסור מרע, רק בעשה טוב, שאנו עוסקים במצוות, ושבים בתשובה של לכתחילה אריבער, וקופצים ומדלגים להשי"ת, אנו מדלגים אליו והוא

בראש השנה, ועיקר הפסח הוא על הגאולה הרוחנית, וזוהו אנו נגאלים בכל שנה ושנה מחדש.

זוהו שאנו מתפללים 'ומפני חטאינו גלינו מארצנו' ועיקר הכאב הוא 'ואין אנחנו יכולים לעלות וליראות ולהשתחוות לפניך', ועל זה הגלות אנו מודים ומהללים בכל ליל פסח שאנו זוכים להגאל עוד ועוד חלק בנשמה, בכל שנה ושנה.

רבי חיים ברים סיפר שפעם אחת הקשיב לתפילת שמונה עשרה של המשגיח רבי יחזקאל אברמסקי, שהיה מדבר באידיש הרבה באמצע שמונה עשרה, [וכמו ששמענו מרבי משה מרדכי שולזינגר שגם הוא היה מקשיב לשיחות שהיה מדבר באמצע התפילה, כי לעת זקנה היה מתפלל קצת בקול כדי להשמיע לאזניו. והיה מדבר עם השי"ת בלשון אידיש במודים ובשומע תפילה, לפני 'ועל הכל' היה מוסיף באידיש להודות להשי"ת על כל החסדים שעשה עמו בזה היום, על כל החידושים שחידש, והישועות בגשמיות ורוחניות שנתן לו השי"ת] הדבר היה כמה ימים לפני פסח, לפני 'אלקי נצור' שמע איך שהוא מבקש 'רבונו של עולם תשלח לי קצת פסח על פסח... ופי' רבי חיים ברים, שבדרך כלל אדם מבקש שהקב"ה ישלח לו מצות, יין ובשר על פסח, והוא מבקש קצת פסח על פסח, כי הפסח אינו רק כוסות ומצות, יש את הפסח בעצמו, שאנו צריכים לבקש אותו, כמו שאמר אחד הצדיקים, 'על פסח בוודאי יהיה לנו, איך לוקחים את הפסח בעצמו'. היינו שנוכח לדלג ולקפוץ אל השי"ת, ונוכח באמת לראות עצמינו כאילו אנו יצאנו ממצרים.

רבי שלום שבדרון סיפר משל שפעם אחת נולד אדם בבית גדול מוקף חומה, ומימיו לא יצא למרחב העולם, ונתגדל שם, וחי שב בתמימות שהבית הגדול הזה, זהו כל העולם, עולם די גדול, עם חצר ופרחים, שם היה חי עשרים שנה ולא העלה על דעתו שיש עולם יותר גדול מזה הבית. זה היה כל ההשגות שלו.

כשהיה בן עשרים שנה, מצא סולם ועלה על החומה וגילה עולם חדש, מצד אחד יש בלבו שמחה גדולה על התגלות העולם הגדול, ומאידך גיסא יש לו צער נורא על העשרים שנה הראשונות ששרף בתוך הבית הזה, והיה נדמה לי שזה כל העולם, הוא ואין בלתו, הרי שיש בלבו שמחה וצער כאחד.

כמו אנחנו חושבים שמה שאנו מכירים זה כל העולם, מסין ועד קליפורניה ובאמצע יש כמה מדינות וארצות. ונדמה לנו שיש לנו השקפה אמיתית איך העולם נראה, הרי אנו סגורים בתוך בור כלוא, אין לנו השגה איך היו הצדיקים חיים בעולם, הם מצאו את הסולם ודגלו מעבר לחומות, וגילו עולם אחר לגמרי, אנו צריכים רק לצאת להתרומם מהחומות המעכבות, ונגלה עולם חדש. וזה נעשה בכל שנה שנה.

[רבי שמשון פינקוס מביא מספרה"ק שכשהקב"ה ברא את אדה"ר היה שוכב, והיה אורכו מסוף העולם ועד סופו, ולאחר שקם על רגליו היה מהארץ ועד לשמים, ואמר בגמ' שמסוף העולם ועד סופו הוא שוה כמו משמים לארץ. והנה היצר הסקרנות של האדם להכיר את כל העולם, ליסוע ולטוס להכא ולהתם, זה היצר נלקח מאדם הראשון השוכב, שאז היה ראשו בסין, ידיו ביפאן, ורגליו בבבל, כך היה מתפשט בכל העולם, כמ"ש בגמ' סנהדרין. וכל דבר מתגעגע לשורשו.

אך אדם צריך להתגעגע לשורשו של אדם הראשון העומד, שאז היה ראשו למעלה והרגליים למטה, זה הרבה יותר מסקרן, שהרי הנוסח של האדם הראשון השוכב, יש לו סוף, שאם יתייגע וידע בעל פה מיהו הנשיא בסין ומה היה היום ביפאן ובקליפורניה, ולהיות בקשר חם עם כל הלסטים מזויינים שבכל הגוגל הגלובלי, הרי בסוף הוא מקיף מכל זה. משא"כ האדם הראשון העומד, שאינו שוכב כמו גולם על האדמה, אלא עומד וצופה מסוף העולם ועד סופו, גם בעולמות עליונים וגם בעולמות תחתונים, הרי ראייה זאת הרבה יותר מסקרן...]

כמו שאמר הרבי ר' אלימלך לעת זקנותו, שהוא עדיין יושב בפתח ועוד לא נכנס מעולם בפנים, כמו שאברהם אבינו יושב עדיין בפתח האהל, כי בכל מדרגא ומדרגא מתגלים עולמות חדשים, והשמחה מהולה בצער, המצה כרוכה עם המרוו, שמחה על הגילוי החדש, וצער 'גואלד היכן הייתי עד עולם', איך מירר לנו הפרעה את שנת תשע"ח ולא נתן לנו לעבוד את ה', ומכאן ואילך נתרומם לצאת לגאולת נפשנו.

וכמו שביאר החתם סופר מתחילה עובדי עבודה זרה היו, היינו בשנה שחלפה, שנקראת אבותינו כלפי שנה זאת, ואז היינו בבחי' עבודה זרה כלפי ההתגלות החדשה של הפסח הזה, כמו שאנו ממשיכים ואומרים 'ועכשיו קרבנו המקום', עכשיו דייקא, ולא 'אז קרבנו', אלא עכשיו ממש. כי עבודה זרה אינו דווקא להשתחוות לצלם, אלא עבודות שהיא זרה לו, לפי מעלת נשמתו, לא היו השחרית והק"ש והבהמ"ז כמו שהיה צריך להיות. ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, לצאת מקטנות המוחין ומשעבוד לקליפת פרעה, וזהו האושר הגדול שהוא גאולה פרטית בכל שנה ושנה.

כתוב בספר מעשה איש להחזו"א, שפעם אמר בליל הפסח ש'אין רגע מאושר בחיי האדם כמו הרגע שהוא זוכה להכנע ולהתבטל להשי"ת', זהו הגאולה האמיתית.

ולזה צריך הכנת הנפש כמ"ש האוהב ישראל, דכפי הכנתו כך יזכה להגאל, ולזאת למדונו רבותנו שיכיר האדם את שפלות מצבו, כי כשיכיר מהו בחי' מצרים שלו, יצעק ויזכה להגאל משם בליל פסח. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

בהגדת 'הלל נרצה' לבעל הערוגות הבושם כתב חיזוק נפלא, יש יהודים שמכינים עצמם לקראת ליל הסדר, ויש שגם זוכים ללמוד מכתבי האריז"ל על כונת ליל הסדר, שיש שם גילויים נוראים ונפלאים, אך גם לאחר שהאדם מכין את עצמו, הרבה פעמים כשבא ליל הפסח עצמו, הוא נופל לחלישות הדעת, אם עכשיו נכנסים גדלות ראשון וגדלות שני, והנה אני לא מרגיש כלום, נשארתי אותו שפל כמו כל השנה, אני מקפיד על זה ועל זה וכו'. ובאמת מבואר בכתבי האריז"ל שבכניסת החג זוכים למוחין גדולים מאד, בתפילת ערבית ובהלל, אך אח"כ נעלמים כל המוחין, וצריך להמשיך את המוחין מחדש ע"י מצות היום.

וזה שאנו אומרים הא לחמא עניא די אכלו אבהתא בארעא דמצרים, מה ראו חז"ל להקדים פסקא זו לפני סיפור יציאת מצרים? אלא ע"פ המבואר בספרי אמת גודל הבהירות שהקב"ה מאיר עיני כל חוכי לו בליל שימורים, עניינים נפלאים, אור מוחין דגדלות, וכששומעים פשוטי עם כל זה, מסתמא מכינים עצמם לכך, ובאמת אין מרגישים כלום, ולזאת תקנו דלחמא דידן נקרא לחם עוני, כך היה נראה בגאולת מצרים, לחם עוני, לכן אומרים בלשון ארמית בבחי' קטנות. ואנו מתחזקים שה' יעזור בשנה הבאה נזכה להשיג המוחין, כי עדיין משיח לא בא, והשתא הכא, השתא עבדי, ובגלותנו, כל מה שאנו לומדים בספרה"ק הגם שבאמת הכל נעשה בפנימיות, אך כדי להיות מקושר לזה, צריך לזכות לגאולה. ולכן מקדימים זאת הפסקא כדי שלא ליפול לחלישות הדעת על שאינו מרגיש בלבו ונפשו את האורות הנפלאים שנמשכים בליל הסדר.

והחת"ס כתב שאם כואב לו, ומפריע לו לאדם על שאינו מרגיש את המוחין, הרי לא קיים מצות 'חירות', כי מצות החירות היינו שהוא בן חורין מכל מין עגמת נפש, אם יש לו עגמת נפש שאינו מרגיש מוחין דגדלות, לא קיים מצות חירות. גם מדאגות האלה צריך לצאת לחירות. כי הדאגה על המוחין גורם ש'ידי כוסות יצא, וידי חירות לא יצא' כלשון הגמ'.

(הגרמ"י רייזמן)

רבי שבתי יודלביץ זצ"ל

כנגד ארבעה בני דברה תורה

בהגדה של פסח, קוראים אנו את תיאורו של בעל ההגדה המצייר את דמותם של ארבעה בני ארבעה סוגי אנשים אשר דוגמתם ניתן - למצוא בכלל ישראל. וכך מלמדנו בעל ההגדה:

"כנגד ארבעה בני דברה תורה: אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול. חכם מה הוא אומר? 'מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ד' אלקינו אתכם?' (דברים ו', כ'), ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח: אין מפטיירין אחר הפסח אפיקומן. רשע מה הוא אומר? 'מה העבודה הזאת לכם?' (שמות י"ב, כ"ו), לכם ולא לו... ולפי - שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר, ואף אתה הקהה את שני - ואמור לו: 'בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים (שמות י"ג, ח'), לי - ולא לו, אלו היה שם לא היה נגאל!'. תם מה הוא אומר? 'מה זאת?', - ואמרת אליו: 'בחזוק יד הוציאנו ד' ממצרים מבית עבדים' (שמות י"ג, י"ד). ושאינו יודע לשאול את פתח לו, שנאמר (שמות י"ג, ח'): והגדת - לבנך ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים."

הנה מוצאים אנו, כי לתורה ישנה שפה מיוחדת עבור כל אחד מארבעת הבנים, מארבעת סוגי האנשים הקיימים בעם ישראל: ישנה שפה מיוחדת עבור החכם, שפה שונה לחלוטין עבור הרשע, שפה המתאימה לתם, ואף שפתו של זה שאינו יודע לשאול. ואם רוצה אדם לידע מה טיבו של בנו די לו שיתבונן בסגנון השאלה, בנוסחה, ובכך - יוכל לתהות על קנקנו של השואל...

הבה נתבונן איפוא בשפה אשר ייחדה התורה לכל אחד מאותם ארבעה בנים, ונעמוד על הנקודות הדורשות הסבר.

***

אחד חכם

ובכן, הנה הילד החכם יודע מה עליו לשאול וכיצד עליו לשאול - זאת... הוא שואל ברצינות, מתוך רצון אמיתי להבין ולדעת: "מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ד' אלקינו אתכם?". הוא יודע כי הקב"ה ציוה את אבותיו במצוות מיוחדות הנוגעות לחג הפסח, והוא מבקש לידע אותן על מנת לקיימן. לפיכך אף האב מצווה להשיב על שאלת - בנו ברצינות, ללמדו את הלכות הפסח, עד ההלכה האחרונה אשר - היא: "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן".

והנה, משמעותה הפשוטה של ההלכה אודות הפטירה אחר האפיקומן הינה איסור לאכול מאומה לאחר סיום אכילת קרבן הפסח - בזמן שבית המקדש היה קיים, או לאחר אכילת מצת האפיקומן בימינו אנו שחרב בית מקדשינו ואין לנו זבחים ופסחים.

הסיבה אשר בגללה נבחרה דוקא הלכה זו בכדי לייצג את מכלול הדינים אשר מצווה האב ללמד את בנו הינה משום שזוהי אחת - ההלכות המתאפיינות בהיותן חותמות את הלכות הפסח, כאשר משמעות דברי בעל ההגדה הינה: אמור לבן החכם את כל הלכות הפסח, עד ההלכות האחרונות אשר עליהם נמנית הלכה זו: 'אין - מפטירין אחר הפסח אפיקומן'.

אכן, משמעות נוספת ישנה בדברים, והיא נוגעת לאופן בו מוטל על האב לחנך את בנו באופן כללי, לאו דוקא בכל הנוגע להלכות הפסח... שכן הלא טעם ההלכה על פיה אין לאכול מאומה לאחר אכילת האפיקומן הינו משום שרצון התורה הוא שטעם האפיקומן ישאר - בפיו של האדם. בה במידה, וכיוצא בזה בדיוק מצווים אנו גם לחנך - את בנינו, ללמד אותם את דברי התורה הקדושה בכזו מתיקות, בכזו נעימות אשר טעמה לא ימו שמפיהם למשך כל ימי חייהם! - זהו אופן החינוך הנרצה, וכאשר כך מחנך האב את בניו רבים הם - הסיכויים כי יגדלו הם לבנים חכמים, אשר יסבו לו רוב נחת ושמחה!

***

ואחד רשע

עמדנו איפוא על מהות התשובה ודרך החינוך הנרצית עבור הבן החכם, ועתה נעבור נא אל אחיו הרשע...

בעל ההגדה מלמדנו כי צורת השאלה המאפיינת את הרשע הינה: "מה העבודה הזאת לכם?", כאשר בדברי אלו הוא מוציא את עצמו מכלל ישראל, ומדגיש כי עבודת ה', הזכות הגדולה בה זכינו לעמוד לפני מלך מלכי המלכים ולשרתו עול הוא לגביו.

אלא שכאן עלינו לעצור ולשאול: מנין לנו כי כה רשע הוא הבן לזה? אולי אינו כופר בעיקר, ואינו חפץ להוציא עצמו מהכלל, ורק העצלות היא זו המדברת בתוך גרונו וגורמת לו לשאול את שאלתו בצורה כה היא נשאלת?

אכן התשובה היא פשוטה...

שכן אילו היה קם הבן הרשע הלזה לביל תשעה באב, פנה אל אביו ואומר לו: "אבא, מה העבודה הזאת לכם? מדוע צריכים אתם לחלוץ נעליכם, ולצום, ולבכות ולהתאבל? מדוע אינם יכולים לחיות חיים רגועים של שמחה?", אזי אמנם יכולים היינו לטעון כי מטען המצוות מכביד על כתפיו, ועצלותו או תאוותו היא המדברת מתוך גרונו.

אולם מתי שואל הרשע את שאלתו?

הרשע שואל את שאלתו המחוצפת לביל הסדר, לבילה המרומם ביותר, לבילה בו יושבים להם כל היהודים כשהם מסובים סביב שולחנות ערוכים בבשר ודגים כבני מלכים, לבילה בו ערוך שולחנו של - האיש הישראלי בפאר והדר כאילו היה משועי ארץ! בדיוק לבילה

החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

כאשר הבן החכם שואל: "מה העדות והחוקים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם" בהחלט יש מקום לתלות ולומר כי הוא אינו מתכוון - להוציא עצמו מן הכלל, אלא שהלשון העברית המדוקדקת אינה שגורה על פיו, ולפיכך הוא ביטא את כוונתו במילים אשר אינן מדוקדקות כל צרכן... לעומתו, הבן הרשע, ה'מתקדם' והדקדקן בודאי שקל היטב כל - מילה אשר הוציא מפיו על פי כל כללי הדקדוק... כאשר הוא שואל "מה העבודה הזאת לכם" הוא בודאי מדייק בדבריו עד לקוצו של יו"ד, - ואין זאת אלא שהוציא הוא עצמו מהן כלל וכוונתו לרמוז: "לכם ולא - לי!"...

***

הקהה את שיניו

מכל מקום, אם בהקהיית שיניו של הרשע עסקינן, הרי שזה המקום להביא מעשה חביב אשר מסופר על אחד מגדולי ירושלים, תלמיד חכם גדול וצדיק מופלג אשר אף בחכמת הרפואה היה בקי גדול, סיפור העוסק במקרה בו הקהה הוא את שיניו של הרשע הקהה היטב...

שכן ביום מן הימים, נכנס אל חדרו של הרב אחד מפורקי העול אשר ביקש להתלוצץ מעט על חשבון הצדיק, וסיפר לו ברצינות תהומית כי טובל הוא משלש מחלות נוראות אשר אינן נותנות לו מנוח: "המחלה הראשונה" החל הלה מתנה את 'צרותיו' 'נוגעת' - - לאמירת אמת... אינני מצליח בשום אופן להוציא דבר אמת מפיו, ובעל כרחי יוצאים להם השקרים בזה אחר זה!

"המחלה השנייה" הוסיף הוא וסיפר "נוגעת לחוש הטעם בו - - אינני חש... אינני מצליח לעמוד על טעמו של שום דבר מאכל או משקה, ועובדה זו ממררת את חיי שכן יכול כבוד הרב לתאר עד כמה קשה - היא האכילה מבלי לחוש את התענוג הכרוך בה..."

"ואילו המחלה השלישית" סיים הלץ "נוגעת לכח זכרוני... בזמן - - האחרון, לצערי, אינני מצליח לזכור כמעט מאומה... כל מידע חשוב אשר נקלט במוחי נעלם ממנו כעבור זמן מה, ובשום אופן אינני מצליח לזכור את הדברים אשר עלי לעשות או לדעת!"

הרב הצדיק, אשר חכם מחוכם היה, הבין על אתר כי אין בן שיחו - - טובל מכל מחלה, וכי כל מטרתו אינה אלא להתלוצץ על חשבוננו... אולם מאחר וכבר לימד החכם מכל אדם (משלי כ"ו, ה'): "ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו" החליט הוא ללמדו לקח אותו יזכור - - לנצח...

ובכן, הרהר הרב רגע או שנים, ולאחריו פנה אל פורק העול ואמר לו:

"שמע נא ידידי. בדרך כלל, מצליח אני למצוא תרופה למחלותיהם של בני האדם בו במקום. אני מכין מרשם והרוקח מכין את התרופה... - אולם מאחר ומגיע הינך ושלש מחלות קשות באמתחתך זקוק אני - - לזמן מה בכדי להתיישב בדבר ולמצוא את התרופה המתאימה מכל, ואף להכינה בעצמי... על כן, שוב נא אלי בעוד חצי שעה, ובינתיים מתחייב אני למצוא תרופה אשר תרפא את כל מחלותיך ברגע אחד - - והיו כלא היו!"

גיחך האפיקורס בליבו, בז לסכלותו של הרב באשר סבור היה כי - - האמין הוא לסיפורו, ויצא מן החדר על דעת לשוב אליו בעוד מחצית השעה בדיוק, ולברר מהי התרופה אשר מצא הרב ל'מחלותיו'.

והרב, מצידו, לא טמן ידו בצלחת... הוא הורה למשמשו לגשת אל דיר העיזים אשר בפאתי העיר, ולהביא משם כמה גללים מגלליהן של הבהמות הללו גללים אשר צורתם כידוע הינה צורת כדורים קטנים, - לצבוע את כדורי הרעי בצבע אדום על מנת שיראו כמו תרופה אמיתית, ולהניחם בצורה מסודרת על גבי צלחת נקיה...

ואכן, המשמש ביצע את ההוראות בשלמות, וכאשר חזר אותו פורק עול אל חדרו של הרב יכול היה כבר זה האחרון לבשר לו - בשמחה כי מצא עבורו תרופה מצויינת. "הרואה אתה את הכדורים המסודרים על גבי הצלחת? שאל הרב, והאפיקורס הנהן בראשו. - ובכן, טול לך ארבעה מן הכדורים הללו, הכניסם בבת אחת אל פיו, והחל ללעוס בחזקה עד שתבלעם!" סיים הרב, והלה מיהר לעשות - כמצוותו...

שניות בודדות חלפו בטרם עמד הלה על טיבם של הכדורים האדומים... שניות בודדות חלפו בטרם החרידו זעקותיו את הבית והרחוב... "רבי! הרי אלו גללי עיזים, הוא צעק, והרב חייך והסביר - בנחת:

לך טבין ותקילין תמורת השטיח הזה, ואילו אתה מכרת לי שטיח פגום אשר חוטיו קרועים!"...

הביט המוכר על השטיח, מצא כי הצדק עם הלקוח, ומיהר להשיב לו את כספו לשביעות רצונו המלאה... "הא לך, ושיהיו לך חיים ארוכים וטובים!" אמר המוכר, והעני יצא מהחנות שמח וטוב לב...

אך הנה זה יצא יצא הוא ואל החנות נכנס אחד מעשירי העיר, - ואף בידו שטיח אשר רכש זה לא מכבר... אף הוא פנה אל המוכר בטרונאי, והצביע על כתם מכוער אשר נמצא בירכתי השטיח החדש...

אולם כאן, למרבה הפליאה לא מיהר המוכר להשיב את כספו של - העשיר... הוא בדק את הכתם היטב מכל צדדיו, ורק לאחר שהשתכנע כי המדובר בפגם מהותי ביצור השטיח ניאות לאפשר לקונה להחליף - את המרבד באחר...

אדם אשר עמד על יד פתח החנות, והבחין ביחסו השונה של המוכר לשני הלקוחות לא יכול היה להתאפק, ומיד כאשר יצא העשיר מן - החנות מיהר הוא להכנס ולשאול את המוכר לפרש הבדלי הגישות.

"מדוע לפני אשר השיב את השטיח בטענה כי חוטיו קרועים - החזרת מיד את כספו, ואילו כאשר הגיע אליך העשיר בדקת את - טענתו באופן יסודי וגם לאחר הבדיקה לא הסכמת אלא לאפשר לו להחליף את השטיח?" הקשה הלה, והמוכר מיהר להסביר:

"שמע נא ידידי!" הוא אמר לשואל "אולי אינני חכם מופלג, אבל במסחר אני מבין! כאשר הגיע אלי העני והשטיח בעל החוט הקרוע בידו הבנתי מיד כי מתחרט הוא על עצם הרכישה, אין לו כל צורך - בשטיח, ובודאי אף ענין של 'שלום בית' יש כאן... הבנתי כי הוא זה אשר קרע את השטיח בכוונה תחילה, וכי מטרתו האמיתית הינה לקבל את כספו בחזרה!"

"מאחר וכך, הגעתי למסקנה כי אין כל טעם להחליף את השטיח באחר, שכן ברור לי כי בעוד יום או יומיים ישוב הוא לפקוד את חנותי והשטיח החדש בידו כאשר אף בו 'קרוע חוט'... העדפתי איפוא להשיב לו את כספו מבלי אומר ודברים, ולא להסתכן בכך שישחית הוא את כל סחורתי בכדי להצדיק את ביטול המקח..."

"לעומת זאת, הלקוח השני אשר הגיע ושטיח פגום מאמתחתו, הרי הוא אדם עשיר אשר באמת ובתמים חפץ בשטיח חדש. כאשר הוא הגיע להתלונן על פגם אשר נמצא בשטיח שרכש הרי שטענתו הינה - טענה עניינית, והתייחסותי אליו היתה בהתאם... בדקתי את הפגם, נוכחתי שהצדק עמו, ומאז וכך הצעתי לו להחליף את השטיח הפגום - באחר אשר ודאי ישיב את רצונו!"

כה היו דבריו של מוכר השטיחים שבמשל, ויש בהם כדי ללמדנו אף על אודות ההבדל שבין הבן החכם לרשע...

שכן כאשר מגיע הבן החכם, ושואל שאלות גיוניות על סדר ליל הפסח אנו מתייחסים אל דבריו בצורה עניינית. מאחר וכך, יכולים אנו - להבין כי כאשר הוא משתמש במילה 'אתכם' אין הוא מתכוון להוציא את עצמו מן הכלל, אלא להגדיר את מקבלי הציווי הלא הם אבותיו - אשר עמדו לפני הר סיני ונצטוו מפי הגבורה בתרי"ג מצוות... לפיכך אף מצוים אנו להשיב לו תשובה הוגנת וברורה, אשר תשיב על שאלותיו עד האחרונה שבהן ותניח את דעתו.

כאשר מגיע הבן הרשע לעומת זאת, אנו מיד עומדים על טיבו... מיד כאשר הוא מתייחס אל סדר ליל הפסח הרצוף בתענוג רוחני וגשמי כאל 'עבודה', ומואס בה אנו יכולים להסיק כי רשע הינו, וכל מבוקשו - אינו אלא לכפור ולקנטר... על כן, מבינים אנו אף כי כאשר השתמש במילה "לכם" כוונתו האמיתית הייתה להוציא עצמו מן הכלל, ואף - מכירים בכך שיהא זה חסר תועלת להשיב לו תשובה עניינית, שכן הוא אינו מבקש באמת לדעת מאומה...

לא נותר לנו איפוא אלא להקהות את שיניו של הבן הלזה, להשיב לו תשובה המתאימה לו, וזאת מבלי לצפות כי דברינו יביאו תועלת כלשהי בכל הנוגע אליו...

זהו איפוא הסבר אחד. אכן הסבר נוסף יש כאן, על דרך הצחות...

על פי הסבר זה, מן הראוי להבדיל בין הבן החכם, תלמיד ה'חידר' מן 'הישוב הישן', אשר אינו יודע את כל כללי הדקדוק לאשורם לבין - הבן הרשע הלומד באוניברסיטה ובודאי השתלם בחוכמות חיצוניות, כאשר עליהן נמנית אף חכמת הדקדוק...

ההדגשה - היא על המילים: "עשה ה' לי" לי ולא לו! כיצד יכול אותו הפסוק - לשמש כתשובה לשני אנשים שונים?

אלא שלמעשה, היה עלינו להקשות כבר לעיל, בתשובה של האב לבן הרשע, מדוע אומר הוא: "לי ולא לו, אילו היה שם לא היה נגאל" -

בלשון נסתר? הלא תשובה זו מיועדת לכאורה לבן הרשע המסב עם אביו בשולחן הסדר, והיה לאב אם כן להשיב לו ישירות בלשון נוכח ולומר לו: "בעבור זה עשה ה' לי ולא לך, אילו היית שם לא היית - נגאל!"

אכן התירוץ הוא, שתשובתו של האב לשאלתו של הבן הרשע - כלל אינה מיועדת לו... כלפי הבן הרשע מורים לנו לאב הוראה ברורה - אחת ויחידה: "הקהה את שיניו!" איתו כלל אין מה לדבר! הוא הלא - אינו מעוניין לדעת, אלא לקנטר ולהכעיס, ומה יועילו לו תשובותינו והסברינו כולם?

תשובתו של האב על שאלתו של הבן הרשע מיועדת איפוא דוקא - לאזניו של הבן האחרון, זה שאינו יודע לשאול, זה אשר ישנו חשש כבד כי יושפע מדברי ההבל והאפיקורסות שמשמיע אחיו הגדול הרשע על שולחן הסדר! אליו פונה האב ואומר לו: "דע לך בני, כי בעבור זה - עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו לאחיק הרשע! שכן אילו היה - שם אחיק הלזה לא היה נגאל!"...

נמצא אם כן, שהפסוק אותו מביא בעל ההגדה עבור הבן שאינו יודע לשאול הינו אמנם אותו פסוק עצמו אותו הביא לעיל בעקבות - שאלתו של הבן הרשע, שכן בשני המקומות הללו פונה האב אל הבן שאינו יודע לשאול, ובשניהם הוא משיב לו אותה תשובה עצמה! אלא שכאשר ישנו בן רשע בבית, והלה מטיל את ארסו בשאר הנוכחים - מחוייב האב להדגיש בבירור כי דרכו של הרשע הלזה אחריתה באבדון, ולחדד כי "אילו היה שם לא היה נגאל", ואילו כאשר נמצא ה' שאינו יודע לשאול' לבדו יכול האב להסתפק בתשובה האמיתית, הברורה, - "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים!" הפלא ופלא!

***

מכת ארבה

המכה הבאה, מכת ארבה מתוארת בתורה כך (שמות י', א' ו'):

"ויאמר ד' אל משה: בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, למען שתי אתני אלה בקרבו. ולמען תספר באזני בן ובן בן את אשר התעללתי במצרים ואת אתני אשר שמתי בם, וידעתם כי אני ד'. ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו, כה אמר ד' אלקי העברים: עד מתי מאנת לענת מפני? שלח עמי ויעבדני. כי אם מאן אתה לשלח את עמי הנני מביא מחר ארבה בגבלך. וכסה את עין הארץ, ולא יוכל לראת את הארץ, ואכל את יתר הפלטה הנשארת לכם מן הברד, ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה. ומלאו בתיך, ובתי כל עבדיך, ובתי כל מצרים, אשר לא ראו אבותיך ואבות אבותיך, מיום היותם על האדמה עד היום הזה, ויפן ויצא מעם פרעה".

משה רבינו מזהיר את פרעה כי אם ימאן לשלח את ישראל כמצוות ה' הרי שעתידי הוא ללקות במכת הארבה, אשר יכסה את עין הארץ - את אור השמש מעל פני האדמה, ויאכל את כל שארית גידולי הארץ אשר נותרו לאחר הברד.

והנה, נשאלת השאלה, מאחר והקב"ה מקדים ומודיע למשה כי מכביד הוא את ליבו של פרעה לבלתי הנח לו לשלח את ישראל עד אשר ילקה בכל המכות "למען שתי אתני אלה בקרבו" אם כן מדוע - - היה כלל צורך לשלח את משה ולהתריע לפני המכה? מדוע הקב"ה היה צריך 'לחמם' את פרעה ולאחר מכן להקשות את ליבו? הוא הלא יודע - כי ליבו קשה הוא ואף אם יחפוץ לא יוכל לשוב בתשובה ולשלח את - ישראל!

בכדי להבין את הדבר עלינו להקדים הקדמה אחת, מעשה נורא - המובא בגמרא במסכת סנהדרין (צ"ה, ע"ב צ"ו, ע"א), וכך מספרת - הגמרא:

לאחר התבוסה המשפילה שנחל סנחריב בבואו לצור על ירושלים, תבוסה ניסית כאשר מלאך ממרום בא והרג בלילה אחד את כל מחנהו החליט סנחריב כי אין לו ברירה אלא לברוח ולהמלט על נפשו. מיד - כאשר קם בבוקר וראה את כל רבבות חייליו מוטלים מתים על פני

"הפלא ופלא! הנה כבר יכול אתה לראות בעצמך כיצד התרפאת כלאחר יד משתי מחלותיך הראשונות! הלא בזה הרגע אמרת דבר אמת שהרי אמנם צודק אתה כי גללי עיזים הם אלו, ואף נוכחת לדעת כי - חש הייך היטב בטעמו של המאכל אשר הכנסת לפיך!"...

"ובאשר למחלה השלישית" סיים הרב, "הרי שיכולני להבטיחך - נאמנה כי נרפאת ממנו לחלוטין... את טעמם של ה'כדורים' הללו, ואת הנסיבות אשר הביאו אותך לחוש בו אני מתחייב כי לא תשכח למשך - כל ימי חיך!"...

בשלב זה הודה אותו 'ליך' כי חכמתו של הרב עלתה על 'פקחותו' - שלו, והכריז בפה מלא: "רבי, נצחתי!... אולם הרב, הוא עדיין לא סיים את החשבון... הוא פנה אל אותו 'משכיל' ואמר לו: "דע לך, כי כאן בעולם קיבלת את הצואה כשהיא קרה... לעתיד - לבוא לעומת זאת, בעולם הבא תקבל את צואת העיזים כשהיא - רותחת... שם יעשו ממנה פשטידה עבורך... שכן כבר לימדונו רבותינו - (גיטין נ"ז, ע"א) כי 'כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה - רותחת!'..."

הנה לפנינו דוגמא נפלאה ל'הקהה את שיניו', כאשר אנו מוצאים כי אכן זוהי הדרך בה יש להתייחס אל הרשע אשר כל מטרתו אינה אלא לקנטר ולהטריד...

***

ואחד תם

הבן הבא עליו מדבר בעל ההגדה - הינו הבן ה'תם'. וכאן, כאשר אנו - מציירים לנגד עינינו את הבן הזה אנו רואים אותו כשהוא פוקח עיני - עגל ושואל מתוך טפשות מופלגת: "מה זאת?"...

ולכאורה, יש מקום לתהות, מדוע מציג בעל ההגדה את התם בכזה אופן? הלא התמימות מעלה גדולה היא עד מאד, כבר נצטוונו בתורה - (דברים י"ח, י"ג): "תמים תהיה עם ה' אלוקיך", ואף יעקב אבינו, מעמיד כל זרע ישראל, עמוד התורה השתבח בתמימותו כאשר תיארה אותו - התורה הקדושה (בראשית כ"ה, כ"ז) כ"איש תם יושב אהלים!"

אכן התשובה היא, כי אמנם התמימות מעלה גדולה היא, אין - כמותה, אולם תלוי הדבר בעיתוי ובמקום... תמימות בזמנה ובמקומה - אין משובחת ממנה, אולם תמימות במקום הלא נכון ובזמן הלא מתאים הרי היא פתח לכל הרעות כולן!

ועל כן, יעקב אבינו אשר ישב בבית מדרשם של שם ועבר ועסק בתורה בתמימות אכן השתבח במיוחד בתמימותו, אולם הבן התם - הזה, היושב בשכנות לאחיו הרשע אשר הקדימו אך במעט הרי - בתמימותו מונחת סכנה גדולה לכל עתידו הרוחני, ובודאי שאין בה משום מעלה...

ואכן, לאחר שעמדנו על טיבו של התם המושפע השפעה יתירה - מסביבתו לטוב או למוטב, נוכל להשיב אף על שאלה נוספת, שכן לכאורה, הסדר הראוי של ארבעת הבנים היה צריך להיות: "חכם" - ואחרי "תם", שהרי התמימות היפך החכמה היא! מדוע אם כן - הקדים בעל ההגדה את הרשע והציבו מיד לאחר ה"חכם"?

אולם על פי המבואר נבין את הדבר בפשטות... שכן הרשע הלא - מבקש הוא להסית ולהדיח, לקלקל ולהשחית. מה עושה הוא איפוא? הוא מפריד בין ה"חכם" לבין ה"תם"... יודע הרשע היטב כי אם יהיה ה"תם" צמוד ל"חכם" יושפע הוא מהנהגותיו הטובות, ובכך הוא הלא - אינו חפץ! לפיכך הוא נעמד ביניהם, ובכך הוא 'מרויח' בכפליים... ראשית מנוע הוא מה"תם" את השפעתו הברוכה של החכם, ושנית - באופן זה יכול הוא עצמו להשפיע עליו לרעה ולהדיחו מדרך הישר...

***

ואחד שאינו יודע לשאול

הבן האחרון - הינו זה אשר אינו יודע לשאול. זה היושב ושותק - כגולם, ומחכה עד שיפתחו ויסבירו לו דבר דבור על אופניו, מראשית ועד אחרית. הוא מצידי אינו מבקש לדעת כלום, ואף אינו מבין כי - חסר הוא ידע או חכמה... הפסוק אשר משמש כתשובה לבן האחרון הלזה, הבן שאינו יודע לשאול הינו: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים", שכן הוא ממצה - בתשובה קצרה וקולעת את מהותו של יום, הקב"ה הוציאנו מבית עבדים על מנת שנהיה עבדיו ונקיים את מצוותיו. - אלא שכאן עלינו לשאול שאלה עצומה: הלא פסוק זה, "בעבור זה עשה ה' לי" משמש גם כתשובה לבן הרשע, כאשר לגביו

השדה יצא הוא בודד למדבריות השוממים, וכך הסתובב לו, תועה - וטועה בדרכו.

אולם הקב"ה טרם כילה את נקמתו בסנחריב. החשבון עדיין נותר - בחובה, והפרעון טרם הושלם... לפיכך, בא כביכול הקב"ה אל סנחריב ונדמה לו כאיש זקן, ניגש אליו ונתן לו שלום עליכם.

"שלום עליך סנחריב!" אמר לו הקב"ה, ומיהר לשאול: "אמור נא - לי סנחריב, להיכן אתה מממהר? להיכן אתה מנסה להגיע? האם יכול אתה להכנס בשערי ארצך? הלא מיד כאשר תגיע הביתה יבואו אליך כל שריק ונכבדיך, ויתבעו ממך את נפש בניהם ובנותיהם! הם ישאלו אותך היכן הם ילדיהם, ואתה לא תדע מה להשיב להם!"...

אכן למעשה, סנחריב כבר חשב על הבעיה האמורה, ובדיוק מפניה הוא ניסה לברוח... הוא ידע כי לא יוכל לשאת פניו כלפי בני ארצו, ולפיכך ביקש למצוא מפלט מהבושה הצורבת במדבריות השוממים, - החפיים מכל בן תמותה... "צודק אתה!" אמר איפוא סנחריב לאיש - הזקן הקב"ה כביכול, ובתחינה שאל: "אמור נא לי, מה אעשה? הלא - צודק אתה, ומכיר אני בצדקת טענתך!".

ואכן, להקב"ה היתה עצה מן המוכן עבור סנחריב... "הבה ואומר - לך מה תעשה!" יעץ לו בעודו בדמות האיש הזקן: "אל תבוא אל - ארצך בבגדיך ובתפארתך, אלא תתחפש באופן בו לא יכירוך, ואיש לא ידע כי שבת משדה המלחמה!"

העצה נכוחה היא וראויה בלי ספק, אולם בפני סנחריב עמדה - בעיה מעשית... "כיצד אתחפש כאן במדבר?" הוא פנה ושאל את - האיש הזקן, והקב"ה השיב: "אני אסייע בידך! הבא לי זוג מספריים, ואני אגלח את זקנך ואלבישך בבגדים מרופטים עד שאיש לא יוכל - לזהותך כמלך סנחריב הרם והנישא!"...

"מספריים? כאן? במדבר?" הקשה סנחריב, אולם הקב"ה הקדים - רפואה למכה... בסמוך למקום בו התרחש המפגש כבר הכינו מלאכי השרת מראש מפעל לטחינת גרעיני תמרים, ואל המפעל האמור - שלח הקב"ה את סנחריב, כדי לבקש מהפועלים כי ישאלו לו מספריים לזמן מה...

ואכן, בלית ברירה נאלץ סנחריב לגשת אל מטחנת הגרעינים ולבקש מהפועלים מלאכי השרת כמובן כי ישאלו לו מספריים, - אלא שהפועלים החצופים לא הסכימו בשום אופן לעשות את הטובה הזו בחינם... "אם רצונך במספריים תאלץ לעבוד עבורם!" הם אמרו - - לו... "אנו מוכנים להשאיל לך זוג מספריים בשמחה, אולם לא לפני שתעבוד מעט עמנו, ותטחון כמה שקים של גרעיני תמרים!"...

נקל לתאר כיצד נראה סנחריב, המלך הרם כשהוא עומד לו וטוחן - גרעיני תמרים... עומק כזה של תבוסה הוא לא חזה אפילו בחלומותיו - הגרועים ביותר... אולם מה לעשות? לא עמדה בפניו דרך אחרת להמנע מהבזיונות הצפויים לו בשובו לארצו כי אם הדרך עליה המליץ הזקן: - להתחפש באופן בו לא ניתן יהיה להכירו! והתחפושת הלא מחייבת - גילוח! והגילוח הלא מחייב מספריים! ותמורת המספריים הלא עליו - - לעבוד ולטחון! ובכן, אין מה לעשות... מפשילים שרולים וטוחנים!

אין ספק כי ביצועיו של סנחריב בתחום עבודת הכפיים לה לא הסכיין מעודו לא היום מושלמים... אולי אפילו רחוקים מכך... הוא שם - עצמו בלי ספק ללעג ולקלס בעיני ה'פועלים' האחרים, ואלם מקץ שעה ארוכה של עבודה מייגעת הוא יצא מהמפעל וזוג המספריים הנכסף - בידו.

אלא שבינתיים, אדהכי והכי כבר שקעה השמש, הלילה פרס את - כנפיו, והחושך כיסה את הארץ... "בחשיכה שכזו" אמר הקב"ה - לסנחריב "אי אפשר לראות מאומה, ולא כל שכן שלא ניתן לספר - אפילו שערה אחת! אם רצונך שאגלחך עליך לשוב אל המפעל, - ולבקש כי יעניקו לך אש בכדי להדליק מדורה, לאורה אוכל לגלח את זקנך בשופי!"...

סנחריב תאר לעצמו מה צפוי לו בבית החרושת, הוא כלל לא - התלהב לשוב אל המקום בו ספג מנה גדושה של בזיונות זה לא מכבר, אולם כלום ברירה היתה לו?

מושפל ומורכן ראש הוא חזר אל המפעל וביקש מעט גחלים, ושוב התנו הפועלים את מילוי בקשתו בכך שיסייע להם ויטחון עוד כמה שקים, ושוב נאלץ הוא שלא בטובתו לשים עצמו ללעג ולקלס בעודו

טוחן שק, ועוד שק, ועוד אחד עד אשר השלים את המכסה אשר - קצבו לו, כאשר סביבו עומדים ה'פועלים' המלאכים וצוחקים עד בלי - די...

כאשר שב סנחריב והאש היקרה בידו סבור היה כי תמו תלאותיו - לאותו הלילה, אולם טעות היתה בידו... "כעת" אמר לו הקב"ה יש - צורך להבעיר את האש בגחלים, ולשם כך יש להתכופף ולנשוף בהם בעצמה!"...

וסנחריב? הוא לא מתווכח... הוא נשכב במלא קומתו המלכותית על הארץ, נושף בגחלים הרוחשות, ולפתע נתפס אחד הגיצים בזקנו, אשר עולה בלהבות על אתר... לתגלחת הזקן כבר לא נזקק סנחריב... - האש ביצעה את המלאכה על הצד היותר טוב...

את תיאור מסכת בזיונותיו של סנחריב מסכמת הגמרא באמרה: - "אם הנך רוצה לעשות ליצנות מגוי הבער את זקנו!", שכן משפט זה - ממצה ומסכם היטב את תמצית ההשפלה לה זכה סנחריב... אולם בכך טרם הסתיים הסיפור...

סנחריב המגולח, בעל הזקן השרוף ממשך לצעוד לו בדרכו, עיף - ושבע תלאות, והנה לפתע הוא מוצא קרש עתיק. לא סתם קרש היה זה אלא קרש מתיבת נח, וסנחריב מיהר לאמצו לאלוה, באמרו בלבו: - "אם הצליחה התיבה להציל את נח מן המבול בודאי כוחה רב הוא עד - מאד!"

לאלוהיו החדש נדר סנחריב נדר, וכך הוא אמר: "אם תצילני - ותצליחני בדרכי נודר אני להקריב את שני בני לפניך!".

אלא שלצערו הרב היו מאזינים לנדרו אשר נדר... היו אלו שני - בניו, אשר שמעו את נדרו של אביהם, הבינו את תכניותיו לגביהם, והן כלל לא מצאו חן בעיניהם... הם בהחלט לא חפצו לסיים את חייהם כשהם מוקרבים לפני קרש...

הפתרון אשר מצאו הם בכדי להנצל מהגורל המר אשר תכנן אביהם עבורם היה פשוט ביותר: הם קמו והרגו את סנחריב אביהם, ובכך - הביאו את פרשת גדלו ותפארתו לידי סיום, סיום מביש בלי ספק למלכותו של מלך רם ונכבד...

אמנם כבר הקדים רב אבהו בגמרא (שם) באמרו אודות סיפור זה כי "אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמר", וזהו הסיפור בדיוק כפי שהוא מובא בגמרא עד לסימו הטראגי.

והנה, הבה נתבונן: סנחריב רואה כיצד משמיד הקב"ה את כל צבאו האדיר בלילה אחד, אולם הוא אינו שב בתשובה... הוא עדיין אינו מאמין במלך מלכי המלכים... הוא בורח, הוא מבקש להתחפש, ובלבו מחבל תחבולות בכדי לשוב למעמדו הקודם. והקב"ה מצידו מה הוא עשה? הוא מבזה אותו, הוא משפיל אותו, הוא מתלוצץ ממנו, הוא מכניע אותו עד לעפר!

ולכאורה, מדוע? מה התכלית בכל זאת? מה המטרה? מה היעד? לשם מה נחוצה היתה ההשפלה הזו? הלא הקב"ה יודע כי מאומה לא יעזור בכדי להשיב את סנחריב בתשובה! מה שלא עשתה השמדת צבאו הכביר בודאי לא תעשה עוד ליצנות אחת! -

אכן התשובה אחת היא, והיא נוראה עד מאד:

חז"ל מלמדים אותנו (גיטין נ"ז, ע"ב) כי "מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים, מאן אינון? שמעיה ואבטליון". מי הם בניו של סנחריב? הלא המה אותם בנים אשר ביקש הוא להעלות לקרבן לפני הקרש מתיבת נח, אותם בנים אשר קמו עליו ורצחוהו נפש! וכיצד יצאו מהם בנים משובחים כאלו כשמעיה ואבטליון? -

התשובה היא: כי בניו של סנחריב ראו כיצד מתלוצץ ממנו הקב"ה, והם ראו כיצד מתעלל בו האלוקים אחר שלא שב בראותו את הרעה אשר פקדה אותו, והמסר הזה חילחל לדמם ובער בעצמותיהם, עד שמבניהם כבר קמו צדיקים קדושים וטהורים, גדולי הדור, שמעיה ואבטליון!

הוי אומר, כי אותה ליצנות אשר התלוצץ הקב"ה מסנחריב אמנם - לא הועילה לו, אך היא הועילה לבניו, ולבני בניו, אשר זרעי החינוך שניטעו בעת אותה התלוצצות באביהם זקנם הנצו בהם פרי - - הילולים!

זו התשובה אשר יש לנו להשיב בבואנו לבאר את טעם התעללותו של הקב"ה בסנחריב, התעללות חסרת תכלית לכאורה, וזו היא אף

התשובה אשר עלינו להשיב על שאלתנו באשר להתראות החוזרות והנשנות אשר שלח הקב"ה לפרעה ביד משה!

שכן הקב"ה ידע אמנם כי לא ישוב פרעה מדרכו הרעה בעקבות כל אותן התראות, היה זה ברור כי במקום בו נכשלו המכות הנוראות בעצמן לא יצליחו לפעול איומים בעלמא, אולם אף על פי כן שלח - הקב"ה את משה להתרות בפרעה ולהתל בו בכדי ללמד אותנו, ואת בנינו, ואת בני בנינו עד סוף כל הדורות מה עלה בגורלו של מי שאינו - מציית להוראותיו של הקב"ה ואינו שת ליבו לתוצאות הרוח האסון אשר עלולות לנבוע כתוצאה ממעשיו!

עבור פרעה לא היתה אמנם כל תועלת בהתראות, והן אף לא - נועדו בשבילו... ההתראות נועדו בעצם עבורנו, ובמישור זה הן - מביאות תועלת נצחית לדורי דורות!

ואכן, סיפר לי פעם חסיד, כי ניגש פעם אל רבו ושאלו על אודות אדם פשוט אשר הרבי מרבה היה לקרבו ולכבדו, "מדוע כה מכבד הרבי יהודי פשוט זה?" שאל החסיד בכאב, והוסיף: "הלא אנכי טוב - שבעתיים ממנו ואילו אותי אין הרבי מקרב כמותו!"...

התשובה אשר קיבל אותו חסיד משקפת היטב את היסוד אותו - הצבנו בשורות הקודמות. שכן אמר לו הרבי:

"שמע נא בני: למען האמת צודק אתה, צודק במאת האחוזים... אתה בודאי טוב שבעתיים מאותו יהודי פשוט, ואילו הייתי שופטו על פי מעשיו לא היה ראוי הוא לשום מחוה של קרבה... אולם היודע - אתה מדוע מקרבו אני על אף כל זאת? הבה ואומר לך... אינני מקרבו בשלו אלא בשל ילדיו... אם אקרב אותו רבים הם הסיכויים כי ילדיו - יבחרו כל ימיהם בדרך הישר, ובכך אני חפץ!" סיים הרבי את דבריו... -

***

צפרדע מדין ערוב

בתארו את מכת ערוב, כותב דוד המלך: "ישלח בהם ערב ויאכלם, וצפרדע ותשחיתם", כאשר בפסוק זה עלינו לעמוד מלבד על טעם הזכרתן של שתי המכות הללו אף על שינוי הסדר אשר נמצא ביניהן, - שכן כידוע מכת צפרדע קדמה בפועל למכת ערוב.

אולם כאן, נכנס לתמונה המגיד מדובנא, אשר נושא היה את משלו ואומר כך:

משל למה הדבר דומה?

לגביר עשיר, בעל בעמיו, אשר טוב לב היה וגם טוב עין, גומל חסדים בגופו ובממונו. כאשר הגיעה עת דודים, והוא ארס את בתו עם בן גילה, - בחור מופלג בתורה וביראה, ומתוקן בכל מידה טובה נמנה מיודענו - הגביר וגמר בליבו להזמן אל שמחת הנישואין את כל בני העיירה ואת כל קרוביו, כאשר הוא שם דגש מיוחד על העניים שבהם.

"עניים אלו, אשר זה מכבר לא באה ארוחה הגונה אל קרבם" - הרהר הוא בליבו "בודאי ישמחו עד מאד להשתתף בשמחה, כטוב - ליבם במאכל ובמשתה הם יברכו בליבם את הזוג הצעיר, והיה זה -

שכרי!"

וממחשבה למעשה. - כאשר תכנן הגביר את סעודת הנישואין הוא לקח בחשבון כמות - גדולה של משתתפים, ובהם כל קרוביו ובני עירו העניים והדלים, וגם שאר אביונים אשר ירצו ליטול חבל בשמחת המצוה.

אלא שמשעה שירד הוא לפרטים, והחל תר אחר מקום מתאים לערוך בו את החגיגה הגדולה גילה מיודענו כי בעיה חמורה עומדת - בפניו... הוא לא מצא מקום אשר יוכל להכיל את האורחים כולם, את מכריו וידידיו אנשי העסקים, את המחותרים ובני משפחותיהם, וגם את העניים הרבים אשר הוא ציפה לראותם משתתפים עמו בשמחתו...

"ובכלל" חשב הוא "הלא לא הרי המאכלים אשר יערבו לחיכם - של העשירים אינני הטעם, כהרי המאכלים אשר העניים ימצאו בהם כדי שבעם!"

ובכן, לאחר שישב וחשב שבעה ימים ושבעה לילות הצליח - מיודענו להגיע לכלל החלטה. הוא גמר בליבו לקיים שתי מסיבות, יום אחר יום, כאשר המסיבה הראשונה תהיה מוקדשת לעניים: תושביה - העניים של העיירה עם בני משפחתו האביונים, ואילו המסיבה השנייה - תיועד בדוקא עבור העשירים, שועי ארץ עמם עומד הוא בקשר עסקי - רצוף.

ואכן, החגיגה הראשונה התקיימה ברוב פאר והדר, העניים אשר הוזמנו אליה גדשו בהמוניהם את השולחנות הערוכים בכל טוב - הארץ, והיטיבו את ליבם בסעודה משובחת כיד המלך. כשפיהם מלא בדברי הלל ושבח לגביר הנדיב עזבו העניים את האולם בשעת לילה - מאוחרת, ופנו אל ביתם שמחים וטובי לב.

למחרת מיועדת היתה להתקיים החגיגה השנייה, הסעודה - המפוארת אליה הוזמנו העשירים ונכבדי העיר. בשעה שנקבעה, כבר ניצב בעל הבית בפתח האולם נכון לקדם את פניהם של אורחיו - הכבודים, אולם מה רבה היתה הפתעתו כאשר גילה כי בטרם הספיקו הנכבדים להגיע כבר היו קרוביו העניים מסבים בנחת סביב - השולחנות עליהם נערכו מבעוד יום מעדנים מיוחדים ויקרים...

"מה לכם פה?" פנה הוא בשאלה אל קרוביו, "הלא רק אמש - סעדתם את ליבכם בסעודתי, שמחתם ושימחתם, ואף אני הסבתי עמכם והנעמתי את זמנכם! מה ראיתם איפוא לשוב היום ולהופיע? כלום חשקה נפשכם לשמחני שוב בנוכחותכם?"

אולם נראה היה כי דבריו, אשר נאמרו במלוא העדינות לא נגעו - כלל אל אורחיו האביונים, אשר לרגע לא העלו בדעתם להבין את הרמז ולעזוב את המקום... תוך כדי שפיהם מלא וגדוש במזון הם השיבו - למארח, והסבירו בפשטות: "אתמול הגענו מדין 'עניים'... היום - לעומת זאת מגיעים אנו מדין 'קרובי משפחה', וסבורים אנו כי בודאי - תקדם בברכה את נוכחותם של קרוביך ביום שמחתך!"

זהו איפוא המשל, ועתה נפנה נא ונעבור אל הנמשל:

שכן לאחר שסבל פרעה נוראות בעת מכת צפרדע, כפי שהקדמנו ותיארנו לעיל במאמר 'עשרת המכות' נקל להבין מה הופתע הוא - כאשר פגש לפתע ב'ידידיו' הללו גם במכת ערוב... הוא בודאי פנה אליהן ואמר להן: "צפרדעים יקרות, שלום עליכן! אבל אולי תוכלו להסביר לי: אם אינני טועה הלא כבר הייתן כאן זה לא מכבר! מדוע - מיהרתן לשוב?"

אלא שהצפרדעים השיבו כאותה התשובה אשר השיבו לגביר קרוביו העניים... "אכן, היינו כאן בעבר, אולם אז הגענו מדין 'צפרדעים'... כעת מממשים אנו את זכותנו כ'חיות', וככאלו אנו - מגיעים עם שאר החיות הפוקדות את ארצך במכת ערוב, ומכות כן בלי הרף עד אשר תמלא אחר רצונו של בוראך בוראנו, מלך מלכי המלכים - הקדוש ברוך הוא!"

הנה כי כן, לקה פרעה בצפרדעים פעמיים: לראשונה בעת מכת - צפרדעים עצמה, ואילו פעם נוספת בשעת מכת ערוב...

ומעתה, מבואר היטב סדר הפסוקים: ישלח בם ערב ויאכלם, וצפרדע ותשחיתם", שכן דוד המלך בא ללמדנו כי אותן הצפרדעים אשר פקדו את מצרים במכת צפרדעים, כידוע לכל ינוקא שבו בשנית - עם מכת ערוב: "ערב ויאכלם צפרדע ותשחיתם!" -

(דרשות המגיד)

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות

יש אמרה נודעת. ודאי, דרך הלצה נאמרה, אבל אמת כה נוקבת טמונה בה! את ליל הסדר פתחנו בהכרזת: "כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח". יושב הבן, ואינו מאמין למשמע אזניו. פותח ושואל:

אבא, "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות", אף פעם אינך מכניס אורחים, והלילה הזה אתה מזמינם? "אה", משיב האב, זה בגלל ש"עבדים היינו לפרעה במצרים", וממנו למדנו לומר דבר אחד ולעשות דבר אחר, להבטיח ולסגת. למצוא מוצא: "לכו נא הגברים", בלי הצאן והבקר...

בנובהרדוק ספרו על אותו עשיר קמצן, שחלה בטיפוס הבהרות. היתה זו מחלה קטלנית, ממנה איש לא קם. בצר לו הבטיח שאם יתרפא יתן חצי מיליון זלוטים לצדקה. הון עתק. אבל הבטיח בלב קל, שהרי איש לא הבריא ממחלה זו. אז למה הבטיח, כדי שיהיה מה לומר בהספדו.

לא עזר לו, ונרפא לאסונו. מיד התיצבו העניים בתור ארוך, לקבל חלקם בחצי המיליון. חשכו עיניו, מה יעשה. לאשרו, היה יודע ספר. זכר את

ומה ענה להם? שגם החתול מכיר בטבעו, אלא שאוכל הוא מאכל שסגולתו להשכיח! ולעניינינו: הרשע אוכל מאכלות אסורים, וסגולתם טמטום הלב (יומא לט ע"א) ועוות הישרות, אם כן, כל הדבורים לא יועילו, כי בשכרותו רואה הוא את כביש הסרגל כמוזוג. בתחלה "הקהה את שנייו" מאכילת מאכלות אסורים, רק אז אפשר לדבר עמו. ויותר: אז יראה בעצמו!

***

קהיון השניים, באכילת פרי בוטר חמור וקשה (יחזקאל יח, ב). איזה פרי בוטר אוכל הרשע, במה מקהים את שניו? להבנת הדבר, נלמד פסוק: "ונשב בגיא מול בית פעור, ועתה ישראל שמע את החוקים" (דברים ג, כט). מה הקשר בין שני הדברים. מדוע, מכין שישבו מול בית פעור, אתה יש לשמוע אל החוקים. ואם לאו, כלום בני חורין אנו להפטר מהם חלילה?

אלא שהחוקים הם מצוות שאין טעמן מובן לנו, והיצר הרע ואומות העולם מסיתים בעינינו (רש"י במדבר יט, ב). ומה משיבים להם? אומרים: מילא אנו, סומכים לחלוטין על בוראנו ומקימים מצוותיו. אבל אתם, לשיטתכם, איך שטופים אתם בחוקים נבערים ומופרכים כל ימיכם. האפנה, אינה חוק? חוקי הנימוסים הנוקשים, אינם חוק? ומי מכתוב חוקים אלו! ועד למולך, ולמרקוליס, ועל לעבודה הזרה המאוסה והמקביסה של בעל פעור והמונים נפתים, ונוהרים! את זה אתה - אוכל, כוסס, שניך קהות ולא אכפת לך! חונט עצמך בבגדי אפנה, נוהג בכללי הטכס, ומשלים אתם

רק חוקי ה' לצנינים בעיניך, וכלפינו תתריס: "מה העבודה הזאת לכם"?! כשאנו רואים את הנהירה לחוקי בעל פעור, מתחזקים אנו שבעתיים, להבדיל אלף אלפי הבדלות, בשמירת חוקי התורה הקדושה. וכשאנו רואים את סגידת הרשע לחוקי החברה, מקהים אנו שניו: כסוס אתה את פרות הבוסר, והנח לנו את פרות גן העדן!

יום אחד אני הולך ברחוב, ושומע צפירה. טרוד הייתי בעיני, אף לא עמדתי על טיבה. לפתע פונה אלי בחור גלוי ראש: "עמוד! למה אתה הולך?!"

תמהתי: "למה לעמוד?"

"זה יום השואה והגבורה, עומדים לזכר הנספים בשואה!"

ואנוכי לא ידעתי. "אה", אמרתי לו, "אבל אני לא דתי!"

"מה?!" עיניו התעגלו: זקן ופאות, וכובע ופראק, ולא דתי? ובכלל, מה ענין דת לכאן?!

אמרתי לו: "אמור לי, כשאתה נוסע ביום ששי לפנות ערב בבני ברק ושומע את הצפירה המבשרת על השבת, אתה ממנהר להחנות את הרכב ולרוץ לבית הכנסת?"

"לא", הודה.

"למה?" שאלתי.

"כי אני לא דתי", ענה.

"אם כך, הלא תבין: לך הצפירה ההיא לא אומרת כלום. מדוע שהצפירה הזו תחייב אותי? לך דתך, ולי דתי שלי..."

הפה הפעור שלו הזכיר מלכודת זבובים.

"וחוץ מזה", אמרתי, "אין מה להשוות! אתה תתבע ממני לכבד את זכר הקדושים?! אני אבדתי שם מאתים בני משפחה! אז אני לומד לזכרם, אומר קדיש. מה הועלת לך בעמידתך בצפירה?!"

איך נתנים החוקים להשוואה?!

***

דרך נוספת להבנת: "הקהה את שניו", ונקדים את דברי המדרש (הקדמת אסתר רבה, יא): כל מקום שנאמר "ויהי", אינו אלא לשון צרה. "ויהי בימי אחז" (ישעיה ז, א), שאחז ונעל בתי כנסיות ובתי מדרשות. אמר: אם אין תלמידים אין חכמים ואין תורה. משל למלך שמסר בנו לפדגוג, והיה פדגוגו שונאו. אמר: אם אני הורגו הריני מתחייב מיתה למלך, אלא הריני מושך מינקתו ממנו והוא מת מאליו - לא מובן: אם יהרגו יתחייב מיתה למלך, ואם ירעיבו עד מוות וימנע ממינקתו להניקו לא יתחייב מיתה למלך?

אך כמה עמקו דברי חז"ל!

דברי הגמרא (סוטה מט ע"ב) שגדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, מפני שלושה טעמים. הראשון שבהם: שהצדקה בממונו, וגמילות חסדים בין בגופו בין בממונו. הודיע שחצי המיליון עובר שדרוג: לא לצדקה אלא לקרן גמ"ח.

חשב שהועיל, איפה! התור התארך בכפלים, כי גם העשירים עמדו בתור להלוואת גמ"ח.

אה, לכן ממשיכה הגמרא ואומרת טעם נוסף: צדקה בממונו, גמילות חסדים אף בגופו. הודיע לכולם שהחליט לשנות את היעוד: במקום להקצות כסף לצדקה, ומה הוא כסף, בסך הכל ממון, מוכן הוא לעשות הרבה יותר, לטרוח בגופו.

לא שער את התוצאה, אנשים התדפקו על דלתו בלא סוף: אולי מוכן הוא לסעוד את בנם החולה, אולי יאות ללוות את אביהם הקשיש, אולי מוכן הוא לעזור בנשיאת משאות. וכי בשביל זה הבריא, כדי לבלות ימיו בעזרה לזולת? חייב להיות לכך פתרון!

עייין, ומצא. ודאי, לפיכך נכתב הטעם השלישי: שהצדקה לחיים, וגמילות חסד בין לחיים ובין למתים. התנדב אפוא לחברא קדיש, ונשם לרוחה: אף אחד לא עמד בתור כדי להקבר!

אשריו, גם קיים נדרו וגם נשאר עם רכושו

תלמיד נאמן של פרעה, וממשיך מורשתו!

***

הקהה את שניו ואמור לו

לגעור ברשע, ניחא, אבל מדוע בלשון: "הקהה את שניו". אקדים ספור לתשובה. השכרות נפוצה מאד בפולין. אני זוכר שאמרו: "מי כעמך ישראל", מה ששותים היהודים כולם, "גוי אחד בארץ", שותה גוי פולני אחד! השוטרים עמלו קשות להוריד נהגים שכורים מהכביש.

מובן שהם טענו שלא שותו. כאבו להם השניים, והם שטפו את הפה בוודקה. כאב להם הגרון והם גרגרו קצת יי"ש, זה הכל. מה עשו, הביאום לתחנת המשטרה. היה שם כביש קצר וצר, ואמרו: "סע". אם נסע ישר, שוחרר.

הביאו נהג בגלופין, והורו לו לנסוע. מחה: "זו מלכודת! קודם תיישרו את הכביש"...

נו, כבר לא היו זקוקים למבחן הנסיעה.

כך זה גם בענין האמונה. אמונה היא ישרה ופשוטה. הבעיה היא בראש, שרואה את הישר כעקום. אין דבר קל מלהוכיח ישרותה, אבל לא לשכור.

ומה הוא ה"יין" המסחרר את הראש ומעקם את הישרות?

נעייין בקטע גמרא (הוריות יג ע"א). הגמרא מפרטת מאכלים שמועילים לזכרון, ויש שסגולתם להשכיח. כמו מאכל שאכל ממנו עכבר, יש להמנע מאכילתו.

ושאלו התלמידים את רבי אליעזר הגדול: מפני מה הכלב מכיר את קונו, נאמן לבעליו, ואין החתול מכיר את קונו?

שאלה מוזרה. מה זה מענינים, ומדוע אמור הרב להבין טבעי נפש חיות מחמד. ומדוע קבעו זאת בגמרא הקדושה, וכל הלומד מקיים מצות עשה של תלמוד תורה בכל מלה!

התייחס לשאלה, וענה: הלא דברים קל וחומר. אם האוכל ממאכל שנגס בו עכבר שוכח, החתול שאוכל את העכבר עצמו על אחת כמה וכמה...

רבות חשבתי: מה כתוב כאן?! ודומני שעלה בידי פרוש אמתי. פלאי פלאים -

"ידע שור קונה", אומר הנביא, השור מכיר את בעליו, "וחמור" מכיר את "אבוס בעליו" (ישעיה א, ג). מוטבע בבריאה שבעלי חיים מכירים אדונייהם. נאמנותו של הכלב אכן חריגה, אבל התעלמותו של החתול מפליאה. מנוגדת לטבע הבסיסי.

ומובן שאין ענינם של התלמידים בטבעי בעלי החיים. הם בקשו להקיש ולרמוז לטבעי בני האדם: יש מי שדבוק בבוראו ונאמן באופן מוחלט, דוגמת הכלב הנאמן. רוב בני האדם יודעים ומכירים, מאמינים בבוראם, גם אם אינם כה כרוכים אחריו. ואם רואים כופר בעיקר, חתול הוא. זה טבעו. ושאלו: מדוע, מה גרם לו!

ואינם חסים, על חיי אחרים על אחת כמה וכמה!" והתחוללה מהומה רבתי, ונחשף פרצופם, ורבים נמנעו מלהסתפח אליהם!
מצינו ספור בגמרא, קשה כל כך להבנה, וכך אמרו (שבת קטז ע"א):
אמא שלום, כך שמה, אשת רבי אליעזר הגדול, אחותו של רבן גמליאל נשיא ישראל היתה. התגורר בשכנותם פילוסוף אחד, הוגה דעות. פרש רש"י: מין, כופר. הכופרים מתחזים כהוגי דעות, איפוא, לא הוגים ולא דעות. שהוציא על עצמו שם שאינו מקבל שוחד מבעלי הדינים הבאים לפניו. פרש רש"י: והיה מקבל בסתר, אלא מה. בקשו לשחוק בו. שגרה לו פמוט זהב ועלתה אליו. אמרה לו: "רצוני שיתנו לי חלק בירושת אבי".

אמר לרבן גמליאל: "חלקו את הירושה".
אמר לו רבן גמליאל: "בתורתנו כתוב, שאם יש בן אין הבת יורשת".
אמר לו: "מהיום שגליתם מארצכם נטלה תורת משה ונתנה תורה חדשה, ונאמר בה שהבן והבת יורשים בשווה".

למחרת, שלח לו רבן גמליאל חמור במתנה. באו לפניו, ואמר: "עיינתי בסוף הספר, ונאמר בו: 'אני, לא לפחות מתורת משה באתי, ולא להוסיף עליה באתי', וכתוב בו: 'במקום הבן, אין הבת יורשת'".

אמרה לו: "יאיר אורך כנר!" להזכיר את הפמוט ששלחה.
אמר לו רבן גמליאל: "בא החמור, ורמס את הפמוט".

פלאי פלאות. יושב לו שופט צבוע, מתחזה כנקי כפים, ונטול שוחד בסתר. וכי אין לרבן גמליאל נשיא ישראל ענינים חשובים יותר ונחוצים יותר ודוחקים יותר, מאשר לשימו לעלע ולקלס! הן עומד הוא בראשות הישיבה, בית הועד לרבותינו גדולי התנאים, וכל משא הצבור על שכמו, ורוקם הוא הצגה עם אחותו, אשת רבי אליעזר הגדול, הלא דבר הוא!

ויותר מכך: נתאר לעצמנו, ה"חזון איש" זצ"ל, גדול הדור, ואחותו, הרבנית של הסטייפלר זצ"ל. והרבנית עולה ללשכת שופט חלוני ומבקשת לפסוק לה "ירושת הבת" שלא כדין תורה, היתכן?!

אכן, ברש"י מבואת גרסא בסוגרים: "והכל כדי שישמעו הנאספים שם נבלותו, ומי הוא".

יש לגלות את פרצופם האמתי של המינים, שלא יעריכום ולא יעריצום, אלא יבזום ויוקיעום!

יש מחלה, המכונה "חולי ירח". החולה בה קם מתוך שנתו, ומסתובב, אינו מודע למעשיו, ואין להעירו פן יבעת ויוזק. לשכנתו של ה"חפץ חיים" זצ"ל היה בן כזה, ונעורה בלילות להשיג על מעשיו עד שעמדה לקרוס מעיפות וחולשה. אמר ה"חפץ חיים": הלא בין כה נעור אני בלילות ולומד. יישן בחדרי, ואשגיא עליו. הודתה האם נרגשות, סוף סוף תוכל לישון.

ישב ה"חפץ חיים" ולמד ולפתע קם הילד, מתוך שנה. נשא ה"חפץ חיים" ראשו ועקב אחריו. נכנס למטבח, ונטל סכין. ה"חפץ חיים" עוקב. ביתק בסכין את כריכות העור של ספרי הקודש. לבו של ה"חפץ חיים" נחמץ, רגשותיו התקוממו, ולא אמר דבר. "קטן, לאו בר מחילה". פגיעתו רעה. הוא שחבל פטור, ואחרים שחובלים בו חייבים. ישן הוא, אינו מודע למעשיו -

מתוך שנה פנה הילד לאחור, צעד לעבר חדר הילדים, ישנים שם זאטוטים. והסכין בידו. זאת לא! בעדינות אך בתוקף אחז בידו, חלץ - את הסכין, והילד התעורר בבעתה.

כי יש גבול, עד היכן.
לא, כשיפגע בילדים אחרים.

אז, אין ברירה, אי אפשר להתחשב עוד ברגשותיו. מקהים את שניו. באותו ענין: בשעתו, היתה בני ברק עירה קטנה, כולם הכירו את כולם, היינו 'היימיש'. עמדתו להכנס לבית מרן ה"חזון איש" זצ"ל, כשהרב אברהם יוסף וולף זצ"ל, שישד באותה שנה את הסמינר, יצא. שאלתי: "מה התחדש לך?" וענני בהתפעלות: "החזון איש אמר לי, שאילו היה לנו כסף היה ממליץ לתלות בכול רחוב שלטי: זהירות, כלב נושך כדי שיפחדו ולא יעברו דרך רחובותינו, כדי שלא נראה אותם - ולא נושפע מהם!" ...

***

היתה תקופה בה כהן הגאון הצדיק רבי יעקב ישראל לובצ'נסקי זצ"ל, חתנו של הסבא מנובהרדוק זצ"ל, כרבה של העיר ברנוביץ'. כמה פורקי עול העזו לפרוץ פרצות בחומת השבת, והיה עובר מחנות חנות ומוחה בקולי קולות, עד שנאלצו לסגור עסקיהם.
טענו כנגדו: "מה הכפיה הזו! האם לא ידעתם שתקופה חדשה הגיעה, תקופת זכויות הפרט וחרותו לעשות ככל העולה על רוחו!"

ודאי, אילו היה מרעיבו עד מוות, היה המלך הורגו. אבל הוא התחכם, האכילו ממתקים עד ששבע ומאן לינוק. אבל תינוק אינו יכול לחיות ממתקים, ומת. ולא מצאו הסיבה. מה יעשה, ולא רצה לינוק...

כך, התורה היא "חלב אם" עבורנו. מה עשה אחז ומה עושים תלמידיו, ממציאים תחליפים, ממתקים, וכך משביעים לכאורה - וממיתים!

רואים אנו תוצאות דרכם ושיטתם, הלא הם עצמם מיואשים ומקוננים לפרות חינוכם!

"הקהה את שניו". אין אנו זקוקים, ואיננו מעוניינים, במאכליו!

לתינוק חלב אם, וליהודי תורה!

***

הקהיית השניים, למה. אמת, שאל בלשון שאינה ראויה. אבל ככלות הכל, התענין. למה לא נלמדו? אך לא -

שכבר אמר הגאון רבי ישראל מסלאנט זצ"ל שהרשע הריהו כלסטיים, ואם יודע הוא ללמוד הריהו כשווד מזוין! כי ישתמש בידיעותיו לרעה לנגח ולקעקע, ללעוג ולהדיח!

מסופר על הרב שישב בבית הכנסת ולמד. הכל פנו והלכו לבתיהם, והוא שקוע בסוגיה עמוקה.

לפתע קלטו אזניו קול מוכר, תחינה נרגשת. נשא ראשו והטה אוזן היה זה הגנב של העיירה. בכל עיירה היו רב ודיין, שוחט ומוהל, והיו - רצען ונפח, חנווני וקצב. והיה הגנב המקומי. עתה עמד על רחבת ארון הקודש. הסיט את הפרוכת ופתח את הדלתות, טמן ראשו בין ספרי התורה וחנון קולו -

הרב נדרך: מה ארע? מישהו חולה, יש לראות להגיש עזרה?

אך לא, קולו נשמע בברור: "רבנו של עולם, אל תשליכני מלפניך, ורוח קדשך אל תקח ממני!" -

צדיק חדש נולד!

"רבנו של עולם, אנא ממך, פקח עיני! חנני ברוח הקודש!" יבב בתחינה. הזדקף וסגר את הדלתות. השיק את פרוכת הקטיפה לעיניו הדומעות. שערי דמעות לא ננעלו, לב נשבר ונדכה אלקים לא יבזה.

"רוח הקודש למה לך", שמע קולו של הרב. לבו נתר, רק כעת השגיח בו. בעצם, אולי יגש ויקבל גם ברכתו: "הרב מבין, פעם ידעתי לאן לגשת. החביאו מתחת למזון, בתוך המצעים. בעיניים עצומות הייתי שולף. עכשיו נעשו מתוחכמים, וזה נעשה קשה יותר ויותר. אילו היתה לי רוח הקודש, היה זה קל כל כך..."

ובכן, רוח הקודש אינה עבור גנבים -

וידעת התורה אינה עבור הרשע: "ולרשע אמר אלקים, מה לך

לספר חקי!" ...

***

חייבים להקהות שני הרשע, כדי שלא יחלקו לו כבוד, ולא יסחפו אחריו! זכורני, בשנת תש"ו, לאחר המלחמה, הגענו לחלק הכבוש על ידי האמריקאים. שמענו שהערב תהיה ארוחה, מלת קסם לנצולים. מסיבה לציון מרד גטו ורשה. במקום לקונן על מות הקדושים של ששה מיליון היהודים, ובתכם חצי מיליון יהודי גטו ורשה, בחרו לחגוג את המרד שדוכא בדם ואש ותימרות עשן, ולא הותיר נצולים. מי מארגן מסיבה זו? "עלית הנוער", לשכנע לעלות לקבוצים החלוניים.

ארגנתי כמה חברים, והגענו למסיבה. מובן שכל הדוברים היו חלוניים, העלו על נס את גבורת המתקוממים, וקראו להצטרף אל החלוצים המתקוממים נגד השלטון הזר בארץ ישראל. חייבים היה לסכור פיהם. אבל איך, הרי לא יתנו לנו לדבר!

קמתי ואמרתי: "מי מכם היה בגטו ורשה?"!

הבינו שהייתי בגטו, ואמרתי: "רצוני לדבר על הגבורה היהודית!"

הזמינו אותי לדבר. אמרתי: "מדוע לא מזכירים את הגאון רבי מנחם זמבא, ה' ינקום דמו, שנתן חסותו למרד?"!

הבינו לאן הדברים נוטים, וגרשוני מן הבימה. הרכיבני אחד מחברי על כתפיו, וזעקתי: "יהודים, הלא תראו שהם מחללים את זכר הקדושים, ועל פי ההלכה עוד יותר גרועים מן הגרמנים, כי גדול המחטאיו יותר מההורגו!" מיד התנפלו עלי הבריונים והכוני מכות רצח, "על חייהם

השיב כנגדם: "ודאי ידעתי, וזה הדבר העולה על רוחי לצעוק - ולמחות נגדכם ולסגור חנויותיכם..."

ומה יכלו לענות...
כך, הבן הרשע מסית וטוען: "מה העבודה הזאת לכם", מדוע מכריחים אתם את כולם לסב עמכם בסדר ככל חוקת הפסח. כל אחד חפשי לעשות כרצונו!"

"כך?!" עונים לו, "אם כן, רצוננו להקהות את שניך..."
***

רב העירה היה מלמד שעור בגמרא. אחד המשתתפים הגיע במכנסים קרועים. מה ארע? כלב חוצות התנפל עליו ונעץ מלתעותיו במכנסיו, בקושי נחלץ משניו.

אמר הרב: "אתן לך סגולה. כשיבוא תאמר שבע פעמים את הפסוק: ולבני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. בדוק ומנוסה!"

הודה, וישב ללמוד.
למחרת, הגיע במכנסים אחרים, אף הם שסועים. מה עתה? האם שכח את הפסוק?

"לא שכחתי. אבל עד שהתחלתי לומר, התנפל הכלב בניבים חשופים!"
"אם כך", אמר הרב, "אין עצה אחרת, זולת אלה הכה תכה בכלב!"

למחרת הגיע, אלה בידו ומכנסיו שלמים...
כך, עם שלושה בניים מדברים, אומרים פסוקים. אבל יש אחד שאינו מעוניין בפסוקים וחושף ניבים. אינו מותיר בררה, אלא להקהות את שניו!

***

ארבעה בניים הם, כל בן ותשובתו, ואף הקהית השניים תשובה היא. ואספר לכם מעשה שהיה. ידוע שאני נושא בנטל החזקת מוסדות תורה. פנה אלי אחד מעובדי החברא קדישא, ספר שלמחרת היום, בארבע אחר הצהריים, תתקיים אזכרה ליהודי עשיר הטמון שם. המשפחה מבקשת אדם שישא דברים במעמד, וישלמו בעין יפה.

שאלתי: "הוא היה שומר תורה ומצוות?"
ענה: "אינו קבור בחלקת שומרי שבת..."

אז בשביל מה צריכים הם, לקשוט הארוע.
למחרת באתי. היתה זו הפעם הראשונה שהשתתפתי בכזה טקס, וגם האחרונה. הם הגיעו קבוצות קבוצות. המשפחה, החברים, השותפים, העובדים. כל קבוצה הביאה זר, עטור בסרט שחור. הניחה בטקסיות על המצבה וחזרה לאחוריה לשלב ידיים.

"כבוד הרב, בבקשה".
לא משניות, לא תהלים, לא קדיש.

החלטתי: כפרה על הכסף, כאן יש להקהות שניים!
פתחתי ואמרתי: "חשבתי לומר דברים בשם בני המשפחה, והחלטתי לומר דברים בשם הנפטר, אחד מן השניים: או שיש נשמה נצחית, שבפטירת האדם עולה למרום למסור דין וחשבון ולקבל שכר ועונש, או שאין נשמה, ומותר האדם מן הבהמה אין. אם אין נשמה, למה מביאים פרחים, הרי כלום לא נשאר. ואם יש נשמה, פרחים היא צריכה?! הרי ביד מוקיריה להקל על ענשיה ולהרבות שכרה במרום. אם יאמרו קדיש, אם יקרא מזמור תהלים או ילמדו משנה! - משל למה הדבר דומה, לעני מזה רעב ולשונו נשתה בצמא, מתחנן לפרוסת לחם ולגימת מים, ומציעים לו... זר פרחים!"

לא כנס זכרון הוא, אלא כנס התעלמות!"
איני צריך לומר, שתרומה לא קבלתי, אבל כעבור שנה וחצי פגש בי אותו עובד החברה קדישא ואמר: "לא תאמין, אבל השנה הם הביאו זרי פרחים, ואמרו תהלים, וחתמו בקדיש..."

***

איזו תשובה היא הקהית השניים?! אבל באמת, אין תשובה כמוה!
ספר לי הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, בעיר לוצק היה פוקר אחד שזלזל בכל קודש. שבת, פסח, אף יום הכפורים, רחמנא לצלן. לעג והתלוצץ מהתורה ושומריה. לא לעולם חוסן, ויום אחד חלה במחלה חשוכת מרפא, טיפוס המעיים רחמנא לצלן. כל באיה לא ישוּבן.

אמרתי: הן סופו קרב, להספידו לא אספיד, אין מה לומר בשבח עוקרי תורה. וירננו, וילחצו, ויוקיע. אלך לבקרו, להראות שאין בלבי נגדו אישית, אבל דרכו הרסנית.

באתי לבקרו, ומצאתיו מתפתל ביסוריו. כיון שראני התיפח: "שהרב יתפלל עלי, שהיסורים ירפו מעט!"
הוא מבקש שיתפללו עליו?! -

עליתי לבית הכנסת ונשאתי דרשה. אמרתי: "כסבורים אתם שההתפקרות נובעת מחסרון יראת שמים - טעות בידכם! לא יראת שמים חסרה, כאב בטן חסר!"...
רק יקוה שניו ויגנה ויתפלל... -

***

"הקהה את שניו" בתגובה חריפה וקשה, "ואמר לו", באמירה רכה (שמות רבה מב, ב) והרי זה תרתי דסתרי, לכאורה. תגובות סותרות מניה וביה!

אבל, באמת, יש לעיין: מה לשון הקהיית השניים. מדוע לא לסטור לוֹעו ולחצליף באחוריו. וכאן, טמונה התשובה.

כי מה רצון הרשע, מה טענתו? רוצה הוא ללכת בשרירות לבו, להסחף אחר יצרו הרע מנעוריו. "עיר פרא אדם יולד" (איוב יא, יב), ואינו מבין מדוע דורשים שירסן עצמו ויבלום יצריו. "מה העבודה הזאת לכם", למה לעמול בעבודת ה', בתקון המדות, למה להשתפר ולהשתנות לטובה.

אף אתה אמור לו, באמירה רכה: אמת שנולדת עיר פרא, אבל כמו כן נולדת בלי שניים. והנה צומחות שני חלב, והמרת אותן בשניים קבועות. ומדוע, כי אדם משתפר ומשתנה, מתבגר וגדל. אם רצונך להשאר בטבעי הינקות והילדות עקור את שניך מפיך, כעולל... -

ואף אתה הקהה את שניו, ואמר לו
כמה מרעיש פירושו של ה"חתם סופר" זצ"ל (חת"ס עה"ת, ויקרא לו):
"ואף אתה", גם אתה אשם בכשלוך הבן. ככתוב: "אבות אכלו בסר, ושני בנים תקהינה" (ירמיה לא, כח): בן המעז פנים, אשמת האב היא! ולכן "הקהה את שניו", כי אתה אכלת בסר!

ואנו חושבים: מסכן האב, מה רוצה ממנו ה"חתם סופר"! לא די לו בעגמת נפשו על התנהגות הבן ומרידתו, עוד בא להעציבו ולהאשימו?! לא ולא. ה"חתם סופר" רצה ללמדנו מבט מקיף וכולל: לא לחפש אשמים, בכל שטחי החיים. תמיד, לערוך בקורת עצמית ולהשתפר, ואז נוכח כיצד המצב משתפר. הן זו רעה חולה: תמיד מוצאים אנו מי אשם במצב, ולעולם לא אנו

הלא נראה מה שאמרו (אבות דרבי נתן פי"ב, ג) באהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום, וכשראה שניים שרבו, "הלך וישב אצל אחד מהם, ואמר לו: ראה חברך מהו אומר, מטרף את לבו וקורע את בגדיו, ואומר: אוי לי, איך אשא עיני ואראה את חברי! בושתי ממנו, שאני הוא שסרחתי עליו! וישב אצל השני ואמר לו כדברים האלו, וכשפגשו זה בזה חבקו ונשקו זה לזה"
ותמוה, איך לא חשש שיתפס כשקרן, חלילה! אולי אחד מהם אשם במריבה ומכיר באשמתו, ויודע שחברו כועס עליו בצדק!
ועל כרחנו שאין מציאות כזו, ולא היה כאן כל סכון! אין חשש שאחד הצדדים יחשוב, שהוא האשם!...
ועלינו לשנות את המבט!
כן ספרו (מכות יא ע"א) שאריה טרף אדם במרחק שלושה פרסאות מרבי יהושע בן לוי, ואליהו הנביא לא התגלה אליו שלושה ימים!
מה אשמתו של רבי יהושע בן לוי? הלא "אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לה כבהמה" (שבת קנא ע"ב). וכי אשם הוא שיהודי אבד צלם אלקים?! אכן כן! חייב היה להקרין על סביבותיו, להשפיע עליהם, ולהתפלל לשלומם!
ומצינו (סנהדרין צד ע"ב) שחזקיהו המלך נעץ חרב על פתח בית המדרש, ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו! מאימתי חייבים מיתה על בטול תורה? אבל היה זה מצב מלחמה, סנחריב עלה על ירושלים לכבשה, וידע שכל זמן שקולו של יעקב נשמע בבתי מדרשות אין הידיים ידי עשו יכולות לנצחם (הקדמת איכה רבתי ב). התורה מגנה ומצילה, ורפיונה מסגיר נשמות לאויב. פקוח נפש הוא, ולהתרשל בלמודו דין ורודף!
אבל מדוע נעץ חרב בפתח בית המדרש? שם לומדים! את החרב יש לנעוץ בין יושבי הקרנות ומבלי עולם! והתשובה, שאם לומדי בית המדרש יגבירו שקידתם, יקרינו וישפיע על יושבי הקרנות לבוא ולהכנס בשערי בית המדרש!
לא נחפש אשמים, אלא נראה להשתפר ובכל תחום: אם האב ישפר יחסו לבנו ישתפר יחס הבן אליו, ולהפך. אם הבעל ישפר יחסו לאשתו ישתפר יחס האשה אליו, ולהפך! ובידענו שקהיון שניו הוא משום שאכלנו בוטר, ממילא נפנה אליו באמירה רכה: "ואף אתה הקהה את שניו, ואמר לו!"
(והגדת)

רבי שלמה לוינשטיין שליט"א "ומתוק האור" -
ובחנוני נא בזאת אמר ה' (הפטרת שבת הגדול)

מדוע דוקא בענין המעשרות נתן הקדוש ברוך הוא אפשרות לבחון אותנו? דבר זה באר המגיד מדובנא כדרכו על פי משל: אדם נכנס לחנות אריגים ובקש לקנות מאה מטר בד. אמר לו בעל הבית: בכל גליל יש עשרים מטר, ממילא עליך לקחת חמשה גלילים.
אמר הקונה: ברצוני למדוד קודם.

אמר בעל הבית: אבל לבטח אינך מתכוון למדוד את כל חמשת הגלילים. למה לא? - תמדוד מבין החמשה את הגליל שנראה הכי דק, ואם בו יש עשרים מטר, אזי באחרים בודאי יש עשרים מטר.

כך, אומר המגיד מדובנא, גם לענינו: המצוה ש'עולה' לנו הכי הרבה כסף מכל המצוות, היא מצות המעשרות. יש לתת שני אחוז לכהן, עשירית ללוי, ועוד עשרה אחוז לעניים, או לאכול בירושלים, ויש גם לקט, שכחה ופאה. סך הכל מגיעים ליותר מעשרים אחוז של נתינה מתוך כל היבול.

אומר הקדוש ברוך הוא: קח את הגליל הדק, את המצוה הכי יקרה, מעשר, ותבדוק אותי בזה. והיה אם תראה כי ממצוה זו מתעשרים - שוב לא תזדקק לבדוק בשאר המצוות.

הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות (הפטרת שבת הגדול) את הספור הבא שמעתי מידידי רבי נסים תשובה הי"ו שהוא יהודי יקר המשכיר דירה בתל אביב, בקומת קרקע, מזה שנים רבות. הדיירת האחרונה בבית, היתה אשה חלונית גמורה, ששכרה את הדירה לשנתים, אולם הבעיות התחילו מוקדם יותר, כבר לאחר מספר חודשים מעת תחילת השכירות, התקשרה האשה אל המשכיר והתלוננה על מכה של עכברים בדירה... היהודי דן לא ידע את נפשו... הוא משכיר את הדירה כל כך הרבה - שנים, ומעולם לא שמע תלונה מעין זו! אמנם הדיירה בקומת קרקע, אבל עכברים? מעולם לא פקדו אותה!

אבל בכל אופן, הוא כמוהו לא התווכח... אם הדיירת אומרת שיש עכברים אז יש עכברים, והפתרון פשוט, מתקשרים לעיריה ומבקשים - שיבצעו הדברה נגד עכברים בסביבה...

ובכן, הוא פנה לעיריה, בקש לבצע הדברה, העיריה מלאה את הבקשה ושלחה מדביר מקצועי להדביר בסביבה, אך למרבה ההפתעה ההדברה לא הועילה כלל... חלפו מספר ימים, ושוב הדיירת על הקו, - והתלונה המוכרת בפיה: בדירה יש עכברים!

לאחר שהדברה חוזרת לא השיגה תוצאות טובות יותר, ולאחר שבמשך מספר ימים נוכח המשכיר לראות בעיניו כיצד הדיירת מוציאה מידי יום ביומו מספר עכברים שנלכדו במלכודות שהציבה בדירה הוא - הציע לה לבטל את חוזה השכירות מבלי שיחייב אותה בקנס כלשהו, אולם היא סרבה. היא העדיפה להשאיר בדירה, להתמודד עם העכברים ולהתלונן...

באחד הימים עלה בדעתו של המשכיר רעיון מקורי... כשהתקשרה הדיירת בפעם הבאה להתלונן על העכברים, הוא אמר לה שבמקורות היהודיים (ירושלמי דמאי ד, א) מופיע ספור אודות רבי פינחס בן יאיר, שבאו לפניו בני עיר אחת וספרו כי מכה של עכברים פוגעת ביבולם ומאימת עליהם בסכנת רעב. לאחר ברור שערך רבי פינחס בן יאיר, התברר לו כי בני אותה העיר אינם מעשרים את תבואתם, ועל כן יכולים העכברים לפגוע בה...

"אינני יודע אם זה יעזור, אבל בהחלט יכול להיות שאם תתחילי לתת צדקה יסתלקו העכברים!", אמר המשכיר לדיירת, ומאותו היום - ואילך היא שוב לא התקשרה בנושא זה...

המשכיר מצדו כמוהו לא התקשר מיזמתו לבר רמה קורה... כל עוד הדיירת לא התקשה להתלונן הוא העדיף לא להכניס את עצמו לצרות, ולא התקשר כלל... אולם לאחר מספר חודשים, התקשרה הדיירת ובקשה להעביר את השכירות לדירת אחרת, כאשר באותה הזדמנות היא מספרת על השנוי שהתחולל בחייה בעקבות אותה שיחה במהלכה הציע המשכיר את רעיון הצדקה...

היא ספרה שהיה לה סבא גדול, יהודי דתי, שחנך אותה תמיד שלא לסרב לבקשת יהודי... "אינך יכולה לדעת כמה מדורי גיהנום עבר אותו יהודי עד שהרהיב עוז לפנות אליך ולבקש את עזרתך! לכן, אל תסרבי אף פעם! מה שיש לך תני!", היה הסבא אומר. - ואמנם, בעבר, כך היתה נוהגת הדיירת, עד שהגיעה לתל אביב...

כאשר הגיעה לעיר הגדולה, היא הכירה חברות חדשות, מהאוניברסיטה, והן החדירו לראשה רעיונות אחרים... הן גרמו לה להתייחס אל מבקשי הצדקה כאל 'פרזיטים', 'נצלנים', וכמוהו, הסבירו לה כי אין כל מקום לעזור להם...

בהתחלה, היא לא הושפעה, אט אט חלחלו הדברים אל לבה והיא קפצה את ידה וחדלה לתת צדקה. מאותו היום ואילך הופיעו העכברים!

כאשר העלה המשכיר את רעיון הצדקה, לפתע נדלקה נורה אדומה במוחה של הדיירת... היא שמה לב שאמנם, העכברים הופיעו בדיוק כשהפסיקה לתת צדקה... היא החליטה אפוא לחזור לתת צדקה כמקודם, וראה זה פלא: העכברים נעלמו כלא היו!

אולם הספור לא נגמר כאן... שכן במקומה של הדיירת הנוכחית תפסה דירת אחרת, אשר לאחר תקופה קצרה התקשרה אל המשכיר והתלונה הכל כך מוכרת בפיה... כן... יש עכברים בדירה... הפעם, המשכיר כבר היה בעל נסיון... הוא ידע בדיוק כמה מועיל ההדברה העירונית, ולפיכך אפילו לא ניסה להתקשר ולבקש כי ישלחו מדביר לטפל בבעיה... הוא המליץ מיד לדירת להפריש סכום כסף לצדקה, תוך שהוא מספר לה את ספורה של הדיירת הקודמת, וכמה צפוי: מיד לאחר שהפרישה הדיירת הנוכחית סכום לצדקה נעלמו - העכברים כאילו לא היו!

הנה לכם שני ספורים אשר שניהם עוסקים באותה התרחשות בדיוק: עכברים שנעלמו כלא היו בעקבות מתן צדקה. הספור השלישי משלים את התמונה, בבחינת החוט מהשולש לא במהרה ינתק, - ומעשה שהיה כך היה:

את הספור אודות שתי הדירות בדירה בתל אביב, ספרתי באחד השעורים שמסרתי בבני ברק, שעור בו משתתפים בקביעות דתיים וחילוניים. באחד השבועות הבאים, לאחר השעור, נגש אלי יהודי וספר: הוא עצמו משכיר דירה בבת ים, לאשה חלונית לגמרי, בקושי מיחסת משמעות למוצאה היהודי. למחרת אותו יום בו ספרתי את ספור העכברים התקשרה אליו הדיירת, ולא יאמן... היא מספרת על מכה של עכברים בדירה, ומבקשת כי יפנה לעיריה בדחיפות ויבקש הדברה...

אולם הלה, שקשר מידיית בין הספור ששמע בליל אמש לבין פנייה של הדיירת, לא מהר להתקשר לעיריה... לפני כן, הוא ברר אם הדיירת הנכבדה מפרישה כסף לצדקה, ומשנענה בשלילה הבהיר כי לא יפנה לעיריה עד שתתקשר הדיירת לספר לו כי נתנה צדקה.

ברגע הראשון, היא התקוממה... "למי בדיוק אתה רוצה שאתן צדקה כאן? כולם בסביבה אינשי דלא מעלי!", טענה, אולם הוא לא ותר, ולבסוף עלה בידו לשכנע. הגברת התחייבה לתת צדקה, והוא התחייב להתקשר לעיריה מיד לאחר שתתקשר ותספר לו שמלאה את הבטחתה...

ואמנם, למחרת היום התקשרה הדיירת להודות... כן... היא נתנה צדקה, והיא גם רוצה להודות על כך שדבר עם העיריה... באמת העכברים נעלמו כלא היו!

הרי לנו כחה של צדקה, ובפרט של מעשר אפילו לסלק בעלי חיים - שמאומה אינו עומד בפניהם!
ענו במלוכה

מדת הענוה היא המדה הטובה שבכל המדות. שאלו למגיד מזלוטשוב: אם אמרו שענוה שקולה כנגד כל המצוות, מה הטעם אין היא נמנית במנין המצוות?

השיב המגיד: מצוה יש לקיים לשמה, וענוה לשמה פסולה... ספרו לבעל שם טוב שבסביבתו גר כומר, שהוא ענו אמתי. עקב הבעל שם טוב אחרי מעשיו של הכומר ימים רבים ולא מצא שום דופי במדת הענוה שלו.

נפרד ממנו הבעל שם טוב בלב כבד, ואך פנה לדרכו קרא אחריו הכומר: ומה דעתו של מר על העניויות שלי?

בסדר, ענה הבעל שם טוב באנחת רווחה, ופניו צהלו... רבי ישראל מפלוצק היה אומר: שנינו במשנה בפרק קנין התורה: "ומלבשתו ענוה ויראה", ענוה ויראה צריכות להיות כמו מלבושים, לפעמים לובשים אותם ולפעמים פושטים אותם, לא גאוה לשמה ולא ענוה לשמה, אלא שהאדם שולט על המדות.

***

חזרו שניהם לרב. "למה הרב שלח אותי אליך? תמה הממתין, וכי יש לי ראייה בשביל עצות כנגד מס הכנסה?".

אמר הרב: "אתה לא יכול לעזור לו? טוב, תחזור תמתין לי ליד הבימה". לאחר מכן נכנס אל הרב יהודי שעומד להשיא את שתי בנותיו וכסף אין. אמרו לו הרב: "תגש אל בית המדרש, שם עומד יהודי ליד הבימה. הוא יעזור לך".

נגש אבי הבנות אל היהודי שלנו והחל לפרט את סכומי הכסף שלהם הוא זקוק לצורך החתונה.

עצר אותו הממתין ואמר לו: "למה הרב שלח אותך אליך?" נגשו שניהם לרב. אמר הרב: "אין לך כסף לעזור לו? טוב, תחזור אל בית המדרש ותמתין לי שם".

בינתיים נכנס אל הרב יהודי עם ראה של בהמה שיש עליה שאלה שהרב יפסוק.

שלח אותו הרב אל מיודענו ליד הבימה.

"מאיפה שאדע לפסוק לך?" תמה הממתין וגרר את היהודי לרב.

אמר לו הרב: "תפסוק לו לגבי הריאה, האם היא כשרה?".

"אני לא מבין כלום בעניינים כאלה, אני לא יודע מאיזה צד פותחים את ה'שלחן ערוך'..."

"טוב", אמר הרב, "תמתין לי ליד הבימה".

נכנס אל הרב יהודי, עגלון, שעגלתו נתקעה בבוץ והוא נזקק לאדם בעל כח שיעזור לו לחלצה.

"אין בעייה", אמר הרב, "תגש ליד הבימה, שם עומד יהודי, תבקש ממנו".

שוב השתומם מיודענו על שהרב הפנה אליו אנשים לפתור להם בעיות, ונגש אל הרב: "רבי, עברתי נתוח לא מזמן, ובכלל אני יהודי חלש..." איך אוכל לחלץ את העגלה מהבוץ?".

או אז פנה אליו הרב ואמר: "שכלל אין לך; כסף? גם אין לך; הלכה? הרי אתה לא יודע מאיזה צד פותחים את ה'שלחן ערוך'; כח? שכחת מתי היה לך ואתה מחפש עצה כנגד גאווה? על מה יש לך - להתגאות!..."

(ומתוך האור)

רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל ספר על רבי חיים ברים זצ"ל, שפעם אמר דרשה בצבור וקרא אותה מתוך הכתוב. לאחר שסיים את דרשתו, שכח את הדף על הסטנדר. נטלו האנשים את הדף והתברר שהוא ריק. שאלו אותו לפרש הענין, ולאחר הפצרות הסביר, שהדרשן שדרש לפניו, הקריא את דרשתו מן הכתב. חשש רבי חיים שאם ידבר בעל פה יראה הדבר כאילו הוא דרשן גדול מן הקודם. מה עשה? נטל דף ניר ריק ועשה עצמו קורא מתוכו. "לחוס על כבודו של אדם".

***

רבי אהרן ליב שטיינמן זצוק"ל התבטא פעם ואמר: "איזה נס שהקדוש ברוך הוא צוה להיות עניו. תארו לכם שאדם היה צריך להיות בעל גאווה. הייתי שובר את הראש ולא הייתי מוצא על מה להיות בעל גאווה. ענו זה יותר קל, אתה רואה שאתה מלא חסרונות, אבל להיות בעל גאווה!..."

ומסופר שכאשר מנהלי ישיבת 'ארחות תורה' של הרב שטיינמן רצו לקנות מגרש ולבנות בנין, הודיע להם יהודי עשיר אחד מאמריקה: אין בעיה, אם הראש ישיבה יגיע אלי, אתן לו שלושה מליון דולר. אמרו זאת לרב והוא אמר: "כבוד גדול קבלתי כשהייתי לאחרונה באמריקה, קשה לי לעבור זאת פעם נוספת..."

***

ספר רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל: בא יהודי אל הרב ובקש ממנו עצה כנגד הגאווה. "אין נפטרים מהגאווה?" שאל היהודי.

אמר הרב: "הכנס לבית המדרש ותמתין לי ליד הבימה, כרגע אני טרוד מאד. המתן לי שם, ועוד מעט אתפנה אליך".

אחרי כמה דקות נכנס אל הרב יהודי אחר ובקש ממנו עצה: "הכנסה פשוט על העסק שלי, ודורשים ממני סכומים שאין לי. מה לעשות?"

לך לבית המדרש, ליד הבימה נמצא יהודי שאמרת לי להמתין, ותבקש ממנו עצה".

נגש אליו היהודי והחל לתנות את צרותיו עם מס הכנסה.

עצר אותו הממתין ואמר לו "טעית, אני לא הרב".

"אבל הרב אמר לי שאלך אליך ואתה נתן לי עצה ותפתור את בעיותי".

בדרך הדרוש

כר"ע וממילא נסתרה סברתו שהיה סובר דצריך להזכיר יצ"מ בלילה, והוא שאמר ראב"ע אחר מעשה זה דלא נצח לחכמים עד שדרשה בן זומא מריבויא דכל וא"כ גם לדעתם צריך להזכיר. והוא שסמך בעל האגדה הני שני דברים זה לזה:

ואפשר לומר דעיקר פלוגתתם תלוי במחלוקת של המדרשים בזה דלא היו ישראל במצרים רק רד"ו שנה, דלהסוברים דהחשבון התחיל מלידת יצחק אם כן היה הגאולה בזמנה דנשלם כל הזמן, ולדבריו ס"ל דעיקר הגאולה היה ביום וכמו שכתבנו בפנים דאם הגאולה ביום הוא סימן דזה הגלות כבר נשלם והלך לו. אבל לדעת המדרש דהגאולה היה באמצע הזמן ועל תנאי שישלמו אותו כשיהיה עוד גלות ולדידהו היה עיקר הגאולה בלילה שהוא סימן שעומדים באמצע הגלות ולא נשלם והגאולה היא גאולה עוברת. ובוהו י"ל דהרי כברית בין הבתרים נאמר (בראשית טו) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וא"כ ר' אליעזר דאמר (בב"ב דף ק) המהלך בשדה לארכה ולרחבה קנאה שנאמר (שם יג) קום התהלך בארץ לארכה וגו' ורבנן אמרי דלא קנה והתם קאמר רחמנא לאברהם צא וכבוש הדרך לפני בניך, וא"כ לר"א דאברהם קנה קנין גמור את ארץ ישראל לא מצי ס"ל דחשבון הגלות התחיל מלידת יצחק דצחק הרי כל ימיו היה בארץ ישראל והגירה היה בארץ לא להם וס"ל ע"כ דבאמת לא נשלם הזמן ומש"ה ס"ל בברכות (דף ז) דפסח נאכל רק עד חצות. ולרבנן דס"ל דלא היה קנין גמור לאברהם מצי סבר דהתחיל מלידת יצחק:

(בית הלוי)

מעשה בר"א ור' יהושע וראב"ע ור"ט ור"ע שהיו מסובין בכני ברק והיו מספרים ביצ"מ כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ב' ואח"כ מובא הא דראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יצ"מ בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר (דברים טז) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ימי חיך הימים כל ימי חיך הלילות.

והנה הך מימרא דראב"ע הוא משנה סוף פ"א דברכות ולא קאי כלל על לילה ראשונה של פסח דבזה כ"ע מודים דהמצוה היא רק בלילה דכתיב בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. רק קאי על לילות של כל השנה שנחלקו ראב"ע וחכמים אם צריך להזכיר יצ"מ בלילה כמו ביום. ולכאורה לא ידענו מאי שייך להביאו כאן בהגדה של פסח ומאי שייכה הכא. עוד יותר קשה הא דקאמר ראב"ע שלא נצח לחכמים בדבריו דצריך להזכיר עד שדרשה בן זומא מריבויא דכל והרי הא גופא קשה קודם שדרשה בן זומא אמאי הוא היה סובר כן ואם גם הוא דרש ריבוי דכל א"כ מאי הוסיף בן זומא בזה ובמה נצח הוא יותר מראב"ע. רק י"ל דבמס' ברכות (דף ט)

נחלקו ראב"ע ור"ע במצות אכילת פסח אם הוא כל הלילה או עד חצות דראב"ע סבר עד חצות ור"ע ס"ל כל הלילה. ואמרין שם דהכל מודים דנאכלו בלילה, פי' דרשות ניתן להם מפרעה לצאת בלילה ויצאו ביום, לא נחלקו אלא על שעת חפזון דראב"ע סבר חפזון דמצרים והוא היה בלילה ור"ע סבר חפזון דישאל והוא היה ביום. ולפי הנראה פליגי בעיקר הנס אימתי היה העיקר אם העיקר היה חפזון

אגעד אנק

על פרשת השבוע

י"ט פסח תשפ"ד

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

וכל המרבה לספר

לראות הנהגתו בהסדר, ולשמוע פירושו בהגדה ובשיר השירים. [מעניין לציין כי בתשובותינו הנודעים של תלמידי רבנו ה"ה הגה"ק המהר"ם שיק (או"ח סימן רס"ד) מזכיר מה שראה מהנהגות רבינו בשיעור כזית מצה בליל הסדר]

כאשר נשאל לסיבת הדבר, השיב: בפסח יש מצוה לספר על יציאת מצרים, ולא עוד אלא שאנו אומרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. משום כן, בליל הסדר לא נכון לומר פירושים ודרשות, אלא צריך להתמסר לגמרי רק לילדים ולבני הבית ולספר להם על יציאת מצרים.

ואכן, כך היתה דרכו בליל הסדר. הוא היה יושב שעות ומספר לילדיו על יציאת מצרים, והיה מבאר להם פשוטם של דברים כל מילה בלשון קלה, כדי שידעו ויבינו היטב מה אירע לאבותינו בארץ מצרים.

פעם, אף הביא בנו בעל המכתב סופר בשם אביו הקדוש בעל חת"ס לבאר את חובת הצווי על האדם לזכור בכל ימות השנה את יציאת מצרים בכלל, ולספר בארוכה בליל התקדש החג – בפרט (מובא בספרו מכתב סופר חלק ראשון בדרשה לשבת הגדול): דהענין די ש' לו לאדם לשום על לב בני ביתו וצאצאיו שלא יתייאשו חלילה בבוא חבלי משיח. מי יודע מה יהיה בימים ההם מנסיונות גדולות כאלה אשר יתחמץ לב האדם עליהם בראותו כאלה וכאלה". על כן ראוי לשום על לב ימי צאתנו מארץ מצרים.

והרי כך גם וכתב רבינו לכתוב וחרט על דרשותיו (דרשות חת"ס בד"ה ואכלתם): ואכלתם אותנו בחפזון – רומז שאריך בסיפור יציאת מצרים כל כך בשעה שמצה מרור ופסח מונח לפניו, עד שלבסוף יהיה זמן בהול לאכול פסח קודם חצות או קודם עמוד השחר – באופן שתהיה האכילה גפא בחפזון ובהילול – "והנסיין מוכיח".

("ספרא דמלכא" הספר החדש אמרות ועובדות חת"ס, מאת הרב שמואל צבי גנץ שליט"א, בהוצאת "עוז והדר")

הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי ויכול. כל דצריך ייתי ויפסח. השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל. השתא עבדי, לשנה הבאה בני חורין:

הגמ' במסכת בבא בתרא (ט, ב) אומרת: "ואמר רבי יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך ב"א ברכות" וזה נרמז כאן: "הא לחמא" ה"א בגימטרי" שש שעל "לחמא" שנותנים לעני מקבלים שש ברכות. "עניא" באם עונה אחריו ומפייסו - "עני" י"א מקבל י"א ברכות.

"כל דכפין ייתי ויכול" בגמ' קידושין (פא, א) איתא שפלימו היה – רגיל לומר "גירא בעינא דשיטנא", ופעם אחת התגרה בו השטן והתחזה לעני וביקש שיכניסוהו, ולבסוף הציג עצמו כאילו מת ופלימו נבהל וברח. בא בעל ההגדה ואומר, שבלילה זה כל מי שרוצה יכול להיכנס ואין לחשוש שיצא מזה מכשול כיון שהוא ליל שימורים.

"השתא הכא, לשנה הבאה בארעא דישראל" באם מכניסים – אורחים ונותנים צדקה, נזכה לגאולה שכן "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

"השתא עבדי לשנה הבאה בני חורין" עפ"י הגמ' בבא בתרא (י, א), "וזו שאלה שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, אם אלקיכם אוהב עניים הוא, מפני מה אינו מפרנסם? א"ל: כדי שניצולו אנו בהן מדינה של גיהנם. א"ל: [אדרבה] זו שמחייבתן לגיהנם, אמשול לך משל למה הדבר דומה: למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם

נעתיק לשון נפלא של רבינו ה'פנים יפות' בפרשת בא: "כי האור הגדול שנתגלה בלילה הזה כמש"ה הוא הלילה הזה שמורים לכל ב"י לדורותם, שבכל הדורות יכול האדם לפי הזדמנותו והתקדש א"ע לקבל אור גדול מן האור של הלילה שנגלה במצרים, והוא אור שאין לו סוף ותכלית, וזה שאמרו [בהגדה] בכל דור חייב לראות כאילו הוא יצא ממצרים, והיינו ראיית עיני השכל, וכיון שאור זה אין לו סוף. אפילו כולנו חכמים וכו' יצפה לאור גדול ומדריגה גדולה יותר בכל שנה ושנה, וז"ש כל המרבה לספר הרי זה משובח, פירוש שאין לו סוף ובכל פעם הוא משובח יותר עד לאין סוף, ע"כ צריך האדם לקשר מחשבתו באור עליון הנאצל בלילה זה, ולא יפנה מחשבתו לשום דבר כי אם בדביקות השי"ת וכו' וישפיע עליו כפי יכולת השגתו". ובביאור 'כל המרבה לספר' י"א שהכונה שמספר זמן ארוך יותר ויותר, וי"א שהוא מספר יותר עמוק, שמתבונן בפנימיות הניסים. בפנים יפות מפרש 'כל המרבה לספר' הרבה שנים, אחד מספר כבר ארבעים שנה, הרי זה משובח, ומי שהוא מספר שמונים שנה, הרי זה משובח לבחור בו שהוא יהיה המגיד, כי בכל שנה ושנה יש אור גדול וחדש. במטה אפרים יש תנאים מי יהיה חזן לסליחות, כאן יש תנאי מי יספר סיפור יציאת מצרים, מי שחי יותר שנים וסיפר יותר שנים את המעשה, לא שיש לו יותר חידושי תורה והברקות, אלא שהוא חי יותר עם המילים של הסיפור, בפנימיות לבבו.

כמה מרובה"ק מבארים 'כל המרבה לספר הרי זה משובח' היינו שהאדם מצד עצמו מרבה לספר, שבליל פסח הוא בוער ורוחח במצות הסיפור בהתלהבות שלהבת קודש, וכלשון הגמ' 'מברכותיו של אדם ניכר אם הוא ת"ח', כך מהצורה של סיפור של האדם, ניכר אם הוא משובח או מגונה. אחד יושב אצל ההגדה ואומר דף אחר דף, בלי שום חיבור והתלהבות, אומר באדישות 'מורא גדול זה גילוי שכינה'. והרי לנו פירוש חדש 'כל המרבה לספר' היינו שמרבה באש והתלהבות באותו הסיפור, הרי זה האדם הוא איש משובח. וצריך להתחבר עמו בכל השנה. [חת"ס, אמרי שפר למהרש"ק, שפ"א, בסידור אוצר התפילות בפירוש עיון תפילה בשם קדמונים, ובמענינה של תורה בשם הגמ' רבי יצחק אלחנן מקובנא ז"ע] וכן העיד מרן הגר"ק זצוק"ל שתחילת כניסתו ליראת שמים היה ע"י מלמד שלו בתלמוד תורה חסיד וזיניץ שבפרשיות שמות וארא ובא לא היה יכול לשבת על הכסא, היה קופץ בהתלהבות ומספר להם על יציאת מצרים, אז היה ילד קטן כבן ד' שנה. וכך נכנס ליראת ה' בהתלהבות. ואם כל השנה כך, בליל הסדר בסיפור יציאת מצרים על אחת כמה וכמה

(הגרמ"י רייזמן שליט"א)

מצוה עלינו לספר

דרכו של רבינו בעל החתם סופר היה תמיד לומר דברי תורה רבים בכל סעודת שבת, עד שלפעמים הסעודה הייתה נמשכת שעות מרובות עקב הדרשות והפירושים הרבים.

שונים היו הדברים בליל הסדר. ליל התקדש החג - בשעת עריכת הסדר, ובפרט בעת אמירת ההגדה לא היה חת"ס אומר ואפילו לא פירוש אחד. את כל הפירושים היה שומר למשך ימי חוה"מ הבאים - לאחר מכן, אז היה יושב עם תלמידים ועם מקורבים, ולפעמים גם עם בני הישיבה, והיה משמיע בפניהם פנינים נפלאים ואף דרשות ארוכות בענייני הפסח.

וכך העיד תלמידו רבי שמעון סידאן בספרו שבט שמעון: מלבד תשעה באב לא עבר יום אחד, שלא למד ברבים. בליל שימורים באו תלמידיו

ואחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך, לא כועס עליו?! ואתם קרוין עבדים שנאמר כי לי בני ישראל עבדים! אמר לו ר"ע: אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על בנו, וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך, לא דורון משגר לו? ואנן קרוין בנים דכתיב בנים אתם לה' אלקיכם! הרי, שאם יש לישראל דין של "עבדים" אין הצדקה מעולה, ורק אם יש להם דין בנים אזי מעולה היא. וזה שאמר בעל ההגדה, שאם תקשה שאין הצדקה מעולה כיון שיש לנו דין עבדים, תדע שאינו כן, שרק כעת הננו נדמים כעבדים אבל לשנה הבאה בני חורין, וע"כ שאין לישראל דין עבדים.

(הגרמ"י רייזמן)

אמר ר' אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות וכו',

יראה לפרש עפ"מ"ש המפרשים שהטעם שיצאו ישראל מלפני זמנם, הוא לפי שגם הלילות נחשבו כימים, לחשבון השנים, ולכן מכת בכורות היתה בחצות הלילה לרמוז שיציאתם בחצי זמנם, וזהו "בחצי הלילה" כלומר הטעם משום הלילות, ונקדים עוד מ"ש המפרשים ז"ל משם הזוהר דאדם הראשון נתן לדוד המלך שבעים שנה מחייו, וגם מבואר שם דאברהם אבינו ע"ה ויעקב ע"ה ויוסף הצדיק נתנו משנותם לדוד המלך ע"ה, ולפי זה היה ראוי שיחיה ק"מ שנה, אמנם יען דוד המלך ע"ה לא טעם טעם מיטה ולא ישן מימיו כי אם שתין נשמי, ולא טעם טעמא דמותא ואיקרי חי, וא"כ מדת ימיו עולים לו בכפילו, כי לא נהג כדרך כל בני אדם, והיו חייו בין ימים ובין לילות ק"מ שנה, ע"כ לשון המפרשים ז"ל.

ואפשר דבזה פליגי ר' אלעזר בן עזריה וחכמים, דר' אלעזר בן עזריה סבר שהטעם שיצאו קודם זמנם היינו לפי שנחשבו הלילות, אבל רבנן חלקו עליו, ולשיטתם תירצו כשאר התירושים הידועים. ולכן פתח פיו ר' אלעזר בן עזריה ואמר "הרי אני כבן שבעים שנה", כלומר, כדוד המלך ע"ה אשר חי שבעים שנה, ורצונו כי הוא עומד בטעם יצ"מ כענין בן ע' שנה שהוא דוד אשר היה לו לחיות ק"מ שנה כי ע' נתונים המה לו מאדם הראשון ועוד ע' מהאבות והטעם אשר לא חי אלא ע' שנה היינו משום דלא ישן והלילות נחשבו לו כימים וא"כ גם בענין יצ"מ נמי נאמר כן דהטעם שיצאו לפני זמנם היינו לפי שנחשבו הלילות ג"כ ולהיות כי גם בענין דוד הע"ה אינו מוכרח טעם זה ויש לומר כמה טעמים דשנות אדו"ר נפגמו ועל כן הוצרכו האבות ויוסף הצדיק לותר מחייהם וכיצא לז"א ולא זכיתי שתאמר יצ"מ בלילות ו"שתאמר" מלשון "את ה' האמרת וה' האמירך" שהוא לשון שבח, והכונה לא זכיתי שתשתבח יצ"מ בעבור הלילות, כי הן הם הגורמים לצאתם בחצי זמנם, ואתי כמאן דמפרש "ולא זכיתי" "ולא נצחתי" כמ"ש בהא זכיהו רבנן, וכונתו לא – נצחתי לרבנן שכולם יסכימו לשבח יצ"מ בעבור הלילות כי רבנן נטו לטעמים אחרים. עד שדרשה בן זומא דרחמנא אמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, לרבות הלילות, ומה טעם יש לזכור יצ"מ בלילות? אלא מוכח דעיקר טעם יצ"מ דהלילות נחשבו כימים, ומשום הכי חיובא רמיא עליה לזכור יצ"מ בלילות להודיע שהוא עיקר הטעם ודו"ק

(קבוץ חכמים" להגה"ק רבי עבדאללה סומך)

כנגד ארבעה בני

כתב מהרש"ק בהגדת 'מעשה ידי יוצר', שבליל הסדר מסוגל שאפילו בנים שלא נמצאים בבית כל השנה, ונתרחקו מדרכי אבות, מ"מ בליל הסדר הם חוזרים, ויש לאבא חלישות הדעת כשהוא רואה את מצב בנו ה"י, לכן מקדימים לספר מעשיות סביב הסיפור, כדי ליישב לב האב שפותח את עיניו ורואה איך הוא נראה, קשה לו לערוך את ליל הסדר בשמחה וחירות, לכן אומרים 'ברוך המקום ברוך הוא כנגד ארבעה בנים דיברה תורה', אם כבר כתוב בתורה המצב הזה, אחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול, ואחד גם רשע, מזה לבד הוא מקבל מוחין ויכול לערוך הסדר בשמחה, כי אצל שלחנו של משה רבינו בליל הסדר, יש כזה יונתן.

וכ"ק מהרי"ד מבעלזא אמר שכל מי שיושב ומספר סיפור יציאת מצרים, הוא מקשר עצמו למשה רבינו, כי תמיד מתקשר המצוה למי שקיימה בראשונה, ומשה רבינו היה הראשון שסיפר לבניו, לכן סיבב הקב"ה שבניו של משה יהיו במרחקים כדי שיקיים מצוה זו. והנה המספר הראשון יושב לו בשלחן כזה 'נחת', ולכן מקדימים 'כנגד ארבעה

(ברית אבות)

ליל שימורים הוא לה'

בשבלי הלקט כתוב שכן דרכו של הקב"ה מדה כנגד מדה, אם אתה מאמין בדבר, אתה מקבלו, ואם לאו לאו. וכמו שכתוב בהפטרות פ' מצורע שהשליש לא האמין שליוס מחר יהיה סאה סולת בשקל וסאתיים שעורים וכו' בשער שומרון, אמר לו הנביא אלישע, תראה בעיניך ולא תאכל ממנו, וכן היה, וירמסו אותו העם בשער וימות.

כתב החיד"א בספרו 'שמחת הרגל' בשם חכם יוסף דוד נ"ע שמהר"ח"ו היה בתחילה בצפת ואח"כ נסע לדמשק, ונודע שעסק מהר"ח"ו כ"פ להוציא דיבוקים ורוחות מאנשים, פעם אחת נכנס רוח אחד בבת ישראל, ושאל מהר"ח"ו את הרוח איך היה לך רשות להכנס בה. והשיב לו הרוח, שהבת הזו בשעה שישבה בליל הסדר, לגלגה במחשבה על מנהגי ישראל ולא היתה מאמינה, לכן נכנס בה הרוח כשיצאו לרחוץ ידיים ב'רחצה', ואח"כ סבלה ממנו שנים רבות. והקשה מהר"ח"ו מהרוח, והרי הוא ליל שימורים? ותירץ לו דבר נורא, 'הלילה הזה הוא ליל שימורים רק למי שמאמין שהוא ליל שימורים'. כן מביא החיד"א. ולכן אומרים לרשע שאילו היה שם, לא היה נגאל.

(הגרמ"י רייזמן)

מעשה רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק והיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבותינו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית.

כתב הגר"ח קנייבסקי, אבא זצ"ל כותב בספרו 'קהלות יעקב' ברכות סי' ד': מה שכתוב שהיו מסובין "בבני ברק", שהרי לרבי אלעזר בן עזריה הפסח נאכל רק עד חצות ולמה עסק בסיפור יציאת מצרים כל הלילה הרי אין המצוה אלא בזמן מצה ומרור? ואפשר, שבשביל זה מסופר כאן שהיה בב"ב, ובני ברק הוא אתריה דרבי עקיבא, ובמקומו של ר"ע היה צריך לנהוג כר"ע, ור"ע סובר שפסח נאכל כל הלילה וממילא גם מצות סיפור יציאת מצרים כל הלילה.

(דרך שיחה)

'מעשה וכו' שהיו מסובין בבני ברק עד שבאו תלמידיהם ואמרו רבותינו הגיע זמן ק"ש' (הגדה)

ראיתי בשיעורי הג"מ רבי אליהו ברוך פינקל ממגידי שיעורים דישיבת מיר, מעשה שהיה במיר שבא אחד הבחורים לשאול את המשגיח רבי ירוחם שיש לו הזדמנות להיות אצל החפץ חיים בליל הסדר, האם ילך אל הח"ח או יסע לבית הוריו. רבי ירוחם חשב זמן רב והכריע שיסע לאביו ואמו ואל ישתתף בליל הסדר של החפץ חיים. והוכיח מדברי רש"י בשופטים במעשה דגדעון שופט ישראל, 'אמש הקרני אבא את ההלל', אע"פ שאביו של גדעון היה עובד ע"ז, מ"מ בליל פסח יש ענין של 'למען תספר באזני בנך וכן בנך', [הגם שמנהג חסידים להסתופף בליל הסדר בצל הצדיקים, גם ענין זה אמת] אפילו החפץ חיים לא יוכל לתת לך את מה שאביך יתן לך

עפ"ז ביאר 'מעשה וכו' שהיו מסובין בבני ברק עד שבאו תלמידיהם ואמרו רבותינו הגיע זמן ק"ש', וצריך להבין היכן היו התנאים הללו כל אותה הלילה, שלא הספיקו לספר עד הבוקר. אלא שהיו משתתפים בליל הסדר של ההורים שלהם, והצדיקים עצמם ישבו לבדם בבית הוריהם, רק לאחר עריכת ליל הסדר נצטרפו כל אותם הצדיקים לספר ביציאת מצרים עד אור הבוקר.

שבהכורים הרגו במצרים שוב זה היה שם המכה עצמה ולפיכך היה ר"י נותן בהם סימנים של באח"ב.

(דרך שיחה)

חד גדיא

מנהגו של רבינו החתם סופר היה לספר בליל פסח סיפור שקיבלה מרבו המובהק הכהן הגדול רבי נתן אדלר זי"ע על הגאון רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל. באחד מן הימים בתקופה בה הייתה החילוקי דעות בינו לבין הגאון רבי יעקב עמדין נסע הגאון רבי יונתן מביתו לעיר אחרת, והיה אחר ימי הפסח, ועל אם הדרך סר ללון בבית מלון אורחים, ופגע שם באנשים פחותי ערך אשר דיברו עליו סרה, והם לא הכירוהו ויחשבו אותו לעובר אורח פשוט, ויפנה אליהם בשאלה על הפיוט "חד גדיא", הלא החתול טרף את הגדי דזבין אבא בתרי זוזי, וא"כ טוב עשה הכלב שנשכו על עול בכפו, ולא טוב עשה המקל שהכהו, ויפה עשה האש ששרפו, ולא צדקו המים שכבו את האש, וטוב עשה השור ששתה למי, ולא טוב עשה השוחט ששחטוהו, וצדק מלאך המות שהמיית להשוחט, ולבסוף בא הקב"ה ושחטו למלאך המות, והלא לפי החשבון צדקו דרכי המלאך המות, ויבינו מקושיתו כי מתחפש הוא מהם ואדם גדול הוא, ע"כ הפצירו בו שיגלה להם התירוץ, ויען ויאמר להם אכן הגדי והחתול יש להם ריב ביניהם, מ"מ יסדרו הדברים בינם לבין עצמם, אבל מהכלב מי ביקש מידו משפט, ע"כ לא נכון עשה הכלב, וטוב עשה המקל שהכהו, ולא טוב עשה האש ששרפו, והמים צדקו שכבו להאש, ולא צדק השור ששתה למי, וטוב עשה השוחט ששחטו, ולא צדק מלאך המות בשחיתו להשוחט, וע"כ לעת"ל ישחוט הקב"ה למלאך המות הוא היצה"ר, והוסיף לאמר ומזה תבינו שאם שני גדולי תורה יש להם ריב בינם לבין עצמם, אתם אנשים פשוטים מה לכם להתעבר על ריב לא לכם, ויפייסוהו ושתקו ולא דיברו עוד, והגאון רבי יונתן נסע לדרכו לשלום.

"ספרא דמלאך" הספר החדש אמרות ועובדות החת"ס, מאת הרב שמואל צבי גניץ שליט"א, בהוצאת "עוז והדר")

קריעת ים סוף

הנה בקריעת ים סוף מפורש בגמרא (סוטה לז, א) "כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מנצחים זה עם זה, זה אומר אני יורד תחלה לים וזה אומר אני יורד תחלה לים קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה שנאמר שם בנימין צעיר רודם אל תקרי רודם אלא רד ים והיו שרי יהודה רוגמים אותם שנאמר שרי יהודה רגמתם". ולמה היו רוגמים אותם? ביאר הגר"ח קנייבסקי שבפשוטו הוא על שחטפו להם שבט בנימין הצעיר מכולם את המצוה מיהודה החשוב, אבל יש יהודי אחד מרוסיה ר' זלמן לייב אסולין וסיפר שהיה בצבא הרוסי במקום שהיו בו מוקשים, והיו תמיד שולחים אותו לפני כולם לראות אם יש מוקשים בשטח כדי שהוא יהרג, ואמר שאז עלה בדעתו פשט שלכן היו שרי יהודה רוגמים אותם באבנים כדי שלא יגידו שבנימין הלך קודם כי נשלח לראות אם יטבע אם לא אלא אדרבה גם הם רצו את המצוה... (דרך שיחה)

כפר בעיקר

שמעתי מהג"מ הגרא"מ שך זצוק"ל ששמע מדודו הג"מ רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל שלכא"ו הלשון הפוך, והיה צ"ל 'לפי שכפר בעיקר הוציא את עצמו מן הכלל' שבגלל שהוא כופר בהשי"ת לכן הוציא עצמו מן הכלל. ונודע מה שאמר הג"מ הגר"ח מבריסק זצוק"ל על הבחורים המכשילים המשכילים שבאו לשאול קושיות על האמונה, שאינו עונה להם תשובה, כי יש לו רק תשובות על שאלות, ושאלותיהם אינם שאלות אלא תשובות על תאותיהם ועל תשובה אי אפשר להשיב. וזה שאומרים לרשע לפי שהוצאת את עצמך מן הכלל, לכן אתה כופר בעיקר. זהו כמו סניגוריה על הן רשע, באמת אתה לא כופר בעיקר, ולכן אין אנו חוששים לייך נסך שאתה יושב כאן בשלחן ליל הסדר, כי באמת אתה לא כופר, כפירה כזו לאו מן חושבנא. מה שיש לך, זה היצר הרע הפשוט הידוע, אין לך שום מסקנות של כפירה, רק הוצאת את עצמך מן הכלל לעת עתה מחמת תאוותיך המגושמות, אבל באמת אין אתה כופר, סופך להיות בעל תשובה גמור, מתוק ונחמד. כי תאות עוה"ז אינם משביעים את האדם, כמו מים מלוחים כמה ששותים צמאים יותר, ובסוף השקר מתפוצץ והוא חוזר אל

בנים דיברה תורה, ויקדו העם וישתחוו אפילו על בשורת הבנים הרשעים ששואלים 'מה העבודה הזאת לכם'.

כן כתב מהרש"ק בהגדת מעשה ידי יוצר. אם הוא ישב בסיפור יציאת מצרים, סופו לשוב, אל דאגה. וכל מה שנעשה באמצע עד שישוב בתשובה, אלו הם בירורים שלמעלה מהשגתנו, וזה עיקר האמונה שקונים בלילה הזה, שאין אנו יודעים כלום מה שנעשה בעולם. יש אנשים שאין להם חירות בליל הסדר, במקום שהבנים ישאלוהו ארבעה קושיות, יש לו ארבעים וארבעה קושיות עליהם, ואם שמענו מדברי מהרש"ק שאפילו מכן רשע אל יחלש בדעתו, כ"ש שיש להודות להשי"ת על כל מיני בנים שונים.

(הגרמ"י רייזמן)

חכם מה הוא אומר מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלוקינו אתכם וכו' רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם.

נראה לפרש בעזה"י כי ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, ואדם המעמיק עצמו בתרי"ג מצות יראה כי אין אחד מהן ח"ו למותר (ועיין חולין ס' ע"ב אמר ר"ש בן לקיש הרבה מקראות שראויין לשרוף והן הן גופי תורה עיי"ש) כי יש מצוות עדות המורה על עדות הקב"ה ששורה בישראל וכדומה בכל אחת ואחת טעמים מתוקים מדבש, ואחר שהחכם מוצא את כולם על מכוונם ומקומם הראוי להם, אבל אם מתרחק מלהבין, א"כ רואה ריבוי שלא לצורך וכפילות וכל רבוי נחשב לעבודת משא וממילא יוצא לתרבות רעה ח"ו, והיינו חכם [ע"כ קורא אותו 'חכם' ולא 'צדיק'] שהשכיל בתורה, שואל על עדות חקים ומשפטים כי בכל מצוה ומצוה רואה טעם נכון ומסתבר, וממילא מצדיק דרכיו אבל רשע שלא יצא לחלק בזה ראה רק כפילות וממילא היא עבודה לו.

עוד יש לפרש את ההבדל שבין שאלת החכם לשאלת הרשע במשל לאדם הנכנס לתוך הבית שאם רוצה להתבונן בכל דבר אזי הוא מבין ומרגיש את מה שראו עיניו, ויכול אח"כ לספר ולהסביר את השינויים בין הדברים השונים שראה, משא"כ מי שנכנס בלי כונה להסתכל ולהבין, אם ישאלוהו אח"כ מה ראה לא ידע להשיב, רק שנכנס, ולא תפס מה שראה, כך מי שהוא רוצה להכנס לפני ולפנים מתורתנו הק', והוא אצלו בבחינת 'מילתא דרמיא עליה דאיניש' מרגיש את ההבדלים המתוקים, שיש עדות, חוקים ומשפטים וכו' אבל הרשע שאינו רוצה לשים לב אינו רואה שום דבר רק "עבודה אחת גדולה" כי לבו כל עמו. (הגר"ש הלוי וואזנר זצ"ל - מבית לוי)

איכא למידק מה מצא המגיד עוול בשאלת הרשע יותר משאלת החכם דאי משום דאומר לך שהוציא את עצמו הלא גם החכם אמר אתכם שהוציא עצמו ולא אמר אותו ויש לומר החכם כלל עצמו בשאלתו שהזכיר ה' ואמר אלוקינו, אבל הרשע לא הזכיר ה', ועוד, דלא אמר "לנו" אלא אמר "לכם", וזה כוונת הפסוק "ויתרון החכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך" כלומר שיש יתרון בדברי החכם על הרשע, הזכרת ה', כמו שיש יתרון בין אור לחשך דכתיב "ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה", הרי דבאור נזכר שם אלקים ולא בחשך. ודו"ק כי הוא דרך צחות.

("קבוץ חכמים" להגה"ק רבי עבדאללה סומך)

ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

החת"ס והרב חיד"א זי"ע מבארים תיבת 'ועכשיו' לא אז אלא עתה ממש, בליל הסדר שנת ה'תשפ"ג נתגלה קרבה חדשה של יהודי להשי"ת. כמבואר בערבי נחל שבכל שנה ושנה מוציא אותנו הקב"ה משערי טומאה, ל' יום לפני הפסח יוצאים בכל יום משער טומאה אחד, ואם היה שקוע בט"ו שערי טומאה, יבא פסח וכבר יתעלה עד לשער הט"ו דקדושה. והרי שממש 'ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו'.

(הגרמ"י רייזמן)

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב.

במדרש אמרו שהבכורים הרגו זה את זה והרגו באבותיהם ולפיכך היה רבי יהודה נותן בהם סימנים דצ"ך עד"ש באח"ב והוא מדרש פליאה. ואמר אבא זצ"ל בשם ספר אחד או מגיד אחד שהנה כל המכות קרויות על שם המכה עצמה דם צפרדע וכו' והנה במכת בכורות נתן סימן של אות ב' וקשה כי הרי זה היה שם המוכה ולא שם המכה אבל כיון

האמת באהבה. וכל ההחלטות והכפירות והקושיות של פעם, פרחו ונתבטלו, שכבר אין לו סיבות לאלו הקושיות.

(הגרמ"י רייזמן)

מאוצרות המגידים

מצות הסיבה

לפני שניגש לתירוץ 'עבדים היינו', נזכיר דברי החת"ס בדרשותיו על פסח. ונקדים תחילה מדברי הגמ' במסכת סוכה 'חטה ושעורה גפן תאנה ורימון - כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר', ואחד מהם הוא מפרשת השבוע, והבא אל הבית, והאוכל בבית יטמא, ודרשו חז"ל ששיעור השהיה בבית המנוגע צריך שיהיה פת חייטין עם לפתן ומסב ואוכל, ופרש"י שהוא דרך האכילה, 'מי שהוא מיסב הוא עסוק באכילה ואינו טרוד בדברים אחרים'. כי בימינו כשאדם יושב ואוכל על כסא רגיל, ביד שמאל הוא מדבר בפלאפון, וביד ימין מסתכל בעיתון, הראש לא נמצא בסעודה כלל. בכל אחד משלושת הדברים אינו נמצא כלל, וכשהוא קם הוא מסופק אם אכל או לאו, ולכן הוא ממשיך לאכול כל היום, כי בשעת האכילה לא היה שם

ההסבה אינו דבר חיצוני אלא ביטוי פנימי שאינו מוטרד כעת משום ענין שבעולם

ונשוב לדברי רש"י במסכת סוכה שענין ההסבה מורה שאינו טרוד בדברים אחרים, מי שהוא מיסב הוא סועד באמת, שאינו יכול להחזיק טלפון ביד שניה [בימינו יש כבר אוזניות קטנות בתוך האוזן, הכל אינסטנט, אוכל ואינו שבע, אחד מתוכחות תורת כהנים, ואכלתם ולא תשבעו, כי היה עסוק בדברים אחרים, ולכן כתב הראב"ה שאין היום מצות הסבה...], וזהו ענין ההסבה בליל הסדר, להורות על חירות ומלכות, וכמבואר בשבלי הלקט ש'עבדים היינו' הוא תירוץ רק על הקושיא הרביעית, שאני מסב משום שהיינו עבדים והוציאנו ה' ממצרים מעבדות לחירות, ענין ההסבה איננה רק צורה חיצונית אלא שחרור של ממש שאינו טרוד בדברים אחרים. בשעה שאוכל בהסבה אינו מוטרד משום שעבוד. כי מי שאוכל בלי הסבה כמו בערב פסח שאוכלים בין תנור לכיריים, אינו מיושב בדעתו בשעת האכילה מרוב טרדות דערב פסח, ההסבה בליל הסדר אינו רק ענין חיצוני, אלא ביטוי פנימי שאינו טרוד בדברים אחרים.

יצאנו ממצרים שהוא מקום הטבע וההשתדלות, אל המדבר בלי צדה, רק עם בטחון כגמול עלי אמו

ופנימיות הדברים כי ביציאת מצרים נתגלה הקב"ה שהוא משגיח בכל דבר, והוא עשה ועושה ויעשה כל המעשים, וכשאדם חי באמונה זו, אינו נטרד בענייני עוה"ז, אף שהוא עושה מה שצריך לעשות בעולם הזה, אינו טרוד בדברים אחרים. וזהו חירות עולם, אע"פ שכל אחד משועבד במה שצריך להיות משועבד, מ"מ אינו טרוד בהם, כי האמונה בהקב"ה שהוא עושה הכל, משחרר את האדם מלהיות טרוד בדברים אחרים. ולכן כולנו מסובין להראות שיצאנו ממצרים ע"י השגחת ה', והיום הזה אנו מתחזקים באמונה מחדש, שלא להיות מוטרד מכל מה שנעשה בעוה"ז, אף שצריך לשלם הון רב וכדו', אין נטרדים כלל, כמו שסיפר הח"ח על רבו רבי נחום הצדיק מהורדנא זי"ע שהיה צריך לשלם חוב גדול באותו יום, והלך במנוחה ושלוח, וברגע הנכון המציא לו השי"ת כל הסכום שהוצרך לו. וזהו בן חורין אמיתי כל השנה.

גם עני יוציא את כל הטרדות מלב

ויסב במכילתא נאמר 'ויסב אלקים - מכאן שעני שבישראל לא יאכל עד שיסב'. ועי' ספורנו מה שביאר בזה, ולכאן קשה מה ענין עשירות ועניות לענין הסבה, והרי בגמ' כתוב שיכולים להסב גם על ברכי חבירו, וגם כשהעני יש לו כסא פלסטיק בלי משענת וברי ידיות, יוכל להסב על חבירו, זה לא עולה כסף, וא"כ מה שייך להורות לעני שבישראל שגם הוא יסב? אלא ש'עני שבישראל' היינו שהראש שלו אינו משוחרר מרוב טרדות ודאגות נשואי בניו. וזה שאמרו שאפילו הוא צריך להסב בליל פסח. כי ה' הוציאנו ממצרים ששם היו משועבדים לאלילי בשר, במצרים חשבונו שאלה מסתדר לבד, לי יאורי ואני עשיתי, הטעות הזו היו צריכים לעקור מן השורש לפני שנכנסים לארץ ישראל שאינה כארץ מצרים שהשקית ברגלך בפעולות השתדלות, אלא מאמין בחי העולמים וזורע. ארץ ישראל שהיא צמאה למים היא הרבה יותר טובה ממצרים שיש לה את הנילוס. כשטעו ישראל אמרו 'בשנת ה'

הוציאנו מארץ מצרים' וכלשון רש"י משל לאחד שיש לו שני בנים, למי שהוא אוהב נתן שדה של בית השלחין שיש לה מעיין, והבן שאינו אוהב נתן לו בית הבעל. ועל זאת טענו איך הוצאתנו ממצרים והבאת אותנו לא"י, התשובה היא שאנו יוצאים מהשעבוד הפנימי שבלב, לא להיות עוד טרוד בדברים אחרים, רק לבא לארץ הקודש להאמין בהקב"ה שהוא עושה כל המעשים, ומתפללים אליו שיתן לנו טל ומטר לברכה. כך הם החיים הטובים. ונמצא שהחירות בהסבה אינו דבר חיצוני, אלא ענין פנימי מאד מאד.

רשבי עם קב חרובין ומי מעיין הוא בן חורין אמיתי

וכתב החת"ס שהוציאנו ממצרים יש בה דבר פנימי, כי יש מלכים אדירים שמולכים בכיפה ולמעשה נפשם משועבדת לתאותיהם, מפונק מנוער עבדו, מיהו בן חורין אמיתי, רבי שמעון בר יוחאי שיושב במערה ועוסק בתורה"ק, ויצא לו מעיין ועץ חרובים, מה טוב חלקו וחבלו. ולכן הוציאנו ה' ממצרים למדבר שממה, אפילו קב חרובין לא היה לנו, וכל זאת על מנת שלא ידאגו ולא יחשבו כלל על צרכי עוה"ז. וזהו עבודת יהודי בליל הסדר, לשבת בהסבה בלי שום שעבוד וטרדה. אם יש לו טרדות בלב אין דינו כמסב. וכתב עוד שהמעלה הזו היה לנו רק עד קריע"ס, וכמו שנאמר שלאחר קריעת ים סוף היה צריך משה רבינו להסיעם משם, שאמרו חבל על מרכבה פלונית שלא לקחתיה, כי רק ביום א' דפסח היה חירות עולם ממש, מתיקות כזו לצאת לארץ לא זרועה וגם צדה לא עשו להם, אין לך עונג גדול מזה, לצאת למדבר העמים בלי כלום, כמו התענוג של תינוק גמול עלי אמו, איזה חירות, איזה שחרור, תסתכל עליו כשהיה בן ארבעים שנה וירוך בין הבנקים, מיהו בן חורין ומיהו משועבד?

אין בליל הסדר מקום ללחץ כלל, עדיף שלא יהיה מסודר כלום, מסדר מתוח ולחוץ

מכאן למדנו פנימיות מצות ההסבה. ויש להוסיף שגם אם הוא לחוץ ועצבני שכל ליל הסדר 'דפוק' בשלימות, שהקיטל ישאר נקי, ואף אחד לא יצעק ולא יבכה ולא יפריע, והמצות ישארו שלמים, וההגדה לא תתרטב, נעביך הוא מסכן גדול, אע"פ שבחיצוניות הוא נראה כמלך בגדוד, יש לו קיטל עם עטרה של כסף ומיטת הסבה של עץ איטלקי, אבל הוא כשדה נעבד, לא איתנו כלל, אינו בן חורין, הוא משועבד ומוטרד, ומאידיך יש אחד עם כסא פלסטיק פשוט והוא בן חורין אמיתי. ובאמת שליל הסדר עושה לנו נסיונות בענין החירות, כי יש לכבד את השלחן בכלים יקרים, וללבוש בגדים לבנים ונקיים, אם הוא מתוח ולחוץ מכל אלו שלא ישברו ולא ייטנפו, אין זה חירות כלל. צריך לקבוע מתחילה שהקיטל לבן רק בתחילת הסדר, המצות שלימות רק עד עריכת ליל הסדר, אם יהיה 'יחץ' בכל ג' מצות אפשר לסמוך על דעת הגר"א שאין דין לחם משנה בליל פסח, תהיה רגוע. ב"ה יש משפחות גדולות שיושבים ביחד ויש ילדים קטנים, לא הכל מסודר כמו שרצית, ומנסים אותך אם אתה מתבטל להשי"ת שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים.

גם עובדי ה' בל יתלחצו אם אין ה'מוחין' בשלימות

וכן יש לצאת מעבדות לחירות ברוחניות, תמסור את עצמך לידי הקב"ה, הוא גם עשה שלא הספקת ללמוד לפני פסח כל המהר"ל וכל כוונות האריז"ל, אל תהיה משועבד למוחין, גם מקובל גדול יכול להיות עבד ליחודים, כל מה שמטריד אותך מבטל ממך מצות הסבה, כן הגדרת רש"י [סוכה ו.]. 'מסב, אינו טרוד בדברים אחרים', אם יש לך טרדות אחרות, אין זו הסבה. על זאת מספרים לבנים מדוע אנו יושבים כולנו מסובין, כי הוציאנו ה' משעבוד מצרים, יצאנו לגמרי מדרכי הטבע, לא נשקה ברגלנו כגן הירק, הכל ביד ה'. הילד שואל אבא איך אתה שמח כשהקיטל התלכלך ביין וחרוסת, והאבא עונה ואומר, ב"ה בשביל זה יצאתי ממצרים. אבל אם הוא מסב וטרוד שלא יתלכלך הקיטל, הרי זה תרתי דסתרי, אם הוא מושך איתו יחד את הצלחת שלא יתלכלך הקיטל מהיין האדום, הרי אינו מסב כלל, שכל ענין ההסבה הוא פריקת עול חשבונות הרבים והטרדות הרבים. וצריך להשפיע ענין זה גם לבני הבית. יתכן שזהו הטעם שאין הנשים מחויבות בהסבה, מפני שאין להם יכולת לחיות באופן כזה. אבל בכל אופן צריך להאיר הארה זו גם לבני הבית, לצאת מכל שעבוד, נשבר כוס? לא נורא, אם יש לחץ מזה, עדיף כוסות פלסטיק בלי טרדה שמא ישבר. אל תניח כלים יקרים כדי שתהא עצבני כל ליל הסדר שלא ישברו. כי חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שם לא

מדלג אלינו, ופסח ה', מדלג על ההרים, כפי הנראה כל אחד מדלג חצי דרך ונפגשים באמצע.

בכל השנה הקב"ה אומר לנו 'פתחו לי ואני אפתח', ובפסח אומר לנו 'פסחו לי' תקפצו אלי, ואני אפסח אליכם. ת' מתהפך בס'.

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, מלבד דרכי הביאור שלמדנו לעיל, צריכים להבין פשוט הדברים, ונקדים מש"כ אביו של הערוגות הבושם, כמובא בקרן לדוד בשם אחיו ששמע מאביו שהיה אומר זה הפירוש בכל שנה בליל הסדר, 'כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח', כי בליל הסדר יכולים לקיים מצוה זאת בשני אופנים, בענין הגוף ובענין הנשמה, כי במצרים היינו משועבדים בעבודת פרך, וה' ריחם עלינו והוציאנו משם, וזו היתה הארה נפלאה בנשמה, מלבד עצם היציאה לחירות שאין צריכים עוד לעבוד עבודת פרך, כמ"ש החיד"א בשמחת הרגל, שאם היה עיקר הפסח רק על היציאה משעבוד לעבודת פרך, היינו צריכים לעשות פסח בראש השנה, שהרי בר"ה כבר בטלה עבודה מאבותינו, ולכן עושים פסח בחודש ניסן, כדי להדגיש שעיקר השמחה אינו רק על זה שפסק השעבוד, אלא על שזכינו לצאת מטומאת מצרים ולקבל נשמה טהורה, בר"ה פסק שעבוד הגוף, אך בליל פסח היתה גאולת הנפש.

כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח, פי' החיד"א דהיינו כשאדם יותר מדגיש את היציאה מטומאת מצרים, יותר ממה שיצאנו משעבוד הגוף, הרי זה משובח, שמספר על השמחה הגדולה שנטהרנו מטומאת מצרים. אמנם כשמדברים עם הילדים מספרים על השעבוד של הגוף בחומר ולבנים, זה מה שהם מבינים, אך בהגדה של פסח גם מזכירים שמתחילה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו.

ומסופר בהגדה על רבי אליעזר וכו' שהיו מספרים ביציאת"מ כל אותו הלילה, והם לא סיפרו על החירות משעבוד הגוף, כיון שאבותיהם לא היו משועבדים במצרים בעבודת פרך, שהרי רבי אליעזר נכדו של משה רבינו שלא היה משועבד שם, כמ"ש במדרש כששמע משה רבינו שרבי אליעזר בן הורקנוס דורש 'פרה בת שתיים', אמר 'יהי רצון שיהיה זה מיוצאי חלצ', הרי שר"א הוא נכד של משה רבינו. רבי יהושע היה לוי, רבי טרפון ורבי אלעזר בן עזריה היו כהנים, רבי עקיבא היה בן גרים. הרי שאלו הצדיקים לא היו צאצאים של עובדי עבודת פרך במצרים.

וזהו החידוש שאעפ"כ היו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, כי עיקר הסיפור שלהם על הטהרה והאור הנפלא שזכינו לצאת מטומאת מצרים, ובחר בנו מכל עם. כי אפי' שבת לוי שלא היה בשעבוד הגוף, עכ"ז היה משועבד בשעבוד הנפש ובמ"ט שערי טומאה, כמפורש במדרשי חז"ל.

ולכן עיקר העסק בליל פסח הוא בהארה הזאת הרוחנית, ובזה נאמר 'כל המרבה הרי זה משובח'.

ובזה פי' האוהב ישראל וכ"כ באור החיים הק', 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', כי מעיקר שעבוד הגוף כבר יצאנו לפני אלפי שנה, וא"כ איך יראה את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, הרי אין מכים בנו בערב פסח עם שוט על הגב, אילו היה ענין זה בשעבוד הגוף, קשה לקיים את זה, אלא שעיקר הסיפור הוא על חלק היציאה ממצרים, בזה יכולים לקיים הדבר כפשוטו, בכל שנה ושנה להתרומם מחומריות ומתאוות הגופניות של נפש הבהמי, כמ"ש האריז"ל שכל יהודי יש לו פרעה מלך מצרים, לא שמעביד אותנו בגשמיות אלא ברוחניות, פרעה אותיות הערף, עורף ולא פנים, שהתפילה והברכה היא בבחי' אחר ולא פנים, מדברים עם השי"ת דרך העורף רח"ל, כשאדם מברך בהמ"ז כך בבחי' אחר, גם הקב"ה כביכול מתנהג איתו כך, ואנו צריכים לחזור אליו בבחי' יחוד פנים בפנים, לצאת משעבודנו לפרעה.

וכי האור החיים הק' שבכל שנה בליל פסח אנו יוצאים מבחי' פרעה שבתוכנו, ואפי' שכבר זכינו כמה וכמה שנים לליל הסדר, אך יש עוד חלק שעדיין אנו משועבדים מאד לפרעה, כי אין סוף ואין תכלית למדרגות שיש בקרבת ה'.

ובזה פי' הערוגות הבושם בפשטות בכל דור ודור חייב לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, בבחינה הרוחנית. כי גם הגאולה הראשונה ממצרים היתה בעיקר ברוחניות, שהרי הגשמיות כבר נפסק השעבוד

היה שום דאגה וטרדה, כי 'גם צדה לא עשו להם'. כלל הדברים שעיקר מצות הסבה שלא יהיה טרוד בדברים אחרים. הביטוי החצוני הוא שהוא מסב על צד שמאל, אבל אם רואה שההסבה עצמה מטרידה אותו...

אם כעס בלי להסדר, אל יאכל אפיקומן, והעיקר שלא יכעס למה כעסתי כתוב ב'דרך פקודיך' ב'חלק הדיבור', שאם כעס אדם באמצע ליל הסדר, אל יאכל אפיקומן, כי כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה, וכתוב כל בן נכר לא יאכל בו. וכזית אפיקומן הוא כנגד כזית מצה. ואם כעס אולי טוב לעשות תנאי, שאם כדברי הבני יששכר הרי הוא אוכלו שלא לשם אפיקומן... ומעכשיו אל יהיה עצבני על זה בעצמו שלא יהיה עצבני... רק חירות עולם, בלי שום טרדה לא גשמית ולא רוחנית. זה לא סתם דרשות אלא זהו פשוט מצות 'כולנו מסובין', כי הוציאנו ה' אלקינו משם ביד חזקה וזרוע נטויה.

(הגרמ"י רייזמן שליט"א)

חג החירות

כתב הערוגות הבושם בהגדתו 'הלל נרצה' עה"פ בפרשת ראה 'שמור את חודש האביב ועשית פסח לה' אלקיך כי בחזק יד הוציאך ה' אלקיך ממצרים לילה', והקשו בספרי איך נכנס כאן תיבת 'לילה?' והנה זה הפסוק שמור את חודש האביב, ממנו לומדים שצריך להוסיף חודש אדר שני, כדי להשוות החדשים שיהיה חודש ניסן באביב, אך צ"ע מה שייך כאן תיבת לילה?

ונודע מכל ספה"ק שבחודש ניסן הוא זמן התקרבות להשי"ת יותר מכל השנה, כי בכל השנה צריך האדם לפתוח פתח כחודו של מחט, ואח"כ הקב"ה פותח לו שערי הלב, ואילו בפסח הקב"ה מדלג על כל המדרגות, ולא היה סיפק בידינו לעשות פתח כחודו של מחט, ואת ערום ועריה, והקב"ה ריחם עלינו והוציאנו באתערותא דלעילא, אפי' שלא הכינו חודו של מחט. וכמ"ש מהר"א אזולאי שבכל שנה ושנה הקב"ה מוציא אותנו משערי טומאה ומכניס אותנו בשערי הקדושה באלו הימים.

ובגמ' סוכה מט. אמרו: 'וא"ר אלעזר כל העושה צדקה ומשפט כאילו מילא כל העולם כולו חסד שנאמר (תהילים לג-ה) אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ, שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ, ת"ל (תהילים לו-ח) מה יקר חסדך אלקים (חסד ה' מלאה הארץ) וגו', יכול אף ירא שמים כן ת"ל (תהילים קג-יז) וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו'.

פי' הרה"ק רבי ברוך'ל ממעוזבו', אם בכל השנה אמרו חז"ל שלא כל הבא לקפוץ קופץ, רק יראיו זוכים לחסד ה' מעולם ועד עולם, זהו הנהגה לכל ימות השנה, אך כשבא חג הפסח, כל הבא לקפוץ יכול לקפוץ להשי"ת. ואדרבה הקב"ה שומר וממתין לתקופת האביב, שנוכל לדלג ולקפוץ לה'.

ובזה פי' הערוגות הבושם 'ועשית פסח לה', היינו שתעשה פסחה ודילוג וקפיצה אל השי"ת. כי בדרך כלל כשיש קיר לפני האדם ואינו יכול לעבור, יש שני אופנים, אחד לפתוח את הדלת, והשני לדלג מעל הקיר. וכמו שאמר הרש"ב מלובאביץ יש אומרים שכשאי אפשר לעבור מתחת המניעה, מדלגים מעליו, ואני אומר לכתחילה אריבער, לדלג תיכף ומיד.

וכמ"ש הרבי רבי ברוך, שבכל השנה צריך זכיה מיוחדת לדלג ולקפוץ, אך בפסח כל הבא לקפוץ יבא ויקפוץ. ופי' הערוגות הבושם שזהו מהות ענין הקפיצה, כי בדרך כלל יש מחיצה בין האדם ובין ה', וכמ"ש בדגמ"א בפ' כי תבא ובפ' וילך, ביאור ארוך בענין המחיצה הזאת, וואנו צריכים להביא מפתחות של אהבה ויראה שנוכח להכנס אל הדלת. אך בפסח אומר הקב"ה, כל דצריך ייתי ויפסח, ופסח ה' על הפתח, אין צריך להביא מפתחות לפתוח את הפתח, קום ותקפוץ אל ה'. עזוב את ענין הרע, ותדלג על כל המפריעים, כל מה שהיה עד עכשיו, היה, ומכאן ואילך אני בפנים.

ולזה תמתין כל השנה, שמור את חודש האביב, שמור לשון המתן, כי בחודש האביב הוציאך ה' אלקיך לילה, אפי' בחשכת לילה בלי שום הכנה של אור, יצאנו ממצרים, וזוהי הבטחה נצחית לכל שנה ושנה בחודש ניסן, שנוכל לדלג על כל המפריעים, ואין אנו עוסקים בסור מרע, רק בעשה טוב, שאנו עוסקים במצוות, ושבים בתשובה של לכתחילה אריבער, וקופצים ומדלגים להשי"ת, אנו מדלגים אליו והוא

בראש השנה, ועיקר הפסח הוא על הגאולה הרוחנית, וזוהו אנו נגאלים בכל שנה ושנה מחדש.

זוהו שאנו מתפללים 'ומפני חטאינו גלינו מארצנו' ועיקר הכאב הוא 'ואין אנחנו יכולים לעלות וליראות ולהשתחוות לפניך', ועל זה הגלות אנו מודים ומהללים בכל ליל פסח שאנו זוכים להגאל עוד ועוד חלק בנשמה, בכל שנה ושנה.

רבי חיים ברים סיפר שפעם אחת הקשיב לתפילת שמונה עשרה של המשגיח רבי יחזקאל אברמסקי, שהיה מדבר באידיש הרבה באמצע שמונה עשרה, [וכמו ששמענו מרבי משה מרדכי שולזינגר שגם הוא היה מקשיב לשיחות שהיה מדבר באמצע התפילה, כי לעת זקנה היה מתפלל קצת בקול כדי להשמיע לאזניו. והיה מדבר עם השי"ת בלשון אידיש במודים ובשומע תפילה, לפני 'ועל הכל' היה מוסיף באידיש להודות להשי"ת על כל החסדים שעשה עמו בזה היום, על כל החידושים שחידש, והישועות בגשמיות ורוחניות שנתן לו השי"ת] הדבר היה כמה ימים לפני פסח, לפני 'אלקי נצור' שמע איך שהוא מבקש 'רבונו של עולם תשלח לי קצת פסח על פסח... ופי' רבי חיים ברים, שבדרך כלל אדם מבקש שהקב"ה ישלח לו מצות, יין ובשר על פסח, והוא מבקש קצת פסח על פסח, כי הפסח אינו רק כוסות ומצות, יש את הפסח בעצמו, שאנו צריכים לבקש אותו, כמו שאמר אחד הצדיקים, 'על פסח בוודאי יהיה לנו, איך לוקחים את הפסח בעצמו'. היינו שנוכח לדלג ולקפוץ אל השי"ת, ונזכה באמת לראות עצמינו כאילו אנו יצאנו ממצרים.

רבי שלום שבדרון סיפר משל שפעם אחת נולד אדם בבית גדול מוקף חומה, ומימיו לא יצא למרחב העולם, ונתגדל שם, וחי שב בתמימות שהבית הגדול הזה, זהו כל העולם, עולם די גדול, עם חצר ופרחים, שם היה חי עשרים שנה ולא העלה על דעתו שיש עולם יותר גדול מזה הבית. זה היה כל ההשגות שלו.

כשהיה בן עשרים שנה, מצא סולם ועלה על החומה וגילה עולם חדש, מצד אחד יש בלבו שמחה גדולה על התגלות העולם הגדול, ומאידך גיסא יש לו צער נורא על העשרים שנה הראשונות ששרף בתוך הבית הזה, והיה נדמה לי שזהו כל העולם, הוא ואין בלתו, הרי שיש בלבו שמחה וצער כאחד.

כמו אנחנו חושבים שמה שאנו מכירים זה כל העולם, מסין ועד קליפורניה ובאמצע יש כמה מדינות וארצות. ונדמה לנו שיש לנו השקפה אמיתית איך העולם נראה, הרי אנו סגורים בתוך בור כלוא, אין לנו השגה איך היו הצדיקים חיים בעולם, הם מצאו את הסולם ודגלו מעבר לחומות, וגילו עולם אחר לגמרי, אנו צריכים רק לצאת להתרומם מהחומות המעכבות, ונגלה עולם חדש. וזה נעשה בכל שנה שנה.

[רבי שמשון פינקוס מביא מספדה"ק שכשהקב"ה ברא את אדה"ר היה שוכב, והיה אורכו מסוף העולם ועד סופו, ולאחר שקם על רגליו היה מהארץ ועד לשמים, ואמר בגמ' שמסוף העולם ועד סופו הוא שוה כמו משמים לארץ. והנה היצר הסקרנות של האדם להכיר את כל העולם, ליסוע ולטוס להכא ולהתם, זה היצר נלקח מאדם הראשון השוכב, שאז היה ראשו בסין, ידיו ביפאן, ורגליו בבבל, כך היה מתפשט בכל העולם, כמ"ש בגמ' סנהדרין. וכל דבר מתגעגע לשורשו.

אך אדם צריך להתגעגע לשורשו של אדם הראשון העומד, שאז היה ראשו למעלה והרגליים למטה, זה הרבה יותר מסקרן, שהרי הנוסח של האדם הראשון השוכב, יש לו סוף, שאם יתייגע וידע בעל פה מיהו הנשיא בסין ומה היה היום ביפאן ובקליפורניה, ולהיות בקשר חם עם כל הלסטים מזויינים שבכל הגוגל הגלובלי, הרי בסוף הוא מקיף מכל זה. משא"כ האדם הראשון העומד, שאינו שוכב כמו גולם על האדמה, אלא עומד וצופה מסוף העולם ועד סופו, גם בעולמות עליונים וגם בעולמות תחתונים, הרי ראייה זאת הרבה יותר מסקרן...]

כמו שאמר הרבי ר' אלימלך לעת זקנותו, שהוא עדיין יושב בפתח ועוד לא נכנס מעולם בפנים, כמו שאברהם אבינו יושב עדיין בפתח האהל, כי בכל מדרגה ומדרגה מתגלים עולמות חדשים, והשמחה מהולה בצער, המצה כרוכה עם המרוו, שמחה על הגילוי החדש, וצער 'גואלד היכן הייתי עד עולם', איך מירר לנו הפרעה את שנת תשע"ח ולא נתן לנו לעבוד את ה', ומכאן ואילך נתרומם לצאת לגאולת נפשנו.

וכמו שביאר החתם סופר מתחילה עובדי עבודה זרה היו, היינו בשנה שחלפה, שנקראת אבותינו כלפי שנה זאת, ואז היינו בבחי' עבודה זרה כלפי ההתגלות החדשה של הפסח הזה, כמו שאנו ממשיכים ואומרים 'ועכשיו קרבנו המקום', עכשיו דייקא, ולא 'אז קרבנו', אלא עכשיו ממש. כי עבודה זרה אינו דווקא להשתחוות לצלם, אלא עבודות שהיא זרה לו, לפי מעלת נשמתו, לא היו השחרית והק"ש והבהמ"ז כמו שהיה צריך להיות. ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, לצאת מקטנות המוחין ומשעבוד לקליפת פרעה, וזהו האושר הגדול שהוא גאולה פרטית בכל שנה ושנה.

כתוב בספר מעשה איש להחזו"א, שפעם אמר בליל הפסח ש'אין רגע מאושר בחיי האדם כמו הרגע שהוא זוכה להכנע ולהתבטל להשי"ת', זהו הגאולה האמיתית.

ולזה צריך הכנת הנפש כמ"ש האוהב ישראל, דכפי הכנתו כך יזכה להגאל, ולזאת למדונו רבותנו שיכיר האדם את שפלות מצבו, כי כשיכיר מהו בחי' מצרים שלו, יצעק ויזכה להגאל משם בליל פסח. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים.

בהגדת 'הלל נרצה' לבעל הערוגות הבושם כתב חיזוק נפלא, יש יהודים שמכינים עצמם לקראת ליל הסדר, ויש שגם זוכים ללמוד מכתבי האריז"ל על כונת ליל הסדר, שיש שם גילויים נוראים ונפלאים, אך גם לאחר שהאדם מכין את עצמו, הרבה פעמים כשבא ליל הפסח עצמו, הוא נופל לחלישות הדעת, אם עכשיו נכנסים גדלות ראשון וגדלות שני, והנה אני לא מרגיש כלום, נשארתי אותו שפל כמו כל השנה, אני מקפיד על זה ועל זה וכו'. ובאמת מבואר בכתבי האריז"ל שבכניסת החג זוכים למוחין גדולים מאד, בתפילת ערבית ובהלל, אך אח"כ נעלמים כל המוחין, וצריך להמשיך את המוחין מחדש ע"י מצות היום.

וזה שאנו אומרים הא לחמא עניא די אכלו אבהתא בארעא דמצרים, מה ראו חז"ל להקדים פסקא זו לפני סיפור יציאת מצרים? אלא ע"פ המבואר בספרי אמת גודל הבהירות שהקב"ה מאיר עיני כל חוכי לו בליל שימורים, עניינים נפלאים, אור מוחין דגדלות, וכששומעים פשוטי עם כל זה, מסתמא מכינים עצמם לכך, ובאמת אין מרגישים כלום, ולזאת תקנו דלחמא דידן נקרא לחם עוני, כך היה נראה בגאולת מצרים, לחם עוני, לכן אומרים בלשון ארמית בבחי' קטנות. ואנו מתחזקים שה' יעזור בשנה הבאה נזכה להשיג המוחין, כי עדיין משיח לא בא, והשתא הכא, השתא עבדי, ובגלותנו, כל מה שאנו לומדים בספדה"ק הגם שבאמת הכל נעשה בפנימיות, אך כדי להיות מקושר לזה, צריך לזכות לגאולה. ולכן מקדימים זאת הפסקא כדי שלא ליפול לחלישות הדעת על שאינו מרגיש בלבו ונפשו את האורות הנפלאים שנמשכים בליל הסדר.

והחת"ס כתב שאם כואב לו, ומפריע לו לאדם על שאינו מרגיש את המוחין, הרי לא קיים מצות 'חירות', כי מצות החירות היינו שהוא בן חורין מכל מין עגמת נפש, אם יש לו עגמת נפש שאינו מרגיש מוחין דגדלות, לא קיים מצות חירות. גם מדאגות האלה צריך לצאת לחירות. כי הדאגה על המוחין גורם ש'ידי כוסות יצא, וידי חירות לא יצא' כלשון הגמ'.

(הגרמ"י רייזמן)

רבי שבתי יודלביץ זצ"ל

כנגד ארבעה בני דברה תורה

בהגדה של פסח, קוראים אנו את תיאורו של בעל ההגדה המצייר את דמותם של ארבעה בני ארבעה סוגי אנשים אשר דוגמתם ניתן - למצוא בכלל ישראל. וכך מלמדנו בעל ההגדה:

"כנגד ארבעה בני דברה תורה: אחד חכם, ואחד רשע, ואחד תם, ואחד שאינו יודע לשאול. חכם מה הוא אומר? 'מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ד' אלקינו אתכם?' (דברים ו', כ'), ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח: אין מפטיירין אחר הפסח אפיקומן. רשע מה הוא אומר? 'מה העבודה הזאת לכם?' (שמות י"ב, כ"ו), לכם ולא לו... ולפי - שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר, ואף אתה הקהה את שני - ואמור לו: 'בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים (שמות י"ג, ח'), לי - ולא לו, אלו היה שם לא היה נגאל!'. תם מה הוא אומר? 'מה זאת?', - ואמרת אליו: 'בחזוק יד הוציאנו ד' ממצרים מבית עבדים' (שמות י"ג, י"ד). ושאינו יודע לשאול את פתח לו, שנאמר (שמות י"ג, ח'): והגדת - לבנך ביום ההוא לאמר: בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים."

הנה מוצאים אנו, כי לתורה ישנה שפה מיוחדת עבור כל אחד מארבעת הבנים, מארבעת סוגי האנשים הקיימים בעם ישראל: ישנה שפה מיוחדת עבור החכם, שפה שונה לחלוטין עבור הרשע, שפה המתאימה לתם, ואף שפתו של זה שאינו יודע לשאול. ואם רוצה אדם לידע מה טיבו של בנו די לו שיתבונן בסגנון השאלה, בנוסחה, ובכך - יוכל לתהות על קנקנו של השואל...

הבה נתבונן איפוא בשפה אשר ייחדה התורה לכל אחד מאותם ארבעה בנים, ונעמוד על הנקודות הדורשות הסבר.

***

אחד חכם

ובכן, הנה הילד החכם יודע מה עליו לשאול וכיצד עליו לשאול - זאת... הוא שואל ברצינות, מתוך רצון אמיתי להבין ולדעת: "מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ד' אלקינו אתכם?". הוא יודע כי הקב"ה ציוה את אבותיו במצוות מיוחדות הנוגעות לחג הפסח, והוא מבקש לידע אותן על מנת לקיימן. לפיכך אף האב מצווה להשיב על שאלת - בנו ברצינות, ללמדו את הלכות הפסח, עד ההלכה האחרונה אשר - היא: "אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן".

והנה, משמעותה הפשוטה של ההלכה אודות הפטירה אחר האפיקומן הינה איסור לאכול מאומה לאחר סיום אכילת קרבן הפסח - בזמן שבית המקדש היה קיים, או לאחר אכילת מצת האפיקומן בימינו אנו שחרב בית מקדשינו ואין לנו זבחים ופסחים.

הסיבה אשר בגללה נבחרה דוקא הלכה זו בכדי לייצג את מכלול הדינים אשר מצווה האב ללמד את בנו הינה משום שזוהי אחת - מהלכות המתאפיינות בהיותן חותמות את הלכות הפסח, כאשר משמעות דברי בעל ההגדה הינה: אמור לבן החכם את כל הלכות הפסח, עד ההלכות האחרונות אשר עליהם נמנית הלכה זו: 'אין - מפטירין אחר הפסח אפיקומן'.

אכן, משמעות נוספת ישנה בדברים, והיא נוגעת לאופן בו מוטל על האב לחנך את בנו באופן כללי, לאו דוקא בכל הנוגע להלכות הפסח... שכן הלא טעם ההלכה על פיה אין לאכול מאומה לאחר אכילת האפיקומן הינו משום שרצון התורה הוא שטעם האפיקומן ישאר - בפיו של האדם. בה במידה, וכיוצא בזה בדיוק מצווים אנו גם לחנך - את בנינו, ללמד אותם את דברי התורה הקדושה בכזו מתיקות, בכזו נעימות אשר טעמה לא ימו שמפיהם למשך כל ימי חייהם! - זהו אופן החינוך הנרצה, וכאשר כך מחנך האב את בניו רבים הם - הסיכויים כי יגדלו הם לבנים חכמים, אשר יסבו לו רוב נחת ושמחה!

***

ואחד רשע

עמדנו איפוא על מהות התשובה ודרך החינוך הנרצית עבור הבן החכם, ועתה נעבור נא אל אחיו הרשע...

בעל ההגדה מלמדנו כי צורת השאלה המאפיינת את הרשע הינה: "מה העבודה הזאת לכם?", כאשר בדברי אלו הוא מוציא את עצמו מכלל ישראל, ומדגיש כי עבודת ה', הזכות הגדולה בה זכינו לעמוד לפני מלך מלכי המלכים ולשרתו עול הוא לגביו.

אלא שכאן עלינו לעצור ולשאול: מנין לנו כי כה רשע הוא הבן לזה? אולי אינו כופר בעיקר, ואינו חפץ להוציא עצמו מהכלל, ורק העצלות היא זו המדברת בתוך גרונו וגורמת לו לשאול את שאלתו בצורה כה היא נשאלת?

אכן התשובה היא פשוטה...

שכן אילו היה קם הבן הרשע הלזה לביל תשעה באב, פנה אל אביו ואומר לו: "אבא, מה העבודה הזאת לכם? מדוע צריכים אתם לחלוץ נעליכם, ולצום, ולבכות ולהתאבל? מדוע אינם יכולים לחיות חיים רגועים של שמחה?", אזי אמנם יכולים היינו לטעון כי מטען המצוות מכביד על כתפיו, ועצלותו או תאוותו היא המדברת מתוך גרונו.

אולם מתי שואל הרשע את שאלתו?

הרשע שואל את שאלתו המחוצפת לביל הסדר, לבילה המרומם ביותר, לבילה בו יושבים להם כל היהודים כשהם מסובים סביב שולחנות ערוכים בבשר ודגים כבני מלכים, לבילה בו ערוך שולחנו של - האיש הישראלי בפאר והדר כאילו היה משועי ארץ! בדיוק לבילה

החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

בטרם יצא הוא עם השטיח אל החנות נטל האביון סכין מטבח - פשוטה, ובאמצעות קרע את אחד החוטים מהם עשוי היה השטיח...

אל החנות הוא הגיע כשכולו אומר זעם מעושה, ובפנותו אל המוכר - החל צועק: "הכי צד לא תבוש? גזלת אותי! גנבת את כספי! שילמתי

כאשר הבן החכם שואל: "מה העדות והחוקים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם" בהחלט יש מקום לתלות ולומר כי הוא אינו מתכוון - להוציא עצמו מן הכלל, אלא שהלשון העברית המדוקדקת אינה שגורה על פיו, ולפיכך הוא ביטא את כוונתו במילים אשר אינן מדוקדקות כל צרכן... לעומתו, הבן הרשע, ה'מתקדם' והדקדקן בודאי שקל היטב כל - מילה אשר הוציא מפיו על פי כל כללי הדקדוק... כאשר הוא שואל "מה העבודה הזאת לכם" הוא בודאי מדייק בדבריו עד לקוצו של יו"ד, - ואין זאת אלא שהוציא הוא עצמו מהן כלל וכוונתו לרמוז: "לכם ולא - לי!"...

***

הקהה את שיניו

מכל מקום, אם בהקהיית שיניו של הרשע עסקינן, הרי שזה המקום להביא מעשה חביב אשר מסופר על אחד מגדולי ירושלים, תלמיד חכם גדול וצדיק מופלג אשר אף בחכמת הרפואה היה בקי גדול, סיפור העוסק במקרה בו הקהה הוא את שיניו של הרשע הקהה היטב...

שכן ביום מן הימים, נכנס אל חדרו של הרב אחד מפורקי העול אשר ביקש להתלוצץ מעט על חשבון הצדיק, וסיפר לו ברצינות תהומית כי טובל הוא משלש מחלות נוראות אשר אינן נותנות לו מנוח: "המחלה הראשונה" החל הלה מתנה את 'צרותיו' 'נוגעת' - - לאמירת אמת... אינני מצליח בשום אופן להוציא דבר אמת מפיו, ובעל כרחי יוצאים להם השקרים בזה אחר זה!

"המחלה השנייה" הוסיף הוא וסיפר "נוגעת לחוש הטעם בו - - אינני חש... אינני מצליח לעמוד על טעמו של שום דבר מאכל או משקה, ועובדה זו ממררת את חיי שכן יכול כבוד הרב לתאר עד כמה קשה - היא האכילה מבלי לחוש את התענוג הכרוך בה..."

"ואילו המחלה השלישית" סיים הלץ "נוגעת לכח זכרוני... בזמן - - האחרון, לצערי, אינני מצליח לזכור כמעט מאומה... כל מידע חשוב אשר נקלט במוחי נעלם ממנו כעבור זמן מה, ובשום אופן אינני מצליח לזכור את הדברים אשר עלי לעשות או לדעת!"

הרב הצדיק, אשר חכם מחוכם היה, הבין על אתר כי אין בן שיחו - - טובל מכל מחלה, וכי כל מטרתו אינה אלא להתלוצץ על חשבוננו... אולם מאחר וכבר לימד החכם מכל אדם (משלי כ"ו, ה'): "ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו" החליט הוא ללמדו לקח אותו יזכור - - לנצח...

ובכן, הרהר הרב רגע או שנים, ולאחריו פנה אל פורק העול ואמר לו:

"שמע נא ידידי. בדרך כלל, מצליח אני למצוא תרופה למחלותיהם של בני האדם בו במקום. אני מכין מרשם והרוקח מכין את התרופה... אולם מאחר ומגיע הינך ושלש מחלות קשות באמתחתך זקוק אני - - לזמן מה בכדי להתיישב בדבר ולמצוא את התרופה המתאימה מכל, ואף להכינה בעצמי... על כן, שוב נא אלי בעוד חצי שעה, ובינתיים מתחייב אני למצוא תרופה אשר תרפא את כל מחלותיך ברגע אחד - - והיו כלא היו!"

גיחך האפיקורס בליבו, בז לסכלותו של הרב באשר סבור היה כי - - האמין הוא לסיפורו, ויצא מן החדר על דעת לשוב אליו בעוד מחצית השעה בדיוק, ולברר מהי התרופה אשר מצא הרב למחלותיו'.

והרב, מצידו, לא טמן ידו בצלחת... הוא הורה למשמשו לגשת אל דיר העיזים אשר בפאתי העיר, ולהביא משם כמה גללים מגלליהן של הבהמות הללו גללים אשר צורתם כידוע הינה צורת כדורים קטנים, - לצבוע את כדורי הרעי בצבע אדום על מנת שיראו כמו תרופה אמיתית, ולהניחם בצורה מסודרת על גבי צלחת נקייה...

ואכן, המשמש ביצע את ההוראות בשלמות, וכאשר חזר אותו פורק עול אל חדרו של הרב יכול היה כבר זה האחרון לבשר לו - בשמחה כי מצא עבורו תרופה מצויינת. "הרואה אתה את הכדורים המסודרים על גבי הצלחת? שאל הרב, והאפיקורס הנהן בראשו. - ובכן, טול לך ארבעה מן הכדורים הללו, הכניסם בבת אחת אל פיו, והחל ללעוס בחזקה עד שתבלעם!" סיים הרב, והלה מיהר לעשות - כמצוותו...

שניות בודדות חלפו בטרם עמד הלה על טיבם של הכדורים האדומים... שניות בודדות חלפו בטרם החרידו זעקותיו את הבית והרחוב... "רבי! הרי אלו גללי עיזים!, הוא צעק, והרב חייך והסביר - בנחת:

לך טבין ותקילין תמורת השטיח הזה, ואילו אתה מכרת לי שטיח פגום אשר חוטיו קרועים!"...

הביט המוכר על השטיח, מצא כי הצדק עם הלקוח, ומיהר להשיב לו את כספו לשביעות רצונו המלאה... "הא לך, ושיהיו לך חיים ארוכים וטובים!" אמר המוכר, והעני יצא מהחנות שמח וטוב לב...

אך הנה זה יצא יצא הוא ואל החנות נכנס אחד מעשירי העיר, - ואף בידו שטיח אשר רכש זה לא מכבר... אף הוא פנה אל המוכר בטרונאי, והצביע על כתם מכוער אשר נמצא בירכתי השטיח החדש...

אולם כאן, למרבה הפליאה לא מיהר המוכר להשיב את כספו של - העשיר... הוא בדק את הכתם היטב מכל צדדיו, ורק לאחר שהשתכנע כי המדובר בפגם מהותי ביצור השטיח ניאות לאפשר לקונה להחליף - את המרבד באחר...

אדם אשר עמד על יד פתח החנות, והבחין ביחסו השונה של המוכר לשני הלקוחות לא יכול היה להתאפק, ומיד כאשר יצא העשיר מן - החנות מיהר הוא להכנס ולשאול את המוכר לפרש הבדלי הגישות.

"מדוע לפני אשר השיב את השטיח בטענה כי חוטיו קרועים - החזרת מיד את כספו, ואילו כאשר הגיע אליך העשיר בדקת את - טענתו באופן יסודי וגם לאחר הבדיקה לא הסכמת אלא לאפשר לו להחליף את השטיח?" הקשה הלה, והמוכר מיהר להסביר:

"שמע נא ידידי!" הוא אמר לשואל "אולי אינני חכם מופלג, אבל במסחר אני מבין! כאשר הגיע אלי העני והשטיח בעל החוט הקרוע בידו הבנתי מיד כי מתחרט הוא על עצם הרכישה, אין לו כל צורך - בשטיח, ובודאי אף ענין של 'שלום בית' יש כאן... הבנתי כי הוא זה אשר קרע את השטיח בכוונה תחילה, וכי מטרתו האמיתית הינה לקבל את כספו בחזרה!"

"מאחר וכך, הגעתי למסקנה כי אין כל טעם להחליף את השטיח באחר, שכן ברור לי כי בעוד יום או יומיים ישוב הוא לפקוד את חנותי והשטיח החדש בידו כאשר אף בו 'קרוע חוט'... העדפתי איפוא להשיב לו את כספו מבלי אומר ודברים, ולא להסתכן בכך שישחית הוא את כל סחורתי בכדי להצדיק את ביטול המקח..."

"לעומת זאת, הלקוח השני אשר הגיע ושטיח פגום מאמתחתו, הרי הוא אדם עשיר אשר באמת ובתמים חפץ בשטיח חדש. כאשר הוא הגיע להתלונן על פגם אשר נמצא בשטיח שרכש הרי שטענתו הינה - טענה עניינית, והתייחסותי אליו היתה בהתאם... בדקתי את הפגם, נוכחתי שהצדק עמו, ומאז וכך הצעתי לו להחליף את השטיח הפגום - באחר אשר ודאי ישיב את רצונו!"

כה היו דבריו של מוכר השטיחים שבמשל, ויש בהם כדי ללמדנו אף על אודות ההבדל שבין הבן החכם לרשע...

שכן כאשר מגיע הבן החכם, ושואל שאלות הגיוניות על סדר ליל הפסח אנו מתייחסים אל דבריו בצורה עניינית. מאחר וכך, יכולים אנו - להבין כי כאשר הוא משתמש במילה 'אתכם' אין הוא מתכוון להוציא את עצמו מן הכלל, אלא להגדיר את מקבלי הציווי הלא הם אבותיו - אשר עמדו לפני הר סיני ונצטוו מפי הגבורה בתרי"ג מצוות... לפיכך אף מצווים אנו להשיב לו תשובה הוגנת וברורה, אשר תשיב על שאלותיו עד האחרונה שבהן ותניח את דעתו.

כאשר מגיע הבן הרשע לעומת זאת, אנו מיד עומדים על טיבו... מיד כאשר הוא מתייחס אל סדר ליל הפסח הרצוף בתענוג רוחני וגשמי כאל 'עבודה', ומואס בה אנו יכולים להסיק כי רשע הינו, וכל מבוקשו - אינו אלא לכפור ולקנטר... על כן, מבינים אנו אף כי כאשר השתמש במילה "לכם" כוונתו האמיתית הייתה להוציא עצמו מן הכלל, ואף - מכירים בכך שיהא זה חסר תועלת להשיב לו תשובה עניינית, שכן הוא אינו מבקש באמת לדעת מאומה...

לא נותר לנו איפוא אלא להקהות את שיניו של הבן הלזה, להשיב לו תשובה המתאימה לו, וזאת מבלי לצפות כי דברינו יביאו תועלת כלשהי בכל הנוגע אליו...

זהו איפוא הסבר אחד. אכן הסבר נוסף יש כאן, על דרך הצחות...

על פי הסבר זה, מן הראוי להבדיל בין הבן החכם, תלמיד ה'חידר' מן 'הישוב הישן', אשר אינו יודע את כל כללי הדקדוק לאשורם לבין - הבן הרשע הלומד באוניברסיטה ובודאי השתלם בחוכמות חיצוניות, כאשר עליהן נמנית אף חכמת הדקדוק...

ההדגשה - היא על המילים: "עשה ה' לי" לי ולא לו! כיצד יכול אותו הפסוק - לשמש כתשובה לשני אנשים שונים?

אלא שלמעשה, היה עלינו להקשות כבר לעיל, בתשובה של האב לבן הרשע, מדוע אומר הוא: "לי ולא לו, אילו היה שם לא היה נגאל" -

בלשון נסתר? הלא תשובה זו מיועדת לכאורה לבן הרשע המסב עם אביו בשולחן הסדר, והיה לאב אם כן להשיב לו ישירות בלשון נוכח ולומר לו: "בעבור זה עשה ה' לי ולא לך, אילו היית שם לא היית - נגאל!"

אכן התירוץ הוא, שתשובתו של האב לשאלתו של הבן הרשע - כלל אינה מיועדת לו... כלפי הבן הרשע מורים לנו לאב הוראה ברורה - אחת ויחידה: "הקהה את שיניו!" איתו כלל אין מה לדבר! הוא הלא - אינו מעוניין לדעת, אלא לקנטר ולהכעיס, ומה יועילו לו תשובותינו והסברינו כולם?

תשובתו של האב על שאלתו של הבן הרשע מיועדת איפוא דוקא - לאזניו של הבן האחרון, זה שאינו יודע לשאול, זה אשר ישנו חשש כבד כי יושפע מדברי ההבל והאפיקורסות שמשמיע אחיו הגדול הרשע על שולחן הסדר! אליו פונה האב ואומר לו: "דע לך בני, כי בעבור זה - עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו לאחיק הרשע! שכן אילו היה - שם אחיק הלזה לא היה נגאל!"...

נמצא אם כן, שהפסוק אותו מביא בעל ההגדה עבור הבן שאינו יודע לשאול הינו אמנם אותו פסוק עצמו אותו הביא לעיל בעקבות - שאלתו של הבן הרשע, שכן בשני המקומות הללו פונה האב אל הבן שאינו יודע לשאול, ובשניהם הוא משיב לו אותה תשובה עצמה! אלא שכאשר ישנו בן רשע בבית, והלה מטיל את ארסו בשאר הנוכחים - מחוייב האב להדגיש בבירור כי דרכו של הרשע הלזה אחריתה באבדון, ולחדד כי "אילו היה שם לא היה נגאל", ואילו כאשר נמצא ה' שאינו יודע לשאול' לבדו יכול האב להסתפק בתשובה האמיתית, הברורה, - "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים!" הפלא ופלא!

***

מכת ארבה

המכה הבאה, מכת ארבה מתוארת בתורה כך (שמות י', א' ו'):

"ויאמר ד' אל משה: בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, למען שתי אתני אלה בקרבו. ולמען תספר באזני בן ובן בן את אשר התעללתי במצרים ואת אתני אשר שמתי בם, וידעתם כי אני ד'. ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו, כה אמר ד' אלקי העברים: עד מתי מאנת לענת מפני? שלח עמי ויעבדני. כי אם מאן אתה לשלח את עמי הנני מביא מחר ארבה בגבלך. וכסה את עין הארץ, ולא יוכל לראת את הארץ, ואכל את יתר הפלטה הנשארת לכם מן הברד, ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה. ומלאו בתיך, ובתי כל עבדיך, ובתי כל מצרים, אשר לא ראו אבותיך ואבות אבותיך, מיום היותם על האדמה עד היום הזה, ויפן ויצא מעם פרעה".

משה רבינו מזהיר את פרעה כי אם ימאן לשלח את ישראל כמצוות ה' הרי שעתידי הוא ללקות במכת הארבה, אשר יכסה את עין הארץ - את אור השמש מעל פני האדמה, ויאכל את כל שארית גידולי הארץ אשר נותרו לאחר הברד.

והנה, נשאלת השאלה, מאחר והקב"ה מקדים ומודיע למשה כי מכביד הוא את ליבו של פרעה לבלתי הנח לו לשלח את ישראל עד אשר ילקה בכל המכות "למען שתי אתני אלה בקרבו" אם כן מדוע - - היה כלל צורך לשלח את משה ולהתריע לפני המכה? מדוע הקב"ה היה צריך 'לחמם' את פרעה ולאחר מכן להקשות את ליבו? הוא הלא יודע - כי ליבו קשה הוא ואף אם יחפוץ לא יוכל לשוב בתשובה ולשלח את - ישראל!

בכדי להבין את הדבר עלינו להקדים הקדמה אחת, מעשה נורא - המובא בגמרא במסכת סנהדרין (צ"ה, ע"ב צ"ו, ע"א), וכך מספרת - הגמרא:

לאחר התבוסה המשפילה שנחל סנחריב בבואו לצור על ירושלים, תבוסה ניסית כאשר מלאך ממרום בא והרג בלילה אחד את כל מחנהו החליט סנחריב כי אין לו ברירה אלא לברוח ולהמלט על נפשו. מיד - כאשר קם בבוקר וראה את כל רבבות חייליו מוטלים מתים על פני

"הפלא ופלא! הנה כבר יכול אתה לראות בעצמך הכיצד התרפאת כלאחר יד משתי מחלותיך הראשונות! הלא בזה הרגע אמרת דבר אמת שהרי אמנם צודק אתה כי גללי עיזים הם אלו, ואף נוכחת לדעת כי - חש הייך היטב בטעמו של המאכל אשר הכנסת לפיך!"...

"ובאשר למחלה השלישית" סיים הרב, "הרי שיכולני להבטיחך - נאמנה כי נרפאת ממנו לחלוטין... את טעמם של ה'כדורים' הללו, ואת הנסיבות אשר הביאו אותך לחוש בו אני מתחייב כי לא תשכח למשך - כל ימי חיך!"...

בשלב זה הודה אותו 'ליך' כי חכמתו של הרב עלתה על 'פקחותו' - שלו, והכריז בפה מלא: "רבי, נצחתי!... אולם הרב, הוא עדיין לא סיים את החשבון... הוא פנה אל אותו 'משכיל' ואמר לו: "דע לך, כי כאן בעולם קיבלת את הצואה כשהיא קרה... לעתיד - לבוא לעומת זאת, בעולם הבא תקבל את צואת העיזים כשהיא - רותחת... שם יעשו ממנה פשטידה עבורך... שכן כבר לימדונו רבותינו - (גיטין נ"ז, ע"א) כי 'כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה - רותחת!'..."

הנה לפנינו דוגמא נפלאה ל'הקהה את שיניו', כאשר אנו מוצאים כי אכן זוהי הדרך בה יש להתייחס אל הרשע אשר כל מטרתו אינה אלא לקנטר ולהטריד...

***

ואחד תם

הבן הבא עליו מדבר בעל ההגדה - הינו הבן ה'תם'. וכאן, כאשר אנו - מציירים לנגד עינינו את הבן הזה אנו רואים אותו כשהוא פוקח עיני - עגל ושואל מתוך טפשות מופלגת: "מה זאת?"...

ולכאורה, יש מקום לתהות, מדוע מציג בעל ההגדה את התם בכזה אופן? הלא התמימות מעלה גדולה היא עד מאד, כבר נצטוונו בתורה - (דברים י"ח, י"ג): "תמים תהיה עם ה' אלוקיך", ואף יעקב אבינו, מעמיד כל זרע ישראל, עמוד התורה השתבח בתמימותו כאשר תיארה אותו - התורה הקדושה (בראשית כ"ה, כ"ז) כ"איש תם יושב אהלים!"

אכן התשובה היא, כי אמנם התמימות מעלה גדולה היא, אין - כמותה, אולם תלוי הדבר בעיתוי ובמקום... תמימות בזמנה ובמקומה - אין משובחת ממנה, אולם תמימות במקום הלא נכון ובזמן הלא מתאים הרי היא פתח לכל הרעות כולן!

ועל כן, יעקב אבינו אשר ישב בבית מדרשם של שם ועבר ועסק בתורה בתמימות אכן השתבח במיוחד בתמימותו, אולם הבן התם - הזה, היושב בשכנות לאחיו הרשע אשר הקדימו אך במעט הרי - בתמימותו מונחת סכנה גדולה לכל עתידו הרוחני, ובודאי שאין בה משום מעלה...

ואכן, לאחר שעמדנו על טיבו של התם המושפע השפעה יתירה - מסביבתו לטוב או למוטב, נוכל להשיב אף על שאלה נוספת, שכן לכאורה, הסדר הראוי של ארבעת הבנים היה צריך להיות: "חכם" - ואחרי "תם", שהרי התמימות היפך החכמה היא! מדוע אם כן - הקדים בעל ההגדה את הרשע והציבו מיד לאחר ה"חכם"?

אולם על פי המבואר נבין את הדבר בפשטות... שכן הרשע הלא - מבקש הוא להסית ולהדיח, לקלקל ולהשחית. מה עושה הוא איפוא? הוא מפריד בין ה"חכם" לבין ה"תם"... יודע הרשע היטב כי אם יהיה ה"תם" צמוד ל"חכם" יושפע הוא מהנהגותיו הטובות, ובכך הוא הלא - אינו חפץ! לפיכך הוא נעמד ביניהם, ובכך הוא 'מרויח' בכפליים... ראשית מנוע הוא מה"תם" את השפעתו הברוכה של החכם, ושנית - באופן זה יכול הוא עצמו להשפיע עליו לרעה ולהדיחו מדרך הישר...

***

ואחד שאינו יודע לשאול

הבן האחרון - הינו זה אשר אינו יודע לשאול. זה היושב ושותק - כגולם, ומחכה עד שיפתחו ויסבירו לו דבר דבור על אופניו, מראשית ועד אחרית. הוא מצידי אינו מבקש לדעת כלום, ואף אינו מבין כי - חסר הוא ידע או חכמה... הפסוק אשר משמש כתשובה לבן האחרון הלזה, הבן שאינו יודע לשאול הינו: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים", שכן הוא ממצה - בתשובה קצרה וקולעת את מהותו של יום, הקב"ה הוציאנו מבית עבדים על מנת שנהיה עבדיו ונקיים את מצוותיו. - אלא שכאן עלינו לשאול שאלה עצומה: הלא פסוק זה, "בעבור זה עשה ה' לי" משמש גם כתשובה לבן הרשע, כאשר לגביו

השדה יצא הוא בודד למדבריות השוממים, וכך הסתובב לו, תועה - וטועה בדרכו.

אולם הקב"ה טרם כילה את נקמתו בסנחריב. החשבון עדיין נותר - בחובה, והפרעון טרם הושלם... לפיכך, בא כביכול הקב"ה אל סנחריב ונדמה לו כאיש זקן, ניגש אליו ונתן לו שלום עליכם.

"שלום עליך סנחריב!" אמר לו הקב"ה, ומיהר לשאול: "אמור נא - לי סנחריב, להיכן אתה מממהר? להיכן אתה מנסה להגיע? האם יכול אתה להכנס בשערי ארצך? הלא מיד כאשר תגיע הביתה יבואו אליך כל שריק ונכבדיך, ויתבעו ממך את נפש בניהם ובנותיהם! הם ישאלו אותך היכן הם ילדיהם, ואתה לא תדע מה להשיב להם!"...

אכן למעשה, סנחריב כבר חשב על הבעיה האמורה, ובדיוק מפניה הוא ניסה לברוח... הוא ידע כי לא יוכל לשאת פניו כלפי בני ארצו, ולפיכך ביקש למצוא מפלט מהבושה הצורבת במדבריות השוממים, - החפיים מכל בן תמותה... "צודק אתה!" אמר איפוא סנחריב לאיש - הזקן הקב"ה כביכול, ובתחינה שאל: "אמור נא לי, מה אעשה? הלא - צודק אתה, ומכיר אני בצדקת טענתך!".

ואכן, להקב"ה היתה עצה מן המוכן עבור סנחריב... "הבה ואומר - לך מה תעשה!" יעץ לו בעודו בדמות האיש הזקן: "אל תבוא אל - ארצך בבגדיך ובתפארתך, אלא תתחפש באופן בו לא יכירוך, ואיש לא ידע כי שבת משדה המלחמה!"

העצה נכוחה היא וראויה בלי ספק, אולם בפני סנחריב עמדה - בעיה מעשית... "כיצד אתחפש כאן במדבר?" הוא פנה ושאל את - האיש הזקן, והקב"ה השיב: "אני אסייע בידך! הבא לי זוג מספריים, ואני אגלח את זקנך ואלבישך בבגדים מרופטים עד שאיש לא יוכל - לזהותך כמלך סנחריב הרם והנישא!"...

"מספריים? כאן? במדבר?" הקשה סנחריב, אולם הקב"ה הקדים - רפואה למכה... בסמוך למקום בו התרחש המפגש כבר הכינו מלאכי השרת מראש מפעל לטחינת גרעיני תמרים, ואל המפעל האמור - שלח הקב"ה את סנחריב, כדי לבקש מהפועלים כי ישאלו לו מספריים לזמן מה...

ואכן, בלית ברירה נאלץ סנחריב לגשת אל מטחנת הגרעינים ולבקש מהפועלים מלאכי השרת כמובן כי ישאלו לו מספריים, - אלא שהפועלים החצופים לא הסכימו בשום אופן לעשות את הטובה הזו בחינם... "אם רצונך במספריים תאלץ לעבוד עבורם!" הם אמרו - לו... "אנו מוכנים להשאיל לך זוג מספריים בשמחה, אולם לא לפני שתעבוד מעט עמנו, ותטחון כמה שקים של גרעיני תמרים!"...

נקל לתאר כיצד נראה סנחריב, המלך הרם כשהוא עומד לו וטוחן - גרעיני תמרים... עומק כזה של תבוסה הוא לא חזה אפילו בחלומותיו - הגרועים ביותר... אולם מה לעשות? לא עמדה בפניו דרך אחרת להמנע מהבזיונות הצפויים לו בשובו לארצו כי אם הדרך עליה המליץ הזקן: - להתחפש באופן בו לא ניתן יהיה להכירו! והתחפושת הלא מחייבת - גילוח! והגילוח הלא מחייב מספריים! ותמורת המספריים הלא עליו - - לעבוד ולטחון! ובכן, אין מה לעשות... מפשילים שרולים וטוחנים!

אין ספק כי ביצועיו של סנחריב בתחום עבודת הכפיים לה לא הסכיין מעודו לא היום מושלמים... אולי אפילו רחוקים מכך... הוא שם - עצמו בלי ספק ללעג ולקלס בעיני ה'פועלים' האחרים, ואלם מקץ שעה ארוכה של עבודה מייגעת הוא יצא מהמפעל וזוג המספריים הנכסף - בידו.

אלא שבינתיים, אדהכי והכי כבר שקעה השמש, הלילה פרס את כנפיו, והחושך כיסה את הארץ... "בחשיכה שכזו" אמר הקב"ה - לסנחריב "אי אפשר לראות מאומה, ולא כל שכן שלא ניתן לספר - אפילו שערה אחת! אם רצונך שאגלחך עליך לשוב אל המפעל, - ולבקש כי יעניקו לך אש בכדי להדליק מדורה, לאורה אוכל לגלח את זקנך בשופי!"...

סנחריב תאר לעצמו מה צפוי לו בבית החרושת, הוא כלל לא - התלהב לשוב אל המקום בו ספג מנה גדושה של בזיונות זה לא מכבר, אולם כלום ברירה היתה לו?

מושפל ומורכן ראש הוא חזר אל המפעל וביקש מעט גחלים, ושוב התנו הפועלים את מילוי בקשתו בכך שיסייע להם ויטחון עוד כמה שקים, ושוב נאלץ הוא שלא בטובתו לשים עצמו ללעג ולקלס בעודו

טוחן שק, ועוד שק, ועוד אחד עד אשר השלים את המכסה אשר - קצבו לו, כאשר סביבו עומדים ה'פועלים' המלאכים וצוחקים עד בלי - די...

כאשר שב סנחריב והאש היקרה בידו סבור היה כי תמו תלאותיו - לאותו הלילה, אולם טעות היתה בידו... "כעת" אמר לו הקב"ה יש - צורך להבעיר את האש בגחלים, ולשם כך יש להתכופף ולנשוף בהם בעצמה!"...

וסנחריב? הוא לא מתווכח... הוא נשכב במלא קומתו המלכותית על הארץ, נושף בגחלים הרוחשות, ולפתע נתפס אחד הגיצים בזקנו, אשר עולה בלהבות על אתר... לתגלחת הזקן כבר לא נזקק סנחריב... - האש ביצעה את המלאכה על הצד היותר טוב...

את תיאור מסכת בזיונותיו של סנחריב מסכמת הגמרא באמרה: - "אם הנך רוצה לעשות ליצנות מגוי הבער את זקנו!", שכן משפט זה - ממצה ומסכם היטב את תמצית ההשפלה לה זכה סנחריב... אולם בכך טרם הסתיים הסיפור... -

סנחריב המגולח, בעל הזקן השרוף ממשיך לצעוד לו בדרכו, עיפף - ושבע תלאות, והנה לפתע הוא מוצא קרש עתיק. לא סתם קרש היה זה אלא קרש מתיבת נח, וסנחריב מיהר לאמצו לאלוה, באמרו בלבו: - "אם הצליחה התיבה להציל את נח מן המבול בודאי כוחה רב הוא עד - מאד!"

לאלוהיו החדש נדר סנחריב נדר, וכך הוא אמר: "אם תצילני - ותצליחני בדרכי נודר אני להקריב את שני בני לפניך!".

אלא שלצערו הרב היו מאזינים לנדרו אשר נדר... היו אלו שני - בניו, אשר שמעו את נדרו של אביהם, הבינו את תכניותיו לגביהם, והן כלל לא מצאו חן בעיניהם... הם בהחלט לא חפצו לסיים את חייהם כשהם מוקרבים לפני קרש...

הפתרון אשר מצאו הם בכדי להנצל מהגורל המר אשר תכנן אביהם עבורם היה פשוט ביותר: הם קמו והרגו את סנחריב אביהם, ובכך - הביאו את פרשת גדלו ותפארתו לידי סיום, סיום מביש בלי ספק למלכותו של מלך רם ונכבד...

אמנם כבר הקדים רב אבהו בגמרא (שם) באמרו אודות סיפור זה כי "אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמר", וזהו הסיפור בדיוק כפי שהוא מובא בגמרא עד לסימו הטראגי.

והנה, הבה נתבונן: סנחריב רואה כיצד משמיד הקב"ה את כל צבאו האדיר בלילה אחד, אולם הוא אינו שב בתשובה... הוא עדיין אינו מאמין במלך מלכי המלכים... הוא בורח, הוא מבקש להתחפש, ובלבו מחבל תחבולות בכדי לשוב למעמדו הקודם. והקב"ה מצידו מה הוא עשה? הוא מבזה אותו, הוא משפיל אותו, הוא מתלוצץ ממנו, הוא מכניע אותו עד לעפר!

ולכאורה, מדוע? מה התכלית בכל זאת? מה המטרה? מה היעד? לשם מה נחוצה היתה ההשפלה הזו? הלא הקב"ה יודע כי מאומה לא יעזור בכדי להשיב את סנחריב בתשובה! מה שלא עשתה השמדת צבאו הכביר בודאי לא תעשה עוד ליצנות אחת! -

אכן התשובה אחת היא, והיא נוראה עד מאד:

חז"ל מלמדים אותנו (גיטין נ"ז, ע"ב) כי "מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים, מאן אינון? שמעיה ואבטליון". מי הם בניו של סנחריב? הלא המה אותם בנים אשר ביקש הוא להעלות לקרבן לפני הקרש מתיבת נח, אותם בנים אשר קמו עליו ורצחוהו נפש! וכיצד יצאו מהם בנים משובחים כאלו כשמעיה ואבטליון? -

התשובה היא: כי בניו של סנחריב ראו כיצד מתלוצץ ממנו הקב"ה, והם ראו כיצד מתעלל בו האלוקים אחר שלא שב בראותו את הרעה אשר פקדה אותו, והמסר הזה חילחל לדמם ובער בעצמותיהם, עד שמבניהם כבר קמו צדיקים קדושים וטהורים, גדולי הדור, שמעיה ואבטליון!

הוי אומר, כי אותה ליצנות אשר התלוצץ הקב"ה מסנחריב אמנם - לא הועילה לו, אך היא הועילה לבניו, ולבני בניו, אשר זרעי החינוך שניטעו בעת אותה התלוצצות באביהם זקנם הנצו בהם פרי - - הילולים!

זו התשובה אשר יש לנו להשיב בבואנו לבאר את טעם התעללותו של הקב"ה בסנחריב, התעללות חסרת תכלית לכאורה, וזו היא אף

התשובה אשר עלינו להשיב על שאלתנו באשר להתראות החוזרות והנשנות אשר שלח הקב"ה לפרעה ביד משה!

שכן הקב"ה ידע אמנם כי לא ישוב פרעה מדרכו הרעה בעקבות כל אותן התראות, היה זה ברור כי במקום בו נכשלו המכות הנוראות בעצמן לא יצליחו לפעול איומים בעלמא, אולם אף על פי כן שלח - הקב"ה את משה להתרות בפרעה ולהתל בו בכדי ללמד אותנו, ואת בנינו, ואת בני בנינו עד סוף כל הדורות מה עלה בגורלו של מי שאינו - מציית להוראותיו של הקב"ה ואינו שת ליבו לתוצאות הרוח האסון אשר עלולות לנבוע כתוצאה ממעשיו!

עבור פרעה לא היתה אמנם כל תועלת בהתראות, והן אף לא - נועדו בשבילו... ההתראות נועדו בעצם עבורנו, ובמישור זה הן - מביאות תועלת נצחית לדורי דורות!

ואכן, סיפר לי פעם חסיד, כי ניגש פעם אל רבו ושאלו על אודות אדם פשוט אשר הרבי מרבה היה לקרבו ולכבדו, "מדוע כה מכבד הרבי יהודי פשוט זה?" שאל החסיד בכאב, והוסיף: "הלא אנכי טוב - שבעתיים ממנו ואילו אותי אין הרבי מקרב כמותו!"...

התשובה אשר קיבל אותו חסיד משקפת היטב את היסוד אותו - הצבנו בשורות הקודמות. שכן אמר לו הרבי:

"שמע נא בני: למען האמת צודק אתה, צודק במאת האחוזים... אתה בודאי טוב שבעתיים מאותו יהודי פשוט, ואילו הייתי שופטו על פי מעשיו לא היה ראוי הוא לשום מחוה של קרבה... אולם היודע - אתה מדוע מקרבו אני על אף כל זאת? הבה ואומר לך... אינני מקרבו בשלו אלא בשל ילדיו... אם אקרב אותו רבים הם הסיכויים כי ילדיו - יבחרו כל ימיהם בדרך הישר, ובכך אני חפץ!" סיים הרבי את דבריו... -

***

צפרדע מדין ערוב

בתארו את מכת ערוב, כותב דוד המלך: "ישלח בהם ערב ויאכלם, וצפרדע ותשחיתם", כאשר בפסוק זה עלינו לעמוד מלבד על טעם הזכרתן של שתי המכות הללו אף על שינוי הסדר אשר נמצא ביניהן, - שכן כידוע מכת צפרדע קדמה בפועל למכת ערוב.

אולם כאן, נכנס לתמונה המגיד מדובנא, אשר נושא היה את משלו ואומר כך:

משל למה הדבר דומה?

לגביר עשיר, בעל בעמיו, אשר טוב לב היה וגם טוב עין, גומל חסדים בגופו ובממונו. כאשר הגיעה עת דודים, והוא ארס את בתו עם בן גילה, - בחור מופלג בתורה וביראה, ומתוקן בכל מידה טובה נמנה מיודענו - הגביר וגמר בליבו להזמן אל שמחת הנישואין את כל בני העיירה ואת כל קרוביו, כאשר הוא שם דגש מיוחד על העניים שבהם.

"עניים אלו, אשר זה מכבר לא באה ארוחה הגונה אל קרבם" - הרהר הוא בליבו "בודאי ישמחו עד מאד להשתתף בשמחה, כטוב - ליבם במאכל ובמשתה הם יברכו בליבם את הזוג הצעיר, והיה זה -

שכרי!"

וממחשבה למעשה. - כאשר תכנן הגביר את סעודת הנישואין הוא לקח בחשבון כמות - גדולה של משתתפים, ובהם כל קרוביו ובני עירו העניים והדלים, וגם שאר אביונים אשר ירצו ליטול חבל בשמחת המצוה.

אלא שמשעה שירד הוא לפרטים, והחל תר אחר מקום מתאים לערוך בו את החגיגה הגדולה גילה מיודענו כי בעיה חמורה עומדת - בפניו... הוא לא מצא מקום אשר יוכל להכיל את האורחים כולם, את מכריו וידידיו אנשי העסקים, את המחותרים ובני משפחותיהם, וגם את העניים הרבים אשר הוא ציפה לראותם משתתפים עמו בשמחתו...

"ובכלל" חשב הוא "הלא לא הרי המאכלים אשר יערבו לחיכם - של העשירים אינני הטעם, כהרי המאכלים אשר העניים ימצאו בהם כדי שבעם!"

ובכן, לאחר שישב וחשב שבעה ימים ושבעה לילות הצליח - מיודענו להגיע לכלל החלטה. הוא גמר בליבו לקיים שתי מסיבות, יום אחר יום, כאשר המסיבה הראשונה תהיה מוקדשת לעניים: תושביה - העניים של העיירה עם בני משפחתו האביונים, ואילו המסיבה השנייה - תיועד בדוקא עבור העשירים, שועי ארץ עמם עומד הוא בקשר עסקי - רצוף.

ואכן, החגיגה הראשונה התקיימה ברוב פאר והדר, העניים אשר הוזמנו אליה גדשו בהמוניהם את השולחנות הערוכים בכל טוב - הארץ, והיטיבו את ליבם בסעודה משובחת כיד המלך. כשפיהם מלא בדברי הלל ושבח לגביר הנדיב עזבו העניים את האולם בשעת לילה - מאוחרת, ופנו אל ביתם שמחים וטובי לב.

למחרת מיועדת היתה להתקיים החגיגה השנייה, הסעודה - המפוארת אליה הוזמנו העשירים ונכבדי העיר. בשעה שנקבעה, כבר ניצב בעל הבית בפתח האולם נכון לקדם את פניהם של אורחיו - הכבודים, אולם מה רבה היתה הפתעתו כאשר גילה כי בטרם הספיקו הנכבדים להגיע כבר היו קרוביו העניים מסבים בנחת סביב - השולחנות עליהם נערכו מבעוד יום מעדנים מיוחדים ויקרים...

"מה לכם פה?" פנה הוא בשאלה אל קרוביו, "הלא רק אמש - סעדתם את ליבכם בסעודתי, שמחתם ושימחתם, ואף אני הסבתי עמכם והנעמתי את זמנכם! מה ראיתם איפוא לשוב היום ולהופיע?"

כלום חשקה נפשכם לשמחני שוב בנוכחותכם?"

אולם נראה היה כי דבריו, אשר נאמרו במלוא העדינות לא נגעו - כלל אל אורחיו האביונים, אשר לרגע לא העלו בדעתם להבין את הרמז ולעזוב את המקום... תוך כדי שפיהם מלא וגדוש במזון הם השיבו - למארח, והסבירו בפשטות: "אתמול הגענו מדין 'עניים'... היום - לעומת זאת מגיעים אנו מדין 'קרובי משפחה', וסבורים אנו כי בודאי - תקדם בברכה את נוכחותם של קרוביך ביום שמחתך!"...

זהו איפוא המשל, ועתה נפנה נא ונעבור אל הנמשל:

שכן לאחר שסבל פרעה נוראות בעת מכת צפרדע, כפי שהקדמנו ותיארנו לעיל במאמר 'עשרת המכות' נקל להבין מה הופתע הוא - כאשר פגש לפתע ב'ידידיו' הללו גם במכת ערוב... הוא בודאי פנה אליהן ואמר להן: "צפרדעים יקרות, שלום עליכן! אבל אולי תוכלו להסביר לי: אם אינני טועה הלא כבר הייתן כאן זה לא מכבר! מדוע - מיהרתן לשוב?"...

אלא שהצפרדעים השיבו כאותה התשובה אשר השיבו לגביר קרוביו העניים... "אכן, היינו כאן בעבר, אולם אז הגענו מדין 'צפרדעים'... כעת מממשים אנו את זכותנו כ'חיות', וככאלו אנו - מגיעים עם שאר החיות הפוקדות את ארצך במכת ערוב, ומכות כן בלי הרף עד אשר תמלא אחר רצונו של בוראך בוראנו, מלך מלכי המלכים - הקדוש ברוך הוא!"...

הנה כי כן, לקה פרעה בצפרדעים פעמיים: לראשונה בעת מכת - צפרדעים עצמה, ואילו פעם נוספת בשעת מכת ערוב...

ומעתה, מבואר היטב סדר הפסוקים: ישלח בם ערב ויאכלם, וצפרדע ותשחיתם", שכן דוד המלך בא ללמדנו כי אותן הצפרדעים אשר פקדו את מצרים במכת צפרדעים, כידוע לכל ינוקא שבו בשנית - עם מכת ערוב: "ערב ויאכלם צפרדע ותשחיתם!" -

(דרשות המגיד)

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות

יש אמרה נודעת. ודאי, דרך הלצה נאמרה, אבל אמת כה נוקבת טמונה בה! את ליל הסדר פתחנו בהכרזת: "כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח". יושב הבן, ואינו מאמין למשמע אזניו. פותח ושואל:

אבא, "מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות", אף פעם אינך מכניס אורחים, והלילה הזה אתה מזמינם? "אה", משיב האב, זה בגלל ש"עבדים היינו לפרעה במצרים", וממנו למדנו לומר דבר אחד ולעשות דבר אחר, להבטיח ולסגת. למצוא מוצא: "לכו נא הגברים", בלי הצאן והבקר...

בנובהרדוק ספרו על אותו עשיר קמצן, שחלה בטיפוס הבהרות. היתה זו מחלה קטלנית, ממנה איש לא קם. בצר לו הבטיח שאם יתרפא יתן חצי מיליון זלוטים לצדקה. הון עתק. אבל הבטיח בלב קל, שהרי איש לא הבריא ממחלה זו. אז למה הבטיח, כדי שיהיה מה לומר בהספדו.

לא עזר לו, ונרפא לאסונו. מיד התיצבו העניים בתור ארוך, לקבל חלקם בחצי המיליון. חשכו עיניו, מה יעשה. לאשרו, היה יודע ספר. זכר את

דברי הגמרא (סוטה מט ע"ב) שגדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה, מפני שלושה טעמים. הראשון שבהם: שהצדקה בממונו, וגמילות חסדים בין בגופו בין בממונו. הודיע שחצי המיליון עובר שדרוג: לא לצדקה אלא לקרן גמ"ח.

חשב שהועיל, איפה! התור התארך בכפלים, כי גם העשירים עמדו בתור להלוואת גמ"ח.

***

אך, לכן ממשיכה הגמרא ואומרת טעם נוסף: צדקה בממונו, גמילות חסדים אף בגופו. הודיע לכולם שהחליט לשנות את היעוד: במקום להקצות כסף לצדקה, ומה הוא כסף, בסך הכל ממון, מוכן הוא לעשות הרבה יותר, לטרוח בגופו.

לא שער את התוצאה, אנשים התדפקו על דלתו בלא סוף: אולי מוכן הוא לסעוד את בנם החולה, אולי יאות ללוות את אביהם הקשיש, אולי מוכן הוא לעזור בנשיאת משאות. וכי בשביל זה הבריאה, כדי לבלות ימיו בעזרה לזולת? חייב להיות לכך פתרון!

עייין, ומצא. ודאי, לפיכך נכתב הטעם השלישי: שהצדקה לחיים, וגמילות חסד בין לחיים ובין למתים. התנדב אפוא לחברא קדיש, ונשם לרוחה: אף אחד לא עמד בתור כדי להקבר!

אשריו, גם קיים נדרו וגם נשאר עם רכושו תלמיד נאמן של פרעה, וממשיך מורשתו!

***

הקהה את שיניו ואמור לו

לגעור ברשע, ניחא, אבל מדוע בלשון: "הקהה את שיניו". אקדים ספור לתשובה. השכרות נפוצה מאד בפולין. אני זוכר שאמרו: "מי כעמך ישראל", מה ששותים היהודים כולם, "גוי אחד בארץ", שותה גוי פולני אחד! השוטרים עמלו קשות להוריד נהגים שכורים מהכביש.

מובן שהם טענו שלא שותו. כאבו להם השניים, והם שטפו את הפה בוודקה. כאב להם הגרון והם גרגרו קצת יי"ש, זה הכל. מה עשו, הביאום לתחנת המשטרה. היה שם כביש קצר וצר, ואמרו: "סע". אם נסע ישר, שוחרר.

הביאו נהג בגלופין, והורו לו לנסוע. מחה: "זו מלכות! קודם תיישרו את הכביש"...

נו, כבר לא היו זקוקים למבחן הנסיעה.

כך זה גם בענין האמונה. אמונה היא ישרה ופשוטה. הבעיה היא בראש, שרואה את הישר כעקום. אין דבר קל מלהוכיח ישרותה, אבל לא לשכור.

ומה הוא ה"יין" המסחרר את הראש ומעקם את הישרות? נעייין בקטע גמרא (הוריות יג ע"א). הגמרא מפרטת מאכלים שמועילים לזכרון, ויש שסגולתם להשכיח. כמו מאכל שאכל ממנו עכבר, יש להמנע מאכילתו.

ושאלו התלמידים את רבי אליעזר הגדול: מפני מה הכלב מכיר את קונו, נאמן לבעליו, ואין החתול מכיר את קונו?

שאלה מוזרה. מה זה מענינם, ומדוע אמור הרב להבין טבעי נפש חיות מחמד. ומדוע קבעו זאת בגמרא הקדושה, וכל הלומד מקיים מצות עשה של תלמוד תורה בכל מלה!

התייחס לשאלה, וענה: הלא דברים קל וחומר. אם האוכל ממאכל שנגס בו עכבר שוכח, החתול שאוכל את העכבר עצמו על אחת כמה וכמה...

רבות חשבתני: מה כתוב כאן?! ודומני שעלה בידי פרוש אמתי. פלאי פלאים -

***

"ידע שור קונה", אומר הנביא, השור מכיר את בעליו, "וחמור" מכיר את "אבוס בעליו" (ישעיה א, ג). מוטבע בבריאה שבעלי חיים מכירים אדונייהם. נאמנותו של הכלב אכן חריגה, אבל התעלמותו של החתול מפליאה. מנוגדת לטבע הבסיסי.

ומובן שאין ענינם של התלמידים בטבעי בעלי החיים. הם בקשו להקיש ולרמוז לטבעי בני האדם: יש מי שדבוק בבוראו ונאמן באופן מוחלט, דוגמת הכלב הנאמן. רוב בני האדם יודעים ומכירים, מאמינים בבוראם, גם אם אינם כה כרוכים אחריו. ואם רואים כופר בעיקר, חתול הוא. זה טבעו. ושאלו: מדוע, מה גרם לו!

אך כמה עמקו דברי חז"ל!

ואינם חסים, על חיי אחרים על אחת כמה וכמה!" והתחוללה מהומה רבתי, ונחשף פרצופם, ורבים נמנעו מלהסתפח אליהם!
מצנינו ספור בגמרא, קשה כל כך להבנה, וכך אמרו (שבת קטז ע"א):
אמא שלום, כך שמה, אשת רבי אליעזר הגדול, אחותו של רבן גמליאל נשיא ישראל היתה. התגורר בשכנותם פילוסוף אחד, הוגה דעות. פרש רש"י: מין, כופר. הכופרים מתחזים כהוגי דעות, איפוא, לא הוגים ולא דעות. שהוציא על עצמו שם שאינו מקבל שוחד מבעלי הדינים הבאים לפניו. פרש רש"י: והיה מקבל בסתר, אלא מה. בקשו לשחוק בו. שגרה לו פמוט זהב ועלתה אליו. אמרה לו: "רצוני שיתנו לי חלק בירושת אבי".

אמר לרבן גמליאל: "חלקו את הירושה".
אמר לו רבן גמליאל: "בתורתנו כתוב, שאם יש בן אין הבת יורשת".
אמר לו: "מהיום שגליתם מארצכם נטלה תורת משה ונתנה תורה חדשה, ונאמר בה שהבן והבת יורשים בשווה".

למחרת, שלח לו רבן גמליאל חמור במתנה. באו לפניו, ואמר: "עיינתי בסוף הספר, ונאמר בו: 'אני, לא לפחות מתורת משה באתי, ולא להוסיף עליה באתי', וכתוב בו: 'במקום הבן, אין הבת יורשת'".

אמרה לו: "יאיר אורך כנר!" להזכיר את הפמוט ששלחה.
אמר לו רבן גמליאל: "בא החמור, ורמס את הפמוט".

פלאי פלאות. יושב לו שופט צבוע, מתחזה כנקי כפים, ונטול שוחד בסתר. וכי אין לרבן גמליאל נשיא ישראל ענינים חשובים יותר ונחוצים יותר ודוחקים יותר, מאשר לשימו לעלעל ולקלס! הן עומד הוא בראשות הישיבה, בית הועד לרבותינו גדולי התנאים, וכל משא הצבור על שכמו, ורוקם הוא הצגה עם אחותו, אשת רבי אליעזר הגדול, הלא דבר הוא!

ויותר מכך: נתאר לעצמנו, ה"חזון איש" זצ"ל, גדול הדור, ואחותו, הרבנית של הסטייפלר זצ"ל. והרבנית עולה ללשכת שופט חלוני ומבקשת לפסוק לה "ירושת הבת" שלא כדין תורה, היתכן?!

אכן, ברש"י מבואת גרסא בסוגרים: "והכל כדי שישמעו הנאספים שם נבלותו, ומי הוא".

יש לגלות את פרצופם האמתי של המינים, שלא יעריכום ולא יעריצום, אלא יבזום ויוקיעום!

יש מחלה, המכונה "חולי ירח". החולה בה קם מתוך שנתו, ומסתובב, אינו מודע למעשיו, ואין להעירו פן יבעת ויוזק. לשכנתו של ה"חפץ חיים" זצ"ל היה בן כזה, ונעורה בלילות להשיג על מעשיו עד שעמדה לקרוס מעיפות וחולשה. אמר ה"חפץ חיים": הלא בין כה נעור אני בלילות ולומד. יישן בחדרי, ואשגיא עליו. הודתה האם נרגשות, סוף סוף תוכל לישון.

ישב ה"חפץ חיים" ולמד ולפתע קם הילד, מתוך שנה. נשא ה"חפץ חיים" ראשו ועקב אחריו. נכנס למטבח, ונטל סכין. ה"חפץ חיים" עוקב. ביתק בסכין את כריכות העור של ספרי הקודש. לבו של ה"חפץ חיים" נחמץ, רגשותיו התקוממו, ולא אמר דבר. "קטן, לאו בר מחילה". פגיעתו רעה. הוא שחבל פטור, ואחרים שחובלים בו חייבים. ישן הוא, אינו מודע למעשיו -

מתוך שנה פנה הילד לאחור, צעד לעבר חדר הילדים, ישנים שם זאטוטים. והסכין בידו. זאת לא! בעדינות אך בתוקף אחז בידו, חלץ - את הסכין, והילד התעורר בבעתה.

כי יש גבול, עד היכן.
לא, כשיפגע בילדים אחרים.

אז, אין ברירה, אי אפשר להתחשב עוד ברגשותיו. מקהים את שניו. באותו ענין: בשעתו, היתה בני ברק עירה קטנה, כולם הכירו את כולם, היינו 'היימיש'. עמדתו להכנס לבית מרן ה"חזון איש" זצ"ל, כשהרב אברהם יוסף וולף זצ"ל, שישד באותה שנה את הסמינר, יצא. שאלתי: "מה התחדש לך?" וענני בהתפעלות: "החזון איש אמר לי, שאילו היה לנו כסף היה ממליץ לתלות בכול רחוב שלטי: זהירות, כלב נושך כדי שיפחדו ולא יעברו דרך רחובותינו, כדי שלא נראה אותם - ולא נושפע מהם!" ...

***

היתה תקופה בה כהן הגאון הצדיק רבי יעקב ישראל לובצ'נסקי זצ"ל, חתנו של הסבא מנובהרדוק זצ"ל, כרבה של העיר ברנוביץ'. כמה פורקי עול העזו לפרוץ פרצות בחומת השבת, והיה עובר מחנות חנות ומוחה בקולי קולות, עד שנאלצו לסגור עסקיהם.
טענו כנגדו: "מה הכפיה הזו! האם לא ידעתם שתקופה חדשה הגיעה, תקופת זכויות הפרט וחרותו לעשות ככל העולה על רוחו!"

ודאי, אילו היה מרעיבו עד מוות, היה המלך הורגו. אבל הוא התחכם, האכילו ממתקים עד ששבע ומאן לינוק. אבל תינוק אינו יכול לחיות ממתקים, ומת. ולא מצאו הסיבה. מה יעשה, ולא רצה לינוק...

כך, התורה היא "חלב אם" עבורנו. מה עשה אחז ומה עושים תלמידיו, ממציאים תחליפים, ממתקים, וכך משביעים לכאורה - וממיתים!

רואים אנו תוצאות דרכם ושיטתם, הלא הם עצמם מיואשים ומקוננים לפרות חינוכם!

"הקהה את שניו". אין אנו זקוקים, ואיננו מעוניינים, במאכליו!

לתינוק חלב אם, וליהודי תורה!

***

הקהיית השניים, למה. אמת, שאל בלשון שאינה ראויה. אבל ככלות הכל, התענין. למה לא נלמדו? אך לא -

שכבר אמר הגאון רבי ישראל מסלאנט זצ"ל שהרשע הריהו כלסטיים, ואם יודע הוא ללמוד הריהו כשווד מזוין! כי ישתמש בידיעותיו לרעה לנגח ולקעקע, ללעוג ולהדיח!

מסופר על הרב שישב בבית הכנסת ולמד. הכל פנו והלכו לבתיהם, והוא שקוע בסוגיה עמוקה.

לפתע קלטו אזניו קול מוכר, תחינה נרגשת. נשא ראשו והטה אוזן היה זה הגנב של העיירה. בכל עיירה היו רב ודיין, שוחט ומוהל, והיו - רצען ונפח, חנווני וקצב. והיה הגנב המקומי. עתה עמד על רחבת ארון הקודש. הסיט את הפרוכת ופתח את הדלתות, טמן ראשו בין ספרי התורה וחנון קולו -

הרב נדרך: מה ארע? מישהו חולה, יש לראות להגיש עזרה?

אך לא, קולו נשמע בברור: "רבנו של עולם, אל תשליכני מלפניך, ורוח קדשך אל תקח ממני!" -

צדיק חדש נולד!

"רבנו של עולם, אנא ממך, פקח עיני! חנני ברוח הקודש!" יבב בתחינה. הזדקף וסגר את הדלתות. השיק את פרוכת הקטיפה לעיניו הדומעות. שערי דמעות לא ננעלו, לב נשבר ונדכה אלקים לא יבזה.

"רוח הקודש למה לך", שמע קולו של הרב. לבו נתר, רק כעת השגיח בו. בעצם, אולי יגש ויקבל גם ברכתו: "הרב מבין, פעם ידעתי לאן לגשת. החביאו מתחת למזון, בתוך המצעים. בעיניים עצומות הייתי שולף. עכשיו נעשו מתוחכמים, וזה נעשה קשה יותר ויותר. אילו היתה לי רוח הקודש, היה זה קל כל כך..."

ובכן, רוח הקודש אינה עבור גנבים -

וידעת התורה אינה עבור הרשע: "ולרשע אמר אלקים, מה לך

לספר חקי!" ...

***

חייבים להקהות שני הרשע, כדי שלא יחלקו לו כבוד, ולא יסחפו אחריו! זכורני, בשנת תש"ו, לאחר המלחמה, הגענו לחלק הכבוש על ידי האמריקאים. שמענו שהערב תהיה ארוחה, מלת קסם לנצולים. מסיבה לציון מרד גטו ורשה. במקום לקונן על מות הקדושים של ששה מיליון היהודים, ובתכם חצי מיליון יהודי גטו ורשה, בחרו לחגוג את המרד שדוכא בדם ואש ותימרות עשן, ולא הותיר נצולים. מי מארגן מסיבה זו? "עלית הנוער", לשכנע לעלות לקבוצים החלוניים.

ארגנתי כמה חברים, והגענו למסיבה. מובן שכל הדוברים היו חלוניים, העלו על נס את גבורת המתקוממים, וקראו להצטרף אל החלוצים המתקוממים נגד השלטון הזר בארץ ישראל. חייבים היה לסכור פיהם. אבל איך, הרי לא יתנו לנו לדבר!

קמתי ואמרתי: "מי מכם היה בגטו ורשה?"!

הבינו שהייתי בגטו, ואמרתי: "רצוני לדבר על הגבורה היהודית!"

הזמינו אותי לדבר. אמרתי: "מדוע לא מזכירים את הגאון רבי מנחם זמבא, ה' ינקום דמו, שנתן חסותו למרד?"!

הבינו לאן הדברים נוטים, וגרשוני מן הבימה. הרכיבני אחד מחברי על כתפיו, וזעקתי: "יהודים, הלא תראו שהם מחללים את זכר הקדושים, ועל פי ההלכה עוד יותר גרועים מן הגרמנים, כי גדול המחטאיו יותר מההורגו!" מיד התנפלו עלי הבריונים והכוני מכות רצח, "על חייהם

השיב כנגדם: "ודאי ידעתי, וזה הדבר העולה על רוחי לצעוק - ולמחות נגדכם ולסגור חנויותיכם..."

ומה יכלו לענות...
כך, הבן הרשע מסית וטוען: "מה העבודה הזאת לכם", מדוע מכריחים אתם את כולם לסב עמכם בסדר ככל חוקת הפסח. כל אחד חפשי לעשות כרצונו!"

"כך?!" עונים לו, "אם כן, רצוננו להקהות את שניך..."
***

רב העירה היה מלמד שעור בגמרא. אחד המשתתפים הגיע במכנסים קרועים. מה ארע? כלב חוצות התנפל עליו ונעץ מלתעותיו במכנסיו, בקושי נחלץ משניו.

אמר הרב: "אתן לך סגולה. כשיבוא תאמר שבע פעמים את הפסוק: ולבני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. בדוק ומנוסה!"
הודה, וישב ללמוד.

למחרת, הגיע במכנסים אחרים, אף הם שסועים. מה עתה? האם שכח את הפסוק?

"לא שכחתי. אבל עד שהתחלתי לומר, התנפל הכלב בניבים חשופים!"
"אם כך", אמר הרב, "אין עצה אחרת, זולת אלה הכה תכה בכלב!"
למחרת הגיע, אלה בידו ומכנסיו שלמים...

כך, עם שלושה בניים מדברים, אומרים פסוקים. אבל יש אחד שאינו מעונין בפסוקים וחושף ניבים. אינו מותיר בררה, אלא להקהות את שניו!

***

ארבעה בניים הם, כל בן ותשובתו, ואף הקהית השניים תשובה היא. ואספר לכם מעשה שהיה. ידוע שאני נושא בנטל החזקת מוסדות תורה. פנה אלי אחד מעובדי החברא קדישא, ספר שלמחרת היום, בארבע אחר הצהריים, תתקיים אזכרה ליהודי עשיר הטמון שם. המשפחה מבקשת אדם שישא דברים במעמד, וישלמו בעין יפה.

שאלתי: "הוא היה שומר תורה ומצוות?"
ענה: "אינו קבור בחלקת שומרי שבת..."
אז בשביל מה צריכים הם, לקשוט הארוע.

למחרת באתי. היתה זו הפעם הראשונה שהשתתפתי בכזה טקס, וגם האחרונה. הם הגיעו קבוצות קבוצות. המשפחה, החברים, השותפים, העובדים. כל קבוצה הביאה זר, עטור בסרט שחור. הניחה בטקסיות על המצבה וחזרה לאחוריה לשלב ידיים.

"כבוד הרב, בבקשה".

לא משניות, לא תהלים, לא קדיש.

החלטתי: כפרה על הכסף, כאן יש להקהות שניים!

פתחתי ואמרתי: "חשבתי לומר דברים בשם בני המשפחה, והחלטתי לומר דברים בשם הנפטר, אחד מן השניים: או שיש נשמה נצחית, שבפטירת האדם עולה למרום למסור דין וחשבון ולקבל שכר ועונש, או שאין נשמה, ומותר האדם מן הבהמה אין. אם אין נשמה, למה מביאים פרחים, הרי כלום לא נשאר. ואם יש נשמה, פרחים היא צריכה?! הרי ביד מוקיריה להקל על ענשיה ולהרבות שכרה במרום. אם יאמרו קדיש, אם יקרא מזמור תהלים או ילמדו משנה! - משל למה הדבר דומה, לעני מזה רעב ולשונו נשתה בצמא, מתחנן לפרוסת לחם ולגימת מים, ומציעים לו... זר פרחים!

לא כנס זכרון הוא, אלא כנס התעלמות!"

איני צריך לומר, שתרומה לא קבלתי, אבל כעבור שנה וחצי פגש בי אותו עובד החברה קדישא ואמר: "לא תאמין, אבל השנה הם הביאו זרי פרחים, ואמרו תהלים, וחתמו בקדיש..."

***

איזו תשובה היא הקהית השניים?! אבל באמת, אין תשובה כמוה!

ספר לי הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, בעיר לוצק היה פוקר אחד שזלזל בכל קודש. שבת, פסח, אף יום הכפורים, רחמנא לצלן. לעג והתלוצץ מהתורה ושומריה. לא לעולם חוסן, ויום אחד חלה במחלה חשוכת מרפא, טיפוס המעיים רחמנא לצלן. כל באיה לא ישוּבן.

אמרתי: הן סופו קרב, להספידו לא אספיד, אין מה לומר בשבח עוקרי תורה. וירננו, וילחצו, ויוקיע. אלך לבקרו, להראות שאין בלבי נגדו אישית, אבל דרכו הרסנית.

באתי לבקרו, ומצאתיו מתפתל ביסוריו. כיון שראני התיפח: "שהרב יתפלל עלי, שהיסורים ירפו מעט!"

הוא מבקש שיתפללו עליו?! -

***

עליתי לבית הכנסת ונשאתי דרשה. אמרתי: "כסבורים אתם שההתפקרות נובעת מחסרון יראת שמים - טעות בידכם! לא יראת שמים חסרה, כאב בטן חסרה!"

רק יקוה שניו ויגנה ויתפלל... -

***

"הקהה את שניו" בתגובה חריפה וקשה, "ואמר לו", באמירה רכה (שמות רבה מב, ב) והרי זה תרתי דסתרי, לכאורה. תגובות סותרות מניה וביה!

אבל, באמת, יש לעיין: מה לשון הקהיית השניים. מדוע לא לסטור לוֹעו ולחצליף באחוריו. וכאן, טמונה התשובה.

כי מה רצון הרשע, מה טענתו? רוצה הוא ללכת בשרירות לבו, להסחף אחר יצרו הרע מנעוריו. "עיר פרא אדם יולד" (איוב יא, יב), ואינו מבין מדוע דורשים שירסן עצמו ויבלום יצריו. "מה העבודה הזאת לכם", למה לעמול בעבודת ה', בתקון המדות, למה להשתפר ולהשתנות לטובה.

אף אתה אמור לו, באמירה רכה: אמת שנולדת עיר פרא, אבל כמו כן נולדת בלי שניים. והנה צומחות שני חלב, והמרת אותן בשניים קבועות. ומדוע, כי אדם משתפר ומשתנה, מתבגר וגדל. אם רצונך להשאר בטבעי הינקות והילדות עקור את שניך מפיך, כעולל... -

ואף אתה הקהה את שניו, ואמר לו

כמה מרעיש פירושו של ה"חתם סופר" זצ"ל (חת"ס עה"ת, ויקרא לו): "ואף אתה", גם אתה אשם בכשלוך הבן. ככתוב: "אבות אכלו בסר, ושני בנים תקהינה" (ירמיה לא, כח): בן המעז פנים, אשמת האב היא! ולכן "הקהה את שניו", כי אתה אכלת בסר!

ואנו חושבים: מסכן האב, מה רוצה ממנו ה"חתם סופר"! לא די לו בעגמת נפשו על התנהגות הבן ומרידתו, עוד בא להעציבו ולהאשימו?! לא ולא. ה"חתם סופר" רצה ללמדנו מבט מקיף וכולל: לא לחפש אשמים, בכל שטחי החיים. תמיד, לערוך בקורת עצמית ולהשתפר, ואז נוכח כיצד המצב משתפר. הן זו רעה חולה: תמיד מוצאים אנו מי אשם במצב, ולעולם לא אנו

הלא נראה מה שאמרו (אבות דרבי נתן פי"ב, ג) באהרן הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום, וכשראה שניים שרבו, "הלך וישב אצל אחד מהם, ואמר לו: ראה חברך מהו אומר, מטרף את לבו וקורע את בגדיו, ואומר: אוי לי, איך אשא עיני ואראה את חברי! בושתי ממנו, שאני הוא שסרחתי עליו! וישב אצל השני ואמר לו כדברים האלו, וכשפגשו זה בזה חבקו ונשקו זה לזה"

ותמוה, איך לא חשש שיתפס כשקרן, חלילה! אולי אחד מהם אשם במריבה ומכיר באשמתו, ויודע שחברו כועס עליו בצדק!

ועל כרחנו שאין מציאות כזו, ולא היה כאן כל סכון! אין חשש שאחד הצדדים יחשוב, שהוא האשם!...

ועלינו לשנות את המבט!

כן ספרו (מכות יא ע"א) שאריה טרף אדם במרחק שלושה פרסאות מרבי יהושע בן לוי, ואליהו הנביא לא התגלה אליו שלושה ימים!

מה אשמתו של רבי יהושע בן לוי? הלא "אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לה כבהמה" (שבת קנא ע"ב). וכי אשם הוא שיהודי אבד צלם אלקים?! אכן כן! חייב היה להקרין על סביבותיו, להשפיע עליהם, ולהתפלל לשלומם!

ומצינו (סנהדרין צד ע"ב) שחזקיהו המלך נעץ חרב על פתח בית המדרש, ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו! מאימתי חייבים מיתה על בטול תורה? אבל היה זה מצב מלחמה, סנחריב עלה על ירושלים לכבשה, וידע שכל זמן שקולו של יעקב נשמע בבתי מדרשות אין הידיים ידי עשו יכולות לנצחם (הקדמת איכה רבתי ב).

התורה מגנה ומצילה, ורפיונה מסגיר נשמות לאויב. פקוח נפש הוא, ולהתרשל בלמודו דין ורודף!

אבל מדוע נעץ חרב בפתח בית המדרש? שם לומדים! את החרב יש לנעוץ בין יושבי הקרנות ומבלי עולם! והתשובה, שאם לומדי בית המדרש יגבירו שקידתם, יקרינו וישפיע על יושבי הקרנות לבוא ולהכנס בשערי בית המדרש!

לא נחפש אשמים, אלא נראה להשתפר ובכל תחום: אם האב ישפר יחסו לבנו ישתפר יחס הבן אליו, ולהפך. אם הבעל ישפר יחסו לאשתו ישתפר יחס האשה אליו, ולהפך! ובידענו שקהיון שניו הוא משום שאכלנו בוטר, ממילא נפנה אליו באמירה רכה: "ואף אתה הקהה את שניו, ואמר לו!"

(והגדת)

רבי שלמה לוינשטיין שליט"א "ומתוק האור" -
ובחנוני נא בזאת אמר ה' (הפטרת שבת הגדול)

מדוע דוקא בענין המעשרות נתן הקדוש ברוך הוא אפשרות לבחון אותנו? דבר זה באר המגיד מדובנא כדרכו על פי משל: אדם נכנס לחנות אריגים ובקש לקנות מאה מטר בד. אמר לו בעל הבית: בכל גליל יש עשרים מטר, ממילא עליך לקחת חמשה גלילים.
אמר הקונה: ברצוני למדוד קודם.

אמר בעל הבית: אבל לבטח אינך מתכוון למדוד את כל חמשת הגלילים. למה לא? - תמדוד מבין החמשה את הגליל שנראה הכי דק, ואם בו יש עשרים מטר, אזי באחרים בודאי יש עשרים מטר.

כך, אומר המגיד מדובנא, גם לענינו: המצוה ש'עולה' לנו הכי הרבה כסף מכל המצוות, היא מצות המעשרות. יש לתת שני אחוז לכהן, עשירית ללוי, ועוד עשרה אחוז לעניים, או לאכול בירושלים, ויש גם לקט, שכחה ופאה. סך הכל מגיעים ליותר מעשרים אחוז של נתינה מתוך כל היבול.

אומר הקדוש ברוך הוא: קח את הגליל הדק, את המצוה הכי יקרה, מעשר, ותבדוק אותי בזה. והיה אם תראה כי ממצוה זו מתעשרים - שוב לא תזדקק לבדוק בשאר המצוות.

הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות (הפטרת שבת הגדול) את הספור הבא שמעתי מידידי רבי נסים תשובה הי"ו שהוא יהודי יקר המשכיר דירה בתל אביב, בקומת קרקע, מזה שנים רבות. הדיירת האחרונה בבית, היתה אשה חלונית גמורה, ששכרה את הדירה לשנתים, אולם הבעיות התחילו מוקדם יותר, כבר לאחר מספר חודשים מעת תחילת השכירות, התקשרה האשה אל המשכיר והתלוננה על מכה של עכברים בדירה... היהודי דן לא ידע את נפשו... הוא משכיר את הדירה כל כך הרבה - שנים, ומעולם לא שמע תלונה מעין זו! אמנם הדירה בקומת קרקע, אבל עכברים? מעולם לא פקדו אותה!

אבל בכל אופן, הוא כמוהו לא התווכח... אם הדירת אומרת שיש עכברים אז יש עכברים, והפתרון פשוט, מתקשרים לעיריה ומבקשים - שיבצעו הדברה נגד עכברים בסביבה...

ובכן, הוא פנה לעיריה, בקש לבצע הדברה, העיריה מלאה את הבקשה ושלחה מדביר מקצועי להדביר בסביבה, אך למרבה ההפתעה ההדברה לא הועילה כלל... חלפו מספר ימים, ושוב הדירת על הקו, - והתלונה המוכרת בפיה: בדירה יש עכברים!

לאחר שהדברה חוזרת לא השיגה תוצאות טובות יותר, ולאחר שבמשך מספר ימים נוכח המשכיר לראות בעיניו כיצד הדירת מוציאה מידי יום ביומו מספר עכברים שנלכדו במלכודות שהציבה בדירה הוא - הציע לה לבטל את חוזה השכירות מבלי שיחייב אותה בקנס כלשהו, אולם היא סרבה. היא העדיפה להשאיר בדירה, להתמודד עם העכברים ולהתלונן...

באחד הימים עלה בדעתו של המשכיר רעיון מקורי... כשהתקשרה הדירת בפעם הבאה להתלונן על העכברים, הוא אמר לה שבמקורות היהודיים (ירושלמי דמאי ד, א) מופיע ספור אודות רבי פינחס בן יאיר, שבאו לפניו בני עיר אחת וספרו כי מכה של עכברים פוגעת ביבולם ומאימת עליהם בסכנת רעב. לאחר ברור שערך רבי פינחס בן יאיר, התברר לו כי בני אותה העיר אינם מעשרים את תבואתם, ועל כן יכולים העכברים לפגוע בה...

"אינני יודע אם זה יעזור, אבל בהחלט יכול להיות שאם תתחילי לתת צדקה יסתלקו העכברים!", אמר המשכיר לדירת, ומאותו היום - ואילך היא שוב לא התקשרה בנושא זה...

המשכיר מצדו כמוהו לא התקשר מיזמתו לבר רמה קורה... כל עוד הדירת לא התקשה להתלונן הוא העדיף לא להכניס את עצמו לצרות, ולא התקשר כלל... אולם לאחר מספר חודשים, התקשרה הדיירת ובקשה להעביר את השכירות לדירת אחרת, כאשר באותה הזדמנות היא מספרת על השנוי שהתחולל בחייה בעקבות אותה שיחה במהלכה הציע המשכיר את רעיון הצדקה...

היא ספרה שהיה לה סבא גדול, יהודי דתי, שחנך אותה תמיד שלא לסרב לבקשת יהודי... "אינך יכולה לדעת כמה מדורי גיהנום עבר אותו יהודי עד שהרהיב עוז לפנות אליך ולבקש את עזרתך! לכן, אל תסרבי אף פעם! מה שיש לך תני!", היה הסבא אומר. - ואמנם, בעבר, כך היתה נוהגת הדירת, עד שהגיעה לתל אביב...

כאשר הגיעה לעיר הגדולה, היא הכירה חברות חדשות, מהאוניברסיטה, והן החדירו לראשה רעיונות אחרים... הן גרמו לה להתייחס אל מבקשי הצדקה כאל 'פרזיטים', 'נצלנים', וכמוהו, הסבירו לה כי אין כל מקום לעזור להם...

בהתחלה, היא לא הושפעה, אט אט חלחלו הדברים אל לבה והיא קפצה את ידה וחדלה לתת צדקה. מאותו היום ואילך הופיעו העכברים!

כאשר העלה המשכיר את רעיון הצדקה, לפתע נדלקה נורה אדומה במוחה של הדירת... היא שמה לב שאמנם, העכברים הופיעו בדיוק כשהפסיקה לתת צדקה... היא החליטה אפוא לחזור לתת צדקה כמקודם, וראה זה פלא: העכברים נעלמו כלא היו!

אולם הספור לא נגמר כאן... שכן במקומה של הדירת הנוכחית תפסה דירת אחרת, אשר לאחר תקופה קצרה התקשרה אל המשכיר והתלונה הכל כך מוכרת בפיה... כן... יש עכברים בדירה... הפעם, המשכיר כבר היה בעל נסיון... הוא ידע בדיוק כמה מועיל ההדברה העירונית, ולפיכך אפילו לא ניסה להתקשר ולבקש כי ישלחו מדביר לטפל בבעיה... הוא המליץ מיד לדירת להפריש סכום כסף לצדקה, תוך שהוא מספר לה את ספורה של הדירת הקודמת, וכמה צפוי: מיד לאחר שהפרישה הדירת הנוכחית סכום לצדקה נעלמו - העכברים כאילו לא היו!

הנה לכם שני ספורים אשר שניהם עוסקים באותה התרחשות בדיוק: עכברים שנעלמו כלא היו בעקבות מתן צדקה. הספור השלישי משלים את התמונה, בבחינת החוט מהשולש לא במהרה ינתק, - ומעשה שהיה כך היה:

את הספור אודות שתי הדירות בדירה בתל אביב, ספרתי באחד השעורים שמסרתי בבני ברק, שעור בו משתתפים בקביעות דתיים וחילוניים. באחד השבועות הבאים, לאחר השעור, נגש אלי יהודי וספר: הוא עצמו משכיר דירה בבת ים, לאשה חלונית לגמרי, בקושי מיחסת משמעות למוצאה היהודי. למחרת אותו יום בו ספרתי את ספור העכברים התקשרה אליו הדירת, ולא יאמן... היא מספרת על מכה של עכברים בדירה, ומבקשת כי יפנה לעיריה בדחיפות ויבקש הדברה...

אולם הלה, שקשר מידיית בין הספור ששמע בליל אמש לבין פנייה של הדירת, לא מהר להתקשר לעיריה... לפני כן, הוא ברר אם הדירת הנכבדה מפרישה כסף לצדקה, ומשנענה בשלילה הבהיר כי לא יפנה לעיריה עד שתתקשר הדירת לספר לו כי נתנה צדקה.

ברגע הראשון, היא התקוממה... "למי בדיוק אתה רוצה שאתן צדקה כאן? כולם בסביבה אינשי דלא מעלי!", טענה, אולם הוא לא ותר, ולבסוף עלה בידו לשכנע. הגברת התחייבה לתת צדקה, והוא התחייב להתקשר לעיריה מיד לאחר שתתקשר ותספר לו שמלאה את הבטחתה...

ואמנם, למחרת היום התקשרה הדירת להודות... כן... היא נתנה צדקה, והיא גם רוצה להודות על כך שדבר עם העיריה... באמת העכברים נעלמו כלא היו!

הרי לנו כחה של צדקה, ובפרט של מעשר אפילו לסלק בעלי חיים - שמאומה אינו עומד בפניהם!
ענו במלוכה

מדת הענוה היא המדה הטובה שבכל המדות. שאלו למגיד מזלוטשוב: אם אמרו שענוה שקולה כנגד כל המצוות, מה הטעם אין היא נמנית במנין המצוות?

השיב המגיד: מצוה יש לקיים לשמה, וענוה לשמה פסולה... ספרו לבעל שם טוב שבסביבתו גר כומר, שהוא ענו אמתי. עקב הבעל שם טוב אחרי מעשיו של הכומר ימים רבים ולא מצא שום דופי במדת הענוה שלו.

נפרד ממנו הבעל שם טוב בלב כבד, ואך פנה לדרכו קרא אחריו הכומר: ומה דעתו של מר על העניויות שלי?

בסדר, ענה הבעל שם טוב באנחת רווחה, ופניו צהלו... רבי ישראל מפלוצק היה אומר: שנינו במשנה בפרק קנין התורה: "ומלבשתו ענוה ויראה", ענוה ויראה צריכות להיות כמו מלבושים, לפעמים לובשים אותם ולפעמים פושטים אותם, לא גאוה לשמה ולא ענוה לשמה, אלא שהאדם שולט על המדות.

***

חזרו שניהם לרב. "למה הרב שלח אותי אליך? תמה הממתין, וכי יש לי ר' ראש' בשביל עצות כנגד מס הכנסה?".

אמר הרב: "אתה לא יכול לעזור לו? טוב, תחזור תמתין לי ליד הבימה". לאחר מכן נכנס אל הרב יהודי שעומד להשיא את שתי בנותיו וכסף אין. אמרו לו הרב: "תגש אל בית המדרש, שם עומד יהודי ליד הבימה. הוא יעזור לך".

נגש אבי הבנות אל היהודי שלנו והחל לפרט את סכומי הכסף שלהם הוא זקוק לצורך החתונה.

עצר אותו הממתין ואמר לו: "למה הרב שלח אותך אליך?" נגשו שניהם לרב. אמר הרב: "אין לך כסף לעזור לו? טוב, תחזור אל בית המדרש ותמתין לי שם".

בינתיים נכנס אל הרב יהודי עם ראה של בהמה שיש עליה שאלה שהרב יפסוק.

שלח אותו הרב אל מיודענו ליד הבימה.

"מאיפה שאדע לפסוק לך?" תמה הממתין וגרר את היהודי לרב.

אמר לו הרב: "תפסוק לו לגבי הריאה, האם היא כשרה?".

"אני לא מבין כלום בעניינים כאלה, אני לא יודע מאיזה צד פותחים את ה'שלחן ערוך'..."

"טוב", אמר הרב, "תמתין לי ליד הבימה".

נכנס אל הרב יהודי, עגלון, שעגלתו נתקעה בבוץ והוא נזקק לאדם בעל כח שיעזור לו לחלצה.

"אין בעייה", אמר הרב, "תגש ליד הבימה, שם עומד יהודי, תבקש ממנו".

שוב השתומם מיודענו על שהרב הפנה אליו אנשים לפתור להם בעיות, ונגש אל הרב: "רבי, עברתי נתוח לא מזמן, ובכלל אני יהודי חלש..." איך אוכל לחלץ את העגלה מהבוץ?".

או אז פנה אליו הרב ואמר: "שכלל אין לך; כסף? גם אין לך; הלכה? הרי אתה לא יודע מאיזה צד פותחים את ה'שלחן ערוך'; כח? שכחת מתי היה לך ואתה מחפש עצה כנגד גאוה? על מה יש לך - להתגאות?!"

(ומתוך האור)

רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל ספר על רבי חיים ברים זצ"ל, שפעם אמר דרשה בצבור וקרא אותה מתוך הכתוב. לאחר שסיים את דרשתו, שכח את הדף על הסטנדר. נטלו האנשים את הדף והתברר שהוא ריק. שאלו אותו לפרש הענין, ולאחר הפצרות הסביר, שהדרשן שדרש לפניו, הקריא את דרשתו מן הכתב. חשש רבי חיים שאם ידבר בעל פה יראה הדבר כאילו הוא דרשן גדול מן הקודם. מה עשה? נטל דף ניר ריק ועשה עצמו קורא מתוכו. "לחוס על כבודו של אדם".

***

רבי אהרן ליב שטיינמן זצוק"ל התבטא פעם ואמר: "איזה נס שהקדוש ברוך הוא צוה להיות עניו. תארו לכם שאדם היה צריך להיות בעל גאוה. הייתי שובר את הראש ולא הייתי מוצא על מה להיות בעל גאוה. ענו זה יותר קל, אתה רואה שאתה מלא חסרונות, אבל להיות בעל גאוה?!...".

ומסופר שכאשר מנהלי ישיבת 'ארחות תורה' של הרב שטיינמן רצו לקנות מגרש ולבנות בנין, הודיע להם יהודי עשיר אחד מאמריקה: אין בעיה, אם הראש ישיבה יגיע אלי, אתן לו שלושה מליון דולר. אמרו זאת לרב והוא אמר: "כבוד גדול קבלתי כשהייתי לאחרונה באמריקה, קשה לי לעבור זאת פעם נוספת..."

***

ספר רבי ראובן קרלינשטיין זצ"ל: בא יהודי אל הרב ובקש ממנו עצה כנגד הגאוה. "אין נפטרים מהגאוה?" שאל היהודי.

אמר הרב: "הכנס לבית המדרש ותמתין לי ליד הבימה, כרגע אני טרוד מאד. המתן לי שם, ועוד מעט אתפנה אליך".

אחרי כמה דקות נכנס אל הרב יהודי אחר ובקש ממנו עצה: "אנשי מס הכנסה פשטו על העסק שלי, ודורשים ממני סכומים שאין לי. מה לעשות?"

לך לבית המדרש, ליד הבימה נמצא יהודי שאמרת לי להמתין, ותבקש ממנו עצה".

נגש אליו היהודי והחל לתנות את צרותיו עם מס הכנסה.

עצר אותו הממתין ואמר לו "טעית, אני לא הרב".

"אבל הרב אמר לי שאלך אליך ואתה נתן לי עצה ותפתור את בעיותי".

בדרך הדרוש

כר"ע וממילא נסתרה סברתו שהיה סובר דצריך להזכיר יצ"מ בלילה, והוא שאמר ראב"ע אחר מעשה זה דלא נצח לחכמים עד שדרשה בן זומא מריבויא דכל וא"כ גם לדעתם צריך להזכיר. והוא שסמך בעל האגדה הני שני דברים זה לזה:

ואפשר לומר דעיקר פלוגתתם תלוי במחלוקת של המדרשים בזה דלא היו ישראל במצרים רק רד"ו שנה, דלהסוברים דהחשבון התחיל מלידת יצחק אם כן היה הגאולה בזמנה דנשלם כל הזמן, ולדבריו ס"ל דעיקר הגאולה היה ביום וכמו שכתבנו בפנים דאם הגאולה ביום הוא סימן דזה הגלות כבר נשלם והלך לו. אבל לדעת המדרש דהגאולה היה באמצע הזמן ועל תנאי שישלמו אותו כשיהיה עוד גלות ולדידהו היה עיקר הגאולה בלילה שהוא סימן שעומדים באמצע הגלות ולא נשלם והגאולה היא גאולה עוברת. ובוהו י"ל דהרי כברית בין הבתרים נאמר (בראשית טו) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וא"כ ר' אליעזר דאמר (בב"ב דף ק) המהלך בשדה לארכה ולרחבה קנאה שנאמר (שם יג) קום התהלך בארץ לארכה וגו' ורבנן אמרי דלא קנה והתם קאמר רחמנא לאברהם צא וכבוש הדרך לפני בניך, וא"כ לר"א דאברהם קנה קנין גמור את ארץ ישראל לא מצי ס"ל דחשבון הגלות התחיל מלידת יצחק דצחק הרי כל ימיו היה בארץ ישראל והגירה היה בארץ לא להם וס"ל ע"כ דבאמת לא נשלם הזמן ומש"ה ס"ל בברכות (דף ז) דפסח נאכל רק עד חצות. ולרבנן דס"ל דלא היה קנין גמור לאברהם מצי סבר דהתחיל מלידת יצחק:

(בית הלוי)

מעשה בר"א ור' יהושע וראב"ע ור"ט ור"ע שהיו מסובין בכני ברק והיו מספרים ביצ"מ כל אותו הלילה עד שבאו תלמידיהם ב' ואח"כ מובא הא דראב"ע הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יצ"מ בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר (דברים טז) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ימי חיך הימים כל ימי חיך הלילות.

והנה הך מימרא דראב"ע הוא משנה סוף פ"א דברכות ולא קאי כלל על לילה ראשונה של פסח דבזה כ"ע מודים דהמצוה היא רק בלילה דכתיב בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. רק קאי על לילות של כל השנה שנחלקו ראב"ע וחכמים אם צריך להזכיר יצ"מ בלילה כמו ביום. ולכאורה לא ידענו מאי שייך להביאו כאן בהגדה של פסח ומאי שייכה הכא. עוד יותר קשה הא דקאמר ראב"ע שלא נצח לחכמים בדבריו דצריך להזכיר עד שדרשה בן זומא מריבויא דכל והרי הא גופא קשה קודם שדרשה בן זומא אמאי הוא היה סובר כן ואם גם הוא דרש ריבוי דכל א"כ מאי הוסיף בן זומא בזה ובמה נצח הוא יותר מראב"ע. רק י"ל דבמס' ברכות (דף ט)

נחלקו ראב"ע ור"ע במצות אכילת פסח אם הוא כל הלילה או עד חצות דראב"ע סבר עד חצות ור"ע ס"ל כל הלילה. ואמרין שם דהכל מודים דנאכלו בלילה, פי' דרשות ניתן להם מפרעה לצאת בלילה ויצאו ביום, לא נחלקו אלא על שעת חפזון דראב"ע סבר חפזון דמצרים והוא היה בלילה ור"ע סבר חפזון דישאל והוא היה ביום. ולפי הנראה פליגי בעיקר הנס אימתי היה העיקר אם העיקר היה חפזון

איש לרעהו

לע"נ
אמו"ר ר'
אברהם
אלעזר
בן ר' נפתלי
וינברג
הצ"ל
כ"ז ניסן

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות

מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת - המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל - רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402

טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לנצל ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יב ניסן תשפ"ד: הדלקת נרות: ירושלים: 6:35 תל-אביב: 6:51 חיפה: 6:43 מוצאי שבת: ירושלים: 7:50 תל-אביב: 7:52 חיפה: 7:53 ר"ת: 8:28

פרשת מצורע

מדה כנגד מדה

כפי המידה שאדם נוהג עם הבריות כך נוהגים עמו מן השמים!

נלמד מהפסוק: "זאת תהיה תורת המצורע" (פרק יד-ב)

טהרת המצורע תלויה בכהן. ללמדינו בא, שאין טהרתו תלויה ברופא אלא בדיבור הכהן, כמו ששינינו במשנה (נגעים פי"ד) הכהן אומר טהור. ומכיון שמחלת הנגעים באה על חטא הלשון, על כן ציוותה התורה לרפא את החטא ג"כ בכח הדיבור [מדה כנגד מדה] להראות כי "מות וחיים ביד הלשון" (חפץ חיים עה"ת).

בספר "איש לרעהו" (ח"ג עמ' שסב) הבאנו - עפ"י ביאורו של הגאון רבי מאיר שמחה זצ"ל (בספרו **משך חכמה**) - תירוץ מדוע נצטוו בני ישראל קודם יציאת מצרים על מצות "שילוח עבדים", כדברי חז"ל (ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ה): אלא מפני שקודם שמצוים את פרעה "שלח את עמי ויעבדוני", צריכים ישראל להוציא את עבדיהם, שאם לא כן, כיצד יוכלו לדרוש מפרעה להוציא את בני ישראל מעבדות, הרי יאמר להם: "קשטו עצמכם תחילה".

נוכל להוסיף בביאור הדברים באופן אחר, שציווי זה היה עפ"י הנהגת הקב"ה "מדה כנגד מדה", שכדי להשתחרר משעבוד מצרים צריכים היו גם הם לשחרר את אותם בני ישראל שמכרו להם המצרים לעבדים והיו משועבדים להם, שכשם שהם ישלחו את עבדיהם, כך ינהג בהם הקב"ה מדה כנגד מדה, שגם המצרים ישלחו את ישראל מעבודתם במצרים.

וכעין ביאורו הידוע של החתם סופר על הפסוק (שמות ו-ה) "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם" אשר לכאורה תמוה מה פשר המילה "וגם", מי עוד שמע את נאקת בני ישראל? אלא הביאור שבני ישראל עצמם נשאו בעול זולתם, וכל אחד מהם שמע את נאקת אחיו והרגיש בסבלותיו, ובזכות זה נהג עמו הקב"ה מדה כנגד מדה ומודד להם כמדתם וגם הוא שמע את נאקתם וגאלם.

וכך גם היתה ההנהגה עם פרעה במצרים, מדה כנגד מדה. הוא החל ברמאות לפתות את ישראל בפה רך ובשכר, ועבדו ברצון בכל כוחם, ואז הכריחו אותם למלאות מכסת הלבנים דבר יום ביומו, ולכן כך נהגו עם ישראל בצאתם שמדדו לו כמדתו, כשאלו מצרים רכוש גדול דרך פיתוי כאילו זה רק ליציאת ג' ימים, וגם חזרו על עקבותיהם להטעות את פרעה שנבוכים הם בארץ, מה שגרם לפרעה לרדוף אחריהם.

וכך לומדים אנו ממה ששינינו במשנה (אבות ב-ו) "אף הוא ראה גולגולת אחת שצפה על פני המים, אמר לה, על דאטפת אטפוד, וסוף מטיפייד יטופון". וביאר הרמב"ם, הכוונה בזה שהפעולות הרעות ישובו בראש עושיהם כמו שנאמר (משלי ה-כב) "עוונתם ילכדו את הרשע" ואומר (תהלים ז-טז) "בור כרה ויחפרהו". וזה דבר הנראה לעין בכל עת ובכל זמן ובכל מקום, שכל מי שיעשה רע ויחדש מיני החמס ופחיתויות, שהוא עצמו יזק מן הרעות ההם בעצמם אשר חידש, מפני שהוא לימד מלאכה שתעשה נזק לו ולזולתו. [ודוגמה למשל: אם אנו רואים אנשי שלטון שנוטלים שורה לעצמם וזוממים, ליטול ממוסדות חינוך חרדים כספים שמגיעים להם בדין, וגוזלים מהם את כבשת הרש, רואים אנו שבו בעת ממש, מקבלים אנשי השלטון איום מהמדינה שמזרימה להם את הכספים, שהם שוקלים מחדש על המשך תמיכתם הנדיבה...]

"מן השמים מודדין לו כמדתו"...

סיפר רמ"מ ישר: בסוף קיץ תרע"ה עזבתי את ישיבת ראדין בעצתו של **החפץ חיים** ושבתי לעיירת. ואלו הדברים שאמר לי הח"ח בהפרדו ממני:

"זכור ואל תשכח מה שהזהיר התנא באבות: כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות". לפעמים רואים אנו בני תורה לומדי ושיבות שנתפסים למלכות. ולכאורה יפלא: מדוע לא תעמוד להם זכות התורה להסיר מהם לגמרי עול מלכות?

אלא התרוץ הוא: כי מן השמים מודדין לאדם מדה כנגד מדה. אם הקבלה איתנה אצלו ומקבל עול תורה בשלימות, אזי מיד מעבירין ממנו עול מלכות. אולם כשהוא נחשל ומתרפה מעול תורה, אזי גם העברת עול מלכות ממנו, בהתאם... **נתיב ים - ח"א**

מזה כאן ה"מדה כנגד מדה"??...

סיפר המשגיח דקמניץ הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל: "שני מאורי המוסר הגה"צ **רבי אליהו לופיאן זצ"ל** והגה"צ **רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל** הלכו יחדיו. עינו של רבי אליהו היתה חבושה ושאל אותו רבי יחזקאל: מה קרה לעין שלך מדוע היא חבושה? השיב רבי אליהו: "נכשלתי בראיה... והקב"ה פגע בעיני... אני שהתלוויתי אליהם, ראיתי שרבי יחזקאל שתק בשתיקה של הסכמה כדבר פשוט שאם נכשלים בראיה נענשים בראיה..."

עוד סיפר רבי משה אהרן: פעם עלה רבי אליהו ליישיבת קמניץ ולפתע מעד במדריגות ונפל. הוא נשאר יושב על המדריגות. ניגשו אליו ושאלוהו על הרגשתו והשיב שמרגיש טוב... חזרו ושאלוהו: א"כ למה אינו קם על רגליו?

ענה להם רבי אליהו: "אני יושב ומחשב מה היתה כאן המדה כנגד מדה במה שקרה לי. מפני מה נפלתי..."

המשגיח דקמניץ

עלון "איש לרעהו" פרשת מצורע הוקדש לעילוי נשמת
ר' אפרים דוד בן ר' אברהם יעקב סוחובולסקי זצ"ל
נלב"ע יג ניסן תשס"ד
ת . נ . צ . ב . ה .

"איש לרעהו" פרשת מצורע מוקדש
לרפואתו השלימה בתושח"י של הבה"ח
צבי שמואל בן בתיה מרים שיחי

שלא לדבר לשון הרע על הזולת!

נלמד מהפסוק "וציוה הכהן ולקח למטהו שתי ציפורים חיות טהורות" (פרק יד-ד)

וכתב רש"י: טהורות - פרט לעוף טמא, לפי שהנגעים באים על לשון הרע (ערכין טז): שהוא מעשה פיטפוטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרות צפרים שמפטפטין תמיד בציפצוף קול.

בזהר הק' (פר' שלח) מובאים דברים נוקבים בחומרת עון לשון הרע: "אמר רבי שמעון ועל כולא מחל קב"ה בר מן לישנא בישא בגין דכתיב אשר אמרו ללשונינו נגביר שפתינו איתנו מי אדון לנו" [פירוש: על כל העבירות מחל הקב"ה חוץ מלשון הרע, וכמבואר (ערכין טו): שאין למספר לשון הרע תקנה, כמו שאמר דוד המלך: "כרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדבר גדולות" שיעניש השי"ת ויכרית את אלו שכופרים בהשגחתו יתברך כשנותנים דרור ללשונם לדבר ככל העולה על רוחם].

עוד מובא (שם) ששאל רבי חייא על הפסוק (בפרשת המרגלים) "ויספרו לו ויאמרו..." (במדבר יג-כז) "מאי שנא הכא ויספרו ולא כתיב ויגידו או ויאמרו"? [=למה התווסף כאן גם לשון "ויספרו", ולא כמו במקומות אחרים שנאמר רק "ויאמרו" או "ויגידו"].

"אלא כל חד אולף מלה בלחודו. ויגידו בכל אתר רמוז קא רמיז בחכמתא, והא אתמר. ויאמר, אמירה בעלמא, ויאמרו, הרהורא דליבא, ויאמרו תפקידתא. והא אוקימנא בכמה אתר, ויספרו, פרישותא דמלה בכל אתר" [פירוש: לכל מלה יש משמעות. "ויגידו" בא לרמוז דבר שבחכמה, וכאן זה לא שייך. ולשון "אמירה" בלבד, גם לא שייך, כי לשון זה יכול להתפרש בג' אופנים: או אמירה בעלמא בלי פירוט, או הרהור הלב, או צווי ואילו לשון "ויספרו" משמעותו לפרש ולהרחיב הדבר. וזה מה שעשו כאן המרגלים שהרחיבו דבריהם על הארץ כדי לגנותה. ולזה יקרא ספור. לפ"ז י"ל שמה שהוסיף הפסוק "ויאמרו", כי לא הסתפקו המרגלים בסיפור הדברים בעלמא, אלא חיוו דעתם גם על מסקנת הסיפור - שלא יוכלו ח"ו לגבור על יושבי הארץ].

לפי ביאור הזוה"ק בהגדרת לשון "ויספרו", מתאים להגדיר כך את המדבר לשון הרע, שמרחיב את דיבורו כדי לגנות את חברו. וכלשון חז"ל "כל המספר לשון הרע נגעים באים עליו" וכן לשון הרמב"ם (פ"ד מדעות ה"ב) "יש עוון גדול מזה... הוא המספר בגנות חברו"...

וכך נבאר גם את לשון הפסוק "ויספר" למעליותא, שכן אחרי ששמע יתרו את כל אשר עשה ה' לישראל ובא למדבר, נאמר "ויספר משה לחותנו" וכו'. למה הוצרך לזה, הרי כבר שמעו? אלא הרחיב משה ביאור הדברים כהגדרת לשון "סיפור" וזאת כדי "למשוך את לבו לקרבו לתורה", כלשון רש"י מהמכילתא. וכך גם מוגדרת המצוה לדורות "סיפור יציאת מצרים". וכמובא בהגדה ש"פ "כל המרבה לספר..." כלומר: אין המצוה בליל הסדר "לקרוא" את ההגדה כמו "קריאת" ההלל, או "קריאת" מגילה [שבמקום ההלל]. אלא "לספר". ולכן לא שייך בזה "קריאתה זהו הלילא" כבפורים, אלא צריך להוסיף גם קריאת ההלל. [ומדוע צריך דוקא "סיפור" ולא "קריאה"? משום שחייב להראות עצמו שיצא ממצרים, וזה אפשרי ע"י הסיפור].

באחת משיחותיו לפני התלמידים, אמר הגראי"ל שטיינמן זצ"ל בין היתר: עיקר החיזוק שבני תורה צריכים להתחזק בו הוא בדיבור! לא מצויים להם נסיונות באי-אכילת כשר, אלא הנסיונות הם בכח הדיבור, וצריך חיזוק שלא יאבד ח"ו את עולמו על ידי הדיבור.

ואפילו כשצריכים לדבר דברים הנצרכים, לא מוכרחים להאריך בדיבור. ומסופר על אחד מגדולי ישראל שעל כל דבר שהיה די לאומרו במספר מילים, לא הוסיף אפילו מלה אחת נוספת. מתוך שהיה נזהר אפילו בדיבור נצרך, שלא להוסיף יותר ממה שצריך.

לדאבונינו - אמר הרב שטיינמן - בזמן שאדם נמצא בעולם הזה, אינו מבין את חשיבות הדיבור ומזלזל בו. ואף שבמעשים נזהרים פחות או יותר, אבל הדיבור זול בעיני אנשים לפי שהוא קל להוציאו מפיו.

לא להמשיך אפילו רגע אחד...

החפץ חיים היה נוהג לחזר על פתחיהם של הבעלי בתים במקומות שונים, כדי להציע להם את ספריו למכירה, ומכיון שלא הכיר את העיירה ומבואותיה, ביקש הוא מנכבדי הקהל להעמיד לרשותו בחור הבקי ברחובות העיירה ובמקום מגורי היהודים החרדים לדבר ה', תמורת סכום קצוב שקצב החפץ חיים למשכורתו של המלוה. ואכן כך נעשה, ותמורת סכום זה הועמד לרשותו בחור מתושבי המקום, שהחל לסובב בין בתי העיירה יחד עם החפץ חיים.

והנה כאשר הגיעו תוך כדי לכתם אל ביתו של אחד מעשירי הקהל, נענה הנער ואמר לחפץ חיים: "כאן גר איש עשיר, אך אל נא תפנה אליו. הוא קמצן גדול ומאומה לא יתן לך"...

ויהי אך יצא הדבר מפיו של המלוה הצעיר, נעצר החפץ חיים מיד על מקום עומדו, והוציא מכיסו את כל סכום הכסף שהכין למלווה עבור שכרו ליום שלם, דחפו לתוך ידו ותיכף ומיד שלחו מעל פניו. הוא לא ניאות להמשיך איתו אפילו רגע אחד, גם אם יציב בפניו הבחור תנאים וסייגים...

מאיר עיני ישראל

"ארץ ישראל לא מקבלת"...

סיפר הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל: בשעתו, נשואות היו עיני הישוב בא"י לכספי התמיכה מן הגולה, עליהם התחרו עדת הפרושים והחסידים. כל צד טען שהצד השני מסיג את גבולו ומקפחו. לבסוף עמדו לדין תורה בפני בעל החתם סופר, אשר במהלכו פתח שליח צד אחד את פיו כנגד מנהיג הפרושים הגאון רבי ישראל משקלוב זצ"ל (בעל פאת השולחן).

מיהר החת"ס להסותו, וציוה עליו להמנע מלבזות תלמיד חכם. אך הלה לא פסק. הפטיר החת"ס: "תמיהני אם יזכה להקבר בקבר ישראל שהרי מקרא מפורש הוא "איש לשון, בל יכון בארץ" (תהלים קמ-יב).

סוף דבר אותו שליח הפליג לארץ ישראל וצרור הכסף בידו. הספינה נפלה בידי שודדי ים, ואבד הוא וכספו! ארץ ישראל לא מקבלת בעלי לשון הרע...

הגדת החת"ס

תועלת חינוכית...

המגיד ממינסק, שהיה תלמידו של החפץ חיים הרביץ תורה בירושלים. היתה לו הנהגה מיוחדת, לא לרשום את שמות התלמידים המאחרים, משום חשש לאיסור לשון הרע.

טענו בפניו: הרי ברישום המאחרים ישנה תועלת חינוכית שכן זה ירתיע את הבחורים מלאחר שוב!?

הסכים המגיד ממינסק עם הטענה הזו, ומעתה ואילך החל לרשום את שמות התלמידים, אבל לא את המאחרים, כי אם את המקדימים...

הלמות עמלים

"בשום אופן לא רעים"...

באחת השנים, בתחילת זמן הלימודים בישיבת חברון נכנסו כמה בחורים מתלמידי הישיבה לחדרו של ראש הישיבה הגאון רבי שמחה זיסל ברוידא זצ"ל כשבפיהם הצעה כלשהי בדבר תכנית מסויימת הנוגעת לבני הישיבה, על מנת לקבל את הסכמתו לכך.

תוך כדי דיבור נפלט מפיו של אחד הבחורים: "הרי הראש ישיבה יודע שיש בישיבה גם בחורים רעים, ולא רק טובים"...

למשמע הדברים נחרד ראש הישיבה כולו, ונרתע לאחוריו כמי שנכווה ברותחין. וכשהוא פורש ידיו לצדדים אמר בקול בוטח:

"לא! אין כזה דבר! אין בישיבה בחורים רעים!" הוא הגביר קולו וחזר שוב: "אין בישיבה בחורים רעים! אמנם לצד הבחורים הטובים ישנם גם טובים פחות, אבל בשום אופן לא בחורים רעים"....

נסיך ממלכת התורה

לחפוץ בטובת חברו, שתהיה עינו טובה בשל חברו!

נלמד מהפסוק: "ובא אשר לו הבית" (פרק יד-לה)

ואמרו חז"ל על שבעה דברים נגעים באים ואחד מהם הוא צרות העין [רש"י]: שצרה עינו באחרים ואינו מהנה שכניו מכלים ע"י השאלה] דכתיב: "ובא אשר לו הבית" ותנא דבי רבי ישמעאל, מי שמוחד ביתו לו. ופירש רש"י כלי תשמישו שלא השאילם לאחרים (ערכין טז.).

עד כמה גדולה זכות המשאיל כליו לאחרים בעין טובה, ניתן ללמוד ממה שמספרים חז"ל (תענית כא:): פעם פרצה דליקה בעיר "דרוקרת". ואולם בשכונתו של רב הונא לא הגיעה האש. סברו הכל שזה בזכותו של רב הונא. הראו בשמים לאנשים שאמנם יש לו לרב הונא זכויות רבות, אך נס זה, קטן לפי גדלותו של רב הונא.

ובכל זאת הרי היה כאן נס גלוי. בזכות מי התרחש הנס? אומרים חז"ל, שהיה זה בזכות אשה אחת שדרה בשכונה הזו והיתה מסיקה את תנורה בעצים שלה מערב שבת לערב שבת, ונתנה ברצון ובשמחה רשות לשכנותיה לאפות בתנור המוסק. בזכות הטבה זו נהגו בה מן השמים כפועלה וגמלו לה כמדתה והאש לא שלטה בשכונתה.

ואמרו חז"ל במדרש (תנחומא): אדם אומר לחברו השאילני קב חיטים והלה אומר: אין לני וכו' אשה אומרת לחברתה: השאילני נפה, והיא אומרת: אין לני השאילני כברה והיא אומרת אין לני מה הקב"ה עושה? מגרה נגעים בתוך ביתו, ומתוך שהוא מוציא את כליו, הבריות רואות ואומרות: לא היה אומר אין לו כלום? ראו כמה חטים יש כאן, וכו' יקולל ביתו באלו הקללות.

וכתב על כך החפץ חיים (באהבת חסד פ"י): "וידוע דע"י הנגעים הוכרח הבית לבסוף לירד לכליו וכמו שכתוב "ונתן את הבית את עציו ואת אבניו" וגו'. וא"כ בימינו אף שהש"ת בחסדו אינו רוצה לשלוח נגעים על הבתים, אבל מכל מקום מארה משתלחת בנכסיו ויורדין לכליו עי"ז. והטעם משום מכ"מ, דלפי שהוא צר עין ואינו רוצה לעשות שום חסד ורחמים עם חברו להנאותו משלו. גם על נכסיו שורה כח הדין גמור בלי שום חסד כלל, וממילא מוכרח להיות ביתו חרב עי"ז כידוע, דעל מדת הדין לבדו אין העולם יכול להתקיים. עכ"ד.

ומעניין מה שמצינו שכתב רבי יהודה החסיד ז"ל (בספר חסידים) שעדיף לשאת אשה בת עם הארץ נדבן, מאשר בת תלמיד חכם קמצן, שכן הנדיבות מורה על שורש ישראל.

והוסיף בספר שבט מיהודה שדבר זה נרמז בפסוק "ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון לו לאשה", מלמדנו הכתוב שהסיבה העיקרית שאהרן לקח את אלישבע הוא מפני שהיתה בת "עמינדב" אשר שמו מוכיח עליו שמצטיין הוא במדת הנדיבות, ורק לאחר מכן לקח בחשבון גם את המעלה שהיתה "אחות נחשון".

ענין זה נוגע למעשה גם בתחומים אחרים, וכפי ששמענו על אדם חסיד גור שרצה לרכוש דירה. הוא שאל את כ"ק האדמו"ר מגור בעל ה"פני מנחם" על איזה דירה הוא ממליץ? והשיב לו: תעבור ברחובה של עיר ותתבונן בדירות שגרים שם שומרי תורה, אם תראה בנין שבנו שם דירה על הגג, שם תקנה דירתך.

לפליאת החסיד על התשובה, הסביר לו האדמו"ר: אם בנו דירה על הגג, זה אומר שיש עין טובה לשכנים והם מפרגנים לשכן שלהם לבנות תוספת לדירתו. וכשיש עין טובה לדיירי הבנין, הרי גם הקב"ה שם עליהם עינו לטובה.

כיוצא בזה מובא על הגראי"ל שטיינמן זצ"ל (בספר חכימא דיהודאי), שנשאל מפי אחד מראשי המוסדות שיצא לחו"ל לשם אסיפת כספים למוסדותיו, מהי העצה להצלחת איסוף התרומות?

והשיב לו הרב שטיינמן: העצה היא "עין טובה"! שתהיה לך עין טובה בהצלחת השלוחים האחרים שאתה פוגש שם בחו"ל.

"זה נהנה וזה נהנה"...

מיוחדת במינה היתה ה"עין טובה" של הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל. כשהיה פוגש מישהו, חשב כיצד אפשר לעשות לו טוב. איך אפשר לפרגן לו ולכבד אותו. כשהיה פוגש תלמיד חכם בן גילו, היה חוזר לפניו "דבר תורה" ששמע בשמו...

גם כשהיה פוגש רבי שמואל באלו שהכירם מהעבר, היה מזכיר להם מה שדיברו איתו בלימוד לפני עשרות שנים. פעם שמע בסביבתו שני תלמידי חכמים הדנים ביניהם שלכאורה יש לכפות על נתינת כבוד לשני, משום "זה נהנה וזה לא חסר" ו"כופין על מדת סדום"...

מיד הגיב רבי שמואל ושאל אותם בפשטות תוך כדי דיבור: מדוע אתם אומרים "זה נהנה וזה לא חסר", הרי זה, "זה נהנה וזה נהנה"?!... ובהזדמנות אחרת כשאחד מבני הבית החמיא לרבי שמואל על מעלה שיש בו ואין באחרים, הגיב בחריפות "אתה רוצה להחמיא - תחמיא, אבל לעולם לא על חשבון אחרים!?"

ראש הישיבה - פרק כו

"סגולה" לפרנסה בשפע...

פעם בא לפני כ"ק האדמו"ר רבי משה מקוברנין זצ"ל, חנווני שהתאונן בפניו על מיעוט פרנסתו, בעוד שלשכניו החנווני המוכר אותה סחורה, ישנה פרנסה בשפע.

השיב לו רבי משה: תהיה לך פרנסה בשפע רק כאשר תודה להש"ת על הפדיון הרב של שכנך ותאמר: ברוך ה' שנותן ליהודי פרנסה ברווח... אמנם בתחילה יהיה קשה לך לעשות זאת, אך כאשר תרגיל עצמך לכך, כבר תאמר בלב שלם, כמו שנאמר "בפיך ובלבבך לעשותו" - קודם "בפיך" ואחר כך "בלבבך"...

גביעי זהב

לשמוח גם בסברה של החבר...

הגאון רבי לייב בקשט זצ"ל שאל פעם את המשגיח - הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בהיותם בגלות שנחאי: הרי כולנו לומדים תורה, סוגיות עמוקות בש"ס, אומרים סברות כאלו עמוקות. בשביל מה צריך ללמוד מוסר?

השיב לו המשגיח: נכון שהסברות שאתה אומר בלימוד, הם נפלאות ואתה מרגיש ממש "משמחי לב". אבל אם החבר שלך יאמר כאלו סברות נפלאות, האם גם אז תרגיש כך?! ובכן, בשביל שתרגיש כך גם על הסברה של השני, צריך ללמוד מוסר!?

הלמות עמלים

"שלי-שלך"...

מגיד שיעור באחת הישיבות, ביקש מהגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל לקבל ממנו הקלטות משיעוריו כדי שיוכל להעזר בהם למסור את שיעוריו. רבי נחום הסכים ומסר לו. והנה תוך זמן קצר התפרסם שהשיעורים הללו של רבי נחום נאמרים בישיבה של אותו ר"מ ובשמו של הר"מ ההוא...

לאחר כשנה, שוב ביקש אותו ר"מ לקבל את השיעורים מרבי נחום על מסכת אחרת... רבי נחום נענה ברצון ובשמחה. אולם אחד מבני המשפחה העיר לרבי נחום: "הלא אותו ר"מ אומר את שיעוריך בשמו!"

מיד קרנו פניו של רבי נחום משמחה ואמר: "האם אכן כך ברוך ה' סוף סוף ידעו שם תלמידי הישיבה את הפירוש הנכון בסוגיה!"

ישורון-כב

לשמוח יותר כשהשני צודק...

סיפר הגאון רבי יהודה עדס שליט"א: שמעתי פעם את הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל מתבטא בלשון זו: "חושבני שעל "מודה על האמת" לא אקבל שום שכר, זאת משום שאני נהנה ושמת יותר לומר לשני: הנך צודק ואני טועה, מאשר לומר לו: הנך טועה ואני צודק"...

חיכו ממתקים - מב

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

חסד לשם חסד

אין לנו מילים לתאר את גדלות נפשם ואת גודל חסדם, כיצד עשו הכל שהיולדת העייפה תוכל להתאושש.

* * *

חלפו שנתיים ונולד לנו ילד נוסף...

דוד עקיבא ואשתו - כמובן מאליו - מציעים את עזרתם. אבל הפעם העזרה כללה בונוס מיוחד: התינוק נולד במקביל לזמן בו הגדול שלנו היה צריך "להיכנס לחיידר". דוד עקיבא לקח על עצמו את הענין, התלווה אליו לטקס בתלמוד-תורה, הצטרף לצילומי ה"חלאקה" - וכל מה שצריך מסביב. ואני, רגועה לחלוטין, בבית החלמה עם התינוק החדש.

גם אחרי שחזרתי מבית החלמה הם הציעו להמשיך ולהחזיק את הילד, כדי לעזור לי לטפל בשאר הילדים. ושוב, חסד עצום שאין לשער!

* * *

מכיון ש"אין מילים" לתאר את החסד שהם עשו לנו, אז באמת לא נכביר במילים - אבל משהו קצר חייבים להוסיף:

השכר על כל החסדים שהם גמלו שמור להם בשמים, לחיי העולם הבא. אך גם בעולם הזה, זכינו לראות עין-בעין כיצד הם זוכים בפירותיהם בעולם הזה:

כאשר עקיבא ואשתו עזרו לנו עם התאומים בפעם הראשונה, הם כבר היו שנתיים לאחר נישואיהם אך עדיין לא זכו להיפקד. שנה אחר-כך הם זכו למתנת שמים בביתם: נולד בנם בכורם.

כאשר עקיבא ואשתו עזרו לנו עם התאומים בפעם השנייה, כבר היה להם תינוק בן שנה בבית. חלפה שנה נוספת ו... לא יאמן! נולדו להם זוג תאומים. תאומים כנגד תאומים!

כאשר עקיבא ואשתו עזרו לנו עם בפעם השלישית, כבר היו להם בבית שלושה ילדים משלהם. חלפה שנה נוספת ו... נולדו להם זוג תאומות!

זוכה השבוע: משפחת ש. בית שמש

בית-שמש היא עיר מגורנו, אך ההורים שלנו מתגוררים בעיר אחרת. אנחנו אמנם מתארחים אצלם לפעמים בשבתות, אך לא מעבר לכך. כל אחד גר בעירו ומנהל שם את חייו. הדבר מתבטא בשמחות, ובתקופות עמוסות, כאשר מחמת המרחק קשה להיעזר בהורים. אבל זכינו, ובעיר שלנו מתגורר אחינו היקר, שלצורך הסיפור נכנה אותו "עקיבא".

נולדו לנו תאומים - וכל מי שזכה בכך יכול לכתוב ספר על התקופה המאתגרת של לידת תאומים. כל תינוק מתוק חדש מאתגר את הבית, אך בתאומים גם המתיקות וגם האתגרים כפולים.

חלילה. לא באנו להלחיץ אף אחד. תאומים זה הדבר הכי מתוק בעולם! אבל יש משהו בזה שאתה לא תמיד יכול להתמקד בטיפול בתינוק - שהרי לצידו יש תמיד תינוק נוסף... סיימת להאכיל את הראשון, אתה כבר שמח שאוטוטו יוכל ללכת לנוח, אבל... עכשיו השני רוצה לאכול! נשמע מאתגר? המצב המתואר הוא עדיין שקט למדי לעומת המצב בו שני התאומים ב-ג-ח-ד רוצים לאכול, כאן והרגע!

תאמינו לי שבסוף צוחקים על כל הקשיים הקטנים הללו - הכל מתגמד נוכח הזכות לגדל תאומים - אבל בשעת מעשה היינו מוטרדים מהעול, ואז גילינו שאנחנו ממש לא לבד.

עקיבא ואשתו ברוב מסירותם - וברוב אהבתם לתינוקות שעדיין לא היו להם - התגייסו לעזרתנו. זה היה לא פחות מאשר מדהים. בכל דבר וענין, בכל עת-מצוא הם הושיטו את עזרתם. כשהיינו זקוקים לשקט, כשיצאנו לחופשה קצרה, הם לקחו את התאומים לבית שלהם למשך של כמה ימים רצופים!!!

בקיצור: חסד אמיתי שאין לשער ולתאר. הרגשנו שבזכותם אנו יכולים לנשום.

* * *

חלפו שנתיים ונולד לנו ילד נוסף. מי ישמור על התאומים? דוד עקיבא ואשתו - כמובן מאליו. תקשיבו טוב; התאומים שהו בביתם - לא תאמינו - כמעט חודש, והם היו אז בגיל של גמילה על כל המשתמע מכך!

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממוקד ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

מה ששנא עליך אל תעשה לחברך - וגם חייך אליו

{ אז נדברו }

פרשת מצורע - שבת הגדול תשפ"ד | גליון מספר: 648 | לסדר: והקדוש ברוך הוא מצילנו מימיו!

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

ניתן לקבל את הגיליון בפקס
באמצעות שיחת טלפון:

079-5319191

קראת? נהנית?

רוצה להיות חלק מאיתנו?

שאלת את עצמך איך

תורמים?

באופציות שלהלן:

בבנק: פאג'י

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא (ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת להחזר מס (ס' 46)

באשראי: "נדרים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי:

052-7683095

054-8446691

תודה מראש!!!

בשורות טובות

לכל בית ישראל!

חובת כל היצורים ובפרט אנו - להודות ולהלל...

האמת... בכנות... לא תכננתי להוציא השבוע גיליון... סו"ס ערב פסח... למי יש זמן לקרא... אבל חזקה עלי החובה!!! החובה של כל היצורים וגם שלי, להודות ולהלל ולשבח ולפאר על כל הניסים והנפלאות שה' עשה איתנו במוצאי שבת האחרון...

אבל עדיין!! גם השיקול הזה הוא עדיין לא סיבה להוציא עלון... אם כבר - זו סיבה להגיד נשמת כל חי ברוב עם, וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו... אבל מה זה קשור לעלון הזה... אז זהו!!! שהסיבה שהרגשתי צורך אישי לכתוב השבוע... זה בגלל שלמרה האבסורד מצאתי את עצמי די אדיש ולא מתפעל מגודל הניסים והנפלאות שה' עשה איתנו... ואני חושב שיש עוד כמה חרדים שמזדהים עם התחושה הזו... ואני מדגיש 'חרדים'!!! ולמה?? כי הספיק לי לשמוע כמה הודעות קצרות של קווי המידע בשביל להיכנס לדרמה... זה הספיק לי בשביל לנסות לדמיין מה עובר על אייפוניסט מצוי... שלאורך כל הלילה הוא מלווה את הטיל שיוט... ומשייט יחד איתו ברשת... ותחשוב שנוסף לכל גם נושף לו בעורף אותם מחזות הזוועה של גופות מרוטשות ודם ועשן מאותו שמחת תורה ולחשוב שכעת 'ראש הנחש' דוהר לכיוונך, ועוד בדרמטיות!! המטכמי"ם כבר בדרך!!! בדרך 'להיכנס בך'!!! ממילא מי שמחובר לרשת לא נשאר אדיש כמוני וכמוך... כזה אחד לא סובל מאדישות!! לא צריך להזכיר לו איזה דרמה קרתה פה!!! אבל מה לעשות שאני חרדי... וכל ההסרקות, וההדגמות, וההסברים, וההנחיות, כל זה רחוק ממני, רחוק מהעיניים רחוק מהלב... אז כן... באותו לילה הקשבתי לכל רחש... פחדתי מאיזה בום משמעותי שיקפיץ אותי... (אני פחדן גדול) אבל מה לעשות שגם זה לא הגיע... כשקמתי בבוקר אמרתי לעצמי... נו... סתם עשו עסק... סתם הלחיצו... לא קרה שום דבר... ושוב: שלא תבין: בשכל אני יודע הכל!!! אני לא מפגר!! הנתונים נמצאים ברראש!! אבל סו"ס בלב אנוחנו מנותקים... והתחושה הזו מאוד מביכה... ועל זה באתי!!!

אז למי שמזדהה עם התחושות שלי... אני רוצה להרגיע אותך... איש בשורה אני... אנוחנו בחברה טובה!!! יש לתופעה הזו מקדמה בהיסטוריה היהודית, היה זה בדורו של חזקיהו, שסנחריב שלט בכיפה... בלב את כל האומות, הצליח להחריב את כל הארצות... כל העולם כולו רעד מפניו, והאומות הכי אימנניות לא הצליחו לעמוד מולו, ואחרי שהוא סיים לכבוש את כל העולם... כעת הוא בא לכבוש את ירושלים!!! ובדיק אז חזקיהו היה מלך... וחזקיהו לשם שינוי, היה המלך החלש ביותר מכל מלכי יהודה מבחינת צבא ותחמושת והגנה... הוא המלך היחיד שנעץ חרב מבית המדרש ואמר: כל שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב, כלומר: במילים אחרות: הוא לקח את כל התקציב שהוקצה למשרד הבטחון והעביר אותו כולו לבית המדרש... והוא הבהיר לכל אנשי ירושלים: אין לכם שום הגנה, שום כיפת ברזל, לא חץ... ולא קלע דוד... אנוחנו אבודים!!! כל התחמושת הועברה לשמן למאור של בית המדרש... מכאן ואילך אין לנו שיוזר אלא התורה הזאת... ואכן לא היה לדורו של חזקיהו הרבה ברירה... הם הפנימו שהמפלגת היחיד זה בית המדרש... אחרת אנוחנו נדקר בחרב... וכך חזקיהו הקים עולה של תורה עד שלא היה תינוק ותנוקת שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה... וחזקיהו עמד מאחורי העקרון שלו ולקח עליו אחריות!!! ואכן ביום י"ד בניסן סנחריב חנה בכניסה לירושלים... ובליל ט"ז קרה נס למעלה מדרך הטבע וכל ה-1800 ראשי גייסות שלו מתו ולא נשאר מכל הצבא שלו זכר... וכל ההון שסנחריב צבר מכל האומות שהוא כבר- הכל נפל היישר לתוך ידיו של חזקיהו... עד כאן הסיפור!!!

כעת... ביום שאחרי... כל העולם המום!!! כל האומות לא מאמינים... מה... זה האיש מרגיז ממלכות...?? סנחריב שכולנו טעמנו מנחת זרועו ואף אחד לא יכל עליו... הוא נפל בידינו של חזקיהו האברך הזה שלא יודע להחזיק אקדח בידיים?? **איזה נס עצום!! איזה קידוש שם שמים עצום..**

כעת ישעיה הנביא ניגש לחזקיהו המלך... נו... זמרו ה' כי גאות עשה??? צריך להגיד שירה!! צריך להודות ולשבח ולפאר לה'... אשירה לה' כי גאה גאה... אבל לא!!! כאן לפתע חזקיהו מפתיע ומסרב בתוקף: לא!!! אני לא מוכן לומר שירה!!! ולמה?? **'מודעת זאת בכל הארץ'** - תורה שאני עוסק מכפרת על השירה!!! לחזקיהו יש עקרון שלא לומר שירה... זה לא עצלות... זה לא שכחה... זה עקרון!! יש לחזקיהו עניין עקרוני שלא!! לא לומר שירה... ולמה?

טוען חזקיהו: שירה אומרים רק על נס שלמעלה מדרך הטבע... אבל כאן?? אני מתעקש לטעון שהנס שהיה כאן הוא בדרך הטבע!! הרי במשך כל השנים האחרונות אני מבטיח ליושבי ירושלים... תדעו לכם שמי שיעוסק בתורה מונהג בהנהגה עליונה!! כל ההנהגה שלו היא למעלה מדרך הטבע... (שבנא כל הזמן חלק עלי וטען כנגדי שאני לא ריאלי... הוא הפעיל נגדי אופוזיציה לוחמת וטען לי שאני מפקיר חיי אדם ולכאורה הוא צדק!! הוא צדק שבדרך הטבע אין לנו שום סיכוי נגד סנחריב... ולכן אנוחנו מוכרחים או להתחמש בנשק וצבא מולו או להיכנע ולהשלים איתו... הוא הצליח לגבש 13 ישיבות נגדי בו בזמן שאיתי נשארו רק 12 ישיבות... ותכל'ס, מה אני טענתי כנגדו?? נכון שבנא!! נכון שבדרך הטבע אתה צודק!! אבל) אני טוען שמי שעוסק בתורה, כל ההנהגה שלו היא למעלה מדרך הטבע!!! וממילא הטבע שלו הוא אחר!! ולכן **בדרך הטבע** ה' יפיל את סנחריב לפנינו... כל הסיבה שנהגתי היתר להתעלם מחובת ההשתדלות לאחוז בחרב וחנית... זה רק בגלל שאני אוהב שמי שעוסק בתורה ודבוק באילנא דחיי, הרי הטבע שלו הוא למעלה מהטבע!!!

ההמשך בעמוד 2.

שכן חובת כל היצורים להודות ולהלל

(המשך-) ממילא כעת שקרה הנס, זה עקרוני אצלי שלא לומר שירה... כי אם אומרים שירה, זה אומר שאני מבין שהיה פה נס למעלה מדרך הטבע, אם היה פה באמת נס למעלה מדרך הטבע אז שבנא צודק בטענתו שאני חסר אחריות למה התעלמתי והזנחתי את חובת ההגנה וההתחמשות... למה את כל החרבות היסטתי לכיוון בית המדרש???

לכן עקרונית מבחינתי זה היה צפוי וחוקי!!! רבנן לא צריכי נטירותא זה אצלי חוק בטבע ולכן אין טעם לומר שירה... עסקים כרגיל...

עד כאן שיטתו של חזקיהו!!! אבל תכל'ס... בשורה התחתונה חזקיהו נענש על זה שהוא לא אמר שירה... (וה' רצה שהוא יהיה משיח, ובגלל שהוא לא אמר שירה הוא לא נהיה משיח) וצריך להבין למה?? עכ"פ מה פה שני הצדדים?? סו"ס חזקיהו לא חוזר בו... סו"ס הוא בעל הנס וככה הוא בחר לראות את הנס... אז מה פה שני הצדדים???

אז תרשה לי ברוח הימים האלו... ובעקבות הנס הגדול שאירע איתנו במוצאי שבת האחרון והתחושות המעורבות שלי בתור חרדי שמור... ותרשה לי להמחיש לך את הרקע הכללי מה היה שם (ע"פ חז"ל)... ותגיד לי אם זה מוכר לך מאיזהו מקום...

ובכן: דורו של חזקיהו!! מדובר היה בדור שכל כולו אברכי כולל ובחורי ישיבות... רק שתבין: זו הייתה תקופה שעם ישראל היה שסוי ובזוז... כל עשרת השבטים כבר גלו ומי שנשאר זה רק יהודה... וגם שם היה פיצול פנימי... שחלק מאנשי יהודה לא הלכו עם חזקיהו... וממילא חזקיהו נשאר מלך רק על ירושלים (ואולי עוד כמה מקומות בודדים) בקיצור: מה שנקרא היום 'אנשי ירושלים', ועליהם מלך חזקיהו!! וחזקיהו הוביל מנהיגות של מאה אחוז דבקות בתורה ובעבודת ה'... וחוף מזה אין כלום!!! רק שתבין: שבדיוק באותם שנים של חזקיהו... העולם כולו עבר את הטלטלה הכי משמעותית מאז בריאת העולם... סנחריב כבש את כל העולם כולו וטילטל את כל העולם מקצה לקצה... ומאז נתבלבלו כל האומות עד עצם היום הזה... וממילא כל אומה שפיה שעוד חלמה לעמוד על נפשה ולהתגבר מול סנחריב, הם לא גמרו להתחמש בצחצוחי חרבות ובהגנה אוירית ובכוחות צבא גדולים כדי לנסות להילחם נגד סנחריב או במקביל החליטו להיכנע לו ללא תנאים... זה היה הנושא שהטריד אז את כל העולם כולו... זו הייתה מלחמת עולם בכל קנה מידה!!! כולם כבר הספיקו לטעום מנחת זרועו של סנחריב... וגם עשרת השבטים כבר נלקחו בגלות... חוף ממקום אחד שנקרא ירושלים... ושם יש איזה מלך משונה שהוא טומן את הראש... אמנם לא באדמה... אבל בתורה!!! כל המלחמת עולם שמתחוללת מסביבו לא מעניינת אותו... בערוץ החדשות של ירושלים לא מדברים על סנחריב... הוא לא נושא... לא מתגייסים לצבא... אין תחמושת... אין כלום... חזקיהו עסוק רק

בדבר אחד!!! להרבות חיילים לתורה... הוא משקיע את כל התקציבים בשמן למאור בלילות החורף ולמלאות גרונם של תלמידי חכמים יין... ואם כבר יש איזושהי חרב שכן מאיימת בירושלים זה החרב שחזקיהו נעץ בבית המדרש... שאוי ואבוי למי שלא לומד תורה... עד כאן הרקע!!! כעת תנסה לדמיין את העויילים בירושלים... מדובר בציבור חרדי שחי באטמוספירה משלו... כמעט ולא יודע להגיד את השם סנחריב... אתה מגיע לירושלים ואומר סנחריב- זה לא אומר לאף אחד כלום... מה לעשות... התינוק והתינוקת יותר מידי עסוקים בהלכות טומאה וטהרה... ועד כה לא היה מי שיטרח לעדכן אותם שיש כזה 'פרצוף...' (אל תשכח שהם לא למדו ליבה... לא למדו היסטוריה, והם לא באמת יודעים מה קורה מחוץ לירושלים... אבל הם כן יודעים להסביר לך את הר"ש במסכת עוקצין)

והנה!!! יום י"ד בניסן!!! ביום בהיר פתאום אנשי ירושלים קמים בבוקר, והם לפתע רואים צבא אדיר חונה מול ירושלים... רכב וסוסים וצחצוח חרבות... אה... שלום עליכם... מי זה???

אה... זה סנחריב... הופה!!! אנשי ירושלים לראשונה מוציאים את הראש מהגמ', ולראשונה הם נחשפים ל'דוד' שנקרא סנחריב!!! אה... בוקר טוב... אתה קולט מה קורה פה???

אלו שהיה להם אייפון... (מאותם יהודים שהיו חיים בארץ יהודה אבל מחוץ לירושלים... 'הפאנטיות' של חזקיהו הייתה יותר מידי גדולה עליהם) הם כבר מכירים את סנחריב יותר מידי טוב... הוא עוקבים בחרדה כבר כמה שנים איך שהוא מתקדם בצעדי ענק וכובש מדינה אחרי מדינה, הוא כבר כבש את צור, ואת עמון ומואב ומצרים ואת ארם ובכל מקום הוא הגלה והשאיר עיי חרבות... והם מתעדכנים שהנה, הוא מתקרב!! והנה הוא פה!!!! זה עניין של שעות עד שהוא מחסל אותנו... הלב שלהם ברצפה!!! לעומת זאת מעבר לחומה יושבים להם אנשי ירושלים בשקט ובשלווה... לא יודעים כלום... לא מעודכנים בכלום... סנחריב הוא לא נושא אצלם, מה לעשות... חזקיהו הוא פה המלך והוא קובע מה מטריד ומה לא... ומה לעשות שחזקיהו יושב כעת בביהמ"ד והוא עסוק בלהבין פשט ב'הזהב קונה את הכסף', אז אנחנו צריכים לדאוג???

ותכל'ס... היום בי"ד בניסן לראשונה אנשי ירושלים שומעים אזעקה מצבא סנחריב... זה אולי מעורר את הסקרנות שלהם... אבל מצטערים מאוד... בדיוק היום אין לנו זמן לזה... כי היום זה בדיוק ערב פסח...

אבל תעשה טובה... תדבר איתי מחר!!! אין לי זמן לזה עכשיו... ואכן... אנשי ירושלים הולכים לישון בלילה... (כי הם שמעו שחזקיהו בעצמו הולך לישון... אם חזקיהו הצליח להירדם... אז למה שאני אדאג...) והם לא מספיקים לקום בבוקר... והם שומעים ש... שהאירוע הסתיים... מתברר שעורבא ? ? ? פרח!!! והיה בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור... כולם פגרים מתים!!! הסנחריב הזה שבקושי הספקנו בכלל לשמוע עליו... עוד לא הספקנו לאיית את השם שלו... והוא כבר

נעלם מהשטח... הוא כבר מת... נו... הלאה... לנייעס הבא... ממישיכים עסקים כרגיל...

עכשיו: לך תסביר לאנשי ירושלים!!! לך תספר להם איזה נס איום ונורא קרה להם!!! לך תסביר להם שהסנחריב הזה כבר הצליח לשגע את היקום כולו... לך תסביר להם שאין בן אדם אחד בכל היקום שנשאר בד' אמות שלוו!!! את כולם הוא טלטל ודיכא והרג ולא חמל... לך תסביר לירושלמים ה'מצומצמים' האלו איזה דרמה בלתי נתפסת בקנה מידה עולמי מתרחשת כעת מתחת האף שלהם והם אפילו לא קולטים באיזה סדר גודל... מה אפשר לעשות... אנשי ירושלים לא בעניינים... חזקיהו סגר להם את האינטרנט... אפילו מייל הוא לא נתן להם... אפילו את הקליטה של הפלאפונים הוא שיבש להם... ושלח אותם בתקיפות רק לבית המדרש... ומה לעשות שכתוצאה מזה הם אף פעם לא ידעו מי זה סנחריב... זה אף פעם לא היה נושא אצלם... וממילא גם עכשיו!!! גם עכשיו שקרה כזה גילוי כבוד שמים עצום... נס כזה גדול!! כזה אשירה לה' כי גאה גאה, אז גם עכשיו הם לא קולטים את היקף הישועה... אפילו לא מתחילים לקלוט... הם אדישים מידי...

ותחשוב שבנוסף על הכל... שגם חזקיהו בכבודו ובעצמו משתף פעולה עם האדישות הזו ומתעקש שהנס הזה לא שווה שירה!!! אז כמובן: אצל חזקיהו הנס הזה לא שווה שירה, בגלל שעסק התורה הוא השירה!! בגלל שהתורה היא פה השירה!! ההנהגה של התורה שכל כולה למעלה מדרך הטבע, היא הופכת את הנס הזה לטבע... בקיצור: אצל חזקיהו יש פה לפחות מהלך עמוק... אבל) אצל אנשי ירושלים יש אדישות... הם באמת לא קולטים מה קרה... הם באמת לא תופסים את ההיקף של ההצלה שה' עשה להם בכח הדבקות שלהם בתורה... ופה מגיעה התביעה על חזקיהו!!! סו"ס שכן חובת כל היצורים לפינך ה' אלוקינו להודות ולהלל ולשבח. פורט!!! סו"ס ה' עשה פה נס להתנוסס ה' שלח לנו פה נשיקה והוא רוצה שהנשיקה תתקבל... סו"ס היות וכשה' נפרע מהרשעים הרי שמו מתגדל בעולם, הרי כל היעוד של התיקון השלם זה 'ודעו כי אתה ה' לבדך עליון על כל הארץ', (שזה כתוב באותו פרק פ"ג שה' נפרע מאויביו) אז מוטל עלינו כיהודים לפרסם את חסדי ה' ולדוש בזה... וזה הרי כל העניין של יציאת מצרים שע"י שתספר באזני בנך את אשר התעללתי במצרים, הרי 'וידעתם כי אני ה'!!' ואת זה דורו של חזקיהו הפסיד... ועל זה באה התביעה...

תכל'ס: כלפי מה הדברים אמורים???

כמובן שלהבדיל אלפי הבדלות בין דורו של חזקיהו לדור שלנו... אני לא מתיימר לרגע להעיז להשוות... אבל בבחינה די מסויימת... ישנם קוי דימיון מסוימים בין החרדים השמורים בדורנו לבין דורו של חזקיהו... כן... כמו שדורו של חזקיהו היו דור שמנותק לגמרי מהעולם!!! מבחינה מסוימת גם אנחנו החרדים השמורים בדור הזה נמצאים בסיטואציה די דומה... ולא כ"כ בגלל שאנחנו הצדיקים, אלא בגלל עצם הנתונים שכל העולם נהיה כבר גלובלי קטן שמחובר כל היום למידע שזורם כל הזמן ואילו אנחנו שמחזיקים בשיניים כדי לא להיחשף לרשת... וכתוצאה מזה אנחנו פשוט מוצאים את עצמנו

אבל סו"ס... הרי חזקיהו נתבע על זה שהוא לא אמר שירה... ולכן למרות הכל אנחנו כן צריכים לאסוף את עצמנו... לקבל לפחות את הנתונים ולהבין שקרה פה ניסים ונפלאות, וחובתנו להודות לה!!! ולהבין שאף אחד לא יעשה את זה!!! כי מ"נ, מי שכבר נמצא ברשת והבין את היקף הניסים, אל תשכח שהוא גם נחשף לאופוריה ולכוחי ועוצם ידי של הרמטכ"ל וביבי... דווקא אנחנו שמונטרלים מהרשת, אנחנו אלה שכשירים להיחשף לנתונים היבשים ולעורר את הלב כפי שאנחנו עושים מידי שנה בליל הסדר, ולהבין שה' עשה איתנו נס עצום ונורא, ולהודות לה'!!!! ולדעת: שאנחנו עדיין צריכים המון המון רחמי שמים...

ולכל אלו שמתרברים ביכולות ההגנה האוויריות של מדינת ישראל... צריך לדעת שזה הכי מלחיץ!!! כי כשה' רוצה להראות את גדולתו וגבורתו ושהוא שליט יחיד!!! הוא לא מראה את זה על חלשים!!! ה' לא גיבור על חלשים, ולא מנצח חסרי ישע, ה' מראה את גבורתו דווקא על החזקים!!! הסיבה שגדר המערכת בעזה נפרצה, זה רק בגלל שהיא הכי משוכללת בעולם, וה' רצה להראות לעיני כל, שכשגזירה היא מלפניו לא יבצר ממנו מזימה!!!

ולכן אין מה להסתבך, וגם אין צורך ללעצם את העיניים ולרמאות את עצמי כאילו מדינת ישראל היא נחשלת ואין לה יכולות הגנה מוצלחות ביותר... למדינת ישראל יש יכולות הגנה המתקדמות ביותר!!! יש לה מערכת הגנה אווירית מהמשוכללות בעולם, וגם סיוע לא מבוטל מארה"ב זה בסדר, אין צורך לסגור את השכל בכת, בפרט שזה לא עוזר! אלא מאי??? מה לעשות שהוכח כבר לפני חצי שנה בהוכחה מדממת ביותר שכשה' מחליט אחרת!!!! אז ה' לא בוחר את המדינה המפגרת והנחשלת... אלא אדרבה, הוא בוחר את הצבא הכי מפותח, ואת פיתוח ההגנה הכי מפותח ושם ה' אשתוללו אבירי לב נמו שנתם ולא מצאו כל אנשי חיל את ידיהם, מגערתך אלוקי יעקב... ומי יעמוד לפניך מאז אפיק... אז נא להעמיד את הדברים במקום הנכון!!!! תודה לה' שנתן את הכח לעשות חיל, ולהזהר מאוד שלא לתלות תקווה בהם, כי כשה' לא רצה הטעויות הכי גדולות נתגלגלו דווקא שם... נמשך להיות מנותקים... נמשך להיות שפויים, לא נקח ללב את הניתוק שלנו... נדע שאנחנו השפויים שנשארו בעולם... אבל זה לא סתירה שכשמגיע עדכון שמצדיק הודאה לה'... אנחנו צריכים להכניס את עצמנו לזה... ונאמר לפניו שירה חדשה.

זו אחד הסיבות למה מלחמות פעם 'ידעו' להיגמר!! אבל היום, יש מי שמתחזק את המלחמה, היום כככולם בתוך שדה הקרב, כבר חצי שנה שכל מדינת ישראל נמצאת עמוק בתוך עזה, מלווה את השמדת הפירים, מלווה כל החלטת ממשלה, והעסק מתחזק!!! ומה לעשות שאני לא שם...

לא נעים לי להודות, אבל מחנוכה... זהו... נשבר לי... כבר לא היה לי כח להגיד תהילים על המלחמה, למה? כי די... זהו... התרגלנו למלחמה... אה... טען לי אחד האייפוניסטים, אתה נורמלי?? המלחמה בעיצומה? אה כן... נכון... אתה צודק... המלחמה בעיצומה... טוב... אז אני אגיד תהילים... אתה מבין לבד שאם הייתי נחשף למה שהאייפוניסט נחשף, לא הייתי צריך שמני...

ותכל'ס כתוצאה מזה כבר חצי שנה שאני נבון!!! והמבוכה הזו רק הולכת ומעצימה כל הזמן, הנתק הרגשי שיש לנו ממה שקורה בעולם, מאוד מאוד מזכיר לי את דורו של חזקיהו שכל העולם גועש ורועש ואנשי ירושלים לא יודעים בכלל מה מדובר... הם מפחדים מהחרב של חזקיהו בתוך בית המדרש... ועל של עתה באתי!!! כעת בשבוע הזה, שוב זה צף!!! במוצאי שבת היה נס, שלפי השכל הקר ולפי הנתונים היבשים!!! מדובר פה בנס בקנה מידה בלתי נתפס!!! עד כדי שבינו... אני מתקשה להאמין לנתונים... מספיק לי שאני זוכר את מלחמת המפרץ... ש-39 טילים הצליחו להשביט מדינה במשך חודש ימים... וכעת לפי מה שאומרים, מדובר ב-300 טילים בבת אחת שכל אחד מהם יותר גדול מסקאד!!! אם הנתונים האלו נכונים... ושום דבר כמעט לא קרה... זה נס בלתי נתפס לחלוטין!!! ובכל זאת!!!! הלכתי לישון באותו לילה... וגם נרדמתי... וקמתי בבוקר ושמעתי מה שקרה, וקצת התרגשתי... ואחרי חצי שעה כבר הייתי עצבני על העבודות לפסח ורציתי לברוח לבית המדרש לא בגלל שהדר קבלוה ברצון מאהבת הנס אלא בשביל לברוח מהעבודות לפסח... זהו!!! תוך שעתיים חזרתי לשגרה... כאילו לא קרה פה כלום... ופתאום תפסתי את עצמי!!! ההלו קרה פה נס עצום ונורא... תתפעל... תתרגש... תקבל את הנשיקה מה' ותחזיר לו בחזרה נשיקה... ושמתי לב שאני די מתקשה להיכנס לזה...

ואז קלטתי ששוב אותו סיפור!!! מי שמחובר לרשת... ליווה את הטיל מרגע היציאה שלו עד הירוט, הוא קרא את כל הנתונים, שמע את כל ההצהרות... חווה מקרוב את כל הפאניקה, והוא קלט מה קרה פה!!! ואילו אני יודע דבר אחד, שלא הייתה אזעקה בחיפה, ואם לא הייתה אזעקה אז אין כלום... אני צריך ללמוד הרבה מוסר בשביל לחיות את הדרמה שהתחוללה אי שם באויר במרחוק 1000 ק"מ ממילא קמתי בבוקר ו... וממשיכים הלאה כרגיל... ולא נעים לי עם זה...

אז ככה: דבר ראשון: לא לקחת ללב!!! צריך לדעת שזה המחיר החיובי שאנחנו משלמים שאנחנו דור של חזקיהו... חסכנו מעצמנו המון פציעות בנפש והמון פאניקה, זכינו לחיות בשלווה ואפילו בשמחה גם בחצי שנה האחרונה והכי הכי: להיות עבדים של ה' ולעשות את רצונו...

אה... אנחנו גם פחות חוינו את הניסים והנפלאות...?? זה נורמלי! זה חלק מעסקת החבילה של דורו של חזקיהו...

מנותקים ומבודדים מהעולם!!! אנחנו ממש כמו דורו של חזקיהו, שסגור בתוך חומות ירושלים... כל העולם כולו מדבר וחווה כל מיני חוויות ואנחנו חיים לנו כאן בתוך בית המדרש... (ובא כעת לא נכנס לתופעה המדהימה הזו, וחבל שאין מקום ואין זמן לצטט פסוקים איך שזה היה בדורו של חזקיהו שזה כ"כ מזכיר את דור האברכים בדורנו, ונתן לך ה' לחם צר ומים לחץ... ובכל זאת הכל טוב ושלוה...) ותכל'ס כתוצאה מזה נוצר נתק וטלפון שבור טוטאלי בינינו לבין כל העולם מבחוץ...

ואיפה הכי פגשתי את זה??? בפעם הראשונה פגשתי את זה בדיוק לפני חצי שנה, בימים הספורים שלאחר שמחת תורה... שמדינת ישראל הייתה פשוט משותקת!! העסקים היו סגורים! האנשים היו מכוּנסים בעצמם, והייתה אוירה של מוות... ואני ועוד כמה חרדים כמוני, גם אנחנו הצטערנו מאוד, גם אנחנו שמענו תיאורים מזעזעים וגם אנחנו התאבלנו מאוד על מספרי ההרוגים שהלכו וגדלו כל הזמן... ועדיין!!! עדיין הרגשתי שיש איזשהו קצר!! קצר בתקשורת!! אני לא הייתי מפורק עד כדי כך... לא הצלחתי להיות בדכאון כ"כ עמוק, גם לא הצלחתי להיכנס לפאניקה... ו... ולא היה לי נעים עם זה... בהתחלה התרגשתי שאולי משהו נשחק אצלי ברגש!! עד שמישהו העיר את תשומת לבי שהכל מתחיל ונגמר ברשת, מי שמחובר לרשת פוגש את החורבן של סנחריב, הוא רואה גופות מרוטשות ומבותרות, רואה דם, אכזריות, ואילו אני??? יש לי אמנם את כל המידע, אבל עדיין!!! עדיין את הגמ' אני רואה ואילו את הזוועות אני לא רואה... ולאורך כל החצי שנה האחרונה הזו אני פוגש את הקצר הזה... ובינינו... אנחנו סובלים מזה!! החילונים כבר חצי שנה לא בני אדם... גם כשהמשק התחיל להתאושש עדיין הציבור לא חזר לעצמו... ואילו אנחנו החרדים... מה לעשות... אנחנו חיים בתוך חומת ירושלים... לא מחוברים לרשת... לא רואים בטלוויזיה כל ירוט, ולא מגיעים אלינו תיעודים מוחשיים של חיסולים מעזה, רק בתור דוגמא: כל מי שמחובר לרשת!! יודע בע"פ כמעט את כל שמות החטופים... למה?? כי הוא מתפלל עליהם ומזכיר אותם בשמו"ע?? היית רוצה... הוא מכיר אותם כי על כל אחד יש סיפור... וסרטון... ואמא שלו מתראינית, ואח שלו מפגיין... והכל מתועד ומוסרט... ותבין שמי שנמצא ברשת כבר חצי שנה... הוא כבר עמוק במשפחולוגיה של החטופים ומכיר אותם עמוק בפנים... ואת כל זה אני לא יודע!!!! ואני לא מתחרט לרגע!!! ומה הפלא שאני הרבה פחות מחובר לזה... וברגעים מסוימים אני מרגיש לא נוח... מה... שכחתי מהחטופים??? מה לעשות שאני בן אדם... ושמחת תורה הייתה לפני חצי שנה, ומאז כל ההתעסקות בחטופים זה ברשת, ואני לא שם!! תעשה משהו!!! מה לעשות שאני לא בעזה... לא רק בגלל שאני לא מתגייס, אלא בגלל שאני לא ברשת, וברשת כל הזמן רצים סרטונים, ומשפטים, ותעודות גבורה לכל מיני חיילים וכדו', והעסק שם חי, ואני ברוך ה' לא שם!! ואני שמח שאני לא שם!! (תבין: שכבר חצי שנה יש פה מלחמה!!!! וכולם שואלים: איך יכול להיות שעד לפני שלושים שנה, המלחמה הכי ארוכה זה נגמר תוך חודש, ואילו היום מלחמה יכולה להימשך חצי שנה והיא בשיא תוקפה?? מה התשובה האמיתית?? המלחמה היא ברשת!!!!!! אם המלחמה הייתה בשדה הקרב!!! כמה זמן דעת לחיות בתל אביב ולזכור שיש מלחמה בסיני... כמה זמן דעת הקהל והעולם יכולים לאחוז ראש עם משהו שנעשה אלף ק"מ מרחק מהם...??

נא לחייך למצלמה... זה מונצח!!!

בתולדות עם ישראל ישנה תקופה די קצרה ודי מסוימת... אבל אנחנו לא מפסיקים לדבר על אותה תקופה... כבר אלפי שנים שאנחנו כל שנה מחדש מספרים על תקופה זו... משננים... ומחישים... ומספרים... ומשחזרים... ומפריטים... ומחדשים... ולא מפסיקים לדוש סביב אותה תקופה לא ארוכה...

ת ק ו פ ת י צ י א ת מ צ ר י ם ! ! ! !

כן... יציאת מצרים זו הייתה תקופה די מסוימת... מצד אחד לא ארוכה... אבל לעומת זאת כמות הדיו שנשפכה על אירועי התקופה הזו וכמות הסיפורים והערגה שהתקדו במשך כל הדורות סביב רק אותה תקופה קצרה... הרי זה בגדר "אילו כל הימים דיו והאגמים קולמוסים....."

אז זהו זה שאחת מהסקרנויות הגדולות שלי זה... עם ישראל בשעתו... האם הם הבינו את גודל התקופה שבה הם נמצאים?? האם הם קלטו שהם נמצאים כעת בתקופה כזו הרת גורל וכזו משמעותית... שגם עוד אלפי שנים אנחנו לא נפסיק לדבר ולספר ולנתח כל פסיק הכי קטן שהיה בתקופה הזו?? האם עם ישראל בשעתו העלו על דעתם שהתקופה הקצרה הזו הולכת להיות יסוד היסודות שעליו נשתית את כל חיינו עד סוף הדורות?

תבין: לו יצויר שהייתי אז... ולו יצויר גם שהייתי יודע בודאות שהחוויות של ימים אלו זה משהו שהולך להיחרת לדורי דורות ולעולם לא יפסיקו לדבר על זה... אם הייתי יודע את זה: הייתי משתדל קצת יותר... מתאמץ יותר... גם אם הייתי בדיוק אז קצר רוח... גם אם כשמשו היה מגיע הייתי בדיוק באמצע עבודה קשה... באמצע איזה מועקה נפשית... יתכן שהייתי בכל זאת טיפה... טיפ טיפה יותר מתאמץ... סוף סוף זה... זה... לא עוד איזה תקופה... זה תקופה שהולכת להיות מונצחת... היא הולכת להיכתב בתורה לדורי דורות... והרמב"ן והספורנו והאור החיים והכלי יקר דייקו בכל מילה ובכל תיאור שממחיש את המצב שאני נמצא בו כעת... זה משהו שהנינים שלי הולכים לספר עליו כל שנה בליל הסדר עד סוף כל הדורות... אז השאלה הגדולה היא:

האם הם!!!! הם שהיו שם... האם הם באמת קלטו שמדובר כעת בתקופה מיוחדת בכל קנה מידה? או שמא: רק אנחנו... במבט לאחור... אנחנו מבינים למפרע שאכן תקופה זו הייתה אבן הפינה להולדת העם היהודי... אבל הם???? אצלם זה היה עוד איזה 'משהו' בחיים... אמנם גם אצלם זה היה שגרה קצת חריגה... אבל לא הרבה מעבר לזה... אה?? מה אתה אומר?? הם קלטו שמדובר בתקופה מיוחדת או לא???

עד כאן הרהורים שלי בעקבות העבר...

אבל פתאום... פתאום נפל לי האסימון... סליחה... אולי את השאלה הזו צריך להפנות אלי בעצמי!!! אולי בדיוק את השאלה שאני כעת שואל על אבותי!!!! יתכן שבעוד שבעת אלפים שנה הצאצאים שלי ישאלו את אותה שאלה בדיוק-- עלי!!! כי בעוד שבע מאות שנים... אי שם עמוק בגאולה העתידה... כשהנכד נין של הנכד שלי ישב ויספר בערגה על הההיא שנה! על השנה המקודשת!!! שנת התשפ"ד!! אותה שנה שעם ישראל נגאלו מהגלות האחרונה... גלות אדום... היא שנת השימורים שהקב"ה שמר וציפה לגאלנו... ובשנה הזו סוף סוף בן דוד בא בה... וכשהנין של נין שלי יספר לנינו בהמחשה ובהטעמה על הרגעים שלפני... ועל כל התהליך והקשיים שעברו על אותו דור שהם הם היו בסופה של ציפיה... אותם אלו שיזכו שהמשיח בא בדורם... ככל הנראה גם הנין שלי!!!! גם הוא יעמוד בתורו הוא וישאל בסקרנות את אותה שאלה בדיוק שאני שואל עכשיו...

הוא יעמוד וישאל: תגיד לו: מאוד מסקרן אותי... האם סבא שלי... זה שכבר לא היה לו כח וסבלנות לחכות למשיח מוקצר רוח ומעבודה קשה... האם הוא קלט????!!!! באיזה תקופה מיוחדת הוא נמצא?? האם הוא העלה על דעתו בחודש אדר ש... ש... שיתכן שזה החודש האחרון בגלות אדום??? האם הוא לקח בחשבון שהחודש הזה הוא הסוף וקץ לכל צרותינו, תחילה וראש לפידיון נפשנו?? הנין שלי יעמוד וישאל: האם סבא שלי קלט בשעתו את גודל הזכייה שהוא זכה להיות בתקופה שרבות דורות לאחמ"כ... כולם ידברו על אותה תקופה בכיסופים... ויספרו את סיפור הגאולה כיצד ואיך התקיים "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות..."??

אז ניני היקר... אני אקדים אותך... ואני אענה את התשובה עוד לפני שהספקת לשאול... צר לי ניני היקר... אבל לא!!! ממש לא!!! אני ממש ממש לא קלטתי

באיזה תקופה משמעותית והרת גורל אני נמצא... כן... אמרו לנו... כל הזמן אמרו לנו שמישיח אין שויין קומען ודווקא האמנו בזה... ואפילו חיכינו לזה... אבל עדיין... לא לגמרי קלטנו...

ניני היקר: בשביל להבין אותי... אתה צריך להיכנס לראש שלי... אתה... שתהיה בריא... נולדת בתוך הגאולה... אצלך הגאולה היא המצב הטבעי... זה הנורמה... ואילו הגלות?? אצלך הגלות זה בועה וקופסה סגורה... שכשאתה רוצה אתה פותח אותה... ולאחמ"כ אתה סוגר אותה... אבל תחשוב עלינו?? הדור האחרון שעדיין נמצא בתוך הגלות... אצלנו זה בדיוק ההיפך!! הגלות אצלנו היא המצב הטבעי... נולדנו בתוך הגלות... סבתא שלנו הגיעה מאושוויץ... גדלנו על סיפורים של גלות... נולדנו לתוך הניסיונות של עמלק... אצלנו זה המצב הטבעי... אדרבה... אצלנו דווקא הגאולה היא סוג של קופסה... שאם אתה רוצה אתה פותח את הקופסה הזו ומתחיל להתמלאות בתקוה ובשמחה שעוד מעט מגיע הגאולה... אבל לאחמ"כ הקופסה נסגרת ואתה שוב חוזר לברררוך... תבין אותי ניני היקר... תבין אותי למה למרות כל הנבואות וכל ההבטחות המפורשות שלא יזנח לעולם ה'... ופתאום יבא האדון אל היכלו... ולמרות שהאמנו בזה במאת האחוזים... וקיינו מאוד שבימינו תיושע יהודה, למרות כן... עולם עדיין כמנהגו נוהג... והפנים שלנו המשיכו להיות נפולות והמשכנו לגרור את הרגלים כאילו לא הולך לקרות פה שום דבר מיוחד...

תבין אותי ניני היקר...

יופי... הצלחתי לצאת יפה... הסברתי לתרץ את עצמי יפה... הנין שלי כבר לא מסתכל עלי מוזר... אבל מה זה עוזר לי... המציאות היא שאנחנו עלולים להפסיד את התקופה המכוננת ביותר של כלל ישראל...

מה שברור הוא: **שמישיח קרוב מתמיד!!!!** וגם אם הוא התעכב עד עכשיו... אבל הוא יגיע... כי הקב"ה אמר שהוא יגיע... ולכן הוא יגיע... הוא מוכרח להגיע... וכאן חשוב להדגיש נקודה מאוד חשובה: נא לא לשכוח, כשהמשיח יגיע, **הוא יגיע לתמיד!!!!** זו הפעם האחרונה שהוא צריך להגיע... כי ברגע שהוא יגיע... אני רוצה שתבין: כשמשו רבינו אומר לעם ישראל שהגיע הגאולה ועם ישראל צריכים כעת להאמין לו... הקב"ה אומר לו: תגיד להם, אה-ה אשר אה-ה... תגיד להם שכמו שעכשיו תגיעה הגאולה ככה גם בעתיד תבא הגאולה... משה רבינו עונה לקב"ה: 'אנא ה', למה להגיד להם את זה?? להגיד להם שאחרי הגאולה הזו עוד יבואו ימים קשים ואח"כ שוב נצטרך גאולה... ענה הקב"ה למשה: בסדר... אל תגלה להם... תגיד להם שהגיע הגאולה וזהו...

ככה היה בגאולת מצרים... אז היה צריך להסתיר את האמת מעם ישראל... אבל כעת אין מה להסביר... כעת זה באמת סופי סופי!!!! עד הסוף סופי!!!! לא לחינם נדרש מאיתנו סבלנות מיוחדת לחכות למשיח למרות שהוא מתעכב... אתה יודע למה?? כי כשהוא יגיע זה סופי!!!! יש לי חבר שקנה דירה בהר יונה... ומסירת המפתחות התעכבה בעוד חודש ועוד חודש... ונו... כמה אפשר לחכות... אבל היה לו סבלנות!!!! אתה יודע למה?? כי זה היה דירה שלו!!!! והוא ידע שברגע שהוא כן יקבל את המפתחות... אז זהו!!!! זה לתמיד... זה הפעם האחרונה שאני נאלץ לחכות... כשיודעים את זה מקבלים כח...

אז נא לקחת בחשבון: יתכן בהחלט שזה אנחנו!!! יתכן שהדור הזה שכולם דיברו עליו... הדור שלנו זה הדור שבמשך כל הדורות כשהתפללו ותחזינה עינינו בשובר לציון ברחמים... דיברו עלינו... קח בחשבון שכל המצלמות כעת עלינו... **אנחנו הולכים להיות אותו דור אחד ומיוחד שבמשך כל הדורות יזכרו עלינו...** והנה ימים באים נאום ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את ישראל ממצרים, אלא חי ה' אשר העלה ואשר הביא את ישראל מכל המקומות אשר נדחו שם", אז איך אומר הצלם??? נא להסתדר לפני ההנצחה... נא להתארגן ולחייך לפני ההנצחה...

גיליון מס' 559 חג הפסח
תשפ"ד שנה שנים עשרה

בברכת פסח כשר ושמוח
יצחק גולדשטוף

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - פסח כ"ח

בענין שימוש בספרים בפסח

רבינו זצ"ל היה נזהר כל השנה שלא להביא ספרים לשולחן מחשש מילב"ם ושלא יהיה מקום שמכניסים בו חמץ, ואעפ"כ לא השתמש בפסח רק בספרים המיוחדים לשימוש בפסח או בספר שבדקו דף אחר דף בראייה או במישוש היד שאין בו חמץ, [ואמר לי רבינו, מה אתה חושב, שאני מוכר כל הספרים לגוי.. אני מוכר רק הפירוורים שיש בספרים], וכתב רבינו זצ"ל בתשובה, הנזהר מחמץ בספרים כל השנה, אם נתן דעתו לזהר כל השנה, ומיום שקנו ספרים חדשים נתן דעתו, יכול לסמוך ע"ז, (דולה ומשקה סי' תל"ג), ולמעשה אמר לי דבמקום שיש ילדים קטנים, כל מקום שאינו נעול ושומר לפסח, ה"ז בכלל מקום שמכניסים בו חמץ, ואף פעם א"א לדעת היכן הילד מחביא ומפורר חמץ [וסיפר שהיה לו ילד ששמע בגן שעכשוו שבו לא יאכלו לחם וחשש שלא יהיה לו מה לאכול.. והחביא סנדוויץ' שלם בכביסה], גם בביהכנ"ס שלו השתמשו רק בספרים המיוחדים לפסח כי זה מקום שמכניסים בו חמץ בבריתות ושאר סעודות מצוה, ואמר רבינו זצ"ל דגם בספרים הנמכרים בחצר ביהכנ"ס יש לחוש שאכלו שם חמץ (שמענו כן ראינו ח"ב עמוד קס"ד), ובקונטרס הזכרונות (סי' כ"ג אות ט"ו) הביא שמרן החזו"א כשהיה צריך ספר בפסח היה מסתכל בספר של אחר שלא מכר הספרים כי שם אין חשש שמא יבא לאכלו שאינו שלו.

לבדוק בעצמו קודם ליל י"ד או בזמנו ע"י שליח

רבינו זצ"ל אמר דעדיף לבדוק בעצמו החמץ בתוך ל' יום קודם החג ללא ברכה, מלמנות שליח שיבדוק בברכה בליל י"ד, דמצוה בו יותר מבשלוחו, (שמענו כן ראינו ח"ב פ"ה סי' כ"א ובקו' הזכרונות סי' כ"ג אות כ"א מביא ג"כ שאמר לו החזו"א דאם קשה לו לבדוק בחדרו בישיבה בליל י"ד בברכה יבדוק בלילות הקודמים ללא ברכה).

בדיקת הכיסים

כתב רבינו זצ"ל בשו"ת הלכות (סי' תל"ג סכ"ד) הכיסים ובתי ידים של בגדים בין משלו ובין משל התינוקות שבבית שנותנים בהם לפעמים חמץ צריכים בדיקה, ואפילו הוא אומר ברי לי שלא ניתן בהם חמץ, דמילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתיה, והעולם נוהגין רק לנער הכיסים בשעת הביעור, ונכון לבדוק אותם בשעת הבדיקה, ואמר רבינו זצ"ל שאצלו אין מצוי חשש חמץ בכיסים כי את בגדי יום חול מוכר לגוי, ובבגדי שבת אינו מכניס דבר לכיסים מחשש טלטול, גזירה שמא יצא בהם וכדעת הגר"א במעש"ר (אות קמ"א), ובכל זאת אמר שבדוק הכיסים בע"ש כתקנ"ח חייב אדם למשמש בבגדיו בע"ש (שבת י"ב א'), ואמר שפעם אחת באמת מצא ארנק שנתן שם כשהלך עם בגדי שבת לחתונה, ומטעם זה נוהג גם לבדוק בגדים אלו, (ס' אדרת אליהו בשיח אליהו אות ק"א).

*****

עורך: יצחק גולדשטוף

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✎ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

להשאיר האור דולק בעת בדיקת חמץ

רבינו זצ"ל נהג להשאיר אור החשמל דולק בבדיקת חמץ, ואמר שכן נהגו מרן החזו"א זצ"ל ואביו זצ"ל, וביאר הטעם שהוא לתועלת הבדיקה שע"ז אפשר לבדוק טוב יותר, ואמר רבינו זצ"ל דאת הספרים שבדקו לפסח לא בדקו לאור הנר אלא לאור החשמל או לאור היום (שבות יצחק פסח פ"ד אות ג).

בדיקה לאור נורת ליבון ופנס

אמר לי רבינו זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל, שבשעת הדחק פנס נחשב כמו נר הן לענין בדיקת חמץ (וכ"כ במועדי הגר"ח ח"א סי' נ"ב ובס' מישרים אהבוך עמוד רנ"ב), והן לענין נר שבת וחנוכה (יחלק שלל ח"ב עמוד צ"ב לענין נר חנוכה (כשא"א להדליק ע"י שליח), וקו' עזרת אליעזר ירחי לידה עמוד כ"ז לענין נר שבת ביולדת שא"א לה להדליק אש בבית חולים, וכ' שם רבינו בתשובה בעמוד כ"ח דלכאו' יכולה לברך על זה להדליק נר של שבת, ובשעה"ד כ' דסגי לברך על אור החשמל), אמנם המדובר היה על נורת ליבון שיש בזה אש ולא על פנסים שיש היום שאין בהם כלל אש, ועי' בקונטרס הזכרונות ממרן החזו"א (סי' כ"ג אות י"ד) שכ' רבינו זצ"ל בשם מרן החזו"א זצ"ל, שמותר לבדוק בפנס כיס חשמלי, ואמר רבינו זצ"ל דבחורין וסדקים שקשה להכניס נר דולק אפשר להקל בזה.

במנהג הצניע עשרה פתיתים

אמר רבינו זצ"ל דגם מי שדר יחידי ואין לו מי שיכין עבורו עשרה פתיתים קודם הבדיקה, מ"מ המנהג שבכל ענין נותנים עשרה פתיתים אע"פ שהוא בעצמו נותנם, ויודע היכן הטמין, וחמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל הביא ראייה וסמך לדבר ממקור דין בדיקה לאור הנר בפסחים (ז' ב') שנלמד נר מנר וחיפוש מחיפוש מקרא דוימצא הגביע באמתחת בנימין (בראשית פמ"ד י"ב) דשם חזינן דשייך לשון מציאה גם במה שהוא היה המטמין, והכא נמי שייך מציאה במה שהחביא, ועיקר הטעם שע"ז יתן על ליבו לחפש היטב ולזכור היכן יתכן שנשאר חמץ. (פסח כהלכה).

מנהג מרן החזו"א זצ"ל

כתב רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות ממרן החזו"א (סי' כ"ג אות י"ב), שאצל מרן החזון איש לא נתנו י' פתיתים לפני הבדיקת חמץ, ואמר לי רבינו זצ"ל שאצל מרן החזו"א זצ"ל לא היה ענין ליתן עשרה פתיתים, דעיקר הטעם שמא לא ימצא חמץ ויש חשש ברכה לבטלה, וזה לא היה שייך אצלו, כי כל הבית היה עם חמץ, כי עד הבדיקה לא ניקו כלל הבית [מחמת חולי וחולשת הרבנית ע"ה], ורק בעת הבדיקה הגיעו כעשרה בחורים, והתחילו לכבד הבית ולהוציא החמץ, [וסיפר שזוכר שמצאו בארון נעול עוגה גדולה שקבלה הרבנית במשלוח מנות לפורים ונעלה בארון שלא יקחו].

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה - 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה - 4310

בענין מי שהיה נוהג שלא לאכול שרויה וקשה לו קעת

רבינו זצ"ל העיד בענין מי שהיה נוהג שלא לאכול שרויה וקשה לו קעת בזקנותו, על מעשה רב שהיה אצל מרן החזו"א זצ"ל, שבא לפניו רבי זעליג שפירא ז"ל לעת זקנותו כשהוצרך לאכול מצה שרויה, ואמר לו מרן החזו"א זצ"ל שיעשה התרת נדרים, ואמר שגם אביו, מרן בעל הקה"י זצ"ל עשה התרת נדרים בענין זה בזקנותו, (ס' מעשה איש ח"ב עמוד ק"א וע"י שם ח"ג עמוד קל"ו) שהקה"י היה א' מהמתירים לר"ז שפירא.

וכתב רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות ממרן החזו"א (סי' כ"ג סמ"ה), זקן שא"י לאכול הכזית מצה יכול לשרותו במים, (כמבואר בשו"ע סי' תס"א ס"ד), ורמ"ג כ' (וכ"ה בדינים והנהגות להגאון רבי מאיר גריינמן שליט"א פ"ח סל"ו) שזקן אחד שאלו אם מוטב לצאת במצה שרויה או במפוררת, והשיב דעדיף במפוררת, ע"כ. וכן הורה מרן בעל הקה"י זצ"ל, (ארחות רבינו ח"ב עמוד פ"ד). ואמר לי הגאון רבי מאיר גריינמן שליט"א, שמש"כ שם, הנידון היה רק על בירור בעצם הדבר מה עדיף אכילת מצה שרויה או מפוררת למי שנצרך לכך, ולא מיירי במי שצריך להתרת נדרים מחמת מנהג טוב או אל תיטוש.

ובבית משפחת אבי מרן בעל הקה"י זצ"ל נמנעו בפסח מאכילת שרויה (ארחות רבינו ח"ב עמוד נ"ח), אבל למעשה הקה"י עצמו הורה לבנו, רבינו זצ"ל, וכן לבנותיו, שיאכלו שרויה, ואף הקה"י עצמו בשנותיו המאוחרות שהיה קשה עליו האכילה, עשה התרת נדרים ואכל שרויה (שם עמוד ס), ומובא (שם) שכן הורה מרן החזו"א למי שנהג בחומרא זו והיה קשה עליו הדבר שיעשה התרת נדרים, וכן הביא רבינו זצ"ל בשם מרן החזו"א שמי שנהג בחומרא זו וקשה לו להמשיך בזה שיעשה התרת נדרים, (מנחת תודה עמוד של"ב, וכן כתב רבינו בס' הליכות חיים ח"א עמוד ק"י).

ורבינו זצ"ל בעצמו הצטרף להתרת נדרים לא' שהיה נוהג בחומרא זו ואכל אצל רבינו והיה נמנע מלאכול וראה שלא נידח' לרבינו הנהגה זו ואמר שרוצה להפסיק חומרא זה והתיר לו הדבר בצירוף עוד שני אנשים, (אלא ד"א של הלכה פמ"ז ס"ג). וע"י בחזו"א (או"ח סי' קכ"א ס"ט) שעיקר הטעם להתיר שרויה כי לא חוששים שנשארו במצה מקום שלא נילוש היטב, וכשאירע שמצאו במצות גרגרי חיטה והתברר שלא טחנו החיטים היטב אסר רבינו זצ"ל לעשות מהם מצה שרויה, (אלא ד"א של הלכה פמ"ב ס"ב).

מכתב רה"י הגר"ד לנדו שליט"א מעשה רב ממרן החזו"א זצ"ל

אנחנו מודיעים לך יצחק בן אהרן הנקרא אלט בן אהרן
בפניו שיתקן זהו המעשה שכתבתי לך על פי החזו"א
בפ"ד גזר"ה (לפי שיש בו מן המעשה) ויש לזכור
אלו יעניי יצחק בן אהרן הנקרא אלט בן אהרן
אם יעניי יצחק בן אהרן הנקרא אלט בן אהרן
אם יעניי יצחק בן אהרן הנקרא אלט בן אהרן
אם יעניי יצחק בן אהרן הנקרא אלט בן אהרן
אם יעניי יצחק בן אהרן הנקרא אלט בן אהרן
אם יעניי יצחק בן אהרן הנקרא אלט בן אהרן
אם יעניי יצחק בן אהרן הנקרא אלט בן אהרן
אם יעניי יצחק בן אהרן הנקרא אלט בן אהרן

והגרמ"מ לובין שליט"א הביא לי העתק כתי"ר רה"י מרן הגר"ד לנדו שליט"א שכתב לו בשלהי ניסן תשפ"ג וז"ל: "שמעתי מהרה"ג ר' יצחק כהן ז"ל [בן הגאון ר' שלמה כהן ז"ל הנודע בעירנו] שהי' מעשה שהתפלל במנינו של

מרן החזו"א זצ"ל בער"פ [או אולי יום או יומים קודם, אינני זוכר], ונגש אליו יהודי אחד וביקשו להצטרף לאחרים להישאל על מנהג (מנהג אבותיו) שלא לאכול שרוי' כי הדבר קשה עליו [כמדו' מחמת זקנותו], וניגש ר' יצחק כהן החזו"א לשאלו על מבוקש היהודי וענה לו החזו"א שאין להתיר [או שא"א להתיר, תפוס לשון אחרון], ע"כ מה שסיפר לי הרה"ר ר' יצחק כהן, ועל פי זה אינני נשאל על מנהג זה למרות שיש לי צורך רב בזה". עכ"ל.

מעשה רב ממרן הקה"י בזה והנהגתו עם רבינו זצ"ל

והדבר פלא שאב ובנו, הקה"י, ורבינו זצ"ל, מעידים שראו את הקדש, את מרן החזו"א זצ"ל, שהראה פנים לשואל והתיר

הנדר, וכן עשו מעשה רב בעצמם, וכאן יש מעשה רב לסתור, אך יבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, דבאמת ע"י בספר ארחות רבינו (מהדו"ח ח"ב עמוד נ"ח אות ג) שמביא ג"כ מעשה רב ממרן הקה"י זצ"ל שאע"פ שהוא עצמו הורה לבנו ולבנותיו שלא ימשיכו מנהג אבותיו להמנע מאכילת שרויה, מ"מ כשנשאל בזה מא' שזקניו היו מעדת החסידים, והחמירו באכילת שרויה, ואביו נדד בין הארצות ולא החמיר בזה, ושאלו האיך ינהג במנהג זה, והשיבו מרן הקה"י זצ"ל שיחמיר הוא וגם בניו הקטנים במנהג זקניו, ואף כשילך לבית חמיו שמיקל בזה, יקח סיר עמו כדי שיוכלו להמשיך ולנהוג מנהג אבותיו, ואמר שאצל האדמו"ר"ם היה זה ענין גדול, וכתב שם בארחות רבינו, שהוא פלא שסתר משנתו בזה, וכתב שכנראה שהיה לרבינו בעל הקה"י ענין בזה להחמיר אצל זה השואל אף בקטנים שלא יקילו בשאר דברים ב'אל תיטוש'.

ואולי כל זה היה לגבי אלו שנשארו במנהגי החסידים, ולא רצה שיזלזלו במקצת ממנהגי אבותם והיו סותרים משנתם. אבל מרן הקה"י עצמו שהנהיג ביתו על פי הוראות מרן החזו"א זצ"ל והיטיב עמו בשולחן אחד, רצה שיהגו זרעו כמנהגי מרן החזו"א זצ"ל בין לקולא ובין לחומרא, ובס' מנחת תודה (פ"כ עמוד ר"י) ובס' להדבק (ח"ב עמוד קכ"ח) מובא מרבינו שאמר שלא כ' רק קו' הזכרונות ממרן החזו"א ולא כתב מאביו כי אביו לא ענה כלום מעצמו בחיי מרן רק הכל שאל מהחזו"א, וכן הנהיג הקה"י שיתפללו זרעו בנוסח אשכנז שלא כמנהגו מבית אבותיו להתפלל בנוסח ספרד, והביא משמו של מרן החזו"א שסבר שאין אל תיטוש כשחוזרים למנהג הראשון, וע"י בזה בקונטרס הזכרונות (סי' ח' אות ל') שכותב רבינו וז"ל, אאמור"ר ז"ל שמע בשם מרן שא' מבני החסידים שאלו אם מותר לשנות לנוסח אשכנז, והשיבו כיון שאבות אבותי שינו מאשכנז לספרד שלא כדן, יכול לחזור למנהג אשכנז, וע"י בארחות רבינו (ח"א עמוד ש') שאמר מרן הקה"י שאין מייעץ לשנות הנוסח אחר שכבר התחילו בנוסח ספרד, אבל את בניו הנהיג מתחילה בנוסח אשכנז, [וע"י בזה בדעת נוטה ח"ב סי' ס"ד], ואם כנים הדברים י"ל שגם בעובדא שסיפר הגר"י כהן זצ"ל ממרן החזו"א שלא רצה להתיר אע"פ שהקה"י ורבינו העידו בו שלאחרים אמר שאפשר להתיר, היה ג"כ לבן עדת החסידים שלא רצה שיקל בחלק ממנהגי אבותיו. ומה שהיקל היה לאותם ששינו מנהגם למנהג אבות אבותיהם, או שנהגו בזה רק כחומרא ללא מנהג אבות.

וע"י בס' מעשה איש (ח"ב עמוד ק"א) שמובא על רבי שלמה מילר מפ"ת, ששאל בחוה"מ פסח בהיותו חתן את מרן החזו"א, היות ואני נוהג לא לאכול שרויה, וחמי נוהג לאכול ואיני רוצה להכביד שיעשו שני מטבחים לפסח, האם שייך לעשות התרת נדרים, והשיבו, אם זה היה שאלה במנהג אפשר היה לעשות התרת נדרים אבל כאן זה שאלה בדין, ועיין ספר חזו"א (א"ח סוף סימן מ"ט), ומובא שם עדות מרבינו זצ"ל, שאמר החזו"א למי שקשה לו לאכול מצה שיעשה התרת נדרים, וגם אביו מרן הקה"י זצ"ל עשה התרת נדרים בענין זה. ויתכן שלי"א החזו"א דעל שאלה בדין א"א להתיר כ"ז רק לגבי השואל שאינו רוצה להכביד על חמיו, אבל במקום אכילת מצה שאני, וע"י בקובץ היכלא (ח"ו עמוד קל"ח) בענין העובדא עם ר"ז שפירא שבס' מעשה איש (ח"ג עמוד קל"ו) מביא הגר"ח גריינמן זצ"ל שהוא היה א' מהמתירים עם מרן הקה"י ואח"כ אמר החזו"א שאין תוקף להתרה, וע"ש שדן אם נחשב כאן לתוקף אל תיטוש, ומביא מהמשנ"ב (סי' תס"ח סק"א) בענין מקום שנהגו דל"ש בזה התרה. וע"י בהליכו"ש פסח (פ"ד ס"ט) מש"כ דמהני בזה התרה.

וע"י בקובץ אור המאיר (עמוד ל) שסיפר הגרמ"צ ברגמן שליט"א שאצל הוריו נהגו שלא לאכול שרויה וכשנישא לבת מרן הגרא"מ שך זצ"ל הוזמן לאכול בפסח בבית חמיו כנהוג, ושאל לחמיו בענין שרויה, וא"ל שגם הם נזהרים שלא לבשל ולא לאכול שרויה, ובחוה"מ הלך הרב ברגמן לקבל פני רבו החזו"א, וקיבל פניו מרן הסטיפלר, ושאל אותו, האם אוכל שרויה, וענה בשלילה, והמשיך לשאול, ובבית חותנך איך נוהגים, והשיב, שגם הם אינם אוכלים, חייך הסטיפלר ואמר, סבורני שלא אמר

כך אלא בגללך, חותנך אינו צעיר ובטוח אני שקשה לו לימנע מאכילת מצה מרוככת כהרגלו, ואין סוף למידת הותרנות שלו, לכן עצתי שתתיר הנדר למנהג זה ותקל על חותנך, וכשסיפר לחמיו שהתיר נדרו והתחיל לאכול שרויה חזר הרב שך לאכול שרויה, ע"כ. ויתכן שנהג כן אצל הגרמ"צ ברגמן שליט"א שידע בו שגדל בישיבות של בני ליטא ונשא אשה מבית שנהוגים כמנהגי ליטא, ובכגון דא אדרבה טוב שילך במנהגי חמיו ולא יהיה ב' דעות חלוקות.

ברכת 'ברוך שחלק' על הטבח שנראה כרה"י

מעשה שהיה בעש"ק פ' שמיני לס' להבדיל בין הטמא ובין הטהור תשפ"ד, שהיה כינוס ראשי הישיבות בהוראת ראש הישיבה מרן הגאון רבי דוב לנדו שליט"א לרגל המצב שראשי השלטון בא"י התנכלו לישיבות הקדושות, מבצרי התורה בא"י, ובאו רשעי ישראל, והמתינו על יד בית ראש הישיבה ברחוב הרב שר, ללוותו בכרזות מחאה על שבחורי הישיבה לא מתגייסים לצבא, מיציאתו מביתו עד לרחוב שלמה המלך מקום הכינוס, וכדי בזיון וקצף ר"ל, ותלמידי הישיבה, תלמידי חכמי דיהודאי, עשו להם תרגיל מבריק והוציאו מבית מרן את טבח הישיבה כשהוא לבוש בגדי ראש ישיבה ומסובב בעדת מעריצים, ונכנס למכונת פאר שהמתינה עבורו, ומיד בצאתו סברו באמת שזה רה"י בכבודו ובעצמו, הגבירו הרמקולים וליוו הרכב עד שער האשפתות, וגמולם שב בראשם.

ושאלו מה הדין במי שנקלע למקום ואינו בקיא בדמות רה"י, וסבר לתומו שהיוצא כעת מבית מרן הוא מנהיג הדור, כפי שסברו אלו התועים, ופתח לברך ברכת הרואה חכמי ישראל: 'ברוך שחלק מחכמתו ליראיו' האם בדיעבד אין כאן ברכה לבטלה ויכולים לענות אחריו אמן, ואי"צ לומר בשכמל"ו, כי לפי טעותו סבור היה שזה הוא החכם, וכבר נודע שרבינו זצ"ל היה מביא מעשה רב ממרן החזו"א זצ"ל שמרנו רבי יעקב רוזנהיים ז"ל ברך עליו ברכת 'ברוך שחלק' וענה אחריו אמן, ואמר דאמנם אני סבור שאין לברך, אבל כיון שזה המברך סובר שעליו לברך אין כאן ברכה לבטלה, והביא דברי הריטב"א בחולין (ק"ו ב') דמי שברך על נט"י ונמלך מלאכול אין כאן ברכה לבטלה כי בשעה שברך סבור היה לאכול.

וידוע שמרן הגר"ש אלישיב זצ"ל היה מגיב כשברכו עליו ברכה זו שזה ברכה לבטלה ויש לומר ברוך שם, והיה אומר, הניחא שחלק מחכמתו... אבל ליראיו? אבל רה"י מרן הגרא"ל שטיימן זצ"ל אף שראו שכאוב מאד ומתייסר שברכו עליו מ"מ לא נמנע מלענות אמן, וכן רבינו זצ"ל היה עונה אמן, וזה ע"פ דברי החזו"א האמורים, ועי' בחזו"א (אהע"ז סי' ס"ג סכ"ג) לענין ברכה על קידושי טעות דכל שסבור היה לפי טעותו שעליו לברך אין כאן ברכה לבטלה.

ונשאל רבינו זצ"ל בס' וישמע משה (סי' ס"ו בהערה) לענין מי שרואה החכם במסכים ושומע ששרים לו 'מים' לכבודו, אבל לרוב הדוחק אינו רואה פניו ממש האם יכול לברך ברוך שחלק, והשיב, דכמו שמצינו במג"א (סי' רכ"ד סק"ו) לענין ברכת שחלק מכבודו לב"י על מלכים, דאף סומא מברך, כמבואר בגמ' ברכות (נ"ח א') ברב ששת, והוא מטעם שכתב החות יאיר בהגהות מקור חיים על השו"ע (סי' רכ"ד) דמלשון הברכה 'שחלק מכבודו' נראה דהברכה הוא על 'כבוד מלכות' ואי"צ ראיית פני המלך רק סגי במה שנוכח במצב שניכר כבוד המלכות ואף ברואה פרשיו ומשרתיו סגי, וז"ל הא דמשמע בש"ס דאף סומא מברך מרב ששת י"ל מפני דשמע משמעות קול דנשא סוס דוהר ומרכבה מרקדה וחוצצרות התרועה כתכסיסי מלכים ולכן אין ראייה לשאר ברכות דראיה נ"ל עכ"ל, וכן הביא השע"ת (שם) מהברכ"י (סק"ג) דסגי ברואה מרכבת המלך ובית מלכותו, ע"ש

בשם תשובת מהר"א יצחקי (פ"ט סי' ק"מ) שכתב שהרואה מלך בים בספינה קטנה והיא מכוסה ובל יראה המלך עצמו אך יודעים בבירור שהולך שם יכול לברך וראיה מרב ששת דהוי סגי נהור ואפי' הכי בירך, וכתב השערי תשובה ונראה דדוקא בראיה הדין כן כיון שעיקר הברכה שחלק מכבודו וכן משמע שם בעובדא דרב ששת אבל אין ללמוד מזה לשאר ברכות שמברך על הראיה ולא על הידיעה עכ"ל, וא"כ הכא נמי בברכת חכמי ישראל 'שחלק ממחכתו' אף אם לא ראה פני החכם סגי ששומע שמדבר בזה המעמד וניכר חכמת תורתו, דהוא כבוד מלכי רבנן.

אמנם בנידו"ד נראה דבין ברכת מלכים ובין ברכת חכמים א"א לברך, דזה המתחזה אינו לא חכם בחכמת התורה ולא מלך או בן מלך, רק ה"ז כרואה תחפושת פורים של מלך וחכם, וגרע משומע כבוד מלכים, וחכמת החכם, דכאן אי"ז רק הצגה מה יש לעשות כשיצא החכם מביתו, ואינם באים רק להטעות ונמצא טועה, וכה"ג מובא בס' חשוקי חמד (ק"ט א') בשם רבנו זצ"ל לענין ברכת משנה הבריות על פיל וקוף דאם בטעות ברך על 'פוחלץ' וסבר שזה קוף ופיל חי אין בזה ממש, ומביא מרבינו לגבי מחיר כלב דכלב מת אי"ז כלב רק נבילה', וכמו כן בנידו"ד אין כאן שאלה על 'חכם' רק על 'טבח' שסבור בו שהוא חכם, ולא דמי לנידון החזו"א שעומד חכם לפנינו והוא גדול הדור בדורו, רק דיש לדון כלפי שמיא שלא סגי בחכם שלנו רק בדורות הראשונים, ובזה אין כאן ברכה לבטלה לפי מה שסבורים בני הדור לפי ערכם דזה גדר חכם, וה"ז כנידון קידושי טעות דלפי ידיעתו עתה ה"ז קידושי אמת, אבל כשאין כלל חכם רק טעה בדין וסבר שמברכים על תמונה וכיו"ב אי"ז נחשב עת הראוי לברך כלל וברכה שברך ה"ז ברכה לבטלה, ואם יראה אח"כ רה"י בצאתו יוכל לברך כדת וכהלכה. ועי' בס' תורתך שעשועי (עמודים צ"ה צ"ט) מש"כ בזה.

בענין ברכת ברוך שחלק בראה הרב מאחריו או שהיה במעמד שהרב היה

דבר השאלה במי שהיה בכנס של סיום משנה ברורה של חבורת דרשו האחרון בשנת תשפ"ב, שבמרכז הכינוס הופיע רבנו מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל בהדרו, וקדמוהו בכבודה של תורה, אלא שבפועל לא ראה פני מלך מלכי רבנן רק ראוהו במסכים שהיו באולם, ושאל השואל ששבוע אחרי המעמד, היה לו ברית שרבינו זצ"ל היה סנדק ורואה פניו ממש, ושאל אז אם היה עליו לברך ברוך שחלק אחר שלא ראהו ל' יום, והגר"א דינר שליט"א אמר בשיעורו דכיון שלמעשה לא ראהו בכינוס רק במסך אין נחשב ראייה ועליו לברך.

והנה זכורני שהיה חתונה לנכד רבנו והגיע חמיו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שאמר לי לברך עליו ברכת שחלק ושהחיינו בשם ומלכות, עי' במשנה ברורה (סימן רכ"ה סק"א) דכתבו הפוסקים דאם ראה חכם מחכמי ישראל מברך עליו אשר חלק (כדלעיל בסימן רכ"ד ס"ו) וגם שהחיינו אם הוא שלשים יום שלא ראה אותו, ואמר לי שהטעם שהוא אינו מברך כי רואה פניו מידי פעם בשמחות, וגם אם עובר ל' יום שלא רואהו הרי מקבל ממנו פ"ש, ועי' בזה בבה"ט (שם סק"א) ומשנ"ב (סק"ב) שיש דעת באחרונים אם מקבל מכתב או פריסת שלום אם מברך שהחיינו או מחיה המתים וספק ברכות להקל.

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסבורג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצ"ה

דמחדנא מחברואי דחזיניה לר"מ מאחוריה, אבל ח"ק הרואים פניו אחר מיתתו לא מברכים, ובס' בית מתתיהו (ח"ג סי' ח' אות ד) הביא מרבנו זצ"ל שעד הקבורה אפשר עוד לברך, ולא דמי לפיל שמת דאי"ז פיל אבל חכמת אדם תאיר פניו שייך גם לאח"מ, ועי' בגמ' חגיגה (ה' ב') כי יראה חכמים ימותו ומה הרואה צדיקים במיתתם יחיה בחייהם עאכ"כ.

1 בקו' שערי שיח (תשובה ר"ב) מובא מרבנו זצ"ל דאפשר לברך ברכת ברוך שחלק גם כשאינו רואה פני החכם כגון שמעוטר בטלית, ובס' שער העין (שאלה י"ח) נשאל אם סגי בראיית יד החכם, והשיב שמסתבר שצריך לראות הפנים, ובס' שמענו כן ראינו (ח"א פ"ד סי' ג) מביא מרבנו זצ"ל דיש לברך זה גם אם הרב ישן, ויכול להיות שאי"צ ראיית פנים רק ראייה מאחוריו, כענין שאמר רבי בעירובין (י"ג ב') הא

שָׁנִים קָדְמוֹנִיּוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

הגאון רבי אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל (י"ב ניסן תשנ"ח)

בליבם של ילדי התלמוד תורה מאותם שנים, חקוק בעצמות עד היום המראה הנשגב ששני תלמידי חכמים שקועים בתלמודם, שעה שכל הילדים סביבם מקפצים ומשחקים בקולות רמים. גם רעשי המשחק הכי גבוהים לא הצליחו להפסיק את התברותא משקיעותם.

הוא לומד תורה לשמה

בשש שנים היה מבוגר רבי אליעזר מרבינו בגיל, אך התבטלות שלו כלפיו היתה מפעימה גם את הקרובים אליו. הוא היה מכנה בקביעות את רבינו - גם בתוך כדי ויכוחים וסערה בלימוד - 'מורי ורבי' או הרב'ה, וכבר בעודו אברך צעיר לימים היה מגיע בקביעות בכל ראש השנה לאחר תפילת מעריב לבית רבינו לאחל ולקבל ברכת 'שנה טובה'.

רבינו וידיד נפשו רבי אלעזר צדוק טורצ'ין זצ"ל

פעם אמר רבי אלעזר צדוק למקרובו, היודע אתה, הלא רבי חיים קניבסקי הינו התלמיד הכי גדול של מרן החזון איש, ומדוע אינו לומד באותו צורת הלימוד של מורו ורבו? אלא, כי הוא לומד לפי טבעו, ולא מתפעל מדברים אחרים. וזה דרגה מיוחדת ב'תורה לשמה!'.

השמועה שהרגיעה

בשנת תנש"א רעש העולם וגעש מאיום של מדינת 'עיראק' לשלוח פצצות על ארץ ישראל, והכל חששו מן הבאות. באותו זמן אור רבינו כגבר חלציו וחזר ואמר לכל השואלים כי המתגוררים בבני ברק אין להם מה לחשוש, החזון איש הבטיח כי בבני ברק לא יארע דבר, אין צורך להתחבא במקלט וגם לא ללבוש 'מסיכות' להגן מפצצת אטום.

רבים התפלאו והביעו חשש, ואפילו חבריו מתלמידי החזון איש סברו שבואי נפלה טעות בדבריו, כי לא שמעו על כך מעולם, אך רבינו נשאר איתן בדעתו. ובאמת לימים הכל ראו כי שעה מראשם של תושבי העיר לא נפלה ארצה, ואחור מדבריו לא ישוב ריקם, ונעשה מזה קידוש השם בכל רחבי העולם [ובעיקר מאותו זמן שמו התפרסם למרחוק].

לימים אמר רבינו שהסתמך בדבריו על ידידו רבי אליעזר, שהוא שמע כן ממרן החזון איש, ועל פיו הרגיע רבינו את רבבות תושבי העיר, ובשנת תשע"ג כאשר אויבים המקיפים את ארץ ישראל שלחו פצצות והציבור חשש מאוד, חזר רבינו על הדברים, ואף העלה את הדברים במכתב:

בעה"ד' כסלו תשע"ג

כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק (ברכות ט' א') ור"ש ס"ל בספרי עקב סי' ל"ח אין זה קידוש ה' שדברי צדיקים קיימין בחייהו ובטלין לאחר מיתתן (ולא יתכן כן) וא"כ כשהחזון איש זצ"ל אמר שבבני ברק לא יהי' פצצות כמו שהעיד הגה"צ רא"צ טורצ'ין זצ"ל בודאי יתקיים גם היום ואין לפחד כלל.

חיים קניבסקי

בית באזור הסמוך לבני ברק שנהרס כתוצאה מפגיעת טיל

שליח שלוקח לעצמו את הצעת השידוך

סח רבינו כי פעם נשלח רא"צ אל החזון איש לברר לצורכי שידוך על משפחה שהיה להם בת בגיל שידוכים. ענה לו החזון איש, פלונית אינה מתאימה עבור אלו ששלחו אותך, אבל עבורך זה שידוך מתאים.

ענה רבי אלעזר צדוק, שלא נעים לו שיקח לעצמו שידוך שביקשוהו אחרים לברר לעצמם, אבל החזון איש לא חשש ואמר לו תאמר להם שאני אמרתי לך כן.

לעצור ההלויה

ועוד סח: פעם הגיע רא"צ אל החזון איש וסיפר שהיה בלוויה של נפטר ל"ע, וסחב המיטה ופתאום הרגיש שהמת זז אבל התבייש לומר זה ולעצור את כולם באמצע ההלויה, אמר לו החזון איש, לא טוב עשית, היית צריך לעצור ההלויה ולבדוק אם דברים בגו, ואולי היה אפשר לעשות משהו.

רבינו ורבי אלעזר צדוק זכר צדיקים לברכה

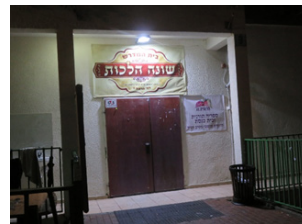
לידתו של הספר 'שונה הלכות'

רבנו היה ידיד ותיק ואמיתי של רבי אלעזר צדוק ('רבי ליעזר' - כפי שכונה בפיו) ואף זכו להוציא את ספרי שונה הלכות לאור עולם. ביריעה זו אין כדאי להקיף את הקשר העמוק ביניהם, אלא רק מקצת ראשי פרקים על ידידותם.

רעיון כתיבת הספר 'שונה הלכות' נולד בזכותו של הנדיב הרבני רבי יעקב הלפרין ז"ל, שהכיר את רבי אלעזר צדוק מימים ימימה, והביע בפניו כי ספר משנה ברורה המיועד לכל אחד ואחד, עמוס בפרטים רבים, וכאשר אדם נזקק להלכה למעשה, עליו לדעת כמה וכמה מראי מקומות בספר משנה ברורה ולא תמיד השעה כשירה לכך. רבי יעקב ז"ל אמר שלדעתו כדאי היה לחבר כמין 'קיצור משנה ברורה' כדי שיוכלו למצוא בקלות כל הלכה והלכה.

רבי אליעזר קיבל את הרעיון, והציע אותו בפני ידידו משכבר הימים - רבינו זצ"ל, שהתלהב מאוד מהדבר, כך גילגלה יד ההשגחה העליונה את לידתו של הספר 'שונה הלכות', שהתקבל בכל תפוצות ישראל ברחבי תבל.

לימים לבטא רבינו כי בכתיבת הספר היה כוונתו לסדר את ההלכות לעצמו שיידיע איך להתנהג באורח החיים, או כדי שיביא הדבר תועלת לילדיו, אך בסוף שהדבר הודפס כבר נהנים מכך עוד אנשים...

בית כנסת 'שונה הלכות' בבני ברק ע"ש ספרו של רבינו - בראשות נכדו הגאון רבי גדליהו הוניגסברג

מהראשונים ועד האחרונים

במשך שנים רבות התייעגו רבינו ושותפו לספר רבי ליעזר זכר צדיקים לברכה, ולמדו את סוגיות ההלכה שבשולחן ערוך אורח חיים לעומקה ולרחבה עד שבירכו על המוגמר.

כך תיאר לנו בנו בכורו רבי יצחק יונה טורצ'ין שליט"א:

"בילדים צעירים גדלנו על המחזה המוכר: אבא יושב עם רבי חיים קניבסקי, לפעמים בכולל לפני הצהרים, ולפעמים בביתנו, ולומדים בשקיעות נוראה, בשעת הלימוד הם לא ראו כלום מסביב. השניים היו יושבים ומתייעגים בלימוד הטור ומפרשי, ואחרי כן עמלו על שולחן ערוך ונושא כליו, וכמוכן הם למדו את המשנה ברורה והחזון איש בעיון.

"הלימוד היה יסודי מאוד, והם התעכבו על כל פרט ופרט מבלי לדלג. האבא רבי ליעזר שהיה עמקן גדול, היה בונה וסותר מערכות, מחדש חידושים ומפרק סלעים, ורבינו היה פורך או מיישב כדרכה של תורה. מאותם חידושי תורה כתב אבא מחברות שלימות אשר לימים חלקם נדפסו בספריו 'מתנה מועטת'. יצוין כי על חלק מרשימותיו עבר רבינו ורשם הערות רבות.

"רבי חיים, שהיה חרוץ באופן יוצא מן הכלל, היה מזדרז לכתוב בסיום כל נושא, סיכום מקיף של כל ההלכות היוצאות ממשנה ברורה וחזון איש, המופיעות באותו מקום וכן משאר חלקי משנה ברורה וחזון איש בבקאות נוראה.

"אבא היה עובר על הכל ולעיתים מבקש להתנסח בצורה שונה, או לשנות את הנכתב.

"בהמשך כאשר הספר היה מוקלד, היה רבי חיים מביא לאבא שיעין, ודואג כל כמה ימים לשאול אותו היכן הוא אוחז ולזרו אותו במלאכה הגדולה הזו".

עם כסא וסטנדר בין ילדי החיידר

מלאכת הגהת הספר שונה הלכות היתה מלאכה וחכמה בפני עצמה. מאמץ רב השקיע רבינו בהגהות הספר, ויש אומרים כי זהו הספר היחיד אותו הגיה שלוש פעמים מחמת הפחד הגדול שלא תצא תקלה בהלכה מתחת ידו.

בתקופה מסוימת שהתפרסה בערך על פני כשנתיים ימים, רצה רבינו לעבור עמו על הספר בשעות אחרי צהרים, אך היות ובאותם שעות היה זמנו של רבי אליעזר להיות בתלמוד תורה 'תשב"ר', שנמנה עליה בין מקימיו, הציע רבינו שהוא יבוא לבנין התלמוד תורה ושם הם ילמדו.

ואכן מידי יום אחרי הצהרים, רבינו היה יושב עם רבי ליעזר בפרוודור הכניסה לקומה הראשונה של בנין התלמוד תורה, שנבנתה לא מכבר, ומעינים בשקיעות במחברות, כאשר מידי פעם נאלץ רבי אליעזר לקום ממקומו ולפקח על הילדים או לעקוב אחרי התנהגותם.

רבינו משתתף בכינוס לטובת תלמוד תורה 'תשב"ר' בבנין הת"ת, לצידו מרנן הגרא"ל שטינמן, הגר"ג קרליץ